151173

A'

NÉMET HIVSÉG,

A' VAGY:

BÉCS POLGÁRJAI

A'

FRANTZHADBÁN

egy

HÁZI NÉP' EMLÉKEZET JELE (a) BÉCS minden Lakossaira nézve, Kik eme veszedelemmel tellyes Időpontban vagyónjaikat és Életeket a' Köztársaságnak, 's a' Haza Közjavának szentelték.

Németből Magyarra szabadon általtétetődött eggy buzgó Magyar Hazafitárs által, kinek Neve a' következő levelek' eggyik lapvégére béíródott.

Ehez járul a' második Szeletben a' Magyar Hívség 's annak fummás leírása három Részben Magyar Országra tekíntve.: Kőtt Nagy-Váradon 1806-dik Esztendőbe.

ORSZÁGOS KÖNYVTÁRI KÖZPONT
Nem adható el!
BUDAPESTI RAKTÁRÁBÓL

NAGY-VÁRADONN,
Máramarossi Gottlieb Antal' betűivel.

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

A

NAGY MÉLTÓSÁGÚ

MÉLTÓSÁGOS, RÓMAI

SZENT BIRODALOMBÉLI

FREIDENTHALI GROFF

WRBNA RUDOLPH

ÚRNAK,

A' CSÁSZÁRI KIRÁLYI FŐ KAMARÁSNAK, EGGYSZER'SMIND A' LEG MÉLLYEBB TISZTELETTEL EMLITETT GS. KIR. FELSÉG BELSŐ TITKOS TANÁCSOSSÁNAK, ÚGY NEM KÜLÖMBEN A' SZ. ISTVÁN ELSŐ MAGYAR APOSTOLI KIRÁLYUNK VITÉZ KERESZTES RENDJE' COMMENDÁTORÁNAK, KEGYES ELŐLJÁRÓJÁNAK Ő EXCELLENTZIÁJÁNAK ÉRDEMLETT

örök Tiszteletére

szentelve.

Nem a' Méltóságbúl a' Jósághoz, hanem vissza fordítva a' Jóságból a' Méltósághoz járúl illendőképpen a' Tisztelettétel.

Boet. 2-o Cap. 6-o.

KEGYELMES URAM!

Még mostan is ég, ama igaz, és mély Tiſztelet' érzésnek tiſzta Lángja Szívemben, mellyel Excellentziádat a' Fő Kamarási, magos Hivatalra lett felemeltetésekor örvendetes Szerentsém lehetett, e' folyó ezer nyóltzſzáz és hatodik Eſztendő Bőjt más havának az az, Martius Hónapnak harmadikán megtiſztelni, 's valóságos Magyar Nemes Hazafi Szívből (melly ſzeretett Királyához, 's édes Hazájához eggyeránt buzog) ki forrott kivánságokkal üdvözleni: — Ég mondom, mert nem elmulólag éleſztő, hanem tökélletesen ki fejtett együgyű, 's minden ſzínt avagy hízelkedést (mellyet az igaz Magyar vér, ſoha nem esmér) Szívérzésen épűltt fel, melly egéſſzen a' Tudvalévőségig emelődött. —

De ki ne is emelne Szívében ſzeretetőltárokat ama nagy, 's Halhatatlanságot

a' legſzentebb Juſson érdemlett Remek Tetteknek? mellyel az Király Szék (b) és ennél fogva a' Népek, melly kettő ismét öſzvevéve, eggyütt olvad által, tagadhatatlanúl Excellentziádnak a' legnagyobb veſzedelem fergetegek között is, el nem csüggedett Politica vigyázatjai, Hívségbuzgósággal egybenlánczoltt bölts, gondos és ſerény elintézéſei által Boldogságra emelődének mellyek a' mint előre bocsájtám, az egéſſz fölséges Austriai Monárchiát a' hadi nyomorúságoknak mélly ſérveitől megmentették: — Excellentziádnak eme Cselekedet nemessége, az Uralkodó és alattavalók, az az a' Király és Haza eránt eggyenlőűl viseltetett, 's nyilvánvaló Próbákkal megerősített Curtius tettei, a' két határos Nemzet között az édes öſzveeggyezést ismét béhozták mint

a' legritkábban halható Muzsika kelemes ſzer, melly a' többi ſzerek ſorjában csak néha néha Szívolvaſztóbb hangokat ſzokott béhinteni.

Egy oly Időſzakaſzban tette és közlötte ezt Excellentziád az egéſz Emberiséggel, mellyben nékie arra legſürgetőbb ſzüksége vala, és a' mellyben ezt a' Rendkivűl való Segedelmet, csak eggy Nagy Embertől (mint a' millyent Excellentziádnak főérdemű, 's azért hasonló Tekéntetű Személyében mindenkor tiſzteltenek az Fölséges Austriai Birodalom alatt boldogságokban élő Orſzágok, és Tartományok) várhatták a' ſzenvedő Népek. — Közlötte mondám Excellentziád eme ritkíthatatlan jóvoltát az egéſz Emberiséggel, mert mi mindnyájan eggyik Éghajlattól, a' másikig, eggy és ugyan azon

egéſz Teſtet téſzünk, — 's annakokáért — Méglen a' tántoríthatatlan Hívségű bátor Magyaroknak 's Erdélyieknek a' két eggy teſtvér Hazafiainak Tűzkebeleiben a' ſzeplőtelen Hívség lángja lobogni fog, (de valyon mikor oltódhatna is ez el?) bizonyoſsá téſzem Excellentziádat, hogy ſemmi féle Időkövetkezés, és még a' legkésőbb Századok sem törűlhetik ki ezen jelesen viſeltt dolgának ditsőségét a' Halhatatlanság örök könyvéből, mint a' mellybe kitörűlhetetlen vonásokkal bémetződve, az örökkévalóságnak, még Excellentziádnak virágzó Életébe (mellynek Fonalait nyújtsák a' Párkák a' leghoſſzaſabb Időkre) által vagynak ajánlva, — be ritka Tünemény!

El kergette tudni illik a' ſzelíd, Excellentziád különös góndos hív és

fáradhatatlan közbenjárása által visszatérített Békeség olajfája, a' Halál ölében alvó setétséget, és nem foly (mellyért örök hálá légyen az irgalmas Egeknek) a' jó vitéznek vére, melly a' Márs Had' Istenének csatázó piatzát kéméletlenül bé fecskendeztette. — Nyúgoznak egy felől a' vitézen elesett, 's tántoríthatatlan Hívségeket Éltek' elveszt'sével pecsételt Bajnokok az örök, — pihennek más felől a' verekedésben elfáradtt megmaradóttak, honnyaikban vissza térvén, kedvesseiknek ölelő karjai közzé, Anyaföldjeiknek kebelében, a' bizontalan Időhatárig tartó nyugodalómra; míglen a' Trombitáknak szörnyű rivadására, 's a' vérontó Mársnak hangjára újj ütközetmérészlésre nem ébreszt'dnek, 's újra ki szóllítódnak. — Eme probáltt, 's szenteltt Vitézeknek Neveivel a' Hírkürt so-

ha se ſzűnik harsogni, a' midőn sírhantjaikon, ama hív nemzet' örök Hálája ülni fog, mellynek állandó bátorságú Szívvel folytatott védelmezéséért emezek elestenek, amazok vitézkedvén ſebeket nyertenek; 's nyertt ſebeikben gyönyörködnek, Ammianus Marcellinus ſzerént, ki e'képpen ſzóll (c) a' ditsőségesen viseltt Dolgoknak Emlékezete az erős férfiúnak, minden egyébb vígaſságnál kellemetesebb. — Szent árnyék fedezi már ama Gyáſz Hantokat, mellyek alatt elhullott édes Embertársainknak vitéz Tetemmaradványi feloſzolnak, és Hamvaik fölött az irgalmas és ſzánakozó Ejj lobog. —

Békeſség lett, — viſſza jött Hazánkba a' hó ſzín nyugalom, — nem fedi most az Fölséges Austriai Orſzágſzéket a' Tűzfelleg; — nem nyög már a'

föld a' roppant nagy Táborok ſúllyától, — ſem nem válnak kéményerdőkké a' Hazás várasok; — nem repedeznek a' kőſziklát győző Bástyák, — a' Faluk nem füſtölögnek pernyés Hamvaik között, — nem nézeget az éhen holtt az alig csilámló tűz mellett, eggymásra bé húllott ſzemekkel. — Nem dörögnek már az Ágyúk Pokolgyomrai, eloſzolván meg némúltak, a' Márſnak vérengező mezején Búza sűrű kaláſzként álló, 's ſeregenként eggyſzerre ropogó Puskáknak az Emberiség életét földre döntő lövetyei: — mert leseperték a' Bajnokok is a' Had' Iſtennek orr ptrűſzköltető porát, és a' fel dúltt várak ſzenére a' Hóld ezüstje fehéres árnyékot vét most. — —

Ragyógva olvashattyuk már most Magyar Hazánkat kivált eme Időpontban, ólly igen ſzerető kegyes Fejedelmünk

cselekedeteiben, miként a' Boldogság karjai között, arany Magyar Időket várhatunk, mellyekben Országunknak avúlt díszes Czímere, a' kettős kereszt kétszeresen fog fényeskedni a' széles világnak utólsó omlásáig. — — Letörűli ez a' gondlepte homlokainkról a' poros Izadságot, leszedi rólla a' Rántzkendőt, és setét Búkat; azomba örömderűltséget önt reá, mivel az Emberölők Jajjai megszűntek már: — el kezdődött tudni illik szerentsésen a' Magyar világ második FERENTZ alatt.

Méltó tehát hogy mi is eggy igaz Magyar hív Szívet, melly Indiának minden kintseit felyűl múlja, kegyes Fejedelmünknek adjúnk, 's a' Haza szeretet oltárán nékie örökre szenteljük, melly Áldozattételünknek e' világ fűszerszámait felérő kellemes Illattyát, érezzék a' leg-

kéſőbb Maradékink is. — Úgy is örök betűkkel bé léſzen a' Magyar történet könyveibe írva, ez az Időſzakasz, melyben Ő Felsége az Orſzágſzék, a' Magyar Nemzet Méltóság fényét, a' Nemzeti beſzéllésnek elősegéllését olly kegyesen felfógni méltóztatott. — Annakokáért kétſzeres édes érzésünk méltán lehet eggynyómba; úgymint a' Békesség, — és Pallérozodásöröm: — Igy már a' Törökösön zörgő Tábor muzsika is öröm lármával megzendűlhet, és ez belső örömink kinyilatkoztatása, mellyet jó Királlyunk, és Excellentziádnak Nemes, és ſoha el nem halható Tettei, a' Magyar világ Látás körjénn ſzerzettek. — —

Nem Szentelhettem tehát eme meg magyarosodott Fordítás Munkámat ér-

demesebb, és illendőbb öſzvekötéssel másnak, ſemmint Excellentziádnak; Kihez is mint alatta valója, Határt nem esmérő mélységes Tiſztelettel, Örömfüggéssel, 's mindenkori kéſz engedelmeſséggel viseltetni, Nyereſségének és fő ſzerentséjének tartándja. — —

EXCELLENTZIÁDNAK

alázatos engedelmesse
a' Fordító.

KIFEJTETT OLVASÓ!

ez az én mondani valóm!

Sok féle hír vala az elmúltt Hadnak szerentsétlen környülállásairól. — Ezt minden kikülönös az Élettapasztalás' körjéből tudhattya: A' szóbéli hírnek, sőt igen sokszor az irásbélinek is, melly a' mendemondáu épül fel, az az ő főtulajdonsága, hogy az ő hosszú kürtjén a' dolog vagy nyér, vagy pedig, a' mi legbokrosabban megesik, veszt; jóllehet ugyan, hogy a' hangvilágban ez egésszen másképp van, mivel itt a' hangfolyás annál tisztább, és igy édesebb mennél meszszibből szürődik a' Levegőtartományon a' fül dobba által. Fájhat azómba, az eggy Igazság szeretőnek, ha a' történetbéli egyenesség, tsak eggy szájj által is megtsorbítatik: A' Nemzeti boldogtalanságnak eggyik különös forrását itt kell felkeresni: Ezen irásmunka tehát, melly eredetileg Német szólláson volt, némelly mostani béférkezett politica ideitlen ttételeket ki igaztthat, és sok Magyarjainkban feléleszttheti ismét a' köznemzeti viszont szeretetnek jóltévő lángját, mellyel tsak ugyan szükséges ollyan közellévő Nemzethez égnünk, kivel szives barátsági kezet fogván, kettőztetett, 's majdan

laſsanként valaha óriáslépésekkel is előbbre mehetünk, a' kipallérozodásnak ſzéles Tartományában, melly most naponként ſzélesebb határokat nyer, a' tizenkilentzedik ſzázadban, a' kiterjedő kifejtett megvilágosodásnál fógva; — Eggy óly tagadhatatlanúl nagy Nemzethez mondom, melly a' Tudomány taníttat ránézveségében, és így tehát mindenben, még eddig világositó ſzövetneket tartott, nem tsak egész Europának, de a' többi esmeretes föld réſzeknek is, és a' mellyel eggy, és ugyan azon kegyes Orſzág Fejedelem alatt ſzabadósan élünk.

Ez az alább megírtt fordító ſzíves fáradozásainak fő aránya, melly által, ha felvett tárgyához ſzerentsésen jutand, Tulliusonként, néked örvendezni, 's magának örűlni fog; olvasd tehát igaz Hazafitársodnak ſzíves munkáját hasznodra békével, ki is hogy ſokáig és ſzerentsésen éljél, tiszta igaz hazafiui ſzívéből óhajtya. — Költt Nagy Váradon 1806 dik Esztendőben Szent Mihály havának, az az Septembernek tizennyoltzadik napján.

A' Cs. Kir. Apoſtoli Felségnek aranykúltsos Híve, valóságos Kamarása, 's a' Jénai mind a' két rendű tudós Társaságoknak Tagja: &c. &c.

Vayai Báro Vay László.

LANTOLAG

AZ-AZ:

ÓDA (ODE).

ALTZEUS RENDI SZERÉNT.

MÉLTÓSÁGOS SZABAD ZÁSZLÓS

VAYAY VAY LÁSZLÓ,

CSÁSZ. KIR. ARANY KULTSOS HÍVE,
VALOSÁGOS BELSŐ KAMARÁSA, A' SZAKSZOJÉNAI MIND A' KÉT RENDŰ
TUDOS TÁRSASÁGNAK TAGJA.
&c. &c. &c.

Ő NAGYSÁGA ÁLTAL

munkállott

AMA' KÖNYV' HOMLOKÁRA,

melly illy Tzimzetet visel

BÉTS POLGÁRJAI,

az 1805-dik Esztendőbéli

FRANTZHADBAN.

SZENTELTT ÜDVEZLŐ VERSEI

a' bent megírtt Tisztelőjének.

Pulchrum est benefacere Reipublicae; — etiam benedicere haud absurdum est.

Szép a' Közjóval jót tenni, még áldani azt sem képtelen:

Saluſt. de Conjurat. Catil.

Ha már arányos Föld Anya Testeink'
Állása, — és tsak Lelki tulajdonunk,
Egymás ſzemélyétől külömböz,
Mint kiki vette az Ég' Urától; —
Ha több adódott, úgy tudom a' Nagyobb
Vérek' Neménck — kik Javaik között
Észszel magosabbak, kik által
Láttya Hazánk gyönyörűbb Derültét;
Bizónnyal! a' főbb Rangokat illeti,
Ösztönt ſzerezvén, hogy *koszorús Fejek*
Mindenha például előre
Mennyenek a' *Tudomány Nemében:*
Mint ſzinte a' Nap' fénnye külömbözik
A' többi apróbb Tsillagok árja közt;
'S a' Hóldnak éjjel nőtt Karámját
Költsönözött Ragyogás övedzi:
Ollyképpen a' nagy Rang' Nemesebb Fele
Ha Elme által tünteti Életét,
Mellette a' *kissebb Eszeknek*,
Tsak remegő Tüzelései égnek.
Engedd! TE nékem hajdoni Napom!
Elhúntt Atyámként vóltt vezető Atyám! a)
Hogy Fénnyed élesztő Határán
Lantolagom NEVEDET rebegje:

Mert Fő nemű vért, mennyei Rajzatot,
Illethet ez Vers, — nintsen ehez köze
Világi ſzemfénynek, hanem van
A' kiesültt nagy Eszű Magyarnak. —
Altzeus ezzel tsak jeles Isteni
Hatalmat, és az nagy Fejedelmeket,
Bőlts férjfi munkáját, Vezérek
És Katonák Hadait danúlta. —
Ekkép' TE ſzólván Béts Buda Nemzete
Részére, könyved tárgya FERENTZ *Király*
És két, de hív Népnek Szerelme,
Mint buzogott *Fejedelme* mellett! b)
Ez Könyv valóban *Fő Nemes Emberi*,
Ez Áldást nyújt valahán örök
Példány Nevedre méltó is hogy éllyen
A' ki emigy jelesíti Honnyát.

éneklette Aradon Sept. 20-dikán
1806 dik Esztendőben.

Peretsényi Nagy László m. p.
T. N. Arad Vármegye Esküttye, és a' Szakszó Jénai Ásványos, és Természet visgáló Tudósok Társaságának Tagja, mint ő Nagyságának hajdani Tanítványa.

a) Az alább írt Versszerző, midőn érdemlett Tisztelettel említett Báró Úr Ő Nagysága 1790-dik Esztendőben a' Nemes Bihari Megyének jegyző Tollát kormányozná, fia gyanánt tartatott, 's kedveltetett. Tanítványa, 's író Deákja vala több Társaival egyetemben, úgymint tsak ugyan Nemes Arad Vármegyében Tisztviselő Csorba, és Kováts János Esküttt, úgy nem külömben Hegyi Hegyi László N. Bihar Vármegye Szolgabirájával, 's Szacsvay Jó'sef, a' N. Nagy-Váradi Káptalan Vice-Fiscálissával együtt, — így négyen, öten, 's többen is valának időnként Ő Nagysága óldala körül, a' közjót illető dolgok' elintézésében tapasztalás végett munkálodók, kik nem tsak oktatást, Tanuságot, a' jó Erköltsöknek követésében hellyes nevelést, hanem egyszer'smind kész Hivatalokra elrendeltetéseket nyerének, 's a' hol számtalan árva Nemes Iffjak boldogulának. — Bár engednének a' kedvező Egek a' szegény Nemes Iffjuságnak több illy az ő Előmenetelekneк megszerzésében fáradságát nem kéméllő igaz Atyát, — be hamar boldogulna édes Hazánk! — bátorkodom a' végett alázatos kérésemet nyújtani, hogy valamint e' munka Homlokára Verseim botsájtódnak. Állításom bővebb megértésének, 's erőssítésének okáért, ama kis könyvetske *a' Jót tévő, és Jót vévő között egy pár Levél*, ide rekesztődhessen a' munka könyv végére. —

b) Értem emé ékes Tzimű, 's Betsűjű könyvet, melly ſzóll *Béts Polgárjainak* az 1805-dik, *Frantzhadban* és az *Magyaroknak* koronás Fölségekhez mindenkoron kimutatott *Hívségeiről*, melly Hazai ſzeretet áldozatnak egyenes Tzéllya, az egy Korona alatt élő külömbféle Nemzeteknek, eggyes Ember barátsága, a' költsönös ſzeretet, és a' közjó Boldogságára eggyet értés. —

Imprimatur:
Ex Regio Reviſoratus Librorum Officio Magno Varadinenſi. Die 22. Sept. 1806.

Antonius Szerdahelyi m. p.

A'
NÉMET HIVSÉG.

A' jó Hírnek, 's jó Névnek megvetése olly vétek, melly az ortzátlansággal, 's ostobasággal egybe vagyon kötve. — — —

Plutarchus Alcibiadesnél: — (d)

Az Úlma Városnál történtt szerencsétlen Ütközet után, az Aústriai fő Városnak hanyatló sorsát igen könnyen lehetett előre látni: — Egyedűl ama válaſztás marada nékie hátra, hogy vagy egy bizonytalan kimentelű Csatát méréſzeljen, vagy a' város feladódgyon: — Nehézségekkel bírt ugyan eme válaſztásnak mind a' két ága, de Fölséges II-dik FERENTZnek Emberisége az utóbbit válaſztotta: Gróff *WRBNA RUDOLPH* Úr Ő Excellentziája válaſztódott Orſzág fejedelmi Udvar' Commiſsariusnak (e) NOeta nézve (f) Ennek elérkezéséig Gróff Sauraú Úr volt az Helytartó, kiknek mind kettőjöknek Rendeléstételei, 's ezeket követő Hirdetményei, a' közönség által olly hathatós buzgósággal fogadódtak, egyſzer'mind ſzentűl tellyesítődtek, a' millyent Fejedelmekhez, 's Hazájokhoz buzgó ſzeretet hív Jobbágyokban éleſzthetett. —

Minémű ſokféle kéſzűletekkel 's rendelésekkel vólt légyen ezen egyedűl Fejedelemség (g), fő Lakvároſsának (h) feladattatása öszvekötve, egyedűl a' tehet ítéletett arról, a' ki mind ezeknek ſzemmel látott Tanúja lehetett. Naponként ſzámba vevődött a' Polgárság. Ez előmutatta, és táborba állítá fegyverfogható Iffiúságát, fogadta, tartotta, 's kitáplálta, a' ſzűntelen keresztűl útazó hadi csoportokat, önkéntes és parantsoltt pénz ſegedelmet nyújtott, 's a' ſzemlátomást mindenkor kevesebbedő, 's végre üresen maradott katona ſeregek őrhelyeit ő pótolta.

Minthogy a' győzedelem ſzerentsétől részeg Ellenségnek közelítésétől, (kiket a' Bécs' Polgársága ez előtt nem esmért,) mindenét féltette, tehát mindenik tellyes igyekezettel; és ſzorgalmatos gondoskodással azon vala, miként menthetné meg aztat, a' mi nékie legdrágábnak látzatott.

A' *Bécsiek* elutazása eggy Nemzeti közönséges kikőltözéshez (i) hasonló vala: — eggyik része ugyan a' Polgár ezerednek (k) az Őrhellyek állására elrendelődött (8. oct.) a' mellyek naponként négy ſzáz főből álló embereket kívántak, — másik réſze a'

fegyverben gyakorolta magát, a' harmadik része, mint óltalom sereg (l) az elküldött Hadi Társzekerekkel mentt el. — Az egymást érő Tudósítások, mennél többet beszéllének a' veszedelemről, annál inkább mutatta magát a' jó Polgárok buzgósága. — A' *Würtembergai* Hertzeg ő kegyelmessége, és az uralkodás akkori elölülője, (m) Grof *Dietrichstein* Urak, a' Cs. Kir. Tanácsos, és Polgármester Nemes *Wohlleben István* Úr által a' legtiszteségesebb kifejezésekkel ékesített dítséret Levéllel ajándékozták meg ezen Polgár sereget, (n)

Mennél inkább közelített az ellenség, annál nőttöbben nőttenek a' felzendűlések. Minden óra más hírt hozott, 's a' Hazugságot a' hazugság tólongva követte. Gyengeség, hazafiság, gonoszság, féltetés buzgóság (o) és lotsogó hírhordás öszvezavarták a' látáspontokat: A' Levelezések, és Újság írások elmaradának, így senki se tudta, mit hidjen? mit tartson? 's mihez tartsa magát? és mit kellyen nékie tenni? — Csak a' Polgár ezered' hadnépe ballaga tsendesen, és minden vígyázattal, a' maga útján, a' fő Kapitányától, a' Polgármester

Úrtól, és kedveltt Fő Strázsa Meſterétől *Leeb Jó'sef Antal* Úrtól vezettetvén.

Eme' környűlállások között a' Felséges Udvari helybehagyásnál fogva állítódott fel a' Polgári lovaſság' ſereg-osztállya. (p) *Weisz* Evangeliſta János Úrnak, ezen Lak Fővárosokra nézve igen ſokféleképpen érdemes Polgárnak, és külső Tanátsosnak fáradozásai arra ütének ki, hogy a' Polgárságnak eme' régi kívánattyát valóságosítaná: — Csak hamar Bécsnek Férfiai, a' Nemeſség Iffiai, Polgárok és Polgárfiak, Tiſztek, nagy Kereskedők, Müvéſzek, és magányos életet élők ſzámosan, és felesen tolongva előállának, ſaját költségeiken felkéſzűlének, készen lévén egyenként ſzeretett Fejedelmeknek első legkiſsebb intetjére, a' Betsületnek minden hívását követni, 's ſzentűl tellyesíteni: azomba

Valaminthogy a' Tanácsbéliségnél az ülések éjjel és nappal megſzűnés nélkűl tartódának, úgy ſzintég hasonló lépéseket tévének a' felfegyverkezett Polgár ſereg' oſztállyai, kik a' fellyebb való Parantsolatoknak gyors bétöltésében erőlködve foglalatoskodának; várva várták ők az egész Muſzkaság, vagy is az Orosz Csáſzár Ő Felsé-

gének megérkezését, és a' hadnak kómóly fiai rendeléseket tévének, eme' magos Szövetség társnak örvendetes elfogadására: — Semmi költségek nem kémellődének, hogy első *Sándor* ünneplő eggy forma ruhában, (q) vagy is öltözetben elfogadódjon: — A' jövetele elmarada (r) 's a' régi ſzorgos igyekezetek a' naponként következő rendelések ſorába lépének.

Az alatt, méglen a' dolgok eképpen folynának, Napoleon felső Auſtrián keresztűl ide érkeze: A' kikőltözőknek ſzáma újjabban ſokasoda, az Auſtriai és Oroſzi Hadnépek Bécs körűl való Tájékokon feküdtek, 's ki kellett vala őket minden elkerűlhetetlenűl megkívántatókkal tartani: Eggy napon úgymint 6.a Nov. harmintzötezer és tsak hamar azután 7-a Nov. hetven ezer egész kenyér réſzeket (s) kellett a' kenyérsütőknek az Oroszok ſzámára ſzállítani, és huſzonnégy órai idő alatt az egéſz Bécsbe találtató iſtálók és lovak állapotját, 's azoknak ſzámát bé kellett a' Tanátsbéli adó beſzedés Hivatalnak (t) mutatni (u).

Minthogy pedig Felséges II. FERENTZ és az Udvari Hivatalok mind öſzveséggel Bécstől meſſze eltávozának, és a' legfőbb

hatalom csupán csak Gróff WRBNA Úr Ő Excellentziájának Személlyében, mint eggy eggy ſummába foglalva valának, tehát minden közönséges foglalatoſságoknak Terhe, a' Város Tanács Tiſztségére háromlott; — A' reméntelen ſietés megſokasította az ő bajoskodásokat, és csak az ő iparkodó munkáſságoknak leg megfeſzűltebb ereje (v) a' rendetlenségből eredhető legveſzedelmesebb következéseknek tehete gátot, eggy olly városban, melly még akkor is kétſzáz ezer Lelkeket ſzámláltt: ugyan is, czélba kele vala venni, és módot találni, miként az apró pénz körűl folyásában 's bátorságos kelésében eggy hirtelen megakadás lesegítődne, 's eligazítódna; mellyre nézve 12. és 24. krajczáros nyomattatott pénzlevélkék ſebeſsen béhozódtak 8-a Nov. Éjjel és nappal kéntelenítettek a' Tanácsbéli Tisztviselők azokat aláírni, csakhogy a' végső veſzedelemre hanyatló ſzükségen ſegíthetnének; 's ezen 'sinor mértékből eredett Jótéteménynek nagysága, minden ſzámvételt, mellyet Calculusnak nevezünk, fellyűlmúllya.

Az alatt, méglen itt a' nyertt haſznokkal, tett előmeneteleKkel, 's közelítő

csatákkal mindenképpen elámítva küſzködnének, imhol véletlenül tudósítás érkezett, (x) hogy az Oroſzok fő tábori ſzállások St. Pöltenbe tétetődött, és hogy *Krems*nél eggy elválasztó öszvetsapás fogna előfordúlni; egynehány nap múlva az után 9-dik Nov. a' Franczia Tábor elő őr-csapatjai St. Pöltenbe, 's annakutánna csak hamar eggy ſzembetűnő nagy réſze a' hadi ſeregnek, 's ugyan azon a' napon az Orſzág rendjeinek Kiküldöttjei (y) érkezének oda: A' Város Tanácsbéliség' réſzéről kimenének Nemes *Wohlleben* Polgármeſter, és *Schwimmer Aloyſius* 's *Pöltinger* Ferencz Urak, hogy a' már Bécs felé közelítő Franczia Tábornak eleibe juthatván, Mürat Fő Herczeggel a' Fő Várasok végett alkudozást tartanának: kik csak 11-dik Nov. jöttenek viſſza a' Táborból.

Azonközben ſzükségképpen kellett a' Polgárságnak *Marchfeldenn* felállított Táborunkra nézve kétſzáz harmintzháromezer kenyér réſzeket ſzállítani 10-a Nov. és kettőſztetett igyekezettel a' külömbféle nevezetesebb vagyonjóknak elébb-adásán, 's bisztos helyre elrejtésén gondoskodni: A' Polgárezered a' belső nyugodalom, és rend'

fenntartására nézve megtöbbesítődött, melly végett a' Nemesebb, tiszteſségesebbek (Honoratiores) az Anya Oskola, úgy nevezett Academia Tagjai, és más ahoz alkalmatos különös, 's magányos életet élők meghivattattak, az ezen eggybe állott Társaságba teendő belépésre: az Allarm nevezetű Piatzok, és Bécsnek Lakoſsai köteleſségekre emlékeztetődtek: (z)

November tizeneggyedik napján béſzállott Napoleon St. Pöltenbe (aa) 's a' kiküldötség Mürat fő Herczegtől a' Táborból Hütteldorf mellett viſſza érkeze: Schönbrunn megſzállódott az Ellenségtől, és a' mi *Reindorfnál* állo tábori elő őr-csoportjaink már előre megalkudtak *Schmelz* Halmán a' Frantzbéliekkel: A' *Mariahülff* határvonásán kívűl (bb) a' ſzántóföldek és rétek az újság vadáſzók el nem látható ſokaságával eltelének: A' hidak a' Tábor folyón ſzalmával, ſzurokfával, forgátsokkal, és puskaporral a' meggyújtásra el valának kéſzűlve. Eſtvéli hét óráig kenyeret, bort, és húst kellett ſzükségesen a' Franczia táborba, melly *Baumgartenbe* letelepede; ſzállítani, 's e' mellett a' Polgárezerednek katonatiszti övekkel (cc) felkéſzűltt Commiſſa-

riuſsai, és Parancsolat hordozói (dd) bajos, veſzedelmes, de jó ſzolgálatot tevének: —

Az Uralkodásnak Tanácsosi (ee) Báró *Sala* — *Kielmanzegge* — *Pichler* — és *Czalhaz* a' legserényebb munkálódáſsal mozdíták előbbre a' ſzekerezés és eleség dolgát; Tanácsbéli *Heisz Ignátz* Úrnak meghagyattatott, hogy *Napoleon* Csáſzárnak eggy ezüst nemű Aſztali-kéſzületet vigyen *Hütteldorfba* 11-a 9-br. Éjjel a' város bástyáiról látódtak a' Délesti Halmokon ama Strázsa, vagy is Őrállóknak tüzei, mellyek a' láthatárt megvilágosították: — A' Dunán túl a' mi Hadi ſeregünk Őrállóinak tüzei lángolának: — Eme tűzi világosításoknak mind eggyike, mind más más érzéseket cseppegetének be a' nézőknek Szíveikbe. —

A' Polgárság még mindég reménylette, hogy Királyját meglátandja, de a' Magyar-Orſzág Gyűlésének bézárása megakadályoztatta, a' nép által óhajtott fejedelmet, hogy magát még egyſzer Lakvároſsa Lakosinak megmutathatná: — *Brűnbe* ſietett, hogy ottan az öſzvegyűlekezett Hadi ſeregnél megjelenhetne: az Orſzág fejedelmi Udvari biſztos Úr (ff) eleget igyekezett ebben, a' Lakosok' ſzíveit megnyugtatni (gg) a' mi is

igen szükséges vala, mivel a' motskos hírek nagy kedvetlenséget szülének ő nállok, mellyet az óránként nevekedő pénz fizetéskívánatok (hh) és a' szekereknek, minekelőtte azok az elrendeltetésekre érkezhettek volna, megfosztásai bennek többre ingerlének. A' szállításokkal elköltözött Commissariusoknak, sokszor ló, és szekér, 's általvétel bizonyság nélkűl, a' nélkűl hogy egy falatot ettek volna, kelletett az éjjen és ködön keresztűl vergődvén viszszajönni.

Ezeknek a' történeteknek *szóbéli előadásai* először megzavarodást, 's annakutánna, a' bátorság, 's vagy is kedvek elszánását okozták: Nem tudták tudniillik már akkor magokat, a' Had új rendében, vagy rendetlenségében béjutatni, 's abban feltalálni; azért kenyér takarmányt szerzettek magoknak, és ezzel nagy héjánoságot szereztek az élés módjában.

A' Tanácsbéli Tiszteségnek egy megnyugtató tudosítása (ii) készakartva elfogadódott, 's követődött:

A' Városi Czimernek a' Cs. Kir. Sas hellyet felállítása, a' jövedelem hivatal Ház előtt alkalmatoságot szolgáltatott, némelly különösöknek, hogy Czímerjeikről a' Római

Császári Sast leszednék. Méglen a' felyebb való Udvari Commissáriátus a' közönségnek eme' ertés' hibáját a' kinyilttságnak legszelídebb hangján (kk) tudtára adta, úgy nem külömben a' különösöket is felserkengette volna, hogy a' Fejedelmektől nyertt kedvezésről, és sokféle kegyelmeiről éppen eme időpontban *kellene* híven megemlékezni: Így a' Sasok visszatevődvén, megmaradának (ll). — Így estve Novembernek 12-dikén a' Rendeknek és Tanácsnak eggy kiküldöttsége mene Napoleon Császárhoz *Sieghartskirchenbe*, és a' Táborhidja sem égetődött le.

November tizenharmadikán reménteleníl bészálla Mürat Herczeg maga csapatjaival a' Várasba, déli mint egy tizenkettőd fél óra vala, a' midőn a' Palota piatzon feljövének. Minden mozgásban vala, minden a' kapukra és piatzokra tólongott, és még is legkisebb ízetlenség avagy megbántódás nem történe közöttök: Késő éjtzakáig toldúla elő a' sereg csapat, 's egyik a' másikát érven, tsendesen ballaga keresztül a' városon. Az Ellenség köszöntésel tisztelte a' Város kapuinál felállított lobogó Zászlókkal őrálló Polgárokat, és zengő

játékkal ſietett a' Tábor hidra. Még azon nap elfoglalódott Bécs minden pompa nélkül, 's a' Városnak őrizet vezérül (Commendans *Hülin* Franczbéli ezeredes (Generalis) adatódott, a' ki is azonnal az újj piaczon lévő *Herczeg Lubkovitzi* Palotába kőltözött, 's hivatalbéli köteleſségének foglalatoſságait elkezdé. (mm)

Már ennél fogva külön elſzakadva vala Bécs, a' mikor még elég jókor megértette ſzeretett Fejedelmének utólsó férfiúi elſzánását: hogy ſzövetségeſseivel eggyütt e' ſzomorú esetet; valamint a' többi hátra fordúltakat ki kelletik mind addig állani, valameddig a' Franczia Orſzág Csáſzárja azon mérsékléſsel, melly egy igaz nagy egyedűl uralkodónak koſzorújába a' legékesebb Babér, békeſség kötésre, 's olly megeggyezéſekre lépend, mellyeket ſem kellene, ſem illene a' Nemzeti Bötsületnek, és eggy nagy köztársaſság függetlenségének feláldozásával tenni (nn). Mind ezekből egy zuzmáros jövendőség néze ki, mellyek a' had ſzerencse békövetkező változásait, még tsak meſſzünnen ſem gyaníthatták: még a' vizen való közlés is megakadályoſztatott, mivel

eggy éjjel a' Duna csatornának (oo) minden hajoi fenekeken megfúrodának.

A' következő nap úgy mint tizennegyedikén egész nap katonai kettősztetett lépéſekkel utazának a' Franczia hadi csapatok a' Városon keresztűl. A' pénzbéli kívánatoknak minden nemei olly hathatoſsággal, és rövidséggel kiiródtak, mellynek végre hajtására csak *Wohlleben*, és az ő vélle eggyüt tartó hív munkálloi bátorsága, 's fáradozása teremhetett: A' Tanácsháznak palotája a' ſzónak igaz értelme ſzerént, ostromoltatott, ſok ſzáz és ſzáz katonai képzeletektől: — A' kalap vagy ſapka fejeken, Bónsjok a' kezekben, kimeríthetetlenek valának a' kívánatokban: — Eme kifejtések. *Sur 'l' inſtant*, *pour le moment*, az az: mindjárt, minden Idő haladék nélkűl, eme ſzempillantatban, valának a' nap rendjén:

Schonenbusch Úr a' titkos írásokra ügyelő hivatalbéli foglalatoſságot (pp) magára válalta, mint pediglen a' Tolmács ſzolgálattételre magát önként felajánlotta. Kinek elmebéli tehetsége, buzgósága, 's álhatatos bátor maga viselete eme zavarodáſokban, 's napok ſzorúltságiban igen nagy ſegedeleműl ſzolgálának; ő nyugalmát, és

egéſségét feláldoſzta: Hasonló módon ſegítségére vala nékie *Raunach Wenczel* Úr a' Római Birodalomnak Lovasvitéze (qq) és a' köztárſaság fő ſzámadás jegyzésének rendes Tiſztviselője, egyſzer'smint Czimes Udvari titoknok *Benisch* Úr (rr) a' Franczia Levelezéseknek rendbeſzedését magára vállalta: *Jáger Úr* pedíglen az Udvari bisztoſság Tanácsoſſa (ss) a' pénzkívánatok dolgának ſzámtartás vígyázatját (tt) általvette. Így több más hivatalbéli Tisztek a' Polgármeſternél mint megbízattattak (Commiſſaire öſzvegyűlvén, a' legbajosabb elintézeteket önként magokra válalták: A' Polgárok több napokig, a' legfergetegesebb időkjártábann őrhellyeken fel nem váltva állanák: A' házi dolgokra való gondviselések, a' ſzükségképpen megkívántató táplálás nemeknek megſzerzései, azoknak az Ellenség ſzámára elſzállításai, és ama' buzgóság, mellyel a' nyilván való, és közjó ſzolgálatja eránt viſeltettek, az ő idejeket, és erejeket igen igen felülmúlták, a' midőn a' Polgárok önnön magokat felűlmúlni törekedének, és így a' közönséges csudálkozás ellen-állapotjává (uu) lettenek. A' Tanácsház a' Franczia hadsereg kitápláló oſztállyává (vv) 's

a' felfegyverkezett Polgárság had' oſztállyai, mindennémű hivataloknak közép pontjává valának. A' Tanáts csendes Palotáiból lármázó csatapiatzot csináltak, vagy pedig pénz mívházá tevék a' pénzt ſzűntelen kívánó Franczia katonák: A' hivatalſzobák, őrſzobákká, az Írásſzobák (Büreaus) ezred Kanczellariákra, és a' kapuőrzők minden fajból kőltt hirdetmények elhordozóivá változának: Itt a' Tanácskozásoknak 's elrendeléseknek levárakozására ſemmi idő hátra nem marada: Nem ritkán valék magam is ama' történetnek ſzemmellátott tanúja, hogy a' Polgármeſternek mind a' két fülébe egyſzerre öt és hat ſzemély beſzéllett, kiknek ő külömböző minden kérdésekre eggyſzerre gyors feleletet ada:

Az Ellenségſeregek egész nap a' Várason kereſztűl *Korneuburg* felé ſiettek, és még éjtſzaka is lovas kalaúſzokat, az az útmutatókat kívántak a' Prágai útra. Mindenkit ſzorongatott az, a' mi magát előre ellátatta, és a' had mindég annál félelmesebb képet fejtett ki, mennél közelebb vett minket körűl: — Napoleon Csáſzár már *Schönbrunba* lakott, és a' Franczia Auſtriából kőltt leveleken, és hirdetmé-

ken eme Írás állott: *Franczia Orſzág.* A' Váras Kormányozója (Commendans) minden Idegenyre nézve keményen meghagyá, hogy kiki e'féle nékie huſzonnégy órák alatt bémutatódjon, és nem egyebek, mint a' beſzállítás levelekkel felkéſzűltt Személlyek fogadódjanak fel. (xx)

Naponként gyarapodának a' pénz kívánatok, sőtt még az Írás, 's a' levél papirosbéli kívánatok is ſzaporodának: 's ugyan ebben a' lépcsőben esett az életeſzközök leſzállítása is. Mürat Herczegnek meg kellett a' Franczia hadcsapatokra nézve parancsólni, hogy minden Bécs felé ſiető induló félben lévő eleséggel megrakott hajók akadálytalanúl általbotsájtaſsanak, (yy) és azoknak a' Személyeknek, kik az élcteſzközök előſzerzésében fáradoztak, a' Tanácsbéliségtűl Bizonyság Levelek adódtak, mellyek a' Franczia hadſeregtől is megtiſztelődtek: Sok ezer illyen hitelesítés Írások adódtanak ki, és eme eſzköz által Bécs Váraſsa az éhségtől, és felzendűléstől megmentődött. Az öſzveírásra kirendeltetett (Conſcriptiobéli Commiſſar) Groſsbauer Úr, ki eme' foglalatoſságnak egéſséget fel-

áldoszta, az ő hivatalbéli Társával eggyütt magát igen különösen kimutatta.

E' szerentsétlen napon a' szállások kiüresítésénél fogva sok rendetlenségek adták elő magokat: azért megparancsolódott, a' Városi adószedés hivatalnál, hogy a' beszállítatott Franczia Császári Generalisok; Stabálisok, és fő tisztek Házainak és Szállásainak száma és minéműsége feladódjon. (zz) Senkit se vala szabad szállásra befogadni, ha tsak Udvari Tanátsos *Báró Mayern* Úrtól nyertt nyomtatott beszállítás Levelet elő nem mutatott (*a), mellyre eme szavak valának írva. *Französisches Kaiserthum Wienn den 22-ten Brümaire*; az az: Franczia Császári birtok Bécs a' Felhőhónap 22-dikén. A' Város Kormányozója (Commendáns) megkéré a' Polgár testőrző seregnek Vezérjét, hogy a' Város helyeinek külömb neveit, 's ezek között azokat is megküldené, mellyeken a' Polgár őrizetek állottak, és naponként regveli kilencz órakor Generál Raportot, az az mindenről szólló Jelentést tégyen (*b). Ez Idő pontól fogva 's e' czélra nézve *Pöltinger Ferencz* Úr a' Város Tanácsosa, a' Franczia beszélléshez jól értő készségére nézve, nagy haszonnal

fordítódott, a' Polgár ezered fő Strázsa Mesteri minéműségében: — Szent Leopold Ünnep napján Novembernek tizenötödikén előjelene eggy Franczia Csáfzári nyilvánságos Parancsolat (Patens), mellyben a' Diviſiobéli Generalis Clarche Úr fő Kórmányozóvá (Gouverneur) és a' Franczia Város fő Tanácsoſſa (Staats Rath) Darú Úr Auſtriai fő Vigyázónak (Intendens), és így minden kerületbe új Commendánsok, és Intendensek kineveződének, 's azoknak Lakhellyei, hivatalbéli kötelefségeikkel egyetemben meghatározódának (*c). Ezen hirdetmény a' legelevenebb gondoskodásokat fzültt a' hiv Polgárok Szíveiben; 's eme' Polgári rettegések nagyobbodának azzal, hogy ellenmondó hirlelések eggy költött csatáról terjedének, melly Kremsnél esett vólna, és hogy *Hülin* parancsolatyára Novembernek tizenhatodikán az egész felfegyverkezett Polgárságnak a' Sántz környékre (Glacis) okvetetlenül ki kelletik költözni, hogy ottan lefegyverkesztetnék. Erre az esetre el valának minnyájan kéfzűlve, és az Emberbarát nem ok nélkül tartott eggy rettenetes vérontástól. Tíz ezeren tehát a' kirendeltt napra, mu'sikával, és repdeső

lobogókkal alig ellátható sórozatokban elő állának, a' mindég nevekedő lovas ſereg is most legelőſzör mutatta magát: a' minnyájok által közösen kedvelt fő Strázsameſter *Leeb Antal Jó'sef* eggyik ſzárnyról a' máſikhoz repűlt, a' Városból a' Történettudó kiváncsiak ezerenkint folyának elő, és a' legkedvetlenebb időben nyólcz órától tizenkettőig elvárakozának: A' Tanácsbéliség is a' Város kapuinál Napoleon Csáſzár elfogadására várakozott, mivel e' nékie megjelentődött: De ſe Napoleon nem érkezett a' meghatározott órára, ſem Hülin a' Polgári katonaság rendjének megvisgálására: Eggy óra után ſietett a' Franczia Csáſzár reménytelenűl a' Teſtőrzőivel, a' Mamelukokkal, és több ezeredekkel, a' nélkűl, hogy megállapodott volna, a' Várason keresztűl: — Éjjeli egéſz tizenegy óráig tartott a' hadſereg kereſztűl kőltözése. Minden *Stockerau* vidékire tódúlt, négy órakor dél után elkezdődött a' csatázás *Guntersdorfnál.*

A' legelső Napsúgár feljöttével Vasárnap, Novembernek tizenhetedikén a' Szent Iſtván Temploma tornyába mentem. Egygyes Felhő csapatok fedeszték bé az útakat, ſemmit ſe láttunk, ſem hallottunk, csak tíz

óra felé vígyázánk le eggy füst oſzlopot, melly egész délutánig tartott *Kahlenberg* fölött: Én kimentem, (úgymond e' Történet jedzője) Nuszdorf felé, és Leopold hegyénél (Leopoldsberg) eggy dombról láttam *Löbendorfot* leégve; az út kőltöző ſereg csapatokkal megvala rakva, eggyes lovasok repűlgettek fel 's alá, és *Karnabrunn* erdőjin túl néha néha igen távul lévő had ágyú lövések hallottak. Leopold Tornácz Városban (Forſtadt) az a' hirlelés hintődött el, hogy a' Francziák megvolnának verve, és a' Muſzkáktól a' Hidon belűl űzödnének: Minden Tornátz Városban (Forſtadt) félelmes indúlások eredének, a' mellyek magokat egéſzlen a' Faluig terjeſztették: Már némellyektől meg is bántódtak a' Franczia katonák: de az ide ſietett Polgármeſternek környűlállásos maga viſelete lecsillapitotta a' felzendűltt népet, és nyugalomra birta azt. Már nem csak a' Tanácsbéliség, de a' magányosodók is meglepődtek a' ſok Bonſoktól. A' katonák eggyenként kérték a' Tanácsbéliséget, hogy annak ſzámadására a' fizetés levelek mellett, a' mi nékiek tettzene a' borházakban, és kereskedés bóltokban megvehetnék, a' mit meg is nyerének:

De Generalis Hülinnek egy kemény Parancsolatja (*d) eme nehéz kiſzabásoknak véget vete. A' Franczia Generalis Inſpector *Sabatier* Úr a' Helynek élet ſzükségére ügyelő fő vígyázóvá kirendelődött November tizenötödikén, azónnal minden élelembéli Tárházat, Hellyeket és Tartalékokat életeſzközökkel által *kelletett* a' Franczia Biſztoſoknak (Commiſſariusóknak) adni November tizennyóltzadikán.

A' Vasárnapi felzendűlésre minden Város kapuit, haſonlóképpen a' Fejedelmünk Lakhelly Házát (Burg) a' többi helyekkel egyetemben, mellyeket eddig a' Polgárok őrzöttek, a' Franczia Örök vettenek által Novembernek tizennyólczadikán: néha néha az útak végén Iſſzonyúság képek tűntek elő. Az hatodik és hetedik ſzámú hirlelés Levelek előadák, és kikürtölték azon eseteket, mellyek Olasz Orſzágban November Holnapnak tizenharmadikán és tizenhetedikén előfordúlának (*e). Had ſeregünknek minden kedvetlen Történeteit Német és Franczia Híradásokban olvastuk. A' Bécsi Újság-Levelek eggyik ragaſztékja hírűl adta nékünk, hogy *Hollabrűnnál* November 16-kán fegyvernyugovás kötődött, és Generál

Major *Hillinger* Úr alkudozását is megértettük (*f). Eme hirdetmények után következtek a' naponként esett történeteket kinyilatkoſztató hirdetés Levelek dd-o 18-æ 9-br Znaymból, és dd-o 19-æ 9-br Porlitzból (*g). Ezek a' mint elkerűlhetetlen vala, kedv csüggedtséget vóntak magok után. De még is a' derék *Bécsiek* mozdíthatatlanúl a' Rend Határjai között maradtak. Haſonlóképpen fáradosztak a' Francz Had vezérlő Férfiai, a' Generalisok, kik a' magok módos viseletek által eme kedvetlenségeken tágítani igyekezének: — Megbüntettek tudniillik a' hibás Tetteket, és legpallérozottabb Embereket, még a' tanúltakat is, oeconomiai végrehajtásokra ſzorították, a' megkülömböztetett eggyes ſzeméllyeket a' Polgár katonaságból magokhoz ebédre hivták, úgymint az Udvaribiztos Polgármeſter *Leeb* és *Poltinger* Urakat 18-dik 9-berbe — a' hol a' Francz Had vezérjei ő hozzájok nagy kinyiltsággal, és finomsággal viseltetének. —

Egéſz hadi fogoly csapatok, mellyek Auſtriabéliekből, és Oroſzokból, vagy is Muſzkákból állottak, ſok Pattantyúsbéli eſzközökkel a' Városon kereſztűl vezetődtek,

és azután, hogy a' betegek' ápolgatás házai, és Klaſtromépületek, ſok ezer ſebesſekkel megtöltek, meggyöztek minket az ez előtti történetek felül: — A' Polgári biſztosóknak és a' Parancsolat hordozóknak (Commiſſairs und Ordonanzen) egéſz *Znaymig* kellett kísérni a' Franczia Had ſereget, mellyek élet ſzükségeseket is kéntelenítetének amazok ſzámokra *Stockerauba* magokkal vinni. — Elbeſzéllék ők ama iſzonyatosságokat, mellyeket *Hollabrünn* Csatapiatzán, és az egéſz úton láttak. — A' más ſzenvedésein érzett Réſzvétel elhalgattatta vélek, ſaját veſzedelmeket: azomba a' tárházak, és pénztartalékok valóságos elfoglalása új gondokat ſzűlt a' Főváras ſorsa fölött: — Az újság levelek' elnémúlása, a' megakadályoſztatott levelezés, a' Franczia Hatalom bíróknak ſzövevényes munkáſsága, hogy laſsanként mindent magoktól lefüggővé tegyenek, a' mi tsak az élet ſzükségeit illetné; a' Tanácsbéliség levelei *St. Pöltenből*, és *Korneuburgból*, mellyekkel Pénzt, Liſztet és Bórt kívántak, a' ſzomſzédos Falubiráknak kesergései, és a' ſaját ſzorultság minden érzést megfojtani ſzükségesnek mutatták. — De még is ki nyilának a' Bécsiek,

ſzívei, a' ſzíves kegyeſség önkéntes indúlattyai előtt; a' midőn a' Tanácsbéliség által felkéredtettenek, hogy váſzony darabokat, felbojhozott váſznyokat (Chárpieu) vagy váſzonytépéseket a' ſebes katonák ſzámára minden ſzemély válogatás nélkűl hoznának (*h) minden ki ſietve törekedett, az ember barátságoſságnak eme ſzent hivását követvén, hováhamarébb tellyesíteni. — Rövid idő elfolyása alatt, olly állapotba valának a' Bécsi Tanácsbéliek, hogy eme ſebkötőzet holmiból mázsánként küldhettek, a' *beteg* ápolgatás házokba, sőt még *Ebersdorf*-- *Stockerauba* és *Brűnbe* is. — O! hogy a' Hézagság (der Raum) nem engedte, ama nemes lelkűeknek nagy Érdemű neveit, kik ezen ſzent czélnak elérésében ſikeresen foglalatoskodának, örök emlékezetnek okáért itten felhózni, kéntelenítetvén azzal megelegedni, hogy a' következő legkésőbb Ember vilig méltó követésére nézve, eme Remek Tetteket csak így is említeni, 's magaſztalni ſzerentsém engedődött. —

A' Bécsbe béſzállott katona ſzeméllyek' ſokasága megnehezítette az ő boldogságokat: különös Biſztosok rendelődtek, kiknek az vala ez ő fő tartozások, hogy a' lakás he-

lyeket leírják (*i) — Ez a' foglalatoſság több Reánézetben igen bajos vala. — De azoknak a' jóakaratú eggyes ſzeméllyeknek, kik erre magokat feláldozták, múnkáſságjok minden nehézséget meggyőzött. —

Azomba *Wohlleben* meg nem ſzűnt, a' Polgár ſereget megtöbbesíteni. — Azok a' ſzomorú hírek, hogy a' Tárházakat valóságossan elfoglalták, 's kinyitották, foglalatoſság mozgásban tették a' közönséges rendeléseket, több elégések, tett erőſzakoſságok, eme' sinor mértéket ſzükségessé tették. Az ellenség közepében is ſzakadhatatlanúl azon dolgoſztak, miként gyarapodhasson a' Városi katonaság. A' Polgárezered' Kapitánya, Adóſzedés Tiſztartó *Mayer Mihály* Úr, ama' nagy érdemet ſzerzé magának, hogy a' védelmezés' Atyafiakból, egy különös katona ſereg csapatot, majd tsak nem kétezerből állíta fel: önnön magát felkéſzítette, és azonnal az őrizetekre, és a' legtávulabb lévő hellyekre nézve is haſználódott; a' helly Őrizeti Vezér (*k) eggy maga viseleti Parancsolatot kéſzítetett, a' Kapuk Helly Őrizeti Vezérekre nézve, (*l) *Weiss* Polgár, mint annak a' felkéſzűltt Lovasság csapatnak Kapitánya, mellyet ma-

ga ſzedett vala az elkéſzülés rendbe, November 22-dikén bémutatta aztat a' katonai fő rang tiſztségnek (Stabs Officier). — A' pénz kívánatok foglalatosságára nézve, a' Franczia réſzről *Doberlin* Úr, mint biztos elrendelő (Commisseür Ordonateur) neveződött ki, és eggyſzer'smind megparanesolódott, hogy minden Hellyek és Tárházok, ahol katonasághoz tartozó holmiſzerek vagynak, 's mellyek az Auſtriai Koronához tartóznak, megneveződjenek, November huſzonkettedikén. A' közönségnek pedig hírűl tevődött, hogy az életeſzközök ſzállítáſainak éppen ſemmi akadállyai ſem légyenek, 's *Dárü* Köztárſaſságtanácsossa (Statsrath) minden ſzükséges elintézéseket megtett légyen (*m).

November 24-kén eggy Vasárnap ismét ki kellett a' Polgár katonasságnak a' sántzkörnyékre katona vi'sgálat végett állani: Innepi tekintetet mutatott e' látás: A' Franczia Hadvezérség (Generalität) kéſéretſereg nélkűl lovaglott a' derék és jeles Polgár ſereg közepében: Az újj lovaſságſereg rendet tartott a' temérdek nézők ſokaſsága között: Az Udvarnál voltt *Clerce*, a' hová a' Polgári tekintetek hivatalosok vóltak: Az

útzák végén tapaſztaltuk már most azt ki, hogy a' Franczia Hadſeregnek jobb ſzárnyai a' Velenczei Tengerre (Mare Adriaticum) a' bal réſze pedíglen Cseh Orſzágra, és Brünn Várára nyiltt légyenek, a' nélkül hogy ő vagy azon közben, vagy pedíglen hátul fenyegetődne. (*n).

A' Hadpiatznak távulsága megtöbbesítette a' hirlelések ſoknyelvűségét, csak egy óraban is tíz győzedelemről, és még annyi veſzteségről beſzéltek: A' ſok Aſſzonyok csevegései haſonlítottak az ő mélységes Tudatlanságjokhoz: Nem lehetett tudni, hogy mit hivők, kiben bizakodók 's mit tévők legyünk; mivel a' közönséges nyugalom a' legnagyobb veſzedelemben voltt: A' ki csapásoknak, 's ama' gonoſz tételeknek híre, mellyeket az utoljára járó Franczia Hadſereg csapattyai a' falúhellyeken véghezvittenek, arra birta a' had' Fővezérlő Tiſztséget (Generál Stab) hogy ez ellen eggynapi Parancsolat (*o) adódna ki, mellynél fógva eme' rendetlenségnek meggátolására öt utazó ſereg csapatok állítódtak fel.

De még ekkor, 's ez által ſem éreſztéték magokat a' faluklakoſsai és Molnárok tellyes batorságban helyheſztetteknek lenni,

kik Bécs felé Életeſzközöket ſzekerezének: mivel a' bokros őrizet ſzolgálat tétel miatt ki nem telhete, hogy Polgárőrizettől kéſértetnének: annakokáért Generalis *Clerce* Úr ſzoros parancsolatot adott ki, a' ſzekerek és lovak erőſzakos elvevése, és eladása ellen Novembernek huſzonhatodikán: egyſzer's-mind meghagyódott *Bécs* Városának, hogy a' Fegyvertár eltevés hellyére huſzonkétezer pint bor vivődjön, és hogy naponként tízezer pintet vigyenek oda Novembernek 25-kén. Ezen November huſzoneggyedikétől, egéſz huſzonhatodikig, valósággal 54236. pint bort kapott a' Frantzia katonaság: — következteſsük ki ebből a' többi ſzállításokat! A' Lakások' öſzveírása (Conſcriptio) végett, nem eggy, hanem több Polgári biſztosok (Civil Commiſſaire) rendelődtenek, és mind eggyikre majd csak nem 30. Ház bizódott, hogy azokat ſzoroſsan a' Tanáts által November 26-dikán kiadatott mód ſzerént (Inſtructio) megtegyék; innen egy ki függeſztetett Hirdetménnyel az is közértésűl adódott, hogy ſemmi Franczia Csáſzári Tiſzt, ha eggyſzer a' kirendeltt lakáshellyét elhagyta, a' Tanátsnak November 27-dikén költt Hirdetménylevele ſzerént, többé arra

ſzámot nem tarthat, a' mint is ez gyakorta ſokféle örv, és külömbféle ſzínek alatt annakelőtte megtörténtt.

A' Trafalgárnál esett tengeri csata is, Novembernek 27-kén hírűl adódott: ellenben eggy félelmes Hadírás-tollat (Federkrieg) látánk a' Bécsi Újság Levelekben az Anglok (Engeland) Orſzága ellen; A' komoly meggondolások (*p) hellyett, megcsalattatásokban ringatták bé magokat az könnyen elhivések, mellyek az egyedűl uralkodásnak vermet ástak: majd a' Burkusok jöttek meg, majd a' Muſzkák győztek, majd *Károly* fő Hertzeg közelített a' felűltt Magyar ſeregekkel, majd azt hirelték, hogy a' Földnépe felzendűlésre támadott, majd hogy Párisban az illyetén köz felzendülés újj lábra kapott: Illyen 's efféle hamis Költeményírások, 's Hirdetménylevelek elősegélleni, 's megerőssíteni ſegítették az üres képzelődéseket; 's erre nézve történtt, hogy ama' nyomorúlt gondolat költemény, meghaltt úgymond *Napoleon* Csáſzár 's eltemetődött, három egéſz napokig fel tudta magát tartani: azomba naponként mindég gyülekezének a' megsebesített Auſtriabéli, és Oroſz katonák, kiket ismét a' Bécsiek

egéſz kegyességgel November 29.dikén fel. fogadának, kik egéſz Idéjeket a' köztárſaſságnak ſzenteltt áldozatok, jótételek, őrizet ſzolgálatok, és fegyver gyakorlások között töltötték (*q).

Eggy reggel, melly Novembernek harminczadikán vala, eggy Franczia Tiſzt azt kívánta a' Polgármestertől, hogy a' Város kultsai: és egyſzer'smint elégséges őrizetek adódjanak azért, hogy ha talántán valamely estve a' gátolás igyekezeténél valami reménteln Történet magát kiütné, a' Nép lecsillapodjon: *Nuſsdorf* mellett ſietve a' Dunán kereſztül eggy Hajóhid állítódott fel, ſok sántzholmik a' vizen ide hordódtak, a' vakmerőségek kijobbítódtak, és 150000 pár ſaru, és 6000 nyereg kívánódott az Orſzág rendjeitől: Had biſztos (Kriegs Commiſſair) *Jacquinet* Úr, mint legfőbb vígyázója a' katonaháznak, vagy is Kázármának (Kasern Oberaufseher) (Chargé de la police du Caſernement) Novembernek 28 dikán kineveződött. Sok puskapor, és megerősítés ſzekerek ſiettek Leopold városába: eggyik ſietség-követet a' másik érte: A' Szent Iſtván tornyából kilátódott, miképp ſebesügetve a' lovasság *Märchfelden* kereſztül,

Magyar Orſzág felé ſiete. Minden indúlásba vala, 's az elmentt Francziák hellyett Hollándiai ſeregcsapatok ſzállottak bé, 's a' Város hellyeit a' Polgár katonákkal felváltva megſzállották: Ezekben 's az efféle mozdúlásokban, ſenki meſſzünnen ſem gyaníthatta az *Auſterlitz* mellett a' nagy csapáshoz tétetett előkéſzületet.

Mennél inkább közelede eme félelmes nap, annál inkább ámították, 's mulatni igyekezének a' Bécsieket mind ſzűntelen más más újságokkal. Így az útak bátorsága végett Auſtriában eggy közbátorságra ügyelő őrizet tiſztség kéſzűltt fel, mellynek az volt az arányzása, hogy a' nyilvánságos nyugalmot fenntartsa, és az útragadozásokat megakadályoſztattassa (*r) és mindenkinek figyelmét ez fel is ingerlette, eggyſzer'smind *Görczből* a' hadi fő ſzállásról, eggy November huſzonhatodikán kőltt Hirleléslevél előadta a' Franczia Olaſz Orſzágban lévő had ſeregnek tett előlépéseit.

Wohllebennek, és az ő két Alpolgármeſter társainak Párisból ide érkezett négy Polgárokra nézve megkelletett okvetetlenűl tiſzteleteket tenni, December Hónapnak első napján. Nagy tekintetű megélemedett

Férfiaknak látzatának! De még is az ő jelenlételek a' Város hív Polgárjainak szívekre nézve eggy általjáró hegyes Tőr vala: még azon éjjel megparancsolódott, hogy eggy parancsolat hordozó mennyen *Jedlersdorfba*, és *Fischamentbe* Franczia levelekkel: *Wohlleben* Úr ellenészegezte magát ezen eggy jeles Polgárt lealacsonyító kívánatnak: méglen végtére az ő az erőszakból származott kéntelen rendelésére a' levelek egy sebes lovagló által az elrendeltetésekre elküldöttek: A' Földmérő sereg osztályra nézve eggy jól kidolgosztatott Tartományabrosz (mappa) mellyen *Austria*, eggyszer'smind *Magyar*, *Cseh*, *Morva* Országok a' többi Határtartományokkal eggyütt láthatók lennének, December másodikán, és későbben, úgymint December negyedikén Bécs hellyheszletésének rajzolattya, melly eggyszer'smind a' körül fekvő vidéktéreket is előterjeszténé, kérődött, és sürgetődött.

A' míg *Austerlitz* mellett December másodikán százezerek csatázának, *Bécsben* eggy rebegő, és a' hadverés bizonytalan kimenetelű megfélemlett csendesség szembetünőképpen uralkodék: nem sokára, úgymint December harmadikán tudósítások ér-

kezének ezen rettenetes nagy Történet felűl, de a' mellyek ismét az önnön öſzvemorzsoló Hírleléseknél fógva elnyomódtak: végre mind ezekrűl a' hivatalbéli tudósítások által bizonyoſsá tétetődtünk (*s). A' megzavarodás közönséges vala, és egyedűl ama' ſzeméllyes öſzvejövetelben vetettük utóbbi bizodalmunkat, mellyet forrón kedveltetett Fejedelmünk December negyedikén Napoleon Franczia Csáſzárral tartott, 's végre eme' várható Jónak csillámló reménysége vígaſztalhatá meg egyedűl a' méllyen megſebhedett jó Polgári ſzíveket (*t). Ama' ſzemérmes maga viselet, mellyet a' Francz hadnak vezérlői (Generals) és Főkatona tiſztségviselői (Stabs Officiers) eme' környűlállásokban kimutattak, megérdemlik azon dícséretes említést, mellyel az emberiségnek tartozunk: ők az ellen réſznek bal következéseit, a' nállok őrizet helyheztetésben lévő Polgároknak eleibe terjeſztették, valaminthogy eggy mindent feldúló hadnak végtelenségét, 's képtelenségét is nyilván előmutatták: eggyſzer'smind a' Törvényes ſzorosságnak eggy ſzép példája tevődött ekkor fel azok ellen, kik a' Frantzia hadſeregből ragadozásokra, 's foſztásokra vete-

medének: t. i. eggy *Fouillerat Placid* Káprál, reávilágosodván a' lopás cselekedet *Hütteldorfban* December harmadikán agyon lövöldöſztetett (*u).

A' pénzkívánatok más egyébb sürgetéſekkel együtt majd csak nem meggyőzhetetlen magoſságra lépének: és még is *Wohlleben* Úr, új kívánatokkal terhelődött: Alig volt eggy katonaház Ágynéműekkel lepedőkkel ſzalmazsákokkal, fával, konyhaedénnyel, 's a' t. felkéſzítve, már azonnal egynehány napok eltelésével, a' minden híjjányoſságon panaſzolkodának minden felkéſzítés eſzközök eránt. Nem is csuda! mert minden elkőltöző ſeregcsapat a' Város kapuinál a' néki kőlcsönözött hólmit mind ſajátyát eladógatta, és így ama' ſeregcsoportókra nézve, mellyek azon nap béérkezének, egyedűl a' puſzta üres Falak maradának: Ezen igazságtalan 's veſzedelmes eladogatásoknak gátot vetett eggy ſzoros, és kemény tilalmazás-parancsolat (*v), két ezer katona csapatnak békőltözése, és a' Szarka nevű Katonaházba (Alſter Kaſerne) elhelyheſztetése, az annak egynehány órák alatt minden ſzükségesekkel egyetemben lé-

endő felkéſzítésével December negyedikén megparancsolódott.

A' ſebesek ſzáma naponként nagyobbodott, sőtt még éjjel is többesedett: Az emberérzés azt parancsolta, hogy az Ispotályokban, és Klaſtromépületekben, ápolgatás adódjon nékiek: De az ágyokban, és ágybéli bútyorokban nagy ſzűkölködés adá magát elő, mellyeket a' Tanácsbéliség ſemmi áron ſem tudhatta venni, ſem egyébként megſzerezni: *Wohlleben* tehát ismét Polgártársainak ismeretes jó ſzíveihez, 's máſok kegyességéhez kéntelenítetett folyamodni, annakokáért e' tekintetben is őket az önkéntes öſzveadásokra felkérte (*x) alig képzelhetni melly rendkívűl való buzgósággal mutatta ki itt is magát az Polgári emberbarátság, 's annak ſzer felett való jósága, 's eggyſzer'smint vagyonos voltok: tudni illik mihelyest ezen tudósítás értésekre esett, azonnal mingyárást minden az öſzve gyülekezés helyre ſietett: egéſz Tárházok telének meg felkéſzűltt ágyokkal, megtőltött ſzalmazsákokkal, pokrótzokkal, lepedőkkel, ágy, és tolltakarókkal, főpárnákkal 's a' t. ſelyemből felkéſzűltt ágyokat is adának elő, sőtt az elfáradott napſzámos is

ſzalmára feküde, ágynéműjét odavivé, csak hogy az ſebben esett Vitéznek ezen ſzolgálat kéſzséggel haſználhatna: órákig várakózának a' jó ſzívűek, csakhogy béajánlott ajándékjai, a' kirendeltettek által bevétetődéthetnének: A' Biſztosok (Commiſſairs) kifáradván nem győzhették az adakozók neveit felírni: melly gyűjteménynek jeleſsége ugyan, úgymint a' millyenre *Mayer Mihály* adóbeſzédés tiſztviselő Úr az első lépést tette, 's a' *Bécsiek* jó ſzívűségének árja az Esztendő könyveiből ſóha ki nem fog maradni:

A' Szarka másképp *Alſter* útzában a' katona nevelésháznak nevendékjei, az ő Ezeredjek elköltözésével az éhenhalásnak valának általhagyva: *Weiſs* Tanátsos Úr, eggy jóságos öſzveadás-ſegedelmet nyervén, és gyűjtvén ſzámokra, egyedűl így mentődhetett meg eme' jó és nagy reményű Növevény hadoskola a' köztárſaság jövő védelmezés erejére nézve.

Beérkezett ezután ama' Fegyvernyugvás ideje is, melly az *Auſtria* és *Franczorſzág* Csáſzár Fölségei között kötődött (*y), ezt úgy tekinték, mint a' közelítő Békeségnek előljáró poſtáját, és ama ſzenvedé-

seknek végét, mellyek által a' Polgárság, majd csak nem egéſzlen mindenéből kimerítettnek lenni érzette magát: A' kenyér, hús, bor, és marhaeleség kiírásai olly nagyra emelődének, valamint eme' életeſzközöknek elidegenítései, a' Franczia Csáſzári katonák által, annyira terjedtek, hogy elkerűlhetetlen ſzükség erede, az ellen ſegítő rendeléseket tenni, ne hogy az öſzvevevések tovább tartván, nagyobb ſzükséget okoznának (*z), 's e' ſinor mértéket nem csak az parancsolta sürgetve, hogy a' tél béközelgetett, hanem és leginkább az, mivel a' Takarmányok ſzemlátomást felettébb fogyatkozának: A' Franczia réſzről is tilalmazások eredének ki ez ellen, és némelly hamis Bajor Orſzági, (Bayriſcher) Tallér pénz darabok ellen, mellyek folyamotba jövének (*aa). A' Tanátsbéliségnek pediglen meghaggyódott, hogy Hirdetményeit mind addig nyomtatásba ne vegye, méglen azokra a' Város őrizet vezére megerősítést nem küldene 7. Decembr.

Az hadcsoportok általköltözésével mindenfelé nevekedének a' rendetlenségek, mire nézve az előrelátásokat meg kelleték vala kettőſztetni: A' Péter őrizetre (Peters-

wacht) mene ki a' Polgár Lovaſság Decembernek 8-dikán. Naponként inkább és inkább ſzembetűne a' Polgár lovaſságnak elkerűlhetetlensége. Nyolczadik és kilenczedik December Hónap között éjjel, még a' Városban égés támada, azon közben a' Fa tár felgyújtódott, ötven és hatvanezer öl tűzfa közepében lobogott a' láng fel. A' Polgár őrők gyalog és lóháton a' Franczia katonasággal eggyesűlve elősiettek, és azon iparkodának, hogy az emeſztő lángoknak gátlást tennének, a' mint is az erőltetett igyekezetet a' legjobb következés váltotta fel.

A' legközelítőbb napokban, úgymint December kilenczedikén tizenhatezer Oroſz foglyok vitetődének a' Városon keresztűl, kiknek keservel tellyes tekintetek méltó ſzánakozást cseppegtete a' nézők' ſzívibe: mint a' ſebes esső úgy hulla vala a' pénz és kenyér ők közibe, mellyet a' körűlállók nékiek adának, vagy mások az ablakról leereſztének, még a' puska-fő taſzigállások ſem hátrálhatták a' jóltévőség nemes érzéseinek valóságosítását: Alig lett ezen állapot komollyabbá (ernſthafter) December tizedikén, azonnal a' Polgár őrők mint gon-

dos eſzközlők előállanak, nem hatalómmal ugyan, hanem okoskodásokkal, és kérésekkel, és minden ismét rendben volt. A' Szent Iſtván piatzán valóságos verekedésre, jött a' dolog *Hülin* Generalis ſzeme láttára, és csak hamar az egéſz Város a' fellobbantt puskapor gyanánt, egyſzerre felzendűlve láttzatott: Az Alnép *némelly* hamis mende mondáktól elcsábítatván (p. o.) hogy *Napoleon Csáſzár* elveſzett légyen, és *Károly* Fő Herczeg *Neudorf* felől megjönne, és a' t. az Oroſz foglyoknak ſebes kereſztűl kőltözését a' Francziák megverettetésének tartották. Ezen Nap ugyan egyik a' legveſzedelmesebbek közzűl vala Bécsre nézve:

E' napságtól fogva a' ſzüntelen felzendűlések mutogatták magokat úgy a' belső, mint ſzintég a' külső Városokban: 's a' Tanátsbéliség kéntelenítődött pénztárját December tizennegyedikén az ellenségre bízni, a' minthogy bízta is: minden elővett, 's feltett okoskodások mellett is kétſzáz huſzonkétezer forintokból csak negyven ezeret alig lehetett a' legsürgetőbb ſzükségeseknek potolás-tellyesítésére kikérni: Eggyſzer's-mind a' Rendeknek, kiknek haſonlóképpen pénztárjok elvevődött, több milliomból álló

öſzveadás tevődött fel. A' lovas Polgár ſeregcsapatnak egéſz délutánján kelletett a' *Napoleon* Csáſzár jövetelét elvárni. Estve azon Csáſzárnak megérkezése reggelre hagyódott, a' mint is valóságoson más nap estvéli nyolcz óra felé Decembernek tizenkettedikén bé is érkezett: A' lovaſság ſereg csapat pediglen a' Várason kereſztűl vezette őtet.

Az itt lévő Schuſztereknek megparancsolódott December tizeneggyedikén, hogy tíz napok alatt, tízezer pár ſarut kéſzítsenek. Ennek ſzorosabb sürgetése végett Biſztosok rendelődének a' Műhellyekbe azokra az betegápolgatás házokra nézve (Spitäler) mellyek *Stockerautól* fogva *Brünnig* valának teli ſebesekkel: *Bécsből* eggynehány mázsa felbojhozott váſzonyt, és gyógyítás ſzereket kellett vinni December tizenkettődikén: A' Polgár lovasok eggyik réſzének, *Soult* Fő Vezérét (den Marſchall) Schönbrunba kelletett kéſérni.

Nem csak az a' veſzedelem, hogy a' Franczok eggyütt fognának mi velünk elhalni, de azok a' Betegségek is mellyek az emberiséget, és marha világot fenyegették, ſietteték vala az elútazásokat; Innen elva-

lának rendelve ama' bévezetések, mellyek némelly éléstáraknak felépítését tárgyaſzták arra az útra nézve, melly *Mölck* felé viſzen, azomba a' Méſzárosoknak, 's egyébb Hús árúlóknak megparancsolódott, hogy nyólczſzáz ökröket ſzereznének be, eme' hellyheſztetésekre nézve:

A' Franczia ſeregcsapatoknak kiírtása, és az ő haſznokra kiírtt Adók kimerítették a' Rendek és a' Tanácsbéliség pénztárjait, és így ennél fogva kintelenítettek a' kőlcsön vételre. Minden Bécsi Polgárok más ránézveségeken kívűl féleſztendőbéli zsellér jövedelmeket kíntelenítődtek béadózni (*bb). Eggyes Társaságok (p. o.) a' Polgári gyógyítás ſzerárosok (Bürgerliche Apothecers) negyvenezer Rhénes Forintokkal különösön adózának.

A' védelem' Atyafiak' ſereg csapatjára nézve (*cc) melly rövid létele mellett, minden unalom' hiba nélkűl már annyi ſzolgálat kéſzséget tett vólt, megerősítődtek a' fölséges Udvari Rendelésnél fogva azok a' Tiſztek, kik többnyire a' tiſzteſségesebbekből (honoratiores) és előkellő Polgárokból ſzemelődtek ki (*dd), egyátallyában a' Polgárezered, és ahoz tartozó ſeregcsapatok,

úgy kimutatták magokat, hogy a' Történettudomány az ő ſzolgálattételeket méltán különös Jegyzésírásba foglalhatná, és a' jövendő ember világra nézve örök emlékezetnek okáért fenntarthatná.

A' Franczia Csáſzári Fővezér (Marſchall) *Dürat* Úr kinyilatkoſztatásánál fogva, *Napoleon* Csáſzár December tizenhetedikén az alsó Auſtriai Rendek kiküldöttjeinek, 's Tanácsbéliségnek az előtte való megjelenésre engedelmet (audience) adott (*ee). Az ő meghalgattatások regveli tizenkét órától fogva délután eggy óráig tartott, és *Napoleon* Csáſzár, ki majd három fertály óráig maga folytatta a' beſzédet, egéſz kinyiltsággal beſzéllett a' jelenvaló Időkörnyűlállásokról, 's Fölséges masodik FERENCZ a' mi kedveltt Orſzág Fejedelmünk ſzeméllyes minéműségére nézve a' Tiſzteletnek érzéseit különös kifejezésekkel nyilatkoſztatta, megkívánván a' kiküldötségtől, 's meghagyván nékie, hogy eme' Tiſztelet indúlattyának kifejezését, az Fölséges Auſtriai Csáſzárnak az ő Udvari tartóſzkodás hellyére *Holicsra* hová hamarébb megvinni el ne mulaſztanák:

Még ezek ekként történnének *Károly* Fő Hertzeg katonassága egéſzen megaka-

dályoſztatta, az életeſzközöknek Magyar Orſzágból Bécsbe béhordását: Ekkor az egéſz Város a' legmélyebb gondolkodásokba 's gondoskodásokba merűltt, a' midőn a' legveſzedelmesebb fergeteges kinézések fenyegetőztek ő reá nézve: *Napoleon* Csáſzár is azonnal eggy oſztálly tiſztséget küldött Magyar Orſzágba, 's már azzal fenyegetének, hogy a' köztárſaſságnak is ennél fogva, más igazgatás képe fogna lenni (*ff).

Ekkor új fellegek tornyodzóttak fel, mivel a' gonoſz hirlelések a' fegyvernyugvásnak véget, 's az új ellenségeskedésnek kezdetet vetének. Ama' katonaſereg megvizsgálatok is (Revüen der Truppen) mellyeket *Napoleon* Csáſzár ſeregjeire tekintve *Penzing* Halmain tartott, Decembernek tizenkilenczedikén megerősítették a' félelmes véleményeket: Naponként és nőttön nőtt a' kóldúlók ſzáma. *Wohlleben* Úr foglalatosságainak özön ſoksága közepette a' Tanácspalotában meglepődött általok: munkát és dolgot adott és oſztogatott nékiek, valamint a' nyomorékoknak ajándékot teli kézzel: A' naponként előadattni ſzokott halotti Lajſtrom az holtaknak ſzámával nevekede, mint a' kik Ínhideglelésből (Nervenfieber)

és mérges himlőkből halomra halának: Eme' három fojtogatás Angyal (Würgengel) Had, Éhség, és Döghalál láczattak eggyesülve Auſtriába bérohanni.

Az önkéntes béſzállítások annyira elhatalmoztak, hogy Generális *Hülin* eggy közönséges megnyitás által a' beſzállítás Leveleknek határt vetni kintelenítetett (*gg) Foglalatoſságaink özöne nem engedte, hogy tökélleteſségre vitetődjön ezen 'sinormérték: azomba a' Magyar Orſzág, és Bécs között voltt elzárás ismét felnyitatódott December' huſzadikán.

A' katona Ispotályok, temérdek váſzonytépés darabokat haſználának el, de még is a' már béadódott gyűjtemények bétakarták eme' ſzükségeket: A' Tanátsházban mindég és állandóul vala egynehány mázsa, mint takarmány előre kéſzítve: Reménteleníl jelene elő az a' parancsolat, hogy minden Házbirtokóſsa eggy font felbójhozott váſzony holmit vigyen a' Wiedenben a' 177 ſzám alatt lévő Franczia Főtárházba *Monron* Úrhoz: ezen parancsolatra köztársasság tanácsos *Dárü* Úr adott alkalmatoſságot (*hh). Később annakutánna tapasztalódott ki az, hogy eme' takarmány

az elvitelre lett légyen elſzánva: A' vígyázat fő arányzás is (Policzey Oberdirection) rendeltt a' Faluhellyeken illyen gyűjtemények a' váſzonytépések eránt, mellyek a' katonaság ápolgatás házaira valának elſzánva: Az efféle katona ház pediglen, melly Kloſterneuburgban vólt, magától *Napoleon* Csáſzártól nyertt meglátogatást December húſzadikán.

Mennél hihetősebbnek tettzett a' közelítő békeſség, annál inkább nevekedett egy ſzövevényes kiüresítése minden ſzájj és haditakarmánynak: A' Franczia tudósításokban az elvitetteknek ſzámát olvashatni: A' Franczia ſeregcsapatok kereſztűl költözésének nem vala vége. A' Cseh Orſzági Udvari Cancellériában kitörtt tűz égés a' Polgárok' vígyázattya, és Péter nevű őrhellyen álló polgári Lovasságnak ſerény őrbéli munkássága által azónnal elóltódott December huſzonkettődikén:

Ugyan azon Hónapnak huſzonnegyedikén a' Cs. Kir. Tanátsos *Wohlleben* Úr a' Rendek kiküldöttségével (Deputation) Csáſzárunkhoz mentenek Holicsba: már három napokig várakozván az útazás levelekre: *Napoleon* FERENCZnek eggy ſaját kézbéli

Írást küldött: Az érdemes Alpolgármeſter *Weber Bóldizsár* Úr, ki *Leveling* és *Chariere* Tanácsos Urakkal a' Főpolgármeſternek mindenkoron óldala mellett vólt, a' megakadályozás állapotban addig is a' Polgármeſteri hivatalt viselte: Az adóbeſzedés tiſztviselő *Mayer* Úr pediglen, a' védelem atyafiak ſeregcsapatyának felállításáért különös megdícsérést nyertt, (*ii) a' mint meg is érdemlette.

Naponként kiütének az égések, mellyek ámbátor a' Franczok a' harang féreverést, és a' tűzre ébreſztő dobütést eltiltották is, még is azonnal ismét eloltódtak. Hat éjjel tartó hírt vettünk, hogy erőſzaktételek történnek: Az illyen erőſzaktévők a' Polgárokat fényes nap December huſzonhatodikán megtámodták: Igaz ugyan hogy a' Franczia réſz parancsolók, a' Polgár őrizet ſegítségénél fogva minden lehetségest haſználtak, csak hogy a' rendet fenntarthassák: de az erőltetés a' legfellyebb valóságra lépett; melly is ha még tovább tartott vólna, a' legveſzedelmesebb indulatoskodások kitörésének ſemmi némű emberi hatalom ellent nem állhatott volna:

December hónapnak huſzonhetedikén, *Napoleon* reménytelenűl a' Városon kereſztűl méne *Stammersdorfba*. Azt mondák, hogy a' Franczia Csáſzárnak eggy kinyíltt ſzíves öſzvejövetele vóltt légyen Károly Királyi ő Herczegségével.

Eſtve viſſzajött Hollicsból *Wohlleben* Úr, a' kinek is éppen neve Innepén kikűldöttyeivel *eggyütt* ſzerencséje vala Fölséges II-dik FERENCZ kegyes Fejedelmünknél megjelenő engedelmet (audience) és meghalgatást nyerni: Még ez éjjel megjelentődött nékie, eggyſzer'smint a' Papságnak, és a' többi polgári tekintetségeknek az oſztály vezér (Diviſions General) *Clerçe* és *Soult* Urak által, hogy valóságosan békeſség kötődött; Polgár *Kaiser* Jó'ſef a' Polgár ezered záſzlós második oſztállyának Hadnagya tegnap hozta eme' hírt, mint ſietség hírhordó (Courier) ide Posonyból.

December Hónap huſzonnyólczadikán, a' Nap első kiderűlténél közlödött eme' örvendetes újság a' közönséggel is (*kk). — Tizenkét órakor eggy innepi úgy nevezett Téged Iſten dícsérünk tartatódott, a' Szent Iſtváni Káptalan Templomban, mellynél a' felfegyverkezett Polgárságból nyólczezeren

valának a' pompa megtételre kitéve:' *Soult* (Fő Marschall) *Clerce* és *Vandame* Generalisok, és *Dárü* a' Franczia Köztársaság' tanácsossa 's a' t. a' Polgári tekintetségekkel együtt jelen valának: Azon estve, hogy *Napoleon* a' Schönbruni Király palotából elútazott, nem sokkal az előtt megjelentt egy ékes, 's minden részre hajlást kirekesztetnek lenni láczató bizonyságtétel, Bécs lakosaira nézve e' következő nyilvánságos felkiáltásban (Proclamation) mellynek szórúl szóra magyarázattya ekképp következik.

Bécs Lakossai!

Megkötöttem a' békeséget az Austriai Császárral, most midőn készülőbe vagyok, hogy Fő Városomba visszatérjek, értésetekre adni kívánom azon figyelmetességet, és becsületet, mellyel erántatok viseltetek, eggyszer'smint azon megelégedést, mellyet ezen Idő alatt, méglen parancsolatim alatt állottatok, hellyes magatok viselete felől magamban érzek.

Olly Példát mutattam néktek, melly a' népek történetében hallatlan: tízezeren állottak a' ti nemzet őrizet serege közzűl fegyver alatt, és kapuitokat őriztétek:

Fegyvertárotok egéſſzen kezeitekben hagyódott, és éppen eme' időben tettem ki magamat a' felváltó had kedv' változásnak ſikjára: Azon érzésteknek hagytam magamat által, mellyel a' Böcsület, Hívség, és Jóság eránt mindenkor viseltettetek, és ti helyben hagytátok bizodalmomat.

Bécs Polgárjai! Tudom, hogy Ti minnyájan helybe nem hagytátok azt a' hadat, mellyet azok a' kórmányſzéki Titoktanátsosok, kiket Angol Orſzág felpénzelve megvásárlott, a' ſzárazon ismét fellobbantottak. Fejedelmetek megvilágosodott, már eme' Kórmányſzéki Titoktanácsosoknak csavargás fortéllyai felül: Ő egéſſzen általengedi magát azoknak a' nagy minéműségeknek, 's fő tulajdonságoknak, mellyek őtet kijelelik (ausczeichnen) és íme már eme' Időpontol fogva reátok, és az egéſz ſzárazra nézve, ſzerencsés és bóldog napokat reménlek.

Bécs Lakossai! keveset mutattam ugyan magamat közöttetek, de koránt ſem megvetésből, vagy hívságos büszkeségből, hanem mivel nem akartalak titeket elvonni az ollyan érzésektől, mellyekkel Fejedelmeteknek tartoztok, 's kivel nékem az a'

felvett czélom vóltt, hogy gyors békeſséget kőſsek:

Vegyétek viſſza elútazásom alkalmatosságával mint ajándékot, mellyet néktek erántatok való tiſzteletem kimutat, meg nem sértett Fegyvertárotokat, mellyet a' Had' igazságai az én ſajatomá tettek vólt: haſználjátok azt ezután is a' Rendnek feltartására.

Mind azon roſz következéseket, 's ezekkel egybenkötött ſzenvedéseket, a' mellyeket kiállottatok, tulajdonítsátok ama' ſzerencsétlenségnek, melly a' hadtól elſzakadhatatlan:

Mind azokat a' megkíméllèseket, mellyekkel ſeregeim vidéktájéktokat megſzállották, annak a' tiſzteletnek mellyet magatoknak ſzereztetek:

Napoleon mk.

Schönbrunban 6. Hó honapban. 14 }
(27 Decemb. 1805.

A' Csáſzár Parancsolattyára Generál Major *Berthier* mk.

Ugyan azon jelentés megeggyező leírásának bizonyság okáért: Auſtriai Vezér Kórmányozó (General Gouverneur) *Clerce.*

Ezen felkiáltás (*ll) melly által *Napoleon* Csáſzár érzetjeit Bécs lakosi eránt kimutatta, nem csak arról meggyőzhetett minket, melly nagy kegyes érzésekkel viseltetik ő Bécs Polgárjaihoz, hanem eggyſzer'smind a' Bécsieknek ama' megismértetés felét is kimutattya, mellyel ama' idő alatt, még a' Franczia ſeregek jelen nem valának: erántatok viſeltetének: ez az egéſz *Európa* ſzeme előtt a' legragyogóbb világoſságba téſzi a' Bécsieket: 's eggyſzer'smint ezen örök emlékezetet méltán érdemlett nyilvánságos bizonyságtétel, az Auſtriai Történet Eſztendő könyveiben mindenkor úgy fog néződni, minteggy világosan ſugározó Pont.

Mingyárt ezen Idő pontól fogva, minden ki eggy megnyugtatóbb helyheſztetést nyertt. Igaz ugyan, hogy a' ſereg nagyobb réſzének kitartásából ſzármozott terhek még most is tartottak, sőt némelly kívánatok még sürgetőbbek lettek, és a' kereskedés örök lelke, a' Hebraismuſsal eggyütt ſzakadhatatlan munkáſságban, és öſzvekötött erőben mutatta magát: A' ki nyerni akart, el nem mulatta az utólsó ſzempillantásokat. Már négyezer ötſzáz inget, és négyezer kilentzſzáz kilentzvenkilentz darab lepedőket,

nyólczszáz font felbojhozott vászony holmit, seblaplikákat szállítottak vólt sok fáslikkal egyetemben, és majd csak nem tizenkétezer réf vásznat, a' külömbféle fő, és egygyes ápolgatás házokba, az az ispotályokba Jánuarius negyedikén, és még se' vólt vége a' telhetetlen kívánatoknak: Az ebből kikövetkezett mostohaság a' Népre esett, és őtet súllyós teherrel nyomta, 's éppen e' vala sarkallatos oka, ama' majd mindennapi versengéseknek, mellyeknek elhárításában, avagy rendes elintézésében a' Polgár örök mint eszközlők igen sokszor testeket és életeket szerencséltették: nem eggyszer fólyt Polgár vér, a' közönséges nyugalomnak, és rendnek böcsülettel tellyes feltartása végett.

Hülin Generalis a' legigazabb kinyiltságnak, és legnagyobb munkásságnak hírével hagyta el Bécset, mellyben ő tartoszkodásának egész idején a' Város' őrizet vezérséget vezette, vitte, és folytatta: December huszonkilenczedikén általadta ő aztat *Morárd* Generálisnak, a' ki is magát igen sok emberiséggel a' Polgársághoz kapcsolta, 's iparkodó munkás vólt abban, hogy a' megfenyegetődött nyilvánságos nyugalom

fenntartódjon. Mert még akkoron is halmosodtak a' sok mindenféle ragadozások, mellyeknek a' Franczia és Austriai részről, a' mint csak lehetett, minden kitelhető erőből gát vetődött: A' Szarka útzában (Alstergasse) eggy Sapeur szorongatásai és sartzolásai miatt tizenkét esztendőbéli tömlöczre levasolva ítéltetvén, az ítélet által nékie rendeltt hellyre eltevődött: A' Hadbíztos (Kriegs Commissair) *I. Michael* harminczezer forint árú tűzifát akartt eladni (*mm) A' Polgármester azonnal ellenképzeleteket tett fel. De azomba a' Város eggyik kapujánál még is történének fa eladások. Zenebonára jött a' dolog; A' Franczia őrizet tüzet adott, 's eggy Austriai Lakost megsebesített: A' köznép azzal fenyegetőzött, hogy bé fog törni; az ide sietett Polgárőr Obersterjétől, 's Fő Strázsa Mesterétől vezetődvén; el is űzte szerencsésen eme' igen veszedelmes Népzendűlést az 1806. Esztendő Januarius Hónap harmadikán: A' Város őrizetbéli Vezér (Stats Commendant) megparancsolta, hogy minden vendég és Káveházok legfellyebb éjjeli tiz óráig zárva legyenek, és ezen túl minden az útzán állongálo katona elfogatódjon (*nn). Egy Fran-

cziára nyilván kivilágosódván az, hogy egy Házi gondviselőt (Hausmeiſter) megöltt légyen, agyon lövettetett, és a' Polgár katonaságnak ennek sírhalma mellett Januarius ötödikén kellett defilirozni.

Minden Polgárnál a' békeſség képzelethez eme' gondolat kötötte magát, miképp? millyen? 's mennél méllyebb tiſztelettel, 's ſzivbéli örvendezés nyilvánságosabb kimutatáſsal fogadódjon el, a' minnyájunk által forrón kedveltetett Fejedelem: ſzámtalan ezernyi Tanátsadások jövének a' világra, mellyek a' legjobb Orſzág Fejedelemnek elfogadás' módjára valának intézve; minden ki csak mozdúlhatott, oda arányzott, miképp lehetne eztet legdicsőségesebben végbevihni.

A' Polgár ezered azt gondolta, hogy a' katona az ő eggyforma öltözettyét (Uniform) megſzépittse, és eggy új magos gyalogság (Grenadirs) ſeregcsapatot állítson fel December huſzonkilenczedikén: A' lovaſság ſeregcsapat nagyobb fénnyel bírtt: Az a' költség, melly a' Bársonyra, Aranyra, és Ezüſtre tevődött, arra emlékezteté az egygyütt tanátskozókat, millyenek vóltak első Leopold alatt az úgy nevezett Bárſony

Lovasok: A' védelem Atyafiak Sereg teſte (Das Corps der Schuczferwandten) mindég azon iparkodott, hogy nagyra vigye a' fegyver gyakorlást: Azon megtetzést és helybenhagyást, mellyet a' közönségtől nyerének, leginkább az uralkodóknak kegyelmétől óhajtották: Eggy új ſzép muzsika társaſság, új kigondoltt hozzátétel vala a' pompa fényhez: Így vetekede eggyik ſeregtest a' máſikával, miként kegyes Fejedelmek ismét látásának Innepét méltóbb díſz nagyſággal ſzentelhetné: mennyibe kerűltt légyen ez? csak az láthattya által, a' ki a' többi eggyes Személy kőltségeket, és kívánat erőltetéseket isméri: Eme' Fejedelem és Hazai ſzeretet minden leíráson, és megjutalmazáson fellyűl van:

Herczeg *Lichtenſtein* eljövetele örömbe merítette az egéſz Népséget: Az ő felséges elſzánásai, bátorsága, nemes érzése, már ez előtt mindenek ſzemeit reája függeſztették: A' Polgárok böcsület őrizetet tettenek Palotája előtt, és akármerre fordúltt, a' Népnek önkéntes ſzíves kiáltása Éllyen a' Herczeg, nyomba követte eme' nagy lelkű, 's nemeſségű Férfit, ő azzal ünneplette az Új Eſztendőt 1806. dik Eſztendő Januarius első

Napján, hogy azon békeſség értekezésnek, melly Posonban kötődött, helyben hagyásait (*Ratificationen*) kiváltotta.

A' Csáſzár elfogadására tett kéſzületek még akkor is tartottak; Ezek közzűl a' legſzebbik vólt az a' meghívás, melly a' ſzegények Innepjét tárgyoſzta. (*oo) Gond vala arra is, hogy ſemmi ſzenvedés köny ſe follyon a' Cs. Kir. Fölség bejövetele napján, melly végett eggy közönséges alamizsna gyűjtemény rendelődött. Ezen igaz emberbarátsági rendelés első napján hatezer Rhénes forint folyt öſzve: A' Herczegtől egéſſzen a' legalsó ſzolga emberig minden ki tellyes tehetsége ſzerént örömöst adakozott, hogy második FERENTZ újontagi látásakor az eggybegyűjtött pénz a' ſzegénységnek kioſztogatódgyon:

A' belső nyugalom, és eggyetértés, a' hátramaradott Franczia csapatokkal mindég jobb, 's jobb lábra állott: A' katona tiſztek, kik mindgyárt eleintén Elméjek, 's Életfinomságjok (Lebensart) által tiſzteletet érdemlettek, ennek gyümőltseit a' Ház népeknél későbben a' legnagyobb mértékben aratták, és a' házok tulajdonoſsai felkéröd-tek, hogy az eddig tett ſzolgálat kéſzség-

jeket ennekutánna is folytatnák. (*pp). Kik nem csak emberileg, hanem inkább úgy bántanak eggymáſsal, mint az eggy Anyaméhének gyümőltsei, 's eggymást ſzívekből kedvellő jó Teſtvérek: Minden ki bétakarta ſzemeit ama' ſebek előtt, mellyeket a' Had vertt, és az Udvar is a' Franczban csak ama' Embert tapaſztalta, kit a' ſzerencse, és a' tapaſztaltt jó Vezéréhez tartozó engedelmeſség kötelesſégek bétőltésére birának: Az Auſtriaiak büzkeſsége pediglen abban állott, hogy eme' Időpontban fedhetetlen Hívségeket kegyes jó Fejedelmeknek tekintete előtt kimutatván, nyilván láthatóvá tehetnék: a' mint is aztat napfénynél világossabb próbákkal erősítvén, a' ſzéles világnak ſzintég ſzeme eleiben terjeſztették, mint viſzont ſzeretett Fejedelmeknek a' terméſzettől beléóltódott kegyes ſzívjóságát a' legbővebb mértékben tapaſztalhatták:

Fő Herczeg *Károly* pedig a' veſzedelemnek közepette, 's a' veſzedelemmel minden felűl körűlvétetett viſſzajövetelénél is, kedvében meg nem csüggedő, 's meghódúlhatatlan fő ſzenteltt Vitéz marada, 's kéſzen állott az ütközetnek további méréſzlésében, a' mint megmutatódott ottan, a' hol

megmondódott, hogy a' Magyar Orſzág és Bécs között az eleség ſzállítás útot elzárat-ta; hihető hogy éhséggel oſtromolni, vagy új bajvívásban ſzállani, és így vagy dicső-ségesen győzni, vagy akként elhalni magá-ban eltökéllette légyen, és így nyilván va-ló valóság, hogy ő fő ſzenteltt vitéz mara-da, és egyedűl a' Király Teſtvérének 's az utánna menő Franczia Csáſzár kívánsá-gának, vagy pedig, hogy a' további embe-ri vérözönnek kedvezzen, láczatik a' már előre tett békeſség kötést hellyben hagyat-nak lenni: Nem is tudom, hogy ekként mi lett vólna a' vége, a' midőn a' tapaſztalás gyakorta bizonyította; hogy a' hanyatló ſe-reg is vérſzemre kapván a' végén győzedel-meskedett, az előbb hatalmasabbnak teczett Ellenségen (de ez a' Fordítónak *ſzabad gondolattya*:) A' Bécsiek eránt győző tiſz-telettel viseltetését a' Had közepette is meg-vallotta az Ellenség, sőt eggy hivatalbéli Levél *Párisból* (*qq) a' réſzre hajlás nél-kűl legvalóbb dícséreteket foglallya magá-ban. A' Váras őrizet vezérje (Stats Com-mendant) Generális *Mórand* a' Polgári őri-zetnek azt a' bizonyságtételt adta, hogy

csak eme őrizet seregcsapatnak köszönhetné a' Város a' maga megmentését (*rr)

Illyen jó szívű érzésekkel, 's igaz jobbágyi hívséggel várták el a' Bécsi Polgárok szívekből kedveltt Fejedelmeknek, forrón óhajtott látását, mellyet 1806-dik Esztendő Januárius tizenhatodikán meg is nyerének. Az elfogadás mód eggy különös előterjesztést érdemelne, melly valamint folytatása eme munkácskának, vagy éppen mint különös Könyvmunka környűlállásoson fel is tévődhetett vólna: De erre elhiszem e' munkácskának eredeti szerzője hirtelen nem érkezvén, úgy látzatik, mintha vagy Fejedelme láttának rend kívűl való örömébenn elmerűltt, vagy bóldogabb időre hagyta vólna: azért e' hellyett a' Fordító, a' kifejtett Olvasónak kegyes engedelmével ezen előre bocsájtott Történet felűl szólló vélekedését, 's szabad gondolkozásából eredett jegyzéseit e' szerént, a' mint következik, bátorkodik előadni.

A'
FORDITÓNAK
SZABAD GONDOLKOZÁS JEGYZÉSEI.

Ama' példabeſzéd ſzerént, *et in Hoſte virtus laudanda*, az Ellenségben is úgymond tartozunk a' Virtust megesmérvén, illendőül említeni, mennyivel inkább kötelesztetünk, ama' közellévő minteggy *Korona* 's eggy *Kórmány Páltza* alatt élő *Nemzetnek*, *Fejedelméhez* nyilván bebizonyított *Hívség remekjeit* nem csak hellybenhagyással előhozni, de dícsérni is. Kiki kötelességét eggy rövid tekintettel is könnyen mérsékelheti: Bátorkodik innen a' Fordító azt kihozni, 's aztat minteggy elkerülhetetlen folyamotot az Olvasónak eggyűgyű ſzívvel felfedezni, hogy a' kinek ſzíve ezen általok ſzeretett Királlyokért békeſségestűréſsel kiállott had ſzenvedés súllyára nézve a' *Bécs Polgárságnak* Hívsége megismérésére,

az ő szánakozására, 's érdemlett dícséretének emlegetésére nem hajlad; az a' szíves Magyar, Nemes, Keresztyén, sőt emberi nevet is magáról lealacsonyítya, ama' megátolkodottként, ki magával tellyességgel nem akarja elhitetni, hogy kétszer kettő négy légyen; ám az illyen egyenesen a' Napfény világosság *ellen* láczatik hartzolni, 's a' fehért erővel feketének tenni: többet mondok, az illyen a' hálaadatlanság legundokabb vétkének, (mellynél nehezebbet a' Föld Kereksége nem hordoz) tészi magát szándszándékos részesé. Ugyan is a' Bécsi Polgárságnak kegyes Uralkodónkhoz kimutatott hívségéhez, mellyet ő azzal nyilvánvalóságosá tett, hogy életét, vagyonját, 's mindenét érette feláldozván, a' majdan meglábolhatatlan szenvedéseknek, eggyszerre őtet elborító özönén vass keménységű békeségestűréssel által haladott, 's mint az arany karikává a' sok ütéstől görbűltt gyűrű, az emésztő lángoknak erejét kiállotta, járúl az, hogy az ő szenvedéseknek neheze, a' miénken hanem is egyenesen, mindazonáltal óldalagost tágított, 's határt vetettnek lenni láczatik ama' reméntelen, de melly könnyen megtörténhetett vólna fátum-

nak, hogy a' Francz hadſeregének oſtromja hozzánk is ki nem terjede: Az emberiség és Kereſzténységnek eggyik ſarkallatos törvénye az, hogy *a' mit magadnak nem kivánſz, ne tedd azt másnak.* Emberiség, 's felebaráti ſzeretet ellenvaló vétek örűlni, azon, hogy a' ſzomſzédunk Háza ég, 's meg nem gondolni mindenkor, sőtt ſzemünk előtt hordozni, hogy a' ſzerencsétlenségnek ſora (melly az emberi Nemzettel közös) mi reánk is kerűlhet, 's azért ha a' ſzomſzédunk Háza égését akár elóltyuk, akár elóltattyuk, azon kívűl, hogy azzal jót közlünk, a' ſáját Honyunkat, 's vagyonunkat előkéméllélſel megmentyük. És így önnön magunkon is, a' midőn ő rajtok ſegítünk.

A' Bécsiek ezen zuzmáros Idők moſtohaságának Anya Városokban egéſſzen kitétetve lévén, éhséget, ſzomjúságot, inséget, álomtalanságot ſzenvedének, a' midőn mink Honyainkban tanakodnánk azon, melly esetre mit tévőknek köllene lennünk? noha a' mint a' második ſzeletnek eggyik Réſzében, melly a' Magyar Hívséget előmutatandgya, majd kivilágosodik, hogy mi is a' Hívség és becsület 'sinormértékjén, mellyet édes Hazánknak, 's dicsőűltt Eleinknek ősz Tör-

vényei kiſzabának, ſzeretett Koronás Királlyunk Fölséges czéllyai elérésétől, eſzközlésétől, 's az ezzel egybenköttetett közjónak előmozdításától, 's védelmezésétől, ſemmit nem kímélléttünk, a' mit csak tellyes ereinknek tehetősége engede: annakokáért a' Bécsi Polgárság kérdésben ſem vehető juſsal megérdemli, hogy mind ezekért, a' hellyesebb gondolkozású, igazabb ſzívű, 's nemesebb Lelkű igaz Magyar némelly réſzben a' ſzíves köſzönetet, és Nemzetbarátsági tiſzteletet tőlle meg ne tagadgya.

Halgatáſsal el nem mellőzhetem azt is, hogy eme diſzes 's érdemes *Bécsi Polgárság*, a' kinyíltt, 's külömb külömbféle által nem láthatott fátumnak nemeivel 's keſerveivel, mint annyi báſtyákkal körűlvétetett veſzedelemnek közepette is, a' Fölséges ſzintég veſzedelemben forgó, 's ſzentséges, önnön ſzeméllyét hív népéért áldozó jó uralkodónknak ſzabados parancsolatitól 's rendeléseitől akkoron is, nem csak egéſz jobbágyi kéſzséggel, hívséggel, 's minden viſzontagságoknak állhatatos békeſségtűréſsel, hanem eggyſzersmint Fejedelmének kegyes Rendeléseitől vak engedelmeſséggel, 's örömmel függött; az ezen árnyék világon

tengő lételével, 's minden egyébb vagyonjaival a' Fejedelem tetzése, 's annak boldogúlása nélkűl csak annyit gondolván, mint ama' ſzáraz pozdorja réſzetskével, mellyet a' ſebesen zúggó ſzél ſzabad tetzése ſzerént, hol alá, 's hol fel viſzen, 's iminnen amoda hánnya, veti, hórdgya, kapkodja, ragadgya.

Él is a' Fordító olly reménységbenn, hogy kedves Hazafitársai közzűl, kik e' munkácskát ſzemügyre 's gondolóra veendik, csak eggy ſe fog találkozni, a' ki azt magával elhitteſse, hogy a' *Bécsi Polgárság*, ha akarta vólna, a' *Francz Vitéznek* Fejéről a' győzedelmi koſzorút levehette vólna, mivel a' mint előre bocsájtám, mindenkor azt tette, 's minden esetben azt ſzentűl tellyesítette, a' mit nékie kegyes Fejedelme kegyelmesen elrendelni, 's vele parancsolni méltóztatott: Valójában ideje vólna már a' Nemzet és Vallás gyűlöletet, mint minden Hazai veſzedelmeknek kútforrását édes Hazánk kebeléből eggyes erővel kiírtani, 's ezen gyűlöletes külömböztetés nélkűl, emberbarátság kezet fogván, a' Király és Haza (melly kettőnek boldogsága eggy) Felséges czéllyait ezen akadályoknak meſz-

ſze elhárításával gyorsan és ſikeresen eſzközölni.

A' velünk ugyan azon eggy Fejedelmi Kórmany alatt élő ſzomſzéd Nemzetnek jeles tetteit, általa érdemlett Böcsület megadáſsal vóltaképpen felfedezni igyekezvén, vétkesnek tartanám méltán magamat, de annak mondhatnának igazán ſzeretett Hazámfiai is, ha *Magyar Nemzetünknek*, *mint mindenkor és minden Időkben*, úgy ezen legközelebb múltt *Franczhadban is* kinyilatkoztatott, 's maga a' kegyelmes Uralkodónk által is megismérni méltóztatott *ſzűz tiſzta Hívségének* előadását elmellőzném. Nemzeti vétség elkövetéſsel mondom méltán vádoltatnék, ha hálaadás adómat a' Haza ſzeretet Óltárán, nékie bémutatni elmulaſztanám, jól tudván: *Patriam prodere nefas*, *ſcelus cum poſſis nolle illuſtrare:* Gonoſz ki Hazaáruló, de utánna következő vételnek réſzesse, ama' Nemzeti eretnek, 's Magyar Hittagadó, ki Anyai nyelvén beſzélni, kiſsebbségének véli, őltözetét, Törvényét, ſzokáſát akár megtagadgya, akár meg nem tartja; mint magam eggy két eſztendőkkel ez előtt Hazánk' némelly réſzein dicsőűltt Ősi Eleinek illy méltatlan maradékira, 's elfa-

jultt fajzatira akadván, gyalázatos vóltokat hellyettek ſzégyenlettem; kiknek dicsőűltt nagy Elei, ha hamvaikból felélednének, méltán felkiálthatnának; *poenitet nos, hos generaſſe:* bánnyuk hogy illy elfajúltságot ez vílágra nemzettünk, 's e' mondások után legottan újra elhalnának.

Ama' e' ſzéles Világon minden felűlről győzedelmi pompákkal (Triumphus) tündöklött Nagy Sándor Királynak ſzavaival ſzóllítom én az illyeneket, kivel eggy köz katonája eggy forma nevet viselvén, midőn a' Vitézség néſztébe gyengélkedőnek találtatnék, Fejedelme eképpen ſzóllítá meg: vagy tedd le a' Nagy Sándor nevet, vagy cselekedettel felelly meg annak. Én is ama' nem csak elkorcsosodott, hanem inkább elfajúltt maradékoknak azt mondom: vagy tegyétek le a' dicsőſséges Magyar Nemzeti nevet, vagy cselekedetekkel bizonyícsátok, hogy azok vagytok; másképp mint ama' roſſz madár, melly féſzkébe mocskit, a' többi jók és tiſztáknál kilökettetik, úgy az effélék nem érdemlik, hogy édes Hazánk Anyai kebelében megſzenvedtetteſsenek. Az Római, 's Athenabéliek Történet könyveiben ſzámtalan illy példákat olvashatni, mi-

ként tudniillik jutalmaſzták ugyan 's örök böcsben tartották a' jó; 's büntették a' roſz Hazafiakat; mint ezeket a' következő máſodik ſzeletnek első réſzében bővségesen előhozándom. Most rövideden Abderites Pythágorást, Menandernek fiát, és Democritus Tanítványát előemlítem, ki azzal vádoltatván az Athenabéliektől, hogy a' Persák Iſteni tiſztelet módját, és bájolásokat tanúlná, önként ſzámkivetésben mentt. És *Hoſtásiust* Ravennának Urát, ki azon okból küldettetett ſzámkivetésbe, mivel életét puha henyélésben töltvén, ſemmi Jót a' Köztárſasságra nézve nem tett, e' ſzerént mit érdemlenének már azok? kik nem csak ſemmi jót a' köz bóldogság czéllyára nézve nem tettenek, hanem tetemes károkat is okozának, kiki könnyen kiveheti. Illy károkat okoznak Hazájokban, kik ſaját Anyai nyelvek hellyett, egyedűl az idegenyeknek ſzóllás és írás módjait követik, 's a' magokét nem értik, kik a' külső Nemzeti öltözet, viselet módjával eggyſzer'smint az idegeny ſzokásokat, (az hazaiakat hátra tévén;) magokban ſzívják; konkolyt hintenek, 's rendetlen viseletekkel a' jó Hazafiakat botránkoztattyák. Nem de az illye-

neknek 's effféléknek a' jó és példás viſeletű Hazafiaknak ſzámában ſzere ſora nem lehet; sőt ellenben, a' minthogy ha valamely Testtagban a' vad hus, vagy fene (prand) béesik, a' ſeborvosi kéz által hevenyében elvágattatik, hogy a' többi Testalkotmány megmentődheſsék, úgy ezek is vagy a' Hazájokból, vagy e' ſzéles Világból egéſſzen kirekeſztéseket megérdemlik, mivel a' roſſz Hazafi, ſehol ſem léſzen jó, mint ki édes Szülőit nem böcsülli, csak azért is elkerűlhetetlenűl ſzerencsétlennek kelletik nékie lenni, az illyen egyébb előljáróit ſe fogja böcsben tartani, 's hozzájok a' megkívántató tiſztelettel 's engedelmeſséggel viſeltetni. Illyennek képzeld Te is a' roſſz Hazafit.

Még a' melly Nemesek között az Ősiek Régiségéről vagyon a' vetélkedés, illőbb sőtt legillendőbb vólna, hogy a' virtusnak is példásobb, 's ſzembetűnőbb követői lennének, külömben az ollyanok, kik az hadi és polgári érdemekkel ſok hátrafordúltt ſzázadoktúl ólta e' jelenlévő időkig dicsőſséggel fényeskedett Őſeiknek neveit, alatsony erkőltstelen tettekkel diſztelenítik; az illyen elfajultaknak amazokhoz ſemmi haſonlatoſságok nem lévén, reájok illik Juvená-

lisnak in Satyr. ama' mondása, *Degener majorum Haeres, quorum ſimile habet nihil:* csakugyan ő VIII. Satyra verseiben hellyesen állíttya: *miſerum eſt aliorum incumbere famae: Nyomorúság csak más nagy nevére dűlni, magának egéſſzen a' nélkül ſzűkülni, 's porba sülni*, mert mint Tullius Cicero, Calpurnius Piso ellen folytatott beſzédjében mondgya: *Praetura Majoribus delata eſt tuis, noti erant illi mortui, Te vivum nondum noverat quisquam.* A' Praetorság az az, hogy czélomra fordítsam, a' főeredeti Nemeſség Ősi Eleidnek méltán megadódott, kik hóltok után is ismeretesek, de Tégedet bár élőt nem ismér ſenki.

Azomba: Noha Nemzetünkben, eggy két illyetén Maradékok találtatnak is, eggy két fecske Tavaſzt nem csinálván, 's illyenek a' más Nemzetekben is még nagyobb ſzámmal tanáltatván, úgy tapaſztalom, hogy a' józan gondolkozó, 's nemesen érző minden Magyar Polgárnak jó ſzívébe, már az alkotásának első idő pontyában a' terméſzet által eme' Nemzeti ſzívérzésből eredett fohászkodások béóltódnak, 's plántálódnak. *O Chara Patria! quae me genuiſti dulcis*

Pannonia: Ó édes Haza! mellyben az első napfényt láttam, kedves Magyar Országi Téged sohajtalak egyedűl akár merre járok és kelek; a' Te határidon kívűl boldogságot nem lelek, sem ismérek: Te benned, te nállad, te néked halok és élek. Eme' Nemzethazai szeretet időjártával, több 's többre emelődésekkel jó Polgártársainknak érzékeny hívség kebleiben nevekedvén, elfuttya nemes Testének minden érzéseit, valameddig aztat a' halhatatlan Lélek éleszti, és a' megmerevítő halálnak faggya mint életéből, úgy érzékenységéből is ki nem vetkeszteti.

Így szenteli magát a' Magyar Nemes Lélek szeretet buzgósággal tiszteltt édes Anya Földjének; mellyben ez árnyék életre hozattatásal szerencséltetett. Így Teremtetésemnek első Időpontyától fogva eme szent tűz mind szüntelen lobbanó lángokkal nevekedvén bennem is, a' legundokóbb véteknek tartanám, írótollamot, ujjaim közzűl mind addig kibocsájtani, méglen *Magyar Istenünktől* testi sátoromban szállítani teczett Lelkemnek súgarlásait követvén, édes Magyar Anya Földemnek (mellynek ugyan mindenkoron tántoríthatatlan hívséggel

viseltető engedelmes fia törekedtem lenni, ('s a' mellytől csak ásó és kapa válaſzthat el) eggy tőllem kitelhető áldozatot mutatandok, 's háláadásom tartozását ſzentűl tellyesítendem: úgy is elhalásom után is, történnyen ez bár akár mikor, hamvaim ſem léſznek egyebek, mint édes Hazámhoz ſzüntelen égett ſzeretet tüzemnek por maradványai, mellyek némúltt fekvésekben is ama' már előre jelentett ſzavaknak valóságát fogják mind örökre bizonyítani: *O chara Patria! quae me genuiſti dulcis Pannonia:* Ó édes Hazám! mellyben az első nap fényt látám kedves Magyar Orſzág: 's mellynek kebelében édes eggymást híven ſzerető, 's engemet is, mint igaz fiakot igazán kedvellő Szülőimtől ez árnyék világra hozattattam.

De minekelőtte önként válaſztott 's ſzabadon válaltt kötelesſégemnek tőllem minden kitelhetőképpen megfelelnék, 's e' munkámnak második ſzelettyére, úgymint a' *Magyar Hívségre* általtérnék, haſznosnak ítéltem ezen fordítás munkámban előfordúltt Német ſzavaknak, 's Történetbéli időeredetnek (Datum) mutató, 's megmagyarázó Lajſtromát ide rekeſzteni, koránt ſem azon

okból, hogy a' kifejtett olvasót tanítani, vagy az új magyarázat találmányokkal elmeséget fitogtatni czélom vólna: Távul legyen eme' gyengeség, alacsonyság, vagy is alávalóság tőlem: hagyom én a' hívságonkapást, 's az abban való gyönyörködést a' ſzéllelbéleltt eſzelősködőknek: egyedűl való igyekezetem 's iparkodásom oda tárgyozott, hogy a' kifejtett Olvasónak az könnyebb megértésre nézve, haſzonnal és böcsülettel ſzolgálhatnék. 'S ha a' dolognak mivóltát, elrejtett értelmét jól tanálni nem tanáltam, engedelmet kérek, 's annak bizonnyára köſzönettel kötelesſe léſzek, ki nékem aztat alkalmatosabban előadni, 's engemet az annál tiſztább értelem kiadásra útasítani méltóztatik. Annyit legalább kedves Hazafitársaimnak isméretes jó ſzíveiktől reménleni, 's azzal magamnak előre is hizelkedni bátorkodok, hogy tiſzta Hazafi ſzívből ſzármazott jó ſzándékomat a' bellyet, hogy eme vagy ama balítéletek úttyára csavarnák, igyekezetemet jóvá hagyván, kedvesen veendik, 's úgy a' miképp ajánlom fogadándgyák.

A' második ſzelet tehát, mely *Magyar Hívségnek* íródik, három Réſzekre fog oſz-

tatni, mellynek eggyike úgymint az első Réſz előadandja az *Á'siai Scythiát*, az az: Kik? és mik voltanak első Eleink, a' kiktől ſzármozunk a' régi Lakhelyeken, mint mondjuk, eredeti féſzkekben:

A' második ſzeletnek második réſze elömutatandja az *Europai Scythiát*, mellyet tudni illik amazok kik legelöbſzör *az Á'siai Scythiából* e' Földre, mellyen lakunk, kiſzármozván, 's fegyver foglaláſsal ſaját magokévá tévén, *Europai Scythiának* és *Pannoniából* nevezték.

A' második ſzeletnek harmadik Réſze az Olvasónak ſzeme eleibe fogja terjeſztení *a' felkenetett Fejeihez, Szent Iſtván első Magyar Királytól elkezdvén, egéſz a' mostan dicsőſségesen uralkodó Fölséges II-dik Ferenczig, ki a' Római Csáſzárságra nézve azon neven második, de a' Magyar Királyság tekéntetére nézve első kimutatott buzgó ſzereteteket, 's tiſzta hívségeket.*

Ezen második ſzeletnek első Réſze, fog eggy nemes Erdély, a' többi két Réſzek, Nemes Magyar Orſzágokon halmozott érdemekkel tündöklő fő Méltóságoknak ajánlattatni, 's az ő nagy Neveiknek béíródni, kik mind a' hárman nem csak hogy a'

Király és Haza eránt dicső Neveiket elhalhatatlaná tették, hanem eggyszer'smint a' kiknek örök emlékezetre méltó kegyességekkel vólt ezen eredeti munka szerzőjének soha el nom felejthető szerencséje élni: — Már pedig ki nem tudja, hogy a' Jótétel a' midőn a' Nemesi szívnek önként való fólamottya, az annak megismérésére 's meghálálására a' jóvétel igen és igen is kötéleztetik jobban, mint a' jártunkban 's költünkben köszönök üdvözléseit, 's tisztelet mutatásokat elfogadni, 's viszontagolni tartozunk, külömben az utólsó esetben gorombasággal, 's embertelenséggel, az elsőben pediglen olly nagy gonoszsággal és vétek elkövetésel méltán vádoltathatunk, mellynél nagyobbat gondolni sem lehet: innen Q. Curtius nyolczadik könyvében hellyesen jegyzi: *Beneficiorum gratia sempiterna est*: A' vett jótéteményekért a' Hálaadás, örökös tartozás, és a' mit Xenophon in Oratione de Agesilai laudibus említ: *Qui gratis beneficium accepere, hi jucunde semper beneficio inserviunt, tum quia beneficio sunt affecti, tum quia prius crediti sunt digni esse, qui gratiarum depositum tuerentur*: az az: A' kik ingyen, 's minden érdemté-

tel nélkül jót vettenek, azok mindenkor a' vett jótéteménynek vígan udvarolnak, az az annak hív emlékezettel örvendeznek, mind azért, hogy jótéteménnyel megemberéltettenek, mind pediglen azért, hogy méltóknak találtattak arra, a' kiknél a' kegyelem, védelem, az az hív megőrzés végett letétettetnék, azért elalkonyodások után, élni kell az illyenek hív emlékezetének Dionyſius Halicarnaſſus negyedik könyvében olvasható bölts mondása ſzerént; ki úgymond *Non cum ipſis Corporibus Hominum, de nobis benemeritorum ipsam acceptorum beneficiorum memoriam defodere decet:* nem illik ugymond a' Jóltévőinknek holtt tetemeivel egyetemben, a' tőllek vett jótéteményeknek emlékezetét a' föld gyomrában elásni.

Nem vadáſzok én tehát itten ſemmi haſznot, nem keresek ſemmi dicsőſséget, noha Plutarchus ſzerént: *Gloriae cupiditas res est infinita, et quae terminum, ad quem perveniri poſſit, nullum habet:* A' dicsőſség kívánság, vég nélkül való dolog, melynek ſemmi bizonyos határa nincsen a' meddig eredheſsen: Egyenes tárgyom mind a' két eggy Teſtvér hazában élő kegyes jó Uraim-

nak hálaadáſsal elegyes mély tiſztelétemet, mind a' két eggy Teſtvér Magyar Haza Társaimnak 's Hazámfiainak pediglen édes Hazámhoz, 's abban élő jámbor jó Polgártársaimhoz viseltető ſzíves indulatomat nyilván való bizonyítással előadni: Magyar Országnak ugyan azért, mivelhogy a' ſzerző elhuntt bóldog emlékezetű néhai üdősbb Vayai Vay Iſtván édes Atyára, és Laczkovics Juliánna ſzelíd, érzékeny, példás és tökélletes jó Anyára tekintve: Erdélynek pediglen azon okból, minthogy Atyának édes, a' ſzerzőnek pediglen dicsőültt emlékezetű áldott Nagy Anyára Óvári Szent Miklósi Báró Pongrátz Chriſtinára nézve, ki is Vayai Vay Ádám, a' Föls. Peſti Királyi Táblának Adſeſsorságát érdemesen egéſz halálig viselte, fedhetetlen hívségű Hitveſse, 's néhai Udvari Referendárius, 's annakutánna a' Föls. Erdélyi Királyi Tábla Praeſesének néhai Óvári Szent Miklósi L. Báró Pongrátz Györgynek édes Leánya vala, és így mind a' két eggy Teſtvér Magyar Hazákhoz, 's ſzámtalan vér ſzerént való Atyafiságokhoz, 's Barátihoz vagyon tartozás ſzerencséje, 's már eddig is érdeme fölött való ſzíveſségekben réſzesültt. Kiknek min-

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

nyájoknak, ha buzgón forró kívánsága ſzerént haſzon böcsülettel foghatna ſzolgálni, ſzíves fáradozásának bőv jutalmát elértnek lenni, magában édes belső megelégedéſsel érzendi, egyedűl ama' bébizonyíthatásnak örvendezvén, hogy még ez árnyék életben piheghetett, mindenkor lenni törekedett, eggy az igazán kedveltetett édes két Magyar Hazájának köz haſznát munkáló Tagja, a' benne élőknek pediglen, igaz Hazafi 's Atyafi Társok és ſzolgájok

A' megnevezett Szerző.

A'

JÓT TÉVŐ,

ÉS

JÓT VÉVŐ

KÖZÖTT

EGY PÁR

LEVÉL.

Quisquis beneficium accipit, simul cum beneficio sollicitudinem accipit reponendae gratiae.

Desid. Erasm. E. 27.

AZ OLVASÓHOZ.

Noha a' *Hálaadatlanság* olly lábra kapott már, hogy ritka találkozik, a' ki a' vele közlött Jó tételt tsak meg is esmérje; vannak mindazonáltal, ha bár kevés ſzámuak is, kik a' Jótételt nem tsak megismérik, de meghálálni is mindenképpen igyekeznek. Példát mutat ebben Nemes PERETSENYI NAGY LÁSZLÓ, Méltóságos VAYAI L. BÁRÓ VAY LÁSZLÓ Úrnak, Ő Nagyságának, hajdani Tanítvánnya, Kiknek egy pár Leveleit kezemhez kapván, méltóknak ítéltem közre botsátani, mellyek ha kevesek is magokban, sokat lehet azomban belőllök tanúlni.

Nintsen is a' földnek nagyobb, és nehezebb terhe a' háladatlannál; mert az Ég, és Föld boſſzúálló ellensége a' háládatlanságnak, melly iſzonyatos véteknek azért nem ſzabtak bűntetést dicsőúlt Eleink, mivel nem hitték, hogy ez is béférkezzen,

következésképpen elhatalmazzon az emberi nemzetben valahára: és, minthogy a' méltó bűntetésnek módját, illy nagy vétekhez képest, ki nem gondolhatták, annyival inkább illyent nem rendelhettek, avagy határozhatták, nem annyira haſznosnak, mint ſzükségesnek tartottam ezen egy pár Levélnek kiadattatását.

Erre nézve a' ki olvasni fogod ezen egy pár Levelet, ha a' feljebb említett rettenetes véteknek réſzese vagy, jobbítsd meg magadat, ha ártatlan, maradjál a' Jóban, 's gondold el, hogy a' Jótétemény a' kegyes jó ſzívnek önként való gyümőltse, folyamatja, mellyre az, a' kire hárad, érdemet nem tévén, és még is jót vévén, mire légyen köteles? magad könnyen általláthatod. Olvasd tehát ezen egy pár Levelet haſznodra, 's maradj sokáig testedben, lelkedben egéſséges!

Nagy-Váradon, Sz. András'
Hav. utólsó napján 1804.

Illei Takács Károly m. p.

NEMES PERETSENYI NAGY LÁSZLÓHOZ.

Hajdani Kedves Tanítványom! és Fiam!

Nevem napjára kéſzítetett, 's hozzám botsájtani tettzett üdvözlő Verseidet, melly örömmel fogadtam légyen? érzem ugyan, de ki nem mondhatom. Ezen reménytelen örömnek eggy felől a' Háláadásod, más réſzről azon ſzíves Tiſzteleted valának ſarkallatos okai, mellyel nem tsak a' magam ſzeméljét, hanem edgyütt, és egyſzer'smind azon egéſz Nemzetséget is megemberelni, 's tiſztelni méltóztattál, a' mellyből az emberi dolgokra mind ſzűntelen ügyelő Iſteni imádandó Fő Gondviselésnek tettzett vala, mindgyárt a' Teremtésem üdő pontyában, mellyben a' ſemmiségből lételre kiſzóllítattam, ſzármazásomat kegyelmesen elrendel-

ni. Lehetetlen vala édesden nem éreznem azon üdő folyásának emlékezetét, mellyet, midőn 1790-dik Esztendőben a' *Bihari* Tekintetes Megyének jedző Tollát tellyes tehetségem szerént kormányoznám, a' Közjót illető dolgok elintézésének tapasztalása, 's megtanulása végett, Óldalom mellett nékem ugyan segítségemre, Magadnak pedig hasznodra eltőltöttél. Örömmel valék méltán eltelve; midőn azon öröm érésben szemlélném magamat helyheztetve, hogy a' többi számos Tanítványaim között, kiket húsz, és több esztendőknek folyása alatt neveltem, magad is szeretett Királyunknak, 's édes hazánknak (mely kettő egy) hivséggel, és hasznonnal a' Magyar Közjó Bóldogságnak Tárgyát eszközlő, sőt még a' külső Nemzetbéli Tudós Társaságoknak is érdemed szerént Tagjává válván, ezen jeles iparkodásaid által nyertt előmeneteledet egyenessen nékem, mint néhai nevelő Atyádnak, 's vóltt igaz Mesterednek ritkítható hálaadással tulajdonitottad. Szeretett Tanítványom! Kedves Fiam! megengedel nékem, hogy mostan is; noha szárnyaim alúl már régen 's igen régen kikeltél, illy nevezetekkel illetlek Tégedet, megengedel, mon-

dom Nékem; ha hozzád állandóúl viseltető ſzíves hajlandóságomnak terméſzetes egyűgyűsége ſzerént, minekelőtte a' forró köſzönésemet Jóvóltodért megtenném, 's ſzívességedet, emberségedet viſzontagolnám, a' Hálaadásról, és az Ősi eredetről, melly mind a' kettő úgy a' Te betses Leveledben, mint az én *Válaſzomnak* Talp-Kövei, valamit előre botsájtok.

Az Hálaadást a' mi illeti: ez ugyan tsupa elkerűlhetetlen köteleſsége vólna minden Jót vévőnek, ha fájdalom! ezen, mellyet élünk, megvilágosított, de inkább romlott világban az emberi Nemzet között Peſtises mirigy gyanánt elterjedett Háládatlanságnak legundokabb vétke miatt (melly hellyett az Emberséges Ember halálát inkább esmérné) tsupa kíntelenségből a' Virtusoknak ſzámában nem rugtatódott vólna, noha ugyan az háládatlanoknak gonoſzsága a' Nemesi öſztönből Jóttévőknek Méltóságát, tsak eggy legkiſsebb réſzben ſem alatsonyíthattya: — Örvendek Fiam! hogy a' hálaadást, nem mint képzeltt Virtust, hanem mint tartozásodnak adóját tekintvén, a' megveſztegetett ſzívűeknek jobbúlásokra, és méltó követé-

sekre, mint egyéb tetteidben, úgy ebben is példát mutatni törekedel.

A' régi származású 's az üdőnek hoſzſzúságától megmohosodott, elhuntt Ősi Eleink ditsőűltt hamvaihoz köteles Tiſzteletünket a' mi nézi: ez az igaz valóságos Nemeſségű Vérrel együtt ſzülettetvén, üdővel nevekedik ſzíveinkben, mellyet egygyedűl a' nem igaz Fajzat, avagy a' jeles Őseink virtusaitól elfajzott maradék nem érezhet. Érzi tovább az igaz Nemes Vér, hogy a' mi a' Testben a' Lélek, az a' Nemeſségben a' Virtus, a' mi Lélek nélkűl a' Test, a' Virtus nélkűl a' Nemeſség, valaminthogy pediglen a' hóltt Test annál iſzonyatosabb, mennél tovább a' Föld ſzínén tartatik, úgy annál diſztelenebb a' Nemeſség, mennél inkább, és tovább a' jó Erkőlts nélkűl bitangoltatik: — De a' ki az Ősi Nemeſségű eredetét ſaját jeles tselekedeteivel tündökölteti, az ollyannak az irígység is megadgya, hogy kérdésben sem vehető juſsal vagyon Elsősége a' minap lett Nemes előtt, külömböztető gráditsok lévén még a' Mennyei Karoknak ſeregében is, melly mondásommal tsak azt akarom jelenteni, a' mivel tartozok, úgymint az elhuntt Eleinkről tett ſzí-

ves emlékezetedet, minthogy ők már ſok ſzázadoktól fogva nyugodván az Úrban, nem ſzólhatnak, hellyettek is, és képekben néked kedves Tanítványom, és Fiam! megköſzönni, a' mint ſzívemből köſzönöm is.

Valaminthogy pediglen ſem az hívságon való kapás, a' mi az alatsony ſzívűeknek tulajdona, ſem a' haſzontalan ditsekedés, avagy az Ősi Nemeſségű eredetben való elbízás, hanem egyeneſsen az hálaadásodért, és ditsőűltt Eleimnek emlékezetéért tartozó ſzíves megköſzönésem öſztönözött ezen válaſzoló Levelemnek hozzád való botsájtására; úgy egyébb, és több örömömnek okait is Előtted el nem titkolhatom. Ugyan is megértvén egy tanúltt Úr Barátomtól, hogy *Orodiás* Czimzet alatt a' Te Deák, és Magyar Verseid három Könyvekben kinyomtatódnak, legottan a' Könyvnyomtatóhoz mentem, hogy mind a' három Réſzeit ezen Munkádnak ſzemlélhetném, és olvashatnám; 's tsak elhűltem: a' midőn a' Nékem küldetett, 's fentebb említett Verseid ſzemeinkbe tűnének, 's elmellőzvén már, a' róllam, 's Eleinkről tett, 's megköſzönt ſzíves emlékezetedet, kénteleníteték megvallani, mind azt, hogy nőttön

nőtt örömöm hálaadásodra, de legfőkép azon okra nézve, mivel a' Deák Munkádban tsudálkozva tekintettem az ékes Deákságodat, az Classicus, és Római, 's egyéb Vers szerzőknek szorgalmatos iparkodásod által szerzett esméréseket, az mesterséges Verseidnek önként, 's ékességgel béhintegetett folyásait, 's a' t. a' Deák, és Görög Régiségekhez való alkalmaztatásokat, mellyeket az újjabbi, és mostani nevezetesebb Vers szerzőknek hellyes belé szerkeztetése, 's egyvelítése, igen, és felette díszesített: Látván azokból szorgalmatosságodnak, tanúlásodnak, 's szerzett Tudományodnak szembentűnő ékes remekjeit, mellyekkel ezen három Részei Munkádnak fényeskednek: A' mi pedig a' Magyar Verseidet illeti: azokkal azt bizonyítod; hogy a' Magyar Nyelv szintég alkalmatos az Odák, és Elegiák Láb szerént való elkészítésekre, mint a' Deák, Görög, 's egyéb idegen Nemzetbéli Nyelvek, nem úgy, mint a' vadabb, és pallérozatlanabb üdőkben az úgy nevezett Rithmusokat, és Cadentziákat szokták vala némellyek készíteni, 's azokkal egész a' nevetségig kérkedni, mellyre nézve a' rend szerént való bőlts, és olvasott

mesterséges Vers ſzerzőnek nevezését, és betsületét, méltán, és valójában megérdemled.

Noha pediglen én kiſsebb vagyok, hogy ſem az illyen Verſzerzőknek Remekjei által díſzesítetteſsek, köteleſségemnek esmérem mindazonáltal kedves Életem Párjának, mint ſzintég tőlle nemzett kedves Magzatimnak neveivel is; kik róllad híven emlékezni ſoha meg nem ſzűnnek, róllok való ſzíves megemlékezésedet megköſzönni, a' mint is ők ezen ſzíves hozzájok való önként kinyilatkoztatott ſzíveſségedet kéſz köteleſséggel köſzönik, 's Tenéked velem edgyütt a' kegyelemnek kútfejétől minden kigondolható Testi, és Lelki Javakat ſzíveikből kívánnak.

A' mi tovább az *Orodiás* Czimzet alatt foglaltt Deák, és Magyar Munkáidat illeti, ajánlás nélkűl is fognak azok első ſzempillantatra való nézés által ſzéllyel kapatatni, minthogy jó Híred, és Neved, a' min igen örvendek, már meſſze elterjedett. Melly elterjedéſsel ugyan nem tsak magadnak, és Nemesi Törsöködnek, de az egéſz Magyar Orſzági Tudósok Társaságának, kik a' Tudományok, 's Jó Erköltsök pallérozá-

sában kívánatos haſzonnal fáradozván, illy Nemesi munkálkodásokról, és tulajdonságokról nevezetesek, Betsületet, és Tiſztességet téſzel: Ditsőségére válik ez az egéſz Magyar Nemzetnek is, mellynek nagy réſze már a' leghíresebb Tudósok által hátra hagyott Munkáknak olvásásában foglalatoskodván, ſzembetűnő sőt még a' külső Nemzeteknek bámulására is jeles, és nevezetes előmeneteleket tévén, azoknál is megesmértetett, 's betsben méltán tartatik: betsületet, és köſzönetet téſzel Tekintetes Arad Vármegyének, mellynek kegyelméből, és jóvóltából ſzép hivatalra emeltetvén, módot, és alkalmatoſságot nyertél azon tulajdonságaidnak a' világ ſzeme előtt való kimutatására, mellyek benned egy kis korig, és üdőig, mintegy rejtekben lappangottak. Megbizonyítod végtére a' Saxoniai Tartománybéli *Jénai* mind a' két virágzó Tudós Társaságoknak, melly tiſztelettel, figyelmeteſséggel, és önként való engedelmeſséggel viseltetünk mi minnyáján itt lakozó Tagjai ő erántok, kik nékünk Nemes *DOBSCHA Ferentz* Úr, ottan fáradozó, 's érettünk is munkálkodó kedves, és érdemes Hazánk Fiának közbenjárása, 's megesmér-

tetése által különös, és elfelejthetetlen Betsületet mutattak, és tettenek vala.

Mindezekről, 's több egyébb jeles Tulajdonságaidról, mint ſzemélyednek, mint kinyomtatandó Könyveidnek e' jelen való, 's következendő környyűl állásairól, 's folyamottyairól ſzintén tegnap beſzélgeténk vala nyájas barátságban egy igen kedves Vendégemmel, ezen Királyi Nagy-Váradi Archi Gymnaſium nagy érdemű Tagjával, *Tertina Mihály* Profeſſor Úrral, a' kit valamint felettébb ſzeretek jó ſzívére, úgy betsülök is jeles, és roppant Tudományára nézve, de nem is lehet, hogy ezen Úr ne tettzen egy ollyannak, ki a' Virtusnak kedvellője, és a' Tudományoknak betsüllője, a' ki nem tsak mind a' két Magyar Hazánkban e' béli jeles Tulajdonságáról, de a' Tudós Németeknél, Olaſzoknál, Frantziáknál, 's egyébb külső Nemzeteknél is, hogy igen igen jól esméretes, és betsben tartattatik, bizonyíttyák aztat öt rendbéli legmeſſzebb tőllünk lévő Tudós Társaságoknak Diplomái, mellyel azon Úrnak, 's Barátomnak érdemes Neve méltán fényeskedik, gondgya léſzen annak, hogy a' Te *ORODIÁSod* a' legtávulabb való *Academiákhoz* is juſson,

melly által is ottan újjabban, és nagyobban kiterjedendő hírrel megesmértetteſsél. Emberséges Embernek ſzíves foglalatoſsága lévén ez külömben is, midőn a' Virtus, és Tudomány nélkül ſzűkölködők, a' hellyett, hogy az illyeneknek nyomdokit követni igyekeznének, ótsárollyák azt, a' mi Ő bennek, ſoha fel nem fog találtatni, a' Virtusnak külömben is elválhatatlan útitársa lévén az irígység, de a' melly tsak önnön magát rágja a' nélkül, hogy amannak árthaſson; Ezek azok, kik a' Virtust, a' Felebaráti ſzeretetet, a' ſzíves barátságot tsak nyelveken, de korán ſem ſzíveikben viselik, avagy érzik. Ezek azok, kik a' ſzületésekben, 's gazdag vóltokban bizakodván, vétkek kívül ügyefogyott, 's ſzerentsétlené váltt felebarátoknak, 's ártatlanúl ſzenvedő Ember társaiknak bal ſorsokon ſem ſzánakodnak, ſem ſegítenek, kiknek üdvöſségesen ſzóllani, tsak annyit téſzen, mint ſiketnek beſzélni. De elég az, hogy azon kedves Barátommal, *Tertina* Úrral, tokai borral tőltt poharainkat egybeütvén, Egéſségedért, és ſzámos eſztendőkre terjedendő hoſſzas életedért jó ízűt ittunk, a' mint is hogy ſokáig, és ſzerentséſsen éljél, ſzívéből kívánnya

Atyád hellyett való
Vayai L. B. Vay László m. p.

Nagy-Váradon 12-dik *Sept.* 1804.

Méltóságos ſzabad záſzlós

VAYAI VAY LÁSZLÓ ÚR,

Cs. Kir. Felségeink arany kultsos Hívéhez, több rendbéli Tudós Társaságok' nagy érdemű Tagjához 's a' t. Ő Nagyságához.

Nagyságos Uram!

Azon mélységes tiſztelettel egyvelges forró ſzeretetem, mellyel Tanítvány Meſteréhez, fia Attyához köteleztetik; azon önként való függés, mellyel *Nagyságodnak* ſzívbéli tellyes indúlatomnak adóját holtomig fizetni; azután pedig u'soráját virraſztásaimnak jövő betsűjéből áldozni kívánom, arra bátorított, 's birt engemet, hogy *Orodiás* nevű Könyvemben *Nagyságodnak* minden tekintetben ditső Nevét; és a' mi Európai Magyar Hazánknak első zsengű üdejével egy korú jeles, Hadi, és Polgári érdemekkel díſzes Nemzetének hív emlékezetét, tellyes tehetségem ſzerént, noha ez mind

a' két Magyar Hazában, sőt a' külső Birodalmokban is maga nagy Hírében, 's hallhatatlanná lett Nevében meſſze elterjedett, béiktatnám: tselekedtem én ezt köteles, és tartozó Hálaadásomnak bémutatása, de a' végett is, hogy Munkámnak e' réſzében, és Könyvem' lapján, valamint az arany gyűrűben a' napkeleti gyémánt, úgy ama' nagy Méltóságú VAY név tündököljön.

Vagyon is, látom, foganatja ezen buzgóságomnak; vagyon bőv jutalma fáradozásomnak, a' midőn tapaſztalni, és ſzemlélni elfelejthetetlen ſzerentsém engedtetett, miként *Nagyságod* olly HORTENSIUS ékes ſzóllásával; olly CICERO bőltseſségével, olly CÁTÓ öregdett ítéletével, tiſzta magyarsággal, egy fő rangot illető mértékletes leereſzkedéſsel; ſzóval, tsak, és egyedűl egy érzékeny édes Atyai ſzívtől kitelhető kegyeſséggel, és már *Orodiásomban* megjelenő díſzes levelével köteles hálaadatoſságomnak ſzíves adóját elfogadni méltóztatott.

Vídúlásomnak nagy mívoltában érzem, miként borítják el ſzívemet elannyira az érzékenységek, hogy *Nagyságodnak* vélem közleni méltóztatott ezen, 's ezer több ſzám-

talan Jótéteményeinek voltaképpen való meghálálására tsupán, és egyedűl *Nagyságod*' tollával álhatnék elő: De ugyan magamtól, bár akármiképp erőlködnék is, ez ki nem telhetvén, tartozó háláadásomnak nyilvánságosabb bébizonyítására nézve, tsak azt mondom, a' mit érzek 's örömmel megvallok, hogy ezen bár tsekély, de ſzíves írásbéli tehetségemet is (mellyet Pennának nevezünk) egyedűl *Nagyságodnak*, mint hajdani Bölts Meſteremnek, 's édes Atyámnak, azon örökkön háláadó hív 's engedelmes fiúi ſzívemből köſzönöm, a' mellynek legbelsőbb rejtekében ha tekínthetne maga tulajdon minden érdemekkel tündöklő, nékem pediglen nemző Atyámnál, édesebb nevelő Atyámnak, Jóttévőmnek, 's méltóztatott hathatós pártfogó kegyes Uramnak nagy nevét, eltörűlhetetlen betűkkel oda metzve olvashatná, melly is mind addig ottan marad, valameddig halhatatlan Lelkemnek tokja, e' hervadás alá vettetett teſtem' sátora, azon föld gyomrának viſſzaadatik, a' mellyből vette eredeti ſzármozását.

Ezen tartozásomat azon ſzíves foglalatoſságokkal fogom öregbíteni, mellyek ſzerént *Méltóságos* IRÍNYI SU'SÁNNA Aſz-

ſzonynak, egy Magyar *Marciának*, *Nagyságod'* Élete Párjának; 's Tőlle nemzett nagy reménységekkel nevekedő deli magzatinak IMRE, és LAJOS Úrfiaknak, 's EULÁLIA Kis Aſſzonynak neveit is, téſzem kiadandó Munkáimnak tárgyaivá; mint a' Kikre legközelebbről *Nagyságodnak* sűrű, ſok és nagy mind a' Király, mind a' Haza, sőt külső Nemzeteknél is esméretes, 's betsben méltán tartatott érdemei egyenesen néznek 's legelőbb ezekre háromlanak.

Mind a' jelenvaló, mind a' következendő világnak ſzeme látni, olvasni, és meg fogja érteni, hogy ezen *nagy Méltóságú Háznak* a' Feje volt egyedűl az, ki nékem az irgalmas Egektől árvaságomban nevelő, és oktató Atyámnak rendeltetett, azon ſzámtalanok között, kik tőlle apolgatódtak, és a' kinek ingyen való kegyelméből a' Jóban való foglalatoſságra öſztönt, és Músai felhevűlést nyertem, 's kikötvén az egy Nemzést, e' világra való hozattatásomat, egyébb minden jókat, ezen édes Atyám helyett való édesebb Atyámnak ſzakadhatatlan hívséggel köſzönni kötelèztetek; éppen ezen okra nézve bémutatom azt, a' mivel tartozok, hogy a' jövendőknek útat mutaſsak,

miként ezen nagy lelkű *Méltóságoknak*, 's jót tévő Atyámnak nyomdokit mind tőle egyenesen származó maradéki, 's hozzá közelebbről tartozandói, mint más egyebek is ſerényenn követvén, vétkek kívűl ügyefogyott ember társaikkal jót tenni törekedjenek, a' millyetén tetteket az örök hű emlékezetre, és a' halhatatlanságnak által ajánlására a' legſzentebb juſson méltóknak lenni, még az önnön magát mardosó ſovány irígység is megvallani, 's az illetén jeles tselekedeteknek megismérni kéntelen méltóságától, magát ſzégyennel hátrálni kénteleníttetik.

De vallyon minek is élnénk ez árnyék világon? ha a' jövendőség előtt tudva lenni nem kívánkoznánk? *Nagyságodnak* mi hajdani Tanítvánnyai előtt mondattatott ſzavait bátorkodom itten előhozni: „ *Fiaim!* úgymond, a' mit mi, mint a' jelenvaló Történeteknek ſzemlélői, hivatalbéli foglalatosságinktól ſzabad óráinkban feljegyezhetünk, ne mulaſsuk aztat öſzveírni, 's ne bízzuk ezt másra, a' mit mi megtehetünk, sem ne halaſſzuk a' hólnapi napra, a' mit ma elvégezhetünk; mert mit tudnánk mink az előttünk lefolyt ſzázadokrúl, ha azokban é-

lőknek hátramaradott írásbéli maradványaiból a' történeteket, és eseteket, nem olvashatnánk? a' melly jót ők vélünk közlöttek, közöljük mi is a' jövendőséggel, ez életben pediglen, a' melly jót mástól magunknak tétetni kívánnánk, tegyük meg mi előbb önként, bár ha kevés rövidségünkkel is „ és több efféle.

Úgy vagyon, drága *Méltóságos* Uram! úgy van, édes Mesterünk! ha mi bőlts, helyes, és igaz intésidet, 's oktatásidat nem követjük, 's bár tsekély de szíves tehetségünk szerént nem eszközöljük, 's nem tellyesítjük, azután a' bőlts agyok, azoknak izzadásai, és a' sűrű vetélkedések között e' jelen való világról, annak mostani környülállásairól, és soha még a' legrégiebb Eleink által' sem ért viszontagságokról semmi bizonyost nem tudhatván, azzal, és méltán fognak minket vádolni Következőink, hogy életünk' napjaiban róllok nem gondoskodtunk, vélek semmi jót nem tettünk, és így életünknek minden napjait heverésben, túnyaságban, és henyélésben töltöttük el. Szóval dísztelenül, és haszontalanúl éltünk: világos Igazság lévén külömben az is, hogy mentűl több az Író, annál kevesebb a' jó-

vő ſzázadokban a' kételkedés, mert vagy egy, vagy más darab következőink kezében akadván, ha valami bizonyost tudhatnak, az akkori Íróknak, bár már elhúnytaknak, fogják áhétatos emlékezettel köſzönni, 's hamvaikat híven áldani.

Melly öröm könyvek között olvasnánk mi moſtan tsak a' *MÁTYÁS KIRÁLY'* Könyv Tárjának *Lajſtromát* is? a' midőn roppant Könyves Tárházából tsak egy Könyvet is alig láthatunk, úgy oda lett az: Fájdalmas ugyan annak méltán gyáſzos emlékezete: De tsak ugyan megvígaſztalódtunk mi *Nagy Méltóságú Sárvári Felső Vidéki Gróf* SZÉTSÉNYI FERENTZ *Úr Ő Excellentziája*, egy valóságos Magyar METELLUS, egy örömünkre, 's vígaſztalásunkra élő Hazánk' díſzes *Oſzlopa* által, Kit is a' Magyarok' Iſtene élteſsen ſokáig, 's terjeſſze élete' napjait, 's eſztendeit a' legkésőbb időkre, mint a' ki édes Hazánk jövendő boldogságáról kegyesen gondolkodván, nemzetünknek hív emlékezetében ſzintég, mint II-dik Corvinus Mátyás élni ſoha meg nem ſzűnhet, a' ki édes Hazánk, és Nemzetünk ſzámára egy roppant Könyves Tárt állítván, hét Könyvekben foglaltt, 's Bibliothécájában

találtató Irmányok, és nyomtatmányok nevezetét, tzímjét, belső betsét, és a' leírtt dolgok foglalatjait előadván, a' többi nagy Érdemű Hazafiak között, nékem is szegény, de híven tiſztelni ſoha meg nem ſzűnő ſzolgájának kegyesen juttatni méltóztatott. Én pediglen könyves almárjomomban, Írásaim kiválogatott ſzíne közzé, tsókolva, és meghálálva helyheztettem, nem tsak illendőnek, és kötelesſégnek, hanem elkerűlhetetlenűl ſzükségesnek is esmérvén, nagy lelkű Jót tévőinknek méltóságát, az Jót vevőnek alázatos, és tiſzta hívségű háláadásával (egyébb tőllünk ki nem telhetvén) viſzontagolni, magaſztalni, 's hív ſzíveinknek rejtekeiben örökre bézárni.

Vegye tehát és fogadja el *Nagyságod*, mint legfőbb Jóttévőm, sőt kegyelmes Atyám ezen örök háláadásomnak zálogját 's tántoríthatatlan hívségemnek díját, vegye ollyantúl, a' ki mindenét *Nagyságod* édes Atyai eránta mindenkoron jól gondoskodó kegyeſségének, óldala mellett tanúló, tapaſztaló, de már régolta *Nagyságod* által kéſz ſzerentséjekre elkűldetett, 's Hazánkban mindenfelé elterjedett, ſzéllyedett, ſzámtalan több Társaimmal együtt, egyedűl 's

egyeneſsen köſzönöm, 's a' kik *Nagyságod* nagy érdemű ſzemélyének, 's fő Méltóságú Nevének egéſz az imádásig hív tiſztelői lenni ſoha meg nem ſzűnünk: Atyánknak nevezzük mi most is *Nagyságodat*, mint hajdanában, midőn ſzárnyai alatt nevelkednénk, minthogy az nem ſzűnt meg lenni; melly nevezet ugyan a' terméſzeti egyűgyüségben az első Méltóság, úgymint a' melly az emberi Nemzet kezdetében, minekelőtte tudni illik, Társaságokra ſokasodván, különös Nemzetségekre, Nemzetekre, és Birodalmokra, a' Kórmányozásnak külömbféle módja és formája ſzerént elterjedett vólna, a' legbetsesebb, 's legfőbb nevezet, mint édeſségére, tulajdonságára, mint hatalmára nézve vala, melly most is minden jól elrendeltt gazdag, és ſzegény, Nemes, és Nemtelen Házaknál első, sőt a' kegyes Uralkodók, 's jó Királyok, Orſzág, és Haza édes Atyai névvel díſzesítetnek, tiſztelteknek, és magaſztaltatnak; azért is igaz ſzívből kiforró kívánságai minnyájunknak, hogy *Nagyságod a' mi Atyánk*, éljen, 's Hozzája ſemmi bú ne férjen, 's inkább mi reánk térjen, hogy Atyánk tovább éllyen: Illyen nevezettel nem tsak mi, 's nem tsak

édes gyermekei, de több ártatlanúl szenvedő szerentsétlenné lett ember társai, kik *Nagyságod* kegyeſségét bőv mértékben érezvén, hálálni, híven emlegetni, 's hirdetni nem szűnik, tiſztelik mindenképpen drága *Méltóságos* személlyét; bár ha a' jeles tselekedeteknek elkövetésében szintég gyönyörködik, mint dítsértetését kerűli. De tsak ugyan ezen egybengyűlő szíves sóhajtások a' magos Egekig hatván, azokat *Nagyságodra*, és legkésőbb maradékira, áradandó áldásokra birják mind addig, még ez árnyék élet után, azon érdemeinek hervadhatatlan koronája elérkezik, 's bizonnyára megadódik, melly azon időre kéſzen várja, és melly egyedűl a' nagy Lelkűségnek tulajdona, a' mint érez szívem, úgy szóll nyelvem, 's írja pennám, de mind ezzel tsak azt bizonyítja, a' mi igaz, 's a' mivel tartozik, a' midőn *Nagyságod* még most sem szűnik kegyeſségét vélem közleni, mellyet minapában arany Bányáknál többet érő levelének foglalatja szerént, ditső Neve Napjára küldetett szíves Verseimet, véle született kegyeſsége szerént, kedvesen venni méltóztatván, Nagy Lelkűségét 's Hazafiűságát kinyilatkoztatni, és a' mit én köte-

leſségből tettem, Atyai kegyeſségének, Nagy Lelkűségének, 's Hazafiúságának újabbi bizonyításával tetézni méltóztatott. Melly okra való nézve.

Valaminthogy *Nagyságod*, vendégei előtt, felőllem Uri aſztalánál megemlékezni méltóztatott, én is ſzegény Házamnál 's hozzám tartozandó Kedveseimmel *Nagyságodat* mint legjobb Tévőmet, híven emlegetni, 's minden teſti, lelki jókat tiſzta ſzíveinkből kívánni el nem mulattuk. Éllyen is *Nagyságod*, 's legkésőbb Maradéki is áldva légyenek, ezek a' mi mindnyájunknak egybenegyező ſzíves óhajtásunk: tudni illik

Illyen érdemli az hoſſzú életet, Kinek e' világon létele, mások itten lételén ſegít, Ki nem magának, hanem többeknek gyámolítására, a' Tudományoknak előmozdítására, a' jó Erkőltsök' követésében példaadásával él, ki Királyunknak 's édes Hazánknak híve, a' tiſzta Igazságnak minden réſzre hajlás nélkűl való kiſzolgáltatója, vétkek kívűl ügyefogyottaknak vígaſztalója, ſzóſzóllója, ſzóval: valóságos ember Társ, 's igaz Felebarát lévén, egyedűl az egy tökélletes jóban mind ſzűntelen foglalatoskodik;

a' ki ha ártatlanúl ſzenvedő Ember társán (kinek ſorsát magáévá téſzi) nem ſegíthet, mint maga ſaját kárán aggódik, de ha haſználhat, a' mint törekedik, és meg is ſzokta, ſegedelmet nyújthatván, földi bóldogságát ezen egy tzéllyában jobban elértnek lenni talállya, mint a' Kereskedő a' legnagyobb nyereſségének örűl: Külömbség is e' két tzélok között, melly az utóbbié a' mulandóság, az előbbenié a' földi és mennyei halhatatlanság. *Nagyságodnak* virtusai elő ſzámlálódnak: azon ſzívreható versekben is, mellyekkel ugyan ezen eſztendőben Nevének Napján az alföld' fő, és legnevezetesebb Városának, *Nagy Váradnak* Előljáróitól, és Polgáraitól megtiſzteltetett, és a' mellyek nyomtatásban is kijöttek fő vérségének örökös díſzére, a' mellyek nékem is *Nagyságodnak* híven tiſztelő ſzolgái által köz örömünkre megküldettetvén, azon gondolatomat kívántam volna még melléjek rekeſzteni, a' mit mindnyájan igaznak lenni megvallunk, és megismérni kénteleníttetünk, hogy tudni illik, a' Felebaráti ſzíves ſzámtalan jó tetteire nézve *Nagyságod* ama ke-

gyes ſzívű TITUS Csáſzárhoz leghasonlóbb, a' ki azon napnak eltelését elveſzettnek lenni tartotta, és megkönyvezte, mellyben valamelly Felebarátjával Jót nem tett, avagy tenni elmúlaſztott: De

Hová is ragadnak *Nagyságod* Virtusainak megismeréséhez, és mélly tiſzteletéhez vonſzó álmélkodásaim? mellyekben ſzintég elmerűltem, a' midőn azokban mindenkoron tőltött életét lerajzolni, ſem tzélom, ſem módom; elég az, hogy *Nagyságod* már életében halhatatlanná lett, mivel nagy reménységű maradékiban, jeles tselekedetiben, 's az emberiségnek hív emlékezetében élni, már meg sem is ſzűnhet; mert az eljárni kezdett úttól tudom el nem tér, 's azért az halhatatlanságnak könyvében is Tettei így béírva lévén:

Nints már egyébb hátra, hanem hogy ſorsomat, igyekezetemet, 's magamat érdemem felett tapaſztaltt Atyai jó ſzívében továbbra is rekeſſzem, alázatos, és megkülömböztetett tellyes bizodalommal kérvén, a' mint kegyes ſzíne előtt esedezem is,

méltóztaſson ſzívéből üdvezlő igaz Híveinek Lajſtromában ezentúl is megſzenvedni.

Nagyságodnak

Aradon, Sz. András
Havának 19-dik Napj. 1804.

alázatos Szolgáját, engedelmes Tanítványát, és Fiát,
Ns Peretsenyi Nagy Láſzlót
m. p.

(a' 128-dik Levél-lap után.)

A'
MAGYARÁZAT LAJSTROMNAK
ELEIBE JÁRULÓ EGGY SUMMÁS
ELŐEMLÍTÉS.

SZÍVES JÓ HAZAFI!

Minekelőtte a' Magyarázat Lajſtromom olvasásához fognál, arra kérlek, hogy a' következendőkre figyelemmel viſeltettni ne terheltetteſsél, — úgymint

1. Noha ſoha ſokak előtt rend és ſzokás kívűl valónak fog az tettſzeni, hogy a' *Német Hívség* Czímű fordítás Munkához ragaſztott eredeti Magyarázat Lajſtromban, ſok Magyar Honyabéli és így nem az határos Német Nemzetet illető dolgokról ſzólló jegyzéſeket látandanak, reménlem azomba, hogy ha ennek okait az Olvasónak ſzeme eleibe terjeſztendem, megnyugtatandom őket.

Oka ennek, mivel a' fordítás munka bár ha emlékezetre méltó Történetet, úgymint Bécsnek a' Franckok által elfoglalását, 's azon Városbéli Polgárok Hívségét foglalja magában, mindazonáltal ez az abban előfordúlt német szóknak Anyai nyelvünkre a' tisztább érthetőségnek okáért általtétele, 's az abból származott Történeteknek 's észrevételeknek kifejtése nékül igen kitsiny és vékony lévén, annak közhaszonnal többre terjesztésében igyekeztem, és így Magyar Honnyai dolgokkal is, mint a' *Magyar Hívség* Czím alatt (ha Isten életemnek kedvez) kiadandó Munkáimnak *mint eggy előre letett fenékkövével többesíttettem.*

2. Előfordúlnak ezen Magyarázat Lajstrómban Hazai emlékezetes Történetek, 's némelly régi törsökös Nemességű Nemzettségeknek eredeti származáſi, 's hozzátartozó más Vérségeknek eggybenköttetései, mellyek közzűl az Iró aztat is, a' mellyből az Isteni fő gondviselés őtet eredni akarta, nem ismérvén a' születésben (melly egyébb eránt tsak tsupa történet) büzkölkedéſt, bízakodáſt, haſztalan kérkedéſt, jól tudván aztat, hogy a' ki Nemzettségét fitogtattja, a' más, és koránt sem maga érdemeit magaſztalja: *qui genus jactat ſuum, aliena laudat*, egyűgyű szívvel előadandja, hiszem, ha nem szégyen, ezen vagy azon Nemzettségből születtetni, annak nevét viselni, miért vólna vétkes dolog (kirekesztvén min-

den önnön magának való hizelkedéſt, 's a' réſzrehajlásnak minden nemét) híven emlékezni azokról, kik a' Nemzetségi Nevet előttünk érdemfénnyel viſelték, azt tartom én; hogy köteleſsége minden igaz, és Virtuſſal lelkesített Nemesnek, azon ditsőűltt Elei hamvainak hív emlékezettel áldozni, kik jeleſen viſeltt életek napjaiban a' közjónak haſználván, követésre méltó nyomdokokat hagytak magok után hátra: — Köteleſsége eggyſzer'smind azon Nemzetségbéli vérségeknek, kik e' jelenlévőségben is Ős Eleinek példájára közhaſznoſon ſzolgálnak tiſztelettel elegyes ſzeretetet mutatni, 's ezen ſzent tarrtozáſt minden tőlle kitelhetőképpen tellyesíteni. — Hogy ne tsak a' Nemzettség, hanem eggyütt az egéſſz Nemzetbéli Maradékok, 's különösön azok megértheſsék mind ezeket, kik közel vagy távulról eme, vagy ama Nemzettséghez tartóznak, példának okáért az Író Nemzetségéhez tartozók, kik közzűl ſokan az Írót ſokſzor a' ſzármozás Kártyáért (Genealogia) megkereſték, hogy aztat vóltaképpen megértheſsék, az előfordúlni ſzokott alkalmatoſságokban azzal élheſſenek: — Előadja minden kérkedés, avagy hívságot érző öſztön nélkűl mind ezeket, 's azok között a' maga ſaját Nemzetségbélieit, mint akármely idegenyeket; előadja, mint idegeny, kedvezés és réſzrehajlás nélkűl, mint vérség pedig, tartozó tiſztelettel és ſzeretettel, ſzóval

előadja igazán: — a' többi indító okokat, hól a' sor arra kerűlend, bővebben megértended.

3. Illendőnek tartotta, sőtt kötelessége esmerte az Író ezen Nemes Bihar Vármegye Karjainak és Rendjeinek, különösön pediglen néhai Előljáróinak emlékezésekkel szíves tartozását bébizonyítani, megbetsülvén a' jámbor Nagy Váradi, úgy Várad Olaszi Polgárságot is, születés Földjének szeretett Hazafiait, kikkel, a' miólta felnevelkedett, költsönös hazai szeretetben élni, s mindenkor tapasztaltt Emberbarátságokban vólt minden időben, 's vagyon most is alkalmatossága tökélletes megelégedéssel részesűlni. — — Ezen N. Bihar Vármegyének mondom minden Karon és Renden lévő Lakossairól, 's Birtokossairól, kik között a' Kereszttszegh Adorjányi Gróff *Csákiak* után, legrégiebbeknek véli, a' *Bályogi Szénás*, és *Ugrai Ugray* Fő Nemességű Nemzettségeket, mellyeknek utóbbiáról nyertt Tudósítását ezen előemlités beszédnek végén az (a) alatt olvashatni.

4. Midőn ez úton, jövendőre a' Magyar Hívség alatt kiadandó Munkáinak mint eggy előre letett fenék követ közrebotsájtani az Író magában eltökéllette, követni igyekezett legközelebbről *Szirmai Szirmay Antal*, előbb N. Zemplény Vármegye Fő-Jegyzőjének, annakutánna Cs. Kir. Fölségünk Udvari Tanátsossának &c. &c. példá-

ját, kinek fáradhatatlan munkáſsága által a' Zemplény Vármegye Hiſtoriája nap fényre derűlt; mellyet is *Senquiczi Kováchich Márton György* a' Philoſophia, vagy is böltselkedés Tudománynak rend ſzerént való Doctora, Peſth, Pilis és Sólth törvényeſen eggyesűlt Vármegyéknek Fő Táblabírája, 's a' Fels. Magyar Kamarának Regeſtránsa megbővíttve 1804dik Eſztendőben Magyar Hazánk Fő *Buda* Várossában az Peſti Univerſi:ás nyomtató betűivel közrebotsájtott: — Úgy Tiſzt. *Hannulik Chryſoſtomus Jánosnak* a' ſzelíd oskolai Szerzetes Rendje Férfiának, Római Árkásnak, 's több feles ſzámú belső és külső tudós Társoſságok Tagjának, az Író méltán tiſzteltt, és ſzeretett ſzíves Baráttyának példáját, ki a' Ns. Szathmár Vármegye Hiſtóriájának kéſzítésében foglalatoskodik, 's az *Irinyi* Fő Nemes Nemzetségről, mellyből az Író *Susánnát*, néhai *idősbb Irinyi Irinyi Láſzló* N. Szathmár Vármegye Vice Ispányának, 's *Udvarhelyi Linkner Anna Máriának* Leányokat Feleségűl tartya, az Írónak barátságos kérdésére, 's kívánságára ezen a' (b) betű alatt maga eredeti ſzármozásában költt rövid jegyzéſt küldötte:

Ezeket így megértvén, a' mennyibe a' német ſzavak magyarázatnak, tartsd a' Magyarázat Lajſtromot, mint a' *Német Hívségi* Czímű Munkához tartozó réſzt, a' mellyek pediglen a' Hónyabéli dolgokat magok-

ban különösön foglallyák, mint a' kiadandó Munkáknak fenék követ, semmit se tévén az, hogy a' magyarázat 's Magyar Honyabéli dolgokkal megbővített Lajstrom az első Tárgyot sokkal felülmúllya, a' midőn még az Ellenség is a' *Magyar Hívségnek* nagyságát megesméri, szóval nézd mind ezeket, mint hasznodra 's mulatságodra szenteltt különös darabokat, 's élj sokáig ohajtott jó egészségben, kívánnya néked

Hazafi Barátod
A' Szerző.

(a) Az Fő Nemes *Ugrai Ugray* Nemzettségnek Elei közzűl eggy *Daniela* nevűnek Fia *Oliver* mar 1326dik Esztendőben ezen N. Bihar Vármegyében lévő Ugra Hellységet birta, a' kiktől, a' nem régiben meghalálozott *Mihály*, *György* és *Lajos* magva szakadóttak, 's mostan is élő nőtelen *Ugrai Ugray István* ezen és több N. Vármegyéknek nagy érdemű Fő Táblabírái származtanak. — A' *Privilegium juris gladii* a' Familiájok *'Sigmond* Királytól 1418dik Esztendőbe nyerte: Collatum *Joanni Filio Nicolai de Ugra, et per eum Ladislao, Petro, et Sigismundo Carnalibus, Benedicto Filio Lucae, et Joanni Filio Eliberi de eadem Ugra condivisionalibus Fratribus ejus, ipsorumque Haeredibus, et Posteritatibus universis.*

(b) Ex *Irinyianis* Manuſcriptis, ſub olim vivente, ac jam defuncto ſeniore *Ladislao Irinyi de eadem*, I. Cottus de Szathmár prius generali Perceptore, dein ſubſtituto Vice-Comite meritissimo, ſequentia adnotata conſpiciuntur.

Cum Rex *Ladislaus* IV. adverſus ingentem Bohemorum gentem proeliaret, exſtaticus admirabatur, quomodo *Venceslaus* et *Ladislaus Vid de Irény* conflictarent; quando trucidato etiam in pugna Rege, Fratres *Venceslaus* et *Ladislaus* Regis filium duxerunt captivum (revera ex Hiſtoriis novimus *Marcellinum* filium *Ottocari* in pugna eſſe captum.) — In quorum facinorum qualecunque redhoſtimentum, *Rex Ladislaus* eisdem Poſſessionem *Irény* prius, dein *Iriny* compellatam, a qua *Irinyi de Iriny* nominari coeperunt, contulit, ut et Arma Inſignia Familiae huic adnexa, in quibus juvenis Regius Princeps vinctus, ac Corona et Sceptrum Pulvinari ad pedes captivi Principis depoſito ſuperne locata conſpiciuntur, quibus inde ab eo tempore in hodiernum usque florens haec praenobilis Familia, Civili, ac Militari meritis continuo inclarescens utitur, veritatem praemiſſorum clare probant.

Joan. Chrys. Hannulik mp.

Magyarúl értsd e'képpen: A' boldog emlékezetű *Irinyi idősbb Irinyi László*, előbb N. Szathmár Vármegye nagy érdemű Fő Caſſa Perceptorától, annakutánna máſodik Alispányától, az velem közlött, eredeti Levelekből e' következendőket jegyzettem.

Midőn *IV. Láſzló* Magyarok Királya a' Csehek' roppantt hadi Tábora ellen hartzolna, bámúlva tsudálta a' Király, miként *Vid Venczel és Láſzló* két eggy Teſtvér Atyafiak, földre terítvén az Ellenség Királyt *Ottocárust*, annak *Marcellinus* Fiát elevenen megfogva lántzon kézbe ſzolgáltatták, mellynek valóságát a' Hiſtoriák is bizonyíttyák: — A' két eggy Teſtvér *Vid* Atyafiaknak emez remek vitézségeket, megakarván jutalmozni a' Király, akkoron *Irénynek* moſtan *Irinynek* nevezett 's N. Szatthmár Vármegyében lévő egéſſz Hellységet nékie adta, mellynél fogva *Irinyi Irinyieknek* hívattatnak azólta: — A' Nemzetségeknek azon Királytól adatott Tzímerek is erősíti ezen állításnak valóságát, *hol* az ifiú Királyi Hertzeg a' maga fényes Köntösében és lántzon lábánál lévén eggy veres bárſony párna Királyi Koronával és Páltzával, mellyén a' tsillag 's a' t. láttatik, melly Tzímerrel azon időtől fogva ez jelenlévőségig, ezen Hadi és Polgári érdemmel virágzó Fő Nemes Nemzettség él.

Hannulik Chrys. János.

Az Austerlitzi Ütközetet ha ki olvasni akarja, ſzerezze meg magának Tanárky Mihálynak ama' hellyes Fordítását, mellyet ő Franczia Nyelven eggy ſzemmel látott Tanúnak munkájából dítséretesen általvett: 's kinyomtatódott ezen Eſztendőben:

A' NÉMET HÍVSÉG CZIMZET alatt elő-adatott Fordítás Munkához járuló, 's Betűk ſzerént következő Magyarázat Lajstrom, az abból rend ſzerént eredett Dolgoknak Jegyzéseivel eggyütt:

Az ajánló Levélhez.

(a) Familien Denkmahl, Házi Nép emlékezet jele:

(b) Thronus, Királyſzék.

(c) Recordatio rerum gloriose geſtarum viro forti omni jucunditate gratior eſt: Anun. Marcell. Libr. 17 o.

A' Fordítás Munka eleiben függeſztett, 's egéſz végig hozzá Betű ſor ſzerént tartozó Jegyzések.

(d) Contemptio boni Nominis vitium eſt cum imprudentia et inſania quadam conjunctum: Plutarch. in Alcibiade.

(e) Landes-Fürſtlicher Hoffcomiſsär, Orſzág Fejedelmi Udvari biſztos.

(f) N. Oera, értsd Nieder Öſterreich, az az alsó Auſtriára nézve.

(g) Monarchia, egyedűl Uralkodás, vagy is egyedűl Fejedelemség, melly ſzabad tettzése ſzerént kórmányozza az alatta való 's Birodalma alatt élő Népséget.

(h) Haupt und Reſidentz Stadt, Fő Lak Város.

(i) Allgemeine Emigration, Közönséges Nemzeti kikőltözés.

(k) Bürger Regiment, Polgárezered:

Nevezem a' Regimentet *Ezerednek* azon okra nézve, mivel hajdanában a' Magyarok Hadserege *Ezeredekre 's Ezeredes Kapitányságokra* oſztódott, innen a' kik most Generálisoknak, akkoron *Ezeredes Kapitányoknak* neveztettek: Így vala ez mingyárt *Árpád* idejében, midőn a' Magyarok Hunniából, ſok Orſzágokon, és Tartományokon kereſztűl haladván a' Tánais vizén ide általkelének: emelének tudniillik magok közzűl hét előbbkellő Férjfit, a' Kapitányságokra, és mindenik alá, harmintz, és több ezer Hadra alkalmatos embereket adának, a' melly hét Férjfiaknak mind egygyike Ezeredes Kapitány Czimzet alatt a' Kórmánya alá bizattatott Hadsereget, és mind a' heten eggy Tzélra vezérelték; 's ez az egyenes oka, mellyre nézve a' felkelő Magyar Nemes Sereg (Inſurrectio Nobi-

lium) a' Vezérét ſem Generalis Obeſter, ſem Commandérozó, avagy Stábális Tiſztnek hanem *Ezeredes*, vagy *Fő Kapitányoknak* nevezik, a' mint is ezen állításomnak valóságát, minden Nemes Vármegyéknek jegyzőkönyvei (Protocola Comitatuum) eleve bizonyítyák; melly Ős Eleinek dítséretes ſzokása mellett, Orſzágunknak minden N. Megyéi mind eddig híven megmaradának: Ezen *hét Fő 's ezeredes Kapitányoktól* ſzármoztattya a' Fölséges Septemvirális Tábla, sőt maga az egéſz Erdély Orſzága maga neveztetését, a' mellyről Pethő Gergelynek MDCCXXIX Eſztendőben közre botsájtott 's Kaſsán az Académiai Betűkkel kinyomtatódott Munkájában ezen ſzavakat olvasom: A' Székelyek *Attila* Királynak maradéki, kik immár Erdélyben letelepedtek vala, halván a' Magyaroknak jövetelét, eleibe menének Oroſz Orſzágba, és béhozák őket Erdélységbe: holott hét Föld Várat tsinálának, mellyekben egy ideig megnyugovának; Erről a' hét Föld Várról immár mind e' napiglan az Erdély neveztetik hét Halomnak, Deákul ſeptem Caſtrának, Németűl Siebenbürgnek: Méltónak tehát, de különösön az idegeny Olvasóra nézve haſznosnak is ítéltem, ezen *Fő Ezeredes Kapitányokról, 's némely tőllök ſzármozott Nemzetségekről* Jegyzésemet, melly kitelhetik rövidséggel és ſummáson folytatni:

I-sö Ezeredes Fő Kapitányról Árpádról.

A' *hét* válaſztott Fő Vitézeknek, 's *Ezeredes Kapitányoknak* Feje, 's minteggy Fejedelme *Árpád* vala, a' ki is Pannonia Földjének fegyverrel való elfoglalását a' többi Hadi Társaival egyetemben eltökéllette, 's ebbéli feltett ſzándékát tökélletesen végre is hajtotta: *Árpádnak* vala *Álmus* Attya, a' kinek helyében 889-dik Eſztendőben Magyarok válaſztott Fejedelmévé lőn, 's eggy darabig Unghváron tartózkodott, hólott is annakutánna Fejedelemnek válaſztódott, 's annak köſzöntődött, az ő Fia vnla *Zólthán*, 's hogy most rövidebben ſzóllyak ezen Árpád vala Szent Iſtván Királynak mint mondjuk ſzülő Attya: így Bonfinius Decad. 1-ae Libr. IX. és in Chronologia Regum Hungaricorum Pag. 578. a' hol ezen ſzavakat olvashatod: a' dicto autem Capitaneo Árpád, Capitaneo ſcilicet primario profluxerunt Duces complures. &c. az-az: ennek maradéki folytában uralkodának, sőt a' moſtani ditsőſségesen uralkodó Fölséges *Auſtriai Értzhertzegi Ház is*, a' Leány Ágon, 's úgy mások is tőlle erednek: *Árpád* végre ama' Földön, melly Székes Fehér Várnak nevezetik, ſzálla meg, a' kiről 's általa ditsőségesen viseltt jeles dolgokról a' Magyar Hívség II-dik Szelet II dik Réſzében majd többet, és környűlállásoson előadandok, most következik.

II. dik Ezeredes Kapitányról Zabolchról.

Árpád után következett a' Kapitányságban *Zabolch*, a' ki is midőn 892. dik Esztendőben szerentsésen táborozna, *Zabolch* Hadi Tiszt Társát küldé *Tósú* és *Tuhutum* nevű Vezérekkel egyetemben Hertzeg *Monomorut* ellen, a' kiknek is, mihelyest a' Tiszán általérkezének, minden ott lakó Népek meghodolának; nagy és jeles dolgokat viselt *Zabolch*, mellyekről a' megnevezett kiadandó Munkám részében majd többet, most tsak annyit, hogy *Zabolch* Zolthán idejében is, minden külső Nemzetekkel folytatott hadakozásokban, 's pusztításokban, 's azoknak felprédállásokban mindenütt jelen vala: Ő tőlle, 's az általa épített Vártúl származtattya eredeti neveztetését N. *Szabolts* helyesebben *Szabolch* Vármegye; *Zabolchtúl* mondom magától, ki a' Tisza mellett telepede meg, és Népével az egész Nyirséget betőlté, kinek Föld vára most is fönn vagyon Tisza mellett Rakomazon felül (nézd P. Spangur András Jesuitának, és Pethő Gergelynek az 1738. dik Esztendőben, Kassán az Academiai Betűkkel kinyomtatott, 's a' Magyar Országnak, és Nemzetnek eredetét, és terjedését előmutató Krónikáját: 's úgy Bonfiniust, mint egyebeket) melly Várat ugyan üdőjártával is, a' Királyok, és az Ország Fő Rendei, különösön *Sz. László* Király az ott tartott 1092. dik Esztendőbéli Országgyűlés alkal-

matoſságával, a' Régiséget illető Tiſztelet megadásnak okáért, és így mások más Időkben híven meglátogatának: Ezen *Za bolchtól* ſzármozik az Kereſztſzeg Adorjáni Orſzágunk első zsengéjétől ólta ez jelenvalóságig, Hadi, Polgári, 's Szentegyházi érdemekkel mindenkor tündöklött 's jeles érdemei ſzerént a' Magyarok Istenétől, Ranggal, Renddel, 's földi vagyonokkal megáldatott *Gróff Csáki Familia*, a' mint következik.

A' Kereſztszeg Adorjáni Gróff Csákiakról.

Noha ama' előre botsájtott állítárommak valósága, hogy a' *Gróff Csáki* Ház *Zabolch* II-dik ezeredes Fő Kapitánytól ſzármozik, feles ſzámú hiteles Történetjegyzők által ſok Helyeken Napfény világosan elannyira bébizonyítódott, hogy annak nyilvánságos, és köztudása minden további kétséget és kételkedést kirekeſzte, mindazonáltal meg nem elégedvén ezzel az Író, minthogy az moſtani ötöbéli Gróff *Csákiakkal* ſzerentséje vagyon ismeretségben, sőt ſzíves Magyar Barátságban, 's közzűllök Némelyekkel vérség egybenkötésben is állani ſzíves tiſzteletének örök emlékezete jeléül jegyzi róllok a' következendő, 's Tudományúl ſzolgálható jelesebb dolgokat; úgymint:

Ezen nagy érdemű, 's méltóságú Gróf, ős törsökös Nemzetségnek (Prosapia vetus) nem csak a' *Scytha*, hanem *Keresztény Világban* is *Chák* vala sokáig a' Neve, a' melly annakutánna *Csákivá* változott, de most is a' legujjabbi Magyar Ország Törvényes Könyvében (Corpus Juris Hungarici) mely MDCCLXXIX. Esztendőben Budán költ, *Chákiaknak* és hellyesen a' Régiség reánézveségében íratnak: annakokáért méltó hogy üdő és Esztendő sor szám szerént őket megtekintsük:

a) Cháki Máté, ki másképp Trentsényi Mátének (Mathaeus Trentsinienſis) azon okra való nézve hívattatik, mivel Threntsin Várát, sőt egész Threntsén Vármegyét ő birta, Palatinus vóltt 1302. és 1305-dik Esztendőben, Ventzel Királynak rövid üdeig tartott uralkodása alatt.

b) Cháki János ekkori időben 3-dik András Király alatt nagy haszonnal szolgálván, Visk nevű falut nyerte, és Ventzel Királyhoz hívséggel viseltetvén, Andrástól nyertt Birtokában 1303-dik Esztendőben általa is megerősítődött.

c) Cháki Móritz (Mauritius) és *Károly* a' Szent Domonkos Szerzetének Férjfiai valának, kik közül az elsőről Móritzról azt jegyzik a' Történetírók, hogy ő 1307 dik Esztendőtől fogva egész 1336 dik Esztendőig, melyben Istenesen meghaláloza, soha húst nem evett, ha tsak egésségének

változása miatt Előljárója által nékie nem parancsoltatott, ki is halála után a' Boldogúltaknak lajstromában (in numerum Beatorum) a' Római Szent Szék által béíródott:

A' Keresztszeg, és Adorján Gróff Csáki Praedicatumról, 's annak mi módon és ki által nyerettetéséről.

d) Cháky Miklós és György, hajdani *Cháky Istvánnak* két érdemes Fiai, és eggy Testvérek valának, a' kik '*Sigmond* Király alatt 1401 dik Esztendőben éltenek, 's ugyan akkor, és azon koronás Fejedelmektől Keresztszeg (vagy talán inkább Keresszeg) és Adorján Várát nyerték sok érdemeikre, de különösön arra nézve, hogy az előtt való Időkben, a' Törökök, és a' Morvai pártos Marchio Prokop ellen dítséretesen hadakoztak: Ezen Várak pedig hajdan Kopasz nevű Palatinusé valának, ki első Károly idejében, és az előtt éltt, és a' kitől hűségtelenségéért, (per notam infidelitatis) vevődtek el.

Cháky Miklós, midőn ezen Várakat nyerné Temesi Fő Ispány vólt, 's annakutánna az Erdélyi Vajvodaságra (Vajvodatus) melly akkor annyit tett, mint most a' Fejedelemség, emelődött:

e) Cháky György pediglen a' Székelyeknek Fő Ispányává lőn, és így az előbbeni Temesiensis, a' másik Siculorum Comites, az az Temesi, és Székelység Groffjai

lévén, ezen két eggy Testvérekről különös jegyzésre méltó az, hogy 'Sigmond Királytól eggy Debretzeny Várossában költt olly értelmű levelet nyerének, a' mellyben egyenesen megíródott, hogy a' *Cháh* Familia magától Szent István Királytól nyertt Pest Vármegyében némelly Jószágokat, de azokat a' Szent Király tőlle vissza tserélvén, azok helyett Bihar Vármegyében fekvő egész Margitai Dominiumot adta nékie örökre által, melly Margitának, úgy nem külömben a' Keresztszeg és Adorján birtokában ezen N. M. G. Familia ez napságig benne vagyon:

f) Cháky László, az előbbeni *Miklósnak* Atyai nyomdokit, serényen követő fia vala; a' ki is tsak ugyan 'Sigmond Király alatt, Atya által dítséretesen mind halálig folytatott. Erdélyi Vajda Fő Méltóságú hivatalra emelkedett 1435-dik Esztendőben, kire nézve két nagy figyelmet, 's örök emlékezetet a' legszentebb jusson érdemlett jegyzésre méltó dolgok halgatásban nem maradhatnak: mellyeknek elsője az, hogy eme' nagy méltóságú legelőbb kelő Hazafi oszlopnak udvarában nevekedett, ama' halhatatlaná váltt Ország nagy és fő Kormányozója (Regni Gubernator) *Joannes Hunyades*, ki a' bőlts és rendes Kormányvezérlés módjában (elmellőzvén sok győzedelmeit) sok Fejedelmeket fellyülmúltt, 's ki az nékie ajánlott Ország Koronát, az az Ki-

rályságot is, (megköszönvén a' Hazának köz bizodalmát) fel nem vállalta, lévén annak annál felségesebb Érdem igaz Koronája, melly tsak ugyan Fiára *Hunyadi* másképp *Corvinus Mátyásra* szintég örök emlékezetet érdemlett: Magyar Ország ditsőséges Királlyára szállott: kiről a' halotti vers, (Epitaphium) deákúl imígy szóll. *Corvini brevis haec Urna est, quem magna fatentur facta fuisse Deum, fata fuisse Hominem:* Magyarúl így értsd: *Mátyás sírja ez, kit Istennek véltt vólna (a' Föld, ha a' halál mást rólla nem szólna, meghóltt Mátyás Király oda az Igazság) azt mondják akkor is vóltt pedig ravaszság*, másodszor nem ezen, hanem más illyen nevezetűről költt ama' példabeszéd, nem *Cháky szalmája*, melly abból eredett, hogy ama' *Cháky Lászlónak*, ki a' Lévai Kapitányságot, és az Országbíróságot viselte, a' Lévai Várhoz tartozó Faluiban lévő szérűiről akárki is annyi polyvát, és szalmát vihetett, a' mennyit elhordani tettzett: Ezen *Cháky László* pediglen az előbeninél sokkal későbben élt.

g) Cháky Ferentz 1461-ben Bihari Főispány vólt akkor, a' mikor *Mátyás* Király őtet Rozgonyi Jánossal Olmutzba (Ulma) küldötte, hogy ott végezne a' Cseh Királlyal a' felűl, hogy mitsoda ajándékot adjon és küldjen a' Cseh Király Leányának, a' kit magának feleségűl eljegyzett vala; el-

mentt ő, 's híven eljárván a' reábízattatott követségben, az ezen és más ellen állapotokról (Objectum) szólló, 's meghatározott végzést, ő is eggyik mint a' Kiküldöttségnek (Deputatio) Fő tagja, Társaival egyetemben a' maga Nevének aláírásával megerősítette: azután 1468 ban kezeſséget válalt magára *Mátyás* Király mellet az eránt az Orſzág előtt, hogy a' melly adót azon Eſztendőben felvett, azt a' következendő Eſztendőben többé kívánni nem fogja.

Jelen vólt ő *Uláſzlóval* Kaſsa alatt is, annak Teſtvérje *Albert* ellen való hadban, és a' melly békeſséget ezen 1491 ben Februarius 20 dikán kötöttek a' két Tábor között egymáſsal ezen Királyi vérek és Teſtvérek, aláírva ſzemléltetik most is, a' távúl lévő Fő Rendek képében ezen *Chákynak* neve is, a' ki az 1505 dik Eſztendőben a' Rákos mezején tartatott Orſzág közgyűlésén (Diaeta vagy Comitia Regni) még jelen vala: tovább

h) Chák Miklós 1500 ban II dik *Uláſzló* Király alatt Chanádi Püspök vala, 's jelenvólt minden Orſzág Gyülésein mellyek 1514. Eſztendeig estenek:

i) 1551-ben élt *Cháky Pál*, a' kire ama' híres Cárdinál *Martinúzi György* (Királyi Kintses Helytartó, előbb Váradi Püspök, azután Eſztergomi Érsek, és Erdélyi Vajda, kinek Attyára nézve *Utisinovits* neve lett vólna, 's a' *Martinúzi* név, édes Annya Familiájáról, melly Velentzei vala,

ragadott reá, a' Magyarok pediglen, minthogy hajdanában Remete Szent Pál Szerzetes Férfia vala, sem eggyik sem másik, hanem *Fráter György* néven nevezék azután is, 's mellyet az ő Rokony Atyafiság maradéki ezen N. Bihár Vármegyében virágzó Fő Nemes Érkeserűi Frateriek viselnek.) Szamos Ujvárát, és ebben lévő kintseit bízta vala: de minekutánna *Kaſztald János* a' Püspököt vagy is Érseket, és Cárdinálist, a' ſzínes Barátság veſzélyes álortzája alatt, kegyetlenűl megölettette, ő is úgymint *Cháky Pál* a' kintsnek egy réſzét magához vévén, a' Várat Kaſztaldnak oda hagyá:

k) 1566-ban *Cháky György Zrínyi Miklós* mellett a' Törökök ellen jelesen viseltt ütközetben ſzenteltt Vitézet illető ditsőſséges halállal esett el, 's múltt ki ez árnyék világból.

Ezeket 's illyeneket ſzámosabban elömutat *Budai Ferentznek* Magyar Orſzág Polgári Hiſtóriájára vezető Lexiconja, a' mellyet ama tudós, 's a' köz javára ſikeresen éltt, de már elhúntt ſzerzőnek mindenekben nyomdokit követő jó Testvére, 's mind eredetére, mind gondolkozás, és tselekedet módjára igazán Nemes Hazafi, eggy ritka bőltseſséggű Férjfi *Budai E'saiás* a' Debretzenyi Reformatum Collegiumban, Hiſtóriát, Görög Nyelvet, és Deák ékesenſzóllást tanító Profeſſor Nagy Váradon Máramarossi Gottlieb Antal betűivel MDCCCIV-

ben kinyomtattatott, 's ez munka íróját is abban réſzesültette, mellyért is nékie örök ſzíves köſzönettel köteles: tsak ugyan ezen jeles tudományú Férfiú adta ki ama' Czimzetű Könyvet régi tudós Világ Hiſtoriája, mely ismét Debretzenyben MDCCCII dik Eſztendőben Szigethy Mihály által nyomtatódott: De hogy a' Chákiakra viſſzatérjek, az említett Magyar Orſzág Törvényes Könyvében, in Cynosurae Juris Parte 2-da de Perſonis et Familiis Decretalibus.

l) Chák Iſtván 3 dik Ferdinánd alatt 1647-ben Királyi Tárnokmeſter (Tavernicorum Regalium Magiſter.)

m) Chák Láſzló az Orſzág Styriával ütköző Határainak elintézésére a' Király, és Haza réſzéről *Leopold* alatt 1687-ben Orſzágos kikűldettetett Comiſſarius vala:

n) 1723 ban *G. Cháky Imre* előbb Várady Püspök azután Kalotsai Érsek, és Római Kardinális.

o) 1741 ben *G. Cháky György* Nms. Szepes Vármegyének örökös Fő Ispánnya, a' melly Fő Ispányság Hivatal ugyan ezen N. M. Gróff Cháky Familiának Orſzági törvényes végzés ſzerént elválhatatlanúl tulajdona; ezen *G. Cháky György* vóltt eggy Lovas ezeredségnek birtokos Fő Kapitánnya (Colonellus proprietarius) egyſzer'smind a' II dik Mária, vagy is Maria Theresia ama' Magyarok ſzíveiben élni ſoha nem ſzűnhető Királynéjának (ki Anyai ſzeretettel inkább,

hogy ſem Királyi hatalommal kórmányozta ezen Nemzetet, első uralkodás kezdetében az egyſzerre támadott hét hatalmas Ellenségek ellen, felkeltt Nemes ſereg Tiſzán innen Kerűleti Réſznek eggyik Fő Vezérje: (Generalis Campi Mareſchallus) nézd ha tettzik Art. 68. 1741.

p) G. Cháky Miklós ugyan azon időben éltt, ki is a' Nagy Váradi Püspökségből előbb Kalotsai, annakutánna Eſztergomi Érsekségre, 's a' Felséges Septemvirális Tábla Aſſeſſorságára emelődött.

q) Idősbb *Gróff Cháky János* Orſzágunk egyik Fő Bírája (Judex Curiae Regiae) ezen mi Életkorunkban éltt kinek utóbbi Hitveſse, és Özvegye ſzületett Vásonkői Gróff Zichy nagy méltóságú Aſſzonyság, a' Kereſztſzeghi három ſzegletű Toronynak mohos régiségű 's Orſzágunk első zsengűjétől fogva, puſztában álló állapottyát; mint nagy érdemű, 's a' régiséget tiſztelő Matrona megſzánván 1803 dik Eſztendő October 13 dikán megújjítatni parantsolván, de végre is vitetvén, rólla az említett Eſztendőben a' Deák Verſzerző imígy énekeltt.

Portentum Mundi, quondam ſine Tegmine Turris,
Par Babyloniacae, ſquallida, celsa, rudis,
Eſt antiqua nimis: de cujus origine prima
Annales pariter Secula priscaſilent.
Hanc non Chakiadum poſuit Stirps ultima molem
Sed reperit; ſic de dicta Kereſztſzeg erat.

Nunc renovat truncam Herois Comitiſſa Joannæ
Csákiana, et viridi culmine ditat Eam:
Mutat et in Cameram frugum hoc granaria pauca
Utiliora tument, ſplendidiora nitent:
Cuncta Georgius hæc Director *Raiſzius* ille
Ingenio, Cura, ſedulitate dedit.
Mille, octingenti mox tres vulgariter Anni
Currunt, tam vaſtum quum reparatur opus.

r) Az legközelebb tiſztelettel említett *G. Csáky Jánosnak* Galanthai *Gróff Eſzterházi* ſzületés első Hitveſsétől ſzármozott fia, ama Orſzágunk haſzon és becsület díſzſzel fémlett Oſzlopa VCancellarius elhúntt Gróff Cháky Jó'sef Ő Excellentziája vala, kinek fia M. és Vitézlő Kapitány Gróff *Csáky Sándor*, a' ki is 1805 dik Eſztendőbéli felkelő Bihari Nemes ſeregnek eggyik ſereg Oſztály Vezér Kapitánynak akkor, mikoron *Kis Rhédei M. Rhédei Lajos* Cs. Kir. Felség. arany kúltsos Kamaráſsa Főezeredes, az az első Vezér Kapitánynak, az egéſz Nemes Megyebéli közönség (Univerſitas Cottus) általválaſztódott, 's melly válaſztást is, a' fentebb tiſztelettel említett Gróff Királyához, és Hazájához egyenlőűl buzgó ſzeretet öſztönbűl gyors öröm kéſzséggel, azonnal felválaltt, 's felválaltt Hivatalának vóltaképpen meg is feleltt, mellyet is annál nagyobb öröm kéſzséggel tellyesített, mennyivel nagyobb és ſzorosabb barátsággal

ſzeretett Fő Vezérjéhez, egybenkötetve viſeltetett; Ezen válaſztás közben eme' ſzavak hallatának. *Vox Populi, vox Dei, vivat Ludovicus Rhédey;* 's ezen történet két jegyzésre méltó dolgot bizonyított: egyiket hogy a' Barátság a' haſonlók között legjobb; értsd el, hogy a' *Rhédeyek* is kiknek nagyobb réſze Grófi méltóságban él, az Aba Királynak úgy, mint Chakiak a' Zabolchnak vér ſzerént ſzármozott maradéki: 's a' kik közzűl a' voltt Erdély Orſzági Fejedelmek ſorában is eggy 's kettőt ſzámlálhatni. Másodikát hogy ama' Nemesi Nemzetbéli Czimzet ſzerént, *Vitézlő* (Generosus) *a' vitézkedő Meſterség, az igaz Magyarnak* már a' ſzületése, vagy is fogantatása üdejekor vérében ontatódik, 's aztat mintegy kéſzen hozza magával e' világra, így hozta kéſzen (ezen vitézkedő Meſterséget e' Világra magával ezen Nms. Felkelő ſereg is, melly alig hogy kiálla, 's minden ki eggy régen fegyverviselésben gyakorlott ſeregcsapatot bámúlva ſzemlélhetett abban: Igaz tehát, hogy két dolgot tettenek e' két Vitézek a' tapaſztalás körjén nyilvánságoſsá; előſzör ugyan: hogy a' régi vér a' máſik haſonlóval terméſzetesen eggyesűl (Sympathisat) ám! az illyen régi Ős Eleinek el nem kortsosodott fajzati, 's azoknak tiſzta valóságos maradéki, nem csak hogy az első Eredeti véröſztönt a' legkésőbb Jövendőségben is érzik, hanem egy-

ſzer'smind a' legvégső éltek alkonyodásáig, a' maga terméſzeti eggyűgyüségekben megőrzik: *nec enim fortes aquilae imbelles generant columbas;* a' kemény körmös ſasok nem nemzenek, a' fényes nappal is a' sövények töviskei között féltekben bujdogáló ökörſzemű félénk apró madarkákat:

Másodſzor: hogy ama' Magyar Hívség, melly a' Király és Haza, 's a' tökélletes betsület reánézveségében előadattatik, a' hellyett hogy a' maga árnyékától megijedhetne, bámulásra 's követésre méltó jeleſségeket, őseleitől vérében plántáltt, 's a' ſzületése úttyán nyertt örökségi kéſzséggel, 's ſebeſséggel viſzen véghez: azért mondám, hogy a' vitézkedő meſterség, 's bajnoki erőſség az igaz Magyarnak vérében áll, 's annak nyilvánságos kimutatása egyedűl ama' alkalmatoſságtól függ, melly magát a' Király és Haza, és e' két egy boldogságnak vagy ſzerzésére, vagy gyarapítására nézve kinyitja, mutattya.

Kifejtett Olvasó! bár ki légy, az igaz Magyar vért így ismérd: 's hittettesd el magaddal, hogy a' vitézlő Nemes Magyar, a' Királya és Hazája védelmezés reánézveségében, mint tökélletes Igazságában bizakodásával, annak meg, és fenntartására a' lehetőségen túl is igyekezik.

s) N. M. *Gróff Csáki Imre* Cs. Kir. Fölség arany kúltsos Híve, belső Kamarása, 's titkos Tanátsoſsa vala, kinek Fiai

Láſzló és *Ferentz*, 's *Anna* Leánya N. M. *Hallerkői Haller Jósef*, előbb Bihar, azután Maramaros Vármegyének Fő Ispánnya, a' Fölséges Helytartó Tanáts Vice Praesessének, Cs. Kir. belső Kamarás titkos Tanátsos, 's most egyik Orſzág Bírájának, 's Cs. Kir. Fő Lovász Meſternek Ő Excellentziájának Hitveſse vala: ezen Gróff *Csáki Imrének* említett fia.

t) Gróff Csáki Láſzló (Cortzolai czimzetes Püspök) Episcopus titularis Aſzódi Sz. Kereſzt Prépoſtja, 's Nagy Váradi Cuſtos Kanonok, említett Gróff *Csáki Sándor* Kapitánnyal eggyütt ezen Bihar Vármegyében fekvő Jószág Birodalmoknak legnagyobb réſzben örökös tulajdonoſsai, 's birtokoſsai, jó Hazánkfiai, kedvellő Barátink, 's ſzíves Ember társaink, azon kívül hogy a' Közjónak előmenetelétől önkéntes fáradozásokat nem kéméllik, egyſzer'smind örömmel munkálják; azért is a' minnyájok köz ſzeretete, és tiſztelete mellett, a' köz bizodalmot is megnyervén, örömünkre, 's tellyes megnyugovásunkra naprúl napra, 's mindétig inkább, és inkább kedveltetik magokat. Czimzetes Püspök Gróff *Csáki Láſzlórúl* ſzintég illyen jeles és igaz emlékezetet téſzen Tudós Kereſztúri Jó'ſef, ama' munkájában, mellyről tovább említést teendünk:

t) Iffiabb Gróff Cháki János, midőn Erdély Orſzágában lakozván, Kolos Vármegyének Fő Ispánya vólna, a' Hórabéli Oláh

zendűlés világban ellenek mene válogatott népével, 's Hazájának a' tsendes biztoſság viſſzatérítéſében nem kevés törődéſsel, 's Életének úgymint vagyonjának feláldozásával ſikeresen munkálodott: de Borsod Vármegyében helyheztetett Szendrő Jóſzágában nem régen meghalálozván *Jekelfalvi Jékelfalusi* ſzületés Özvegyet, ki az Írónak unoka Húga 's vér ſzeréntvaló Attyafia, eggy árva Fiatskájával együtt hagyott hátra maga után: Így

u) Nem régiben éltt közöttünk N. M. Gróff *Csáki Antal* Úr Ő Excellentziaja. Cs. Kir. Fölségünk arany kúltsos Híve, valóságos belső Kamaráſsa, titkos Tanátsoſsa, 's Nemes Szepes Vármegyének örökös Fő Iſpánya, ki is N. M. *Szunyoghy* ſzületett *Gróff Szunyogh Jóſeffa* példás Hitveſsével egy ritka példájú, 's nagy érdemű Mátronával 29. Eſztendőket, a' példás Házaſsági Életben eltőltvén, e' folyó Eſztendő Augustus Havának 18 dikán Steyer Orſzág Grétz Várossában, a' hová Orvosi ſegedelem végett mene vala, mint mindenkoron iſtenesen éltt, úgy az Úrban elhúnván, két nagy reménységű fiú, és négy Leány Gyermekeket hagya hátra maga után: de a' minthogy ezen ritkán található nagy Hazafinak, 's valóságos nagy Méltóságnak, ki jeles 's minden ki előtt kelemes viseletére nézve, hoſzſzasobb életre érdemes lett vólna, minden jámbor jó Hazafi, kinek ezen fő méltóságot

szerentséje lehetett ismérni, élte elalkonyodásán méltán megilletődött; úgy ellenben örvendezhet, hogy

v) M. Gróff *Csáki Emmanuel* ennek Halála után üresen maradott Fő Ispányi székében a' Fölséges Udvar által (mint hallatik) kinevezve lévén, bélépend, mint kinek tudományos vólta, jó erkőltsei, 's emberbarátsága, az előbbeninek Élet viseletével többnyire megeggyezik, 's a' ki a' N. M. Familiabéliek által tett Osztály végzés előtt, a' Familia Jusainak és Birtokainak kormányát minnyájok nevében és képében itten nagy Váradon az Atyafiaknak közhasznoson vivén, azon üdejének töltése alatt Hitves társával született *G. Szirmay* Asszonyi méltósággal egyetemben, az ezen Megyének minden karon és Renden lévőivel a' jobb oldalról úgy megismértették magokat, hogy a' Bihari Megyének, 's Várad Városa minden Lakosainak jó szíveikben örök jó emlékezetet (melly ez ötö életbélieknél fenn is marad) érdemlettenek: elvégezvén ezen N. M. Gróffi Házról summás Jegyzéseimet, folyamottyában írok.

N. Zabolch Vármegye nevezetesebb Hellyeiről és legavúltabb Nemzetségekről (de Familiis antiquissimis.)

A' minthogy annak tsalhatatlan valóságát előmutattam, hogy a' *Gróff Csákiak*, vagy *Chákiak* egyenesen és legközelebről

Zabolchtúl ſzármoznak, úgy előhozandom azt is, hogy ezen N. Megye különösön bővelkedik a legavúltabb Nemeſségű, az az a' mohos Régiségű nagy és Fő érdemű ugyan az első Vezérektől eredett minden tekintetben jeles Nemzetségekkel; a' mi ugyan a' nevezetes Hellyeit ezen Vármegyének illeti:

Ezen meſſze határra terjedő N. Megyének kebelében találtatnak ama' *Nagy és Kis Vaja*, *Nagy és Kis Kálló* holott ezen Vármegyének roppant és jeles Épületű kies Házát, 's annak Palotájában (a' hol t. i. a' Karoknak, és Rendeknek gyűlései tartatnak) ezen hét Fő Vezéreket emberi magoſságban a' feſtőnek ritka meſteri kezével magok terméſzeti valóságokban ſzemlélhetni; *Kis Várda*, *hajdanában Kis Várad*, mellyet *Szent Láſzló* Király épite 1080 dik Eſztendőben, és hogy előbbeni alkotmány Várossától Nagy Váradtól megkülömböztetné *Kis Váradnak*, melly üdőjártával *Kis Várdává* váltt, nevezte: Itten találtatik *Nyír Báthor*, *Ibrány*, 's több emlékezetes Hellyek, 's azokban lakozó, 's moſtan is érdemmel virágzó Nemzetségek: *Ibrányban* ugyan a' nagy tónak közepette, melly kis tengert mútat, áll, ezen Familiának hajdani Vára, mellyet az Iró is zöldellő Ifiúságának első zsengéjében látá, tekinté, és feljárá.

A' mi a' hajdani itten virágzott Őstörzsökű Nemzetségeket illeti, azokról a' meg-

értés állapotra nézve (pro ſtatu Notitiae) előre botsájtom, hogy a' *Kis Várday*, és *Báthory* Gróffi és Fejedelmi Nemzetségeknek a' Fiú ágon már régólta magvok ſzakadott, és így *Kis Várdát* a' N. M. Galanthai *Eſzterházy Hertzegség*, *Nyir Báthort* pediglen a' *M. Károly Gróff Károly* Ház, és mind a' kettőben több Nemesi Házak birnak, és birják; azért is a' Fiú ágon virágzó Fő Nemesi Nemzetségekről (de Proſapiis praenobilibus) írok, úgymint.

A' Vayai Vayakról.

Midőn ezen N. Zabolch Vármegyében Orſzágunk fennállása első Időzsengéjétől ólta megféſzkeltt Fő Nemes Nemzetségről, mellyben a' Mennyei Alkotó hatalomnak ſzabad tettzése és rendelése ſzerént, a' Nemzés történet úttyán helyheztetődve találom, 's tekintem magamat; legottan Gondolatimban habzódván, magammal ſokáig küſzködék, ha vallyon ezen mellyet élünk, a' legjobb tselekedeteket is ótsárló ſzázadban (*critico hoc, quod vivimus aevo*) Nemzetségem írás előadásához fognék é: — ? külömböző, 's különös érzékenységek gerjedének eggyſzerre bennem, úgymint eggy felűl ſzemérem az ortzámot, más felűl egy ſzent Tűz borítá el ſzívemet, mellyet ama' mélly tiſzteletnek gyórsan lobogó lángja még többre éleſzte bennem, mellyel ditsőűltt Ős Eleimnek, úgy is mint édes Hazánk

hajdani fő érdemű, 's tekintetű Polgárjainak, de úgy is mint Ős Atyámnak, 's első származatú Eleimnek Hamvaihoz, és így kétszeresen viseltetni tartozok. Szemérem mondám futotta el ortzámot; tartván a' Versszerzővel, ki imigy szóll: *et Genus et Proavus, et quae non fecimus ipsi vix ea nostra puto: Nemzetet, 's sok Őseket ki számlálsz nagy tetteket, az Övéket említed, 's nem saját érdemeket:* tartván *Savedrával* is, ki helyesen állíttya *Nobilitatem non nasci, sed fieri: Tartsd való Nemességnek, mellyt valaki érdemel, 's nem puszta születésben keres, talál, 's imígy lel;* Skeleton a' virtus nélkül puszta Nemesség, 's a' minthogy a' fának van mezsdgyéje, melly nélkül ő sem élhet, sem virágozhatik, avagy gyümőltsözhetik; 's a' mint az épen lévő Testet, a' Lélek éleszti, úgy a' virtus, melly a' születés Nemesség nélkül a' Bötsét önnön magában tartya, *(utique etiam sine nobilitate virtus laudem meretur: Plutarchus in Syllae et Lysandri comparatione)* egyedül a' valódi Nemességet formállya, és teszi, 's melly nélkül a' születés Nemesség bőtsét elveszt vén, az azzal visszaélőnek, mint arra méltatlan személlyében lealatsonyítatik: nem de tsak ugyan Plutarchus szerént a' jó vadász, nem azt egyedül keresi, a' mit a' kutya kőlközött, hanem jó kereső ebet, a' lovas Vitéz nem egyedül azt tekinti, hogy kantza ellette, hanem pari-

pát válaſzt, így a' közjónak hellyes megítélője, czélját elhibázná, ha egyedűl azt, hogy kiktől ſzületett, nem pedig mire formálta magát? ítélete tárgyává tenné: *(ut venator non id quod cane natum ſit, ſed canem requirit: et rei equeſtri deditus, non quod equo prognatum ſit, ſed equum quaerit; ita et civilis boni arbiter, procul a ſcopo aberravit, ſi non quis ſit, ſed ex quibus ortus princeps quaerat: Plutarchus ibid.* Valójában a' ſzületés csak történetesés (Caſus fortuitus) hanem ha a' mindeneket tellyes tettzése ſzerént elrendelő, 's mindeneken ſzabadosan uralkodó Mennyei Hatalomnál 's imádandó Iſteni fő gondviselésnél elménket, és ſzívünket határozzúk, 's megállíttyuk, véghetetlen bőltseſség lévén ő, jól tudta, miért így vagy amúgy rendelte el a' halandóknak ſzületés, és egyébb életbéli dolgait, ſorsait, 's állapottyait; koránt ſem nyújtván indító okokat arra, hogy valaki előbbkellő ſzületés állapottyában büzkélkedjen, avagy kérkedjen *(qui genus jactat ſuum, aliena laudat)* mivel nem a' maga, hanem mások érdemeit díſzesíti a' ki Őseleink jeles viseltt dolgait ſaját érdem hozzátétel nélkűl említi, mind ſzintég arra, hogy valaki azért kétségben eſsen, 's fejét a' falnak vigye, hogy miért nem ſzületett ő Orſzágló Fejedelmi Ágybúl, 's a' Királyok' Orſzágló Széki ſorában nem juthatott, kiknek ezen megvilágosódott, de inkább

mondhatni, romlott világban, sullyos szenvedések terhe alatt nyögő, 's halandó szemeink előtt naponként forgó sanyarú állapottyokon, egyedűl a' kőtől fajzott szív nem indúl szánakozásra, a' hellyett, hogy sorsokat irígyelhetné: de hogy az előbenire visszatérjek:

Ha az egész emberiséget, a' maga valóságos eggyügyű természetes köntösében tekintem, egyedűl két rendű (Classis) emberekre találok, mellyiknek eggyike a' jó, 's másika a' roszbúl áll, melly utóbbinak a' száma az előbbenit véghetetlenűl felűlmúllja: 's valaminthogy a' jó vagy rosz, erősebb, vagy gyengébb, magosabb vagy alatsonyabb épület alkotmányokat, az építés, úgy a' jó vagy rosz embert a' Nevelés mesterség készítvén, helyes vagy helytelen tettei által fejti ki, 's maga üdejére megismérteti, mint Plutarchus in Bruto mondja: *facit ad mores honesta educatio, et bonorum consvetudo;* a' Nevelés formállya az embert, 's a' jóban megszokott állandóság díszesítésel erősíti: Találom tovább, hogy ama' jeles Fő emberbe, kiben az ősi születés, és hellyes formáltatás eggyben foglalva szemléltetnek, a' helytelen felfuvalkodásnak, 's elbizakodásnak a' buta kevélységnek (mellynek eggyike a' megbolondulás elérésre első lépés) és a' szegényebb sorsú embertársai megvetésének sem jele, sem hellye, sem nyoma nem tanáltatik, sőt

a' fogantatásának mindjárt első időpontjában bele plántálva látzatik, a' maga önnön elvetése nélkül a' mértékletes minden ki érdemeshez leereſzkedés, melly is az előbbenivel valaminthogy egyenesen ellenkezik, úgy ſzintég egéſſzen különbözik; örömmel függ az illyen a' fölötte lévő Előljáróitúl, 's ugyan azon eggy nyomba hasonlóinak úgy, mint alattavalóinak, 's kinek kinek a' magáét (*cuique ſuum*) ſzíves kéſzséggel megadja: illy óldalrúl tekintsd, és ismérd a' valóságos nem czimzeti, hanem tselekedeti méltóságokat:

Ellenben a' tapaſztalás útyán naponként láthattyuk azt is, hogy a' ki a' minap a' porbúl jobb ſorsra, mind mondjuk vaktában ugorka fára találtt hágni, az alatsonyságból mindenkor a' nagyobb magoſságra, elfelejtvén előbbeni alatsony ſorsát, minden ſaját érdemtétele nélkül is, mohon és erőſzakosan törekedik, mindent a' mit felsőbbsége alatt lát, megvét, eſzében nem tartván, hogy az állandóság az álhatatlanságban 's nem ſzűnő viſzontagságokban féſzkelte a' maga uralkodás erejét, azért többnyire úgy jár mint Icarus, a' kiről a' Verſszerző *Icarus Icarias nomine fecit aquas:* tudniillik addig úſzik viaſzk ſzárnyaival a' levegőben, méglen gyengén álló repűlés erőſzere a' Napverőfényénél elolvadván, ama' Claudianus versének igazságát tapaſztalni kéntelenítettek: *tolluntur in altum, ut*

lapsu graviore ruant, emelkednek a' felsőségben, hogy inkább omollyanak a' mélységben:

Meggyőződvén tehát az eránt, hogyha illy értelemben Nemzetségem eredetét, folamattyát, 's időről időre tett előmenetel mellett, annak summás leírását, minden kedvezés, és réfzrehajlás nélkül mezítelen igazságoson előadandom, 's ez tettemmel eggyfzer'smint tudományos hafzónra fzolgálandok, a' kifejtett Olvasónak egyenes igyekezetemre, 's az érdemlett tifztelet megadásnak fzenteltt tselekedetemre nézve, bal ítéleteket (a' mint erősen bizakodok) elkerűlendem: Hifzem! ha sem fzégyen, sem hiba Nemzetségem nevét illendőül viselni, sőt inkább gyalázat, és vétség vólna, az igaz fzületés Nevet, más idegeny név felváltáfsal, mint bizonnyára elkövetett rosz tettet bizonyító fzínálortzával (Lárva) elfedezni, éppen nem láthatom által, miért fzabad nem lenne, avagy nem illene, ama' elhúntt eleimnek érdemlett tifztelet megadáfsal, 's hív emlékezettel hamvaiknak áldozni, 's ezen áldozat-tételt a' józan gondolkozású, 's finumobb érzékenységekkel felruháztatott, bár kitsiny fzámú világnak fzeme eleiben terjefzteni, ama' ditsőűltt Ősi Eleim porainak mondom, kik ezen nevet, mellyel a' kedvező Egeknek ingyen való jó vóltokból fzerentsém vagyon élni, méglen a' Földöt tapodták, érdem fénnyel tündökölteték:

Szándékom úgy írni ezen magam Nemzetségéről, mint a' Gróff Chákyakéról, a' mellyből nem születtettem, Hazai szeretetből írtam: jól tudván, hogy egyedűl akkor virágozhatik édes Magyar Hazánknak eggyben vett boldogsága, ha megadván a' külső 's határos Nemzetnek érdemlett betsületét, Hazánk Anya Föld' kebelében is minden külön Nemzetségben élő minden ki (Fratres et Congenerationales) 's azután minden különös egész Nemzetségbéli (Familiae quaevis) egymást kőltsönös szeretettel, és tisztelettel ölelvén, Atyafi, 's Hazafi szíves Magyar barátság kezet fognak, 's e' fogva eggy szívvel 's eggyesűltt Lélekkel édes Hazánknak szenteltt czéllyaihoz nyomosabb lépésekkel 's kettőztetett iparkodás igyekezettel közelíteni törekednek: felvett tzélomrúl Tégedet kifejtett Olvasó! e' szerént tudósítván, 's egyenes szívűségemről bizonyossá tévén, eggyszer'smint Magyar barátságodban bizakodván, bátorkodom immár Nemzetségemről szólló Jegyzéseimhez fogni, és kezdeni.

A' Vayai Vayaknak Eredeti Származásokról.

Valaminthogy az *Magyarok* második ezeredes Fő Kapitánnyától *Zabolchtúl* származott, 's e' jelenlévőségben is, mindennémű érdemmel fényeskedett, és most is fényeskedő *Gróff Chákyaknak* a' Keresztény-

ség megismérése előtt a' *Scytha Világban Chák*, úgy a' hasonló érdemű *Vayai Vayaknak* akkori Nevek *Voja* vala, melly azután *Vojából Vayává* 's így *Vayai Vayvá* változott.

Első fegyverfoglalás *Európai Scythia Lakhellyek*, honnan magokat írják ez napságig is (Locus Gentilitii) *Vaya* Nemes *Zabolch* Vármegyében találtatik: Ezen szabad fegyverfoglalás helyet *Geyzának* és *Sároltának* 979 dik Esztendőben született *Vajk* vagy is *Vajka* fia, ki 994-ben tizenöt Esztendős korában Esztergom Városában *Szent Albert Püspök* által a' Szent Keresztségben *István* Nevet nyere, azért, mivel édes Annyának *Sároltának* eggykor álmában Szent István Mártyr megjelenvén, az ő Fiának úgy jövendő születését, mint Koronás Országlását megjövendölte, Királyi helybenhagyás Levele által (*Literae Reae Confirmationales*) hellybenhagyta, és megerősitette: Első ki az említett Esztendőben ugyan azon Szent Püspök által ezen *Scytha Vója* Nemzetségből, ugyan azon Nap megkeresztelteteti, 's Geyza rokonságából eredett, Tamás Nevet nyertt vala a' Szent Keresztségben, innen (Thómas de Voja) Vója Tamás vala a' Neve, annak az elsőnek, a' kitől az éltt, és mostan is Magyar Istenünk kegyelméből élő *Vayai Vayak* eredtenek, és származnak: Erről nagyobb világosítást találhatol, N. Peretsenyi Nagy Lászlónak Orodiás Czim

alatt Nagy Váradon 1804-dik Esztendőben kinyomtatott ékes Munkája második Könyvében a' XVII Deák Alagyájához rekesztett, és az 153 dik Levéllapon olvasható Jegyzésében:

A' szemérem, 's az első Szent Királyúnkhoz vonzó legmélységesebb tiszteletnek szent tüze nem engedi, valamint *Attilát* Rómában béindúlása idejekor a' Szentséges *Leo Pápa* háta megett fenyegetődző Angyal feltett szándékától eltiltotta, hogy ezen első Keresztény Magyar Királynak a' Scythaságban *Vajka* nevezetéről valami legkevesebbet is Nemzetségem fénnyére származtassak, azért mélly halgatással elmellőzvén ezeket, annyit mondhatok, és mondok is, hogy ennek valóságát Szent István Királyra nézve a' számtalan sok régi Irók kívül bizonyítya *T. Csetsényi Sváftics Ignátz* a' Győri Püspökség Mosonyi Esperestségében Szent Miklósi Plébánusának Magyarok Historiája Czimzettye alatt igen jelesen írtt, 's Posonyban Belnay György Alojsius betűivel és költségével 1805 dik Esztendőben közre botsájtott, kifogást nem szenvedhető Munkája első Részének negyedik szakaszában a' 36. 37. 38. és 39 számok alatt levelek lapjain (Paginis) könnyen feltalálható gyükeres és velős előadása 's M. *Gróff Révai Péter* Szent Koronánk ditső őrzőjének, 's hajdani Kolosoniai Püspök *Pálma Károly* 's egyebeknek Római nyelven (Lingva La-

tina) Magyar Történetekről szólló Munkájok:

Ezeknek előrebotsájtott jelentései után, nem csak úgy, a' mint Nemzetségem levéltárjából igaz és tiszta valóságát kimeríthettem, hanem úgy is, a' mint a' Királyi Könyvekből (e libris Regiis) a' dolognak valósága kiöttlik, 's napfény világosan kiderül, bátorkodom akármelly Nemzetbéli Olvasónak aképpen előadni, a' miképpen a' Cs. Kir. mostan Uralkodó Fölségnek 1799 dik Esztendő Majus Hónapnak 10 dikén a' Munka Szerzőjének kegyelmesen kiadatni parantsoltt új erősítés Bárói Diplomája, melly ugyan azon Esztendőnek December Hónap tizenhatodikán, Nemes *Bihar* Vármegyében N. Váradon mint születése Hellyen, 's annakutánna 1805 dik Esztendő Martius Hónapnak harmadikán N. *Zabolch* Vármegyében mint eredeti földjén, a' mind a' két rendű Megyéknek közgyűlésében felolvastatott, 's leveles tárjaiban örömkészséggel fogadtatván, bététetődött, a' kérdést nem szenvedhető Igazságot bizonyítja: de minekelőtte arra általlépnék egy részről a' köteles hálaadásnak, 's más részről a' nyilvánságosabb megértésnek okáért, bátorkodom a' N. *Szabolch* Vármegye Nagy érdemű, 's Fő méltóságú Fő Ispány Ő Excellentziájának, kit elhúntt édes Atyám hellyet ez árnyék életem vándorlása helyén feltalálni az Irgalmas Egektől szerentsém engedtetett, Levelét szóról szóra ide rekeszteni.

N.Kálló 5-a Martii 1800.

Illuſtriſſime &c.

Transmiſſum medio Secretarii mei Illſtritis Vræ Baronatus Diploma, quemadmodum externo nitore Inſigniorum rara Elegantia celebre, ita ſpecialibus pervetuſtæ Stirpis ſuæ de Rege et Patria meritis, haecque concomitantibus Gratiis Regiis onuſtum primum Generalis congregationis cum 3 a curr celebratae congregationis communis admirationis, dein universalis gaudii et complacentiae objectum fuit: Lectus ſubinde eſt Illatis Vrae ad Status et Ordines, et me directus, non modo cointereſſatorum, ſed aliorum etiam cum adplausu, claraque et repetita *vivat* adclamatione concomitatus ſermo, quem ego cum reiterata ſpecialium Illuſtritatis Vtræ erga Auguſtam Domum et Patriam teſtatorum ſervitiorum recapitulatione, recentium item vere Patrioticorum ſpeciminum &c. &c. &c. Declaratione terminavi; praeallati B. Diplomatis Paribus pro Archivo retentis. &c. &c. &c.

In reliquo delatis a me et dilectiſſima Conthorali mea ſalute et obſequio diſtincto cum amicitiae cultu persevero:

Illatis Vræ Kalloviæ ut ſupra. Sinceriſſime addictus.

B. Gabriel Splényi m. p.

A' dolognak valóságát az Olvasó, de a' hálaadás kötelesſégét inkább mérsékelhetik innen maradékim maradéki:

Azért a' Cs. Kir. Fölségnek ez Munka Írójának kegyesen kiadatott Diplomájából az egész Vayai Vay Nemzetséget illető dolognak valóságát minden kiértse úgy, a' mint következik, 's a' kitelhetőbb rövidség' ſummában foglalni, 's akként előadni feltett ſzándékom:

Első Kereſztény 's Apoſtoli Szent Iſtván Királyunk orſzáglása idejében éltt ama' már előemlített Vója Tamás, ki egész életének utólsó pertzentéseig Szent Királyának kegyelmében, és ſzeretetében álla, 's kitől az éltt és most is mind a' két úgymint *Vayai Vay Ábrahám és Vayai Vay Ádám* Lineáin lévő Attyafiak ſzármoznak, kiknek *a' Voja Tamástól* eredett Elei a' Királyainak Tútorságait, az az Szülői elhalása után gondviseléseket, 's elhuntt Szülőik hellyet Atyáskodásokat érdemlették, melly Királyoknak a' *Vajjakra* nézve viseltt Tutorságokból, akár a' vérségre, akár érdemre nézve, a' kifejtett Olvasó, eggy rövid ſzem ügyel eleget kinézhet.

A' mi ezen Nemzetség régiségét illeti, aztat a' tiſztelettel említett Királyi kegyelmes Diplomának mingyárt első küſzöbében előjelenő ſzavak eleve bizonyítyák, mellyek e' következendők; *qui alioquin ex antiquâ ſub ipſis jam Regni initiis florente, et con-*

tinuo ad haec usque Tempora semet integra fide et fidelitate distinquente Nobilium de Voja seu Vaya Familia ortum ducis, adeoque Majores et Antenati jam Tui &c. &c. *qua Sago, qua Toga multifaria eaque utilia singulari cum dexteritate praestitere servitia; quorum quippe Majorum et Antenatorum Tuorum signanter Thomas de Vaya jam Anno millesimo vicesimo primo* &c. &c. Lehet ezen kifejezésekből az avultt régiséget Napfény világosan kinézni, lehet az erről szólló Eredeti Levelet ama' Nevezetes *Kereszturi Jósef* Munkájában olvasni, mellynek Czimje illyen: *Compendiaria Descriptio Fundationis ac vicissitudinum Episcopatus et Capituli MVaradinensis, concinnata per Josephum Aloysium Kereszturi, AA. LL. et Phil. Doct. atque in Academia Regia Magno-Varadinensi Historiar. Professorem Publ. Ord. Magno-Varadini Typis Antonii Gottlieb Maramarosienſis.* 1806. Olvasd e' Munkának első Részében a' 121. dik levéllapon található Jegyzést.

Olvasd tovább Országunk kezdetétől ólta mind ez ideig történt dolgoknak íróit, találsz mindenikében ezen Nemzetség régiségéről, az elegen túl is bizonyságtételt:

Láthatni ebből, hogy Szent István Országlása üdejekor *Vója*, vagy is *Vay Tamás* virágzott, láfsuk már a' szerént, a' mint a' kegyelmes Diplomában nyilván ki-

tétetődik, Szent Láſzló idejében, Tamásnak Fiai, és Unokái közzűl, kik éltenek? virágzottanak? 's érdem fénnyel tündöklöttenek?

Szent Láſzló Király életében, 's ditsőséges ſzent uralkodása idejekor éltenek: *Mesk*, *Jolath*, *Gergely*, *Ábrahám*, *Emyth*, vagy *Omyth*, 's ennek fia *Benedek*, kik minnyájan *Vayai Vayak* valának, 's kiknek maradéki több 's külömbféle Lineákra elſzármozván az Oſztályban nékiek jutott Jóſzágoktúl neveztetének, így Loskúdról Loskúdi, Zeukról Zeuki, Darantsrúl (most Arants) Darantsi *Vayaknak* neveztetének, mint most is a' moſtani élők az ő lak hellyeikről a' Zsóltzai a' Váradi &c. neveken hivatatnak 's külömböztetnek: 's mind a' *Loskudi*, és *Zeüke* mind a' *Darantsi Vayak* 1324 dikben Gróffi méltóságban élének; kiknek maradéki nem csak a' Hazájokban, hanem idegeny Hazákban is vitézkedének, 's *Alemanniát* Német Orſzágot gyakorta vitézségek által az elborító ſokféle ellenségeskedés erejéből kivették 's megmentették:

Ezek között jelesen kikülömböztette magát *Vayai Vay Ábrahám*, ki *'Sigmond* Király alatt magát egéſzen az Orſzáglónak hívséges ſzolgálattyára elſzánván, külömbféle tántoríthatatlan hívségű vitéz ſzolgálatokat tett, úgymint ki *Iſtriában*, *Forro Juliumban*, és a' többi *Allemannia* Tarto-

mányokban személlyének, 's saját vagyonjainak feláldozásával még a' külső Nemzeteknek is megmentésére szenteltt vitézképpen bajnokodván, többekre kiterjedett sikeres hatszonnal szolgáltt, azért szaporitotta az akkori országló különös jegyekkel az ő Czimerét, melly Országunk kezdetében mindjárt a' Tánais vizén által szökő szarvasból, 's felette Nap, Holdból és Csillagból álla, tartván a' szarvas a' szájában eggy fürt szőllőt.

Ezen *V. Vay Ábrahámnak* érdemeire nézve adódott az minden ezen Familiabélinek a' gonosztévőket megitélő személyes hatalom, melly ugyan nem a' Birtokhellyekre, hanem minden ki Vayra eredett, 's még a' hamis pénztverőkre is kiterjedett, noha ezen véteknek megitélése, egyedül a' Fölséges Curiának ítélete alatt állott akkoron: melly büntetés hatalom *(personale Privilegium Juris Gladii ad judicandos etiam falsarum monetarum cusores extensum)* Deák nyelven neveztetik. Így egyébb Cseh Országban végbenvitt illyetén szolgálattyáért, vásárbéli Privilegiumot (Nundinale Privilegium) és a' Birságiumi terhektől menten és szabadon lételt (quo ab omni Birsagiorum, onere in quantum illa portionem judiciariam concernerent immunes redditi) nyerének: Így *Vaya* hajdanában *Szathmár* Vármegyében lévén, *Vay Vitusnak Lombárdiában* tett jeles vitézi szolgálattyára, 's

kívánására nézve hozzátartozandó jószág részekkel 's határos falukkal eggyütt *Zabolch* Vármegyében általtétetődött: úgymint *Luskód*, *Martoni*, és *Chakol* a' *Vay jushoz* eleitől ólta, mindenkor tartozott, 's most is azon fennálló pusztákkal egyetemben tartozik, 's ez történt 'Sigmond Király alatt, 1417-dik Esztendőben: Az utánna következendő 1418 dik Esztendőben következett a' *Personale Juris Gladii Privilegium*, mellyben egyenesen kiírva szemléltetik, a' mint előre botsájték (*falsorum sigillorum Sculptores*, *falsarum monetarum Cusores* &c. &c. puniendi) melly az egész ítélet hatalmat eleve bizonyíttya: és valamint hogy az Hadi, és Polgári, úgy a' Papi vagy is Szent Egyházi Renden is sokan közüllök méltóság fénnyel tündöklöttenek: így közzülök az eggyik *László* Nagy-Váradi, 's a' másik *László* Nicomediai Püspök, és Jászói nagy Prépost, így *György* Tituliai, és *Imre* Nagy-Váradi Kanonokok valának, kik közzül az utóbbi úgymint *V. Vay Imre*, *Lajos* Király országlása idejekor 1518-dik Esztendőben élének; halgatásal elmellőzöm, hogy közzülök némellyek a' Málthai Keresztes Rendnek Vitézi valának; megelégedvén azzal, hogy e' kevés előrebotsájtott summás leírásból elége kiderül az, hogy Hadi, Polgári, 's Egyházi Renden közüllök sokan érdemeskedtenek el annyira, hogy első felkenetett Szent István Királyunktól

fogva, egéſz eddig a' jelen élő Apoſtoli Királyunkig, egy Orſzágló ſem vólt ki ezen Óstörzsöki Nemzetségnek vagy Jóſzágot, vagy Privilegiumot, vagy mind a' kettőt nem juttatott, 's ajándékozott vólna: azért általlépek arra, a' kitől mind a' két mostanság is virágzó *Vayai Vay Lineák* erednek, 's folytatom elkezdett ſummás előadásomat.

Vayai Vay Péterről.

Az első *Voja* vagy *Vay Tamástól* ſor ſzerént következő ſzármozást a' dolognak Nagysága vagy ſoksága miatt, ſzántſzándékkal elmellőzvén egyedűl ezen hátratett vér ſorſzármozásból kijött *Vayai Vay Péterről* ki *V. Vay Antal* Attyának, és *Chichery Chicheri Juliannának* fiú ſzüleménye vala, 's kitől a' moſtani érdemmel élők erednek, folytatom Írásomat:

Vayai Vay Péternek 1633-ban *Csepei Zoltán Anna* vala, eggy ritka hívségű Hitvestársa, e' moſtani Ember világban alig néha található Földünk gyümőltse, eggy valaminthogy az első *Vezéri* Főſzületésű, úgy hasonló élet viseletű Matrona, kinek Aſſzonyban ritkán fenntanálható mindennémű Remek virtuſsait, véltaképpen magaſztalni éppen lehetetlen: azon okból melly ama' kérdésben tanáltatik *Mulierem autem fortem quis inveniet?* de Remek példája vólt ez az Aſſzonyi, mint mondjuk Fehér

Nemnek: tudni illik, érdemhalmot formáltt ezen minden tekéntetben Fő Nemes eggy pár ember eggyes igyekezettel, a' mint öſzvevetett vállal legigazábban hordoztatik a' teher. Ezen érdemhalomra feljöve a' ditsőſség Napja (Sol gloriae) egéſz tsillámló súgár erejével, 's fényleni nem ſzűnik különösön a' tőllök eredetteknek ſzemeiben, valameddig tsak maradékok maradéki a' Föld ſzínén járandanak: Ezen Fő 's mindenképpen igaz Nemes Aſſzonyság, ki Férjéhez, gyermekeihez, Királlyához, Hazájához, Emberséghez, és Kereſzténységhez magát tökélletes igaznak kimuttata a' tökélleteſségnek halmára a' tartozásokon túl eredett: mert buzgón imádta a' Menybéli, és híven tiſztelte a' Földi Istenét, (kik közzűl első a' *Teremtő*, második a' *Király*) forron ſzerette *Hazáját*, Hazájában megtántoríthatatlan hívséggel kedvelte 's ſzívelte, az ő tőlle a' legſzentebb juſson tiſzteletet és ſzeretetet, (mellyel egyedűl a' betsületes Aſſzonyok áldoznak) érdemlett nagy érdemű *Férjét*, kivel örömöt, ürmöt, vígaſzságot 's ſzomorúságot, haſznot, kárt ſzóval minden e' viſzontagságok honnyában előfordúlni ſzokott mindennémű állapottyát közlötte, közléſsel a' terhen könnyebbített, könnyebbítvén a' pihenés partyán nyugalmot, 's koronát nyertt, leltt, és érdemlett: törvényes gyermekeihez érzékeny Anyai ſzívvel viseltetett, kik viſzontag (mint a'

terméſzet az érzékenységben már annak kezdetében béóltotta) tőlle örömmel függének, mert azon embernevelő test almáknak levét a' tejet, mellyből a' terméſzeti jó vagy rosz hajlandóság is kifolly, tőllök el nem zárta, titkolta, és rekeſztette, hanem odaadta és tette a' hová a' terméſzet rendelte: azért érzékeny Anyai ſzívvel, mellyet őbenne a' többre gerjedő tiſzta ſzeretet' lángja mind ſzűntelen neveltt édes Szülöttyeihez viseltetvén, a' jövendő boldogabb ſorsoknak előre elkéſzítésében fáradhatatlanúl munkálódott, 's a' kegyelem kútfejének ſzent igyekezetére lett lihellésétől fogva feles ſzámu jóſzágoknak ſzerzője, 's megtartója (*acquiſitrix et conſervatrix*) lön: Így ezen úgy elme, mind ſzívbéli tehetségére nézve Remek Fő Nemes Ember pár, (*quibus una mens, idem intellectus, eadem voluntas*) mellynek egy vóltt a' gondolkozás, és tselekedet módja, 's igazán ketten egygyek valának, a' késő világnak is példát mutatának abban, miként igaz légyen az, hogy a' tiſzta, 's hív ſzerető páros életet a' kedvező Egeknek regveli harmat sűrűség áldása nyomba követi, követvén tetézi, tetézvén koronázza: mint ſzintég a' hitetlenséget, elfajultságot, és bújaságot, 's az illyen gonoſzságokból fogantattokat az utólsó ſzükségek követik, 's sírhalmokig kéſérik: példát mutatott tovább ezen Fő Nemes Ember pár, miként az igaz keresmény az,

igaz Lélekismeret sugarlása után feltalálható érdemtétel úttyán áll, a' mellytől az ártatlanoknak nyomattatásából, 's a' jámbor igyekezők véres veritéki iparkodás kereséseknek erőszakos, 's hatalmas elrablásából 's foglalásából gonosz igyekezetű cselekedet lehellettel rakásra fújtt gyűjtemény *(et raptas alter habebit opes)* annyira távozik, a' mennyire külömbözik Ábelnek ártatlansága, a' Káinnak gyilkosságától, és a' hónál fehérebb Lélek a' koromnál feketébbnél: mellynek utóbbika a' kárhozatra, másik az üdvösségre rendeltetnek:

V. *Vay Péternek* és *Csepei Zoltán Annának* a' sokak között egyik nyertt Király adomány levélben *(Donatio Regia)* mellyet kettőjöknek 3 dik Ferdinánd Római Császár, 's Magyar Országi Király 1650 dik Esztendő Junius 10 dikén megígértt, 's annak az uralkodó székben következő fia első Leopold 1691 ben Februarius 28 dikán tellyesített, 's kiadatni parantsolt, ezen szavakat olvashatni, *(moti pietate, et Regia noſtra benignitate, qua erga hanc Familiam ferimur, ſpecialemque ſuper eo reflexionem habentes, quod praeſcripti Familiae Vay de Vaya Homines notabili aliquot millium florenorum paratae et certae quantitatis frumenti ſubſidio in militiam noſtram impenso Camerae et Fisco noſtro conſequenter ſe nobis gratos exhibuiſſent, ideoque idem quoque Fiscus noſter evictionem*

eatenus in se assumsisset, omne jus nostrum Regium, si quod in praespecificatis Bonis Ujlakianis etiam aliter qualitercunque haberemus &c. &c. Filios *Petri de Vaya ex Anna Zoltán de Csepe* progenitos, *Abrahamum, Michaelem*, et *Adamum* et his in semine ne fors deficientibus *Catharinam Elisabetham* Filias omnino Vay de Vaya in Possessionibus Szamos Ujlak &c. A' Király adomány Levélnek ezen szavaiból, *Vayai Vay Péternek*, és *Csepei Zoltán Annának* úgy érdemeit, mint tőllök született fiú és leány magzattyoknak Neveit, a' kiktől az majdan megirandó moštani Vayak származnak, nyilván ki lehet látni.

Még *Rudolph Császár*, 's Magyar Országi Király ültt az országló székben 1582-dik Esztendőben, a' mikoron már *V. Vay Péter* érdemeskedett: 3 dik Ferdinánd alatt 1647 ben tartatott Ország Közgyűlésén jelen vala, 's éltt még 1656. Esztendőben: Te! jó szívű Hazafi Olvasó! ha akár erről, akár a' többi *V. Vayakról* többet nyilvánságosabban tudni akarsz, utasítlak Tégedet a' Magyar Országi Törvény 2 dik Részének, Cynosurae Partis 2 dae de Personis et Familiis Decretalibus Pag. 403. és 404. Levél lapjaira, a' hol ha fáradságodat nem kímélled, találhatol eleget:

Illy követésre méltó jeles tettekben, foglalatoskodának méglen az árnyék világ vándorlás piatzán mulatozának, *V. Vay*

Péter, és *Csepei Zoltán Anna* igaz Nemesi egy párok, méglen innen, a' hol semmi halandó maradandó várast nem tanál, 1658. Esztendőnek vége felé, ama' Mennyei boldogságra általtétetődtek, a' hol az igaz, és tiszta Lelkek színről színre imádván a' mindeneknek Urát, annak Szentséges Nevét dítsérik, és ditsőíték vég nélkül: Így éltenek mondom szeretvén *Királyokat*, kiknek *hív Jobbágyai*, 's édes *Hazájokat*, mellynek *kedvellő engedelmes Fiai* valának, igaz keresményi gyűjteményekkel tellyes tehetségek szerint segítvén, 's ezen önkéntes segítségekkel ezközölvén ama' *két egyneki* boldogságát; mint viszont ők is jó Királyoknak több mint 12. Rendű Jószág adomány Levelei által megembereltettek: mely Királyi kegyelemnek ritkaságait, áhétatos szívvel tisztelvén, érdemes Atyáknak jó reménységű maradékai, 's azoknak példás nyomdokokat szemek előtt hordozván, ősztöngerjedést éreznek magokban, azoknak követésére, a' minthogy Ős Elei által tört úton elindúlván, híven eljárni mostanság sem szűnnek: Így midőn a' ditső halállal kimúlttak, aratyák *oda fent* érdemek jutalmát, *ide lent* Hazánknak nemesen gondolkozó, 's a' szerént érző fiai a' tőllök eredett maradékokkal egyetemben, Magyar Hazafi barátságos kezet fogván, ditső hamvaikat kebelekben híven őrző sírhatnyaik fölött így fohászkodnak: légyenek nemesen

érdemlett Polgártársainknak, *Hazánk éltt Oſzlopainak*, *'s jó Atyáinknak Nevei*, 's azoknak említései örök áldásban: elmentek ők innen, de még is közöttünk vagynak, elhaltak ők, de régi elhalások után Lagomargini a' Chiaberge mondása ſzerént *maradékjokban*, *jeles tselekedetekben*, *'s mind a' két egy testvér Magyar Hazáknak ſztves emlékezetekben*, méglen a' Világ végképpen el nem tűnik, élni ſoha nem ſzűnnek:

Vayai Vay Péter, és Csepei Zoltán Anna Fiairól és Leányairól.

Tőllek ſzülettettek, a' mint előemlítődtek; *Ábraham*, *Mihály*, és *Ádám* fiai, kikről Jegyzéseim ſor ſzerént folytatódnak: Úgy *Kata*, és *Er'sébet* Leányai, a' kikről és tőllök ſzármozattakról ſzóllok előbb.

V. Vay Kata vólt Szemere Láſzlóné, kinek *György* Fiától, 's *Boſsányi Boſsányi Kriſtinától Vassiak*, *Ottlikiak*, *Nikházyak*, *Bártzayak*, *Fayak*, *Ragályiak* 's többek a' Leány ágon erednek:

V. Vay Er'sébeth előbb vólt *Váradi Iſtvánné*, a' kitől a' *Váradiak*, 's ő tőllök a' Leány ágon *Keltzyek*, *Motsáriak*, *Kálmántzayak*, *Kapiak*, *Kendeiek*, 's a' t. ugyan ezen *V. Vay Er'sébeth*, másodſzori Iſſzihez menésekor lett *Paláſty Ferentzné*, kitől *Paláſtyak*, 's tőllök a' Leány ágon *Udvarhelyiek*, *Markusfalusi Márjaſsyak*,

Bay Patayak, *Szathmári Királyiak*, 's nevezetesen ama' nagy érdemű és nevű *Szathmári Király Jósef* Cs. Kir. Tanátsos, 's Nemes Zabolch Vármegyének első Alispánnya erednek.

Ezt előre botsájtván általmegyek a' *V. Vay Péter és Csepei Zoltán Anna* férjfi magzattyokra:

(A) Az elsőnek közöttök úgymint *V. Vay Ábrahámnak* első Felesége vala *Vayai Ibrányi Ibrányi Anna*: ezen egy pár éltt vala 1666. Esztendőben, 's az ő Fiak vala ama' *V. Vay László*, a' ki VI. Károly Császár, 's Király alatt tartatott Magyar Ország Gyűlése Rendeknek Részéről 1715-ben a' Vallás dolgában kineveztetett Ország Commissáriusi hivatalt viselt, mint ezt a' többivel eggyütt olvashatod a' Magyar Ország Törvényes Könyvének 2-dik Részében a' már megnevezett levél lapon: csak ugyan ő 's azon uralkodó Fölségtől, az akkori zendülés időben védelem levelet (litteras protectionales) nyertt vala Bétsben 1721-dik Esztendőben Junius 11-dikén Méltósági Czimadással (cum titulo Magnifici) mellyet a' Fejedelem kívül, ama' hallhatatlanná váltt (Szavoja Eugenius Hertzeg) (Princeps Eugenius a Sabaudia) eggyszer's-mind Öttl Jó'sef Udvari Titoknok (Secretarius Aulicus) Nevek aláírásával, 's petsétekkel megerősítének; 's mellynek valóságos másza az Irónál; az eredeti levél pe-

dig ezen mellyről irok Lineánál tanáltatik: Ezen *V. Vay Láſzlónak*, első Feleségétől R. Sz. Bir. *Széki Gróf Teleki Borbárától* Fia vala ismét *Ábrahám*, ki 1751 ben Királyi Tanátsoſságot érdemlett, 's 1762. meghalálozott: a' második Feleségétűl pedig *Boros Katától* nemzette tsak ugyan *Láſzlót*, és *Mihályt*, *Anna* 's *Borbára* Leányokat. *Anna* lett *Gróff Teleky Láſzlóné* kitől ſzülettetett *Susánna* Gubernátor *Gróff Kemény Láſzlóné*, a' kitől *Gróff Keményiek*, *Bánffyak*, *Bethleniek* &c. *Borbára* lett *Plathy Sándorné*, kitől *Sándor*, kinek *Dóry Katától Borbára* Leánya, kitől *Szerdahelyiek*, 's *Anna Mária*, kitől *Rajcsányi Ádámnétűl Rajcsányiék* 's a' t.

V. Vay Ábrahámnak ki *V. Vay Láſzlótűl* 's *Gróff Teleki Borbárától* ſzületett, ismét két Feleségei valának, úgymint első *Gyulafy Borbára*, a' kitől ſzületék, ama' mély Tudományságárúl nevezetes és meſſze ismeretes *V. Vay Iſtván* Királyi Tanátsos, 's a' Pétsi Királyi Oskola Megyének hajdani Fő Kormányozója, ki több rendbéli Orſzággyűlésekben, a' Király és Haza eránt viseltetett Hívség buzgóságát nyilván ismeretesé tévén, 1800 ban meghalálozott, 's tellyes élete napjaiban a' Hazábélieknél böcsben és köztiſzteletben tartatott, 's magtalanúl e' világból kimúltt.

V. Vay Ábrahámnak második Feleségétűl *Csegei Gróff Vass Annától* ſzületének

Dániel, *Jósef és Miklós* Fiai: *V. Vay Dániel* szabad Zászlós (Liber Báró) Csász. Kir. Fölségünk arany kúltsos Híve, 's valóságos Kamarásza, 's az Erdély 's Magyar Országi Havasi kérdésben vett Határok elintézesében Országos Biztos (*Comissarius Regnicolaris*) vala, kinek sem első Feleségétűl *Groff Korda Katától*, sem a' másodikától, ki *Gróff Teleki Anyától Gróff Wartensleben* Generálisnak eggyik Kis Aszszonya vala, szintég mint *István* Bátyának semmi maradéka nem lévén meghalálozott 1798 ban kit is nem csak szép tudományosságára, de különösön egyenes Nemes Magyar szívűségére nézve, méltán szerethette, és tisztelte, a' mint is vóltaképpen szerette és tisztelte minden ki ismérte:

Ennekutánna a' születés sorban következik *V. Vay Jósef*, a' ki előbb N. Zabolch Vármegyében az Alispányi hivatalból dítséretesen kiment *Csepei Zoltán Pál* Királyi Tanátsos után következvén, onnan a' Fölséges Királyi Magyar Tanátshoz, a' honnan most legközelebbről a' Fölséges Septemvirális Táblához Felséges Urunknak önkénti kegyelméből kinevezödött, 's a' Magyar Helytartói Tanátsosságból Udvari Főtanátsosságra emelödött:

Ezen *Jósefnek* a' Fő Nemesi *Motsári Motsári Házból* vagyon egy példás, és tökélletes Hitvestársa, 's attól származott nagy és jó reménységű Fiai, és Leányai:

kik közül csak ugyan a' *Jósef* nevet viselőből édes Atyai nyomdokokat gyors lépésekkel követő fiút, és így nagy reménységű Fő Nemes Ifiú Polgárt szemlél most, vár későbben nagyobbat édes Hazánk ama' mondás szerént: *non procul a proprio Stipite Poma cadunt.* Alma a' fájától, fajzat fajzójától nem messze esik:

Jósefet követi *Miklós*, a' ki is szintég, mint elhúntt Testvér Bátya *Dániel* szabad Zászlós Cs. Kir. Fölségünknek arany kúltsos Hive, 's valóságos Kamarássa, előbb két ízben a' Nemes Felkelő seregnek Fő ezeredes Vezér Kapitánya, azután Fölséges Urunknak Brigadaerius Generalissa, kinek a' N. M. *Adelsheimi* Házból vett jeles, és példás viseletű Hitvessétől, igaz Feleségtől, és így egész segítségtől, eggy érzékeny Annyától származának *Miklós* és *Lajos* Fiatskái: Ezen Asszonyi méltóságról el nem halgathatom szeretett 's tisztelt Férjehez ama' Hívség buzgóságát, mellytől ő indíttatván, noha külső Nemzetbeli vólna, mindazonáltal a' Magyar Nyelvnek szóllás, és Irás módját olly tulajdonává tette, hogy a' Magyar Nemzetbéli Superintendens is azon méltán tsudálkozhatik:

Elhuntt *Vayai L. B. Vay Dánielnek*, e' kettők' harmadik Testvérének, 's legöregebbnek érdemeit eggy rövid summában már előre botsájtván, *Jósef* és *Miklós* Testvéreknek érdemeikről, ha igazán és

környülállásoson írnom kellene, hoſſzas idő 's eggy különös könyírás kívántatnék, de ſem tzelom, ſem módom, ſem tehetségem nem lévén, más ki idegenyre bízom állításom igazságának nyilvánságosabb kimutatását, a' mitől engemet az Atyafiság' ſzemérem moſtanság tartóztat, 's a' mi úgy is köz tudományoson ismeretes; elég az, hogy e' két eggy Teſtvérek, úgy a' ſokſzori Országgyűlésekben, mint minden egyébb alkalmatoſságokban kinyilatkoztatott, 's nyilván való próbákkal megerősített Király, és Hazai ſzeretet buzgóságokra nézve ſokkal ismeretesebbek, mind a' két eggy Teſtvér Magyar Hazákban, hogy ſem gyengélkeden Irótollamra ſzükség vólna, *Vayai Báró Vay Miklós* a' külső Országok 's Tartományok érdemmel előkellő Lakoſsainál is az ismeretséget és tiſzteletet méltán elnyervén, elég az, mondom, ha aztat, a' mit a' Nemesebb érzés' ſzívű idegenyeknek ſzájjából édes belső megelégedéſsel említetni hallottam, nékem is kimondani megengedődik: *Vere Nobile par Fratrum, longa vita aevoque immortali dignum:* Ha ki azomban ezen az én, és más jó Idegenyek' ítéletének felfedezését, balra tsavarni vagy vakmerően otsárolni találna, 's ez által igaz jó Lélekből, 's egyenes ſzívből eredett Hazai igyekezetemet piſzkálni gondolkodna, annak előre is jelentem, hogy tegyen és mutaſson, illyen vagy külömbb érdemeket

azonnal kalapot emelendek nékie, de addig ugyan az méltatlanúl ótsárolni méréſzlőnek (mint a' valódi Magyar megſzokta) jól ſzeme közzé nézendek: már hogy az első Vay Ábrahámra viſſzatérjek:

Az (A) alatt megnevezett *Vayai Vay Ábrahámnak* második Feleségétűl *Boros Katától* ſzármozának, *Láſzló* és *Mihály*.

V. Vayai Láſzló Életének legiffiantabban virágzó idejében a' hadi életre ſzánván magát, több rendbéli háborúban, nem csak maga vitézkedett, hanem mások által is vitézkedtetett, a' midőn tudniillik 1744-ben kétſzáz főből álló Lovas Vitézeket, loval, fegyverrel, őltözettel kiállítván, ki is tartotta, 's az hét Eſztendős Burkus háborúnak végével, mint Obeſter Házi nyugalomra viſſzatérvén, a' Vay Juſsoknak ſok idegenyek kezéből ſzorgalmatos ki ki keresésében foglalatoskodván ſzerentsés lőn minden elkezdett dolgában: Nem lévén ſoha Felesége, minthogy utólsó nyomorúságában (mert mint a' két ſzeme fénye elhalása előtt egy két Eſztendőkkel elhagyá;) jó ſzívű Teſtvérei utánna, és körülötte híven látának, gazdag keresményeit, és ſzerezményeit, úgy *Mihály* Apával és Annyával eggy Teſtvére Fiaira, mint majd következni fog, mint *V. Vay Ábrahám* édes Atyának első Feleségétűl *Csegei Gróf Vass Annától* ſzármozott *Dániel Jósef* és *Miklós* Teſtvéreire Teſtamentom ſzerént hagyván,

's köztök mindeneket jól elrendelvén 1782. Eſztendőben ez árnyék életből, mellynek üdejében hogy *V. Vay Péter*, ſzép Atyának nyomdokit követte, bébizonyította; kiköltözött:

Királyi Tanátsos *V. Vay Ábrahámnak Boros Katától* második Fia vala *Mihály*, eggy a' régi Magyar viseletnek hív kedvellője, 's erőssen őrizö megtartója: ki kétfelé válaſztott barna hajának végében két kötött tsimbókokat hordozott, 's úgy télen mint nyáron Tsáko süveget visele; vizet ſoha nem ivott, hanem a' tiſzta borral mértékletesen éltt, 's vizi betegségben esvén, meg nem foghatta, miként esett abban, a' midőn a' víz italnak kedvellője ſoha nem vala: Olly erővel birtt öreg üdejében is, hogy a' vad tsikónak akkoron is parantsolni tudott, 's aztat vele ſzületett vitézi méréſzséggel megülte: Nemes Erdély Orſzágban, különösön a' Szilágyságban helyheztetett N. Kraſzna Vármegyének, tsak ugyan Kraſzna Helységében mint ſajátyában lakozott többnyire: és úgy az Erdélyi mint Magyar Orſzági Vármegyékben gyakorta megjelene: a' Palotsai Horváth Nemzetségből ſzármozott Feleségétől vala nékie két Fia úgymint: *Ábrahám*, és *Láſzló*; kiknek édes Attyok ezen, mellyről írok *V. Vay Mihály*, *V. Vay Láſzló* Obeſter Bátyát nem ſokkára, úgymint 1783. Eſztendőben követte a' boldog örökkévalóságnak Házában:

Mihálynak eggyik Fia vala mint mondám *V. Vay Ábrahám*, eggy felettébb ſzelíd, jámbor, 's kinyíltt ſzívű, 's igaz Atyafi ſzerető Fő Nemes, kit hasonló ſzívű 's virtusokkal feldíſzesített Életepárjával Róm. Sz. Bir. *Széki Gróf Teleki Éſzterrel* eggyetemben, mint kedves Atyafiakat vólt ſzerentséje az Írónak közelebről ismérni: Ezek is olly házaſsági életet élének, a' millyent *V. Vay Péterről*, és *Csepei Zoltán Annáról* írtam vala: eggy voltt ezen kettőnek is a' ſzíve, eggy az akarattya 's ezekről ſzóll ama' mondás, *erunt duo in carne una*, léſznek ketten eggy testben, mivel vóltak is.

Ezen *V. Vay Ábrahám* többnyire Erdélyben Kraſzna Vármegyének Kraſzna nevezetű Ős örökségű Helységében lakozott, 's a' közel vagy is körűl lévő N. Vármegyéknek Gyűléseiben megjelenvén, kinyíltt ſzívű Hazafiúi buzgósággal ügyeltt mind ſzűntelen a' közjót illető dolgoknak folyamottyára, és azoknak mentűl helyesebb elintézésében foglalatoskodott. Kedves és példás élete párjával, a' már tiſztelettel említett Széki Gróff *Teleki Éſzterrel* eggyetemben gyermekeit, kik közzűl eggyetlen eggy Iſtván Fiú Magzatok kívűl, a' többiek Leányok valának, Iſtenesen nevelvén, a' házi gazdaság állapotot is a' legjobb renden vitték, éjjel nappal a' vendégeket, mint a' régi Magyar Nemes megſzokta, ſzívesen

látván, fogadván, 's a' jó szívűség kívűl az minden, kit érdeme szerént illető betsület megadással is megemberelvén: *V. Vay Ábrahám* meghalálozott 1796 Esztendőben, kinek eltemettetésének megtisztelésére az az Író is mind a' két Lineabéli Atyafiakkal egyetemben megjelenvén Lelketlen testi Sátorát azon Tetembóltban bévitték, mellyet a' legjobb Lelkű Özvegye szeretett és tiszteltt Férjének, magának 's tőlle származott kedvesseinek számára különösön 's jól előre építtetett, 's mindenekről előre látás böltseséggel gondoskoda: kinek szeretett Férjétől hálál által lett elválása, melly mélységes bánatban borította a' jó Özvegynek szívét? szánakozó szemmel tekintette az egész minden Karon, Renden és Nemen lévő gyülekezet, mellynek hallattára ékes és fontos beszédjével egész a' bámulásig előadta példáson viseltt e' két eggy párnak életeket *Zilay Tiszteletes Petlendy*, a' ki is nem tsak a' *V. Vayaktúl* és *Ibrányiaktúl*, hanem a' Római Szent Birodalmi *Széki Gróf Telekiektűl* is különös kifejezésekkel, dítséretet 's megkösznést érdemlett: Ezen gyászos pompa alkalmatossággal különösön kiderűltt ama' nagy érdemeiről, 's igaz méltóságú Nevéről jó hírében messze ismeretes, és mind a' két Magyar Hazákban elterjedett *Széki Gróf Teleki Lajos* az Erdélyi Fölséges Fő Kormányszékbéli Cs. Kir. Udvari Tanátsos, 's uralkodó Fölségünknek aranykul-

tsos Híve, 's valóságos belső Kamaráſsa, ki az megſzomorodott Özvegynek vígaſztalásától ſemmit nem kímélle vala, a' mi tsak Atyafi, jó 's érzékeny ſzívétől kitelhete, 's a' melly Méltóságnak Szalonthai *Gróff Thóldi Sárától* eggy nagy érdemű ékes Matronától ſzületett *R. Sz. Bir. Széki Gróff Teleki Katalin Borosjenői Tiſza Láſzlónak* Hitveſse, ki ezen N. Megyében, mellyben az Iró is lakozik, 's kiről ama' tudományos vóltáról jól ismeretes *Hatvani Iſtván* az 1797. Eſztendő November 23-dikán kötött Beſzédjében így írtt, 's kinyomtatván Írását, közre bocsájtotta, 's a' melly versek, minthogy a' jó, és tiſzta *igaz Házaſságot* igazán rajzolva előmutatyák, ide rekeſzteni tsak példának okáért is jónak tanáltam:

A' bóldogságra két út vezet, az *Értelem*,
és a' *jó Szív*.
E' drágalátos két nevezet, mikor páros életre
hív.
Boldogságunkat ſokasítja, két Lélekből egy-
gyet teſzen,
Munkás erőnket nagyobbítja, lehelést is egy-
együtt veſzen,
Ellenben e' kettő híjjával ha ki páros életre kél,
Bár kérkedjen gazdagságával, bóldogtalan
életet él:
Ez igazságnak bizonyságát, látom én eggy
boldog párban.
Melly ſzületése méltóságát, erkőltsel teſzi
nagy árrban

Gróff *Teleki Katalint* értem, *Tisza Lászlo* hív Társával,
Boldogságban ha nem sértem, E' párt lerajzolásával.
A' szeretet a' vídám elme, e' párt mindenben élteti,
Bőlts viselet az Úr félelme; minden jókkal szeretteti,
Értéke mellett bir szépséggel, melly távúl a' kevélységtől,
Eggyügyű kelemetességgel, megáldattatott az Égtől,
Az Elme szép tulajdonságit, benne sűrűn szemlélhetni,
Úgy hogy e' párnak boldogságit, vele együtt érezhetni.
Érzékenységimre halgatván, e' mai napot ha nézem,
Katalin Napjára mutatván, tiszteletemet intézem,
E' Gróffné drága Személlyéhez, járúltt jó Rendel okosság,
Mint tulajdon lakó hellyéhez, az Értelemi jóság.
A' tsapodárság otsmány hangja, mivel színes útálatos.
De a' tiszta szív felső rangja, már magában kívánatos.
Azért reménylem elfogadod, Ó Gróffné kívánságimat,
Házaidból ki nem tagadod tisztelő indúlatimat.

Éllyen a' *Gróffné!* éllyen *Férje!* éljenek *ketten egymásban.*
Éltek fonalát hoſſzan mérje a' Párka! 's társalkodásban
Házas vóltok ſzép gyümőltseit, láthaſsák mind elkezdették.
A' barátságnak is kintseit, betsüljék mind eddig tették.

A' mint ezen Versekben olvasod, úgy éltenek *V. Vay Ábrahám*, *'s Széki Gróff Teleki Eſzter* a' házaſsági életben 's példát mutattak az egéſz Kereſztény Világnak, miként kelleſsen a' házaſságot (mellyeknek jussai ſzentségesek) hív megőrzésben tartani: kik noha ſzép ſzámú Eſztendőket tőltöttek a' páros életben, kesergette mindazonáltal Özvegye elhúntt Férjének halálát, mint ſzelíd gerlitze a' maga párját, mivel azoknak, kik mindenkor ſzeretetben, és hívségben akármelly hoſſzaſon is éltenek, édes üdőtőltésben, rövid lévén az akármelly feles ſzámu Eſztendő, korán érkezik a' halál, ellenben a' viſſzavonakodás életben a' mellyben a' Földi pokol feltaláltatik, minden keſerveknek nemét, és súllyát felűlhaladó ſzenvedés előjelenvén, akármelly korán érkezzen is a' mindennek véget vető halál, későn jöttnek lenni láttzatik, mivel a' ſzenvedésnek mélysége és nagysága, a' tűrhetőségen, sőt tűrhetetlenségen is túl lépett:

V. Vay Láſzló vala ezen *V. Vay Ábrahámnak* Teſtvér Öttse, kinek mint Teſt-

vér Bátyának hasonló életviseletű Felesége lévén, *a' Bartsay* Erdélyi Fejedelmek véréből származott *Bartsai Bartsay Ágnes*, Nemes Kraszna Vármegyében a' *Losontzi L. Báró Bánffy Lászlónak* Fő Ispánysága alatt, az első All Ispányságot dítséretesen viselte: ez meghalálozott 1802 ben nem hagyván maga után férfi maradékot, hanem eggyetlen eggy *Mária* Leányát, most a' hadi életben jelesen kiszolgáltt Tisztnek, *Szent Simoni Lakatos Jánosnak* Hitvesét, kinek Atya vala *Szent Simoni Lakatos Imre*, N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírája, ki az íróval egygyütt ezen N. Megyében sokáig ez Jegyzői amaz Szolgabírói Hivatalokat viselvén, szoros és igaz barátságban éltenek:

Ezeket így előrebotsájtván általmegyek *V. Vay Péternek, és Csepei Zoltán Annának* második Fiára, minekutánna az (A) Betű alatt jegyzett *V. Vay első Ábrahám* Fiainak maradékit a' kitelhető rövidség szerént előadtam.

(B) *Mihály* vala ennek neve, ki *V. Vay Péter* és *Csepei Zoltán Annának Ábrahám* után való Fia vala, kinek *Kendeffy Mária* Feleségétől semmi Fia, hanem egyedűl eggyetlen eggy *Borbára* Leánya született, ez Férjhez mene *Római Sz. Bir. Széki Gróff Teleki Jánoshoz*, a' kitűl ezen Gróff Teleki Linea származik: Így elvégezvén *V. Vay Péter*, és *Csepei Zoltán*

Anna két Fiainak 's Leányainak, 's az azoktól származattoknak summás leírását, lépést téfzek a' harmadikára, ki a' (C) Betű alatt megjelend, 's üdősbb Ádámnak hívattaték, 's a' kinek az ágából az Író is a' legközelebbről álló vér szerént való Atyafiaival származik: Honnan kinézheti az Olvasó, hogy e' moſtani élő *V. Vay Atyafiak* két különös, úgymint az *V. Vay Ábrahám*, és *V. Vay Ádám* ágain (Lineis) állanak, innen folytatom írásomat.

Vayai Vay Ádámról, és az ő mind a' két ágon lévő Fiú, és Leány Maradékiról.

(C) *V. Vay Péternek, és Csepei Zóltán Annának* harmadik Fia vala *Ádám*, ki üdősbbnek nevezteték azért, mivel éppen illyen névre kereſztelődött az ő első Fia *Iffiabb V. Vay Ádám*, a' kitől az Írónak lineája származik, és a' kiről az üdösbbnek Történet előadása után fogok környűlállásoson írni.

Ezen a' (C) Betű alatt előhozott üdősbb *V. Vay Ádámnak* is szintég mint az (A) Betű alatt megnevezett *Ábrahám* Báttyának két Feleségei valának, mellyek közzűl első vala *Iványi Fekete Erzsébeth* fölöttébb gazdag, a' máſik pediglen *Ugrótzy L. B. Zay Anna* eggy rendkívűl szép formájú, 's ékes termetű szép Aſszonyság, azomba mind a' ketten mind Férjekhez viseltetett állandó szeretett hívség, mint egyébb Aſszonyi vir-

tusok tekéntetében remek példások, kiktől mind a' kettőjöktől feles ſzámú Fiai, és Leányai, 's azoknak Unokái és maradéki erednek: jegyzésre méltó, hogy *üdősbb V. Vay Ádámnak* első Felesége *Iványi Fekete Ersébeth* (ki Zápolya János 1526-dikban Várdai Pál Eſztergomi Érsek által megkoronáztatott Magyar Orſzági XXXVIII. Király vala) egyenes tőlle ſzármozott maradék vólt, mint a' vége felé bővebben ki fog tettzeni) majd annyit, ha nem többet hozott Férje Házához, a' mennyit *V. Vay Péter, és Csepei Zoltán Anna* ſzerzének, és hagyának: melly két nagy birtok eggyesűlvén, valósággal roppantt Nagyságú értek vólt: A' mint ezen állításomnak valóságát, az *Iványi Fekete Ersébethnek Vayai üdősbb Vay Ádám* forron ſzeretett, 's azért rólla gondoskodóképpen a' Nemes Egri Káptalan előtt 1682-dik Eſztendő Februarius 12-dikén Férje réſzére tett Teſtamentoma nyilván bizonyíttya; mellyben az arany, 's ezüst pénz, a' gyöngy drága köves portékák, 's egyébb minden Néven nevezendő ingó jóſzágokon kívűl az Ajnátskői Vár, a' hozzá tartozandó jóſzágokkal eggy egéſz Uradalom (Dominium integrum) említtetik, a' Pesth, Neográd, Békés, Csongrád, Heves, Gömör 's több Vármegyéknek Birtokában lévő feles ſzámú falukkal, puſztákkal, ſzőllőhegyekkel, Kaſtélyokkal: 's több afféle, a' mint is 1713-dik Eſztendő September 18-dikán

V. Vay Ádámnak Iványi Fekete Erzsébettől származott gyermekei az Ajnátskői Várban meg is osztoztak, melly osztály Levélben ezen szavakat olvasom: *Lévén pedig még eggy Testvér Atyánkfia Vayai Ifjú Vay Ádám, ki Hazánk kívül most is oda bujdosik, mindazonáltal Ő Felsége előtt iránta tett interceſſiónkal grátziáját megnyertük, 's azért az ő Része is úgymint a' Jószágnak quintálitása szeretett Testvérünk részére excindáltatassék: megeggyezett akaratból léptünk ez alább megírtt emberséges Emberek előtt illyen atyafiságos Transactiora:* 's több afféle. Ímé a' Leány Testvéreknek az elhagyatott eggyetlen eggy Fiú Testvérek iránt ritka, 's követésre méltó Testvérei szeretett buzgóságok, és szerény gondoskodások! Az *Iványi Fekete Erzsébeth* Testamentomában eggyszer'smind említtetik a' Sirok Várához tartozó Városokban, Falukban, és Pusztákban lévő valóságos hol fél, hol és többnyire egésſz Rész Birtoka, mellyeket mind előszámlálni, hosszas de haszntalan is vólna, annyival inkább, mivel mind ezekből alig vagyon már valami.

Iványi Fekete Erzsébethtől vala *üdősbb Vayai Vay Ádámnak*, mint előemlítődött *Ifjabb Vayai Vay Ádám Fia*, a' kiről majd utóbb következik az Írás: Leányai valának a' következő sor szerént, mellyben a' töllök, 's kitől kitől származott Maradékok sor szerént előadódnak:

(1.o ad C.) Első Leánya vala *Vayai Vay Ersébeth*, ez jutott Házastársúl *Gróff Bethlen Mihálynak*, kiktől születe'k *István*, *Istvántúl pedig*, *kinek Matskási Kristina vala Felesége*, *és ki annakutánna Váradi Istvánné lőn*, *Születtének Bethlen Mihály István*, *és László Fiai*; *és Julianna Leánya Földvári Ferentzné*, *a' kitől ismét a' Földváriak származának*. *Gróff Bethlen Mihálytúl és Vayai Vay Erzsébethtűl származott Borbára Leányok is Szilvásy Boldizsár Özvegye*, *kitől a' Szilvásiak*, *és Gróff Bethlen Ilona Iffiabb Báro Dujárdin Ferentzné*, *kiknek Leányok Torma Dánielné*, *'s kinek Leányától a' Jabrótzki Jabrótzkyak*: Ezen Fő Nemességű Nemzetségből ered, a' Római Szent Birodalmi Lovas (Ritter des Römischen Reichs) 's a' Csász. Kir. Fölség hadi szolgálattyában érdem díszszel megőszűlt szenteltt Vitéz *Nemes Vurzer Ádám* elválhatatlan Barátomnak Hitvesse *Jabrótzki Jabrótzky Juliánna* Méltóságos Asszonyság, az Írónak több ízben tapasztaltt szíves Atyafia, ki által az Erdélyi számos Atyafiaknak személyes ismeretségében juthatni, majd két Esztendeje telik, hogy szerentséje engedődött: ezen tiszteletttel említett Ősz Vitéznek első Feleségétől vagyon hasonló nevű, az az Nemes Iffiabb *Vurzer Ádám Fia*, ez is édes jó Atyának példás nyomdokit követvén már régólta kapitányoskodik, 's mind a' ketten a' Király

és Haza eggy bóldogságáért nyertt ſebeket vitézkedett testeiken hordozzák, mire nézve a' figyelmet, tiſzteletet, 's jutalmot, (mint ſzűz Leány a' koſzorút) megérdemlik, a' Nagy Úr ugyan hanyatló eſztendeire, erejére, 's egéſségére nézve penzióban tétetődvén, azt Fölséges Urunk kegyelméből eſztendőnként haſznállya, de ſzívemből kívánnám, ha eggyütt nagy érdemű Attyának jeles tettei, gyámolíttatván Vitéz jó Fiának hasonló tselekedetivel, érdemes Fiának többre emeltetésével jutalmaztatnának, 's ez által eggy őſſzűltt Vitéz Atya megvígaſztaltatnék valahára:

Édes örömérzéſsel emlékezik, 's nem is fog ſoha elfelejtkezni az Író, miként most két eſztendeje Kolosvárt ezen Nemes pár 's Atyafi által több napokig ſzállásra elfogadódván az ő nyájas 's minden ſzínt kirekeſztő barátságokban több napokat ſzerentséje vala tőlteni, holott is a' Nagy Méltóságú Gróff és Gubernátor Ő Excellentziájoknak több rendbéli, úgy nem külömben N. M. Özvegy *Báró Dániel Iſtvánné* ſzületett *Gróff Mikes Anna* kegyeſségekkel, 's többeknek ſzíveſségekkel éltt, és az Erdélyi Magnáſság, úgy mint a' Nemeſség, 's ſzámtalan Atyafiaknak, mint idegenyeknek kinyiltt eggyenes Magyar ſzívűségeket (mely az Erdélyi Magyarságnak valóságos tulajdona) vóltt ſzerentséje az Írónak érdeme felett tapaſztalni. Ekkor vóltt ſzerentséje az

Írónak ama' ſok jeles tulajdonságiról meſzſze ismeretes *Báró Józsika Miklóſsal* meg ismérkedni, 's annak régen óhajtott ſzíves barátságában lépni, a' mikoron a' tiſztelettel említett jó Báró az Írót a' *Vurzeri* Atyafiſsággal egyetemben utánnok önként küldetett hat derék bakos lovain, 's fényes hintóján közönséges lakhellyére *Oláh Fenes* örökség helységére (a' hol az ő fényes Háza tündöklik) elvitetni, 's ottan kinyiltt tiſzta igaz Magyar ſzívűséggel elfogadván megvendégelni, 's minden gazdagságához tartozandó dolgokat megmutatni méltóztatott: holott is a' házi mindennémű rendtartást, a' munkás ſzorgalmatoſságot, gyermekeinek nevelésére hellyes ügyelését, a' mindenekre ſzemes vigyázását, díſzes kertyének rendel feloſztatott 's virágzó állapottyát, a' mint az Író bámúlva tekíntvén ditsőíteni kínteleníttetett, úgy ezen Erdély Orſzág még iffiantan virágzó Mágnáſsátúl példát vehetnének, 's tanúlhatnának ſok öregebbek is:

De hogy az előbbenire viſſzatérjek: *Gróff Bethlen Iſtvánnak*, ki *Vayai Vay Erzsébeth Annyátúl és Gróff Bethlen Mihálytúl* ſzületék Leánya vala *Anna Mária is*, *Gáborffy János Hitveſse*, *kitől a' Gáborffyak* ſzármoznak, és az előre botsájtattokból ſok ſzámtalan mások, kiket eggy póntig megnevezni több üdőfolytatás, és ſok írás kívántatnék:

Meghalálozván *Gróff Bethlen Mihály*, *V. Vay Erzsébeth Férjhez* méne *Báró Dujárdin Ferentz Cs. Kir. Óbesterhez*, kitől nékie születék *Erzsébeth* Leánya: Ez méne Férjhez *Jékelfalvi Jékelfalusi Mihályhoz*, kitől ismét a' *Jékelfalusiak* származnak, kik közzül születék ama' *Jékelfalusi Lászlo*, kinek eggyik Leányát Kereszthegh adorjáni ama' nevezetes *Gróff Csáki* vevé el, kiről a' *Chákiak* sorában emlékezet tétetődött, ki közel való Atyafia vala ama' jeles és példás életet viselő Keresegh adorjáni *Gróff Csáki Miklósnak*, ki Esztergomi Kanonok, Barsnak Fő Espereſse, és az érdemmel kiszolgáltt lelki pásztoroknak a' Szent Imre Hertzegi Seminárіumban Kormányozójok. Csöpöfői Prépost, kiről az *Gróff Chákiak* sorában emlékezetet tenni észrevétetlenül elmulasztotta az Iró. *Gróff Csáki János* ugyan, a' ki Kolos Vármegyének érdemes Fő Ispánya lévén, az Hóra Világban, úgy minden egyébb Hazánk megnehezedett állapottyában hazai szeretetét a' kitelhetőségnek utólsó pertzentéséig jelesen kimutatta bóldogabb sorsra lett vólna érdemes, mint a' millyent értt, de midőn ezen érdemes méltóság Atyafihoz az Irónak Nagy Váradon több ízben szerentséje vólna, annak ama' szavaival magát eléggé megvígasztalódottnak találta, mellyekkel az ő könnyebbségére előemlítette, hogy a' kegyelemnek kútfeje, a' kit a' próba kőnek kiállására

mint különös kiválaſztottát alkalmatosnak, és a' ki állásnak jutalmára méltónak nem tanál, arra ki nem téſzi, különös Lélek hívattatván ezen tárgyra, mellyre a' nem érdemlett üldöztetés, atzél kőſzálos kenységgel ſzenvedés kiállás úttyán vergődhetik a' különös Lélek, melly előtt tudva kell lenni ama' bőlts állításának, melly a' tapaſztalás körjéből mint nyilván valóság kerűlt ki, úgymint: *Fulmina altas petunt Turres, humiliata aedificia intacta relinquunt: Fényes Palotákat, 's a' magos Tornyokat, keresi a' menykő mellőzvén gúnyhókat:* Ezen a' *Báro Dujardin* ágon jönnek ki a' Vayaktúl és erednek a' *Gróff Mikessiek* is.

(2 do ad C) *Üdősbb Vayai Vay Ádámnak, Iványi Fekete Erzsébethtől* vala második Leánya *Vayai Vay Anna*, kinek Férje vala *Gyerő Monoſtori Báró Kemény Simon*, a' kiktől *Báró Kemény Ádám* a' tőlle eredett maradékokkal egyetemben: úgy *B. Kemény Kata Losontzi Báró Bánffy Sigmondné* és az ezen lineabéli *Bánffyak* kijönnek, kik között különösön tiſzteli az Iró *Báró Bánffy Thereſiát Özvegy Gróff Rhédey Mihálynét*, kinek jeles, és nagy előmenetelű Fia *Kis Rhédei Gróff Rhédey János* a' nagy méltóságú Erdély Orſzág Gubernátorának *Losontzi Gróff Bánffy György Úr Ő Excellentziájoknak* igen igen kedveltetett Vejek, és a' Fölséges Erdélyi Guber-

niumnak Titoknokja Váradon 1797-dik Eſztendőben Iffiúságának legékesebben zsendűlt idejében reménteleníl 's kevés üdőkig tartott nyavalyájában ez árnyék világból iſtenesen kimúla, 's a' bóldog örökké valóságban általköltözött jó Lelkétől elhagyattatott Teste Kolosvárra általvitetetvén; rangját illető gyáſz pompa fénnyel a' Kolosvári Cathedrális Nagy Templomnak hóltt Tetemóltyában, Márványra meczett, 's a' Földi halhatatlanságnak általajánlott halotti Írás mellett (Epitaphium) minnyájok' köz ſzánakozásával bévitettetett: Ennek Váradon hirtelen őtet elboritó súllyos betegeskedése idejekor, az Iró Atyafi bizodalmoson meghivattatván, mind fogytig körűlette forgolódott, 's mint érdeme ſzerént tiſzteltt, 's igazán ſzeretett Atyafiának ſegitségére egéſz a' kitelhetőségik lenni igyekezett, de nem lévén már egyébb hátra ſzívéből fájlaltt, 's az örök álomban elmerűltt kedves Atyafiának ſzemeit végre bár ſajnoson béfogta: eggyſzer'smind e' gyáſzos történetet Ő Excellentziájoknak a' *N. M. Gróff Gubernátoriéknek* gyorsan illő alázatos tiſzteleti bizodalommal tudtokra adván, árván maradott két Gróff Kis Aſſzonnyait kegyeſségekben és a' Világ ſzeme előtt nyilván ismérétes jó és érzékeny Nagy Atyai 's Anyai ſzívekben rekeſztette, kiknek hellyes és tökelletes neveltetésekre Ő Excellentziájok, több mint édes Atyai és Anyai ſzívvel ü-

gyelnek: *Báro Kemény Katától, és Báro Bánffy 'Sigmondtúl* ſzarmozának tovább *Anna Ugron Iſtvánné: Maria Báro Radák Lőrintzné: Klára Báro Nalátzi Lajosné: Kata Gróff Toldalagi Ferentzné, Druzsinaval és Erzsébethel*, tovább *V. Vay Annának Báro Bánffy 'Sigmondtól* valának, *Erzsébeth Leánya Bártzai Bártzay János* Özvegye, honnan a' *Bártzayak* és *Kriſtina Báro Bánffy Boldizsárné*, az honnan ezen lineabéli *Bánffyak* erednek:

Üdősbb *V. Vay Ádámnak* második Feleségétől *Ugrótzi Báró Zay Annától* ſzületék *Sámuel* Fia: *Vayai Vay Sámuelnek* vala Felesege *Gróff Bethlen Éva*, kitűl *Juliánna Gróff Keményné*, 's kitűl a' *Gróff Keményiek* erednek: tovább *Üdősbb Vayai Vay Ádámnak Báro Zay Annától* ſzületének *Vayai Vay Kata, Gróff Teleki Pálné*, kitől ezen lineán álló Gróff *Telekiek*, *V. Vay Judithh Czegei Gróff Vassné*, kitől a' *Gróff Vaſſiak*, de ezen *Vayai Vay Judith* mene másodſzor Férjhez *Kis Rhédei G. Rhédey Mihályhoz*, kitől a' *Gróff Rhédeyek:* végre ſzületék üdősbb *Vayai Vay Ádámtúl és Báro Zay Annától V. Vay Klára Leányok Gerhárd Györgyné, kinek György vala a' Fia, és Klára Leánya Pothurnyainé: kiktől a' Pothurnyaiak:*

Hogy *Ugróczy L. Báró Zay Anna* is ſzépen hozott a' Férje Házához, bizonyítya

Üdösbb V. Vay Ádámnak, mint Férjének részére a' Lelesi Conventben 1707. Esztendő Februarius 11-dikén tett Testamentoma, mellyben második Feleségének Allatúráját háromezer Tallérokra, és kétezer Rhénes Forintokra tészi: ottan emlékezetet tészen az arany és ezüst marhákrúl, mint a' millyeneket akkor Ős Eleink az utólsó szükségnek elkerülésére nézve, Kintses Tárjokban tartának, 's *B. Zay Anna* Felesége hozott vala: megvallya tovább ottan, hogy utóbbi Feleségének serény és gondos gazdaszonysága által szerezte, és Ajnátskői Várához (mint maga írja) applicáltt, *Bakóházi*, *Bataházi*, *Répási*, és más pusztákat:

Almágyban acquiráltt *Péterfalusi* Jobbágyait, tovább *Ajnátskő* Várához örökösön tartozó *Szelczei*, *Cserenyedenyi*, *alsó és felső Pokoragy*, *Magyar Hegymegyi*, *Majomi*, *Csomai*, és *Kerekgedei* Portióit. A' *Feledi*, *Senki*, és *Kaszai* Jószágokat: A' külömbféle szőllői 's majorjai kívül, mellyek minden Uradalmiban tanáltatának; még két, úgymint a' *Sajgói* és *Divinyi* örökös Várairól 's azokhoz különösön tartozó Jószágairól, mellyeket *Ádám és Sámuel* Fiainak különösön hagyott, 's előhordani hosszas vólna tészen emlékezetet, úgy *Szabolts*, *Szathmár*, és *Beregh* Vármegyében lévő feles Jószágairól, mellyek ismét a' *Vayai* Kastéllyához, mint eredeti, és Lak-

helyéhez tartozának: Elhagyom mondom a' többi feles vagyonjainak, 's gazdag vóltának hoſſzasobb előſzámlálását, 's a mit előre botsájték is, nem azért említettem, mintha abban kérkedést, vagy gyönyörűséget keresnék; távol legyen ezen gyengeſség, 's alatsonyság tőllem, sőt ellenkezőképpen fájdalmat, és keservet találok *Üdősbb V. Vay Ádám* illy bóldog, és általa a' maradékinak ſzámára meg nem tartathatodott vóltában, mellyet eggy ſzerentsétlen lépése által a' veſzélynek meglábolhatatlan örvényében ejte, mivel maradéki alig valami keveset azon ſokbúl birván, méltán elmondhattyák, *Nos quoque floruimus, ſed flos ille fuit caducus:* virágzottunk mi is, 's elhervadt ez virág, illyent többekkel is kóstoltat ez Világ.

Valójában bóldogságban éltt mind addig *Üdősbb V. Vay Ádám*, még a' Koronás Királlyához legſzentebb kötelesége ſzerént tartott, de azonnal, hogy attól elſzédítetett, magát Maradékival eggyütt boldogtalanságba hozta, taſzította: uradalmai, pénzei, arannyai, 's ezüstyei, 's egyébb minden megkívántató ſzükségesei, majdan a' bővségen is felülhaladván, 's ehez járúlván második Feleségének *Ugroczy L. Báró Zay Annának* bámulásra való ſzépsége, kinek képét is láthatni N. *Zabolch* Vármegyében *Anarcs* Hellységében lakozó néhai *V. Vay János* Cs. Kir. Obriſtlieutenant Öz-

vegye ama' jeles, példás és tökélletes Keresztény életére, Urához fedhetetlen hívségére, mind a' két ágon lévő nehai vitézlett Kapitány *Czóbl* az első Férjétől, 's *Vay Jani* másodikától származott gyermekeihez Annyai érzékeny szívére, 's minden ki érdemeshez bötsülettel viseltető szeretetére nézve, köz tiszteletet és szeretetet érdemlett *Róm. Sz. Bir. Széki Gróff Teleki Borbára* ékes Palotájában: *Csepei Zoltán Anna* szépségéhez járúltt előbb Férjéhez, 's annak a' Királlyához elidegenyedése után nem sokkára történtt halála után, gyermekeihez a' veszedelem fergetegek közepette is szentűl megőriztetett hívsége, igazán árva gyermekeihez, igaz édes Anyai szeretete, mellyel őket elhagyattatott állapotyokban életének fogytáig mindenkor ápolgattya; Férjének szerentsétlen története ez vala:

Vayai üdősbb Vay Ádám szerentsétlen esetéről, 's az akkori zendülés időről.

Midőn első *Leopold* IV. *Ferdinánd* után Magyar Országnak XLVI. Királya az országló székben ülne, kezdődött ama' zenebonás üdő 1699 dik Esztendőben, melly második *Rákótzi Ferentzről*, az Tsászár ellen öszveeskütteknek választott Fő Vezér nevétűl *Rákótzy Revolutziójának* közönségesen neveztetik: Ezen Revolutióban vonattatott bé úgy *Rákótzy* mint *Üdősbb Vayai Vay Ádám* és számtalan mások:

Ezen *Rákótzy Ferentznek* tsak ugyan *Ferentz* vala az édes Atya, azért neveztetik ő második Ferentznek *Zrinyi Illona* az édes Annya, Nagy Atya *Rákótzy György*, Nagy Annya *Bátori 'Sófia*, mellynél fogva üdősbb *V. Vay Ádámmal* is vérségben álla: ezen *Bátori 'Sófia* hogy Unokáját a' jól előre látott szélvésztől mentté tehetné halála óráján a' Császári Királyi Fölségnek kegyelmében alázatos buzgósággal általajánlotta: Fölséges *első Leopold*, Atyai indúlattal fogadván ama' szent és példás életű Nagy Annyának kérését, ajánlott Unokájának a' jó erkölcsökben, és szép tudományokban neveltetését *Kárdinális Kollonits-ra* bízta, a' kinek gondviselése, 's bőlts vezérlése alatt olly tökélletességet tűndököltetett a' Nevendékeny, hogy a' Cs. Kir. Fölség Kollonitsal egyetemben eggy a' Király, és Haza hívségének jövendő nagy remek oszlopát, és eggy hálaadatos jótétemenyest várának belőlle: *De spes alit et fallit*, táplál és reá is szedhet a' legjobb Reménység reászedődtek *Rákótzyban*, úgy a' *Király* a' gondviselő mint *Kollonits* a' Nevelő Atyák a' mint a' következő Történetből kilátható:

Ugyan is *Rákótzy Ferentz* öszvepárosodván *Károly Hassziai Landgráf* Leányával *Karolina Amáliával*, nagy nehezen nyere szabadságot sűrű kérései után is *Leopold* Császártól, hogy az ő Magyar Országi Jó-

ſzágainak megtekintésére mehetne; megnyerte végtére azon kikötés (conditio) alatt, hogy gazdaságát megtekintvén, 's jó rendbe ſzedvén, azonnal minden üdő haladék nélkül Bétsben viſſzatérne: e' felett az azon tájon tanyázó Német katonaság néhány Vezéreinek megparantsolódott, hogy vígyázó ſzemmel lennének eránta, hogy a' gyanúságos társaság által meg ne rontaſson:

Rákótzit azomba, kit várva vártanak az öſzveesküdtek, ſok indító okokkal réſzekre vonván, a' mint erre még távúllétében megeggyeztek, az egéſz öſzveesküdségnek (Conjuratio) Fejévé válaſztották:

Ezek előemlítéseknek hallására előſzör irtózni kezdett *Rákótzy* friss emlékezetében lévén úgy jó *Királlyának* hozzája járúltt ſok rendbéli kegyelme, mint *Kardinális Kollonitsnak* oktató bőlts ſzavai 's a' jövendőségre is ſzolgáló javaslásai, méglen végre a' ſok beſzéd meggyőzte őtet, mint külömben is könnyen hívött, 's az egéſz Magyar Nemzet előtt lejendő ditsőſségnek, a' mint balúl hitte, kívánásától elragadtatván, egyedűl a' dolognak ſzerentsés végrehajtás módjáról, melly miatt eggy kis korig függőben vala, kezdett gondolkodni: Tsak hamar a' Frantzok Királyának XIV. *Lajosnak* ki felől az öſzveesküdtek állították, hogy kéſz vólna a' Magyarokat feltett tzélokban, mind pénz, mind pedig katonaság 's egyébb hadviselés erő reánézveségben ſegíteni,

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

eggy levél kéſzítődött, 's annak Párisban vivése eggy *Langvevál* nevezetű *Lüttüch* Tartományból ſzármozott Német Kapitányra bízódott ki éppen akkor úgymint 1700-dik Eſztendőben Hazájában útazott, a' ki mind *Rákóczy*, mind a' *főbb öſzveesküdtek* barátságába annyira bétudta magát fúrni, hogy azoknak minden titkait kitanúlná: De mihelyest *Auſtriában* érkezett, elfogadtatott, 's az öſſzveesküdtek *igyekezeteit* a' mint egéſſzen tudta a' Csáſzár előtt nyilván felfedezte: *Ezen* véletlen pártütést fűvében elakarván fojtani az akkori Uralkodó Fejedelem a' Cs. Kir. Fölség, *Langveváltot* ſzabadon botsájtotta *Párisban* a' reábizatott levéllel egyetemben, kéz alatt parantsolatokat küldvén Magyar Orſzágra a' katonaság Tiſztyeihez, hogy a' főbb Öſzveesküdtek elfogadtataſsanak, 's vasra veretteſsenek:

De ſokan *Bertsényivel* eggyütt éſzrevévén a' Cs. katonaság mozgásait, hirtelen általvették magokat Lengyel Orſzágban, ſokan pedig el is fogódtak, nevezetesen *Rákótzy Ferentz* Sárason az ő Várában éjtſzaka meglepettetvén, ſaját hintójában ezen Vay Ádámmal eggyütt a' Németújhelyi tömlötzben (*Wienerisch Neuſtadt*) vitetének, holott ugvan azon Idősbb *V. Vay Ádámnak* írott Versei az Írónál maga eredeti valóságában most is megvagynak:

De 1701-dik Eſztendő 9-ber 9-dikén megſzabadúlának, minekutánna az őrizetén

lévő *Lechman* Kapitány tenyerét arannyal jól megkenvén, szabad útot nyerének a' tömlötzből, kinek Felesége által rendeltt szekereken *Rákótzy* is rabtársával egyetemben Lengyel Országba lopódzott: a' Kapitány ugyan kemény halállal adózott ezen hitetlensége miatt; hanem annak Rokonai harmintzezer forintokkal ajándékoztatának meg a' megszabadúltt által, a' ki 1703. Esztendő Aprilis harmadikán örökös gyalázatra, számkivetésre, 's minden Jószágainak elveszttésére kárhoztatódott: azomba

Rákotzy megtévén a' kötést XIV. dik *Lajossal*, 's tőlle mind pénz, mind egyébb Had segedelmet nyervén, azon Esztendő nyarán Magyar Országba jöve, mellynek határain több ezerekből álló fegyveres Lakosokra talála, kiknek nem kevés része maga emberei 's jobbágyai valának, 's naponként nevekede az ő Zászlója alátóduló sokaságnak száma, kiváltképpen minekutánna a' Császárt sértő 's annak kormányozását érdeklett Írása közrebotsájtódott, 's az Haza szabadságának, és szokásainak védelmezésére maga vezérlésével nagy Része az Ország Lakosainak gerjesztődött vólna: Sokan az *Eperjesi Ítélet* által elveszttett Attyokért, 's Rokonaikért bosszúállásra gerjedvén mások más sok mindennémű okokra nézve, gyors lépésekkel követték *Rákótzit*, sokan pedig kínszerítésből is hozzája állottak, elől vizet, hátúl tüzet szemlélvén:

Így rövid üdő alatt húszezerre szaporoda *Rákótzinak* tábora: Azután kitsináltatván a' Hadfolytatás módja a' szövetségesek köz akaratyával *Rákótzi* Vezérré tétetődött, a' ki a' szép szóra igen hajlandó, könnyen hívő és szelíd természetű lévén, arra különösön megesküdtetett, hogy a' *szövetséges Tanáts* híre nélkül, mellyben huszonnégy elválasztottak valának, sem a' Császárral semmibe nem ereszkedik, sem egyébb dologhoz nem fog, 's minden Leveleket, mellyek tőlle vagy hozzá fognának küldettetni, előbb azon *Tanáts* vizsgálása alá botsájtandja: *Rákótzi* után való méltóságra emeltetett *Gróf Bertsényi Miklós* eggy tüzes természetű, de a' hadi mesterségben keveset gyakorlott, 's azért nem eléggé tudós Férfiú, kinek vaktába tett vezérlésével gyakorta sárban maradának a' szövetséges seregek, a' mint majd ki fog tettzeni.

Ekkor *Vayai* üdősbb *Vay Ádám* Békés Vármegyének Fő Ispánya *Rákótzi Udvarának Marschalljává, Munkáts és egyébb Városknak közönséges Fő őrizet Vezére Commendánsává, Jászok, és Kunok Kapitányává 's a' t.* tétetődvén, tette a' legszerentsétlenebb lépést: Így elintéződvén a' dolog, hihetetlen előmenetellel kezde indűlni a' *Kurutz* háború, szegény Hazánknak visszatérithetetlen kárával: Eggy váratlan hirtelenséggel nem tsak Kassa, 's a' Tiszának mind a' két kerűleti, hanem ezeken

kívül minden Bánya Városok is a' Szövetségesek hatalmában jutottak el annyira; hogy kivévén a' Német őrizet alatt lévő kevés Várokat, majd egéſz Felső Magyar Orſzágon *Rákótzi* uralkodna egéſz Posonyig:

Gondolkozóban esett, 's ſzorongatásban hozódott ekkor *Leopold Csáſzár*, hadi ſeregének nagy ereje a' Frantzia ellen hadakozván azon üdő tájban, a' Spanyol Koronáért *Károly* Fő Hertzeg réſzére, nem lévén Magyar Orſzágban egyébb azon kevés ſzámú Német katonaságnál, melly az erősségek őrizetére oſztódott, reménysége pedig nem lehetvén az eddig hívségben maradott Magyarokban, minthogy *Rákótzi* ſeregeit ſzéllyelkűldvén, a' Nemeſséget erőnek erejével is maga Záſzlója alá kénſzerítette, az ellenkezőket vasra verettetvén, 's tömlötzöztetvén: Innen történt, hogy ſokan jóſzágaikat oda hagyván, Bétsbe vennék Lakásokat: Tsupán Horváth Orſzág marada pártütés nélkűl, mivel *Gróff Pálffy Jánosnak* előljáró példás hívsége, a' kórmánya alatt való engedelmeſseit, a' mindenkoron ſzentűl megtartatott, 's koronás Fejedelmekhez tartozó hívség határaiban megerősítette, mellyet által se hágának:

Fölséges *első Leopold* tehát Bétsben gyakorta tanátskozásokat tartatott az öſzve esküdtek ellen folytatandó had eránt, melyre nézve minden kigondolható rendelések megtétetődtek, mellyeknél fogva *Rabutin*

Vezér új katonasággal ſietve Erdélyben parantsoltatott, hogy azon Tartomány a' *Rákótzi* elfoglalásátúl menten állhatna: Magyar Orſzágban pediglen titkos parantsolatok érkezének a' Német ſeregek Vezéreihez, hogy az erőſségeket jó karban tartanák mind a' hadi kéſzületre, mind az élésre nézve, 's azokat a' *Rákotziak* ellen utólsó tsepp vérekig óltalmaznák: a' formás ütközetre pedig egyedűl akkor ereſzkednének, a' mikoron nyilván reménlhetnék a' győzedelmet: mert noha jól tudta a' Csáſzár, hogy a' *Rákotziak* mindenkor nagyobb ſzámmal vólnának bizakodott mindazonáltal az ő régi, és próbáltt Hadvezéreinek hasonló erkőltseiben, 's a' katonaságának vitézségében: végtére meghagyta az ő *Konſtántzinápolyi Biztoſsának*, hogy a' *Karlovitzi békeſség* megállításában igyekezne a' *Török* Udvart megtartani, a' mint meg is tartotta, 's ezen ſzerentsésen következett megtartás, következtette azon ſzerentsés folyamatot; melly úgy Auſtriának mint Magyar Orſzágnak boldogságára ſzolgáltt, mivel ha ezen Hazai belső zenebonás időben a' Török béütni találtt vólna, Hazánknak így ſokſzor tépetett árva falai, talántán végső puſztúlásra, 's utólsó kőhalomra kerekedhettek vólna:

Ekkor a' Csáſzár eltökéllé magában, azon ſzélvéſzt mind addig tartóztatni, még a' Frantziák meggyőzettetésével a' Spanyol

háborúnak véget vetne, 's megnyervén Fiának az Ősi Koronát, minden győzedelmes seregeit a' Magyar Őszveesküdtek ellen fordítandja: bizakodott is annál inkább feltett szándekának szerentsésen végre hajtásában mennél inkább Frigyeseitől úgymint az *Angluſoktúl* és *Hollanduſoktúl* vizen és szárazon mind *Spanyol*., mind *Olaſz* Országban segítséget remenlhetett:

De vóltak sokan kik a' *XIV. Lajos* Frantzia Király által az Austriai Ház ellen felingerlett Német Fejedelmek miatt, a' Spanyol háborút sokkal nehezebbnek 's sokkal tartósabbnak is jövendölnék, mint sem azt a' *Csáſzár* gondolhatná, azért javaslották a' Fölségnek, hogy kegyelmének ajánlásával, 's jusainak valami tsonkulásával is iparkodna a' Magyarokat békeségre hozni; ezt különösön javaslotta *Savoja Eugenius Hertzeg* (Eugenius Princeps a Sabaudia) a' Magyar Nemzetnek mindenkor tapasztaltt jó akarója, ki akkoron *Olaſz* Országban a' *Frantziák* ellen kormányozta a' hadat; Ő Levél által is azt tanátsolta vala a' Csáſzárnak, hogy békéllene meg a' Magyarokkal akármi betsületes feltétel alatt, azomba kemény parantsolatot adna a' Német katonaság Vezéreinek, hogy embertelenűl ne bánnának azon Magyarokkal, kiket talántán a' hadban elfogandanak, mivel így inkább fogna nevelődni közöttök az Ország emésztő tűz, a' mellyre ez által minteggy ujjabb

olaj tőttetetvén, többre és nagyobbra ſebeſſebben lobogó lángokkal gerjeſztődne: Éppen azon időkorban *Leopold* Császárnak Fia *első Jóseff*, mint már megkoronázott Magyar Király elgondolván az *Auſtriai Háznak* olly ártalmas, és annyi ſzélvéſztől mindenfelől ſzorongattatását, 's tartván attól, ne hogy halálakor az Attya inkább a' Hadaknak, mintsem az Országoknak örökösévé hagyná őtet, sűrű kérésével arra igyekezett bírni édes Atyát, hogy fegyvernyugvás tétetődvén, ſzelídebb eſzközök vévődnének elő a' *Magyarokkal* kötendő békeſség megnyerésre: *Leopold* hajolván a' Fiának akaratjára 1704-dikben Januarius másodikán kőltt levele által *Szetsényi Pálra* a' Kalotsai Érsekre bízta a' dolgot, hogy a' békeſség helyre állítása eránt végezne *Rákóczival*, különösön pediglen adná értésére az Öszveesküdtteknek, hogy azon elkövetett Nemzeti bántódások, 's azokból eredett boſſzúságok, mellyekről a' Hadi és Kamarabéli Tiſztek ellen panaſzolkodtak, az ő Felsége akaratya nélkűl történtek légyenek; 's azért letévén minden bizodalomtalanságot, adnák elő a' következendő gyűlésben azon panaſzokat, mellyek az egész Nemzetet akármely réſzben, és tekíntetben illetnék, 's mindenekért minden bizonnyal elég fogna tétetődni: e' felett azt is kívánta a' *Csáſzár*, hogy *Jóseffet*, az ő első ſzülött Fiát, a' megkoronáztatott Magyar

Királyt, válaſztanák e' dologban köz Bírónak a' *Magyarok*: Ezen útasításſal *Rákóztzihoz* mene az Érsek, de reménysége felett való elintézhetetlen akadályokra találá, minthogy olly éktelen feltételek alatt akartak azok békeſséget kötni, a' mellyek a' Fejedelem Fölséges Juſsainak nem annyira nyilván megsértetődése, mint egéſzlen ſemmivé téendősége nélkül tellyeséggel nem álhatott:

Előſzör is mindjárt abban ellenkeztek hogy *Jóseff* Király lenne a' Közbíró, a' ki helyett *Európának* nehány jelesebb Fejedelmeit kívánták arra, hogy azok kezeſsége mellett bizonyosok lehetnének a' kiſzabott dolognak végrehajtása eránt: kívánták azután még a' dolog kezdete előtt, hogy nyilvánságos Íráſsal tételeſsen a' felől kinyilatkoztatás, hogy a' *Magyar Nemzet* ſzabad és az *Auſtriai Házhoz* éppen nem köteles, a' tartandó Orſzággyűlésekben, a' Rendeknek ſzabad tettzése ſzerént teendő végzésekhez, egyébb köze ne legyen a' Csáſzárnak, hanem egyedűl Nevét azoknak aláírni 's t. afféle:

Szétsényi Pál Kalotsai Érsek külömbféle előhordott fontos okokra nézve eleget meſterkedett, a' ſzövetséges ſereget más gondolkozás módjára birni, de haſztalanak levének minden igyekezetei; előadta tudniillik ő nékiek, hogy a' *Csáſzár* frigyet kötött a' *Burkusok* Királlyával első *Fridrikkel*

a' ki minden erejével kötelezte magát a' *Magyarok* ellen; most pedig a' *Csáſzár* abban munkálódna, hogy *XIV. Lajoſsal* 's annak ſzövetségeseivel békeſséget tévén minden erejét *Rákótzi* hada ellen fordíthaſsa, sőt ha a' ſzükség úgy kívánná, azt fogja a' *Török* Udvarnál végben vinni, hogy a' *Török ſeregek* mindenütt lesben lévén, az Orſzág határain, a' Csáſzári Hadvezéreknek ſegítségűl lennének: De mint előrebotsájtám fülek bottyát ſem mozdíták, mind ezen, és több efféle indító okokra:

De nem is vala tsuda: *XIV. Lajos* megértvén *Leopold* ſzándékát, eggyſzer's-mind tartván attól, ne hogy ha a' *Magyarok* Királlyokkal a' *Csáſzárral* eggyeségre mennének, az ő dolga a' Hazában megnehezedne, kevés napok előtt levéllel Követet külde *Rákótzihoz*, ígérvén hogy rövid napok alatt böv ſegítséget fogna nékie ſzolgáltatni, 's intvén őtet követőivel egyetemben, hogy az Híre és Tanátsa nélkűl ſemmi feltételére reá ne állanának, következett ebből, hogy a' *Csáſzár* ellen támadott ſzövetségesek, dolgaik ſzerentsés előmentében bizakodván, feltett ſzándékjokban megerősödnének.

Leopold ámbátor nehezen vette az előbb említett 's *Szétsényi Pál* Érsek által nékie kijelentett kemény kívánságokat, különösön az Orſzág Rendjeitől bévett örökös Királyi következésnek el törlését, mindazonáltal

hogy különös kegyelmeſségének nyilvánsá-gos jeleit adná az egéſz Európa előtt, ſemmi útot módot 's alkalmatoſságot el nem mulaſztott, mellyek által az ellene zendűltt Magyaroknak felzavaradott ſzíveit le tsendesíthetné: annak okáért az *Anglok* Királynéjára Fölséges *Annára*, és a' *Frigyes Hollandia Rendekre* bízta a' köz bíróságot a' Békeſség megſzerzése 's hellyre állítására nézve maga 's a' Magyarok között.

Megjelenének a' meghívott Biztosok, úgymint az *Anglok* Orſzága réſzéről *Stepnei György*, a' *Hollandiai* réſzről pedig *Hamel Brüininex* a' végzésre tellyes hatalommal felruháztattván azon Tzikkelyeken kívűl, mellyeket az Auſtriai Ház éppen el nem fogadhatott: Ezek előtt ſokáig folyt a' dolog a' *Kalotsai Érsek* és a' *Rákótziak* között 's több ízben félbe ſzakaſztódván, megújúltt ismét a' Háború, többnyire az öſzveesküdtek ſzerentsétlenségével, kiváltt *Nagy-Szombatnál*, és *Kórontznál*, a' hol is ezen Eſztendőben ſzörnyűképpen megverettettek. Fegyvernyugvásra ment a' dolog 's a' Békeſségnek újjabbi próbálására: de minthogy a' ſzövetségesek eggy körömnyit ſem engedének önnön feltételeikből, tsak függőbe maradott minden.

Midőn illy ſzomorú állapotban állana a' *Magyar Birodalom*, *Leopold*, vizibetegségben esvén, meghalálozott Bétsben 1705 d. Eſztendőben Májusnak 5. dikén Életének

hatvanötödik, Magyar Királyságának ötvenedik Esztendejében, kinek két előbbeni Feleségeitől úgymint az elsőtől *Margit Thereſiától IV. Filep Spanyol Király Leányától*, és a' másodiktól *Klaudia Felicitástól, Ferdinand Fő Hertzeg, 's Tirolis Unának Leanyától* tsak Leány magzati lévén, harmadik Házastársától *Eleonora Magdolnától, Filep Vilhelm Neoburgi Hertzeg Leányától* Leany magzati kivűl születének *első Jóseff*, és *hatodik Károly* Fiai, kik közűl az előbbeni, úgymint *Első Jóseff* már ez előtt 18 Esztendőkkel koronáztatva lévén, ezen rettenetes szélvészek között űle a' Magyar Királyi Székbe 1705 dik Esztendőben, *Leopold* Atya halála után.

Jóseffnek titkos Tanátsosai látván, hogy *Rákótzi* az erősségeket, kivévén némely kerített városokat, az Országnak nagyobb részével eggyütt maga hatalma alá hódítván, bírná, azt javaslák nékie, hogy *Spanyol Ország* általengedésével békéllene meg a' *Frantziákkal*, 's minden erejét fordítaná a' *Rákótziak* ellen: mások ellenben *Leopold* Testamentoma szerént azt sürgették, hogy *Károly* Fő Hertzeget tellyes erővel kellene segíteni a' Spanyol Korona megnyerésére, azért tanátsolák vala *Jóseff* Császárnak, hogy próbálna meg mindent a' Magyarokkal előbb, és az örökös Királyi következésnek megerősítésével állana reá minden egyébb kívánságaikra: így gondolkodtanak az Ország Pri-

másza, *Kárdinális Gróff Kollonits*, a' *Nádor-Ispány Hertzeg Eſzterházy Pál*, a' Püspökök, 's minden egyébb Főemberek, kik az Auſtriai Házhoz mind eddig hűségesek maradának; rajta valának mingyárt, hogy *Jóseff* Csáſzárt békeſségre hoznák az öſzveesküdtekkel.

Nem is volt idegeny az ő Tanátsok elfogadásától a' Fölség, innen a' *Nádor-Ispánynak* megparantsolá, hogy Posonyba Orſzággyűlést hirdetne, a' mint Törvényes ſzokás volna a' Magyaroknál, az új Király béköſzöntésekor; Elküldé azonnal mindenfelé a' *Nádor-Ispány* a' meghivó leveleket, de haſztalanul, mivel ſenki a' ſzövetségeſek közzűl meg nem jelene, innen ismét a' Király parantsolattyára *Szetsényi Pál* Kalotsai Érsek *Rákótzihoz* ſzemélyesen járúla, 's megnyeré azt, hogy ezer hétſzáz hatodikban megſzűnvén a' hadakozás, mind a' két réſz biztoſsai *Nagy-Szombatban* jönnének öſzve a' Békeſség ki tsinálására, az *Anglusok* és *Hollandusok* köz bíróságával.

Mindezeken kivűl *Jóseff* Csáſzár igen ſzorgoskodott *Rákótzinak* magához való hódításában, a' kit az Udvarnál léttekor nagyon kedvellett vala, ezen tzéllyának hamarábbi elérhetésének okáért előſzör is Feleségét, ki addig tiſzteſséges fogságban tartatott, hozzája ſzabadon botsájtotta, azután teſtvér Húgát is *Gr. Aspermont* Hitveſsét elereſztette látogatására, a' Békeſség dolgát

tárgyazó Parantsolattal egyetemben; ki is valóban egy okos Dáma lévén, 's a' *Csá-ſzárhoz* is különös Hivséggel viseltetvén, a' *Nagy-Szombati* Gyülekezet egéſz idejében tellyes és mindeu Igyekezeterővel azon munkálódott, hogy Bátyát józanabb gondolatra téríthetné; előſzör is bizonyoſsá tevé őtet *Jóseffnek* hozzá állandóúl viseltető kegyelmeſségéről, 's ſzíves hajlandóságáról, melly ſzerént kéſz volna nékie mindeneket megadni, a' miket tsak az Ő Felsége, 's Méltósága sértése nélkül engedhetőnek találand, azt ugyan ſoha ſe fogná engedni, hogy Erdélyi Fejedelem légyen, hanem a' hellyett inkább a' Római Birodalomban fogna tőlle ſzép jövedelmű Hertzegséget nyerni, örökös Juſsal, és Birodalombéli vokſsal, azon kivűl a' Magyar-Orſzági jóſzágai is megmaradnának néki, a' Csáſzári Udvar kegyelmével együtt, tsak ne késne a' Csáſzár Ő Felsége Hűségére és Engedelmeſségére viſſza térni: Ugyan ezeket ígérték nékie az *Anglus közbenjáró Stepnei* és *Gr. Wratislav Csáſzári biztos*: de ama mondás ſzerént kit az Iſten meg akar látogatni, előbb elveſzi az eſzét, elragadtatván *Rákótzi* ama hijjában való Ditsőſségtől, hogy ő a' magyar ſzövetségnek Fő Vezére 's Feje vólna, tsak a' jelenlévő 's mosolygó ſzerentsén akadott meg ſzeme, a' jövendő balra változó ſors éppen eſzeágában ſem tűne, azért vakmerően azon izenetét küldé a' rólla jól gon-

dolkozó *Csáſzárnak*, hogy nékie a' *Magyar Nemzet Ügyérűl* tellyeſséggel nem lehetne lemondani, ſem a' *Frantziával* kötött Barátſágtúl elállani. Ekkor is *Gr. Wratislav* barátſágoson intette *Rákótzit*, hogy ne hinne a' *Frantziáknak*, kikkel immár annyi Német Hertzegek ſzerentsétlenűl járának, a' kik általok fényes igéretekkel megvakíttatván, minekutánna minden erejeket, 's kintseket a' *Frantzia Orſzág* haſznát eſzközlő Hadra tékozlották volna, a' *Frantziák* tettzése ſzerént kötött Békeſséggel, az ő károk kipótolás nélkűl maradván, mindeneket oda veſztették, a' hellyet, hogy valamit nyertek volna: ezt várhatná ő is így ſzólván *Rákótzihoz*, ha a' Csáſzár kegyelmének meghódúlni késne, mivel a' tartós Háborúval mindenét elveſztvén, 's a' *Frantziáktól* is elhagyattatván, okvetetlenűl Hazáján kivűl kénteleníttetik Életét Hertzegi Méltósága alatsonyításával tölteni: a' mint is ezen jövendőlést mint majd következik, a' kimenetel bizonyította, a' mikoron késő volt a' megtérés, 's akkor gyakorta, és keſervesen emlékezett *Rákótzi Gr. Wratislávnak* az igazat előre kijelentő ſzavairól: így

A' *Nagy-Szombati Gyűlekezetben* ſem mentenek ſemmire a' *Cs. Biztosok*, 's az *Anglus és Hollandus közbenjárók*, sőt annak mingyárt első kezdetében nagy lárma támadott az öſzveesküdtek között, mivel a'

Csáſzári Biztosoktól békételeneknek, 's engedetlen Jobbágyoknak (és nem is volt külömben), neveztetvén, végre a' *Csáſzár* megeggyezésével a' *Magyar Orſzág Jszövetséges Rendjeinek* kívánságok ſzerént kellett őket Czimzeni (titulare). Ezek kívánságai is mind ollyanok valának, a' millyeneknek lehetetlen helybehagyattatását nem tsak a' köz bírák, de ſokan közűlök is általláthatták.

Azt kivánták tudniillik, hogy azon végzéseket, mellyeket a' *Csáſzárral* teendenek, erősítsék meg, 's azoknak megállásáról kezesek legyenek, nem tsak az *Angluſok* és *Hollandusok*, hanem a' *Svéd*, *Burkus* és *Lengyel* Királyok is, a' *Velentzei* köz társasággal eggyütt. *Erdély* az *Auſtriai Ház* hatalmától megmenekedvén, Fejedelmet magának mindenkor ſzabadon válaſzthaſson.

A' *Posonyi végzések* ſemmisítettvén, végzés hozattaſsék a' Királyi örökös következésről, második András végzeményének tellyes megerősítésével. Az idegeny katonaság ki parantsoltatván az Orſzágból, egynehány Magyar Vezér Kapitányok rendeltetteſsenek, kik a' katonai dólgokban a' *Király* után Fő hatalommal bírjanak, 's t. affélék: végre azt is kívánták; hogy minekutánna az általok feltett Tzikkelyek eránt a' *Csáſzárral* megeggyeznek, az Eggyezés Jegyzeményét Nevek alólírásával erősítsék

meg az *Anglus* és *Hollandus köz birák*, és *kezesek*, azután pedig azon *Méltóságok* és *Nemesek* kik eddig a' *Csáſzárral* tartottak volt, lemondván minden Hivataljaikról, a' ſzövetséges Rendek ſzabadon tartandó Köz-Gyűlésében, azok helyébe mások válaſztaſſanak.

Ezen képtelenségek más többekkel egyetemben *Jóseff Csáſzár* elejében terjeſztődvén, éles elméjével eggyſzeriben általlátta, hogy a' *Szövetségesek* a' *Frantziai Frigyben* bizakodván éppen nem volnának igaz, és meghatározott ſzándékkal a' Békeség eránt, hanem tsak az időt vonatnák, hogy az alatt a' Hadfolytatásra elkéſzíthetnék azokat, mellyek nélkül megſzűkölködnének, az az, a' mellyeknek még héjjánoſságával volnának. Azomba:

Jóseff még ſem ſzűntt a' tsendeſség meg ſzerzése 's helyreállítása véget mindent elkövetni, melynek óhajtás buzgóságától inditatván, ezen kegyes Fejedelem, a' ſzövetségeseknek minden Tzikkellyeikre feleletett adott; mely ſzerént némelyeket helybe hagyni, másokat az általa gyűjtendő Orſzággyűlésre halaſztván, őket Attyai módon mint maga követtyei, mint a' köz bírák által, inteni méltóztatott, hogy vennék már eggyſzer valahára ſzívekre a' Békeſség dolgát, 's annál fogva tapaſztalnák, melly kegyelmes, 's a' Magyar Nemzethez minémű vonſzódáſsal lévő Fejedelmet nyertek ő ben-

ne; 's ennek megesmértetésére eddig is csak az alkalmatosság, és helyes mód, 's igaz út hibázott. De ezen Fejedelmi törekedés is, és valójában kegyes szándék siker nélkül marada. Ugyan is

Jóseff Császár feleletjét vévén a' *Szövetségesek*, megbosszankodának, hogy minden kívánságai helyben nem hagyattatának, 's hat napok így telvén a' Közbírákhoz küldött levelek által a' *Császárt* okozták, hogy a' Békeséget miatta nem lehetne tökélletes lábra állítani; 's ezután mindjárt, mind a' két rész Biztosai a' Közbírákkal eggyütt szállyal oszlóttak. Ez így lévén

Tüstént ropogott mindenfelé a' Hadifegyver; *Bezerédi* ugyan *Stájer Ország* szélén dolgozott, a'hol is *Generalis Heisert* körömre kerítette: *Ótskai Morva* felé vindalmaskodott, *Rákótzi* pedig *Bertsényivel* a' Császári Fő Vezért *Rabutint* vették űzőbe: Hogy tehát annál előbb erőt vehetne *Jóseff Császár* a' szövetségeseken 1707 dik Esztendőben két hadisereget rendele Magyar Országban, mellynek eggyikét *Rabutinra* és *Pálffyra*, a' másikát *Stahrembergre* bízta; noha így se bóldogúlhatott a' szövetségesekkel: mert

A' *Szövetségesek* ugyan azon 1707-dik Esztendő Juliusnak első napjára Gyűlést hirdetének *Ónódra*, a' hol is mindenki megjelent: 's az itten kóholt Manifestum Levélnek írta nevét alája, a' többiekkel eggyütt

Üdősbb V. Vay Ádám, melynél fogva üdőről üdőre nevekedett az ő szerentsétlensége, a' *Rákóztziéval* eggyütt.

Rákóztzi itten legelőbbször is, felolvastatta XV dik Lajos Frantzia Király levelét, mellyben az ő kérésekre a' Frigy eránt úgy feleltt, hogy azt egyedűl *Rákóztzival*, mint Erdély Ország örökös Fejedelmével akarna tartani. Azért sokan nem bízván a' *Frantziákhoz*, sürgették a' Fejedelemmel való eggyeséget, annál inkább, mivel nem vólna közöttök az a' Rend, a' mellynek kezdetétől mérsekelvén a' folyamotot, a' dolognak jó végét, 's kimenetelét tsak messzűnnen is gyaníthatnák.

Valának ellenben mások, kik nem annyira a' Haza javát, mint sem önnön Haszonokat (Egoismus) tekintvén a' *Fejedelemmel* való megbékéllést eggy átallyában ellenzenék, megátalkodásokat azzal támogatván, hogy *Jóseff Császár* Igéreteinek, bár ha esküvésel erősítené is, aztat hinni a' jövendőségre nézve tellyeséggel nem lehetne, 's t. aff. Így végre a' nagy lárma között vérontásra is kerűle a' dolog. *Bertsényi* az ő embereivel hatalmasabb lévén, azon Gyűlésben olly végzéseket tevének, mellyek a' Haza tsendessége eránt való Reménységet egésszen elfojtották; ők Magyar Országot Szabad Társaságnak, ólly formán hírdették: hogy annak kormányozására eggy Tanács rendeltessen az Ország Naggyaiból, a' Vár-

megyék és Királyi Városok küldöttjeiből, 's t. aff. Végre olly vakmerőségre vetemedének, hogy a' *Nádor Ispányt*, *Hertzeg Eſzterházy Pált*, és a' *Horváth Orſzági Bánt Gr. Pálffy Jánost*, mind azokkal eggyütt, a' kik *Jóseff* Csáſzárral tartanának ſzámkivetésre kárhoztatták: Az illyen 's több efféle *Ónódi* végzemények felolvastatván, valamint a' Kathólikus, úgy a' Proteſtáns Nemesek közzül is ſokan ellenemondának; nevezetesen *Rakoviszki Menyhárt*, *és Okolitsányi Kriſtóff*, kik Nemes Turótz Vármegye Réſzéről nem tsak ſzóval, hanem írásba foglaltt nyomos okokkal is sürgették, hogy a' veſzedelmes Polgári háborúnak végét ſzakaſztván, térnének mindnyájon viszſza a' törvényes Fejedelem ſzárnya alá, ha Hazánk boldogúlását akarnák: De ezek, 's az efféle józan gondolkozásúak ellen, úgy felzendűltek a' ſok velek ellenkezők, hogy azon hellyen ellenek kardot rántván, rajtok ſok ſebeket ejtenének, *Rakovszki Menyhárt* ugyan, hellyben öſſzevagdaltatott: *Okolitsányi* pedig a' temérdek ſebekből úgy is kigyógyúlhatatlan lévén, harmadnap múlva nyilvánságos hellyen a' hóhér által Feje elütteték: Sokan tömlötzre hányattatának, mellyre megréműlvén a' józanon gondolkozók, hogy életeket a' ſzerentsétlen kimeneteltűl megőrizhetnék, tovább ſenki se bátorkodott a' köz boldogság mellet, felállani.

Illy gyönyörűséges vége lévén az *Onódi* Gyűlésnek, kénszerítték tovább az Öszveesküdtek *Rákotzit*, hogy Erdély Országát, mint annak válaszstott Fejedelme foglalná el: De ebben még tsak első lépést sem tehetett, mivel még azon Esztendőben a' Német katonaság, és a' Császári Fölséggel tartó Erdélyiek által, az egész Tartományból kiűzettetett.

Jóseff Császár tudasítatván az *Onódi* Gyűlés végzéseiről, azonnal az Ország minden Vármegyeire Írást botsájtott, melly által Magyar Országhoz való jussát derekasan óltalmazván, az előbbemlített végzéseket semmivé tette; ellenben a' Magyar Nemzethez viseltető különös kegyelmességének új jelét adá, midőn a' következő Esztendő Februarius 29-dikére Országgyűlést hirdetvén Posonyba, arra minnyájokat, az Öszveesküdteket is meghívá, szentűl fogadván, hogy mind ezen egyenetlenségeknek, mellyek eddig az alattavalókat, a' Fejedelmektől elszakították, kútfejét el fogná fojtani.

A' megírtt idő határra megjelenvén a' Császárnak számos Hívei Posony Városában, 's maga a' Császári Fölség is meghívattatván, maga hellyett két Biztosokat küldött, kik a' *Nádor Ispánnyal Hertzeg Eszterházi Pállal*, és az *Ország Rendjeivel* több Hólnapok által haszontalan várták oda a' *Rákótziakat*, méglen végre a' Magyar Ország több Részeiben kiütött döghalál kín-

telenítette a' Gyűlést eloſzlani: De még is ſok jó intézések tétetődtek ottan Magyar Orſzág megromlott kormányozásának helly-reállíttására, és a' Polgári hadnak elóltására: úgymint megkérettetett a' *Cſáſzár*, hogy a' maga hadi Vezérjeinek keményen megparantsolná, hogy a' hadban elfogott Öszveesküdtek tömlötzre ne vetteſsenek, annyival inkább el ne veſzteſsenek, hanem úgy tartaſsanak mint egyébb hadi foglyok:

Ugyan ezt javaslotta a' Cſáſzárnak *Hertzeg Eugenius is*, tanátsolván eggyſzer's-mind hogy azon Német hadi Vezéreket, kik a' Magyarokon ſzabad tettzések ſzerént kegyetlenkedének minden késedelem nélkül mozdítaná ki a' Magyar Hazából.

Hertzeg Eugenius, 's több illyen Nemzeti jó akaróknak Tanátsait elfogadván, 's követvén *Jóseff Cſáſzár*, 's kimozdítván a' Hazából a' kegyetlenkedő Német had Vezéreket, az Öſzveesküdteknek nagy réſze gyors kéſzséggel hozzáhajola, 's éppen ezen a' Cſáſzári réſzre történt hajlás ſegítette 's ezközölte azon győzedelmet, melly 1708 ikban Auguſtus 3 dikán az Öſzve esküdteken *Trentsény* mellett nyerődött: holott is *Ótskai* már ez előtt *Pálffytól* reábeſzéltetvén a' maga ſeregével a' *Cſáſsáriakhoz* tsattolódott, mellyen elréműlvén *Bertsényi* ſeregestűl eggyütt futásnak eredett: *Rákótzi* ugyan elég vitézűl forgolódott itten, úgy hogy ſebbe is esett, de tsak ugyan megret-

tentt kurutzait, a' tsata helyéről tovább nem tartóztathatván, a' győzedelem a' *Csáſzáriaké* lőn: áldozatúl esett ugyan azért *Ótskai*; mert elfogattatván a' Kurutzoktól *Újvárt* kegyetlenűl megölettetett: *Bezerédi is Ótskait* követni, 's Törvényes Királlyának meghódólni kívánván, *Patakon* említett társának díjára jutott: Midőn ezek így történének 's 11. dik *Kelemen* Római Pápa Magyar Orſzágnak hanyatló állapottyáról, mellyet maga háborgásával magának okoza, tudósíttatnék 1709. ben Auguſtus 17. dikén az Orſzág Primáſsához *Krisztián Auguſtushoz* Apoſtoli levelet küldött, mellynek értelme ſzerént intette őtet, hogy ſzorgalmatoskodna az Öſzveesküdteket, kivált az Egyháziakat, és Szerzeteseket koronás Királlyok engedelmeſségére hozni, az engedetlenségben megátalkodottokat pediglen rekeſſze ki az Anyaſzentegyháznak kebeléből: Ezen már annyira megindúltak többnyire a' Katholikusok, hogy a' Főbbek *Rákótzival* eggyütt minnyájan arról gondolkodnának, miként tehetnének a' Csáſzárral jó eggyeſséget:

Jóseff Csáſzár ezt megértvén igyekezett tovább is az ő kegyelme ajánlásával az eggyeſséget megnyerni; hogy pedig a' Magyar Nemzethez viseltető igaz Királyi hajlandóságát tselekedettel is nyilvánságosabban bizonyíthatná, a' Dalmaták és Horváthok Bánnjára *Gróff Pálffy Jánosra* bízta

vólt, az egéſz dolgot, tellyes hatalmat adván nékie az eggyeſség kitsinálására; a' ki is 1710-dik Eſztendőnek az utólján, az Öszveesküdtekkel egynehány hónapi fegyvernyugvást kötvén, 's annakutánna magát *Rákótzival* bátorságosítván, *Vayán üdősbb V. Vay Ádám* Lakhellyén 's az ő ottan lévő Kaſtéllyában öszvejöttenek, holott is a' Magyaroknál most is ſzokásban tartó hoſſzas köſzöntések után, egéſz éjtzakát a' beſzélgetésben tőltötték:

Gróff Pálffy itten értésére adta *Rákótzinak* az eggyezésnek mind alkalmatoſságát, mind pedig ſzükségét, melly ha most általa el nem fogadtatna, a' Csáſzár ennyi ſok próbatételei után méltó boſſzúságra gerjedvén, akármelly illendő feltétel alatt a' Frantziák Királlyával békeſséget fogna kötni, 's azután minden erejét az Öszveesküdteknek megtörésére fordítani, kiket már annyiſzor megnyomvaſztott vala; ha pedig eggyſzer a' Csáſzári fegyver által meghódíttatnának, már akkor ſzabad tettzése ſzerént, bánna a' Nemeſséggel, mellynek most egéſz épségében meghagyására, 's erőſsítésére kéſz vólna: Annakokáért fogadnák el az *Auſtriai* Háznak az Orſzággyűlése által már nyilván megerősített örökös Királyi következését, a' mellytől éppen nem lehetne félteni a' Törvényes ſzabadságot, mellynek a' Csáſzár egéſzlen helyreállítója lenni igyekezik. Hagynák hellybe az arany végzemény 31-dik Tzikel-

lyének eltörlését, a' mellynek bal magyarázása annyi villongásokra 's vérontásokra alkalmatosságot szolgáltatott, édes Hazánknak szörnyű, 's vérkönytseppekre méltó romlásával, pusztításával, 's kívánkoznának inkább azon Törvények alatt élni, mellyek által mint a' *Fejedelem jussa*, mind pedig az egész *Nemzet bóldogsága* erőss lábon állana: Végre jelentette *Rákótzinak*, hogy a' Császár még most hajlandó szívvel vólna hozzája, 's az Erdélyi Fejedelemségen kívül, tőlle semmi méltóságot meg nem tagadand, 's kezére jutatná a' *Rákótzi* Háznak minden jószágait, tsak alázatossággal és bizodalommal tellyes levele által kérne botsánatot a' jó szívű *Császártól:*

Pálffynak ezen beszédeire szívében szállván *Rákótzi* igazán megvallotta, hogy ő immár régen megútálta ezen Öszveesküdtt köztársaságot, mellyben minden ki parantsolni, 's engedelmeskedni senki sem akarna, azomba szabadon űzettetnének a' ragadozások, gyilkosságok, 's a' gonoszságoknak minden Nemei: De mind eddig nem lévén hatalmában végezni a' *Császárral*, mivel az Öszveesküdtt Tanátsnak tudta nélkűl semmit nem tehetne: mindazonáltal tellyes igyekezettel azon fog dolgozni, hogy a' Császárnak ezen kegyelmét meg ne vetnék, 's felhagyván az éktelen kívánságokkal, szabnának az eggyességre olly feltételeket, mellyeket Császári Ő Felsége maga

megsértése nélkül hellybe hagyhatna: Így *Pálffy* a' *Csáſzárhoz*, *Rákótzi* az *Öszveesküdtekhez* viſſzatérvén:

Rákótzi ſzámot ada mind azokról, valamellyekről *Pálffyval* munkálódott, 's úgy alkalmaztatá hozzájok minden beſzédeit, hogy őket a' Csáſzári kegyelem elfogadásra, 's békeſség kötésre hozhatná: hogy pedig len hathatós ſzándékát haſznos példaadásával is megmutatná, azon gyülekezetekben az Erdélyi Követek előtt önként lemondott mind azon jusról, mellyel az Erdélyi Fejedelemségre nézve, némellyek válaſztásából birni látzattatott:

Dé egéſſzen más gondolkozások vala az *Öszveeskütdteknek*: tudni illik, ſokan nem hivén *Jóseff Csáſzár* ígéreteinek; külső Fejedelmek kezeſségét kívánták, mások tartván attól, hogy jóſzágaiktól, mellyeket igazságtalanúl elfoglalva birtak, a' békeségben a' Törvény kénſzerítéséből elkellene nékik állani; némellyek minden javaikat ezen Kurutz háborúra veſztegetvén, 's látván, hogy a' békeſséggel ſem nyernének ſemmit, tovább is sürgették az hadat, azt hánytorgatván, hogy gyalázatos dolog vólna a' fegyvert előbb letenni, mintsem reá mennének arra, a' miért kezekbe vették azt:

Mind ezekre *Rákótzi*, 's egyébb józanon gondolkozók ſzem eleibe függeſzték, a' rendetlen hadakozásnak ſzomorú és káros

következéseit, 's nyilván kijelenték, hogy e' szerént soha nem reménlenének, az Austriai Házon nyerhető győzedelmet, lévén annak rendel fűzött hadviselés fogásai, 's az óhajtott czéllyának elérésére intézés módjai, eszközei 's a' t. De mind ezekkel semmire se menének az Öszveesküdtekkel, kik közzűl némellyek ama' képzelődésben is valának, hogy majd segitségűl jönnének az Oroszok, vagy ha ezek maga idején meg sem jelennének, sokkal ditsőségesebb vólna az Hazáért 's annak szabadságáért meghalni, hogy sem a' Császár rabszolgáivá válni: *Rákótzi* e' szerént látván, hogy az Öszveesküdött Rendekkel semmire nem mehetne, minnyájokat telelni botsájtotta olly rendeléssel, hogy kikeletkor mindjárt a' jövő Esztendőben *Huszton* öszvegyűllyenek; maga pedig *Bertsényitől*, 's másoktól ki őtet a' *Császár hűségétől*, *és Pálffyval való minden tanátskozástól*, igyekeztek elvonni, reábeszéltetvén Lengyel Ország mező Várossába *Skólára* költözött.

Pálffy nagyon teprenkedett *Rákótzinak* ezen eltávozásán, mivel őtet *Jóseff Császár*, mind követei, mind parantsolatok által gyakorta sürgeté, hogy mentűl előbb végét szakasztaná ezen veszedelmes háborúnak: Látván tehát, hogy a' békeségről, 's megeggyezésről *Rákótzival* semmit nem végezhetne, a' telelő Kurutzságnak Fő Kapitányához, *Károly Sándorhoz* fordúla, kit

magához édesítvén, arra vett vala, hogy ez hitet adna az eránt, hogy tellyes igyekezettel fogna lenni a' békeſség ſiettetésén:

Károly Sándor tehát maga mellé vévén egynéhannyat az Öszvecsküdtek Fejei közzűl, minekutánna *Gróff Pálffyval* több ízben öszvejöttenek vólna, a' Csáſzárral való eggyezés módját bizonyos tzikkellyekbe ſzedték, mellyekkel valamint az egéſz Magyar Nemzet köz juſsairól, úgy *Rákótzi* javairól is, elegendő bizonyítás tétetett: Ezen végzést *Károly* Fejével jádzván, maga vitte *Rákótzihoz* Lengyel Orſzágba, vátig könyörögvén, hogy mivel a' békeſség mind ő néki, mind az egéſz Magyar Hazának haſznos és illendő vólna, erősítené meg azt Nevének aláírásával, bizonnyára mindnyájon fognák őtet követni: *Rákótzi* noha ſemmi okos ellenvetést nem tehetne, mindazonáltal ſokáig a' reménység, és a' félelem, között függvén, *Bertsényitűl* lebeſzéltetett a' *Csáſzárhoz* viſſzatérésről, gyanúsá tévén annak ígéretét, 's azt jövendölvén, hogy ha annak engedelmeſségére térne, ismét elfogattatván, tömlötzre vettetne, sőtt azt tanátslotta nékie, hogy verettetné vasra *Károly Sándort*, a' ki alattomban *Pálffyval* tartana:

De *Rákótzi* ſzeretvén *Károly Sándort*, nem tsak hogy ellene ſemmit nem tselekedett, sőtt inkább általa azt izentette *Gróff Palffynak*, hogy *Huſzton* a' mint a' ren-

delést megtette, megfogna jelenni, 's ottan az eggyeségről közakarattal végezni:

Gróff Pálffynak ezen új késletés éppen nem tetszvén eggyszer'smint tartván a' dolognak rosz kimenetelétől, ha a' dolog a' gyűlés lármái közzé vitetődne; midőn a' legnagyobb aggódásban vólna, *Eleonóra Császárnétól* a' békesség siettetése eránt új Parantsolatot vett vala, minthogy akkor már *Jóseff Császár* halálos betegségben esett, 's a' szorgosztatás parantsolat által arra indúla, hogy *Károly Sándort* levele által megkeresné, a' mint is ezen egész történet időbéli levelezéseket, megláthatod *Praynak* ama' munkájának, melly *Epistolae Procerum Regni Hungariae Czimzetet visel és Posonyba MDCCCVI. Belnay betűivel kinyomtattatott 3dik Részének 531. levéllapjától fogva egész végig: holott Rákótzival* is, és egyebekkel ezen dolog felett való leveledzések előemlítődnek: azt javallotta tudniillik *Gróff Pálffy Károly Sándornak*, hogy mivel *Rákótzi*, és *Bertsényi* távol létekben ő bírna legfőbb hatalommal az Öszveesküdtek között, azoknak Főbb Embereit minden késedelem nélkül gyűjtené öszve, a' kikkel minél előbb a' békességről végzést lehetne tenni.

De *Károly* ítélete szerént igen kevesen választ ódtak ezen tárgy elérés siettetésére, a' kik *Szathmáron Gróff Pálffyval* eggynehányszor tanátskozván, a' *Császár* Nevé-

vel ajánlott feltételeket 1711-dikben Aprilis 29-dikén nagy kéſzséggel elfogadták: Azon feltételeknek alájaírta vólt akkor magát, *Gróff Pálffy János*, mint békeſség közben járója, azután pedig *Eleónóra Csáſzárné*, kit minden örökös Tartományainak Fő Kormányozójává tett *Jóseff Csáſzár* az ő halálakor, és ugyan azon *Jóseffnek* Testvér öttse *Károly*, akkor távol lévén, mind azokat nyilvánságos levele által megerősítette, 's úgy *Gróff Pálffynak*, mint a' jövendő Cs. Kir. Fölségnek hatodik *Károlynak* Barcinónébúl 1711. Eſztendő Junius 11-dikén különös Királyi kegyelmeſségű levelet írtt vala azért, hogy a' nyóltz eſztendeig tartó háborúságoknak végét ſzakították: ezt is olvashatod *Praynak* a' megnevezett czímű munkája harmadik Réſzének 562-dik levele lapján:

Így tehát az *Anglus*, *Hollandus*, és egyébb külső Fejedelmek kezeſsége nélkűl, *Gróff Pálffy János*, és *Károly Sándor* munkálkodása által vége ſzakadván a' veſzedelmes Kurutz háborúnak, hellyreállítódott a' békeſség a' *Magyarok* és az *Auſtriai* Ház között tellyes erőſséggel; mellynek megtörténése után:

Rákótzi Ferentz éránt úgy rendeltetett, hogy 15. nap alatt vagy maga, vagy Biztoſsa által, avagy ha nyomos okok miatt azt olly hamar nem tehetné, későbben azon eggyezés végzeményt írná alá, 's törvényes

Királlyának hűségére nyilván esküdne meg, melly tselekedetével nem tsak magának 's Fiainak élete kegyelmét, hanem előbbeni méltóságát, és minden javait is visszanyerné, úgy mindazonáltal, hogy *Munkátsba*, *Sárosba*, 's más eggynehány *Váraiba Csá-szári katona őrizetet* ereſztene, melly a' Királyi Kintstárból kapná fizetését: Ha pedig vagy ſzégyenből vagy helytelen félelemből *Magyar Orſzágba* visszajönni nem akarna, tehát ſzabad vólna nékie *Lengyel Orſzágba*, vagy másutt az ő tettzése ſzerént állandó lakást venni, 's az ő Jóſzága jövedelméből élni, tsak hitét a' *Király* és *Haza* eránt igazán tartaná meg: azon kegyelem ajánlás is tétetődött néki, hogy az ő két fiai *Jóseff* és *György*, kik ez előtt eggynehány Eſztendővel a' *Csáſzár* hatalmában estenek visſza, fognak hozzája botsájtatni:

A' többi Fő Emberek és Nemesek is az ő életek megkegyelmezése mellett bizonyosabbá tétetődnek ujjonnan, az ő azon jóſzágok visſzanyerése eránt is, mellyek idegeny kézre jutottak: sőt úgy rendeltetett, hogy a' már megesett pártolás ezen Királyi kegyelemnek elfogadása után, ſenkinek se kárára, ſe kisebbségére ne ſzolgállyon, még inkább az bűntetődnék örökös gyalázattal, a' ki azon pártolást ſzemére méréſzlené valakinek vetni. Kötelezés tétetett az eránt is, hogy mind az Egyházi mind a'

Polgári 's Katonai méltóságokra ſzületett Hazafiak emeltetnek, 's valamint a' *Magyaroknak*, úgy az *Erdélyieknek* minden törvényes Juſai, és Szabadságai megtartatnak: a' fennmaradandó panaſzaiknak pedig a' következendő Orſzág Gyűlésén elég fogna tétetődni.

A' *Csáſzári Fölségnek* illy rend kívűl való kegyeſségén, 's egyeneſségén tsudálatos örömre gerjedvén a' *ſzövetkezett Rendek*, az említett Eſztendő Majus Hónapnak első Napján *Szathmáron*, a' *Gróff Pálffytól* előadott forma ſzerént nem tsak *Jóseff Csáſzárhoz*, hanem annak Magyar Orſzágban *törvényes következőjéhez is* hittel kötelezték magokat: nem ok nélkűl vala itt említés a' *következőkről*, mivel már annak előtte 13. napokkal Aprilis 17.dikén *Jóseff Bétsben meghalálozott*, hagyván maga örököséűl *Károly* Testvér Öttsét.

A' Magyarok között egyedűl *Gróff Pálffy*, és *Károly* tudták első *Jóseffnek* halálát, titkolván ſzántſzándékkal mind addig, méglen arról *Károly* Spanyol Orſzágban tudósítást veend, ne hogy a' *Jóseff* Csáſzár halála a' Szövetségeseknek értésekre esvén, ezen megértés az újonnan gerjedhető zenebonákra okot ſzolgáltathatna, a' mi könnyen meg is eshetett vólna:

Az említett eggyezés levél a' Dalmátzia és Horváth Orſzág Bánjának, Fő Hadi Vezér *Gróff Pálffy Jánosnak* mint Csáſzári

Biztosnak és *Károly Sándornak* 's az Öszveesküdtak több Tanátsosainak Neveikkel és petsétjeikkel meg lévén erősítve, azonnal *Rákotzihoz* Lengyel Országban küldettetett, sok Barátyaiknak Leveleivel eggyütt, a' kik felettébb kérték vala őtet, hogy élne a' Császári Fölség megbötsűlhetetlen kegyelmével, 's ezen néki minden javait vissza szerző alkalmatosságal: De *Rákótzi* éppen nem vevődhetett arra, hogy *Jóseff* és az egész *Császári* Udvar igazsága felől való gyanúságát letenné, és így ő a' hellyett, hogy a' *Királyi* szavaknak, inkább *Bertsényi Miklósnak*, 's egyébb Tanátsosainak hivén, nevét az eggyezés végzemény levélnek alája nem írta, sőt annyira engedte magát vétetni, hogy ama' nagy ígéretektől tápláltatván, mellyeket XIV dik *Lajos* Frantzia Király tett vala; önként az ő hátra maradott Társaival *Frantzia*, 's onnan osztán *Török* Országban költözött, holott egy napra hol hatvan, 's hol hetven tallérokat kapván a' *Török* Udvartól, 'sórvadott inkább, hogy sem élt vólna, 's szerentsétlen életét egész 1735-dik Esztendőig a' szűntelen imádságokban, 's ahetatosságban tőltvén, ugyan azon Esztendőben *Ródóstóban* meghalálozott, 's a' *Török Porta* rendeléséből lelketlen Teste Konstántzinápolyban vitetvén, ottan eltemettetett: *Pálffy* azomba a' *Szathmári* békeség kötés után mindjárt ahoz látott, hogy a' Kurutzokat meg-

hódítván, velek a' fegyvert letétteſse, 's őket haza költözteſse: két táborban, majd ötvenezeren állának fegyverben, a' kik közűl *Rákótzinak* 12. ezerből álló különös gyalogság ſerege, igen kitettzett úgy fegyvereikre, mint katonai gyakorlotságokra nézve, azért egyedűl az Iſteni véghetetlen bőlts gondviselésnek tulajdoníttathatik, hogy illy virágzó hadi néppel nem győzedelmeskedhettek a' ſokkal kevesebb ſzámú Csáſzári ſereg ellen:

Gróff Pálffy tehát tartván attól, hogy *Jóseff Csáſzár* halálának kihiresedésére *Rákótzi és Bertsényi* Magyar Orſzágba viſſza rugaſzkodván, azon eggyütt lévő ſereggel ismét új galibát ne okoznának, úgy intézte a' dolgot, hogy azon ſeregből azok, a' kiknek kedve tartotta a' Csáſzári Záſzlók alá állíttattak, a' többiek pedig haza botsájtattak.

Így ſzakadtt vége a' *Rákótzi* több eſztendőkig tartott *Revolutiónak*, mellynek óhajtott kimenetelét, 's békeſségnek gyümőltsét, halál által megelőztetvén *Jóseff Csáſzár* el nem érhette, ki Fiu magzat maradék nélkűl kimúlván ez árnyék világból, *Károly Teſtvérére* ſzállott a' Magyar Orſzági Korona, ki az említett Eſztendő September 16-dikán Anglus hajón *Barcinóból* megindúlván, *Spanyol* Orſzágot, mellyért XIV-dik *Lajos* Unokájával ſzerentsétlenűl viaskodott vala, örökre oda hagyván, 's Genu-

án, Lombárdián, 's Tirolison által *Frankfúrtba* érkezvén, Karátson bőjtjén megkoronáztatott, a' *Csáſzári*, 's Májusnak 12dikén *Kárdinális Kriſztián Auguſtus Sakſzoniai Hertzeg*, *'s Eſztergomi Érsek* által fényes pompával Posonyban a' *Magyar Koronával*, két Eſztendő után pedig *Érsébet* az ő Felséges Hitveſse megkoronáztatának, melly alkalmatoſsággal *Károly* Király azzal jutalmazta meg *Kriſztián Kárdinális* érdemeit, hogy a' *Hertzegi nagy Méltóság* örökösön tzimerezné az *Eſztergomi Érsekeket*, a' miért is ſzép köſzönetet tettek ő Felségének az Orſzág Rendjei.

Még *Jóseff Csáſzár* éltébe, 's *Rákótzinak* Török Orſzágba lett elvándorlása előtt halálozott meg *Üdősbb V. Vay Ádám*, kit *Rákótzival* eggyütt *Bertsényi* tartóztatott a' Királyi kegyelemnek elfogadásától, és a' békeſség végzemény Levélnek aláírásától, 's a' ki úgy maga, mint maradékinak hanyatló ſorsát ſzívére vévén Lengyel Orſzágnak Dántzka (Dantiscum) Várossában, *Iffiabb V. Vay Ádám* nékie a' Csáſzár ellen való tartásban engedelmeskedni ſem tartozó, ſem akaró, Fiától elhagyattatván, a' mint majd következni fog, hirtelen gutaütés által megadózott:

Így ő nem csak *V. Vay Péter*, és *Csepei Zoltán Annától*, hanem mind a' két ſzerentsés és gazdag házaſságtételéből nyertt, 's reája háromlott nagy birtokoktól elesvén,

mind maga, mind feles ſzámú gyermekeinek fényes állapottyokat homályban borította, 's meglábolhatatlan veſzedelem örvényben merítette: példát hagyván maga után hátra, melly nagy vétség legyen a' Koronás, 's felkenettetett Királyoknak ſzenteltt hittel jádzani, 's aztat megſzegni, a' millyen bűnt bűntetés nélkűl az Egek nem hagynak, és valaminthogy haſznosabb és biſztosabb; úgy ditsőségesebb mindenkor az köteles Jobbágyi hivségét, mint legſzentebb tartozást vér kiontáſsal, élet feláldozáſsal petsételni: ama' Deák vers ſzerént:

Praesertim caveas Regnantibus eſſe refrœnis,
In quorum Regimen coaluere Dii.

Hívtelen ne legyél a' Fejedelmekhez,
Egek akarati Koronás Fejekhez.

Azért haſztalan előttem ama' mentség is, hogy úgymond nem tudhatta akkoron ſenki azon zúrzavaros Időkben, ha a' *Rákótzi*, vagy a' *Csáſzári 's Királyi* Réſzre hajolni tanátsosabb légyen? mert a' minthogy tudta azt akkor minden ki, hogy *Leopold*, 's annak halála után *Jóſeff*, kik mind a' ketten ez néven elsők valának, törvényesen megkoronáztatának, úgy tudhatta ahoz, és nem a' koronázatlan, 's Koronára vágyodóhoz tartozó köteleſségét az első ſzemüggyel mérsékelni, 's ama' megmozdúlhatatlan feltételt (Principium fixum) hogy a' törvénye-

sen elválaſztott, 's felſzenteltt Fejeket úgy illeti a' Kórmány és a' Parantsolás, a' mikép azoknak alattavalóit a' hívség és engedelmeſség kötelezi; melly a' Mennyei és Földi ſzemek előtt minden áldozat tételeken felűlhalad ama' régi hellyes mondás ſzerént: (Obedientia plus eſt quam victima) tudhatta mondom, és tudja moſt is minden halandó hogy az eggy bizony örök Iſtent ſem lehet ezen tartozás megtagadás mellett, igazán imádni, mivel a' Királyok mint Földi Iſtenek, az előbbeninek e' Földön képét viselvén, a' végre rendeltettek általa, hogy Iſtenesen vigyék a' reájok bízattatott Orſzág kormányt, melly a' hívség, 's engedelmeſség nélkűl ſem lehet, ſem álhat, 's bontakozván eggyſzer a' Királyi hatalom, hanyat homlok bomlani kelletik az egéſz köz jó test alkotmánynak (Compages Reipublicae) Én réſzemről megadván a' Nemzés úttyán ſzerentsétlen ſzép Atyámhoz tartozó fiúi tiſzteletemet, egyébb eránt eggyűgyüen megvallom: hogy *Üdősbb V. Vay Ádám*, vagy maradott vólna az Öss Elei által jártt, és tapaſztalás ſzerént köz bóldogságra vezérlő hívség ösvényén, vagy ama' boldogtalan gondolat hellyett, mellynél fogva a' *Rákóczi* pártyára általmenetelét találta; aludott, 's merűltt vólna, olly mélly álomban, mint a' millyent a' *Paradítsomban Henoch*, és *Éliásról* említ a' *Biblia*: mivel ekként ſem magának, ſem maradékinak ſem haſználtt

ſem ártott vólna, és így az ő emlékezete, kelemetesebb, a' Maradékoknak pedig ſorſok és állapottyok boldogabb és fényesebb lett vólna, de ama' mondás ſzerént, az okos ember, ha esik, nagyot esik, botlott ő is nagy Ember létére olly nagyot, hogy az ő elesését maradéki most is, keservel érzik, és sínlik, noha minnyájon eggyről eggyig az igaz úton járván, a' *Király* és *Haza* eránt köteles tartozásokat ſzentűl mindenkoron tellyesítették:

Ezen mellyben az Író mint ſzületése földjén lakik, N. *Bihar* Vármegyében helyheztetett egéſſz *Örvénd* Helységet, ſzintúgy mint *Zemplénben Bátska* nevezetűt, birta üdősbb *V. Vay Ádám*, de eztet öt, 's a' másikát háromezer Rhénes forintokban *Barlók Iſtvánnak* az Orſzágból lett elindúlása előtt elzálogosítván, ennek Succeſſori *Tornai János N. Váradi Királyi Harmintzados*, és Felesége *Bentze Éva* VI. Károly Csáſzár, és Királytól Királyi adomány levél mellett 1725-dikben mint már jövendőre ſaját örökségeket megnyerék; Örvéndért hat, 's Bátskáért hétezer Rhénes forintokat a' Királyi Pénztárban (Ærarium Regium) leſizetvén, kiknek halálok után ezen Juſs, és Birtok a' Nagy érdemű, 's Fő tekintetű *Beſsenyői Beöthiekre* általſzállott: Így veſztek többek is oda, mellyeknek előſzámlálás említése hoſſzas is, fájdalmas is lévén, hogy magam, 's hozzám tartozandóimnak ſebjei-

ket meg ne újjíttsam, abba hagyom, végezvén ezen Történet előadást ama' béfejezéssel, a' melly kimenetellel bézárodott, úgymint az Öszveesküdtség ezen három Fő Embereinek, kik régen immár az örökkévalóságnak partyára ezen vándorlás hellyekről általmenének, három különös Országok és Tartományoknak Föld keblei őrizik száraz tsontyaikat, és hamuvá váltt Tetemeket, úgymint *Rákótziét*, a' *Török*, *Bertsényiét* a' *Frantzia*, *Üdősbb V. Vay Ádámét* a' *Lengyel Országi*, melly mind a' három Ország ismét még nagyobb változásokon, mint Magyar Országról környűlállásoson előemlíteni igyekeztem, hátának által, folytatom tehát ezen Irásmunkámot.

Vayai Iffiabb Vay Ádámról, és az ő mind a' két ágon lévő Magzatiról.

Vayai Iffiabb Vay Ádám vala Fia illy nevezetű Üdősbbnek, és *Iványi F kete Er'sébethnek*, a' ki mint előrebotsájtám, ketté szakítván ama' lántzot, melly Fiát az Atyához terméfzetesen kaptsollya, 's elhagyván Lengyel Országban tévélygő Atyát üdősbb *V. Vay Ádámot*, éjjeli 's nappali törődéssel iparkodott ama' igaz útnak feltalálásában, mellytől a' gondatlanság Atyát elvonta: visszaérkezvén ő első *Jóseff* Császár és Király uralkodásának vége, 's *VI. Károly* Királyságának elején nem méréfzlett

magában 's egyenesen a' Királyi Fölség ſzíne előtt megjelenni, eggy felűl a' félelemtűl, 's más felűl a' ſzeméremtűl tartóztatván, hanem előbbſzör is Pártfogókról, 's Szóſzóllókról kezde gondolkodni, a' millyen nagy hathatóst, néhai boldog emlékezetű *Monyorókeréki Groff Erdődi Gábor* akkori Egri Püspöknek Személlyében fel is találtt: Ezen nagy Papnak, Hazánk akkori eggyik Atyának, (*kinek Udvarában, és ſzárnyai alatt jó kórig tartózkodott*) egéſſz alázatos bizodalommal felfedezvén mindeneket, úgymint miképpen a' *Rákótzi* réſzre hajlott édes Attyát elhagyni kéntelenítttetett azért, hogy az ő amazétúl megkülönözött Királlyához és Hazájához tartozó hívsége, és ſzeretet buzgósága nyilvánságos verőfénnyel napvilágoſságra derűlheſsen, 's magát az önnön és Haza veſzedelmeitől menté teheſse, ajánlván eggyſzer'smind magát ama' Római Katholika Hitnek viſſzavételére, mellytűl a' zenebonás időkben Atya és Teſtvérei elállának, 's a' mellyet egyébb aránt ditsőűltt Elei híven megőrizének és tartának mindenkor, 's Orſzágunk kezdetétől ólta, mind az ideig Egyházi, Hadi, és Polgári érdemeket e' ſzent Hitnek állandó védelmezésében és megtartásában halmozának:

Iffiabb *V. Vay Ádámnak* illy rendel fűzött, eggyügyű ſzívvel 's igaz Lélekkel felfedezett ſzenvedés ſorsán és önkéntes vallástételén, 's az ártatlannak könyvhullása

záporán, 's egyenes kifejezésein ezen szent és példás életű Fő Papnak, 's Isten szíve szerént való Férfiújának megesvén szánakozásra hajlandó szelíd szíve, előbbször mézes szavakkal kezde a' hozzája bizodalommal folyamodottnak megsebhedett szíve orvoslásához, vígasztalta a' vétke kívűl kesergőt, 's bátorította a' reménnyében tsüggedőt a-ma biztatásal, hogy felvállalt ügyét 's közbenjárását mind addig abban nem hadja, valameddig testi és Lelki tsendességét és nyugalmát a' Királlyi kegyelemmel eggyütt nekie meg nem szerzendi. A jó Lelkű Püspök a' szerént a' miként ígéretet tett, tselekedett is, és kétszeres, úgymint Fő Lelki Pásztori, 's Polgár Atyai kinyiltsággal eljártt Iffiabb *V. Vay Ádám* dolgában: előbbször ugyan ama' Katholika feltétel szerént (Principium Catholicum, *cum Jove manum move*) *Istentűl Istemben Istenhez legyenek minden tetteid tárgyozva*, a' hitletételt (Fidei Professionem) tőlle elfogadta, 's az Anyaszentegyház kebelében általvette, a' hónnan fógva ezen Iffiabb *V. Vay Ádám* Lineája, másképp *Katholika ág* (Linea Catholica) névvel az Ábrahámétűl külömböztetik. Azután vitte őtet *Erdődi Gróff Pálffy János*, a' békeséget Szathmárrott helyre állító Nádor Ispány eleibe, 's bémutatván Iffiabb *V. Vay Ádám* Személlyét, sőtt előadván 's hathatósan általajánlván ügyét, Bizonyság levelet nyertt tőlle a' felől, hogy

Iffiabb V. Vay Ádám már 1713 dik Eſztendőben magát nálla mint Királlyának igaz Híve béjelentette, 's a' Király hűségére megesküdött légyen, 's ezen Bizonyságlevéllel eggyütt béjelentődött, 's mutatódott *V. Vay Adám* Gróff *Erdődi Gábor* Püspök által az akkori Orſzágló *VI. Károly Csáſzár és Király* Ő Felségének, a' ki által is azonnal azon kegyelem ígéretbe tétetődött, melly ſzerént a' még idegenyeknek Királyi adomány Levél által nem jutott jóſzágai nékie viſſza fognának adódni, és térítődni: Rendelés is tétetődött az eránt azonnal, de fájdalmas emlékezet! *V. Vay Ábrahámnak* Fia *László* bizonyos ſumma pénzben birván a' Szepesi Kamarától nekie adattatatott *Iffiabb V. Vay Ádám* jóſzágait, azokat erővel megtartani igyekezett, 's nem akarván ſzerentsétlen vérének kiadni, húzódott, vonódott, 's halaſztódott e' dolog ſok atyafi ízetlenkedések között, mind addig, méglen *VI. Károly* Csáſzár, és Király élte elalkonyodása után, annak Leánya Fölséges *Maria Thereſia* ama' Magyaroknak halhatatlaná váltt, nagy és jó Annya, ki Anyai ſzeretettel inkább, hogysem Királyi hatalommal a' Magyar hív Nemzeten uralkoda, 's a' kinek ismét áhetatos tiſztelettel említett *Gróff Erdődi* Püspök *Iffiabb V. Vay Ádámot* buzgó alázatoſsággal ajánlván, ama' új Királyi Adomány Levél (nova donatio) 1742 Eſztendőben kiadódott, mellyben nem tsak

hogy *Iffiabb V. Vay Ádám* ártatlansága világos napfényre kiderűlt, hanem eggyſzer-'smind ſzoros rendelés tétetődött, hogy minden akadályoknak elhárításával, *Vayai Iffiabb Vay Ádám* Ősi Birtokaiban bévitetőd-jön, és ujjolag béiktatódjon, a' minthogy ezen béiktatás 1744 dik Eſztendő Junius 17-dik Napján *Doboi Dobay 'Sigmond* az Országh Bíróság hivatal Ítélő Meſtere által (per Prothonotarium Officii Judicatus Curiae Regiae) ſzerentsésen végben is vitetődött, kifizetődvén ama' ſumma pénz is, melly a' Királyi Pénztárt illette, az kegyes jóttévő, 's ezen lineabéli utólsó Maradékának is örök hálaadós hív emlékezetére méltó *Monyorokeréki Gróff Erdődi Gábor*, *ezen linea hellyreállító Attyának* erſzényéből, kinek ſzent Hamvait is igaz hív emlékezettel 's hálaadás könytseppekkel tiſzteli, áldja, és ſzenteli, ezen nagyra és meſſze kiterjedett *Iffiabb V. Vay Ádám lineája*, kinek minden Karok, Renden, és Nemen lévő Réſz tagjai eggyenként és Fejenként, 's mind öſzveséggel is eggy ſzívvel, és ſzájjal ſzemeket az irgalmas Egekre függeſztvén kiáltyák, *cujus Memoria in Benedictione*, kinek emlékezete az örök áldásban: *Attyának*, *édes Atyánál édesebb Atyának* vallyák ezen *V. Vayak Gróff Erdődy Gábor Egri Püspököt mint hív Teremtményei*, az Iró ugyan különösön elragadtatván a' hálaadás buzgóságtúl, bár ha ſzeméremmel is, okát

adja ama' Versſzerzőnek akkori mondásával, mert *erexit miserum de pulvere sylva butyrum: Erdő emeltt porbúl elhagyatott Vajat; leháritván rólla minden bút és bajat:* magaſztallya a' ſok között Gróff *Erdődy* Püspököt a' Jesus Társaságának ſzenteltt eggyik Szerzetes Férfia *Trsztyánszki* ama' Czim alatt való Könyvében, *Hiſtoria Comitis Gabrielis Antonii Erdődy de Monyorokerék Episcopi Agriensis* &c. melly Kassán az Akademia Betűivel MDCCXLV. Julius 13. kinyomtatódott, mellynek előljáró beſzédjében ezen ſzavak olvaſtatnak:

Nihil vobis opella hac noſtra gratius jucundiusque accidere poſſe arbitrabamur, propterea, quod ſeu ad ſacram, ſeu ad profanam Rempublicam animum applicueritis, in Antiſtite de DEO, Religione, Patria immortaliter merito, inventuri ſitis, ad quod veſtrae Religionis juxta, ac Patriae commodis nata Indoles illuſtri exemplo ſe se exercere poſſit: &c. &c.

Iſſiabb V. Vay Ádámnak ártatlanságát ez ſzerént *Gróff Erdődy Püspök*, úgy *VI. Károly* mint *Mária Thereſia* ditső emlékezetű Királlyaink által megismértetvén, kezdett ujonnan élni, kinek ártatlanságárúl 's érdemeiről az fellyebb említett új Királyi adomány levélben béirtt, 's azon olvasható kifejezések ekként ſzóllanak:

Et hinc quoniam Fidelis noſter egregius Adamus Vay ſupramemorati Filius, Tabulae noſtrae Regiae Judiciariae Aſſeſſor, productis Fidelibus, et Fide dignis moderni Regni noſtri Hungariae Palatini, eorum autem per dictum Regnum noſtrum Hungariae Generalis Commendantis, et Plenipotentiarii Caesareo Regii Fidelis noſtri nobis ſincere dilecti Spectabilis ac Magnifici Domini Comitis Joannis Pálffy ab Erdöd remonſtraviſſet, quod jam in Anno 1713 poteſtate paterna et vinculo filiali ſpretis, et ſepoſitis ex Polonia redierit, et Homagium fidelitatis praeſtiterit, innixusque Articulo 49-no Anni praeſcripti 1715-ti Clementiam et Benignitatem noſtram Regiam in eo ſuplex imploraviſſet, quatenus ſupra memorata bona paterna, Paternoque Avitica, ea videlicet, quae dicto Ladislao condam Vay per praefatam Adminiſtrationem Cameralem Scepuſiensem modo praevio divendita forent, reluere queat. Nos in Clementiſſimam reflexionem ſummentes, tum praememorati Adami Vay reſipiscentiam, et amplexam (ut praeſcriptum) in Anno adhuc 1713-o erga legitimum Dominum, et Regem ſuum fidelitatem, adeoque Juris, et praecitatae Legis Articuli quippe 9-ni Anni 1715-ti rigorem Regia Clementia lenire cupientes, tum vero praeclara ejusdem, et eximia, ac a tempore Reſipiscentiae, tam alte memoratae quondam Coo. Regiae Mat-

ti Genitori Noſtro deſideratiſſimo, quam ſacro memorati Regni noſtri Hungariae diademati, bono item ejusdem Regni Publico, ac jam Majeſtati quoque noſtrae pro temporum varietate, atque occaſionum exigentia, ſingulariter vero primum in Officio ſubſtituti Vice Comitis Comitatus Heveſienſis, dein in praefato Tabulae noſtrae Regiae Aſſeſſoratu, occaſione etiam diversorum Regni Concursuum, ac peculiariter ultimorum generalium ejusdem Regni Anno proximae praecitato celebratorum Comitiorum non minus fideliter, quam zelose et utiliter praeſtita ſervitia, et inde comparata merita: Tum denique quod numerosas proles ſuas, quibus a Deo benedictus eſt, ita educare ſtudeat, ut has quoque et ſervitio noſtro Regio, et bono ejusdem Regni Publico utiles fore exſpectare liceat, benigne annuerimus conceſſerimusque quatenus memoratus Adamus Vay ſupra recenſita paterna, Paternoque avitica Ladislao condam Vay Patruo ſuo in florenis decem mille ſexcentis Hungaricalibus, per dictam Adminiſtrationem Scepuſiensem divendita, Bona quippe &c. &c. &c. pro ſe ſucceſſoribusque ſuis reluere ac eadem ipse masculique Haeredes ſui Jure perennali, Foeminei vero descendentes in praeſcripta decem mille ſexcentorum florenorum Hungaricalium &c. &c. &c. Titulo inſcriptitio, ſive redemptibili poſſidere et usuare valeant: Ac

insuper totum et omne Jus nostrum Regium &c. &c. &c. *benigne dederimus, donaverimus, contulerimus* &c. &c. &c. &c. *Datum in Archiducali Civitate nostra Vienna Austriae Die 8-va Mensis May Anno Domini* 1742.

Ezen új Királyi adomány levél szavai nyilván előbeszéllik *Vayai Iffiabb Vay Ádámnak* ártatlanságát, és érdemeit, mint a' ki *Gróff Erdődy Gábor Püspök*, és Heves Vármegye Főispánysága üdejében, a' Heves Vármegyei Allispányságot érdemesen viselvén, onnan a' Pesti Királyi Táblára az Assessori hivatalra általtétetődött, jelenvólt ő több Országos Gyűlekezetekben 's Fölséges *Maria Theresia* koronáztatása alkalmatosságával arany sarkantyús Vitézévé lőn, nevelvén számos mind a' két ágon lévő gyermekeit, Istennek ditsőségére, a' Királynak és Hazának hasznos szolgálattyára:

Vayai Iffiabb Vay Ádám két rendbéli Házasságokbúl származott Fiairól és Leányairól.

Ezen *V. Vay Ádámnak* is, ki az elő adott történet szerént új Linéát formáltt, két Feleségei valának: az első vala *Óvári Szent Miklósi Báro Pongrátz Kristina*, néhai bóldog emlékezetű *Óvári Szent Miklósi Báro Pongrátz György*, *ki az Udvari Referendáriusi Hivatalból Erdélyi Can-*

*cellárius*ságra emelődött édes Leánya, eggy minden tekéntetben tökélletes, példás, és áldott jó Matróna, kit az akkori uralkodó Fölséges *Mária Thereſia* is különösön kedvelleni 's a' legkiſsebb, Bétsben ſzületett Fiát *Iſtvánt*, az Írónak édes Atyát, a' Kereſztség vizén ama' ſzentséges karjaira venni méltóztatott, a' mellyeken koronáztatása idejekor *második Jósef Csáſzári Fiát*, hét Ellenségektől eggyſzerre megtámadtatván tartotta, 's a' hív Magyar Nemzet hívség buzgósábban, melly által a' hét Ellenségek meg is aláztatának, általajánlotta:

Ezen drága Lelkű, 's áldott emlékezetű Aſſzonyságtúl valának *V. Vay Ádámnak* (a) *Ádám*, (b) *György*, (c) *Mihály*, (d) *Péter*, (e) *Lajos*, és (f) *Iſtván* Fiai: *Anna* és *Mária Leányai:*

V. Vay Anna méne Férjhez *Borosjenői Muslai Gáborhoz*, N. Pesth Vármegye hajdani Allispányához, kitől ſzületék a' moſtani nagy Érdemű, Fő Tekíntetű, és Méltóságú *Borosjenői Muslai Antal* Vice Palatinus, Udvari Tanátsos és Nemes Temes Vármegyei Főispányi hivatalnak Adminiſtrátora, Hadi és Polgári érdemekkel tellyes több Teſtvéreivel úgymint *Gáborral*, *Péterrel*, *Károllyal* és *Iſtvánnal*, kik közzűl némellyek hadi, mások Polgári jelesen viseltt Hivatalaikról ismeretesek; 's kiknek Leány Teſtvéreket *Borbárát* moſtani *Jeſzenszkinét* az Író valamint még Iffiúságában tiſztelte,

úgy ez napságig ritka Atyafi szívűségéről híven emlékezni nem szűnik: úgy nem külömben hasonló érdemű fiaival és igen jól neveltt kellemetes Leányival egyetemben, a' kik is az Iró által nagyon kedveltt, és méltán bötsben tartatott született *Jankovits* Kis Asszonytúl (ki Országunk minapi Nagy Méltóságú Fő Bírájának *Szent Iványi Szent Iványi Ferentznek* Testvérjétűl születék, 's Fő más Házokkal vérség kötésben álla, de nem régiben meghaláloza) édes jó Anyoktúl származnak: így ezen *V. Vay Anna Muslai Gábornénak* eggyik Leánya Férjhez méne N. Ugotsa Vármegye Allispányához *Hagara Pálhoz* kitől *Lászlo* a' Kapitány 's több Fiú és Leány Testvérei származának:

V. Vay Mária méne Férjhez *Báro Apor Josefhez* Erdélybe: de maradék nélkűl mula ki ez árnyék világbúl: általmegyek tehát *Vay Iffiabb Vay Ádám* és *Báró Pongratz Kristinátúl* származott Fiaira, kiket előbb említék.

(a) Első vala ezek között ismét, ki Bárói Méltóságban éltt Erdélyben, 's kinek az oda való, 's ezen Familiát illető minden némű Jószágok általadódtak *Vayai Báró Vay Ádám*, kinek *Báró Thorotzkai Agnestűl* született tsak ugyan *Ádám* Fia, hirtelen és reméntelen halállal kimúlván ez árnyék világbúl, a' Fiú ágon magva szakada, de *B. Vay Juliannátúl* származnak Erdélyben Nemes *Daniel*, és *Rátz* Nemzet-

ségek: ezen *Julianna* pedig vala az előbbeni *B. Vay Ádámnak* édes Leánya, és a' másikának Testvére: a' kinek hólta után is böcsületére szolgálhat ama' Nemes Erdély Országa nagy érdemű és Méltóságú Róm. Sz. Bir. *Széki Gróff Teleki Károly*, tsak ugyan azon Ország néhai Cs. Királlyi Kints tár őrizőjének (Thesaurarius Regius) Cs. Kir. Fölség belső titkos Tanátsosának és Kamarásának a' Szent Istváni Nagy Keresztes Rendi nyugodalomra tétetett Vitéznek, eggy igaz nagy Méltóságnak, 's részrehajlást nem ismérő Bírónak jó említése, mellyet Ő Excellentziája azon időben ezen hirtelen halállal kimúltt Iffiú *B. V. Vay Ádám* felől kegyesen tenni méltóztatott, a' midőn az Író a' Ródnai savanyú vízről, melly az aranyérben szenvedő embernek, (mint maga tapasztalta) kész gyógyító szer, Dézs Városán az Ő Excellentziája Lakhellyén több napokig múlatozván, udvarolna, 's rend kívül való kegyeséggel fogadtatnék.

Sajnállotta tudni illik az elhúnttnak nem tsak ékesen virágzott szép és kellemes Iffiúságát, alig 24. Esztendős korát, ékes formáját, 's gyertya szál egyenes deli termetét, de mind ezeken kívül, Iffiúi Esztendőit felülmúló tudományos vóltát, ritka szép erkőltseit, megöregedett ítélő tehetségét, minden kivel forsa és érdeme szerént bötsülettel bánás módját, 's t. aff. melly ke-

gyeſségéért Ő Excellentziáját az Író részéről a' mélységes tiſztelettel elegyes ſzíves megköſzönés, az elhúntat pediglen ama' ſohajtás illeti, nyugodgyék halhatatlan jó Lelke az Úrban és békeſségben a' Teſtnek közönséges feltámadása napjáig, a' melyben tudni illik, eljövend az Úr ítélni eleveneket és hóltakat, 's kiki érdeme ſzerént a' hogy itt kereſte, úgy ott megleli jutalmát.

(b) Következik *V. Vay György*, ki a' hét eſztendős Burkus háborúban Fölséges *Maria Thereſiáért* vitézkedvén a' néhai *Hallerkői Gróff Haller Sámuel* gyalogság ezeredénél Kapitányságot visele; 's ſebbe esvén a' háborúnak végével nyúgodalomra lépett méglen tsak ugyan Fölséges *Maria Thereſia* által Caſſai Provincialis Commiſſáriusnak Királyi Tanátsos Czimmel eggyütt tétetődött, melly hivatalában ugyan ſerényen, és minnyájoknak kedvére eljártt egéſz késő örögségig, meghalálozván Kaſsán 1787 Eſztendőben, kinek Rozán Mária, néhai Cs. Kir. Oberſter Rozán Leányától, eggy mártialis ſzép és derék jó Aſſzonytúl Fiai és Leányi a' következő ſor ſzerént ſzületének.

V. Vay Györgynek Rózán Máriától ſzületék *Vayai üdősbb Vay Józef*, üdősbbnek nevezteték azért, mivel a' tiſztelettel említett 's az *Vay Ábrahám* lineabéli most Septemvirálista *V. Vay Józef*, nálla ſokkal iffiabb vala; írok tehát most a' *V. Vay György* első Fiáról.

1.mo ad b) *Vayai üdősbb Vay Jósef* iffiúságában a' Nemes Királyi Testőrző seregnél (ad Nobilem Turmam Praetoreanam) vitézkedett, melly szolgálattya után N. Heves Vármegyében előbb a' jegyző tollat több esztendeig kórmányozván, tsak ugyan azon N. Vármegyében, a' hol a' Nagy Atya *V. Vay Ádám* Viceispánykodott, ő a' Szolgabirói hivatalt viselte; ezen dítséretesen viseltt hivatalából azután Fölséges *Mária Thereſia* által a' Tiſzán innen Kerületi Diſtrictualis Debretzenyi Táblára Tábla Bírónak által tétetődvén, és mind öſzveséggel 36. Eſztendőkig példás igazság kiſzolgáltatáſsal többféle tiſztségeket viselvén, Királyi Tanátsos Czímmel Fölséges Uralkodónk által megdíſzesítetett. Felesége vala *Siskovits Anna*, de a' kitűl ſoha sem Fiú sem Leány magzattya nem vala, hanem noha ezen *V. Vay Jósef* Teſtvér Ötseinek Fiai valának, ő mindazonáltal valami Cseh Orſzág ſzületésű Mayler nevezetű Hadi Commiſſáriusnak kilentz élő gyermekei közzűl, eggyikét a' Kereſztségből emelvén, 's magához neveltetés végett vévén, a' Feleségének *Sis* 's a' maga nevéről *Vaynak*, és így *Sisvaynak* nevezte, 's rólla több mint édes Atyai módon a' minthogy életében gondoskodott, úgy halála előtt is rendelést tenni el nem múlaſztott: Ezen *V. Vay Jósef* meghalálozott Apr. 15.kén 1798 dikban.

2 do ad b) *V. Vay János Györgynek Rozán Máriától* születtett második Fia, ez is mint előre bocsájtott Testvér Báttya a' Nemes Királyi Test őrző Seregnél (ad Nobilem Turmam Praetoreanam) kezde szolgálni, holott is, úgy a' muzsikának sokféle Nemében Virtuosus, az Europai pedig majd minden Nyelvekben olly előmenetelt tévén, hogy úgy a' Fölséges Királyi Udvarnál és Előljáróinál, mint minden Tiszt és Embertársainál kedvet és szeretetet érdemlene, ritkitható külömbféle tulajdonságira nézve tsak hamar az Alhadnagyi Rangból a' *Gróff Hadik* Magyar Lovas ezeredgyénél az Alkapitányságra eggyszerre emelődne: ottan tsak hamar eggy Lovas Sereg osztály Sereg Vezérévé (Schvadrons Commendant Ritmeister) lenne, a' mellyben is sokáig tartózkodván, maga üdejére második, 's azután tsak hamar első Fő Strázsamesteré (erster und zweyter Major) lévén, és úgy a' Török, mint a' Franczia Háborúbéli viaskodásokban sebeket nyervén Aloberszteri (Obristlieutenant) Characterrel 's egésszz pensióval nyugodalomra tétetődött: Felesége vala ennek ama' már előbb tisztelettel említett Róm. Sz. Birodalomi *Széki Gróff Telcki Borbára* eggy tökélletes, példás, 's nagy Keresztyén, bőlts, 's kiváltképpen a' mind a' két ágon lévő Atyafiait szívéből szerető Dáma, eggy hív Feleség, eggy érzékeny Anya, ki *V. Vay Jánossal* unoka

lévén, egyedűl a' Főpapi engedelemmel (Dispensatio) kelhetének eggyben. Ezen drága és vóltaképpen megböcsűlhetetlen Özvegyi Méltóság vala néhai *Balogfalvi Czóbel* Kapitánynak, kitűl *Imre* nyugodalomra penſióval lépett Cs. Kir. Fő Strázsa Meſter és *Láſzló* N. Zabolch Vármegyének eggyik Fő Tábla Bírája Fiai, és *Juliánna Szerentsyné*, *'s Borbára Irinyi Tamásné* minnyájon jó Szülőknek, jó ſzülöttei ſzármozának, ama' mondás ſzerént: nem meſſze esik alma a' Fájától &c. Kik között *Baloghfalvi Czobel Imre* a' Frantzia háborúban mint moſtoha Atya ſerényen vitézkedvén, előre a' fején és karján, mint ſzenteltt Vitéz moſtoha Atya *V. Vay János* ſebeket nyervén, jelét adta ſzeretett Királlyáért és édes Hazájáért bátor vitézkedettetésének, és annak, hogy a' bátortalanokként hátot az Ellenség előtt nem fordított, annyival inkább nem ſzaladott, hanem a' ſarat, ott a' hol kellett vitéz méréſzséggel és egész Lélek jelenléttel (generoſite et praeſent d' Esprit) kiállotta: *ám így tselekſzik az igaz Magyar vér, melly futást 's félénkséget nem ismér, hanem mindent kiállani mér, még győzedelemmel viſſza nem tér, vagy ditső halált nem ér:* Illyenek érdemlik a felſzenteltt Vitézre néző, 's egyedűl illyent illető *Borostyán koſzorút.*

V. Vay Jánosnak az Özvegy *Czobelnétűl* ſzületett *Gróff Teleki Borbárátúl* eggyet-

len eggy fia *Jani* marada, kit tsötsömös korától egéſſz ez móſtani Törvényttanúló kóraig ismérvén, reménlem, hogy Atyának, ős Eleinek, 's Bátyainak nyomdokit követője léſzen mindenekben: kinek Atya halála után, mint annak megkülönöztetett Atyafia 's Baráttya — elhuntt édes Atya nevében és képpében azt kívánom, *hogy ha lehet még külömbb*, de illyen bizonnyára vállyon belőlle, így a' Tökélleteſségben meſſze elindúltnak fog minden józan Gondólkózású, 's Nemesebb Szívű Hazafi Atyafi — 's Embertársai általitéltetni.

V. Vay János több különös és mindeneken felűlmúló Túlajdonságihoz tartozik, ama igaz Iſteni Imádás és Tiſztelet Búzgóság, mellynek ſzent Tüzétől ő felbúzdíttatván előbbſzör is, minekelőtte túdniillik a' Ház építéséhez fógna, az eggy bizony örök élő Iſtennek Templomot állított, és ſzenteltetett, mellyben magamnak is többſzör lévén ſzerentsém megjelenni, ezen megőſzűltt és Szenteltt Vitézet, vagy a' Szent Mise áldozatot bémútató Papnak háta megett ſzólgálni (miniſtrare) vagy az Órgonát verni, 's éneket elkezdőnek és fólytatónak találtam ólly ahétatóſsággal, melly a' *Mélchisedeki Rendűeknek* is Példájára lehetett: — E' ſzent Búzgóságtól elragadtatván ő, 's ſzemeit az Egek boltozattyára (*mellyeknek teteje fölött azóknak alkotó mindenhatója lakozik*) függeſztvén, könnytseppei letsór-

dúlának, a' mikoron a' Papi Renden szólgáltt *Vay Fő Papoknak* személlyeit, az övében minteggy Summában álmélkódva tiszteltem: — Így viselte magát az Isten házában az ő fedhetetlen Élete párja, az ő forrón szeretett *Gróff Teleki Borbárája*; kinek bár az első Férjétől feles, 's ettől is gyermekei vólnának, még is hasonlóúl kedveltt édes Férjének szegényebb sorsra a' fátum által (*melly az Emberi Nemzettel közös*) jutott, 's általa igazán szeretett Atyafiait vagy minden kitelhetőképpen segíteni, vagy maga mellé venni, 's így ápolgatni törekedett. Bizonyságúl merem én hívni az ő istenesen elhúntt Férjének Testvéreit, 's Testvérének Gyermekeit, különösön a' szelíd, jámbor, 's jó szívű *V. Vay Ceciliát* Özvegy *Tsákányinét*, és a' még hajadon *V. Vay Máriát* az *Iffiabb V. Vay György* Leányát, kik mind a' ketten ezen valóban méltóságos véreknek óldala mellett örömkeszséggel nem annyira szolgálnak, (*a' mit tőllök nem is kíván,*) mintsem vígasztalására múlatoznak, méltán elmondhatom én, hogy *V. Vay János* szíves éltt Atyámfiának 's Barátomnak hamvai, 's *Gróf Teleki Borbárának* igaz méltóságos Személlye áldva legyenek, eme' sokáig éllyen, mivel életére többeknek vagyon szüksége, amaz az örök bóldogságban nyugodgyon, mellynek elnyerésére már gyarló élete napjaiban elég érdemet halmoza:

3.o ad b). Következik a' Sórba *Iffiabb Vayai Vay György*, ki illyen nevezetű édes Atyának — 's *Rozán Mária* Anyának harmadik fiú ſzüleménye: — Ez a' II dik *Jóseff Csáſzár* Syſtemája alatt az Eperjesi Diſtrictuális Táblánál az Exactoratus Hivatalnál mint *Rationum Officialis* ſzólgálván, minekútánna a' második *Jóseff* halála után mindenek a' régi Lábra Magyar Orſzágon viſſza tétetődének, Hivatal nélkűl marada; 's mind maga, mind felesége Vagyónját az Ásványos Orſzági Bányáknak míveltetésére haſzon nélkűl elköltötte vólna, a' Nagy Váradi túdományos Kerűleti Akademiának Actuáriusi Hivatalára kihivattatott, meg is felele ő úgy annak, mint minden egyébb felválaltt kötelesſégének, mellynek minden Tekéntetben Embere, tanúltt és ólvasott férfiú vala: — Ezek mellett az Földmérő -- és festő Mesterségeket (Geometriam et Picturam) jól értette, — Iffiúságában, a' Nevendékeny Papság nevelő Házában (in Seminario Cleri Junioris) Egerben több Esztendőket töltvén, e' Tárgyra tartozó Túdományokat is tulajdonává tette, de Papi hoſſzú fekete Ruhára reá únván, a' paſzómántos nadrágát viſſza kérte, melly Történetét a' minthogy akkor ama nagy Buzgóságú és úgy Anyaſzentegyházi mint Pólgári nagy Méltóságú *Galanthai Gróff Eſzterházi Károly*, Egri megyebéli Püspök ſajnálta, 's őtet többſzöri Jelentésére is nehezen bócsáj-

totta ki, úgy késő időkre tettét megbánta, ezen *Iffiabb V. Vay György* mivel a' tiſztelettel említett Püspök Nagy Atya érdemeire tekintve is, belőlle a' Papi Rendben nagy Embert akara kéſzíteni: megbánta mondom azután ama' közbeſzéd ſzerént: *A' ki mit akar azt tselekſzi, a' mit nem akarná azt ſzenvedi.* Igy valójában *Vayai Iffiabb Vay György* is eleget ſzenvedett, de a' mit nékie előre akkor látni nem lehetett. Felesége vala *Rettelfalvi Rettel Karólina*, a' kitűl *Károly* és *Sándor* Fiai, 's *Mária* Leánya ſzármozának, a' kiről hogy *V. Vay János* Obriſtlieutenant Özvegyénél, ſzületett *Gróff Teleki Borbárának* tartatik, 's jól neveltetik, már előre emlékezet tétetődött: meghalálozott ő Mártius vége felé Nagy Váradon 1801-dik Eſztendőben:

4-to ad b). Ennekutánna következett *V. Vay Ráphael*, ki annakutánna N. Zabolch Vármegyének érdemes Szolgabírájává lőn, eggy minden tekíntetben mint *György* Teſtvére derék, tanúlt, 's jó erkőltsű Ember, de kinek Feleségével, ſzületett *Orosz Klárával* a' Földi pokol ez árnyék Világban kijuta, azért ha tudni akarod, az ő óldalbordája, ki, és millyen vólt légyen? válaſzd az Oroſz nevet kétfelé, 's azonnal megleled! *ó! roſz.* Szép Nemes Aſſzonyság, és gazdag értekű vala ugyan, de úgy Ura, mint maga vagyonját a' ſok *Sapókra* elkőltvén, követte a' nagy ſzegénység, 's

végre hiteſzegett Felesége által elhagyattatván a' jó Raphael menedékenyhellyet ama' ditsőſségesen említett *V. Vay Jóseff*, akkor Nemes Zabolch Vármegye első Allispányánál, most a' Fölséges Septemvirális Tábla nagy érdemű Aſſeſſoránál, a' másik, úgymint *Vay Ábrahám* Lineáján álló Atyafinál találá; ki ámbátor más valláson vólna, lakhelyet, az az Házat és Teleket nékie mindenekben engede, 's példát mutatott ezen tettével is az egész Kereſztyén Világnak, miként kelletik a' Vallás külömbség nélkűl az vétke kívűl ügyefogyott jó ſzívű Attyafián a' ſzerentse javakkal megáldatott vérnek ſegíteni:

Ezen ritka jó ſzívű Atyánkfiának Neve minden ki *Vay* előtt, még annak eggy utólsó maradéka (*ſurculus ultimus*) fönn maradand, tsak ezen jeles és példás tselekedetre nézve is bötsben fog tartatódni. De tsak ugyan ezen drága és megböcsűlhetetlen Atyafinak grátziájával ſokáig nem lehetett ſzerentséje élni *V. Vay Raphaelnek*, mint a' ki a' többi vérségeivel egyetemben fölöttébb érzékeny ſzívű lévén, a' *ſzégyen* és *fájdalom* terhe alatt, előbb a' mély gondolkozásokban, onnan ájulásokban, végre nehéſzségekben esvén, még *Üdősbb V. Vay Jóseff* legöregebb Teſtvére előtt két Eſztendőkkel (hanem tsalatkozom) 1796. Eſztendőben, Baktán akkoron a' *N. M. Hallerkői Gróff Haller Jóseff* Úr Ő Excellentziájának

Udvari Káplányánál, a' hová Iſteni tiſztelet végett, az az Szent Mise halgatásra méne, 's hirtelen nyavalyája megsúllyósodván, véletlenűl kimúla ez árnyék világbúl; példát hagyván hátra maga után, hogy kezdetében kelletik a' roſſzat oſtromolni, másképp a' jó életnek el kelletik bomolni: *Principiis obſta, ſero medicina paratur, cum mala per longas invaluere moras:* ennek magva ſzakadott: ám! a' melly kaſzállót ſok marha járja, fűvet nem teremhet, 's ſzénát nem lehet kaſzálni.

5-to ad b). *V. Vay Elek* (Alexius Vay) Üdősbb *V. Vay Györgynek* és *Rozán Máriának* legiffiabb az az utólsó Férfi magzattyok, alig hogy a' gyermeki korbúl kikerűle, katonaſságra adta magát, a' mint is vóltaképpen jeles jó Vitéz, és ſzembetűnő rend ſzerént való Fő Tiſzt vala belőlle: katonaſságát előbb a' *Siskovits* gyalogság ezeredénél kezdette, honnan a' *Gr. Pálffy* Regementyében (melly most *Jelachich* Fő ezeredesé) méne által; 's minden tulajdonos ezeredesinél kedvet, Tiſzttársainál ſzeretetet, 's alattavalóinál bizodalmot lele: bátor vitézségéhez járulának mind elme, mind ſzívbéli ritkában található tehetségei, mivel igen tanúltt 's olvasott ember lévén, a' katonai Rendtartás (*Disciplina militaris*) ellen vétetteket minél ſzelídebb móddal igyekezett vala kötelesſégek úttyára viſſza téríteni, úgy hogy a' kemény fenyítékeket

tsak azok ellen vette elő, kiknek jobbúlásokhoz már kevés reménysége vala, és kiken a' többszöri apróbb büntetések nemei keveset segíthetének: *Majorisáns Kapitány* lévén midőn *Veróna* és *Pávia* Olasz Országh Tartományai között fekvő *Argule* hellyen a' *Frantziák* ellen vezérelné a' kórmánya alá bízatott had seregtsapatot, az Ellenség eggy véletlen lövettyére paripája fére ugorván, azzal eggyütt eggy dombrúl eggynehány öllnyire a' kákás posványságban esvén, szakadást kapott, melly miatt a' hadi szolgálat folytatásra alkalmatlaná tétetődvén, a' Királyi Fölségtűl pensionáltatott, 's elhalásának rövid üdeje előtt *Fő Strázsamesteri* érdemlett Czímmel megdíszesítetett. Nyugodalomra lett tétetésekor, sem nyughatott, el nem lankadhatván benne a' szolgálat buzgóság, hanem romlott életerejének esztendeiben is a' Horváth Országi Generál Commandónál mint annak eggyik Táblaülője, önként felvállaltt kötelességét serényen folytatta; szolgálni kezdett 1771 dik Esztendőben, 's meghalálozott Horváth Országnak Zágráb Várossában 1800-dik Esztendőben Julius hetedikén: szolgáltt tehát 30. Esztendőkig, gyarló életének negyvenhét Esztendéjig, a' honnan minden ki, kinézheti, hogy a' hadi szolgálatot 17. Esztendős korában kezdvén, hóltig, és élete fogytáig folytatta:

Ezen Király és Haza áldozatúl esett Vitéz védelmezőnek szerentsétlen sorsát nem csak minden ki ismérte, de csak hírét is hallotta, szívéből fájlalta, ő pedig a' Teremtője által, kit tellyes Élete napjaiban buzgón imádott, a' *Király* és *Haza* Híveinek rendeltt hervadhatatlan Koronát elnyervén, nyugszik ama' bóldog vég nélkűl való valóságnak Házában, az igazán szenteltt Vitézek sorában, a' hová e' keskeny határ közzé rekesztett élet után, éjjeli és nappali törődésekkel, a' jó 's igaz Lélek jutni kívánkozik: szeretett kedves Atyafia vólt ez az Írónak; kivel unoka vala, 's a' ki kedveltt vérségének megértett elalkonyodása után gyászos Hantya fölött most is így sóhajtozik:

Elek! drága Lélek! még éltél jó Bátyám!
Szentellyen Tégedet a' Mennybéli Atyám;
Jó híred nem hal el két Testvér Hazában,
Ezen Apostoli eggy Magyar Országban,
Terjesztem Nevedet ismérvén szívedet,
Érdemlett örökös emlékezetedet:

Midőn az szíves Atyafiak, 's hasonló indúlatu jó idegenyek *V. Vay Eleknek* a' Király és Haza bóldogságáért felszenteltt élete felűl imigy éreznek, könnyen mérsékelheti minden ki az ő példás hívségű 's tökélletes jó szívű Özvegyének fájdalmát, ki őtet három esztendőkig tartott, elnyomorodott állapottyában, szintég mint egés-

séges korában, élete órájának utólsó pertzentéséig nem tsak hogy el nem hagyta, sőtt igaz Lelkéből 's tiſzta jó ſzívéből hiven mindenkoron ápolgatta: Igazán Nemes *Bucher Jóseffa* ezen drága Ángyomnak 's jó Özvegy Aſſzonyságnak a' Neve, kinek Nemzetsége a' Római Szent Birodalmi Fő Nemes *Bucheriekből* ſzármozott, kik közzűl eggyik *VI. Károly* Király és Csáſzár alatt a' Fölséges Udvarnak titkos Cabinetumában, a többiek pedig a' lovas, és gyalogság ſeregeknél Fő hadi Tiſztségeket érdemmel viselének az Özvegynek édes Atya N. *Bucher János* a' Temesi Camera Praefecturából, az Horváth Orſzági réſzen álló 's az Csáſzári Had ſereg ſzámára ſzolgáló élethéli ſzerzés és elintézés hivatalt jelesen viseltt Férjfia, 's Fölséges *II dik Jóseff Csáſzárnak* igen igen kedves embere vala; nem lévén több magzattya ezen eggyetlen eggy Leányánál, 's ott quártéllyozván a' *Jellachich* gyalogság ſerege, mellyben *V. Vay Elek* Kapitányoskodott, eggyütt megismérkedvén, ſzerentsésen Házastársúl elvette, 's elvévén boldogságát ezen idegeny Nemzetbéli Aſſzonyságnak tökélletes hívségében, 's példás viseletében fellelte: *eggy vóltt az ő ſzívek, eggy az akarattyok, eggy a' ſzándékok;* mire nézve nem ok nélkűl fájlallya most is jó Özvegye ſzeretett Férjétűl a' ſenkinek nem kedvező halál által kóránn elválaſztatását, 's tőlle árván és özvegyen

lett elmaradását; kinek örök ditsőſségére ſzolgálhat Férje hamvaihoz bizonyított, önnön haſzont kirekeſztő Remek hívsége: — Tudniillik, hogy onnan hazúlról a' ſok Teſtvérek miatt (kiknek felneveltetésekre ſok költség felméne) kevés ſegítség telvén, elhúntt kedves Férje még iffiú legény korában adóſságot tett vala, melly az ónnan hazulrúl nem ſegíthető hadi Tiſztek közzűl ritkán által elkerűlhető állapot; *V. Vay Elekkel* is megtörténe; kinek noha minden ſzerezményit, fegyverèit, őltözetit, ruháit 's t. aff. az Úra halálán kesergő jó Özvegy eggybenírattatván, az adóſsoknak általbocsájtotta, mindazonáltal ki nem telvén az adóſság, ámbátor a' Tiſzt Urak eggybenértések 's ítéletek ſzerént, többel már az Özvegy (*mint a' kinek Neve az adóſságoknak alá írva nem vala*) nem tartozott vólna, a' ſaját kevés ſzázakból álló pénzbéli Capitális ſummáját, hogy még éltt, ſzeretett Férjének hamvait az adóſságot kívánóknak rágalmazásitól mentté tehetné; önként odaajánlotta, 's egéſſz kéſzséggel fel is ſzentelte; melly áldozattétele után, eggyetlen eggy Leány gyermekével, a' kisded *Antóniával* Magyar Orſzágra Férjének fennmaradott, 's életben lévő Teſtvéreihez veendő óttyát magában eltökéllette, a' melly ſzándéka is az N. M. Horváth Orſzági Püspök *Verhovátz Maximilián* Ő Excellentziájának, 's az oda való Nemes Káptalannak értésére

esvén, mint példás viseletű életéről ismeretes jó Kereſztyén Nemes Aſſzonyságot, utazás tárgyától tartóztatván, az ott maradásra ſegedelmek ígéretivel bírni akarták, de itt is az elhúntt Férje Atyafiaihoz viseltető ſzíves tiſztelet felülhaladván a' jövendő és következő történeteknek megfontolásán; a' fentebb tiſztelettel említett *Püspök és Káptalanbéli* Urak által kéſz pénzbéli ſegedelem az Özvegynek titkon küldettetett, 's azon Magyar Orſzágra az elhúntt Férjének Teſtvéreihez, 's onnan Nagy Váradra e' Munkának Írójához érkezett; a' hol is hátra hagyván Leánykáját Férjének legüdősebb Teſtvére üdősbb *V. Vay Jóseff* Özvegyénél, *Nádudvaron* lakozó *Siskovits Annánál* az Íróhoz jöve, kinek Udvarában eggynehány hónapokig tartoszkodván, 's úgy virtuſsa, mint jó ſzívűsége nyilván való jeleit ſokakkal megismértetvén, különös ſzállásra méne, kedve tartván varásra, 's egyébb Aſſzonyi munkákra tanítandó Leánykákat felfogadni, a' mint tselekedett, és tselekſzik most is; élvén ezen Nemes *N. Váradi Káptalan Grátziájával.* Mellynek kegyeſségéből hólnaponkéntes pénz ſummátskával ſegítődik, 's melly jó vóltyáért a' Nemes Káptalannak az elhúntt Férjének Atyafiai is, a' jó Özveggyel egyetemben hálaadás, és megköſzönés köteleſségeket valójában ismérik, 's ebéli ſzíveſségeket méltán böcsben tartják: Így az Özvegynek *An-*

tonia Leánykája, már most *Leánya*, mert már láb alól jól felnőtt, a' Cs. Kir. Fölség rendeléséből a' *Nagy Váradi T. Ursula Szent Szűz Társai által* neveltetvén, az Isteni felelemben a' jó erkőltsek követésében jól haladott, 's eggy darab időig édes jó Annyának óldala mellett a' varrást 's egyébb Aſſzonyi dolgokat illető munkákat megtanúlván Fő Nemes *Ugray Ugray György* Özvegye, ſzületett *Bölönyi Bölönyi Anna* Aſſzonyság ſzárnyai alá vétetődött, ki mint édes Leányát tekintvén, 's a' Vallás külömbséget nem nézvén, a' Kereſztyéni Virtust Anyai ſzeretettel tűndökölteti, bár vólnának ſok követői, de inkább ritkán láthatni már illyen példamutatást: A' tiſztelettel említett Aſſzonyság mutattya most *Antóniának* a' mezei gazdaságot, a' házi gondoſságot, a' rendtartást, azomba hogy a' Katholikusok módjára, a' mint az *T. Apátzáknál jól megtanúlta*, Istenét félje, imádja, és tiſztellye; Anyai módon és Kereſztyéni képpen inti és öſztönözi felfogadott Leányát. — *Be ritka tünemény!*

Ezen előrebocsájtott történet előadásból két dolgot kivehetni; mellynek eggyike az, hogy nem egyedűl és annyira a' *pénz*, mint a' *ſztves ſzeretet, az eggyező értelem* téſzik meg, és erőſsítik az Házaſságnak bóldogságát, mivel a' ki pénzért házasodik, tsak pénzt és nem Feleséget vagy Férjet véſzen: pénzt ſzeret az illyen és nem társot, 's mi-

nekelőtte a' pénz elkellne, elmúltt már előre a' megkívántató ſzeretet: elkelvén a' pénz, ſzáll a' ſzeretet az idegenyekre; melly idegeny ſzeretet, a' ſzegénység kívül követik ſzámtalan egyébb nyomorúságok egéſſzen a' kétségbenesésig: másika az, hogy az igaz 's nem tettetett ſzeretetnek, éltünkig megőrzése, elalkonyodásunk után, (bár ha a' hátramaradattnak ſzívében fájdalmat áraſzt annak megemlékezése) de ugyan azon eggy nyomban érkezik ama' édes belső megelegedéſsel eggybenkaptsoltt vígaſztalás, hogy ama' jó társ tűntt el, kinek adatott hívséghit híven megtartatódott, és midőn ezen édes érzést a' böcsület koronázza, eggyütt a' Mennyei áldás tetézi aztat, mellyből eredő kegyelem a' fátum közepette ſe távozik el az illyentűl, mint *V. Vay Elek* Özvegyének és Leányának története nyilván bizonyíttya, kikre az árvák és özvegyek Iſtene ſzembetűnőképpen ügyelt mindenkor, 's nem is fogja őket ſoha elhagyni:

Némelly az hellytelen és rendetlen indúlat öſztönnek helytadói pórúl járván, azzal mentegetik magokat: a' ſzegénység úgymond vett reá, ezen vagy amaz vétségnek elkövetésére, nem gondolván meg előbb, hogy jobb lett vólna a' roſſzban töltött idő helyett, kézi munkában foglalatoskodni, 's azzal az élelem módgyát eſzközleni, a' mit elmúlaſztván, és elreſtelkedvén, a' könnyű

játékból, ſzomorú játékra jutának, böſtelenség és kárvallás érvén őket. Mások gazdag mívóltokban elbizakodván, 's bővelkedvén mindennel, a' hellyett hogy a' ſzemérmes úgy nevezett házi ſzegénynek ſegítségére és ſegedelmekre jutſatnának valamit, gazdag állapottyokat majd egéſſzen az eggy tiltott ſzerelemnek ſzentelik, 's a' lapos guta környékezvén erſzényeket, aztat pénz nélkűl üresen, Lelkiismereteket pediglen az elkövetett bűnöknek motskával terhelve találják, élteknek nyomorúlttan eltelésében egéſſz halálok órájáig: Nem tántorította meg ezen érdemes Özvegyet a' ſzegénység, mellyet a' mint titkolni, úgy ſzégyenleni ſem lehet; ki noha iffiantan maradott Özvegységre, úgy ſok élemedetteknek is a' tiſztaság, és tiſzta Lélek isméret követésében példával előjára, a' miért is Leányoſtúl eggyűtt érzik az Egek áldását: Ezen érdemes Özvegy vólt előbb elhúntt Férjének *György* Teſtvére körűl, midőn 1801-ben Mártius 20dikán Nagy-Váradon meghaláloza, ő fogta bé a' ſzemét is, midőn a' halhatatlan Lélek annak oſzlásra indúlandó teſti sátorát elhagyná. Ezen drága Atyafi Özvegy az Írónak, Feleségének, és gyermekeinek mindennémű egéſség változás és betegség környűlállásokban ſegítségekre vala mindenkor, a' ki is Ura minden Atyafiaihoz a' tiſztelettel elegyes ſzeretetet, minden alkalmatoſságokban nyilvánságosan úgy

bébizonyítván, mint elhúntt Férjéhez mindenkoron megőríztetett ſzeplőtelen hívségét, méltó, ki nem tsak példája követésére, de eggyütt örök emlékezetre is érdemesnek tartattaſsék: adna Iſten bár minden jó *Férfinak* illyen *Feleséget*, *igaz Fele ſegítséget*.

Elvégezvén így *Vayai Üdősbb Vay Györgynek* minden Fiait, általmenek az ő Leány Magzatira, kik közzűl legöregebb vala a ad b) *V. Vay Anna*, *Czernagórai Csernovits Jóseffnek* Hitvestársa, ama' Csányon Heves Vármegyében lakozó *Csernovits Jóseffnek*, a' ki előbb iffiantan a' *Preisák* gyalogság ſereg ezeredénél fő hadnagyoskodván, azután a' minapi N. Felkelő Seregnél kapitányoskodván, minteggy Seregoſztálynak Vezére, most a' nevezett N. Vármegyének eggyik Fő Táblabírája, a' Közjónak, köz haſzon bötsülettel ſzolgál: lévén nékie eggy hasonló nevű Fia, ki a' Törvényestudományos Oskolát jeles előmenetellel elvégezvén, most a' Királyi Nemes Teſtőrző Seregnél vitézkedik, lévén eggyſzer'smint három jeles Leányai, kik a' mint értésemre esett, minnyájan ſzerentsésen Férjhez menének. Ezen *Czernagórai Csernovits* Fő Nemes Nemzetség Orſzágunkban ſok érdemeire nézve igen nevezetes, úgy a' mint N. Peretsenyi Nagy Láſzló azoknak érdemeit, 's Eſztendő ſor ſzerént való következéseit, *Orodiás* Czim alatt kiadatott ékes Munkája 2-dik Könyvében, a' XXII.

Alagyájához rekeſztett és a' 171-dik Levél-lapon olvasható Jegyzéseiben jó rendel fűzve előadgya: Illy emlékezetet téſzen róllok *Scanderbegus* is, és többek: Atyaſiságban állanak ezek ama' nagy hírű és nevezetű *Gróff Bránkovicsiakkal*, kik közzűl a' *máſodik Bránkovits György (Georgius II-us Comes Bránkovits)* Serviának és Rásciának híres Despotája vala, az az Fejedelme. Örömmel emlékezik az Író *Iffiú Gróff Bránkovits Ábrahámról is*, mint a' kit Udvarában eggy eſztendeig vólt ſzerentséje nevelni, 's a' kiből jeles jó erkőltsű 's tudományos viseletére nézve nagy Embert, 's Királlyának és Hazájának haſzon bötsülettel ſzolgáló Hivet méltán jövendőlhet; és a' ki moſtanság a' *N. M. Karlovitzi Metropolita Sztrátimirovits Iſtván Érsek Ő Excellentiája* ſzárnyai alatt (mint értésemre esett) a' Papi Rend ſzolgálattyára ſzentelte magát: Ezen *Csernovitsiak* Atyaſiságban állanak *Tököli*, *Pútnik*, *Tiganitti*, *Szaplontzay*, 's *Lebtzedéri* Fő Nemes Nemzetségekkel, kik a' Király és Hazának ſikeresen eſzközlött jó vóltokrúl, 's hívség ſzolgálattyokrúl igen ismeretesek:

b. ad b) V. Vay Mária mene Férjhez Fő Nemes *Pruſintzki Pruſintzkyhez*, kitől mind a' két ágon Nemzet Gyermekei ſzármoznak.

c. ad c) *V. Vay Caecilia* mene Férjhez Szabolch Vármegye nagy érdemű, 's

Fő Nemességű *Tsákányi Tsákányi* nevű, de már minden maradék nélkül ez árnyék Világból Istenesen kimúltt Fő Szolgabírájához. Különös jó szívére nézve igen kedves Atyafia ez az Írónak; a' ki a' több helyen tiszteletteel említett *V. Vay János* Obristlieutenant Özvegyénél Római Sz. Bir. Széki *Teleki Gróff Borbáránál*, mint az elhúntt Úrnak Testvére, eggyütt a' Gróffnéval Istenesen tőltik, költsönös Atyafiságos szeretetben, árván özvegykedő, 's még hátra lévő rövid életek' napjait. Hosszan és messze terjedő Életidőt kíván ugyan nékiek az Író, de rövidnek azért mondgya, hogy akármely számos Esztendők eltőltése után is, érkezvén az elkerűlhetetlen halál, tsak felettébb rövidnek és kitsinynek fog találtatni az élet, a' vég nélkűl valósághoz, minteggy tsepp víz a' tengerhez, vagy eggy szem porotska a' nagy tetőségre emelkedett hegyhez képest: Elvégezvén így *V. Vay Györgynek Rózán Máriától* született Fiait Leányait és Unokáit; általlépek az Iffiabb *V. Vay Ádámnak és Báró Pongrátz Kristinának* harmadik Fiára, a' mint következik.

(c) *Iffiabb Vayai Vay Mihály* vala ennek a' Neve, *Iffiabbnak* neveztetvén azon okra nézve, mivel a' *V. Vay Ábrahám* Lineáján vala az *Öregebbik*, és Kraznán lakozott Üdősbb *V. Vay Mihály*. Ezen *Iffiabb V. Vay Mihály* is Hadi Tisztviseltes Ember vala, szintég mint *György* Bát-

tya, de a' ki az Iró édes Atyának kéſz pénzen eladván a' Magyar Orſzágon lévő Jóſzágát, annak árán Erdélyben az elzálogasított Vay Juſson lévőt válta, ő is Bárói méltóságban éltt vala. Felesége lévén N. *Káſzonyi Anna*, a' ki is *Vayai Báró Vay Ádám* Teſtvér Báttyával eggyütt eggy Eſztendőben, úgymint 1768-dikén meghalálozott, nem hagyván maga után ſemmi maradékot.

(d) Negyedik Fia vala *V. Vay Ádámnak Báró Pongrátz Chriſtinától Vayai Vay Péter*, kinek hitves Társa vala *Nagy Kállói Kállay Borbára*, 's a' kitől ſzületének két Fiai, úgymint *V. Vay Imre*, és *Ádám*, kiknek Attyok *V. Vay Péter* igen iffiantan meghalálozott 1751-dik Eſztendőben Augustus hatodikán, 's *Vayától* nem meſſze *Pap* nevezetű N. Zabólch Vármegye Helységében temetődött el a' Templomba: Ennek eggyik Fia:

a ad d) *V. Vay Imre*, N. Zabolch Vármegyének nagy érdemű és minnyájok által közönségesen kedveltetett Fő Szolgabírája, eggy igen tanúltt, olvasott, ritka ſzép erkőltsökkel és abbéli tulajdonságokkal bíró, jeles Férjfi vala, ki ſzintég mint édes Atya *V. Vay Péter* alig érvén el a' Férfi kort, éppen a' ſzerentse késértében, midőn házasodni akarna, és eggy Allispányi Székre emeltetés indúlásban vólna, az Aranyeres Nyavalyában, minden véré teſté-

ből (mivel az ártalmas nemű piótzát, melynek végét elvágák, helyheſztették a' kitsútsorodott fájdalmas réſzhez) kiſzivárogván, meghalálozott 1778-dik Eſztendőben Májusnak elején, 's minnyájoknak, az *Atyafiaknak* tudni illik, és *Idegenyeknek* köz gyáſz bánattyokkal a' *Nagy Kállói* ékes és díſzes Templomnak alatta lévő Tetemböltban fényes halotti pompával elrejtetődött, az érzékenységekből a' koránti halál által kivetkeztetett, 's megfagylaltatott Teſte; kit valójában a' tiſzta és minden önnön haſzonréſz kirekeſztéſsel az Igazság kiſzolgáltatásához viseltetett buzgóságárúl, minden ki ismérte, gazdag avagy ſzegény, bóldog avagy bóldogtalan, Nemes avagy nemtelen méllyen kesergette, 's fenn vagyon most is, és fenn is marad örökre jó Neve, nagy híre, 's érdemlett örökös emlékezete, ki hamvainak tiſzteletére nézve kereſzteltette az Író is első kedves Fiú ſzülöttyét *Imrének*: Ezen *V. Vay Imrének* Teſtvér Öttse és *V. Vay Péternek Nagy Kállói Kállay Borbárától* ſzületett második Fia vala, ki a' kedvező Egeknek kegyelméből most is él.

b ad d) *Vayai Vay Ádám*, ki Iffiúságának első zsengéjében a' Siskovits Magyar gyalogság ezeredes ſeregében katonának álván, tsak hamar Záſzlótartóságra, 's onnan All és Fő Hadnagyságra emelkedett, ez is mint *Vayai Vay Elekről* említém, a' fegyvergyakorlás meſterségben minden Tiſzt-

társai fölött magát külömböztetvén, az egéſz Cs. Kir. had ſereg előtt (Armé) nevezetes vala, 's különös böcsben tartaték, 's Teſtvér Bátya *V. Vay Imre* elalkonyódása után, az házi gazdaság, 's Familia gondosság terhe reávárakozván, alig tudta vala a' maga Felsőſségeitől a' katona életből ſzabadúlását kinyerni, kit látván, hogy helyes és fontos előadott okokra nézve többé tartóztatni már tsak ugyan nem lehetne, közsajnálláſsal hazabocsájtattak a' hadi tiſzteſség jeleivel (Ehrenzeig). Így hazakerűlvén *V. Vay Ádám*, a' minthogy tüzes katona vala, úgy hasonló gazda vála belőlle, megáldattatván a' kegyelem kútfejétől, eggy ritka és Fejedelmi erkőltsökkel felruháztatott *Feleséggel* valóságos *Feleſegítségel*, kik eggyütt változhatatlan hívségű kőltsönös ſzeretetben élvén, tíz élő gyermekekkel áldattattanak meg, 's hármat azon kívűl dézmában adának az Egek Urának, ezen nagy érdemű, példás és tökélletes Matrónának köz tiſzteletet a' legſzentebb juſson érdemlett Neve *Irinyi Irinyi Katalin, áldás .. hív Feleség, .. 's Anyai vállain:* Eggybevetett vállal közlik ezek a' Házasságnak gonddal járó terhét, mellyen az ő kőltsönös tsorbát nem ſzenvedhető ſzíves ſzeretetek el annyira könnyít, hogy ſzámba ſe vévén az annyi ſok neveletlen gyermekek után való látás, gondoskodást, Kereſztyén nemes mód ſzerént egéſz a' leg kitel-

hetőbbségig nevelik őket az örökkön élő Iſtennek ditsőſségére, a' Királynak és Hazának ſzolgálattyára, 's ezen ſokat kiállott árva *Vayai Vay Ádám* Lineának többre és nagyobbra haſznoson vitelére; ſzentellyék tovább is a' kegyelemnek mennyei tárjából áradandó áldásokkal az irgalmazó Egek az ő ſzíves és Iſtenes óhajtásaikat, a' mellynek boldog elérésére e' *Fő Nemes Háznak érdemei* a' mindeneket ſzemlélőnek ſzeme előtt, mint *Ábel áldozati* naponként a' végső örök jutalomra felfogadódnak: Ha az *Athéna* és *Lacedaemóniabéli* Törvényeknek e' Magyar Hazánkban hellye vólna, tsak ezért is nagy jutalomra méltó vólna ezen Fő Nemeſségű eggy pár, melly hogy Neſztori Eſztendőket érheſsen, a' mint *V. Vay Amália Tasnádſzánthói Betsky Jánosné* Leányától unokáit ſzemléli, 's úgy *Ádám* és *Tamás* Fiaiba 's több ſzámos magzatiban unokáinak unokáit is érheſse, méltán minden ki magyar Nemes ſzívvel bir, kívánhattya nékiek, réſzemről *(ki arany ſzabadságú üdőmben)* nőtelen koromban ſok kellemes órákat tőltöttem nyájos Atyafiságú barátságokban *Vayai* Lakhelyeken és Házoknál, *mellynek elfelejtője tsak akkor léſzek, a' mikoron a' mindennek véget vető halálnak ölében jutandok.* Kívánnám, hogy a' mint én nékiek, 's több jó ſzívű Atyámfiainak réſzekre óhajtok *ide lent*, tellyesítené azonképp az, a' ki lakozik a' ma-

gosságban *oda fent;* akkor bizonnyára, akkor mondom nem tsak szembetűnőképpen, hanem eggyszerre egészlen (mint ideje volna már) bóldogúlnának úgy ezen, mind a' másik két *Vayai Vay* Ágok, melly közzűl az eggyik mint már mondám *Ábrahámének* a' másik *Ádáménak* neveztetik:

Ezen *Vayai Vay Ádám*, mellyről írok, Unoka, mint Atyám Testvérétől való Bátyámnak jeles tulajdonságihoz, és ebéli élete viseletéhez járúl az is, hogy ennyi sok házi bajai és gondoskodásai között is, a' Hazai, 's Polgári közdolgok foglalatosságiban (in occupationibus publico politicis) minden kitelhetőségig foglalatoskodik, mire nézve is valamint elhúntt Testvér Bátya *V. Vay Imre*, úgy ezen *V. Vay Ádám* Öttse is, a' jó 's mint mondgyuk Egri Nevet elnyerék, a' mint meg is érdemlették: Ezen két Fiú Testvéreknek

Eggyetlen eggy Testvér Nénnyek vala *Vayai Vay Christina*, *Streitfürti L. B. Delaporte János* Özvegye, ki (a' mint az fölöttébb érzékeny szívvel közönségesen e' Világ piatzán történik) a' sem véltt sem érdemlett fátumoknak, mellyek az Emberi Nemzetben közösek, teresúllya alatt sokáig nyögvén, 's az okoskodó tehetséget továbbra meg nem tarthatván, kimúla ez árnyék Világból a' minapában, hagyván maga után hátra, eggyetlen eggy *Streitfurti Delaporte Károly* Fiát, ki szintég kezd a' remén-

telen, 's nehezen ſokáig kiállható balſzerentse ſzárnyainak tsapkodásaival küszködni.

(e) *Vayai Vay Lajos* vala *Vayai Vay Ádámnak és Báró Pongrátz Kriſtinának* ötödik Fia, ki gyengélkedő Iffiú korában *György* és *Mihály* Teſtvéreivel eggyütt a' hadi életre ſzánván magát, 's Záſzlótartónak eggy gyalogság ezerednél kineveztetvén, midőn *Rádon*, *N. Neográd* Vármegyében helyheztetett Helységben édes Szülőinek Lakhellyeken mulatozván, a' táborban kéſzűllne, a' kivezettetett paripája után indúla, 's hátúlról a' fehér keſzkenővel paripája farára eggyet tsapván, a' midőn a' ló hirtelen ſebeſséggel hátra rugna, olly helyett találta őtet, hogy azonnal felfordúlván, ſzörnyű halállal múlna ki ez árnyék Világbúl, melly ſzomorú történeten az akkor az Iſteni ſzolgálatból kiérkező édes Szülői megréműlvén, a' nagy ſzánakozás fájdalom miatt alig maradhatának meg ez árnyék életben, mivel igen ſzép, engedelmes, és minnyájoknál kellemeteſségben lévő Fiaktúl válának meg: Ezen ſzomorú Történetet így adák elő a' *Borosjenői Muzslay* Atyafiak, kiknél ennekelőtte eggynehány Eſztendőkkel az Iró mulatozván, a' Kriptában is leméne, 's édes Atyának Teſtvér Nényét *V. Vay Annát Borosjenői Muslay Gábornét*, kit életében ſzerentséje nem lehetett tiſztelni, Ormós koporsójában, 's halotti fek-

tében elhalásának ötvenedik Esztendőre menendő idejében tiszteletteel szemlélte, 's róla ahetatos emlékezetet az életünkön és halálunkon szabadoson uralkodója elött teve:

Ezen szerencsétlen *V. Vay Lajos* emlékezetét, mint az *Imréét* az Író fel akarván éleszteni hamvaiból, második Fiú Születtyét *Lajosnak* kereszteltette: Megmutatódott a' történtt szerentsétlenségnek helye is az Írónak, ezen drága jó szívű vérség által, kik között hogy még iffiú Legény korában ismeretes *Borosjenői Muzslay Borbárával* moštani *Jeszenszkynével* a' M. V. Palatinus *Muzslay Antal* Testvérével találkozhatott, 's úgy minnyájokkal megismérkedhetett tartotta, a' mint tarthatta is, nagy szerencséjének, e' pedig történtt 1802-dik Esztendőben Octobernek elején, midőn az Író *Imre* Fiatskáját tíz esztendős korában az Bécsi *Ingenieur* Academiában felvinné, a' honnan 1803-dikben Julius hatodikán a' Cs. Kir. Követség Oskolájában (ad Coo. Ream. OO. LL. Academiam Viennensem) általtétetődött, 's moštan is ottan nevelkedik: Illy reménytelen fátum által kimúltt *V. Vay Lajosról* elvégzém Írásjegyzésemet, következik a' Nemzés sorban *V. Vay Ádámnak és Báró Pongrátz Kristinának* legkisebb Fiúi magzattyok, az Írónak bóldog emlékezetű édes Atya:

(f) Üdősbb *Vayai Vay István* vala ennek neve, minthogy az *Vayai Vay Ab-*

rahám Lineáján álló *V. Vay Iſtván* nállánál Iffiabb vala: Bécs Várossában látta ő az első napfényt, Kereſztvizen Fölséges *Mária Thereſia* Királynénk által kegyelmesen tartatván, ki ezen Üdősbb *V. Vay Iſtván* édes Anyához, ſzületett *Báró Pongrátz Kriſtinához*, különös, és rend kívűl való Királyi kegyelemmel mind fogytig viseltetni ritka kegyesen méltóztatott: ezen gyengélkedő gyermeki korában lévő *V. Vay Iſtvánról* édes Atyának *Vayai* Iffiabb *Vay Ádámnak*, 's édes Anyának halála után, azonnal Anyai ſzeretettel kezde Ő Fölsége gondoskodni, melly ritkítható Anyáskodását azzal bizonyítani méltóztatott, hogy édes Szüléinek értésére esett elhalása után, azonnal rendeléseket tett, a' mellyeknél fogva az alig kis gyermekkorbúl kikőltt *Vay Iſtvánka* Kereſzt Fiát az 1747. Eſztendő Jánuarius 14-dikén Bécsben hozattatni, 's az ottan Fölséges Nevével diſzeskedő Nemesi Nevendékenység Nevelő Házában *(in Collegio Nobilium Thereſiano Viennenſi)* a' ſzelíd 's mindenféle Tudományokban, 's jó Erkőltsökben ſaját Királyi kőltségén fölneveltetni, kegyelmesen parancsolta, rendelvén óldala mellett ſzűntelen vígyázó Nevelőnek *P. Hagmerle Antalt*, a' Jesus Társaſságának felſzenteltt Szerzetes Férfiát, eggy igen túdós, és az Iffiúság jól neveléséhez igen értő Vezérlő Meſtert, a' ki alatt is ezen *Vay Iſtvánka*, tsudálatos elő-

menetelt téve minden jóban: az Oskolai rendes Tudományok mellett, a' külömbféle Europai nyelveket fundamentomoson megtanúlta, úgy a' muzsikákban, lovaglásmesterségben, szóval minden kigondolható, 's kitelhető jóban sebes lépésekkel előméne: addig pediglen, méglen *Vay István* ottan nevelődvén, a' jószága kórmányozására alkalmatosnak találtatnék, a' legkedvesebb Emberét akkori Fölséges Kamara Előlűlőjét *Gróff Grasalkovich Antalt*, méltóztatott ez árva jószágaira Gondviselőnek (Tutor Bonorum) kegyelmesen kinevezni, melly reábizattatott hivatalában, híven is eljárni méltóztatott az akkori Excellentiás Camerae Praeses, mint mind ezek az Irónak kezében akadott Levelezésekből nyilván kitetszenek.

Elvégezvén így *V. Vay István* a' Tudományos és neveltetés meghatározott idő folyást: (Cursum Studiorum) Hazakésértetett a' végett, hogy jószágait általvévén, azoknak kórmányozásához fogna, 's ahoz szokna: a' mint is 1756. dik Esztendőnek October harmadikán *Gróff Grassalkovich* rendeléséből nékie az Jószág általadattatván, szabad szárnyára bocsájtódott: Így három esztendőkig, 's nem szintég egész négyig úrfiaskodván, vagy is iffiúlegényeskedvén, néha néha Erdély, és Magyar Országon útazott, 's illyen útazás adott nékie alkalmatosságot, midőn N. Bihar Vármegyének

legnevezetesebb Várossában Nagy Váradra érkezne, 's a' nagyobb karú és rendű ottan lakozó Urasságokat megtisztelvén, *Laczkovits Lászlo*, N. Bihar Vármegye hajdani nagy Érdemű Vice Ispányának, ki Szent Annán N. Arad Vármegyében 1757-dikben meghaláloza, elmaradott Özvegyét, született *Threntsényi Máriát* meglátogatná, 's többszöri látogatás szerencséje után *Laczkovics Juliánna* Threntsényi Máriának édes Leányát megismérvén, eggymást megkedvellenék, 's ezen viszontagos megkedvellésből Házosságí Élet kerekednék: Eljegyezte tsak ugyan nem sokára *Üdősbb Vayai Vay István Laczkovits Juliánna* Kis Asszonyt 1759-dik Esztendő Januarius 23-dikán 's ugyan azon Esztendő Februarius 20-dikán az akkori TT. PP. Paulinusoknak Templomában a' Káptalan Kis Praepostya *Alapy Alapi János* által az Anyaszentegyháznak bévett szokása szerént eggyben is adattatott; 's ezen Házosságból

1760-ban Szent György Havának 24-dikén született az *Író*, kinek a' Szent Keresztségben *László Albert* és *György* Nevek adatának: Keresztatya vala *Bessenyői Beöthi Mihály*, N. Bihar Vármegyének akkori nagy érdemű első Allispánya, a' mely Fő Nemes és törzsökös Nemzetségből a' Király és Haza, Hadi és Polgári sűrű érdemekkel hosszas üdőktől fogva díszeskedő, N. Bihar Vármegye pedig, melly ezen Úri

Nemzetséghez különös bizodalommal viseltetik, több Alispányokat, 's egyébb Vármegye Tiſztviselőket ſzámlál: Kereszt Anya vala az Irónak, a' ki a' Vay Házhoz külömben is közel való vérséggel vala köttetve *Perényi L. B. Prényi Francisca* Aſſzony, 's a' kitől nagy hírre 's érdemtekíntetre mentt Fiú magzatok ſzármozának: ezek közzűl első *Beſſenyői M. Beöthy Imre*, Cs. Kir. Fölségünk Udvari Tanátsoſsa, 's Alltárnokmeſter, a' Fölséges Septemvirális Táblának már régólta nagy érdemű Aſſeſſora, az az Ítélőbírája, ki iffiúságának első zsengéjében a' N. Bihari Megyének jegyző tolla kórmányárúl, a' Fölséges Királyi Magyar Kamarabéli Titoknokságra, onnan a' N. M. Királyi Táblára Ítélőmeſteri, 's onnan a' moſtani Septemvirális Aſſeſſori hivatalokra gráditsonként érdeme ſzerént emelődött, 's díszhaſzonnal ſzolgál ez napságig, viselvén két ízben a' N. Bihar Vármegye réſzéről az Orſzág Gyűlésénél Követtséget. A' fentebb tiſztelettel említett Méltóságnak Hitveſse M. *Felső Büki Nagy Theresia*, eggy minden tekéntetben jeles, példás és tökélletes Magyar Matróna, kitől három Fiú és eggy Leány Magzatok ſzületének, úgymint *Beſſenyői Beöthy Anna*, ki Férjhez méne Váradi és Mitskei *Baranyi György* ezen Bihar és több Nemes Vármegyéknek eggyik nagy érdemű Fő Táblabírájához: tovább *Beſſenyői Beöthi Imre*, és

Felső Büki Nagy Theresiának három érdemes Fiai, úgymint *Ferentz* Kapitány, *Károly* ki Hertzeg Eſzterházy gyalogság ſeregénél Hadnagy, és nagy reménységű *Sándor*, ki most is Iskolába jár: *Beſſenyői Beöthy Imre* után következett *Beſſenyői Beöthy János*, a' ki ezen N. Bihari Megyének Jegyzőtollát ſokáig dítséretesen kormányozván, a' Sárréthi járásban nagy érdemtételekkel Főſzolgabíráskodott, 's 1783-dikban minnyájok megeggyező Voxaival N. Méltóságú *Ürményi Ürményi Jóseff Úr Ő Excellentziája* által Június negyedikén tartatott Széképítés alkalmatoſsággal (Reſtauratio Comitatus) egyenesen az első Alispányi hivatalra ſzámtalan *Vivat* kiáltások között emeltetett, a' ki is valamint a' többi, úgy ezen hivatalát is valósággal remekpéldáson, a' Királynak és Hazának el annyira tökélletes megelégedésére viselte, hogy Fölséges *második Jóseff Csáſzár* eggykor Váradon megfordúlván, 's ezen Megyének tiſztelettel említett első Alispányát megismérvén, maga *Avangardéjének* nevezné, 's az Hazafiak pediglen eggyütt és egyetemben minnájan ſzeretnék;

Fényes hivatalókra ſzánta el eztet *második Jóseff*, de fájdalom! A' kedvező ſzerencsének legjobb késértében, 's életének legſzebb virágában, midőn tudni illik a' harmintz Eſztendőkön alig valamit felűlhaladna, az ſenkinek nem kedvező, 's mindent

rakás halomra döntő halálnak áldozatává lőn 1786-dik Esztendőben 9-ber másodikán 's az Nagy Várad Olaszi Plébánia Templomának halotti Tetemböltyában, melly az hajdanában itt lakozott Seraphicus Szent Ferentz szerzetes Férfiaké P. P. Franciscánusoké vóltt, 's melly Templom és Klastrom hajdani *P. Héhalmi* (ki szintég ottan nyugszik) *Gvárdiánságában* épültt fel, temetődött el: a' kit is minden ki fölöttébb sajnáltt, mivel mindenkivel bánni tudván, minnyájok szeretetét magához hódította, 's azért szívekben gyászolták minnyájon, 's híven rólla emlékezni, soha nem is szűnnek: *Beſſenyői Beöthy Jánosnak* fölöttébb kedveltt élete párja vala *Bodorfalvai Baranyai Borbára* ezeredes Vezér (Generalis) *Baranyai Jánosnak* édes Leánya, ki midőn Férje a' hivatalának rendes folytatása úttyán magát naponként mindég jobban és inkább ismértetvén, minnyájoknak kedveket megává tette 's megnyerte vólna, otthon jó életepárja az igaz Feleség, 's Anyai kötelességét, 's házi szemes gazdaaſszonyságot folytatván, 's minden tiszteletére járúltt vendéget szívesen elfogadván, jól tudta mulatni, 's terméſzeti szépségét emelvén a' különös kellemeteſségű bánásmódja, mellyel birtt vala, a' legnagyobb böcsben méltán tartatódott ezen Fő Nemes Úri Ház, melly a' sűrű vendégekre 's látogatókra nézve valósággal ingyen vendégfogadónak, 's köz-

mulatozó helynek nevezteték: ezen drágá kellemetes 's jó Úri Aſſzonyság forrón ſzeretett jó Férjének koránti elalkonyodások útán, mellyen egéſſz a' kétségbenesésig törödött, másodſzor Férjhez méne *Farádi Vörös Sándorhoz*, ſok N. Vármegyék' nagy érdemű Fő Táblabírájához, eggy előkelő, jeles erkőltsű 's nagy birtokú Fő Nemes Férfihoz, melly Férjhez menetelével, második Férjétűl ſemmi magzattya nem lévén, az előbbeni Urától ſzármozott gyermekeinek ſorsokon 's állapottyokon nem keveset ſegíttett, mivelhogy második Férje ezekhez nèm moſtoha, hanem édes Attyoknál édesebb ſzeretettel, 's gondoskodáſsal viseltetett hozzájok, a' kik is ezen Eſztendőben, úgymint 1807 ben Jánúárius 7 kén lett elhalása után, mint édes Attyok helyett tapaſztaltatott édes Attyokrúl híven emlékeznek, 's áldani őtet érdeme ſzerént nem ſzűnnek, mivel még életében, az ő moſtoha Leányainak és Fiainak ſorsokat és állapottyokat jó karban hellyheztette, *Beöthy Franciscát*, (ki elhúntt édes Attyának valóságos képét viseli) *Sóvári Sós Pálhoz*, *Victóriát* pediglen *Regmetzi* és *Kazinczi Kazinczy Miklóshoz* Férjhez adván.

Beſſenyői néhai Beöthy Jánosnak Fiai, valának, kik most is élnek *Beſs. Beöthy Lajos*, kinek *Benyitzei Benitzky Annától Kasimir*, *Jósef* és *Bertalan* Fiai ſzülettetének, következő *Beſſenyői Beöthy Vin-*

szent, ki minekutánna a' Tudományos Oskolákat nagy előmenetellel meghaladta, 's a' Fölséges Curiánál a' Törvényes tapaſztalás on is által mentt vólna, a' Prokátori Cenſurát megtévén dítséretesen, ezen Nemes Bihari Megyének eggyik jegyzőévé lőn, 's ezen hivatalának vóltaképpen megfelelni törekedik, a' mint is tiſztségét minnyájok megelégedésére ritka ſzorgalmatoſsággal folytattya: és *B. Beöthy Kálmán*, ki most az Alvinczi gyalogság ezerednél hadnagyoskodik. *Baranyai Borbára* előbb *Beöthy János*, azután *Veres Sándor* Özvegyének Teſtvére *Bodorfalvai Baranyai János*, Cs. Kir. decretáltt Fő Strázsameſter. (Obriſtwachtmeiſter) eggy jelesen vitézkedett 's nagy érdemű Férfi, eggy ſzembetűnő ékes Magyar, 's az Írónak tiſzteltt és régólta kedveltt ſzíves Barátya, 's Atyafia:

Beſſenyői Beöthy Imre és János után következik *Beſſenyői Beöthy Láſzló*, ki iffiúságában a' N. Kálnoki Magyar Lovas ezered ſeregénél hadnagyoskodván, moſtan Cs. Kir. Fölségünk decretált Oberſtere, 's ezen N. Bihari Megyének közönségesen kedveltt nagy érdemű, 's a' tiſzta igazságot minden réſzre hajlás nélkűl kiſzolgáltató első Alispánya, kinek *Vuſztinger Joánna* jó Feleségétűl, eggy ritka gazdaaſſzonytúl, eggy érdemes Aſſzonyságtúl *Láſzló* decretáltt Cs. Kir. Hadnagy, 's még Oskolában járó *Dienes* és *Eugenius* Fiai, *Petronella*

Siróki Egri Józseffné, *Rosália* és *Klára* hajadon Leányai, ritka jó nevelésű 's reménységű gyermekei, 's kedves magzattyai élnek.

Imre János és *László* Testvérek után következett, ki legiffiabb vala közöttök *Bessenyői Beöthy Józseff* Kir. Tanátsos, 's a' Fölséges Magyar Cancelláriának hajdani Titoknokja, ki ezen hivatalától elbúcsúzván, 's eredeti lakhellyére Nagy Váradra visszajövén, *Németh Klárát* vevé Feleségül, 's az első Magyar Nemes Felkelő Bihari Seregnél Kapitányi hivatalt vállalván, 's Pesten hirtelen betegségben esvén, tsak ugyan szerentsétlen életének végét elérte: a' fentebb említett Férfi Testvéreknek egygyetlen eggy Leány Testvérek vala *Franciska*, ki *Nedeczki Nedeczkyhez* méne férjhez, 's ő utánna nem igen régiben Férje is meghalálozott:

Beſſenyői Beöthy Mihálynak, N. Bihari Megye hajdani első Alispánnyának, 's az Író Keresztt Atyának Testvére vala néhai *Beſſenyői Beöthy Imre*, a' kinek Fia vala koránti iffiúságában meghalálozott *Beſſenyői Beöthy Gábor*, kinek is *Revisznyei Báró Reviczky Judithtól* származott ismét *Beſſenyői Beöthy Imre*, ki is Római Szentbirodalmi Gróffságra emelődvén, született Báró *Pinczenau Annát* vette Feleségül, a' kitől eggyetlen eggy Leány gyermeke születtetvén, 's maga után semmi Fiú

maradékot nem hagyván, a' Felesége jószágában, Cseh Országban eggy 's két Esztendőkkel ez előtt meghaláloza:

Özvegy *Beöthy Gáborné* született *Revisznyei Báró Revitzky Juditha*, néhai Generális *Báró Reviczkinek* Leánya, 's ama' híres *Gróff Reviczkinek*, ki a' Fölséges Cs. Királyi Austriai Ház részéről az Anglus Udvarhoz Követséget, Magyar Nemzetünk örök ditsőségére remekpéldáson visele, közel való Attyafia vala, Férjének halála után igen fiatalon Özvegységre jutván, 's szer felett szép és kellemetes, sok ritka jó erkőltsekkel tündöklő Dáma lévén, Férjhez méne másodszor Róm. Sz. Birodalmi *Hertzeg Hóhenlóhoz*, a' kitől ismét jeles, és nagy érdemű Vitéz Fiai, és jó Leányai származának, kik közzül eggyike ama' híres *Gróff Frieshez* méne Férjhez. Így elvégezvén az Író Keresztt Atyának 's az ő maradékinak summás leírását, érdemlett örök tiszteletnek okáért említést tészen arról is, ki őtet megkeresztelte:

Csik Rákosi Salamon Jóseff vala ennek Neve, a' ki éltében a' Monostorpállyi Szent Pál Praepostságot 's a' Nagy Váradi Kánonokságot érdemesen és példáson viselvén, tsak ugyan itten Nagy Váradon az utólsó szegénységre juttatóknak számokra eggy nagy Házat a' Kőhídon túl állíta, 's az Attyok, 's Annyoktúl elmaradott árva Fiúknak felneveltetésekre, úgymint aszta-

lokra, ruházattyokra, 's taníttatásokra fundátiót tett, a' mint is ez napságig feles számú árva Iffiak neveltetnek ottan: kiket méglen élt vala, maga is számos Esztendőktűl fogva méltóztatott nevelni, 's nevelésekre Atyai gondoskodásal ügyelni. Meghagyta tudni illik ezen Istenfélő 's példás szent életet élt Pap Úr még életében, hogy kielégítődvén azok, a' kikről az utólsó rendelésében (Testamentum) megemlékezett, egyébb minden és tellyes életebéli keresménye a' megnyomorodtaknak táplálás ápolgatásokra, 's az árva gyermekek felnevelésekre fordítódgyon:

A' szenvedő emberiségnek ezen nagy jótévője meghalálozott 1786. Esztendőben Februarius 8 dikán áldásba maradván itten örök hív emlékezete, amóttan pedig, a' hová az efféle igaz Lelkek jutnak, elnyervén jutalmát, örök nyugodalmát; eltemetődött ugyan az emlitett. 's szegények számára általa épített nagy Ház szegletében állított, 's a' haldoklók pártfogójának, mellynek nevét tisztelettel viselte, ajánlott Templomának Kriptájában, de a' hol ezen Istenes halállal ez árnyékéletből kimúlt Isten szíve szerént való 's felszenteltt Férfiúnak hóltt tetemei nyugodalomba sokáig nem maradhatának, mivel a' felsőbb rendelések szerént ezen épűlet Templomostúl eggyütt a' Kamarabéli Administrátio számára fordítódván, onnan az Épület alkotójának sorva-

dásnak nagyon indúltt tetemi a' Nagy Váradi Cathedrális Templomban a' Fő Papi rendnek temetés hellyére 's Kriptában által vitetődtek; holott is, szánakozó szemmel tekintvén Kereszтyén szelíd szívüségéről ismeretes Apáthúr és Kánonok *Tokodi István*, ki az elhúnttnak mint életében vóltt, úgy elalkonyodása után híven tisztelője lenni nem szűntt, hogy ezen szent és példás életű Pap Úrnak ormos koporsója is eggyben omlott, elszáradott tsontyait, és hamvait kemény fából készítetett újj halotti házzal megtisztelte, 's tiszteségesen oda béhelyheztetvén, mint minden egyébb tselekedetével, úgy ez által is példát szolgáltatott a' Kereszтyén és késő Világnak, miként kelleссen nékünk a' meghóltakrúl híven emlékezni, ha mink is az utánnunk következőktűl illyen emlékezetet akarunk érdemleni; ám valóság van ama' Deák mondásban: *nam ut alienas ita quoque tuas, omnes Spes et Res, claudent sex afferes:* — *Mint sok ezereknek, 's éltt több embereknek, mint más egyebeknek, vége mind ezeknek, lön, lészen mindennek, neked 's minden kinek, így nagy reménnyeid, 's hajdani fényeid hat szál közzé jutnak, honnan el sem futtnak, örökre szorúlnak:*

A' Salamoni árva Háznak további történeteit ha tudni kívánod, olvasd ama' tudós *Kereszтúri Józsefnek* már említett jeles munkája második részében a' 191. levélla-

pon lévő jegyzését, a' hol is ezen áldott emlékezetű Pap Úrról ő is különös kifejezésekkel emlékezik, meglátod ottan azon változásokat, a' mellyeken ezen szegények számára állított Ház általhatott, de még is az Isteni gondviselés, ügyelvén az Istenes alkotónak szent igyekezetére, tsak ugyan azon szegényeknek számokra visszajutatta, a' kikért kezdetében építődött: úgymint ezen N. Bihari Megye által eggybengyűjtött segítség pénzből megvétetődvén *Lazaretum* állítódott ottan, melly szent és üdvösséges találmány eredetileg a' N. M. *Ürményi Ürményi Jóseff*, akkori N. Bihar Vármegye nagy érdemű 's igaz méltóságú Főispány Ő Excellentziájáé lévén, ki nem ismeri meg; hogy tsak ezen eggy Remek jótéteményéért Ő Excellentziájának a' Neve itten is a' halhatatlanságot a' legszentebb jusson megérdemli: Ó éllyen! éllyen Ő Excellentziája! --- Lazaretum mondom, az az: a' hol a' betegek és nyomorodottak nagy érdemű *Regmeczi és Kazinczi Kazinczy Dienes*, ezen N. Megye második Allispányának, és fő tiszteletre minden tekíntetben méltó *Lajtsák Ferentz*, a' Nevendékeny Papság Kormányozójának, eggy igen igen érdemes Pap Úrnak (ki példás viseletére nézve a' mint-hogy néhai *N. M. Pókateleki Konde Miklós* Püspök Úr Ő Excellentziájának vala, úgy most is az egész N. Publicum szemefénnye) igaz Keresztyén szíves és bőlts

kórmányozások, 's a' legjobb szívű *Sándorffy József*, Megyebéli Fő és túdós Orvos által egésſz a' kitelhetőségig ápolgattatnak, és segitődnek: Ezen *Lazaretum* eránt tett végzéseket, 's hellyes rendeléseket ha bővebben tudni akarod, ſzerezd meg magadnak azon Nyomtatványt, melly a' fentebb érdemlett tiſztelettel említett Vice-Ispánynak, mint azon üdvöſséges Inſtitutum Fő Kórmányozójának Neve alatt Julius 2-dikán 1806-dik Eſztendőben közönségesé tétetődött, olvashatod ottan eme ſzavakat: *Egyéb aránt valaminthogy a' Lazarethum arra a' lábra, a' melybe most kezdetében vagyon a' Jóltévők bővkezűségek által állhatott fel, úgy ennek további fenntartása is azokaak, a' kiknek az Iſten bővebb tehetséget adott, ſzenvedő embertársainak ſzeretetétől, és a' fennt írtt végre való adakozásoktól függ. A' melly munkás ſzeretetekbe a' Jóltévőknek a' beteg, és sínlődő ſzegényeket bizodalommal ajánlom: Várad Julius második napján* 1806 *dik Esztendőben: Kazinczy Dienes Director.*

A' mi pediglen még a' *Salamon* árva Iffiait illeti, arról azt jegyzem előſſzör: hogy a' minapában Iſtenesen elhúntt *Püspöky Ferentz* Bihari Apáthúr, és Nagy-Váradi Kánonok, 1806 dik Eſztendőben a' több ſzámos jó tételményei között, (mellyeket túdós *Kereſztúri József* a' 195 dik levélapon előád) ezen *Salamon* árvák réſzére is 2000

Rftokat hagyott: *bár tsak több Követői vólnának, az árvák Iſtenétől megáldattatnának.* Másodſzor: hogy az ő Nevelésházok a' Kerespartyán áll, hol a' Fundátor Úr mint ſaját házában hajdanában lakott; az úgy nevezett Úri útzában, holott is Nemes *Darvas Jóseff*, mint ezen Háznak és nevelésſzerzésnek kórmányozója, felvállaltt hivatalában, és tiſztségében példáson, gondoson, és ſzorgalmatoson a' ſzerént, a' mint a' Fundátor óhajtotta, eljárván, ezen dítséretes említésre magát igazán érdemesnek tette:

Ezen árvafiúk' nevelés Házának különös pártfogója, 's mondhatni, hogy *második Salamon*, a' kiben ő Iſtenes kimúlása üdeitől fogva él, *Jedlitska Antal* Glogonczai Praepost, N. Váradi legrégiebb Káptalanbéli Úr, Lector és Kánonok, 's a' Philosophiának és Theologiának rend ſzerént való Doctora, a' ki az hanyatlani kezdett ezen árva Inſtitutumnak ſzintég gyámolója, mint az elhuntt Iſtenfélő Szerzőnek életében igaz és ſzíves baráttya vala, ő válalta önként magára ezeknek gondviseléseket, 's fogyatkozván a' Fundátionalis pénz, pótolta mind ekkoráig önnön magáéból, több illy jeles és példás érdemei ezen Iſten ſzíve ſzerént való és ſzenteltt Férfiúnak, 's megöregedett Pap Úrnak az egéſſz Közjónál ſokkal isméretesebbek, hogysem azokat rövid ſummában foglalván, előadni lehetséges

vólna; az Iró réſzéről hálaadóképpen emlékezni, 's ezen vallástételét előadni nem átallya, hogy ő nékie is több ízben, és így másoknak is és többeknek ſzerentséjek vala interesettlen költsön ſummás pénzzel ſegítetni, 's aztat tapaſztalni, hogy Jedlitska pénze haſználtt másoknak, nem élvén ő magának, hanem az egéſz Közjónak; élvén jó Felebaráttyainak, Attyafiainak 's Embertársainak: Éltefonalát bár a' Párkák, továbbra nyújtanák, a' mint ezt minnyájon eggy ſzívvel és ſzájjal óhajtyák:

Elvégezvén így a' Kereſzt és Kereſztelő Atyáit, 's az azokhoz tartózandókat az Iró, ſor ſzerént kedves Teſtvéreit, kikkel az Egek Urától megáldattatott ekként adgya elő:

Vayai Üdősbb Vay Iſtvánnak Laczkovits Juliánnától ſzármozának *Magdolna* és *Franciska* Leányai:

Vayai Vay Magdolna ſzületett 1761. Eſztendőben Julius 19-dikén, ki is 1781. Eſztendő Jánuarius Hónap első Napjaiban Férjhez mene *Tokody György* most Királyi Tanátsoshoz, és a' Váradi Tudományos Kerületi Királyi Fő Kórmányozójához, 's ſzámos Vármegyék nagy érdemű Fő Tábla Bírájához, kiről illendő emlékezetet tenni, nem tsak a' *Teſtvér Sógorság*, hanem azon *Úrnak* köz tudton álló *érdemhalma az Irótúl* a' legſzentebb juſson megérdemlik: Megérdemlik mondom, mivel *Királlyának*

és *Hazájának* haſzondíſzére, a' Közjónak előmozdítására, Előljáróinak 's az egéſſz Publicumnak köz megelégedésekre, iffiúságának első zsengéjétől ólta úgy ſzólgál, hogy a' Királyi Fölségnek, Orſzágunk Nádor Ispányának, 's édes Hazánk előkelő Oſzlopainak ſzintég a' kedveket, mint a' ſzegény perlekedő Feleknek köz bizodalmokat megnyerné, 's a' tiſzteletet minden nem tsak ismérőinél, de tsak a' hírét is hallóknál érdemlené: Nemzetségét és érdemeit, ki közelebbről ismérni akarod, így vedd és értsd a' dolgot.

Nemzetségének úgy régiségét mint birtokos vóltát (*antiquam et donatariam Stirpem*) nyilván előmutattya. Betlenfalvi *Turzó György* akkori *második Mátyás* Király alatt 1609 ben Orſzág Nádorispányának Levele, mellyet ő *Tokodi Balásnak*, eggy gyalogság ſereg ezeredes Kapitányának olly engedelemmel adott vala 1624-dik Eſztendőben, melly ſzerént a' kiſzabott üdő határig megengedődött nékie Jóſzágainak és Birtokainak megtekéntésére, nevezetesen pedig eggy ſzökött Jobbágyának viſſzahozására 's rendbeſzedésére elmenni, 's az kiſzabott üdőre köteleſségében hagyattván a' kórmány vezérsége alábízattatott gyalogság ſereghez viſſzatérni, a' mint ezen köteleſségének ſzentűl meg is feleltt *Tokodi Balás:* valának ezen Ős Törzsöki Nemzetségből ſzámtalan illy hadi és Polgári érdemekkel

jeles Férfiak, kiknek jelesen viseltt életeket környűlállásoson előadni hoſſzas vólna, annakokáért, hogy az Iró felvett tárgyához közelítőbb lépésekkel járulhaſſon, elmellőzvén amazokat, folytattya írását mindenkor tiſzteltt és kedveltetett Teſtvér Sógorának édes az Úrban már régólta elhúntt Szűleiről:

Királyi Tanátsos *Tokodi Györgynek* tsak ugyan György vala az édes Atya, az édes Anya pediglen Nemes *Huber Erzsébeth*, *Huber Ferentz* még éltt Unghvárt a' Királyi Só Tiſztnek (Regii Salis Perceptoris Unghvarienſis) Leánya, eggy jámbor, ſzelíd, gondos, bőlts, és érdemes Matrona, kit az Írónak még iffiúságában vólt ſzerencséje ismérni, midőn tudniillik ſzeretett kedves Sógorával eggyütt a' Jéſus Társaſsága záſzlója alatt vitézkedő ſzenteltt Férfiak alatt, bár a' kiſſebb Claſſisokban ſzerencséje vala Oskolában hozzájok járni, a' kiknek is, és az ő eltörőltetések után néhai Fő Tiſztelendő *Finázi Ignátz* Nagy-Váradi Kánonoknak, de akkor Exjesuitának áhetatos ſzívvel ſoha nem ſzűnik koporsóba zártáig, eránta folytatott Atyai nevelés gondoskodását, (mint a' kinek a' Nevelés Házából (e Convictu cujus) ſzámos és jeles Hazafiak kerűlének) köſzönni.

Üdősbb Tokody György egéſſz életét a' Fölséges Királyi Magyar Kamarának ſzolgálattyában előbb Unghvárt, azután Tokaj-

ban, mint a' tiſztelettel említett Kamarának ſzámtartója tőltötte azután Nagy-Váradon, 's végre az Élezsdi akkori Kamara Uradalmában, (melly a' Királyi adomány Levél mellett a' Nagy Méltóságú *Gróff Bottyani Jóseff* Ő Excellentziájának jutott, 's most nagy érdemű Succeſſorainak Birtokában áll, 's mellyet Kereſztyéni és jó Hazai példás életet viselő Nemes *Jakabffy* Ház, kinek ſok emberségével él a' Publicum árendában bír) Fő Inspectorává lön: Az előre tiſztelettel említett jó Szülőktől ſzármozott, és ſzülettetett Nagy-Váradon 1752 ben Szent György Havának 23 dikán és így az *Írónál* pontig *nyóltz eſztendővel* előbb az ő kedves Sógora, Kir. Tanátsos *Tokody György*, kivel és az ki alatt annakutánna vóltt ſzerentséje eggyütt külömbféle Hivatalokat és Tiſztségeket viselni, 's az Atyafiságos ſzeretet és barátság kívül eggyſzer'smint tanátsló, és oktató tiſzta jó akaratú ſzívűségében réſzesűlni.

Születtetett ő édes Atyának Üdősbb *Tokody Györgynek* ama' Váradi Házában, mellyet ő *Bán Ádámtúl* kéſz pénzen ſzerzett vala, 's meghagyván a' pintzét, annak felében azon a' hellyen, a' hol az első Napfényt látta, eggy ékes Filagóriát, Nyári Tusculánumot, a' hol olvasgat, állított, 's egyébb eránt maga ſaját keresményéből az útzára néző kies, és díſzes Házat épitetvén, elhúntt édes Szüléinek keresményét

még többre vitte, *nem úgymint a' tékozló maradékok megszokták:* Kereſztelte őtet *Szentzi Iſtván* akkori Nagy Váradi Plébánus, végre Babólchai Apáth Úr, és a' Nagy-Váradi Cathedrális Anyaſzentegyháznak Cantor Kánonokja, ki minekutánna két Nevendékeny az az Kis Papoknak felneveltetésekre 1765. Eſztendőben fundátiót tett vólna, 20 ezer forintokat ſzántt, és fordította is a' Tiſztelendő *Szűz Szent Ursula* ſzűz Társainak Váradra béhozattatásokra, kik a' Nemesi és Polgár Leánykáknak, az Iſteni félelemben, olvasás és írás, 's egyébb kézi munkáknak megtanúlásában helyes felneveltetésekre ügyelnének, a' mint valósággal kötelesſégek fölött is ſokat tselekeſznek ezen Nagy Váradi Tiſztelendő Apátzák, kiknek most nagy érdemű Fejedelem Aſſzonyok (Abbatiſſa) *Joſepha Victoria* kórmány hivatalát már régólta úgy folytattya, hogy azzal úgy alattavalóinak, mint az egéſſz közjónak gyönyörűség megelégedésekre ſzolgálna: ezen tiſztelendő Szűzeknek, nem tsak a' jó ſzomſzédságokat, hanem azon ritka ſzívűségeket is köſzönheti, de köſzöni is az Iró, melly ſzerént *Eulalia* Leánykáját majd másfél eſztendeig igen hellyesen oktatni 's tanítani méltóztattak, ki is hogy az Atyai 's Anyai rend kívűl való kedvezésektől, melly a' gyermekeknek métellye, távul eshesſen, ezen eſztendőben a' Kaſſai Tiſztelendő illyetén Apátzákhoz küldettetett,

a' hol *Vayai Vay Ádámnak* és *Irinyi Irinyi Katalinnak Amalia* kedves Leánykájok moſtan Tasnádſzánthoi *Betski Jánosné* úgy nevelődött, hogy az ő életeviselete több éltesebb Mátrónáknak is példáúl ſzolgálhat: Iffiabb Tokodi Györgynek Kereſztelője mondom Apáth Úr és Kánonok néhai *Szentzy Iſtván* ſzerzette Váradra a' tiſztelettel említett Apátzákat, kik 1771. Eſztendőben Szentgyörgy Havának huſzadikán érkezének Kaſsárúl Nagy Váradra, 's közzűlök négyen Materek, 's ketten Sororok valának, nevezet ſzerént M. *Innocentia*, M. *Angela*, M. *Nepomucena*, M. *Victoria*, ki most nagy érdemű Fejedelem Aſſzonya ezen Klastromnak: Soror *Monica*, és Soror *Crescentia*, kik után, hogy bátorságban előhozattatnának, küldé vala az akkor életben lévő Fundátor *Borsovai Demeter Pétert*, eggy megélemedett Erdély Orſzági Nemes Embert, ki Zajezdai L. Báró *Patachich Ádám*, 's Kolegrádi Gróff *Kolonics Láſzló* Ő Excellentziájoknak Nagy Váradi Püspökségek, úgy a' Görög Katholicus *Drágosy Moyses* áhetatos emlékezetű idejekor a' Püspökség Birodalmában külömbféle gazdálkodás hivatalokat jelesen viselvén, 's magát a' jó óldalról megismértetvén ezen Iſtenes Fundátornál is, úgymint egyebeknél köz bizodalmot nyere:

Így ſzerencsésen Nagy-Váradra érkezvén a' tiſztelettel említett ſzerzetes Szűzek,

kimondhatatlan és köz örömmel fogadtatának el, 's nagy pompával bévitetének az ő ſzerzetes Lakhellyekben, kéſzen állván már az roppantt Klaſtromi és kerti Épület, a' Templomjokkal eggyütt, mellynek ajtaja fölött ezen Chronoſticon Írást olvashatod:

AeVIternI DeI CVLtVI, et Beatae Annae HonorI sVperIs faVentIbVs eXſtrVI feCIt StephanVs SzenCzY, Abbas BaboLChensIs, Cantor et CanonICVs VaraDIensIs.

Ezen Templomnak Hólttetem bóltyában temetkezett az ő Fundátorok is, meghalálozván Nagy Váradon 1780 dik Eſztendőben Auguſtus 11-dikén, a' ki még életében ezen Tiſztelendő Szűzeknek különös Lelki Atyok, 's Káplányok állandó lételéről is ő ſzerezvén e' végett a' Klaſtrommal által ellenben lévő Házat, gondoskodott az Iſtenes Szerzőjök (Fundator) melly hivatalt többek után moſtanság *T. P. Tatrosy Seraphinus*, a' Seraphicus Szent Ferentz Szerzetes rendjének ſzenteltt Férfia, kinek a' Világi Állapottyában (in Statu Saeculari) *Iſtván* vala a' neve, 's a' ki ſzületésére nézve, eggy Erdélyi Fő Nemes ſzületésü Magyar, már 19. Eſztendőknek elforgásától fogva a' Papi Rendnek ugyan példájára, 's úgy a' Tiſztelendő Szerzetes Szűzeknek, mint az Váradi Kereſztyén Híveknek köz contentumokra, 's Lelki vígaſztalásokra ritka, 's meg-

különöztetett jeleséggel folytattya; 's alkonyodásra hajló ősz üdejében is, mint iffiantan jól megszokta, a' betegekhez hívattatván nem késik, az Isten ígéjét a' Prédikálás Székből fáradhatatlanúl hirdeti, minekutánna már annakelőtte a' hajdanában Nemes *Siskovits*, azután *Báro de Vins*, mely most *B. Aufenberg* nevet visel Magyar gyalogság ezerednél, a' hadbéli Lelki Pásztorságot (Capellanatum Regiminis) 29. esztendőkig *az Előljáróinak, 's Lelki gondviselésére bízattatóknak köz és tökélletes megelégedésekre* viselte. Ki az Írónak is már régólta ismeretes, 's méltán böcsben tartott szíves baráttya lévén, őtet jó Papságára nézve ezen versekkel üdvözli:

Tatrosi István a' Langja,
Szívének 's szava hangja,
Jól szóll Neve el sem múl,
Ez Élet partyán is túl.

Kapitányból Kanonoká lett *Rier Xaverius Ferentz*, meggazdagította ezen Klastromot 1776. Esztendőben 3477. Rh. forintokkal, 's kinek halála után hátramaradott vagyonyából Fölséges *Maria Theresia* tízezer Rh. forintokat ezen czélra fordítatni parantsoltt, hogy annak interesséből két hadi szolgálatban éltt pároknak árva Leányai neveltetnének.

Ezen Fundátióban vólt szerencséje néhai Fő Strázsamester *Vayai Vay Elek* és

Nemes Bucher Joseffa jó reménységű és viseletű árva leánykájoknak *V. Vay Antóniának* réſzt venni, ki most mint már előre bocsájtódott, *Ugrai Ugray Györgyné* Özvegy és példás életű Fő Nemes Aſſzonyság ſzíves jó vóltából a' mezei és házi gondoskodás 's gazdálkodás megtanulásában, mintha ſaját gyermeke vólna, Anyai ſzeretettel nevekedik, melly kegyes jó vóltokért az Írónak árva unoka Huga a' *Fölséges Udvarnak* örök jobbágyi hívséggel, úgy a' Fejedelem Aſſzonynak *Josepha Victóriának*, 's Özvegy *Ugrai Ugray Györgyné* Aſſzonyságoknak örök hálaadáſsal, 's hív emlékezettel jó Özvegy *édes Anyával* eggyütt áldozni, úgy az *Író* is *mint kedvellő ſzíves Attyokfia* réſzekről és Nevekben köſzönetet tenni ſoha nem ſzűnnek: Így Királyi Tanátsos *Tokody György* Kereſztelőjének életét leírván, általmegyek előbb a' Kereſzt Atyának és Anyának, annakutánna a' kereſzteltetett életének, és a' tőlle ſzármozattoknak ſummás leírására, a' mint következik:

1752. dik Eſztendő Aprilis 23. kán a' tiſztelettel említett Szülőitől ſzülettetvén iffiabb *Tokody György* Kereſztvizen tartották, midőn Fő Tiſztelendő *Szentzy Iſtván* kereſztelné *Kéri Kéry Iſtván*, és *Bégányi Bégányi Erzsébeth*, nevekedvén iffiabb *Tokody György* az Íróval eggyütt, de ki a' kiſſebb Iskolákban vala, a' F. T. Pater Je-

ſuiták alatt a' ſzelidebb, a' bőltselkedés oskolákat pediglen (cursum Philosophicum) a' *B. Patachich* Püspöki Udvarában végezvén 1769 dikben Királyi Commiſſarius, és Kamara Conſiliarius *Koller* jelenlétében Tudományos előmenetelének nyilván való jelét bébizonyította, oppugnáltatván mint most is az efféle Defenſiókban ſzokás, moſtani Váradi titularis Kanonok és Pro Director Fő T. *Vass Nepomuk Jánoſtúl*, mint akkori kis Paptúl, és tanúló Társátúl.

1770. és 1771-ben Péchujfalusi *Péchy András* alatt Egerbe végezte a' Törvényes Tudományt, a' honnan 1772 ben moſtani Udvari Tanátsos és Referendárius Lányi Jóseff M. Úrnak, akkori Királlyi Fiscusnak ajánlására, (melly ſzívűségéről úgy *Tokodi György*, mint az *Író*, ki ſzintég iffiúságában ſok rendbéli ſzíveſségével éltt mellette a' Törvényes állapotok folytatása tapaſztalásában vezéreltetvén, örökkön híven emlékeznek) *Érkenézi Szlávy Pal*, akkori Királyi perek igazgatójának óldala mellé (ad latus Causarum Regalium Directoris) felvétetődvén, 's a' Fölséges Magyar Curiánál Juratusoskodván 1773 dik Eſztendőben Expeditori hivatalra kineveztetett, 's ezen hivatalát Előljáró Principáliſsának tökélletes megelégedésére egéſſz 1776. Eſztendőig folytatta, a' mellyben tudni illik Prókátori Censurát dítséretesen kiálván, Hazájában viſſzatértt.

1776-ban Auguſtusnak elején N. M. Zajezdai Báro *Patachich Ádám*, akkori N. Váradi Püspök, és Bihari Főispány Ő Excellentziája által, Óvári Szent Miklósi *Pongrátz Györgyel* egyetemben, az üresen lévő második aljegyző hivatalra (*pro vacante 2-arii Vice Notarii Officio*) a' Státusoknak és Rendeknek ſzabad választás végett előadattatván, 's általok megeggyező voxokkal *Tokodi György* felkiáltatván ſzabadon választódott: *Szent Királyi és Kraſznahorkai Gróff Andrási Iſtván*, kineveztetvén Ő Felsége által, a' Bihar Vármegyei Főispányi hivatal adminiſtrátorává, midőn Septemberben 1778 ban Széképítést tartana, ismét a' Státusoknak és Rendeknek megegyezett akarattyokkal első aljegyzővé (primarius Vice Notarius) választódott. 1780-ban pediglen *Korompai Gróff Bruntzvik Jóseff* Ő Excellentziája N. Bihar Vármegye akkori Főispánya által Tábla Bírónak (in Aſſeſſorem Tabulae Judiciariae) kinevezödött:

N. M. *Gróff Bruntzviknak* a' Főispányi hivatalban következvén N. M. *Ürményi Ürményi Jóseff* Ő Excellentziája, ki akkor a' Fölséges Cancelláriánál Udvari Tanátsos és Referendárius vala, a' honnan azután Personalis, 's ezen hivatalból Gallicziai Fő Kórmányozó (Gubernator Galliciae) 's onnan nem régiben Orſzág Fő Birája (Judex Curiae Regiae) lőn, midőn 1783-ban Junius

4 kén a' Bihari N. Megyében új ſzéképítést tartana, a' Státusoknak és Rendeknek megeggyező felkiáltásokkal a' több érdemes cándidáltt Társok közzűl *Tokodi György* válaſztódott a' N. Vármegye Főjegyzőjévé (electus Ordinarius Notarius) ekkor lett első Vice Notáriuſsává, és Tábla Bíróvá nagy hírében, Nevében és érdemében meſſze elterjedett *Péchujfalusi Péchy Imre*, ki 1786-dik Eſztendőben Főjegyzőjévé 1787-dikén *Benedekfalvi Luby Károly* első Allispánysága alatt második Alispánnyá.

1791-ben első Alispánnyá lőn, ki tudományos vóltára, 's Hazai kinyilatkoztatott egyenes 's igaz jó ſzívűségére nézve, az 1796. 1802. és 1805-dik Eſztendőkben tartatott Orſzág Gyűlésein mint ezen N. Megyének Követtye, a' Király és Haza haſzon díſzére kikülönöztetett jeleſséggel fáradozván, 's a' ſok Eſztendők által folytatott munkáſsága után nyugodalmot kívánván, 1803-dik Eſztendőben September közepe táján *N. M. Római Sz. Birod. Széki Gróff Teleki Sámuel*, a' Fölséges Erdélyi Cancelláriának 's ezen N. Megyének nagy érdemű Kórmányozójának, Ő Excellentziájának előlűlése alatt tartatott új Széképítés alkalmatoſsággal dícséretesen viselt Viceispányi hivatalától elbúcsúza:

Midőn N. M. *Ürményi Ürményi Jóſef* Ő Excellentziája Főispánysága üdejében 1783-ban Junius 4-dikén *Tokodi György*

Fő, és *Péchújfalusi Péchy Imre* első Vice Notáriussává és Tábla Bíróvá, akkoron 2-dik Vice Notáriussává *Balázsovits Aloyfius* lőn: Ez az *Írónak* és *Vay Magdolnának Tokody György* Hitvesének *Francisca* Testvéreket tartá Feleségül; az Iró pedig Óvári Szent Miklósi *Pongrátz Györgyel*, ki akkor eggyszer'smind a' Főispány Ő Excellentziájának Udvari Titoknokja (Secretarius Domesticus) vala, és mostanság a' Nagy Váradi Nemes Káptalannak nagy érdemű Főjegyzője (Ordinarius Notarius Capitularis) és ezen N. Vármegyének érdemes Táblabírája: és *Regmetzi Kazinczi Kazinczi Dienes* fizetés nélkül való Alljegyzőknek: (Honorarii Vice Notarii) Főispány Ő Excellentziája által kineveződtek, melly hivatalát az Iró három esztendőkig folytatván 1786-dik Esztendő Augustus első Napján a' Fő Ispányságban következett Római Sz. Birodalmi *Széki Gróff Teleki Sámuel* Erdély Országi Nagy Cancellárius által fizetéssel való valóságos aljegyzőnek (actualis Vice Notarius) kineveződvén, onnan a' többi viseltt hivatalaira gráditsonként emeltetett: szolgállt így az Iró *Kopótsi Domokos Lőrintz*, mostan ezen N. Megye nagy érdemű Főjegyzőjével, ki szintég az fizetés nélkül való Aljegyzőségből többre emelkedvén, egy darabig N. Békés Vármegyének a' Főjegyzői hivatalát, 's a' két rendbéli Országgyűlésében a' Követtséget azon Vármegye'

réſzérûl remekpéldáson viselte, mint ſzintég most is ditsőſségesen viſzi ezen Megyének Főjegyzői hivatalát, így ſzolgálának végtére az Íróval *Borosjenői Tiſza Láſzló*, és *Kazinczy Kazinczy Dienes* második Al ispánya, 's mind a' ketten nagy érdemű Fő Tábla Bírái ezen N. Vármegyének, 's valamint megeggyező Tiſzttársok, úgy ſzíves Barátok is valának eggyütt mindenkor.

V. Vay Francisca ſzületett Junius utóljàn 1762 dik Eſztendőben, 's eggy fölöttébb ritka ſzépség válván belőlle, alig tizenhat eſztendős korában méne Férjhez *Balázsovits Aloyſiushoz*, eggy ſzintég ékes, 's minnyájok által kedveltetett Nemes Iffiúhoz, de ki Hitveſsével *Vayai Vay Franciskával* az Házaſsági életben eggy eſztendőt ſem tőlthete el, mivel tíz hólnapok után gyerekágyban esvén, kis Francisca Leányával eggyütt minnyájoknak köz ſajnálkozásokra ez árnyék életből az bóldog örökkévalóságra általkőltözött, ki jól előre látván, az elmellőzhetetlen halálnak ölébe léendő esését, halála előtt eggy két órával egéſſz Lélekjelenlétellel kezetskéjébe vévén írótollát, érzékeny kifejezésekkel írta akkoron Peſten Jurátusoskodó Teſtvér Bátyához, az *Íróhoz* (ki ezen ötet mind fogytig, úgymint a' másika is igazán kedvellő Teſtvéri ſzeretetéről utólsó órájáig híven emlékezni nem ſzűnik) intézet bútsuzó levelét, 's annak híven kézben ſzolgáltatását akkori Re-

mete Szent Pál Szerzetes Férfiúra *Márffy-ra* (ki a' reá bízott dolgot végre is hajtotta) hagyván, Életének 17-dik Esztendejében, igen korán itt hagyá ez árnyék Világot, nem érvén ama' zúrzavaros és zenebonás üdőket, mellyeket *László* és *Magdolna* Testvérei érének, 's azokban a' kedvező Egeknek ingyen jó vóltokból már egyedűl az Író él.

Vayai Vay Francisca halála után, mellyen *Balázsovits Aloysius* Férje egész a' kétségben esésig úgy búsúla, hogy a' halállal küszködni láczatnék, látván hogy a' min segíteni nem lehet, békével tűrni kelletik, eggy két Esztendőknek elforgása után másodszori házasságot kötött eggy Római Sz. Bir. Nemes születés *Szivérsz Antóniával*, kitől eggyetlen eggy, és most is élő Fia születék: Ezen N. Megye V. Notáriusságából lőn ő ezen N. Megye Szolgabírájává, melly mind a' két hivatalát dítséretesen viselvén, a' második házasságában sem gyönyörködhetett sokáig, meghaláloz-ván úgy, hogy első szülött Fiát sem érheté:

Balázsovits Aloysiusnak Magyar Lovas seregbéli Kapitány vala az édes Atya, ki korán meghaláloza, az édes Anya *Bohus Francisca*, ki Férjének elhalása után ezen N. Megye akkori Fő Fiscálissához, Szent Katólnai *Cseh Miklóshoz* méne Férjhez; ki eggy igen nagy érdemű értelmes

és előkelő Uri Ember lévén, tőllök hasonló érdemű és Tudományú derék Fiak Nemes *Cseh Jóseff* ezen Megyének érdemes Szolgabírája, és *Cseh Magdolna* N. Kováts Mihály előbb N. Bihar Vármegye Szolgabírájának, azután ezen és N. Arad Vármegye nagy érdemű Tábla Bírájának már Férjeſtűl eggyütt elhúntt Hitveſse ſzármozzék:

De hogy *Tokodi Györgyre* viſſzatérjek: 1786 ban változván *Második Jóseff Cſáſzár* alatt a' kórmányozás forma Juliusban az akkori Királyi Commiſsárius, és N. Bihar Vármegye Fő Ispánya, Római Szent Bir. *Széki Gróff Teleki Sámuel*, Ő Excellentziája által ezen N. Bihar Vármegye második Alispányának kineveződék, a' mikoron eggyütt és eggyſzer'smind a' Nagy Váradi Tudományos Kerűleti Pro-Directorává lőn, e' pedig egéſſz Kormányozói hatalommal.

1787 ben Septemberbe a' *Jóseff Syſtema* alatt folytatott Törvényes Táblának Előlűlőjévé (Praeses Judicii Subalterni) hol az Iró az Actuariusi hivatalt Táblabírói votummal viselte, lőn, folytatván ezen hivatalt 1790 dik eſztendőig, a' Fölséges második Jóseff Revocátiója üdejéig, mellynél fogva a' Magyar Orſzági dolgoknak kormányozás formája, a' régi, és Törvényes lábra viſſzatétetődött:

1793 dikban a' moſtan uralkodó Cs. Királyi Fölség által rend ſzerént való Tudo-

mányos Kerületi Fő Igazgatónak, 1795-ben pediglen ő Felsége Tanátsosának kinevezetvén, a' Tanátsosi Hitet (Juramentum Conſiliarii) vólt ſzerentséje, a' hajdani mélyen tiſzteltt, és forrón kedveltt Fő Ispányának N. M. *Ürményi Ürményi Jósef Ő Excellentziájának*, úgy *Székelyi Majláth György*, és *Borosjenöi Atzél Iſtván* Szent Iſtváni Kereſztes Vitéznek, most Méltóságos Udvari Tanátsosoknak és Referendáriusoknak, akkoron pediglen a' Fölséges Curia nagy érdemű Tagjai, hajdani Jurátus Társai nagy érdemű és böcsös Személlyek előtt letenni.

1799 ben a' Püspök *Kalatai* máſsát érdeklő ſok nehézségekkel eggybenkötött Királyi Commiſſiót 1803-ban pediglen a' minapi N. Váradi Püspök Póka Teleki *Konde Miklós* Teſtamentumát, a' minnyájok ſzeretetében élni ſoha nem ſzűnhető moſtani Országunk Nádor Ispánnyának, Auſtriai Csáſz. Kir. Értzhertzegnek *Jóseffnek* kegyelmes rendelése ſzerént mint Teſtamenti Executor végrehajtotta.

1802-ban Váradi és Mitskei *Baranyi Mihály* az Ország Gyűléséről beteges vólta miatt lett viſſzaérkezése alkalmatoſságával, a' Megyebéli Karoktúl és Rendektűl válaſztatván, felválaltt Követségét vitte, mellyet az 1805 ben tartatott Ország köz Gyűlésén is Eleitől fogva utóllyáig a' Királynak és Hazának köz haſzon díſzére, 's minden ki-

nek tökélletes megelégedésére folytatván, végezte:

Az *Írónak* ezen nagy érdemű Testvér Sógorával Unoka *Tokodi István*, Egyedi Apáth Úr, Nagy Váradi Kánonok, Közép Szolnoki Fő Esperest, és az Püspöki Lyceumban a' Dogmatica és Polemica Theológiának régtől ólta Tanítómestere, (Canonicus Theologus) a' Szent Szék, és N. Bihar Vármegye Tábla Bírája, ki Ifiúságának első esztendeiben, midőn az Író a' tisztelettel említett 's áldott emlékezetű néhai Kanonok *Finátzi Ignátznak* Atyai gondviselése alatt a Convictusban, 's fellyebb való Oskolákban nevekedne, ő is vele eggyütt, de a' kissebb Oskolákban ugyan azon eggy üdőben jára: Felettébb és igen kedvelték már ekkor eggymást az Íróval, a' ki már akkoron kinézte, hogy a' köz jó, szíveltt haráttyában eggy hasznos és nagy érdemű Hazafit fog érni; a' mint ezen előre való kinézését a' kimenetel is üdőjártával (melly mindeneket megérel) nyilvánságoson bizonyította: tudni illik kedve gerjede *Tokody Istvánnak*, alig hogy a' Philosophia Tudományos Kerületből kikele az Eggyházi rendre, a' hóvá minden kérdés nélkül mint ritka jeles tulajdonságiról közönségesen ismeretes, 's minnyájok által kedveltt Nemes *Ifiú* könnyen bétetődvén, azon időben, mellyben az Író a' Buda Várán Fölséges *Mária Theresia* Magyarok Anyának 's Ki-

rálynéjának kegyelméből állított Királyi Universitásnál a' Magyar Országi Törvényes Tudományban foglalatoskodna, 1800-dikban az ottan és *Hollosy Mihály* Hajvízi Apáth Úr, Esztergomi Kanonok és Dékán Pap Úrnak kórmánya alá bízattatott *Generale Cleri Junioris Seminárіumban* a' Theologiabéli Oskolákban járt, 's jeles előmenetelét ottan is, úgy Előljáróinak örömökre 's tellyes megtettzésekre, mint szintég Tanuló Társainak példás vetekedésre szolgálván nyilvánságossá tette: Ekkor az Budai Universitásnak Praesesse vala hajdani N. M. Zajezdai L. Báró *Patachich Ádám* Nagy Váradi Püspökből Kalocsai Érsek, kinek minden jeles tulajdonságira nézve mását a' következő századok alig fogják látni, ki az Író édes Atyával még iffiúságokban különös barátságban élvén, a' Fiához Atya helyett Atyai kegyeséggel viseltetett mind haláláig; ő tartotta az Budai Universitás Instállátio alkalmatosságával a' fontos és velős ékes béiktatás beszédet, melly ezen czim alatt a' sajtó alúl világosságra kerűle, 's közre bocsájtódott: - - *Eucharisticon Magnae Mariae Theresiae Augustae Romanorum Imperatrici, viduae Apostolicae Hungariae Reginae, dum secundis Regni vicennalibus Rem Hungariae Litterariam Universitatem BUDENSEM, Regiam Nobilium Academiam Theresianam VII. Kalendas Julii constabiliret, Diplomatisque firmaret; di-*

ctum ab Adamo e L. Baronibus Patachich de Zajezda, Metropolitanae Colocenſis et Bácsienſis Eccleſiarum Archi Eppo, I. Ord. S. Stephani Regis Apoſtolici Magnae Crucis Equite, utriusque S. C. et R. Aplicae Mattis actuali intimo Status Conſiliario, ad Exsam Tabulam Septemviralem Cojudice, Senatus Regii Univerſitatis Budenſis Praeſide, AA. LL. Philoſophiae, nec non SS. Theologiae Doctore. Budae Typis Catharinae Landerer Viduae MDCCLXXX. Die 25 a Juny.

Ezen ünneplő pompán, melly valójában ritkítható fényeſséggel, 's köz örömmel tartódott, jelen vala az Iró is, ſzeretett Atyafi baráttyával, mint akkori Nevendékeny, vagy mint közönségesen mondatik, Kis Pappal Nemes *Tokody Iſtvánnal*, ki üdőjártával az Egri Iffiú Papság Nevendékeny Házában (in Seminario Agriensi) Studiorum Præfectus, az az a' rendes és kiſzabott Tudományok tanulásokra ügyelő Előljárói hivatalt viſele, 's onnan Anya Megyéjébe N. Váradra viſſzahívattatván, ſokáig fáradhatatlanúl és buzgón, magát éppen nem kémélvén, a' külömböző Időknek mindennémű moſtoha forgásai között előbb Káplányi, 's azután Várad Velenczén Plébánusi és Lelki Páſztori hivatalait, a' mellyekre az Előljáróinak ſzabad tettzése ſzerént elrendelődött, 's ő mindenkoron erántok vak engedelmeſséggel viseltetett, olly hathatós buz-

gósággal viselte, hogy Elöljáróinak kedvekre és örömökre, Pap társainak példájokra, Híveinek, kik őtet fölöttébb kedvelték Lelki segítségekre, szóval minnyájoknak tökéletes megelégedésekre szolgálna; ritka sátoros, és kevés más Ünnepi napok mulának, mellyekben ő az Isteni Igék hirdetésére, 's ünneplő avagy halotti beszédek tartására és mondására közbizodalommal meg ne hívattatnék, 's ezen felvállaltt hivatalának minnyájok reménnyének felülmúlásával egészz a' bámulásig Magyar ékes Tulliusi Nyelvével megfelele; illy jeles tulajdonságinak kimutatása, 's nagy érdemtételei után, a' Szent Theológiának tanítására, 's a' Nevendékeny vagy is Kis Papság oktatására Elöljárói által kihívattatván, Plébániáját elhagyni kínteleníteték, 's a' minthogy elmenetelét sajnállották a' Várad Velenczei Hívek, úgy a' Nevendékeny Papság örűle szívéből szeretett Mesterek érkezésének, kik minnyájon mint hív és engedelmes Fiai, őtet ez napságig Atyai névvel tisztelni nem szűnnek, mint szintég ő se szűnik meg még csak testi sátorát tűrhető erőben bírandgya az ő oktatás nevelésektől: mind ezen tanítás, mind prédikállás, azomba mindenkivel érdeme szerént a' legtisztább böcsülettel társalkodás módgyát, példás életét, és érdemgyűjteményit látván, 's magában fontolván néhai N. M. *Pókateleki Konde Miklós* Püspök Ő Excellentziája, midőn

eggykor eggy Váradi Kanonokság ſzék üresen maradott vólna, tellyes és megſzokott bizodalommal hozzáméne az Iró, 's nyájas beſzélgetés közben, ſzeretett 's tiſzteltt Fő Lelki Páſztorának kérdést tett vala, vallyon kit fogna ő Excellentziája ezen vacans Kánóniára a' fölséges Uralkodónak ajánláſsal előadni, azt a' feleletet nyere jó ſzívű Püspökétűl, találllya ki úgymónd, felele az Iró történetből, gondolom *Tokodi Iſtvánt*, ekkor már egyenes feleletet adott az áldott Püspök, mondván jól kitanálta, mert ez a ma' érdemes Pap, kit a' Szent Lélek nékem sugáról, és Lelkem ismérete ſzerént a' Királyi Fölség ſzíne eleiben terjeſzteni tartozok, tsak kérem halgatásban maradgyon e' dolog; a' mint maradott is mind ezen üdő pontig, mellyben úgy az elhúntt jó Püspöknek örök emlékezetére, mint ſzives Atyafi Barátya érdemeinek vóltaképpen előemlítésére nézve az Iró így a' mint az eggyűgyű igaſság maga valóságában álla, elő adni bátorkodott.

Azomba *Tokodi Iſtván* még ezen áldott Püspökjének életében akkori Kis Praepost *Költsei Kende Láſzló* által inſtálláltatván, 's Kanonokság ſzékiben béiktatódván, nem ſokára egymás után, úgy a' Patronus Püspök, mint a' béiktató Kis Praepost ez árnyék életből kimúlának, 's nem lévén már az áhetatos emlékezet és Imádság kívűl egyébb kegyes jóttévőjének ſzolgálható mód,

azon forrón ſzeretett Püspökjének, kinek koránti elalkonyodását az ő Pap Úr teremtménye ſzívéből fajlalta, képét a' feſtő által örök emlékezetnek okáért levétette, 's nappali ſzobájában egész tiſztelettel falra függeſztvén, tiſztelet nézésekkel naponként tekingeti, méglen a' minden halandó ſzemeket ſetétség fáttyolával béborítandó halál ſzemefényét el nem ragadandgya a' többi négy érzékenységivel eggyütt. Illy bötsben tartya az Iró is tiſztelettel említett *Salamon Jóſef* Kereſztelő Atyának képét ágya fölött, kinek a' mint már megírta jó ſzívű *Tokodi Iſtván* Kanonok és Apáth Úr annyi eſztendők után új koporsót kéſzítetett, mellyről való gondoskodás az Írónak, mint Kereſztfiának kötelesſége lett, ha jelentődött vólna.

Tovább Királyi Tanátsos *Tokodi Györgytűl* és *Vayai Vay Magdolnátúl* mint édes Szülőktűl ſzármozának *Jóſeff*, *Láſzló*, ki gyermek korában elhala, *János*, *Ignátz* ez is alig hogy napfényt láta, ez árnyék életet itt hagya és *Imre*.

Tokody Jóſeff N. Bihar Vármegyének második Alljegyzője, mint édes Atya kezdette, úgy ő hasonló buzgósággal és jelességgel, követvén érdemes Atyának nyomdokit, minnyájok contentumára ſerényen folytattya hivatalát, feleségűl vévén *Kabaláspataki Ferdényi Annát*.

Tokodi János a' Nemes B. Auffenbergi gyalogság ezerednél záſzlótartoskodik, meg-

ſzagolván derekasan a' Franczia ellen vólt utólsó ütközetben a' Márs Iſten dohány porát, vagy tobákját, a' puskaport.

Tokodi Imre a' ki most Peſten a' Fölséges Curiánál 's a' Királyi peres ügyek Igazgatója, 's Királyi és a' Fölséges Magyar Kamara Conſiliarius *Nyéki Németh János* Úrnak, (ki Attyai ſzívvel ezen Nemes Iffiúhoz, mint több jó reménységűekhez viseltetik) óldala mellett jurátusoskodik: ezen *Tokodi Imre* a' Bihari minapában Felkelő Lovas, a' másik pedig úgymint *János* az gyalogság ſeregnél Hadnagyoskodának, kiknek éppen azon üdőben az édes Attyok *György* az Felkelő ſeregre nézve állított Organizalis Deputátiónál tanátskozásával, *Jósef* Fia pedig írótollával, és így mind ezen *Tokodiak* a' Királynak és Hazájoknak haſznos, és ſzembetűnő ſzolgálatot tettenek; kikkel eggyütt 's egyetemben az *Beſſenyői Beöthy* Atyafiságból ötön vitézkedének, 's a' többiek minnyájon, mint már előadódott Polgári hivatalokat folytatták.

Vayai Vay Magdolna Tokody Györgynérűl mint kedves Teſtvér húgáról elmondhattya azt az Iró, a' mit az egéſz közjó eggy ſzívvel és ſzájjal vall, ismér, és bizonyít, úgymint hogy minden kigondolható virtusoknak eggy ritkán látható tüköre, *mellyben valósággal makula nem találtatik*, kiben eggy valóságos igaz érzékeny Teſtvéri ſzívnek, (a' millyennel a' Teremtőnek

az Írót tettzett megáldani) méltán lehet egéſſz a' büſzkeségig gyönyörködni, eggyſzer'smint ſajnálni, hogy ezen Fő tekintetet a' legſzentebb juſson érdemlett tökélletes Mátrónának ezen megvilágosodott, vagy inkább mondhatni romlott világban kevés követői találkoznak ama' példa beſzéd ſzerént, ſokak a' hivatalosok, kevesek az válaſztottak, így kevesek, kik Férjekhez köteles hívségeket megtartanák, gyermekeikhez a' jövendő üdvöſséges és boldogság czélok elérésére nézve Anyai tartozásokat tellyesítenék; *de tellyesítetvén eztet Vayai Vay Magdolna*, e' folyó 1807. Eſztendőnek Martius 23-kán életének 46. Eſztendejében ez árnyék példáson viseltt életéből, az érdemlett Mennyei Koronának elvételére a' jókat jutalmazó Iſten, 's a' kegyelem kútfő által kiſzóllítatván, forron ſzerető Teſtvére tőlle elmaradását ſínli, és ſínleni fogja életének végéig.

Ennek Teſtvér Bátyát, az Írót, a' ſzemérem és az illendőség tiltja az önnön érdemeinek előadásától, megelégedvén ő azzal, hogy ſzeretett Királlya azokat maga kegyelmében elfogadni, 's többſzör megjutalmozni, édes Hazánknak pedigles Nemesebb érzésű, úgy oſzlopi, mint egyébb Karokon és Rendeken lévő nagy érdemű Fiai 's Polgár Társai ismérni, 's az Író eránt ſzíves Hazafi ſzeretettel és barátsággal viseltetni méltóztatnak, mellyre nézve a' Ki

rályi Fölséget illető Jobbágyi hívségében, 's az édes Hazájához tartozó ſzeretetében, a' minthogy eddig hiba nem vala, úgy ezentúl is fogyatkozás ſoha nem fog találtatni, ſőtt ezen ſzent kötelesſégnek tellyesítés buzgósága nőttön fog mind addig nevekedni, valameddig ez árnyék életben maradand: elmellőzi mondom érdemeinek előadását ſzántſzándékkal, ama' vers ſzerént, *nec Te collandes, nec Te vituperaveris ipse* mellyet magyarúl ekképpen kelletik érteni: *Magad bár dítsérjed, vagy pedig gyalázzad, a' dolgot mindenképp eggy formán hibázod, tettid' letrását legjobb másra bízni, ne feljtsd azomba magad el nem bízni:* eztet előadván az Iró a' többit ekként adja elő:

1787 dik Eſztendő Junius 27 kén Szent Láſzló Napján jegyzé el magának az Iró Házastársul *Irinyi Irinyi 'Susánnát* üdősbb *Irinyi Irinyi Láſzlónak* N. Szathmár Vármegye hajdani nagy érdemű Alispányának, és *Udvarhelyi Linkner Anna Mária* Leányát, kivel tsak ugyan Iriny nevezetű Szathmár Vármegye helységében, a' honnan tudniillik ezen ős törzsökű Nemzetség magát írja, Mezőpetri Plébánus *Falk* által eggybeneskedtetett:

Irinyi Irinyi Susánna ſzületett Irinyben 1769-dik Eſztendő Februarius 7-dikén Mezőpetri Plébánus *Szinyi* kereſztelte őtet, Kereſztatya vala *Fogarasi Fogarasi Antal*,

és *Tasnádszánthói Betsky Kriſtina*, *Irinyi Irinyi Iſtvánné* Susánna nevet nyere a' ſzent Kereſztségben, mellynek Ünnepe Febr. 19-dikén tartatik. Férfi Teſtvérei valának *Láſzló*, *Imre*, és *'Sigmond* minnyájon Irinyi Irinyiek: *Láſzló* ugyan N. Szathmár Vármegyének érdemes Vice-Szolgabírája ennekelőtte több eſztendőkkel meghalálozott. *Imre* tsak ugyan azon N. Vármegyének Fő Szolga és Táblabírája ez folyó 1806 dik Eſztendő December 27 dikén Nagy Károlyban, és *Láſzló* Fiatskája Irinyben eggy üdőben halálozának meg, ezen *Irinyi Irinyi Imrének*, ki az Írónak forron ſzeretett Sógora és Baráttya vólt, Házastársa vala *Tasnádſzánthói Betski Anna*, kitűl eggyetlen egy, *Láſzlónak* pedig *Láſzlófalvi Ördög Borbárától* két Leányai maradának, 's mind a' ketten Férfi magzat nélkűl múlának ki ez árnyék Világból: *Zsigmond* vette Házostársúl *Csepei 'Zoltán Juliánnát*, kitől még eddig ſemmi magzattya nintsen: Ezen *Irinyi Irinyi Zsigmond* néha napján az Írónak, mint akkoron N. Bihar Vármegye eggyik jegyzőjénél praxisban vala több Társaival eggyütt, a' honnan a' Királyi Magyar Nemes Teſtőrző Seregnél Hadnagyoskodván, a' Szathmár Vármegye réſzéről *N. Károly Gróff Károly Jóſeff* Vezér Kapitánysága alatt eggyik Lovas Sereg oſztálynak vezérlő Kapitányságát (Escadrons Commendant) minnyájoknak tellyes megelégedésekre vi-

selte, szerettetvén az alattavalóitúl, 's méltán böcsben tartatván fellyebbvalóitúl. Így és illy jelesen viselték a' többi két előemlített *Irinyi Irinyi* Férfi Testvérek is az ő Polgári hivatalokat, sajnáltatván minden által, ki őket ismérte, hogy életeknek iffiúsági zsengéjekben innen az irigy, és minden személy és üdőkorbéli válogatás nélkül a' minden előtalálhatótt rabló halál által elragadtattak, kiknek tisztelettel említett édes és példás jó Anyok, az Özvegység és Férfi szívet is meggyengítő keserűség poharát régólta már, és megsokszorozva kóstollya, és az ereje fölött való súllyos szenvedéseket egyedűl az Istenben helyheztetett bizodalommal, és békeséges türéssel győzi, megnyugódván, mint a' jó Keresztyén megszokta az ellenálhatást kirekesztő Mennyei felső végzésekben, 's azomba az őtet Anya hellyett tisztelő Vejétől az Írótúl, és Leányitúl, úgymint *Susánnátúl* az Író Feleségétűl, *Erzsébethtűl Tasnádszánthói Betski Imrénétől*, és *Annátúl Tasnádszánthói Betski Józsefnétől* vígasztaltatván, 's további örömét, 's tsupórtos fájdalminak enyhűlését az ő kedves unokáiban, az Írónak *Susánna* Leányától származott, úgy nem külömben *Annátúl* született *Józseff*, 's több gyermeke gyermekeiben lelvén, és találván:

Üdősbb *Irinyi Irinyi László* az fentebb írtaknak édes Attyok meghalálozott 1787-dik

Eſztendő September 29kén eltemettetvén az ezen Familia hólttetem bóltyában az Irinyi Templomban, meghalálozott pediglen más napra az Írónak *Susánna* Leányával öszvekelése után, ki felett tartatott Halotti Beſzédgyében Mezőpetri Plébánus T. *Falk*, a' mit Beſzégye tárgyául felvett, bé is bizonyította aztat, hogy az Iſtenben elhúntt nagy Úr, *kedves vólt az Iſten 's kedves az emberek előtt, kinek emlékezete örök áldásban:* Származott ezen áldott emlekezetű Úr, az Írónak méltán tiſzteltt Ipája *Irinyi Irinyi Imrétúl*, 's *Ramotsaházy Ramotsaházy Évától*, ez *'Sigmondtúl* és *Felső Púlyai Bük Katától*, ez *Iſtvántól* és *Czeglédi Erzsébethtúl*, ez *Györgytúl* és *Nagy Iday Erzsébethtúl*, ez *Ferentztúl* és *Groff Thurótz Ursulátul*, a' ki *Bricciuſtól*, ez pedig *Báthur Vencsellinustúl* egyenesen ſzármozának, így Atyafiságos ſzövetségben állanak, a' *Dengelegi Grófokkal*, *Veſſelényiekkel*, *Csákiakkal*, *Erdődiekkel*, *Barkótziakkal*, *Kornisiakkal*, *Rhédeyekkel*, *Baró Palótsayakkal*, *Vayakkal*, *Bagoſſiakkal*, *Bánffiakkal*, *Betskiekkel*, *Baranyiakkal*, és ſzámtalan egyebekkel. Ezen ſzármozás ágon eggybejönnek az *Irinyiek* az Író nagy Annyának maradékival is, a' kikről következik a' Jegyzés.

Threntsényi Máriának vala édes Atya *Threntsényi Ferentz*, és Anya *Divinyi Ferentznek* Leánya, a' melly ős törzsökű Nem-

zetség ſzármozik *Piberi Milith Erzsébethtűl*, s a' *Milithiekkel* vérségkötésben állanak *Tasnád Szánthói Betskiek*, *Szalai Barkócziak*, *Lazy Ghylanyiak*, *Bagoſſi Bagoſiak*, *Nagy K. Kállóiak*, *Semsey Semseyek*, *Nagy Károly Károlyak*, *Cserneki Dezsőffiek*, *Rozgonyi Rozgonyiak*, *Ribitzei Ribiczeyek*, a' melly Nemzetségből ſzármozott eggynehány eſztendőkkel ez előtt él *Ribitzei Ribiczey Erzsébeth* Nemes *Verner Jakab*, előbb a' Nemzeti Oskolák Királyi Inſpectorának, most a' N. Váradi Püspökség Praefectuſsának, 's Nemes Bihar Vármegye eggyik nagy érdemű Fő Tábla Bírájának példás és tökélletes viseletű párja, 's azoknak gyermekei, *Aloyſius*, *Imre*, és *Láſz-* 's Leány Teſtvérek *Agnes*, ki Anya nyomdokin jár, N. *Pataki Mihályné*, minnyájon ſzületett Nemes *Verneriek*, kik minnyájon eggyütt, és egyetemben mind azokkal, a' kikről írásomat folytatom az Árpád véréből az anyai ágon ſzármozott *Bathur Vencsellinustól*, 's ettől *Botskai* és *Szepesi* fényes Házokkal egyetemben erednek: a' kiket mind ágonként 's nevenként ez rövid jegyzés Lajſtromomban előadni hoſſzas vólna, elég az hogy ezen nagy ſzármozás kártya, (Tabella genealogica) nem tsak a' Tiſzán innen Kerületi, de a' Fölséges Királyi és Septemvirális Táblák által, 's a' N. Debreczenyi Város ellen a' Sebes, Ebes, és Boldogfalvi puſzták eránt a' kemény megroſtá-

lás után igaznak és helyesnek találtatván, törvényesen megerősítetet, ama' perben mondom, mellyet még *Laczkovits Láfzló* kezdett, 's más réfzről a' *Vayak* és *Rozgonyiak* 's több egyebek folytatának.

Threntsényi Mária előbb Felesége vala *Kazsúi Súgho Iftvánnak*, 's ennek halála után méne Férjhez *Laczkovits Láfzlóhoz* N. Bihar Vármegye nagy érdemű Alispányához, 's a' Nagy Váradi Püspökség meghatalmaztatott (plenipotentiáltt) Praefectusához.

Threntsényi Máriának első Férjétől fzármozának Sugho *György* Fia, *Anna* és *Magdolna* Leányai.

Kazsúi Súghó György hajdanában N. Bihar Vármegyének eggyik Aljegyzője, annakutánna eggyik Fő Táblabirája, 's végre Királyi Tanátsos, meghalálozott N. Váradon 1793 dik Eftendőben Aprilis közepetáján, különös emlékezetét hagyván az Írónál azzal, hogy őtet mint kedves Atyafiát *a' tellyes Szent Háromság kegyelmében ajánlotta:* kétfzeri házafságában eggy gyermeke fem fzületék, első Felesége lévén *Butsi Mihály* N. Bihar Vármegye hajdani Alispányának gazdag Özvegye. fzületett *Simonyi Erzsébeth*, ki eggy Teftvér vala *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyásnéval*, kitől a' moftani *Pongrátz János* N. Bihar Vármegyének hajdani al, 's annakutánna a' N. Káptalannak Főjegyzője, 's most u-

gyan ezen Megyénknek előkelő eggyik Fő Táblabírája, ki ſokſzori ízben az Alispányi hivatalokra cándidáltatott, 's a' kitől és *Csernyánszki Juliannától*, *Pongrátz Juliánna*, *Cserneki Báró Dezseöffy Károly*, példás és tökélletes életű Hitvesse, *Lajoska* Fiával és *Mária* Leánykájával ſzármoznak.

Simonyi Erzsébeth halála után *Sugho György* vette házostársúl Nagy *Kálloi Kállay Agnest*, *Noſztitzi Turzó Jánosnak* elmaradott Özvegyét, eggy valóságos mint Fő ſzületésű, úgy példás, nagy érdemű, 's minnyájok ſzeretetében és böcsülésében éltt Matrónát, ki October 28-kán 1806 ban azon Iſtenesen múltt ki ez árnyék világból, a' millyenképpen életének tellyes napjait töltötte: Ezen *Noztitzi Thurzó János* vala hajdanában a' Tiſzán innen Kerűleti Törvényes Táblánál (ad Tabulam Diſtrictualem trans Tybiscanam Debreczinensem) Expeditor, onnan a' Hajdú Városoknak, a' honnan tsak ugyan a' Tiſzán innen Kerűleti Réſzeknek Királyi Fiscussa (Partium trans Tybiscanarum Fiscalis Regius) Ezen jelesen viseltt hivatalából lőn ő N. Bihar Vármegyének Fő jegyzője, a' honnan végtére második Alispánya, a' kit tudós vóltára, és ſzelíd mindenikkel bánás módgyára, 's az igazsághoz minden réſzrehajlás nélkűl állandóúl viseltetésére nézve, a' minthogy minden ki ſzeretett, tiſzteltt, és böcsültt, úgy jó emlékezete most is fenn marad annyival

is inkább, hogy eggyetlen eggy Fia *György Noſtitzi Thurzó János* elhúntt édes Atyának nyomdokit mindenekben követi: *eggyetlen eggy fia* mondám ſzántſzándékkal, mivel ritkán történik, hogy eggyetlen eggy legfőképp Férfi magzatot az Atyai és Anyai mód nélkül való kedvezés, és kényesztetés ama' mondás ſzerént, *blanda Patrum ſegnes facit indulgentia natos* meg ne rontſon. De

Nem rontotta ez meg *Nostitzi Thurzó Györgyöt*, a' ki a' ſzelíd, bőltselkedő és Törvényes Tudományos Kerületeket rend ſzerént elvégezvén, éppen azon Tiſzán innen Kerületi Törvényes Táblánál, a' hol elhúntt ditső emlékezetű édes Atya halmozott Hazai érdemeinek fenékkövét letette, mint Cancelliſta kezde ſzolgálni, a' honnan mint ékes formáju és deli termetű Fő Nemes Iffiú, *Irinyi Irinyi Zsigmonddal* és *Tasnád Szánthói Betski Láſzlóval* egyetemben a' néhai nagy Méltóságú *Nagy Károly Gróf Károly Antal* a' Nemes Királyi Teſt őrző Sereg Fő Vezérjének (Gard' Capiteine) 's a' Nemes Iffiúság mindenkor tapaſztaltt nevelő, 's előmeneteleken igyekező jó Atyának, Ő Excellentziájának megtetſzvén, tsak ugyan azon Nemes Királyi Teſtőrző Seregben Hadnagyi Ranggal kineveződvén, felvétetődének, 's a' felvevő Fejek' bennek helyheztetett Reményének Magyart illető vitézség virtuſsal, és helyes magok viſele-

tekkel mind a' hárman egyetemben meg is felelének: ezen *Betski Láſzlónak* eggyik Teſtvére *Ferentz* a' Szathmári Megyének felſzenteltt Papja, ama' a' Király és Haza köz ſzeretetében élő *Szalattnyai Liber Báró Fischer Iſtvánnak* Batskói Uradalom örökösének, és a' Szathmári Megyebéli Papi és Polgári érdemfénnyel díſzeskedő Püspöknek óldala mellett a' Caeremoniáriusi és Titoknoki hivatalokat, azon kegyes Fő Lelki Páſztor Előljárójának, és a' Papi Megye Fejének, (ki a' minap példás életére 's jeles érdemeire nézve a' Szent Jóbi Apátúrságot kegyes Királyunktól érdemlette) egéſz megtetſzésére folytatván, a' minthogy közel való, úgy kedves ſzeretetet Atyafiai az Írónak.

Thurzó György kit névvel moſtoha, de tselekedettel és eránta való ſzorgos gondoskodáſsal édes Atya hellyett éltt Atya *Kazsui Sughó György*, előre érezvén nem ſokára terjedhető életének üdejét, mint különben is eggyetlen eggy Fiút, a' Gárdából haza parantsolá, a' ki is mindenekben Szüleinek 's mindenkoron engedelmeskedvén, az Iſten áldásának bőv reááradását tapaſztalta, ki tudni illik illy kegyes vele jóttévő Atyának, méglen az halhatatlan Lélek Teſti sátorában e' vándorlás földön mulatoza, körűlötte mind fogytig látván, előſzör minden vagyonnyainak és ſzerezményeinek örököse lőn, annakutánna ezen jó moſtoha A-

tyának elalkonyodása után, feleségül vévén *Járdánházi és Kövesdi Kováts Annát*, *tökélletes és példás viseletére második V. Vay Magdolnát*, ezen *Kováts Anna* gerlitze párjától nemzett legjobb reménységű Fiú és Leány magzatokat: nevezet ſzerént *János*, *Dávid*, *György*, *József*, *Antal* és *Ignátz* Fiakat, ezek mellett *Priska* ki már az ártatlanok ſeregében ditsőíti a' mindenek alkotóját, 's édes jó Szülőiért esedezik a' Mindenhatónak imádandó ſzíne előtt, de helyette itten következtek *Eleonora*, *Ágnes*, *Mária*, és *Monika* Leányai, és így élő tíz gyermekei, mellyekkel ezen Nemes és Kereſztyén pár a' kegyelem kútfejétől úgy megáldattatott, *ſicut Novellae olivarum in Circuitu mensae tuae*, mint az olajfának tsemetei a' te aſztalodnak kerületiben; így lehet reménleni, hogy a' jó nevelés úttyán, mellyen ezen Magzatok jól indúlnak, felteperedvén valahára, ſzintég megfognak áldattatni, 's áldásban maradni ama' ſzent jövendölés ſzerént: *ſemen juſtorum non peribit in Saecula*, az igazak magva el nem vész ſzázadokig, mint a' *Klobuſitzi Klobuſitzkyak*, kikről tovább irandok: Érdemes Szülői pediglen érhetik további örömöket, mint még fiatalak később maradékokban, a' mikoron látandgyák *Filios Filiorum*, *pacem ſuper Israel*, Fiaiknak Fiait 's házok' békeſségét és tsendeſségét, mellynek kéſérő követője az igaz Lelkiismeret, sirhal-

mán túl a' bóldog örökkévalóság palotájában vezeti az igaz és jámbor Kereſztyént.

Megáldattatott tovább *Thurzó György* böcsülettel, mivel hazaérkezvén ezen N. Bihári Megye nagy érdemű 's méltóságú Fő Ispány *Széki Gróff Teleki Sámuel* Erdélyi Cancellárius Úr Ő Excellentziájától Tábla Bírónak kineveztetvén, most ugyan azon N. Megyének a' Szalonthai Járásban Fő Szolgabíróságát Elöljáróinak, Tíſztársainak 's alattavalóinak tökélletes megelégedésekre jelesen és példáson önnön rövidségével 's áldozattyával viseli, mint tudni illik *a' ki nem a' hivatalából, hanem önnön vagyonyából él, 's a' kit a' helyett hogy hivatala gazdagítana, a' magáéból hozzátéſzen inkább;* a' honnan két jegyzésre méltó éſzre vétel hozattatik ki: *első* a' hivatalviselés reánézvéségében az, hogy így illik *Magyar Nemesen* a' Közjónak előmenetelét eſzközölni, *második* a' feles ſzámu gyermekeire nézve, hogy *a' ki iffiúságában magát kéméléssel őrizi, Férfiu korában haſznát véſzi, 's örömét érzi*, az első tanátslás és példa ſzóll a' *Tisztviselőknek*, másik a' *Nevendékeny Iffiúságnak*, melly az *Öregebbekkel* eggyütt eggy Fő Nemes Házban eggy illy jeles ſzaporodást ritkán ſzemlélhet.

Nostitzi Thurzó Györgynének, *Járdanházi és Kövesdi Kováts Annának*, úgy viseletére mint vérségére nézve igaz Teſtvére *Magdolna Sipeki Balás Károly* a'

Nagy-Váradi Camerális Uradalomnak Királyi Fő Fiscálissának 's ezen N. Bihar Vármegye eggyik nagy érdemű Tábla Bírájának hitves Társa, kinek summás eredeti származását így értsed: Néhai *Sipeki Balás Istvánnak*, valának két Fiai; úgymint eggyik *Mihály*, másik *Imre*: *Mihálytól* származott üdősbb *Sipeki Balás István*, kinek *Klobusitzi Klobusitzky Juliannától*, *Antal*, *István*, és *József* Fiai, és *Juliánna* Leánya *Szlávy Györgyné*: *Imrétől* eredtenek, kinek *Csikány Rósália* vala Felesége, *Mihály*, ki 33. esztendőkig a' Tokai Kameralis Uradalomban vala Királyi Fő Fiscális, és számtalan nehéz reábízott dolgokat (negotia commissionalia) végezvén, a' Sáros Pataki és Regéczei uradalmokat a' Király tiszta Birtokává tette (depuravit) ezen *Sipeki Balás Mihálynak Kelleméri Melczer Évától* Fiai valának *János* a' Császári Magyar Lovas Seregnél eggy osztályos Vezér Kapitány (Escadrons Commendant Rittmeister) ez a' Török háborút kiállván, a' tíz esztendős Frantzia háborúban is jelesen vitézkedett, 's Hitvestársúl vévén született *Gróff Trembinszka Angelát* Lengyel Országon Gálliciában bóldogon él, 's bóldogúltt ezen házasságában, megáldattatván úgy igaz Feleséggel, mint egész segítséggel, úgymint jószág, birtok, és pénzbéli vagyonokkal, *sic benedicetur homo, qui timet Dominum*: így áldattatik meg az igaz ember, ki féli

és imádgya az Urat. Ennek valóságos Testvére 's Mihálynak Fia, *Sipeki Balás Károly*, *Járdanházi és Kövesdi Kováts Annának* érdemes és forrón kedveltetett Férje, a' ki a' Fölséges második *Jósef* Syſtema üdejében N. Borsod Vármegyének fizetés nélkül Aljegyzője (honorarius Vice Notarius) 1790 ben az meg nem jelenők Tábláján (ad Tabulam Absentium) az Orſzág Gyűlésén Követséget visele, 1792-ben Prókátori Censurát dítséretesen kiálván, Diplomát nyere, 's 1797 ben Nagy Váradi Kameralis Királyi Fő Fiscalisnak 's eggyſzer'smind ezen N. Bihar Vármegye Táblabírájának kineveződvén, Királyának 's Hazájának haſznoson ſzolgál: kinek tiſztelettel említett példás jó Feleségétűl ſzármozának öt Fiai, úgymint *ADEOdatus* és *Ferentz*, kik elhalának, 's megmaradának *Láſzló*, *Imre* és *Ágoſton* Fiai, és *Kriſtina* eggy igen ékes formájú ſzép Leánykája, kiknek Nagy Attyok, 's úgy *Kováts Magdolnának Thurzó Györgynének* mint *Kováts Annának Balás Károlynénak* édes Attyok *Járdánházi és Kövezsdi Kováts János* ezen Nagy Váradi Kameralis Uradalomnak nagy érdemű Praefectuſsa, 's édes Anyok *Jábródi Jábroczky Mária*, *Jábrodi Jábroczky Gábornak Semsei Semsei Katalintúl* ſzületett Leánya:

Tiſztelettel elő említett Cameralis Praefectus *Kováts János* ſzületett 1739-dik Eſztendő December Hónapnak 31-kén ki is

1761-dikben a' Diósgyőri Cameralis Uradalomban mint Cancelliſta, 's annakutánna 1768-ban első Jánáriusban Caſſa Perceptora, azután a' Nagy Várad Cameralis Uradalomban Inspector, 's végre Praefectus, negyvenhat eſztendőktől ólta híven és buzgón ſzolgállya a' Fölséges Magyar Királyi Camarát, melly ſzolgálat buzgóság és régiség, valósággal eggy ritkaság, 1775 ben Mártius 27-kén lőn ezen Nemes Bihari Megyének, 's több ſzámos Vármegyéknek eggy nagy érdemű Fő Táblabírája, kinek vóltt Fiai és Leányai *Anna* és *Magdolna* kívül elhalanak, úgy nem külömben Iſtenfélő, jámbor, és példás Felesége, 1793-dik Eſztendőnek Junius 18-kán meghalálozott, ő pedig azólta Özvegyi életet élt, és sűrű ſok érdemeire nézve a' Királyi Fölségtől azon jutalmot nyerte, hogy említett Leányai az ő minden vagyonnyaiban 's birtokaiban, Királyi adomány levél mellett praeficiáltatnának, az az a' Fiúk képében az örökségben következnének: Ezen *Járdánházi és Kövesdi Kováts János* általeleni ſzomſzédgya lévén az Iró ſzeretett Teſtvérének *Vayai Vay Magdolnának Tokodi Györgynének* ezen 1807. Esztendő Martius Hónapján eggymás után menének által a' bóldog örökké valóságban, úgymint *Vayai Vay Magdolna*, Martius 23-dikán, *Kováts János* pedig 25-kén eltemettetvén rangjokat illető utólsó tiſzteſségtétellel a' Várad Olaſzi Plébánia

Templomának halotti Tetembóltyában. Így a' *Sugho* és *Thurzó György* 's ezekkel öſzveköttetett *Kováts* és *Balás* Atyafi Nemzetségeket előadván, következnek *Sugho Györgynek* Teſtvér Hugai Jegyzésem ſorában:

Eggyik vala *Kazsui Súghó Anna*, ki *Laczkovits Imréhez* N. Peſth Vármegye néhai nagy érdemű első Alispányához méne Férjhez, 's kinek Teſtvér Bátya *Laczkovits Láſzló* ezen N. Bihari Megyének érdemmel kiſzolgáltt második Alispánya Threncsényi Máriát az Írónak nagy Anyát, és így *egygyik Teſtvér az Anyát, másik a' Leányát vették házos társokúl. Laczkovits Imrétűl* és *Sugho Annától* ſzületék *Laczkovits Magdolna* üdősbb *Szlávy Györgynek* Hitvestársa, ki Férje előtt halálozott meg éppen azon üdőben, mellyben áldott emlékezetű Nagy Váradi Püspök *Kalatai Ferentz* (kinek érdemeire nézve a' maga *ſaját* és *Szilváy* neven lévő Atyafiságai Nemeſségre emelődének) halva feküdött Junius 29-dikén 1795. Eſztendőben. Üdősbb *Szlavy Györgynek Laczkovics Magdolnától* élnek négy Fiai, úgymint iffiabb *Szlávy György* kinek *Sipehi Balás Juliánna* igaz 's jó Hitvessétűl Fiai és Leányai, a' többiek pediglen úgymint *János*, ki Bécsben lakik, *Láſzló* ki Lengyel Orſzágban Polgári és *Antal*, ki Baró Alvinczi gyalogság Ezeredjénél Hadnagyi hivatalokat viselnek, nőtelenek. Ezek-

nek Leány Testvérek *Szlávy Mária* néhai Királyi Perek igazgatójának, 's most Fölséges Urunk Udvari Tanátsos, és a' Magyar Cancellária Referendárius *Székhelyi Majláth Györgynek* Hitvesse, ki előbb *Váradi és Mitskei Baranyi Péternek* Özvegye vala; 's az Írónak különös tiszteletére 's szeretetére méltó vér szerént való Atyafia.

Üdősbb *Szlávy Györgynek* Testvére vala ama' nagy hírében, és nevében örökre fönn maradandó néhai üdősbb *Érkenézi Szlávi Pál*, kinek a' Király és Haza eránt kinyilatkoztatott érdemeit előszámlálni illendőnek de méltónak is tartya az Író, mint a' ki ezen Hazánk hajdani oszlopát ismérte, 's midőn a' Királyi Pereknek Fő igazgatói, 's a' Korona Fiscusi terhes hivatalt folytatná, a' Pesti Fölséges Curiánál jurátusoskodván, 1779-ben óldala mellé esküdött, és így úgy is mint kedves Atyafit, úgy is mint nagy érdemű Hazafit soha el nem felejthető szerencséje vala közelebbről való esmeretséggel tisztelni, 's annak elalkonyodása után az *Érkenézi*, *Mihályfalvi*, 's egyébb jószágaiban nagy érdemű maradékit mint kinevezett Királyi embernek (Homo Regius) béiktatni.

Néhai N. M. üdősbb *Érkenézi Szlávy Pál* 1747-dik Esztendőben a' Provinciális Commissáriatusi Directiónak Titoknokja (Secretarius) vala, 's N. Bihar Vármegyének Táblabírójává lőn; onnan Királyi Fiscális

Prokátorává tétetődvén, a' Magyar Koronának jusait hat egész Esztendőknek elfolyása alatt nagy szerénységgel és bőltseséggel óltalmazta, 's védelmezvén gyarapította, méglen Ítélő mesteri hivatalra emeltetvén, a' Fölséges Magyar Curia előtt a' pereket folytató Magyar Hazánkfiainak ügyeit három egész Esztendőkig igaz Lélek ismérettel előadván, Törvényes Ítélet és végzés alá bocsájtotta, 's úgy a' tiszta Igazság kiszolgáltatására, mint egyébb jeles 's kikülönöztetett tulajdonságira nézve, kiterjedvén nagy bőltseségének, ritka érdemeinek, 's tökélletességének nagy híre, 's díszes neve, a' Királyi pereknek Fő Kórmányozó Igazgatójává, 's a' Magyar Korona Fiscussá, eggyszer'smint azon Fölséges Camaránál Tanátsossá lőn, melly nehéz és nagy Hivataloknak 17. Esztendőkig Férfi módra (viriliter) megfelelt úgy, hogy Fejedelménél kegyelmet Hazafiainál pedíglen szeretetet és bizodalmot érdemlene, minteggy ollyan jeles Fő Polgár, ki midőn Fejedelmének híven haszn[illegible]ált, Hazafiainak nem tsak nem ártott, de ügyeiknek minden igazságos részében tiszta egyenes szívvel segíteni törekedett: Ezen terhes, és a' mint minnyájoknak szemekbe tűnő, úgy mindenek által megesmértetett számtalan érdemekkel tetézett hivatalának hosszas üdőkig lett dítséretes folytatása után, a' Fölséges Fejedelem igazságosnak lenni ítélte, hogy fellyebb va-

ló Tiſztségre emeltetne, a' mint is előbb a' Fölséges Septemvirális Táblának Aſſessorává, 's Cs. Kir. Fölség Udvari, 's annakutánna tsak hamar titkos Tanátsossává lőn, N. Beregh Vármegye Fő Ispányának, és azon Kerületi Királyi Biztoſságra (Commiſſariatum Regium) melly hivatal Fölséges I'. dik Jóseff Csáſzár alatt állítódván, kevés üdeig tarta, kineveztetvén; a' midőn ezen Királyi kegyelemnek megköſzönése, 's hitletétel végett Bécsben tartózkodna 1787-dik Eſztendőben hirtelen gutaütés által kimúla ez árnyék világból: Mindazonáltal él ezen ſaját érdemeivel dolgát és nevét nagyra vitt fő méltóság nem tsak Hazai Remek tetteiben, nem tsak a' moſtaniaknak, és következendőknek is örök emlékezetében, de mint nagy érdemű Atyának nagy érdemeit, ſaját, jeles, és nevezetes tselekedetekkel nőttön nőttető, 's tetézve halmozó magzattyaiban: Ugyan is üdősbb *Érkenézi Szlávy Pálnak* ſzületett *Perényi Báró Prényi* Kis Aſſzonytúl ſzármozának.

a) Iffiabb *Érkenézi Szlávy Pál* ki Ns. Csongrád Vármegyének Fő Nótáriuſságát azon Nemes Vármegyének tellyes megelégedésére viselvén, nem ſok Eſztendők' eltelése után a' Királyi Fölség által a' Fölséges Magyar Cancellériának Concepiſtaságára felhívattatott, onnan a' Föls. Cancellériának Titoknoka (Secretarius) 's Királyi Tanátsossa, most pediglen, a' Titoknoki hivatalnak

ſeles ſzámú Eſztendőkig lett folytatása után Cs. Kir. Udvari Tanátsossá, 's a' Magyar Cancellária Referendáriussá lőn, kit ſzintég mint elhuntt nagy érdemű Atyát, méglen ez életben tartóſzkoda, tiſztelték és ſzerették minnyájon; úgy ezen Atyai nyomdokokon ſerényen járó igaz méltóságu Fiát tiſzteli és ſzereti minden ki esméri.

b) Ezután következett *Érkenézi Szlávy Jóseff*, ki iffiúságának első zsengéjében a' hadi életre ſzánván magát, a' hajdani Gróff Hadik, moſt Blankenſtein Magyar Lovas ezerednél oſztállyos Kapitányi (Escadrons Rittmeiſter) hivatalt viselvén, a' minapi Frantzia háborúban vitézen elhala, 's ama' mondás ſzerént *virtus et in hoſte laudanda*, a' mint a' Hazafiak úgy az ellenség által is megesmértetvén kikülönöztetett vitézsége, ez árnyék életből eltűnése, minden ki által ſajnáltatott.

c) Így *Érkenézi Szlávy János*, és d) *Ignátz* az Gróff Eſzterházi gyalogság ezeredjénél Hadnagyoskodván, az utóbbi még az minapi Török háborúban zöldellő iffiúságában a' csatapiatzon maradott. De e) él még *Érkenézi Szlávy Ferentz*, ki közöttök legiffiabbik, 's a' ki ha nem tsalatkozom, a' második Házaſságból, melly ſzületett Fiſcher Kis Aſſzonnyal, néhai Caas. Reg. V. Director Kováts Özvegyével néhai *Érkenézi üdősbb Szlávy Pál* tett vala, ſzármozik: Él eggyſzer'smint az tiſztelettel említett Férfi

Testvéreknek, a' *Perényi Báró Prényi* születés Anyától származott *Érkenézi Szlávy Antónia*, ki az előbbeni Esztendőben Férjhez méne:

Ezen summás leírásból látni lehet az *Érkenézi Szlávy* Fő Nemes és igaz méltóságú Háznak hadi és Polgári halmozott érdemeit: de hogy az előbbenire visszatérjek.

Sughó Györgynek másik Testvére vala *Kazsui Sughó Magdolna*, *Szent Iványi* üdősbb *Szent Iványi Józseffnek* még élének Hitvese; kinek Férje N. Bihar Vármegyének Szolgabírói, 's annakutánna a' második és első Alispányi hivatalokat nagy érdem fénnyel feles számú Esztendőkig viselvén, tőllök származának tsak ugyan *Szent Iványi Iffiabb Szent Iványi Józseff*, előbb Visegrádi azután Ó Budai Királyi Fiscálisságból, most a' Tiszán innen Kerületi Törvényes Táblának érdemes Assessora, ki gyerekségétől ólta, egésszen a' Tisztviselés üdőig az Íróval eggyütt nevekedvén, igaz szíves atyafiságos Barátságban állandóúl nem mint Unokák, hanem inkább mint eggy Atyának 's eggy Anya méhének gyümőltsei Atyafi szeretet vetélkedésben élének mindenkor, minek okáért méltán és gyakorta sóhajtya az Író azon arany üdőnek elfelejthetetlen jó folyását eme szavakkal, *dulcis memoria praeteritorum*, eltűnt bóldogságnak emlékezete is édes, ki vissza tekénget rá most is negédess. Valójában most is szívéből ked-

veltetett Atyafi Baráttya ez az Írónak, ki mint vólt, ismèri, mòst is ollyan jónak.

Ezen ſzíve ſzerént való Atyafiának fed hetetlen élete párja *Murányi Murányi Chárítas*, kitől eggyetlen eggy *Joseffa* Leányok ſzületék: *Jósefet* követi *Szent Iványi Szent Iványi Ferentz*, ezen N. Bihar Varmegyének előbb Szolga, most Táblabírája, eggy igen jámbor 's egyenes ſzívű Atyafi, kinek hasonló indúlatú Feleségétől Nemes *Teleki Balogh Katalintól* ſzületének jó és nagy reménységű *Lajos*, most a' Nagy-Váradi Nemes Iffiúság Nevendékeny Házában (in Convictu Nobilium Varadinensi) Törvényt tanuló, 's másik *Láſzló* Fiai, nem külömben *Rosália*, *Francisca*, és *Caecilia* Leányai, *Balogh Katalin Szent Iványi Ferentznének* Teſtvér Bátya *Jóseff*, ſzintég érdemli a' jó említést, mint a' ki első Iffiúságától fógva a' hadi életben Királlyáért és Hazájáért vitézkedvén, ſebeket nyertt, mellyek miatt a' katonai élettől elbúcsúzott, 's valamint ottan, úgy a' Nemes Bihari Felkelő Seregnél Kapitányoskodván, moſtan a' Szolgabírói hivatalt minden kinek tellyes megelégedésekre, 's Tiſztársainak példájára, mint regula megtartáshoz ſzokott ember viseli, és így Hadi és Polgári jeles érdemeire nézve a' böcsületet, minden böcsületet érző ſzívtől tökélletes juſson megérdemli.

Szent Iványi Ferentzet követi a' ſzületés ſzármozásban, ki a' Férfi Teſtvérek

között legiffiabb *Szent Iványi Szent Iványi Benedek*, ki ezen N. Megyében ſokaig Szolgabiráskodván, most Táblabírói hivatalt visel, 's kinek *Beliczay Rozsáliától*, (a' melly Beliczay Nemzetségről másutt téſzek emlékezetet) *Nepomuk János* Fia, és *Juliánna* Leánya ſzületék: Ezen *Szent Iványi* Fő Nemes eredetű Nemzetségről két dolgot méltó jegyzeni; első hogy valamint a' *Károly*, *Vetéſsy*, *Bagoſsy*, és *Csomaközi* Nemzetségek, úgy ezek is úgymint *Szent Iványi*, *Bán*, és *Szmrecsány* Nemzetségek eggy törzsök ágbúl ſzármoznak, 's ki ki a' maga jóſzág birtokára külömböző Praedicátumokat nyervén a' Koronás Fejedelmektől, különös Nemzetséget formáltak, második az, hogy ezen őstörzsökű *Szent Iványi Szent Iványi* Fő Nemzetség valamint mindenkor, és minden időben, úgy most is Egyházi, Hadi és Polgári érdemekkel jelesen tündöklő Férfiakat sőtt Hazánknak legelőkelő oſzlopait, 's érdemes Hazafiakat ſzámoson ſzemlél édes Föld Anyánknak kebelében: tovább

Szent Iványi Szent Iványi Jóſeffnek, és *Kazsui Súghó Magdolnának* Leányai valának ſor ſzerént, *Katalin*, *Beller Józſeff* N. Borsod Vármegye nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírájának Hitvesse, kitől nintsen ſemmi maradékja: *Anna*, a' Cs. Királyi Fölség Udvari Tanátsossának, a' Magyar Cancellaria Referendáriussának, 's a' Szent

Iſtváni Kereſztes Rend Vitézének *Lányi Jóseffnek* (kinek sűrű érdemei a' Hazában az ő nagy hírében és nevében meſſze elterjedének) Hitvestársa, ki nagy érdemű Férjével eggyütt az Író eránt Iffiúságában, midőn tudni illik Peſten 1780 ban Jurátusoskodna, 's nállok ſzálláson és aſztalon vólna, rend kívűl való ſzívességgel viseltetni méltóztatának, melly kedvező jó vóltokat örök friss emlékezetében őrizendi az Író, oktattatván, 's taníttatván ezen nagy érdemű Attyafiától, majdan mint Atyától, a' Törvényes dolgok' folytatásának megtanúlásában: Ezen drága eggy pártúl ſzületék a' Peſti Királyi Táblánál a' Királyi Fiscáliſságot dítséretesen viselő *Lányi Imre* Fiak, kinek Hitvesse *Boronkai Boronkay Imre* Királyi Tanátsos és a' Peſti Királyi Táblánál nagy érdemű referens Aſſeſſornak édes Leánya, *Katalin* a' kitől eggy magzattya vala, de melly már elhala:

Szent Iványi Szent Iványi Caecilia következett *Anna* után, ki Királyi Tanátsos és Udvarnok (Conſiliarius et Aulae Familiaris) *Kabaláspataki Ferdényi János* Hitvesse lőn, azon *Ferdényi Jánosnak*, ki ſok Eſztendőkig a' Bihari Megyének jegyzőtollát, mint előbb al, azután Főjegyző ſzámos Eſztendőkig dítséretesen kórmányozván, a' második Alispányságot is érdemesen, 's minnyájoknak tellyes megelégedésekre viselte, nevelvén ſok Nemes Iffiakat óldala mellett,

kik közzűl eggyik N. *Lukáts Miklós* ezen Bihari Megyének nagy érdemű Táblabírája, ki a' N. Vármegyétől ſok nehéz rendű reábízott dolgokat jelesen végzett már, melly érdemeire, tudományos és barátságos vóltára nézve méltán minnyájoktúl kedveltetik, 's bötsben tartatik, 's az Írónak kedves ſzomſzédgya, 's első Iffiúságától fogva ſzíves jó Baráttya:

Ferdényi János vala a' N. M. Kereſztſzegh Adorjányi *Gróff Csákiaknak* az ezen Megyebéli Uradalmokban meghatalmozottya (Plenipotentiarius) ki Hitves társával egygyütt *Szent Iványi Szent Iványi Caeciliával* tsak hamar eggymás után, előbb ugyan Férje, azután maga minden maradék nélkűl meghalálozának, 's kiknek halálok után *Kabaláspataki Ferdényi Antal*, több Nemes Megyéknek Táblabírája *Tokodi Jóseff* Ipája, ki több Fiuknak 's Leányainak Attyok vette által az ezen tiſztelettel említett *Ferdényi János* jóſzágait, birtokait, és vagyonait.

Szent Iványi Rosália vala közöttök a' legiffiabbik ki *Feöldeáki Návay János* moſt N. Csanád Vármegye második Alispányának ſzeretett kedves Hitvestársa lévén az legközelebb múltt Eſztendőben meghalálozott, hagyván maga után hátra három Fiút és négy Leányokat.

Ezen *Kazsui Sughó* Fő Nemes Nemzetségből ſzármozott *Kazsui Sughó 'Sig-*

mondnak N. Bihar Vármegye nagy érdemű hajdani 's már régólta elhúntt Fő Szolga és Táblabírájának *Palugyai Palugyai Annától* ſzületett Fia *Jóseff*, a' ki is az 1800-dik Eſztendőben az ezen N. Megye réſzéről felkeltt Nemesi Sereg ezerednél N. M. *Gróff Gyulai Ignátz*, Cs. Kir. Fölség arany kúltsos Híve 's valóságos Kamarása, 's a' Mária Theresia és Erzsébeth két Kereſztes rendű Vitéze Fő Vezérsége, 's *Juritskay György* (ki Teſtvér *Láſzlóval*, *Jóseffel*, *Pállal*, 's kik Göntz *Rutzkai Kornis* Kis Aſſzony Anyoktúl ſzületének,) Fő Strázsa meſtersége alatt Kapitányságot nagy érdemmel viselvén, most azon Sárréthi járásban, a' mellyben az édes Atya a' Fő, a' Fia moſt az első Alſzolgabíróságot jelesen viseli, 's a' ki Kánonok *Rétaller Mátyásnak* unoka Hugát *Ágnest* Feleségűl tartya, 's kinek négy Teſtvérei a' regulázott ezeredeknél remek vitézen ſzolgálnak ez napságig, 's ſzolgáltak Elei is mindenkor: Fölöttébb kedves és Fia hellyett kedveltetett Atyafia ez az Írónak, a' ki eránt ő gyermekségének első zsengéjétűl ólta, mint elhúntt édes Atya hív Barátyához 's Atyafiához fiúi engedelmeſséggel és tiſztelettel megſzakadhatatlanúl viseltetett, a' mellyért is a' kegyelem kútfejétől, várhattya, de tapaſztallya is már az áldást, mellynek további bőv áradását ſzívéből óhajtya nékie az Író.

Threntsényi Máriának második Férjétől *Laczkovits Láſzlótúl* ſzármozott eggyetlen eggy Leánya, *Juliánna*, kitűl és *Vayai üdősbb Vay Iſtvántúl Láſzló* e' munkának ſzerzője, *Magdolna* Királyi Tanátsós *Tokody Györgynek* a' minap e' Világból iſtenesen kimúltt Hitvesse, és *Francisca* néhai *Balázsovits Aloyſiusné* Teſtvérek ſzármozának; de minekelőtte az Iró a' tőlle és Hitveſsétől ſzármozott magzatokat rend ſzerént előadná, a' mint következni fog, kezében akadván eggy a' zenebonás időben kiadattatott, és a' Teſtvér Sógora *Tokody György* Nemes Nemzetségét illető védelem Levél (Protectionalis Litterae) aztat ime a' mint az eredeti Levélben áll, ſzórúl ſzóra ide leírni haſznosnak ítélte.

Ego Infraſcriptus tenore praeſentium recognosco, quod Egregii Nobiles Stephanus et Franciscus Tokody, de Poſſeſſione Orhane Isztricze ſic dicta, in praeſentiam mei comparendo Protectionales ſibi a me extradari humillime inſtiterint, quod iisdem nullatenus recusare volui: ſiquidem homagium fidelitatis Suae Matti Sacramae in praeſentia mei deposuerunt, ſeseque pro fidelibus Subditis ſubjecerunt. Quare hoc ipsum Excellmis Dnis Dnis Generalibus, reliquisque Suae Mattis Sacramae Caesareae, Regiaeque Inclytae utriusque Ordinis Militiae ſuis Titulis digniſſimis

Dominis Officialibus, competenti suo cum honore reſpective requirendo praeſentibus notificatum intimatumque habere volui. Quatenus praefatos Nobiles tam in Perſona ſua, Bonisque, quam et totali Subſtantia ſua, quocunque nominis vocabulo vocitata penes aedes ſuas, et extra ſecure, tute, et intacte permaneri poſſe faciant, dignanturque. In cujus majorem fidem, hancce iisdem ſub manus meae propriae ſubſcriptione ſigilloque meo roboratam extradedi Atteſtationem. Datum Trenchinii Die 1.ma Menſis Septembris. Anno 1708.

Sacrae Caeſareae Regiaeque Mattis Actualis Vice Colonellus, Praeſidii et Civitatis Vice Commendans.

Ibidem (LS) NB. Morells. von Mauberg mp.

Az Írótúl, úgymint *Vayai LB. Vay Láſzló* Atyától, és *Irinyi Irinyi Susánna* Anyától 1792 ben 9 ber 26 kán ſzületett *Imre Láſzló* megkereſzteltetett *Kalatai Xaverius Ferentz* Püspök által a' Püspöki Kápolnában, Kereſzt Atya vala *Költsei Kende Láſzló* Nagy-Váradi Kis Praepost, 's a' t. Kereſztanya *Szent Iványi Szent Iványi Katalin*, *N. Beller Jóseffnek* Hitvesse, a' melly drága ſzíves Atyafi Aſſzonyság mél-

tóztatott az Írónak a' többi ſor ſzerént következett Gyermekeit is minnyájokat a' Kereſztvizen tartani, ezen *Imre* a' Bétsi Ingenieur Académiánál előbb cadétoskodván, 's annakutánna a' Bétsi Cs. Kir. Napkeleti Nyelvek' Academiájában, hol a' Követségre menendők nevelődnek, általtétetődött, ezen általmenetele miként és ki által történtt légyen, fogom ezután előadni.

1794-ben Mártius 23-kán ſzületett *Francisca Katalin* Leánykánk, kereſztelte *Kajetán Gróff Sauer*, elválaſztott Árbai Püspök, a' Szent Iſtváni Rendnek Vitéze, Cs. Kir. Udvari Tanátsos, Nagy Váradi Nagy és Szent Mártonnak Orodi Praepoſtya, a' Fölséges Septemvirális Táblának Aſſeſſora; ő vólt *Franciscának* Kereſztatya is, melly kedves Leánykánk 1797-ben 9-ber 15-kén ártatlan Lelkét Teremtőjének viſſzaadván, másnap a' hajdani Barátok, most Váradolaſzi Plébániának hóltt tetemi bóltyában eltemetődött, 's *Threntsényi Mária* ſzép Anya mellé tétetődött:

1797-ben 9-ber 27-kén ſzületék *Eulália Juliánna*, megkereſzteltették Sárvári Apáth Úr, és Várad Olaſzi Plébánus *Molnár Ferentz által*, Kereſzt Atya vala *Kis Rhédei Rhédei Lajos*, Cs. Kir. Fölségünk Arany kúltsos Hive, valóságos belső Kamaráſsa; decretáltt Oberſtere, arany ſarkautyús Vitéz 's a' t. az Írónak első iffiúságától ólta elválhatatlan ſzíves Barátya:

1801-ben 9 ber 25 kén ſzületék *Lajos Miklós*, kereſztelte őtet *Hallerſteini Gróff Haller Ferentz* Prinoni Apáth Úr, Nagy-Váradi Kánonok, Kraſznai Fő Espereſt, 's a' t. Kereſzt Atya vala *Kováts Mihály*, Nagy-Váradi Cuſtos Kánonok, S. Ægidiusi Apáth Úr 's a' t. de ezen drága Pap Úr meghalálozott Febr. 17 kén 1803 ban Atyafiait halála után ſzerezményivel bóldogítván.

1805 ben Jánuarius 8 kán ſzületék *Julia Joanna* kereſztelte *Molnár Ferentz* Sárvári Apáth Úr, és Várad Olaſzi Plébános, Kereſzt Atya vala *Kis Rhédey Rhédey Lajos Cs. Kir. Kamarás* 's a' t.

1806 ban Auguſtus 17 kén ſzületék *Katalin Susánna*, kereſztelte tsak ugyan tiſztelettel említett *Mólnár Ferentz* Apáth Úr, és Várad Olaſzi Plébánus. Kereſzt Atya vala *Lukáts Miklós* ezen és több Nemes Vármegyéknek nagy érdemű Táblabírája, 's Kereſzt Anya mind ennek, úgy a' többieknek *Szent Iványi Szent Iványi Katalin Beller Józseffné*: Ebből ki lehet látni, hogy az Írónak Hitves társától hat gyerekei valának mind öszve, kik közzűl eggy kívűl, melly meghalálozott, két Fiai 's három Leányai Iſten kegyelmeſségéből élnek.

Jelenté az Író, hogy ama' történetet, a' melly ſzerént *Imre* Fiatskája a' Cs. Kir. Bétsi Napkeleti Nyelvek' Académiájában általtétetődött, minthogy némelly emlékezetes

dolgokat foglal magában, előadandja; ímé annak ſummás leírása ez:

Midőn 1802dik Eſztendőben Szent Jakab havának az az Julius 25dik Napján Posonyban tartatott Orſzág köz gyűlese alkalmatoſságával ama' édes Hazánknak nagy Curtiuſsa *Tolnai Gróff Feſtetics György*, ki a' Szombathelyi Gazdálkodás tanuló Házat önnön ſzámtalan költségeivel felállítá, *negyven*, 's annak nyomba követő társa, *Kis Rhédey Rhédei Lajos tízezer* Rhénes forintot a' Magyar Nevendékeny Iffiúság ſzámára, hogy a' Bécsben lévő Cs. Kir. Ingenieur Academiában neveltetteſsenek, önnön Hazai ſzeretet buzgóság indulatokbúl gyors kézséggel ajánlanának, 's ezen Hazai Szeretetek' remekpéldája (mint az MDCCCII Eſztendőnek IV. Tzikkellye bizonyíttya) örök emlékezetnek okáért az Orſzág Könyvében béíródott, ſzabadságában álván ezen Nagy Lelkű Szerzőknek e' végre Iffiakat kinevezni: *Kis Rhédey Rhédey Lajos* az Írónak, mint Iffiúságok első zsengéjétűl ólta tapaſztaltt változhatatlanságú Baráttyának *Imre Láſzló* Fiatskáját Fölséges Uralkodónk előtt kinevezni, 's kinevezvén, azonnal ſzíves Baráttyát ezen örök emlékezetre méltó böcsös Rendjeivel megemberelni, 's azokkal minden ſzint kirekeſztő ſzíves Barátſágát napfény világoson bizonyítani méltóztatott, mellyek imigy valának írva: *Alábbírtt ſzóval tett jelentésemet ezen írásom által is*

megújjítom, és Mságos Liber Báró Vayai Vay Láſzló Barátom kedves Fiát Imrét azon Fundátióra, mellyet a' katona Ingenieur Académiában nevelendő két Iffiakra nézve ezen Orſzág Gyűlése alatt tettem, kinevezem 's réſzemről felveſzem, sőtt az ottan minél jobb móddal lehető neveltetéséről is gondoskodni fogok. Poson. Die 25-a Julii 1802. *Kis Rhédey Rhédey Lajos m. k.*

Ezen rend kívűl való úgy Hazai ſzeretet áldozat, mint ſzíves barátságnak nyilvánságos jele, Hazafi, Atyai és Baráti érzékeny ſzívére hatván az Írónak, annak ſzerzőit ő is réſzéről a' Földi halhatatlanságnak ſzenteltt következő ſzavakkal tiſzteli: *Tolnai Gróff Feſtetits! néked párod moſtan nints, Hazai ſzereteted, 's illy remeki ſok tetted, a' két Teſtvér Hazában, Erdély 's Magyar Orſzágban, marad még tart ez Világ, mint kertben legſzebb virág: Élly Társod Rhédeyvel, Hazánknak ſzíveivel, késértetvén mindenütt, virtusitokban nem üt, az elfelejtés soha, bár leſſz üdő moſtoha: Azért még a' vadak lakni a' Hegyekben, 's úſzkálni a' halak fognak a' vizekben, mint Tsillag fényleni fog a' Ti nevetek, Hazánk áldásai érdemlett béretek.*

Illy öröm érzésektől ellepett ſzívvel haza ſiete az Író, hogy tíz eſztendőben akkor járó kedves *Imre* Fiatskáját, kiben othon mindenkori gyönyörűségét lelte, magá-

val felvigye, a' mint is őtet 1802 dik Eſztendő Szent András Havának az az 9 ber 3 kán Bécsben ſzerencsésen felvivén, tiſzteltt Barátyát *Kis Rhédey Rhédey Lajost* ottan találta, a' ki a' ſzerént, a' mint ígérte, tselekedett továbbra is, úgymint azon Ingenieur Academia nagy érdemű Fő Kormányozójának, 's az egéſſz Ingenieur Chorbéli ezeredes Fő Strázsa Meſternek (General Major) *Bourgeoisnek*, 's a' többi ottan tanító érdemes Hadi Tiſztségnek béajánlván a' *Kis Imrét*, ki nem régiben annakelőtte a' Nagy Váradi Királyi Nemzeti Fő Oskolában az 1801. és 1802 dik Eſztendőkben az első két Claſſist a' ſzerént végezte *Radványi Radványi Antal*, *Divits*, és *Hugel* mind a' kettő *Ferencz* alatt, a' miképpen *Jánka Jóseff* Helybéli Kórmányozó (Localis Director) és *T. Æmilius Gállás* a' Seraphicus Szent Ferentz Capucinus Szerzetes Férfia, 's azon Nemzeti Oskolának régi érdemes Catechetája, különösön pedig maga az akkori Nemzeti Oskoláknak Fő Inspectora N. *Verner Jakab* ékes kifejezésekkel írott Tanúbizonyság Levél által megismérni méltóztatának, 's kiknek Tanúbizonyság Levelei az Ingenieur Academia Előljáróinak bémutatódának, 's emlékezetnek okáért a' Házi Levéltárban is azért bététetődének, hogy felnevekedvén Iſtenünk kegyelméből az Írónak jó reménységű Fiatskája, úgy ezen 's más Előljárói eránt háláadáſsal, 's

hív emlékezettel viseltetni köteleſségének ismérje, 's aztat ſzentűl tellyesítse: így emlékezvén első Praefectuſsairól N. *Léſtyán Mihályról*, ki most N. Arad Vármegyének érdemes Fő Esküttye, T. *Orosz Györgyről*, ki most a' Váradi Püspökség Megyében érdemes Élezsdi Plébánus. *Hornyák Pálról* ki most a' víz mérői Orſzágos Bizotságnál (Commiſſio Hydraulica Regnicolaris) foglalatoskodik.

Az említett 1802. Eſztendőben 9-ber harmadikán azon Inzsellér Académiának Cadeti eggy forma Köntösében (Uniform) be öltöződött, és a' következő 1803 dik Eſztendő Julius hatodikáig ottan nevelődött *Imre*, kedveltetvén el annyira a' Fő Kormányozótúl 's a' Nevendékenyek nevelésére ügyelő Tiſztségtűl, hogy *General Major Bourgeois* és Hitveſse ſzületett *Gróff Forgách* Kis Aſzſzony őtet ſaját gyermekek helyett tekintenék, 's mindennap a' ſzokott Oskolai tanulás után magokhoz parancsolnák, kik valójában Atyai és Anyai ſzeretettel viseltetének eránta mind addig, méglen kezek alól kivétetődvén a' kis *Imre*, teſti gyengéllő állapottyára nézve, a' Követségre kéſzítendők Cs. Kir. Napkeleti Nyelvek Oskolájában (Coo. Rea. OO. LL. Academia) által tétetődött; (ezen Academiának mivóltát ha bővebben érteni és ismérni akarod, nézd a' Cs. Kir. Napkeleti Nyelvek Fő Oskolájának 50. Eſztendőktűl fogva fennállását

ünneplő napján tartatott Beszédjét N. *Stürmer Bertalannak* mint ezen Academia legkorosabb Nevendékenyének, mellyet a' szerző Deák és Magyar nyelvekre általtett, 's ezen szabad fordítás munkáját Cs. Kir. Ő Herczegségének nagy kegyelmességű *Jóseff* Nádor Ispányunknak beajánlván, Nagy-Váradon 1804 dik Esztendőben közrebocsájtott) Látni lehet ezen summás előadásbúl Kis *Rhédey Rhédey Lajosnak* az Íróval zöldelő Ifiúságok első zsengéjétűl ólta eggyben köttetett, 's mind e' jelen való üdő pontig híven megőriztetett, 's minden haszon keresést kirekesztő tiszta igaz barátságának kimutatását, mellyet sem az Író, sem az ő kedves első szülöttye *Imre* nem tsak hogy soha el nem felejthetnek, de örök hív emlékezettel is tisztelni soha meg nem szűnnek. Annakokáért, a' mint a' szíves barátságnak szent jusai méltán megkívánnyák ezen szeretetre 's böcsüllésre méltó baráttyáról 's annak elhúntt 's szintég örök emlékezetet érdemlett Hitves Társáról *Kohányi Kátsándi Theresiáról* tészen az Író említést: és pedig először *Kis Rhédey Rhédey Lajosról*, a' szerént a' mint *Sárdi Somssich Lázár* a-ma' ékes verseiben, mellyeknek czímje: *Carmen ad LUDOVICUM RHÉDEI de Kiss RHÉDE Nuncium Comitatus Szathmár ad Comitia Regni Hungariae Anno AEVULG. cIↃIↃccII. Pisonii celebrata LEGATUM pro MILITARIS ACADE-*

MIAE in Hungaria Fundatione decem millia Florenorum DONANTEM. Pisonii Typis GEORGII ALOYSII BELNAY, így Nemes és tudós *MILLER JAKAB FERDINAND* ama' munkájában: *VERSUCH patriotiſcher Vorſchläge zur Aufnahme der Ungariſchen Sprache von JAC. FERDIN. v. MILLER an den Hochwohlgebohrnen Herrn LUDWIG von RHÉDEI, Erbherrn zu Kiss RHÉDE, Kais. Königl. Kämerer, Ritter des goldenen Sporns, in mehreren Geſpanſchaften Ungarns und Siebenbürgens Gerichts Tafeln Beyſitzer, und der Jenaer Mineralogiſchen Geſellſchaft Ehrenmitglied* &c. &c. emlékezetet teſznek, úgymint; a'hogy az Iró is különösön tudgya, ſzármoztattyák ezen Méltóságos és Fő Nemes őstörzsökös *Kis Rhédei RHÉDEY* Nemzetséget Magyar Orſzágnak *ABA* Királlyától, mint ennek valóságát a' halhatatlaná váltt *Mária Thrésia* kegyelmes Diplomája is nyilván bizonyítya:

Valának ezen Fő vérből Erdélynek két Fejedelmei *Ferencz* és *Pál*, vannak most is Gróffi méltóságban élők, de *Lajosnak* ama' Symboluma ſzerént, *famam extendere factis hoc virtutis opus*, *tselekedettel terjeſzteni a' hírt*, *mutattya jól a' virtusi írt*, a' *Magnási* Czím nélkül is jeles tetteivel oda jutott, a' hová ſok illyetén nem érkezett. MDCCLXXX. Eſztendőben a' Nemes Királlyi Teſtőrző Seregnél mint Alhad-

nagy vitézkedett, onnan MDCCLXXXIII. Eſztendőben a' Magyar Lovas *Vurmseri* Ezeredséghez Főhadnagynak méne, N. Szathmár Vármegye réſzéről az Orſzág Gyűlésén háromſzor Követséget, 's Bihar Vármegye réſzéről kétſzer az Vezér Kapitányságot, a' Felsőség által decretáltt Oberſteri czímmel dítséretesen viselte, Király és Hazai hívségének és ſzeretetének ſzámtalan jeleit több rendbéli önkéntes áldozatival mutatta, 's a' közjónak minden ellen állapottyaiban, (in objectis quibusvis) ſikeresen haſználtt, 's aztat vagyonnainak nem kéméllése mellett, üdőről üdőre mulatta 's gyönyörködtette, mint a' Verſzerző mondgya, *omne tulit punctum, qui miscunt utile dulci. Haſznot az édeſsel, ki eggyben keverte, a' czélt és a' pontot egéſſzlen elérte:* Elhalgatom Tudományos, és ékesenſzóllás mívóltát, mindenekben ſebes villámként feltalálását, a' ſzelíd musákhoz, és a' tudományos Körhez hajlandóságát, ſegítség kéſzségét, és buzgóságát, a' *Mártonyi* és *Kovách*ich jeles munkáik' kinyomtatására, 's napfényre hozattatására ajánlott, 's küldött költségeit, a' minden vallás külömbség nélkül minden kinek érdeme ſzerént való bőcsüllését, 's tökélletes igaz Kereſztyén életét, elhagyom mondom mind ezeket, egyedül a' mivel tartozom az igaz és eleitől fogva e' jelenlévőségig, mind a' komor mint a' kedvező idők' környülállásai között tsüghetetlen barátsá-

gát megismérvén, köſzönöm és ditsőítem eme' eggy 's két versekkel.

Ő mint Democrátes mondja vagyonjával,
Haſznoson él, mint a' közjónak javával,
Koránt ſem is nézi azt, mint tulajdonát,
Azért itten 's ottan nyer ritka koronát.
A' mint kezdetében barátsága fogytig,
Marad állandóul igaz egéſſz holtig,
Mint vala Pylades hiv Oreſztesével,
Szeretett Patroklus jó Achillesével.
Igaz hív Barátod válik második Te,
Nints lehetetlenség érted körülötte,
Ő pediglen léſzen az a' mi vagyok én;
Még illyenre találſz lehetſz ám őſzültt vén:
RHÉDEIM! ismérem hogy igazán ſzeretſz,
Semmit nem kémélvén, a' mit jómra lelhetſz,
Mellyért a' Barátság és az Hálaadás,
Ölelkezvén nállunk, leſſz örök maradás.
Hogy én gyönyörködöm Baráti ſzívedben,
Jele, mert jeleit adom jó Lelkedben,
Melly vonſz és zár engem hív barátságodhoz,
Igaz ismérettel lévén jóságodhoz:
Grátiánus ként a' ſzeretet házába,
Onnan a' böcsület ſzenteltt Templomába,
Térünk, e' kettő ál a' ſzíves Óltáron;
Nem hagyok kintseket néked örök áron:
Vedd jegyzéseimet Barátom! kedvesen,
Mint önként ajánlom Te néked ſzivesen,
Hidjed ez életben, a' mig piheghetek,
Érted a' mit lehet, mindent elkövetek:

Általmegyek *Rhédey Lajosnéra*, ſzületett *Kátsándi Thereſiára:*

Kohányi Kátsándi Thereſia, kinek Teſtvére *Susánna Gróff Gyulainé*, éppen azon Eſztendőben méne Férjhez *Kis Rhédei Rhédey Lajoshoz*, mellyben *Irinyi Irinyi Susánna az Íróhoz:* Ezen Fő Nemes eggy pár a' legfinumobb indulatoktúl lelkesítve tündöklött Városunkban, mint a' Kárpitos Égnek kékes boltozattyán a' fényes nap súgárait ragyogtattya, vetélkedett egygyik a' másikával a' Kereſztyéni és legjobb erkőltsű remektetteknek kimutatásában, 's midőn a' Férj a' Király és Haza sűrű ſok áldozatiból érdemhalmot gyűjte, mellyet a' Királyi Fölség kegyelme több ízben tetéze, a' ſzelíd jó, tökélletes és példás Aſſzonyság mindennel megeggyezve, ſzeretettel és böcsülettel bánt, 's megadván a' Hitnek, Vallásnak, Rangnak, 's mindennek a' maga tulajdonát, a' Virtus tselekedeteknek gyakorlásában, 's végbevitelében folydogálának életének napjai, órái, és ſzempillantati; a' mire nézve minden jó Lelkű élő által igazán kedveltetett, 's méltán böcsültetett: kedves vólt az ő élete viselése a' Polgári Társaſságban, példás az Iſteni tiſzteletnek, 's ezzel eggybenköttetett Felebaráti ſzeretetnek buzgóságában, tanúlhatta attól ki ki, de leginkább az *Aſſzonyi Nem* az ártatlan társalkodásnak módgyát, 's a' minek az *épſzűzeſséggel* eggy az ára, az *Aſſzonyi ſzep-*

lőtelen ſzemérmeteſséget, melly ismét a' Férjhez mentt Aſſzony embernek legfőbb díſze, legnemesebb ékeſsége: azért kedves lévén ő az Iſten, 's kedves az emberek előtt, marad az ő emlékezete minnyájok' örök áldásiban: jól tudta tudni illik ezen Úri Aſſzonyság, hogy az idő, és az örökkévalóság között eggy vékony fal, 's eggy tsekély vőlgy a' halál légyen, és egyedűl az örökkévévalóság adhattya meg az ő érdemei jutalmát, és ez tőltheti bé az ő ſzent igyekezetei után Lelki kívánságait: Nem hízelkedett ő ſenkinek, hanem böcsültt minden ki érdemest, jól elméjében és ſzívére vévén bőlts *Sander Henriknek* ezen ſzavait: *Eggynehány őltő emberek feküſznek e' halmok alatt: ti pompás tagoknak leomlott hanttyai, méltóságos Teſteknek sárgálló porai! tinéktek köſzönöm, hogy megtanítottatak arra, miként ne mennyek én a' Nagyokhoz kegyelemért hizelkedni, az ő koporsójokhoz mennyek inkább én ezután udvarolni, hogy megtanulhaſſam a' poroktúl, melly keveset kérjek az emberektől; ſemmit ſe várjak tőllök, hanem az én bizodalmom légyen az Iſten, ki örökké él, jó, és ſzereti Teremtményeit: nem látod é? miképp hartzolnak ezek eggymás ellen; ſima ugyan a' nyelvek, de mérges a' ſzívek; Eggyik nyilvánságos módon akadállyoſztattya meg gyönyörűségeidet, a' másik pedig tehetetlen, mikor rajtad ſegíthetne: ez egyedűl*

akar fényleni, amaz azt akarja, hogy hozzá ragaszkodgyál, de az ő társaságában a' virtus és az egyenesség meghal: ez arany hegyeket ígér, a' szót nem sajnálja, bőven osztogattya, sőtt még a' szent valással is visszaélnek sokan az emberek közzül: hányan vannak érzéketlenek? mi lehet pediglen nemesebb 's édesebb? de egyszer's mind mellyik ritkább indúlat az együtt örülésnél és szomorúságnál: Ezen 's több efféle szavakat említé az Irónak mint Atyafi Baráttyának, néhai *Kohányi Kátsándi Theresia Kis Rhédei Rhédey Lajosné*, ki Férjével eggyütt a' jó Keresztyén életnek követője, 's minden vallás külömbség nélkül a' jó tételeményeknek, 's tselekedeteknek gyakorló tellyesítője vala: Ó vajha! ezen Fő Nemes születésű és viseletű párnak sok követői találkoznának, akkoron bizonnyára lehetne a' szint és tettetést kirekesztő igaz felebaráti szeretet, és eggyetértés uttyán az eggy bizony örök Istennek eggy Óltárnál áldozni, 's azon eggy nyomon a' Király és Haza Fölséges tzéllyaihoz gyorsabb lépésekkel járúlni; de kár és fájdalom! hogy ezen szent tzél a' puszta áhetatos kívánságoknak határán túl nem terjedhet.

Ezen Fő Nemes Úri Asszonyság 's valóságos méltóság 1804 dik Esztendőben Április 6 kán nagy érdemű Férjével a' példás házasági életben eltöltött 17. esztendők u-

tán, élete virágában úgymint annak 40-dik Eſztendejében ez árnyékéletből nem tsak híven ſzeretett Férjének, hanem eggyütt az egéſſz Nemes Publicumnak köz és mélly bánattyára iſtenesen kimúlván, tsak ugyan Arilis 15kén a' Váradi Városnak ajándékoztatott *Rhédei*, de az elhuntt által (*Thereſiens Ruhe* Thereſia nyúgalma) neveztetett kertben, 's még életében az ottan e' végett állított halotti tetem kőbóltozatban, rangját illető utólsó fő tiſzteſségtétellel eltakaríttatott, a' midőn minden ember ortzájárúl, az igaz ſzánakodás Könyvei folydogálának: Különös jegyzésre méltó az, hogy Nemes Bihar Vármegye hajdani Generális, az az Fő Perceptorának (ki ezen Tiſztviselésbe ſok nehézségeket ſzenvedvén, azokat meggyőzé) most nagy érdemű Fő Táblabírájának, *Kopótsi Domokos Jakabnak* kedves Hitestársa, ſzületett *Urai Urai Julianna*, mint néhai *Rhédey Lajosné* hasonló példás életű Úri Aſſzonyság (*ha akarod ismérni magát, nézd meg a' Társoſságát*) vólt a' többek között legkiválaſztottabb igaz hív Barátnéja.

KÁTSÁNDI THERÉSIA kinek nem vólt mása,
Annak Barátnéja, 's vala igaz Társa,
Hasonló erkőltsű *URAI JULIÁNNA*,
Eggy deli termetű jó 's ékes Dianna.

Madarat tolláról, embert barátjáról,
Ismérjed eggyſzerre a' Társosságáról,
Hol az eggyező jó, 's roſſz indulatoknak,
Külömbb követői eggyütt tanakódnak.
Ki kivel ezimborál válik ollyanává,
Ördöggel a' ki tart ördöngös fajtává,
Angyallal Angyalá, hasonló így ahoz,
Kivel ſzövetkezik ragadoz amához.
Bőlts bőltsel, jó jóval, tart a' roſſz gonoſſzal,
Soha nem eggyez meg a' nyíltt ſzív ravaſſzal
Mint farkas báránnyal, azért kiki magát,
Ha tudni akarod, vizsgáld társosságát.
Böcsülletes Férfi nem tart roſſz emberrel,
Eggy hozzávalóval inkább mint ezerrel,
Kik a' virtusával éppen ellenkezők,
Tőltve vannak velek városok és mezők.
Így tiſzta életű Aſſzony elfajultál,
Nem tarthat, gondolja mert hogy ezen úttal
Ha ſzintég jó marad, nem hiſzi felőlle
Senki, sőt azt tartya, hogy roſſz lett belőlle
Azért társolkodni legjobb haſonlóval,
Azzal is megpróbáltt valóságos jóval,
Millyenek valának ez két Aſſzonyságok,
Az Aſſzonyi Nemben gyémánt ritkaságok.

Valósággal igaz Barátnéja vala *Kátsándi Thereſiának* nem tsak a' kedvező, de a' kedvetlen időkben is *URAI JULIANNA*, ki ama' súllyos betegségének megnehezedett ideje alatt is elalkonyodásának egéſſz végső időpontyáig, hol vígaſztaláſsal és bátorítással, hol ſerény körülöttelátáſsal viseltetett eránta, 's elválhatatlanúl mellette marada,

a' mi valósággal ritka példa Ovidius ama' verse ſzerént: *Donec eris felix, multos numerabis amicos, tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris: Boldog napjaidban ſok Barátid léſznek, de kik bal ſorsodban elhagynak 's enyéſznek.* Ha ezen két ritka Barátnék példás Barátságokról többet akarsz tudni, nézd ama' túdós és Tiſzteletes Férfiaknak *Földvári Jóseff*, és *Budai Eſaiásnak* a' *Kohányi Kátsándi Thereſia Kis Rhédei Rhédei Lajosné* Nagy Váradon tsak ugyan a' Reformátum Templomban tartatott halotti pompájának alkalmatoſságával mondatott velős és ſzívreható itten kinyomtatott, 's közrebocsájtott Beſzédjeket, úgy nem külömben ama' ritkítható *Csokonai Vitéz Mihálynak* ez alkalmatoſsággal mondatott, 's a' ſajtó alól kikőltt ékes verseit, mellyek imigy kezdődnek:

RÉMÍTŐ 's VIDITÓ KÉTSÉGEK.

Lenni? vagy nem lenni? kérdések kérdése!
Mellynek nehéz, kétes, ſzép a' megfejtése,
Nagy kérdés, a' mellyet ha méllyen vizsgálok
Még több mélységeknek méllyére találok.

's napfényt látának, és oſztogatódának ezen halotti tiſzteſség alkalmatoſságával más ſzámos Túdosoknak jeles, meſterséges és ſzép renddel fűzött kötött beſzédje, mellyek közzűl az Írónak *Héczei Gábor* négy eſztendős Debreczeni Tógás Deák által íratott Versei különösön megtetſzvén, az elhúnttnak örök

emlékezetére nézve, 's e' munka Olvasóinak kedvéért az elhúntt Aſſzonyság nagy érdemű Férje által a' ditsőűltt hamvainak ſzenteltt Epitáphiumával egyetemben, ide rekeſzteni méltónak ítélte:

Hadd boruljak meghültt hamvára,
Hadd tegyek eggy tiſzteletet,
Hadd hajoljak hideg porára,
Annak, kit Hazánk ſzeretett.

Ti mezei, 's erdei Nimfák!
Ez helyre gyülekezzetek,
Nárcisokkal legyenek rakvák,
'S ibojákkal két kezetek;

Hol a' Keres' vize mentében,
Jó meſſziről kitündöklik,
Eggy ſzépen nyúló hegy tövében,
Várad ſzemetekbe ötlik.

Ott ott, hol a' régibb időkben,
Híres 's nagy dolgok eſtenek,
Hol Eleink a' Törökökben,
Sok 's nagy károkat tettenek.

Ott, hol a' ſzent Láſzló tetemi
Csendes álomban nyúgoſznak,
Kinek úgy fénylenek érdemi,
Hogy ſoha el nem aluſznak.

Ott mondom! ott van leſzakadva,
Eggy első rendű ſzál virág,
Ott fekſzik teſte elhervadva,
Eggy Méltóságos ASZSZONYSÁG.

Kinek életének napjai,
A' közönségnek haſználtak;
És a' más emberek bajai,
Az ő bajaivá váltak.

Ki legnagyobb ſzerentséjének,
Azt tartá, ha haſználtt másnak,
Ha hát vége van életének:
Van oka a' köz sirásnak.

Sirok én is, bóldogúltt Lélek!
Még porodat is tiſztelem,
Szent virtusidnak ha még élek,
Érdem oſzlopát emelem.

Megmondom eggy Túdós Muzsának,
A' zöldes Tempe völgyében,
Hogy súgja meg a' Föld gyomrának:
Tartson híven Kebelében.

Te pedig megditsőúltt Lélek!
Vedd el méltó jutalmodat,
Én míg e' teſtemben eſzmélek,
Hirdetem ſok jóságodat.

Eredj immár, hadd el ez helyet,
Mellyen tovább kelle lenned!
Eredj! tudom néked e' helyet,
Ditsőbb életre kell menned.

Epitaphium THERESIAE KÁTSÁNDI
de Kohány.

Hic. Sita. eſt.
THERESIA KÁCSÁNDY.
de. Kohány.

Stirpis. Nobiliſſimae.
Virtute. adulta. Propago.
Coniux. Mariti. tenerrima.
Matrona. adfectus. Comitate.
Morum. Urbanitate. Gratiam.
formae. antecellens.
Domi. prudens. Culta. blanda.
Foris. cauta. popularis. pergrata.
Usuram. Opum. Natura. non.
arte. docta.
Vixit. Annos.
Aetatis. XL.
Coniugii. XVII.
Chariſſimae. Coniugis.
Amicae. perennis.
Ut. exuviae. Mortales. condantur.
Gratiſſimae. Memoriae.
Sibique. olim.
Tumulum. hunc.
Lubens. Lugensque. delegit.
Erexit. Poſuit.
Superſtes. Solatii. expers. Maritus.
LUDOVICUS. de. RHÉDE.
Augg. Camerarius.

Anno. Aerae. Chriſt. MDCCCIV.
d. 15. Apr.

Elvégezvén *Vayai Vay Ádámnak Óvári Szentmiklósi Báró Pongrátz Kriſtinától*, úgy *Threntsényi Mária* előbb *Kazsui Sugho Iſtván*, annakutánna *Laczkovits Láſzló* Özvegyétűl ſzármozott maradékit, vérségeit, 's mind a' két ágon lévő közel óldalagaſt, és távullabb lévő Atyafiait, ígéretem ſzerént előadom *Vayai Vay Ádámnak* máſodik Feleségét, 's az attól ſzármozattokat, a' mint következik.

Vayai iffiabb Vay Ádámnak második Felesége vala *Bene Rosalia*, kit hatvanon felűl való eſztendejében vevé Házostársúl, 's nemzett attól *Rosália* és *Borbára* Leányokat, kik közzűl eggyike *Novotha Gáspár*, a' máſika *Hegyesi Jóseff* Feleségei lettenek, 's tőllök többek ſzármozának; Ezen második házaſsága iffiabb *V. Vay Ádámnak*, ha elmaradott, a' maradékoknak nem ártott vólna, noha ugyan ő második Hitveſsét ezen ſzavakkal tiſztelte, *Rosalia mea Roſa*, de ezen rózsa, bár ha rózsájának ſzagát akármelly kellemetesen is hintegette a' Férjének orrában, mindazonáltal ſzámtalan töviskeket, (mellyek között a' leſzakítónak kedvére nő fel az eggy virág ſzál) hagya hátra az első nagy érdemű Aſzſzonyságtúl *Ovári Szentmiklósi Báró Pongrátz Kriſtinától* ſzármozott Maradékoknak ſzíveiben; mint a' kiknek kimondhatatlan ſok károkat okozott;

A' mi még ezen *Vayai üdősbb Vay Ádám* Lineáját illeti, az, hogy a' mint már megmondódott, *Zápolya János* Királytúl legközelebbrűl, mint távullabról az Árpád véréből veſzi ſzármozása eredetét, az állításnak gyámolítás bizonyságára előadattatik az alább következő, 's ſzórúl ſzóra írott levél e' ſzerént.

Méltóságos Liber Báró, 's Királyi Kamarás Úr! különösen tiſzteltt kegyes jó Uram!

Azon Genealogiának, melly a' Tktes Királyi Táblán elvégződött Derentsényi perben ſtabiliáltatott rövid foglalattya ez: *Zápolya János* Magyar Király nemzette *Orsolyát*, *Derentsényi Imre* Horváth Orſzági Bán Hitveſsét, a' kiknek *Sóphia* nevű Leányát feleségűl vette *Feledi János*, kiktűl nemződött *Feledi Anna Gróff Kornis Lajos* Hitveſſe, kiknek Leánya vóltt *Kornis Sophia*, *Mónyai Gáspárné*, ettűl ſzármozott *Mónyai Borbála Fekete Györgyné*, kiknek Fia *Fekete Láſzló* nemzette *Fekete Erzsébetet Vay Ádám Hitveſsét*, kitől nemződött iffiabb *Vay Ádám*, ennek *Óvári Szent Miklósi Báró Pongrátz Chriſtinától* fia vólt *Vay Iſtván* a' Mgs Bárónak nemző Atya. A' mint ez a' törvényes kézi rajzolatombúl világoſsabban megtetſzik. Ha ezen Genealogia Nagyságodnak haſználhat, örvendek, hogy az által is némü néműképpen bizonyít-

hatom, hogy fogytomig mélly tiſztelettel vagyok.

a' méltóságos Kir. Kamarás, és Liber Báró Úrnak Debretzenben 24-a Decembris 1806 alázatos lekötelezett hív ſzolgája *Pelejtei Kereſztess* m.k. Fiscalis, és több N. Vármegyéknek Táblabírája.

A' ſzármozás kártyának, az az Genealogiának homlokán ezen írás látzatik. *Tabella Genealogica demonſtrans conſcendentiam Illmi Liberi Baronis Ladislai Vay de Vaya S. C. et Regio Apoſtolicae Majeſtatis Actualis Camerarii a Joanne Zápolya Rege Hungariae, ab Emerico item Derentsényi Bano Croatiae, et Comite Forgách Regni Hungariae Palatino, connexionem item cum Comitibus Betlen, Mikes, Bánffi, Rhédei, Kállay, Kemény, Vass, Veseléñyi, Teleky, Nalátzy, Korda, ac aliis praecipuis Hungariae et Transylvaniae Familiis.*

Elvégezvén immáron a' *Vayai Vayaktól* és *Threntsényi Máriától*, az Irónak Atyaitól, és Anyáitól ſzármozott eggybenkötetett vérségnek ſummás leirását, nem állhattya az Iró azon említésnek előadását, mellyet *Vayai* minapában Iſtenesen elhúnt *Vay Magdolnáról* a' Hazai Túdósításokban a' XXIX Darabba olvasott.

Ezen bóldogúltt méltóságos Aſſzonyságról valóban az irigynek is meg kell vallani, hogy nem tsak Házának valódi fénye, hanem az itt lévö Neminek is díſze, 's erkőltsös példája vólt, fedhetetlen életével, gyönyörű okoſságával, ſzelíd maga lebocsájtkozásával még a' ſegédeseknek is tiſzteletét, és böcsületét magára húzta: pályafutásának 47-dik Eſztendejében végeſzte erkőltses életét; ſzép emlékezete nem tsak az ügyefogyottoknál, hanem ſok Úri Házoknál is ſokáig fennmarad: Valóban igaz *mulier prudens, uxor fidelis, mater ſollicita, rara domus felicitas:* Ide járúlnak ama' nagy érdemű, fő tekíntetű 's igaz méltóságú Cs. Kir. Udv. Tanátsos és Septemviráliſta *Vayai Vay Józſeffnek* az Íróhoz ezen 1807ik Eſztendő Apr. 7-kén erről ſzólló Rendjei 's következő ſzavai: Szomorú ſzívvel olvaſtam a' Húgom elkőltözését. *Hijjába itt az a' hellyre pótolhatatlan csapások orvoſsága a' feledékenység is. Nem úgy éltt, hogy elfelejthetnénk. Tsak a' békeſséges tűrés enyhítheti az illy fájdalmot.*

Ezen említésnek rövid ſummában lett előadása után az általmenetel tétetődik, 's ezen jegyzésírás folytatódik azokról, a' kik a' *Vayai Vayaknak* eggyenlő eredetű ſzármozattyai, 's eggybenköttetett vér ſzerént való érdemes Attyaſiságai.

A' régi Ibrányi Ibrányiakról.

Tudós és tanúltt *Lehotzky* maga jeles munkájának eme' Czím alatt: *Stemmatographia Nobilium Familiarum Regni Hungariae* második Réſzében említi, hogy a' régi *Ibrányiaknak* Eleje *Ibrahim* nevet viſele, 's Baſſa, következésképpen Török vala: a' Kereſztyéni Hitre általjövén *Lukátsnak* kereſztelődött: nyerte *Szent Györgyöt*, mellyet emlékezetnek okáért *Ibrámnak* hívta, melly most Ibránynak neveztetik, Felesége vala *Nagy K. Kállay Simonnak a' Leánya* 1400 ban, kiktől ſzületett *Kata* Leányok *V. Vay Iſtvánné lön*: így több régi *Ibrányiakról*, kik Orſzágunkban ſarkallatos Hadi és Polgári hivatalokat viselének, 's érdemfénnyel tündöklöttek téſzen emlékezetet.

A' moſtani Vayai és Ibrányi Ibrányiakról.

Ezek eredetileg *Vayak* 's az *Ibrányi* név úgy ſzálla reájok, hogy 1414 dik eſztendőben *Vayai* néhai, már régólta elhúnt *Vay Iſtván Ibrányi Márgith* Hitveſſe által az Házaſság úttyán, az egéſſz magva ſzakatt *Ibrányi* Fő Nemes Familiának jóſzágában ſuccedálván, *Vayai Ibrányi* nevet, a' Királyi jóváhagyás adománylevél ſzerént (Conſenſus Regius, vel Litterae Regiae conſenſuales;) vett magára, a' kitől ſzármazott maradékok ez napságig így nevezik magokat. Kik közzűl a' moſtani élők, leg-

közelebb vala, az Istenesen élt, 's azonképpen az Úrban elnyúgodott *Vayai és Ibrányi üdősbb Ibrányi Miklós* Nemes Szabolch Vármegye közönségesen és forrón kedveltetett első Alispányának, édes Attyoknak, 's *Ajnátskői Liber Báró Vécsey Mária* eggy példa nélkül példás Matróna Annyoknak, édes Szülőinek érdemes Szülöttei, úgymint most is nőtelenkedő *János*, ezután meghalálozott *Jóseff*, kinek *Nagy K. Kállay Francisca* szelíd jó szívű Feleségétül leány magzati, *Farkas*, kinek *Tasnáthszánthói Betski Erzsébethtül* semmi magzattya, *Mihály*, kinek *Irinyi Irinyi Juliannátúl* Leány magzati, és *Miklós*, kinek *Klobusitzi Gróff Klobusitzki Máriátúl* eggyetlen eggy árva leánykája maradott, ama' *Vayai és Ibrányi iffiabb Ibrányi Miklós* mondom, ki ezen folyó 1807. Esztendő Februarius 9-kén N. szabad Királlyi Kassa Várossában, hová orvosi segedelem végett ritka jó erkőltsű példás Hitvesével menének, az Úrban e' Világból kimúlt, 's a' bóldogúltnak hóltt tetemi *Ibrányba* önnön maga akarattya szerént szállíttatának, hogy ott édes Elei, 's Atyafiai hamvaival eggyütt tsendesen nyúgodhassanak. Ezek közzül az első *János* Főszolgabírói, *Jóseff* Táblabírói, *Farkas*, a' második Alispányi, *Mihály* a' Táblabírói, *Miklós*, a' Főjegyzői hivatalokat éppen azon Nemes Zabolch Vármegyében érdemfénnyel tündökölve viselték, a'

hol Istenesen éltt, 's azonképpen meghalálozott *Vayai és Ibrányi üdősbb Ibrányi Miklós*, a' közjónak szolgálattyára magát egésszen felszentelvén, a' *Király* és *Haza* eránt igen 's igen érdemessé tette, 's tették nagy érdemű maradéki is: Ő róllak valaminthogy igazán mondhatni, hogy *non procul a proprio stipite poma cadunt*, *nem messze esik alma a' fájától*, mivel a' jó, jámbor Istent híven imádó, s ember társaikat igazán szerető édes Szülőinek nyomdokit híven követő maradéki, úgy helyt nem lele nállok ama' közmondás *rara concordia fratrum*, ritka a' Testvérek' megeggyezések, mert a' minthogy a' távúllabb lévő Atyafi, úgy még inkább a' Testvéri szeretetnek igaz követői, 's azzal kimutatói, hogy egygyik a' másikának sorsát magáévá tészi (causam communem faciunt) eggyik minnyájokért, 's minnyájok eggyért gondoskodnak (unus pro omnibus, omnes pro uno) méltók valójában, kik nem csak tisztelettel említetessenek, hanem eggyszer'smint az kinyiltt Magyar Fő Nemes lelkűségekre, 's egyenes szívűségekre nézve, a' késő Világnak 's egésszz jövendőségnek példájok követése végett kitétetődjenek, s azoknak örök hív emlékezetekben elalkonyodások után is híven megőriztetteſſenek: Ezek Feleségei Nemzetségekről előre eleget bocsájtván az író, *Ibrányi Mihályné* született *Irinyi Iri-*

nyi Juliánna édes Szüleiről e' következendőket jegyzi.

Ibrányi Mihálynénak, ſzületett *Irinyi Juliánnának* édes Atya vala üdősbb *Irinyi Irinyi Antal* Nemes Szathmár Vármegyének hajdani nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírája, ki több ízben az első Alispányi hivatalokra a' Fő Ispányok által cándidáltatva lévén, 's aztat mindenkoron magáról illendőűl lekövetvén, éltes üdejében a' nyugodalmot és tsendes magányoſságot kereſte, mellyben annakutánna Iſtenesen élvén, 's *Medgyes* örökös Helységében, 's az ott lévő Lakhelyében Kápolnát épitetvén, eggynehány eſztendőkkel ez előtt az igazak halálával kimúltt ez árnyék Világból: *Irinyi Antal* Teſtvére vala *Iſtvánnak* ki gárdiskáskodott, 's *Ferentznek* ki katonáskodott, 's mind a' ketten elhalának, 's üdősbb *Irinyi Irinyi Imrének* ki N. Szathmár Vármegyének nagy érdemű Fő Táblabírája, az írónak ſzives Atyafi Baráttya, úgy *Irinyi Irinyi Kriſtina* Királyi Tanátsos, *Götz Ferentz* Hitvese, kik *Tasnátſzánthói Betski* Anyoktúl, 's *Irinyi Irinyi Iſtván* édes Atyoktúl ſzületének:

Irinyi Irinyi Antalnak két Feleségei valának, eggyik Kapitány *Magosnak* Leánya, *Magos Mária*, második *Barta Erzsébeth*, mind a' ketten Fő Nemeſségű ſzületések:

Magos Máriától ſzületének *Irinyi Irinyi Kata Vayai Vay Ádámné*, a' kiről már a' tiſzteſséges 's általa a' legſzentebb juſſon érdemlett emlékezet megtétetődött. Következett utánna *Irinyi* Iffiabb *Irinyi Antal*, ki az utóbbi Török háborúban ſerényen vitézkedvén, mint Fő Hadnagy, Királyáért, és Hazájáért zőldellő Iffiúság életét felſzentelvén, a' csatapiatzon hagyta: *Thereſia Láſzlófalvi Őrdög Dániel* N. Zabolch és több Vármegyék nagy érdemű Fő Táblabírájának, az Iró hajdani Jurátus pajtásának, 's most is ſzeretett kedves Atyafi Baráttyának igaz hív Felesége: *Tamás*, ki *Baloghfalvi Czobel Kapitány*, és *Római Sz. Bir. Széki Gróff Teleki Borbárának* édes, és néhai *Vayai Obriſtlieutenant Vay Jánosnak* méltán ſzeretett kedves Leányokat vette el, és *Juliánna Ibrányi Mihályné*.

Irinyi üdősbb Irinyi Antalnak második Hitveſsétűl *Barta Erzsébethtűl* ſzületének *Klára Leánya Cserneki Dezsőffy Jánosné*, *Ignátz* ki most a' Váradi Királyi Academiában a' Törvénytanulásban nagy előmenetellel, 's rólla való jó reménységgel, hellyesen foglalatoskodik, 's a' virtus követésben eggy Fő Nemes Iffiút illetőképpen ſerénykedik.

Borbála ezután *Kriſtina* és a' kis *Andris* minnyájan *Irinyi* üdősbb és nagy érdemű *Irinyi Antal* nagy, és jó reménységű édes Magzati:

Eggy *Ibrányi Ferenczről Budai Ferenczneḱ* Magyar Orſzág Polgári Hiſtóriára való Lexiconnyának 2. Darabj. az 310. levéllapon ezeket olvasom: *Ibrányi Ferentz* híres Törvénytudó, és Vice Orſzágbírája *Maximilián* és *Rudolf* Királyok alatt. Lásd *Békési Gáspár.* A' Posoni Diéta, őtet rendelte ki eggyikét a' Szepeſségre, az Orſzág határinak megvisgálására, Püspök *Fejérkövi Iſtvánnal*, *Váradi Mihállyal*, *Révai Ferentzel*, és az Itélőmeſter *Baranyai Bálinttal* 1582. eſzt.

Vayai és *Ibrányi Ibrányi Miklósnak* Teſtvére vala *Károly*, kinek *Krajnikfalvi Krajnik Mária* Feleségétől ſzármoza, ama' ritka virtuſokkal felruháſztatott *Vayai* és *Ibrányi Ibrányi Antal* nőtelenkedő Fia és *Thereſia* Leánya, *Keltzné*, kitől a' *Keltziek.*

A' Nagy Kállói Kállaiakról.

Az elsö ezek közzűl, ki az Á'siai Scythiából kiſzármozott, hét Vezérekkel egygyütt kijöve *Ubulnak* hivaték, kinek maradéki Comites *Ubul* neveztetének: *Ubul* az első béſzármozás üdőben foglalta el azon jóſzágokat, a' mellyek ez napságig is ezen *Nagy Kállói Kállayaknak* mint *Ubul Fő Vezér* egyenes ſzármozattinak birtokában állanak, úgymint *Kállót*, melly akkor *Bozendádának*, *Panyolát*, melly akkor *Panyulának*, *Oroſt*, melly akkor *Urusnak* 's

így a' többik neveztetének: Vala ezen Országunk kezdetétől ólta őstörzsökös Hadi, Polgári 's Szenteggyházi érdemekkel mindenkor díszeskedett Nemzetségben eggy nevezetes *Kállay*, a' ki legtöbb Donátiókat, az az: Királyi Jószágadomány Leveleket nyertt, 's a' sok Vitézség remekjeit, mellyeket ő végben vive, elmellőzvén tsak a' nyertt czímerének mivóltát adom elő: úgymint ő vala ama' szenteltt Vitéz, ki a' leghíresebb Török Bajnokot a' vízben szorítván, 's ottan kardgyát a' vérében derekasan megforgatván agyon szúrta, 's szalonás kövérségű nyakát szegvén, midőn fejét a' kardja hegyére vette vólna, eggyütt eggy friss Pottykát, melly hihető a' Török húsevésre vágyott, kihúza vala a' vízből.

A' *Nagy Kálloi Kállayak* kik a' *Vayai Vayakkal* szövetséges 's közeli vérség eggybenkötésben állanak, szintég mint ők a' Magyar Országi Királlyokkal is vérségben állanak, úgymint *Mátyássál* és *Zápolyával* a' szerént a' mint már előre bocsájtódott: az Iró, mivel magának fel is jegyezte, arról jól emlékezik, hogy eggykor *Oroson* N. Zabolch Vármegyében, Iffiúságának első zsengéjében mulatozván, tanuló Társaival 's kedves Atyafiaival bóldog és áldott emlékezetű *Nagy K.* üdősbb *Kállay Joseff* érdemes Fiaival úgymint *Antallal*, *Zsigmondal*, *Gáborral* és *Péterrel* eggy a' Levelestárban most is látható ollyatén Le-

vélről, mellyet eggy *Kállaynak* és *Hunyadi Mátyásnak* Tanítója írtt olly forma értelműt, hogy tudniillik *Hunyadi Mátyás*, ki annakutánna Királyságra emelődött, nem igen jól tanúlna, hanem mind ſzűntelen pajkoskodna, a' csókákat a' várnak üregeiből ſzedegetné, *Kállay* pediglen rendes maga viseletű vólna, 's jól tanúlna, melly akkori tanuló Társát egéſſz haláláig mint legſzívesebb Baráttyát kedvelte és ſzívelte Hunyadi, máskép *Corvinus Mátyás Király*.

Ezen *Nagy Kállói Kállay* nagyra kiterjedett őstörzsökű Fő Nemes Nemzetségnek Levelestárjában találkozik Belgrádból eggy Püspök által írott Levél akkori időben, a' mikor *Szent Láſzló a' Bátyával* legelőbbſzör elfoglalták Nándorfehérvárát, mellyben a' Várnak oſtromja környűlállásoson leírattatik: Ezen Familia temérdek jóſzágokat 's Uradalmokat bírt nem tsak Magyar Orſzágba, hanem eggyſzer'smint *Servia* és *Bolgár* Orſzágokban (Bulgária) mint a' mellyekre az ő vitézségek ereje, meſzſzebb terjedéſsel is kihatott: Ama' többſzör tiſztelettel említett tudós *Budai É'saiás* is *Budai Ferentznek* a' Magyar Orſzág Polgári Hiſtoriájára való Lexiconjába, a' II. Darabnak 375. 76. 77. és 78. levéllapjain ezen Familia némelly ős Eleiről illyen emlékezetet téſzen.

Kállai Miklós Lőkös vagy *Lukáts* Fia, Ehez eggy levelet küldött *Sigmond* Király

1404-dik Eſzt. Gergely Pápa napján Késmárkról, mellyben azt parantsollya néki, hogy *Maróthi Jánoſsal*, a' Matsóvi Bánnal, mennyen Erdélybe azon lármának letsillapítására, mellyet ott *Ludán Tamás és Debrő Iſtván* tsináltak. Mitsoda haſzonnal járt oda bizontalan. Azután való időkben midőn naponként, mind inkább inkább terjeſztenék a' Velentzések Dalmátziában a' magok birodalmokat; hogy 'Sigmond őket ebben meg ne akadályoztathaſsa; és a' mit már elfoglaltak tőlle, azt viſſza ne veheſſe, másfelé fordították az ő figyelmeteſségét, t. i. a' Lengyel Királyt öſztönözték arra, hogy ő ellene hadat indítson. Jól tudta *'Sigmond* ezen ő fortélyokat, hogy tehát az Orſzágnak Lengyel Orſzág felől való réſzét bátorságba helyhezteſſe, egyebek között ehez a' Miklóshoz is levelet küldött 1411-dik Eſztendőnek elején, mellyben azt parantsollya neki, hogy minél hamarább ſieſſen Kaſsára a' maga fegyvereſſeivel, a' hol maga a' Király is rövid időn meg fog jelenni.

Kállai János Miklos fia. A' híres *Marothi Jánoſſal* oda járt 1426. Eſzt. Oláh Orſzágba *Radul* Vajda ellen, a' hol mitsoda dítséretesen viselte magát, onnan gondolhatni, hogy azután való Eſztendőben, minden Királyi juſſait általadta néki *'Sigmond Király* Vásáros Kállón, és egyébb más némelly Helységeken. Mikor a' Rákosmezei Diétán *Hunyadi János Gubernátor*

nak választódott, úgyan akkor a' Fő Rendek ezt a' *Jánost Várdai Miklóssal* egygyütt Szabolts Vármegye Főispányává tették 1446. Eszt. Talán ez a' *Kállai Janos* lehetett az, a' kihez *Mátyás* Király Budáról 1464. eszt. Bálint napján eggy parantsolatot küldött, mert arról úgy szóll mint öreg emberről. Ebben a' levélben azt parantsolja neki keményen a' Király, hogy a' melly kétezer arany forintokat *Zápolya Imre* a' Tóthországi Bán, ő nála gondviselés végett letett vólt, adja visszza *Zápolyának* azok eránt már több több parantsolatot ne várjon, és azokat tovább ollyan erőszakosan maga kezénél ne tartóztassa. Ellenben úgy látszik más *Kállai János*, és talán ennek Fia lehetett az, a' ki *Kállai Pállal* eggyütt maga költségén hadakozott a' Törökök ellen 1463. eszt. mellyet néki visszza pótoltt a' Király.

Kállai János. Ezt Szörényi Bánná tette *Bátori István* Palatinus 1522. Esztendőben, míg *Lajos Király* Tseh Országba járt. Azután két esztendővel eggyütt hadakozott *Tomori Pállal Ferhát* Basa ellen. Jelen vólt a' Mohátsi szerentsétlen hadban, és mikor ott *Raskai Gáspárral* a' Belgrádi Basa ellen rendelődött vólna, fogságba esett, de kevés szempillantások alatt, kiszabadították ötet vitéz társai. Lásd *Raskai Gáspár.* A' veszedelem után midőn *Zápolya János*, és *Ferdinand* a' Magyar Királyságon

vetélkednének egymáſſal, ez a' *Kállai* mindenkor *Zápolyával* tartott, úgy látſzik elkísérte vólt *Zápolyát* Lengyel Orſzági ſzámkivetésébe; legalább mikor ósztán 1528 eſzt. őſzre kelve, *Zápolya Athinai Simont*, onnan a' Szepeſségre küldötte ezzel a' *Simonnal*, ezen kívűl *Nagy Láſzlóval*, *Konyán Jánoſſal* eggyütt kártékonykodott a' Szepességen, és mind azoknak ſzőllőbéli termését elfoglalta, 's béſzüretelte említett társaival, valakik *Ferdinand* mellett vóltak; tsak magának Lőtse Városának tettek legalább ezer forint kárt. Ő foglalta el *Horváth Ferentzel*, a' Regétzi Kapitánnyal Kaſsát *Zápolya* ſzámára 1536. eſzt. Borbála napján a' hol a' pénzverő házat mindjárt *Peréni Péternek* adta által, a' melly ajándékot *Zápolya* 1540 eſzt. a' Török Csáſzárnak akartt küldeni, talán erre a' *Kállaira* vólt bízva annak Konſtantzinápolyba való vitele, legalább a' *Zápolya* ellen támadt *Majláth Iſtván* elől ő rekeſzkedett azzal a' kintsel Segesvárra Erdélyben. Minthogy pedig akkor tsak hamar halála történtt *Zápolyának*, bizontalan hová lett az a' kints, elmentt é Konſtantzinápolyba, vagy itthon maradtt, és ki oſztozott vele? *Váradi Láſzló* Leánya *Judith* vólt a' Felesége.

Kállai János, hihető a' közelebb írtt *Jánosnak* Fia. *Békési Gáspárral* eggyütt mentt vólt Erdélybe 1575. eſzten. hogy onnan *Bátori Iſtvánt* kiűzze. Azután Békéſi-

vel eggyütt a' győzedelmes *Bátori Iſtván* hűségére állott, és a' mellett mind egyebütt; mind nevezetesen a' Muſzkák ellen Pleskow alatt hűséggel, 's vitézséggel hadakozott 1581. eſztendőben.

De ezen említett 's több következésű *Nagy K. Kállayak*, 's az egéſſz Fő Nemesi meſſze kiterjedett Úri Nemzetség a' múlt ſzázadba egyedűl eggybemarada fenn, a' kitől hárman ſzármozának, úgymint *János* a' kinek két házaſságaiból, feles ſzámú gyermekei eredének: az első Felesége ki vólt légyen? azt az Iró nem tapogathatta ki, de a' máſikát, úgymint *Perényi* L. Báró *Prényi* Borbárát, vólt ſzerencséje *Eſzláron* N. Zabolch Vármegye nevezetes Helységében még gyermeki eſztendejében, mint eggy az egéſſz Közönségtűl méllyen, és méltán tiſzteltetett nagy érdemű 's jeleſségű megélemedett Matronát, unokái unokáinak Nagy Annyát tiſztelni: *Nagy K. Kállay Jánosnak* első Házaſságából ſzületett *Iſtván*, kinek Fiai valának *Iſtván* és *Antal*, ez iffiú legény korában halálozott meg. *Iſtvának* pedig, hitvesétűl *Tasnádſzánthói Betski Kis Aſſzonytúl*, ki annakutánna *Vayai és Ibrányi Ibrányi Farkashoz* méne Férjhez, ſzületett *Nagy K. Kállay Ignátz*, ki az Iró Nemzetségével közeli vérségben lévő *Szepesi Báró Szepesi* Kisaſſzonyt vett el Házos társúl.

N. K. *Kállay Jánosnak Báró Prényi Borbárától* ſzármozának *Jóseff*, *Mihály*, és *János* Fiai, kikről mind különösön többet írandok és négy Leányok, kik közzül eggyik *Hirippi Szuhányi Láſzló* N. Szathmár Vármegye nagy érdemű első Alispányához méne Férjhez, 's a' kitől nőtelen korában kimúltt *Jóseff*, és moſtani Vice-Ispány *János* Fiai, az Írónak kedves tanúló Társai, Atyafiai, és Barátyai ſzármozának, a' másik *Ágnes* lön előbb Nosticzi *Thurzó Jánosnak*, 's annakutánna *Kazsui Sughó Györgynek* Özvegye, a' kikről már minden környűlállásoson előemlítődött, a' harmadik vala *Nádfői Krutsai Mártonné* a' negyedik a' néhai Debreczenyi Provincialis Commissárius *Siskovitsnak* Felesége, a' kitől *Monica* Generalis Báró *Entzenbergné*, *Anna*, *Vayai üdősbb Vay Jóseffné* (kiről már íródott, és *Maria* nagy érdemű minapában élni megſzűntt *Szögyéni Imrének*, ki N. Zabolch Vármegyének igen jelesen viseltt Főjegyzője, és annakutánna Alispánya, az Írónak méltán mindenkoron tiſzteltt Atyafia, Baráttya. 's a' Zabolch Vármegyei Jóſzág birtokaiban jó Szomſzédgya vala, nagy érdemű Özvegye.

Nagy K. Kállay Jóseffnek, úgymint a' ki *János* Atyától, 's *Perényi* L. Báró *Prényi Borbára* Anyától ſzületék, 's a' ki a' *Kállay* Familia juſsainak kikeresésében közhaſznoson és fáradhatatlanúl munkálódott,

Erdély Országnak néhai Kún Ítélőmester Leányától születének *Antal*, *Zsigmond*, *Gábor*, és *Péter* Fiai, *Susánna Báró Vécseyné*, *Borbára Reviczkiné* 's *Rósalia* Leányai, kik közzül tsak a' középső él.

Nagy K. Kállai Antal tartya feleségül *Hiripi Szubányi Franciscát*, néhai Obristlieutenant *Szuhányinak*, ki *Lászlónak* Testvére vala Leányát, eggy pedig Testvére vala *Várboi* minapában élni megszűntt *Kruspér Sándor* Hitvesével *Szuhányi Annával* eggy felettébb ártatlan és szent életet éltt Asszonysággal, ki ennekelőtte 17. Esztendőkkel meghalálozván, 's a' T. T. Váradi irgalmas Barátoknak (Misericordianor) Templom alatt lévő Tetemböltban eltemetődvén, annyi Esztendőktől ólta most is azon épen fekszik, mint a' mikoron eltemetődött, hagyván maga után *István* és *Sándor* Fiakat, kik közzül az utóbbi az Írónak kedves Kereszttia: *Nagy K. Kállay Antalnak* szintég példás életet élő jó Hitvesétől, tisztelettel említett *Hiripi Szuhányi Franciscától* feles számú gyermekei ugymint Fiai és Leányai vagynak. Ezen *Kállay Antal* eggyütt jurátusoskodott az Íróval, 's az ő Testvérei is akkori Esztendőben az már tisztelettel említett bóldog emlékezetű Kánonok *Finátzi Ignátz* Convictusában, a' mellyben az Író onnan kilépvén, a' Budai Universitásban vitetődött Törvénytanulás végett, 's a' melly üdőben eggyszerre nyóltz *Kállayak* valának,

két *Ibrányiak*, három *Krutsaiak* 's egyébb több mások azon Finátzi nevezetű Nevendékenyi Nevelőházban. *Kállay Antal* N. Zabolch Vármegyének, eggyszer smint Szathmár 's több egyébb Nemes Megyéknek egygyik nagy érdemű Fő Táblabírója, ha nem tsalatkozom, vagy a' *Bándériumnál*, vagy az *Insurrectiónál*, vagy mind a' kettőben Kapitányoskodott: Antalnak Testvére *Zsigmond* nőtelen, *Gábor* és *Péter* Házasok, kik közzűl az utóbbinak *Majtényi Majtinyi*, 's az előbbeninek úgymint *Gábornak*, Péchujfalusi Péchy Fő Nemes Nemzetségekből jutának Feleségei.

Jóseffnek Testvére vala *Mihály*, decretáltt Kapitány, kinek semmi maradéka nem maradott. Ezután következik *János*, ki hajdanában a' Tiszán innen Kerületi Törvényes Táblának Praesességét dítséretesen 's nagy érdemesen viselvén, Gróffságra emelkedett, 's mostan Cs. Kir. Ő Felségének Aranykúltsos Híve 's valóságos belső Kamarása, 's kinek jó és példás életű Báró *Horváth* Kisasszony Feleségétűl semmi maradéka nintsen.

A' másik két *Kállayaktúl* kikről írám, hogy neveket nem tudom, szármozának *György*, *Ferentz* és *László*.

Nagy K. Kállay Györgynek Felesége vala *Nagy K. Kállay Jánosnénak* Testvére, szintég született Báró *Horváth* Kisasszony, kitől *Miklós*, *György*, *Károly*, *László*,

Jóseff és *Pál* Fiai ſzármozának. Valának Leányai is, kik közzűl az eggyik N. Bihar és Zabolch Vármegyék Fő Táblabirájához *Szerepi Kelemen Ignátzhoz* méne Férjhez.

Nagy K. Kállay Miklós, Királyi Udvarnoknak (Aulae Familiaris,) ki N. Zabolch Vármegyének második Alispányságát érdemesen és jelesen viseli, 's annakelőtte a' N. Siskovits gyalogság ezerednél iffiúságában Záſzlótartóskodott. Született Fő Nemes Nemzetségű *Tahi Tahy* Kisaſſzony jámbor és ſzelíd Feleségétűl úgy tetſzik tsak eggy Fia vagyon. *Miklósnak* Teſtvére vala *György* Albei Praepoſt és Egri Kánonok, azután *Károly*, ki akkor Dalton most B. Alvinczy gyalogság ezerednél Hadnagyoskodván, 's onnan böcsülettel hazajövén, 's *Lánci Lánczy Magdolnát* Feleségűl vévén ſzáraz betegségben magtalanúl kimúltt ez árnyék világbúl: következik *László*, kinek Nemes *Bogyó* ſzületés Feleségétűl vannak gyermekei, annakutánna *Jóseff*, kinek *Vásárosnáményi Ötves* Kisaſſzonytúl, 's Hitvesétűl ſzintég, *Pál* katonáskodván 's tiſztségre emeltetvén, mint *Károly* ſzáraz betegségben elhala már régetskén:

Nagy K. üdősbb *Kállay Györgynek* Teſtvére vala *Nagy K.* üdősbb *Kállay Ferentz*, ezt akár ábrázattyára, akár teſti állására valóságos Attilának nézte, minden kinek ſzerentséje lehetett őtet tsak eggyſzer is látni, bár ha terméſzetére nézve

eggy igen szelíd, jámbor, nyájas, 's eggy valodi igaz Magyar Fő Nemes vala: kinek *Tasnádszánthói Fő Nemes Betsky* születés Hitvesétül származának, *Sándor*, *János*, *Ferencz* és *András* Fiai. *Nagy K. Kallay Sandor* Királyi Udvarnok, Ifiuságában Nemes Zabolch Vármegyében igen érdemesen folytatván Szolgabiroi hivatalát, mostanság ugyan azon Nemes Vármegyének eggyik nagy érdemű Főtáblabírája, ki a' *Revizsnyei* Báró *Reviczki* Házból Feleséget vévén, mind a' két ágon vannak gyermekei. *János* szintég mint *Sándor* azon N. Zabolch Vármegyében érdemesen szolgabíroskodván, 's most Táblabíroskodván, előbb a' Fő Nemes *Nyiczki Nyiczky*, azután *Báro Bémeri* házbúl házasodott, 's mind a' kettőjöktűl mind a' két nemen lévő gyermekeket nemzett, *János* után következik *Nagy K.* Ifiabb *Kállay Ferentz*, ki Nádfői Fő Nemes *Krutsai* és *András* ki *Okolitsányi Okolitsányi* Fő Nemes házbúl vévén Feleségeket, mind a' két nemű magzatokkal megvagynak az mindenek alkotója által áldatva: *Nagy K.* üdősbb *Kállay Györgynek* és *Ferentznek*, azt tartom Testvére vala *Nagy K. Kállay Lászlo*. Nemes Heves Vármegyének nagy érdemű Allispánya, eggy nagy tudományú, olvasott, bőlts és igazság szerető Úri ember. Ez is a' *Revizsnyei Báró Reviczki* házbúl tartott Feleséget, a' kiktől *Lajos* N. Zabolch Vármegyének jó

Vice-Notáriuſsa ſzármozott, a' Nemes *Ferentzi* házból Annát vévén Feleségül: Így *Iſtván* is az *Eleki*, *Leo az Vásáros Némenyi Ötvesi* Házokbúl házosodának, de *Iſtván* és *Lajos* már meghalálozának.

Illy több jeles ős törzsökű Fő Nemes Nemzetségekkel bővelkedik N. Zabolch Vármegye, kik közzűl azokat, kik az Íróval közelebbi vérségkötésben állanak, vala ſzerentséje előemlíteni. Így vagynak a' nagy tekéntetű *Csepei Zóltániak*, *Szunyoghi Szunyoghyak*, *Beſſenyői Beſſenyeiek*, *Nádfői Krutsaiak*, *Nyiczki Nyiczkyek*, *Láſzlófalvi Ördöghiek*, *Bonisi Tóltsvayak*, *Ludányi Bayak*, *Bay Pataiak* &c. &c. &c. ('s győzném előſzámlálni minnyájokat) atyafiságban:

Az ezen Nemes Zabolch Vármegye Fő és Alispánnyairól, 's a' Megyebéli Tiſztség viselőkről (Magiſtratus Comitatensis.)

Ezen minden tekintetben nagyra kiterjedett Nemes Vármegyének, minden Karon és Renden lévő Státuſsai úgy egyetemben, mint különösön vévén, eggy ſzívvel 's eggy ſzájjal tiſztelik és magaſztallyák, ama' nagy hírében, nevében, és érdemeiben ſoha élni nem ſzűnhető nagy és valósággal Fő méltóságú *Mihálydi Liber Báro SPLÉNYI GÁBOR Ő Excellentziáját*, e' Könyvírójának, elhúntt édes Atya hellyett feltaláltt 's ér-

deme fölött tapaſztaltt, 's annakokáért méltán a' késő maradékinak is örök bötstiſzteletekben, 's hív emlékezetekben megmaradandó édes jó Atyát, eggy hadi és Polgári érdemekkel tellyes, és békeſség úgymint hadakozás idejében (domi forisque) a' Király és Haza Fölséges ſzolgálattyaiban megőſzűltt, Fő ſzenteltt Vitézét, Fölséges Urunknak aranykúltsos Hívét, valóságos belső Kamarását, titkos Tanátsoſsát, eggy Gyalogság ezerednek igaz tulajdonoſsát, Kórmányozójoknak, az az Fő Ispányoknak: kinek óldala mellett ſzakadhatatlan és fáradhatatlan hív munkás igyekezettel *Szathmári Király Jóseff*, Királyi Tanátsos, az első, 's *Nagy K. Kállay Miklós Királyi Udvarnok*, a' másik Alispányi hivatalokat folytatyák. Ritkítható Főjegyzője lévén ezen Nemes Vármegyének Táblabíró *Ósváth Lajos*, utánna következik a' Jegyzői hívatalban *Pálffy Jóseff*, kinek nagy hírű és érdemű Atyát *Pálffy Jánost* előbb Főjegyzőnek, 's annakutánna *Alispánynak* tiſztelték ezen N. Megye Rendjei, de a' kit Orſzágunknak előkelő Oſzlopi is, és a' Fölséges *Mária Thereſia* koronáztatása alkalmatoſságával tartatott Orſzág közgyűlésén mind a' két Táblák (Procerum et Nobilium) mint a' Tiſzán innen Kerűléti Gyűlésnek jeles és nevezetes jegyzőjét, egéſz tökélletes megelégedéſsel ſzemléltek és böcsben tartottak.

(a' 386-dik *Levél-lap után.*)

A' NÉMET HÍVSÉG Czím alatt költt, 's Magyar Hónnyabéli dolgokkal is megbővitett Munka, 's ehez kaptsoltt Magyarázat Lajſtroma I-ső Réſzének rövid Mutató-Táblája.

A' NÉMET HÍVSÉG, 's aztat követő Magyarázat Lajſtromba előfordúltt Tzikkellyeknek, és Daraboknak a' kifejtett Olvasónak könnyebbségére kéſzített Levéltől Levélig Mutató Táblája.

	Levéltől	Levélig
Az előre botsátott 's N. M. Gróff WRBNA RUDOLPH Csáſz. Kir. Kamaráſok' Fő Igazgatójához (Ki azután Hertzegi Czímre lett emeltetését érdemlette) intéztetett ajánló Levél.	—	ſzám nélkűl
Eggy rövid előemlítés a' kifejtett Olvasóhoz	—	— XVI

*

	Le-véltől	Le-vélig
Eggy ahoz rekeſztettni kéretett Lantolag, avagy Óda.	20	22
A' *Német Hívség* Czím alatt Béts jámbor Polgárjainak a' Frantz Hadban, Cs. Kir. Ő Felségéhez nyilván kimutatott álhatatos Hívsége, a' háborús 1805dik Eſztendőbeli veſzedelmeknek, — Béts Városa elfoglalásának, — 's az egéſſz Történetnek környűlálláſos leírásával eggyütt a' maga valóságában előadatik. —	26	72
Napoleon Franckok Fejedelmének Proclámátiója, vagy is köz Hirdetmény Levele egéſſz a' Történet végéig. —	72	83
A' Fordítónak ſzabad gondolkozás jegyzéſei, a' jövendő, 's a' *Magyar Hívség* Czím alatt kiadandó három Darab Eredeti Munkáinak ſummás magyarázattyával.	84	101
Tudós Peretsenyi Nagy Láſzló ſzíves kívánságára nézve, *a' jót tévő, 's jót vévő között eggy pár Levél*, mellyet Illei Takáts Károly a' Nagy Váradi Királyi Tudományos Megyének akkori nagy érdemű Lelki Oktatója (Exhortator A. Gymnas.) moſt Érkesserűi Plébánus kinyomtatott, a' végére rekeſztődik. —	102	128

A' Magyarázat Lajſtromnak, melly Magyar Hónnyabéli dolgokkal, mint a' kiadandó Munkáknak fenék köveivel bövítetik, Iső Réſzében előfordúlandó Darabok eggy rövid ſummában imigy következnek.

	Le-vélről	Le-vélig
Az előljáró Beſzéd a' Magyar Olvasóhoz. —		ſzám nélkűl
Az *Ezered* ſzónak megmagyarázása, melly ſzerént az igaz Magyar, a' had ſereg oſztályt nem *Regimentnek*, hanem és hellyeſen *ezerednek* 's azok Vezérlőit nem *Generáliſoknak* hanem Ezeredeſeknek nevezi. —	130	131
Az Iső Magyar Ezeredesről, vagy is Fő Kapitányról *Árpádról*, kitől a' Leány ágon a' Felséges Auſtriai Ház is eredik.	132	132
A' II-k Ezeredesről *Zabolchról*	133	134

A' Kereſztſzegh Adorjányi Gróff Csákiak Orſzágunk első zsengéjétől fogva egéſſz moſtanig virágzásáról, *Zabolchtól* egyenes leſzármozásáról, 's úgy Öss Eleiről, mint a' moſtaniakról, úgymint a) *Cháky Mátéról* — b) *Cháky Jánosról* — c) *Cháky Móritzról*, az ő Praedicátumok mi módon lett

	Le- véltől	Le- vélig
nyerettetéſekről: — melly után d) *Cháky Miklósról és Györgyről* — e) *Cháky Györgyről* — f) *Cháky Láſzlóról* — g) *Cháky Ferenczről* — h) *Chák Miklósról* — i) *Cháky Pálról* — k) *Cháky Györgyről* — l) *Chák Iſtvánról* — m) *Chák Láſzlóról* — n) *G. Cháky Imréről* — o) *G. Cháky Györgyről* — p) *G. Cháky Miklósról.* — q) Idősbb *G. Cháky Jánosról* — r) *G. Cáky Sándorról* — s) *G. Csáki Imréről* — t) Iffiabb *G. Cháki Jánosról* — u) *G. Csáki Antalról* és példa nélkűl való példás Özvegyéről *G. Szunyogh Joſeffáról* — v) *G. Csáki Emanuelről.* 's a' t.	134	148
Nemes Zabolch Vármegye nevezeteſebb Hellyeiről, úgy mint *nagy és kis Vajáról. Nagy és kis Kállóról. Nyír Báthorról. Kis Várdáról. Ibrányról.* 's a' t.	148	150
Következik azon ſarkallatos indító okoknak előadása, mellyek az Írót előbb nehezen, de végre tsak ugyan reá birták, hogy a' ſaját Nemzetségéről is igazán írna, holott *miben állyon a' valóságos Nemeſség?* kifejtetik.	150	156

	Le-véltől	Le-vélig
A' *Vayai Vayaknak* eredeti ſzármozáſokról —	156	159
A' N. M. *Mihálydi* ſzabad Záſzlós *Splényi Gábor* Fő ezeredesnek, mint N. Zabolch Vármegye nagy érdemű 's igaz nagy méltóságú Fő Ispányának az Íróhoz deák nyelven íratott, 's Nemzetsége régiségét bizonyító, 's örök emlékezetre méltó drága betsű Levele — —	160	160
A' *Vayai Vayak'* Öss Eleinek az Orſzág kezdetétől ólta Királlyoknak 's Hazájoknak híven és álhatatoſſan ſzenteltt, hadi, polgári, 's Szenteggyházi érdemeiről, elkezdvén *Voja* Vezértől ki Tamásnak kereſztelteték, egéſz *Vayai Vay Péterig.*	161	166
Vayai Vay Péterről, 's az ő jeles és példás élete párjáról, *Csepei Zoltán Annáról* az ők remek virtuſi életek viſeletekről, jóſzág ſzerzéſekről, 's mind a' két ágon tőllök ſzármozott feles ſzámú két eggy Teſtvér Magyar és Erdély Orſzágokban lett kiterjedéſekről, úgy ſzintég ezen *Vay* Familiának két úgymint *Ábrahám* és *Ádám* két megkülönözött Lineák-		

	Le-vélről	Le-vélig
ra ſzármozáſokról, hol az *Ábrahám* Lineabéli Férfiak és Aſſzonyok, 's azoknak ſzármozattyai környűlálláſoson leírattatnak	172	186
E' közben olvashatni Rom. Sz. Bir. Széki Gróff *Teleki Katalin* Magyar és Erdély Orſzági több Nemes Vármegyék Fő Táblabírája *Borosjenői Tiſza Láſzló* Hitveſsének az igaz jó Házaſságot magában foglaló 's ékeſen kifejtő Magyar Verſeket.	182	184
Vayai üdősbb Vay Ádámról és az ő mind a' két ágon lévő Gyermekeiről, Fiairól tudniillik, és Leányairól, 's azoktól ſzármozott Maradékokról.	186	198
Tsak ugyan az ő ſzerentsétlen eſetéről, 's az akkori zendűlés időről, 's az úgy nevezett Rákótzi Revolutióról környűlálláſoson	198	238
Vayai iffiabb Vay Ádámról: annak nehéz környűlálláſairól, mellyek mind addig nőttön nevekedének, méglen áldott emlékezetű Monyorókereki *Gróff Erdődi Gábor*, az Egri Megye ſzenteltt Püspökjének több mint édes Attyai ſzeretete, gondoskodása, 's a Királyi Fölség előtt közbevetése által bóldogúlhatott.	238	246

Le- Le-
véltől vélig

Tsak ugyan az ő mind a' két rendéli Házoſságából ſzármozott Fiairól és Leányairól, 's annak a' két eggy Teſtvér, úgymint Magyar és Erdély Orſzágokra nagyobb kiterjedéséről. 146 277

Vayai üdősbb Vay Iſtvánrol, az Iró édes Attyáról, egéſſz a' *Latzkovitsiakig*, a' melly ős törzsöki Nemes Nemzettségből házaſodván, ſzármozott az Iró. — Itten ſor ſzerént előhozattatnak *Beſſenyői Beöthyek mint Kereſzt*'s néhai *Csik Rákoſi Salamon Jóſeff mint Kereſztelő Atyák*: elő említetik itten az utóbbi által épí-tetett ſzegények Háza, hol moſt N. Bihar Vármegye *Lazaretumot* állított, 's a' ſzenvedő emberiség-nek, 's ügyefogyott betegeknek gyógyitásáról remekpéldáſon gondolkozván, mindeneket az ő könnyebbségekre és ſegedelmekre helyeſen és ſzentűl elrendeltt. 277 293

Vayai üdősbb Vay Iſtvánnak Latzkovits Juliannától ſzármozott *Láſzló* Fiáról az Iróról, 's két Leány Teſtvéreiről ugymint *Magdolnáról* és *Franciscáról*; hol a' Teſtvér ſogorság úttyán a'

	Le-véltől	Le-vélig
Nemes *Tokodi* 's annak Kereſzt, és Kereſztelő Atyái, nevezetesen N. Váradi Kánonok *Szentzi Iſtván* ki a' Nagy Váradi Apátzákat fundálta: — *Balázsovits* — *Cseh* — *Irinyi* — *Threntsényi* — *Thurzó Betski* — *Járdánházi és Kövezsdi Kováts* — *Sipeki Balásiak* — eggyik *Érkenézi*, 's másik *Okányi Szláviak*, — *Szent Iványiak* — *Ferdényiek* — *Návayak* 's a' t. ſor ſzerént előhozattatnak.	293	343
Az ezen Munka ſzerzőjétől, *Irinyi Susánna* Hitveſsétől ſzármozott Fiu és Leány magzatok, 's azoknak Kereſzt Atyái 's Annyái előhozattatnak egeſſz az első *Imre* Fiának Bétsbe viteléig.	344	346
Cs. Kir. Kamarás *Kis Rhédei Rhédey Lajos* 1802dik Eſztendőben kinevezi az Írónak megnevezett *Imre* Fiát a' Bétsi Ingenieur Académiában, a' mellybe Cs. Kir. Kamarás, ama' nagy érdemű és nevezetű Tolnai Gróff *Feſtetits György* eggyütt, emez negyven, 's amaz tíz ezer Rhénes forinti Fundátiót teſznek: — egéſſz azon időig, méglen *Imre* a' Cs. Kir. Napkeleti Nyelvek Bétsi Oskolájában általviteték.	347	351

	Le-véltől	Le-vélig
A' *Kis Rhédei Rhédey* Ős-törzsöki Fő Nemes Nemzettségről, úgy az abból származott *Kis Rhédei Rhédey Lajosról*, 's annak Hitvesséről, *Kohányi Kátsándi Theresiáról.* —	351	357
Ugyan azon példás életet viselt Fő Nemes, és igaz méltóságú Asszonyságnak Istenes kimúlásáról, 's annak élete fogytáig elválhatatlan hív Barátnéjáról, hasonló életű *Urai Uray Juliánnáról*, Fő Táblabíró *Kopotsi Domokos Jakab* Hitvesséről, áldott emlékezetű *Kis Rhédei Rhédey Lajosné* eggy igaz méltóságos Asszonyság hamvainak igaz szívből szenteltt halotti Írásokkal és Versekkel eggyütt. —	357	363
Vayai Iffiabb Vay Ádám második Házosságáról a' Pelejtei Keresztes Károly, több N. Vármegyék Táblabírája, 's számos Fő Nemes Familiák Fiscálisa által kidolgozott, mind a' két ágon lévőknek *Zápolya János Királytól* való származás rövid előemlítésével; az Író kedves eggyetlen egy Testvére, 's Királyi Tanátsos *Tokodi György* példás Hitvesének,		

	Le- véltől	Le- vélig
néhai áldott emlékezetű *Vayai Vay Magdolnának* eggy igaz Aſzſzonyi meltóságnak Iſtenes kimulásáig. — —	364	367
A' régi *Ibrányi Ibrányiakról.*	368	368
A' moſtani *Vayai és Ibrányi Ibrányiakról* nevezeteſen, kik üdősbb *Vayai és Ibrányi Ibrányi Miklós* edes jó Attyoktól, és Ajnátskői *L. Báró Vécsey Máriától* eggy példás Kereſztényi Matronától legközelebb erednek, úgy mint *János*, *Jóſeff*, *Farkas*, *Mihály*, iffiabb *Miklós*, úgy Attyok Teſtvéréről *Vayai és Ibrányi Ibrányi Károlyról*, kinek Krajnikfalvi Krajnik Máriától *Antal* és *Thereſia* magzati, 's mind ezek házoſságokról 's házoſsági gyümöltsekről. —	368	373
A' *Nagy Kállói Kállayakról* közönségesen és különösön.	373	385
N. *Zabolch* Vármegye Fő és Alispányairól, 's a' Megyebéli Tiſztség viſelőkről (Magiſtratus Comitatenſis) a' kiknél ezen Magyarázat Lajſtromnak I-ső Réſze végződik. —	385	386

Következik eggy végső Jegyzés, melly ezen Magyarázat Lajſtromhoz rekeſztődik: az *első* a' hibát, *máſodik* annak megjobbítását, a' *harmadik* a' Levél lapot, 's a' *negyedik* a' ſorok ſzámát, hol a' hibát feltalálhatod, jelenti: ugymint

Mende mondáu * mende mondán — a' kifejtett Olvasóhoz ſzólló Beſzédben: Itéletett * Itéletet Lev. 26. ſor 4. — megbűntettek * megbűntették L. 46. ſ. 14. — felűl * felől l. 47. ſ. 4. — állíttson * állíttaſſon l. 78. ſ. 21. — vnla * vala l. 132. ſ. 14. — neveztetélsét * neveztetését lev. 133. ſ. 17. — Spangur * Spangár l. 133. ſ. 20. — Atya által dítséreteſen mind halálig folytatott * Attya által dítséreteſen viſeltt hivatalát mind halálig folytatta l. 137. ſ. 18. — Czímetes *tranſit* * jobb Czímes l. 146. ſ. 11. — varkésőbben * várkésőbben l. 176. ſ. 4. — ſzeretett hívség * ſzeretet vagy ſzereteti hívség l. 186. ſ. az utólsó. — ſzeretett buzgóság * ſzeretet vagy ſzeroteti buzgóság l. 188. ſ. 17. — nem ſokkára * nem ſokára l. 198. ſ. 13. — hivőtt * hivőt l. 200. ſ. 23. — Unának * Urának l. 211. ſ. 6. — tellyeſſeggel * tellyeſséggel l. 214. ſ. 2. — öſſzveesküdtak * öſſzveesküdtek l. 232. ſ. 2. — hátának által * hatának által l. 238. ſ. 15. — ottyát * úttyát l. 263. ſ. 29. — ſzeretett * ſzeretet l. 266. ſ. 4. — Organisális * Organizáns vagy rendbeſzedő l. 326. ſ. 16. — előtaláltathatott * előtaláltathatót l. 320. ſ. 9. — él * éltt l. 322. ſ. 9. — Kováts Annának * Kováts Magdolnának l. 330. ſ. 3. — Kováts Magdolnának Thurzó Györgynének, mint Kováts Annának Balás Károlynénak * *Kováts Annának* Thurzó Györgynének, *Kováts Magdolnának* Balás Károlynénak l. 330. ſ. 22. és 23. — dignanturque * dignenturque l. 344. ſ. 9. — Prinóni * Prinoúi l. 346. ſ. 3. — Arilis * Aprilis l. 358. ſ. 6. — elfajultál * elfajulttal l. 359. ſ. 17. — be-

ſzédje * beſzédgyei l. 360. ſ. 28. = eggy pedig * ez pedig l. 381. ſ. 9. — Miſericordianor. * Miſericordianorum l. 381. ſ, 15.

Ezen hibákot, mellyek az éſzrevétetlenség miatt, 's talántán egyebek is beférkezhetének, ne ſajnállya ekként a' kegyes Olvasó eggy fekete plajbáſzſzal, vagy is tzeruzával helyrehozni.

A'

MAGYARÁZAT
LAJSTROMNAK

II-dik. RÉSZE.

MELLY

A' 387. LEVÉLLAP ELEIBE

TÉTETIK.

A'

MAGYARAZAT

LAJSTROMNAK.

Il-dik. RÉSZE.

MELLY

A' 387. LEVÉLLAP ELEJÉN

TALÁLTATIK

Elvégezvén így Zabolch Magyarok II-dik Vezérét, a' tőlle ſzármozattokat, és az ő első foglalás Földjén, melly nevéről ez napságig neveztetik, úgy ezen a' réven be érkezetteknek ſummás leírását, általmengyek a' Magyarok III dik Vezérére.

III-dik Ezeredes Fő Kapitányról Kundról.

A' Magyarok harmadik ezeredes Kapitánya *Kund* vala, a' ki a' Magyarok történeteit jegyzőknek megeggyező Írásbizonyságai ſzerént, ſzintég mint *Zabolch* a' Tiſza mellett kezdett lakni, 's kinek Fia *Kuſzid* Árpádnak 744 dikben történtt kiindúlása idejében Pannóniát, mint az első ezeredes Fő Kapitánytúl kiküldetett Nemzeti Kém eljárván, 's kinézvén, mitsoda Népek lakoznának rajta? méne egéſz a' Duna mentig, 's viſſzatértében eggy palatzk Duna vizet, eggy marok füvet, és eggy marok fekete Földet hoza, kiket meglátván a' Kapitányok, igen jónak ítélték azokból a' Pannonia Földjét, eltökélvén magokban azonnal aztat fegyverfoglaláſsal Nemzetek ſajátává tenni: Ime! a' Magyar hívségnek kimutatás kezdette: *Kundtúl* ſzármozának Erdélyben a' *Kendi* és *Kendeſi*. Magyar Orſzágon pediglen a' meſſze kiterjedett *Költsei Kende* Familiák, kikről sór ſzerént következnek a' Jegyzések.

Kendiekről az Erdély Orſzág történet jegyzői, különösön *Spangar András*, és

Pethő Gergely, 's más egyebek' Íráshagyománi bizonyíttyák, hogy ket *Kendi* úgymint *Ferencz* és *Antal* 1558-dik Eſztendőben *Isabella* Királyné Gyulafehérvárban *Bebék Ferentzel* egyetemben őket levágatá: 1594-dik Eſztendőben pediglen *Báthori Sigmond* Chriſtófnak a' Fia, ki a' Török pártjáról *Rudolph Csáſzárhoz és Királyhoz* hajla vala, midőn az ebben ellentartókat keményen üldözőbe venné, Auguſtus 29 dikén a' maga ſaját bátyát *Báthori Bóldizsárt*, 's öcsét *Jánost* három *Kendiekkel* egyetemben úgymint *Sándorral*, *Ferenczel* és *Gáborral*, 's többekkel eggyütt megölettette, mint eztet *Pethő Gergely* Magyar Krónikájának harmadik Réſzében bizonyíttya, 's ennek valóságát több egyébb Írók is e' ſzerént, a' mint megírám, adják elő. Ezen *Kendieknek* alkalmasint Magvok ſzakadott a' Fiú ágon, de élnek

Kendeſiek, kik Erdély Orſzágban meſzſze kiterjedének, 's jeles virtus, és Hazai érdemek által Gróffi méltóságra emelődének: 's a' kikkel a' *Vayaknak* is ſzerentséjek vagyon közel való vérségben és Atyafiságban állani, mert *Vay Mihálynak*, ki eggy Teſtvér vala *Vay Ábrahámmal és Ádámmal*, 's a' kiktől a' moſtan élő *Vay* két ágok különözve neveſztetnek, ugymint *Ábrahám* és *Ádám* Lineája, *Kendeffy Mária* vala Hitveſse, a' kitől *Borbára* Leánya Róm. Sz. Bir. *Széki Gróff Teleki János* Özvegye ſzülettetett.

A' *Költsei Kendeiek* Magyar Orſzágra ſzármozván óttan telepedének, és elterepedének, mint a' magosra kőltt fának külömbféle ágai, melly őstörzsöki Fő Nemes Nemzetség Orſzágunk első zsengéjétől ólta ez napságig Anyaſzenteggyházi, Hadi, és Polgári érdemekkel megſzakadás nélkűl tündöklik. Minthogy pediglen ezen Fő Nemes Familiának, előbb Anyaſzenteggyházi érdemeit említem vala, a' minthogy a' Papi Rend, Apoſtoli Orſzágunkban az első Státust (Status Praelatorum) téſzi, annakokáért eggy illyen nevezetes Praelátusról kezdődnek Jegyzéseim; úgymint

Költsei Kende Láſzlóról.

A' Melchisedeki Rendnek ezen késő üdőkórt értt ſzenteltt Férfia *Költsei Kende Láſzló*, Zéér Monoſtrai Apáth Úr, a' SS. Theologiának Doctora, a' Nagy-Váradi Káptalannak Kanonokja, és Kis Praepoſtya, tsak ugyan illy nevezetű Atyától, ki Nemes Unghvár Vármegyének nagy érdemű első Alispánya vólt, és Csicseri Orosz Éva Aſſzonyság Anyától édes Szülőitől 1722. ben ſzülettetett. Első zsengéjű iffúságában a' *Jésus* Társoſságának ſzenteltt Szerzetesi Rendbe (Ordo Religiosus Jesuiticus) lépett, hólott is az Iſteni tiſzteletben, a' ſzelíd tudományokban, 's a' jó erkőltsek követésében foglalatoskodván, 's magát fáradhatatlanúl gyakorolván, a' többi életét az Iſten

Igéjének ſerény hirdetésében, 's a' Szentségek kiſzolgáltatásában áhétatoson eltöltötte: Még midőn azon Szerzetes Rend fennállana, a' Bécsi Thereſianum Collegiumban, az ottan tanuló Nevendékeny Iffiúságnak oktató gondviselője, a' Jeſuiták megſzűnése után pediglen a' Nagy-Szombathi Adalbertinum Semináriumban Főkórmányozóvá (Regens) lőn, melly mind a' két Nevendékeny Iffiúság Nevelő Házokból, ſok Fő, 's őstörzsökű Magnási és Nemesi Nemzetségekből ſzármozott Iffiak, kik közzűl ſok Orſzágunk oſzlopi válának, kelének ki: Ezen nagy Pap Úrnak a' *többi jelesen viselt* dolgai között örök ditsőſségére válik az, hogy nékie engedődött ama' nagy ſzerentse, a' mellynél fogva az Erdélyi Nagy Fejedelemségnek legfőbb oſzlopát, nagy és halhatatlan érdemű és Fő méltóságú Királlyi Helytartó Kórmányozóját, N. M. *Losonczi Gróff Bánffy György Úr Ő Excellentziáját* zőldellő iffiúságának első zsengéjében nevelhette, 's hellyes és jó nevelés módját mind a' két Magyar eggy Teſtvér Hazákkal megismértette: Nevelte ő mondom ezen eggy Orſzág Fő Oſzlopát, kit ritka remek virtusi érdemeire nézve, a' minthogy a' Király és mind a' két eggy Teſtvér Magyar Haza eggy ſzívekben zártanak, úgy hasonlóját a' jövendő ſzázadok alig fogják többé látni, 's feltalálni. Az Iró ugyan réſzéről forrón óhajtaná, hogy a' Magyarok Iſtene áldaná,

's ajándékozná meg ſok veſzedelmekben forgott édes Hazánkat, több illyen Haza oſzlopokkal, akkor bizonnyára a' *Király és Haza és e' kettőnek eggy Boldogságok* nőttön nőne, virágozna, es gyükeresedne:

Ezen nagy és Fő Méltóságnak, (kinek több rendbéli kegyeſségével ſzerencséje vala az Írónak élni) Nevelő Meſteréről, annál ſzívesebben emlékezik, mennyivel édesdebben érzi hozzája mindenkor ugyan, de különösön akkor bizonyított ſzíveſségét, a' midőn az Írónak első ſzülött Fiatskája a' már említett *Imre Láſzló* moſtan a' Cs. Kir. Napkeleti Nyelvek Oskolájának tanuló Nevendékenye 1792-ben 9ber 26dikán ſzülettetvén, magát ezen több ízben tiſztelettel említett Praelatus és Praepoſt Úr, a' Kereſztelő Atyaságra önként ajánlaná, 's ajánlását rend kívűl való örömkéſzséggel tellyesíteni is méltóztatta.

Több illyen ſzíves Atyafiságú és barátságú indúlat kifejezésekkel viseltetének mindenkor ezen őstörzsökű Fő Nemes Háznak, mind a' két, úgy nem külömben óldalaslagi ágokon lévő nagy érdemű tagjai az Író eránt, kikről e' magyarázat Lajſtrómban, a' miket ő előadand az Olvasónak, reménli unalmára nem léſznek: De hogy *Kende Láſzló* Praepoſt élete leírásához viſſzatérjek.

Ő az ezen, 's több efféle halmozott érdemeinek koronáját a' Nagy-Váradi Káptalanbéli Kanonokságban találta fel 1776-ban

December 27-kén, és minekutánna késő életüdőre, 's galamb őſz öregségre jútott vólna, ama' különös és igen ritkán valaki által elérhető mennyei kegyelem engedődött nékie, hogy az ötven eſztendős Papsága után második új Misét (Primitias ſecundas) tarthata és ſzentelhete, valamint a' jó, 's eggymást a' ſzíves ſzeretet, 's igaz páros barátság úttyán ſzerentsés házaſságban ötven eſztendőket eltőlthető Világiak is új, az az második Lakadalmi Ünnepet ülnek, és tartanak:

Ezen ritka Pap által ſzentelhető Ünnepi alkalmatoſságot, a' kettőztetett örömérzés azzal éleſztette, hogy az Új Szent Mise mondáson, melly a' Püspöki Reſidentiában lévő Kápolnában Kereſztelő Szent János Ünnepén 1801-ben Junius 24-kén tartatódott, két unoka Pap Úr Ötsei a' primitiáns Báttyok körűl ſzolgálatot tevének, úgymint eggyike *Klobuſitzi Klobuſitzky György* Nagy-Váradi, és *Klobuſitzi Klobuſitzky Péter* a' Kalotsai Érsekségbéli Kánonokok, kik közzűl az előbbeni *Diaconuſi* az utóbbi *Subdiaconuſi* ſzolgálatokat az Annyok' Teſtvér Bátyának, az öreg Fő Papnak körülette egéſſz Lelki épülésre való Szentség buzgósággal mutatának:

Öregnek mondám a' Primitiáns Fő Papot, mivel a' néhai T. T. Pater Jeſuitákat ismérők előtt jól tudva vagyon, hogy ők a' Szerzetes Társokat koránt ſem olly

korán, mint a' moſtani Eggyházi és Szerzetes Renden lévők bocsájtották az első új Szent Mise ſzolgáltatásra, hanem elébb nékiek ſokáig tanúlni, az igaz jó erkőltsöknek, és tettetés nélkűl való ſzent életnek követésében magokat gyakorólni, 's tett gyakorlásokat, 's ezekből eredett előmeneteleket nyilván való próbákkal erősíteni és bizonyítani kelletett, 's mind ezeken felűl nékiek a' másokat tanító kötelesſégek is ki vala ſzabva, a' melly kötelesſég kitőltés eſztendőkből, mivel 30. Eſztendők elérése előtt ſenki ſe' lehetett Misemondó Pappá, az ötvent hozzátévén, könnyen lehet az Istenben elhúntt Kis Praepoſtnak eſztendeit ſzám ſzerént kihózni (calculum eruere) ez ez a' ſarkallatos előrebocsájtott ok következtette azon közjóra is haſzonnal háromlott ſzármozást, hogy a' *rend ſzerént való Jeſuita a' mennyi vólt, annyi tanultat, bőltset, és ſzent életű igaz Iſten ſzíve ſzerént való Férfiút, igaz ſzenteltt Papot, ſzemlélhetett ő bennek, és méltán tiſztelhetett: mindenki ugyan is az ők föntáltaig, boldogúl fönnállott a' világ; de a' melly az ő eltöröltetéſekkel eltöröltetve nyögi hajdani virágzott bóldogságát, ama' mondás ſzerént: aurea praeteriere Saecula: velek egyűt eltűntek az arany üdők' ſok ſzázadjai, 's azoknak boldog folyásai.* A' Primitiáns Ünnepét tündököltette, a' Fiú és Leány ágon lévő *Kendeieknek* réſz ſzerént Teſtvéreknek, réſz ſze-

rént Testvérektől származottóknak, úgy nem külömben a' *Kende* Leányoktúl legközelebbről eredett nagy érdemű és díszes vérségeknek jelenlételek, úgymint a' Fő Nemességű *Klobusitzki*, *Budai*, *Pongrátz*, *Beliczay*, *Baranyi*, *Balás*, *Szlávy*, *Báró Gosztolányi*, *Száraz*, 's több egyebeké, melly mindennek, 's az egész történetnek szemmel látott tanúja vala az Író is, mint az előre tiszteletteel említetteknek vér szerént való Atyokfia:

De jelen vala ám maga is a' N. M. 's hosszabb életre méltó *Pokateleki Konde Miklós*, akkori Püspök Ő Excellentziája, a' kinek hamvaihoz is viseltető mélységes tiszteletem azon szent tüzet gerjeszti bennem, hogy két jegyzésre méltó dolgot el ne mellőznék; úgymint

Előbször: Hogy ezen sok virtusokkal, Eggyházi 's Polgári érdemekkel fényeskedett Fő Lelki Pásztor Tanítványa vala hajdanában, Jesuita korában szolgáltt *Kende László* primitiáns Kis Praepostnak, a' kinek második Új Szent Mise mondásán egész minnyájok szívére méllyen béhatott áhetatos buzgósággal jelen vala, nem titkolhatván öröm könyveit, midőn az ősz öreg Mesterét 's Atyafiát látná, a' Szent Mise kezdetében a' Szent Óltárnak léptsőin, két unoka Öttseitűl 's Pap Úr társaitúl karon fógva késértetve lelépegetni: Atyafiát is mondám azért, mivel ama' nagy érdemű, roppant tu-

dományú, nagy és jó hírében messze elterjedett Nagy-Váradi, még eddig tsak tituláris, kár hogy régólta nem actuális, avagy Stálláris Kánonok, *Vass Nepomuk János* a' Szent Széknek, úgymint ezen N. Bihar Vármegyének Assessora, a' szelíd és bőltselkedés tudományóknak Doctora, ezen N. Váradi Királyi Tudományos Kerületi Megyének Pro-Directora, tiszteletteel említett *Konde Miklós* Püspököt azon ékes Ódájában, mellyet Fő Lelkű Pásztorának, midőn legelőbször a' Püspöki Székében béülne, ('s az Író, mint az egéssz N. Bihari Megyének 's Nagy Váradi számos Nemességnek kiküldöttye által megköszöntődne,) nékie bémutata, *Kund* Vezértől származtattya; a' midőn jeles Verseit imigy kezdi: *Kundi Progenies Inclyta Praesulum Nicolae! Decus.* 's állítását az a) alatt alább írtt ezen szavakkal világosíttya: A *Kundo* Kupani Ducis Simeghiensis Filio, ut *Kendios* ita *Kondeos* (de Zumur) e C. Simeghiensi oriundos, derivare licet. Id quod praeter Analogiam, svadet ipsa stirpis et vetustas et celebritas. Quam quidem longe ante floruisse, palam facit Diploma Caroli I. c. ap. Katona T. 8. pag. 563.) a. 1327. editum gratia Nobilis *Tybae* (Tobiae) Filii *Bench*, cujus Pater *Orbáz* de Zumur, qui et de Jenő, de Simegh subin de Poka-Telek. Quod postremum hodieque Posteri retinent: *Andreas* certe 1459. (ap. Kapr. II. p. 279.) Axiomate de Póka-Te-

lek, et in Tökés insignis occurrit, quocum inclaruit *M. Jacobus*, et hujus Filii M. *Nicolaus* et Laurentius 1500. in Gönyö, Alpár, et Böny inter se partiti: Tum *Paulus* et *Mathias* 1541. in Comit. Nitriensi N. et K. Ságh impetrato memorandi. *Nicolaus* et *Joannes* 1549. Directores Cauſſ. Reg. quorum iſte, aut alter Joannes Andreae Lehoczkio et jam Mag. Tavernicus. Citimus denique Lazarus 1740. Poſonienſis Vice-Comes atque Illuſtriſſimus noſter, Cittuorum Insula Mathiae Corvini delicio in bonorum omnium delicium ortus.

Ezen ſzavakból ſzármozott kifejezés azt bizónyíttya, hogy Püspök *Konde Miklós*, és Praepoſt *Kende Láſzló* nem tsak a' Kriſtusban, mint a' Papi ſtylusba ſzokás (Fratres in Xsto) Atyafiak valának, hanem egygyütt vagy meſſzünnen, vagy közelrűl vér ſzerént való Atyafiság is lehetett a' Tanító, és Tanítvány között: de akármiképpen vólt légyen is ez, az Iró azt nem vitatya tovább, hanem azt, a' mit önnön tapaſztalása által tud, bátran állíttya, hogy e' kettőket a' tiſztelettel elegyes barátság és ſzeretet olly ſzórosan ölelkezve eggybenkaptsólta, a' mint *a' jó eggy pár Házasokrúl* a' közmondás, *eggy teſt úgymond e' kettő, 's eggy Lélek.*

Másodſzor: Különös jegyzést érdemel az is, hogy midőn a' ditső emlékezetű bóldogúltt *Pokateleki Konde Miklós* 1861-dik

Eſztendőben Aprilis 21-kén előbb a' tudós Verſzerzőknek, úgymint: *Vass Nepomuk János*, *Illei Takáts Károly*, *Kereſztúri Jóseff Aloyſius*, *Tertina Miháiy*, *Eöſzy Jóseff*, ezen Váradi Megyebéli Oktatók, úgy nem külömbén P.P. *Keſzthelyi Láſzló* és *Szoltsányi Erneſtus* Debreczenyi Piáristák, a'vagy a' Calaſantius Szent Jóseff Szerzetes Rendjének ſzenteltt Férfiai, Remek munkájok által megtiſzteltetnék, 's köz örömérzés, és kiáltások között elfogadódnék, *Szoltsányi Ódájában* olvasható vers ſzerént: *Te effusus omni laetitia Chorus*, *Varadinenſis*, *Biharienſium*, *et Sylvaniae Agri*, *ac Békeſini*, *Pectoribus celebrant apertis.*

Midőn mondom a' Nagy-Váradi Cathedrális Templomban a' rendes, 's eggy Fő Papi méltóságot illető pompával Püspöki Székében béiktatódna, 's a' Káptalanbéli, mint Fő Lelki Páſztori páltzája (Pedum) és Kórmánya alá bízattatott Kánonok Urak, a' bévett ſzokás, rend és ſor ſzerént keze tsókolására eggyenként indúlnának; *Kende Láſzló* kis Praepoſt, örömérzésnek nagy erejétől elragadtatván, 's súllyos nyavalyájának gyengesége gyámolítatván, nehéz betegségű ágyából felvánczórgott, 's ezen béiktatás Ünnepén, az új Püspöknek reménsége kívűl a' Magyarok Szent Királyné Anyának, a' Menyben vitetett MÁRIÁNAK (a' mellytől fogva Orſzágunk Apoſtoli *MÁRIAI* Orſzágnak neveztetik Regnum Apo

ſtolico MARIANUM) ſzenteltt Cathedrális Templomában megjelene, 's erőtlen karjainál fogva két Kánonok Társai, úgymint *Hallerkői Gróff Haller Ferentz* Prinoui, és már az Úrban elhúntt *Kováts Mihály* Szent Egidiusi Apáth Urak által vezettetvén, erőlkedés igyekezettel, 's kettőztetett apró lépésekkel, jó Tanítvánnyának, mint rendeltt Előljárójának ſzíne eleiben ſiete, hogy a' kézcsókolást, mint tiſzteletének, 's örömmel ezentúl tőlle függésének zálogát, 's hivségének díját bémutathatná, a' mint is aztat rend kívűl való ſzeretet, és alázatos buzgósággal meg is tette: Ezen reménytelen jelenés minémű érzés indulatokat gerjeſztett a' nagy ſzámmal megjelentt minden Karon, Renden és Nemen lévő Gyűlekezetnek ſzívében? látni, tapaſztalni és érezni lehetett, de vóltaképpen felfedezni, a'vagy leírni eggy lehetetlenség, annyit azómba mondhat rólla az Iró, hogy a' kik finúmobb érzékenységektől, 's nemesebb indúlatoktúl lelkesítetettek, ezen váratlan elő Jelenésnek (ſcena) ſzemmel látott Tanúi valának, azok elméjének őrállói (a' két ſzemeket értem) ſzárazon nem maradának.

Így nem tsak ártatlan *Abeli*, de példás életet is élvén, *Kende László Kis Praepost* még életében nem tsak Atyafiaival és Rokonaival, de más ſzámtalanokkal is ſok jót tett: Ő fundálta a' Furtai Plébániát, kéſzítette 's meggazdagította az ott lévő

Templomot, 's akarattyáról is utólsó írott rendelést (Teſtamentum) hátrahagyván, mellynek végbenvitelét a' Királyi 's a' N. M. Magyar Helytartótanáts *Klobuſitzi Klobuſitzki Antal* Tanátsosra, mint Teſtvére Fiára 's Unoka Ötsére bizván, a' *Jabródi Jabroczki ſzületés* Anyától ſzármozott *Kis Kende Laczíról*, kit maga körül előbb, azután az ide való Királyi Convictusba nevele, és különösön gondoskodott, 's ama' közmondás ſzerént, *qualis vita mors eſt ita*, millyen az élet, ollyan a' halál, ő is ſzent igaz, és példás életét, az ártatlanok, 's igazoknak bóldog kimulásával zárta bé, elérvén ide lent e' Földön halmozott érdemiért, oda fent a' Mennyben jutalmát, örök Koronáját: tovább élvén hajdani Tanítványánál a' többſzör tiſztelettel említett *Pókateleki Konde Miklós*, N. M. Püspöknél, mint a' ki 1802 dik Eſztendőben December 18-kán a' hajdani meſtere pediglen *Költsei Kende Láſzló* Kis Praepoſt az 1803 dik Eſztendő October Hónapnak 12-dikén Iſtenesen kimúlának ez árnyék Világból, kiknek mind kettőjöknek emlékezete marad mindenkor, de maradhat is méltán minden ki jónak örök emlékezetébe:

Te azomba jó Olvasó! ha e' két nagy érdemű Papi méltóságokrúl környűlálláson többet kívánſz tudni, útasítlak Tégedet *Kereſztúri Jóſeff Aloyſiusnak* már több ízben megnevezett ékes és velős Munkájára,

mellyben a' Váradi Püspökségnek és Káptalannak kezdete, folyamottya, és mindennémű viſzontagsága, 's minden Püspök és Káptalanbéli Úrnak üdőrűl üdőre viseltt élete igazán előadódik; én e' Munkámban csak egyedűl azt kívántam felhozni, a' mit óttan nem ólvashatol, 's a' mit ő mint a' Munkája tárgyához nem tartozót, belé nem ſzerkeztetett: 's eztet elvégezvén, a' ſzerént a' mint ígértem lépésemet folytatom, az elhúntt néhai *Költsei Kende Láſzló* Kis Praepoſt Férfiú Teſtvéreire, 's annak mind a' két ágon lévő maradékira, kiket elvégezvén, általmenendek a' Leány Teſtvéreire, 's a' tőllök ſzármozattokra, hogy a' mint elkezdettem, a' ſzerént ſzerentsém engedődjön róllak ſzólló jegyzéseimet rendel fűzött módon folytatni, 's eggyſzer'smint végezni.

János vala az Úrban elhúntt *Költsei Kende Láſzló* Praepoſtnak Teſtvér Ötse, ki előbb a' Debretzeni, 's annakutánna a' Kaſſai Kerűleti Provincialis Commiſsáriuſságot nagy tekéntetet érdemlett jeleſséggel viselvén, valamint a' Király úgy a' Haza által is bötsben tartattatván, minnyájok által kedveltettetett. *Kapuvári Kapi Ferentznek* édes Leánya vala az ő igaz hívségű Hitves Társa, eggy nagy érdemű Matrona *Kapi Thereſia*, 's a' *Vayai Vayaknak* közellévő Attyokfia, úgymint *Kapi Ferentzné* vala *Kálmánczy Imrének Váradi Erzsé-*

bettől való Leánya, *Váradi Erzsébethnek* vala édes Atya *Váradi István*, és Anya *Vay Erzsébeth*. Ez vala *Vayai üdősbb Vay Ádámnak* és *Ugróczi Báró Zay Annának* édes Leánya, 's Testvére amaz *Vayai* iffiabb *Vay Ádámnak* ki a' N. M. Pesti Királyi Táblának Assessora, 's arany sarkantyús Vitéz vala, kinek *Óvári Szent Miklósi Báró Pongrátz Christinától* az Írónak édes Atya *István* született, melly előre rövideden bocsájtott Nemzettség eggybenkötés származásbúl a' *Költsei Kendeiekhez* tartozó vér szerént való Atyafiságát az *Vay* háznak a' kifejtett Olvasó első szem űggyel, az az eggy pillantattal kiveheti.

Költsei Kende Jánosnak Kapuvári Kapi Theresiától származának *Jósef*, *János*, *Pál* és *Mihály* Fiai, és két Leányai, úgymint *Juliánna* és *Mária* minnyájon *Költsei Kendeiek*.

Költsei Kende Jósef a' Palatinális Lovasság ezeredtnél Kapitányoskodván, és több rendbéli háborúban a' hadak Istene csatázó piatzán szerényen vitézkedvén, sebeket nyertt, és még sem akarván (a' mi nemzeti ritkaság) a' hadi szolgálatot, mellyre a' természet is szülte, félben szakítani, hogy aztat kívánsága szerént továbbra is minden tőlle kitelhetőséggel folytathatná az Erdélyi határszéleken lévő gyalogkatonaság Sereg osztállyaihoz kívánkozott, a' hová is általtétetődvén a' *Jabródi Jabróczky* Fő Nemes

Házban házasodott, melly ſzintég mint ő *Vay* maradék lévén, kettőztette az Atyafiságot. Születtetvén nékie Kis *Kende Láſzló* Fiatskája, kit az üdvözűltt Praepoſt első gyermeki zsengéjében, minekutánna forrón ſzeretett árva ötsétskéjének nagy érdemű édes Atya *Jósef* életét a' nyugodalmosabb ſzolgálatban ſem vihette ſokára, magához vévén, maga mellett ritka Atyai gondoskodás ſzeretettel nevelte, rendelvén óldala mellé eggy igen jeles tudományú 's hasonló erkőltsű Papi Férfiút *Vachalek Jósefet*, ki most Várad Velenczei nagy érdemű 's buzgóságú Plébánus, 's a' ki a' kis *Kende Láſzlót* mind addig jelesen oktatta és nevelte, méglen *Praepoſt Kende Láſzló* Atya helyett vóltt édes Atyának ez árnyék életből lett kimúlása után, annak a' jövendőre is gondos Teſtamentombéli rendelése ſzerént, a' Nagy Váradi Nemes Convictusban, tsak ugyan Atyafi kéz alá, úgymint *Klobuſitzi Klobuſitzky György*, a' Nemes Nagy-Váradi Káptalan Cántor Kánonokja 's azon Convictus nagy érdemű Regensének, a' Nemes Iffiúság valódi jó nevelő Atyának gondviselésére bízattatván, általtétetődött, Tútornak és Curátornak rendeltetvén az Úrban elhúntt Praepoſt által *Klobuſitzi Klobuſitzky Antal* a' N. M. Magyar Helytartó Tanátsbéli Királyi Tanátsos, 's nyugodalomra tétetett publico politicus Fundus Cameralis vólt Adminiſtrátora, kik mind a' ket-

ten a' kis árva *Kende Láſzló* Fiutskának, mint a' vérségre, mint pediglen az általak hólta után is mély tiſzteletekben élő *Költsei Kende Láſzló* Praepoſtnak bizodalmos ajánlására nézve, a' mentől helyesebb módon nevelésére minden kitelhetőképpen ügyeltek, mind addig, méglen az ő akarattyok és javaslások ellen a' jó reménységű, 's a' jóban jól indúlni kezdett árva nevendékeny attyokfia, az édes Anya által kivétetődvén, (a' mit a' két *Klobuſitzkyak* igen ſajnálának) Erdély Orſzágban vitetődött.

Költsei Kende Jóſeff után következik *János*, a' kinek a' tiſztelettel említett néhai *Érkenézi N. M. Szlávy Pál*, Cauſar. Reg. Directori Expeditorsága alatt, Jurátuſoskodott az Iró, s a' legſzorosabb Atyafiságos barátságban élvén eggyütt, rólla ez napságig híven emlékezni nem ſzűnik: *Költsei Kende János* annakutánna nem ſokára a' Vármegye ſzolgálattyaiban vagy is hivatalviselésben, a' honnan üdőjártával a' Föl séges Cs. Királyi Hertzeg *Leopold Sándor* Orſzágunk korán kimúltt Nádor Ispányának Cancelláriájára jutott, 's az ottani hivatalát is jeles maga kimutatásával viselvén, valamint előre említett *Jóſef* Teſtvére a' Király nak és Hazának koránti áldozattya, úgy ez is tsak hamar, a' minden reményeknek és érzékenységeknek véghatárt vető halál révre, Iffiúságának legſzebben virágzott idejében, akkoron tudni illik midőn minden reá

tekintő ſzemek rólla magoknak ſokat és nagyokat ígérnének, korán eredett, a' kinek is reménytelen halála, az őtet mindenkor ſzeretett, 's el sem is felejthető hív Atyafi Baráttyának, az Írónak ſzomorúan értésére esvén, keserűségében ezen halotti Leczke Verseket kéſzíté:

Ember életének, itten lételének, 's minden reményének,
Halál réve az vége;
Hol általvitetik, 's bé sem vétetődik,
Senki mentsége:
Halál Hálójában, Uradalomában, 's Birodalomában,
Jut a' gazdag és ſzegény,
A' hol nints külömbség, Felsőség, 's előbbség,
Értsd meg Kereſztyén.
Itten keverednek, eggyvelest hevernek, nem külömböztetnek,
Iffiak és Vének;
Király páltzájával, Kóldus mankójával,
Mind ide térnek.
Gazdagság múlandó, ſzépség hervadandó, 's minden változandó
Tsak az halál fönn marad.
Kinél Rang, Rend, 's minden, nyertes 's ſzerencsétlen,
Szűnik zavarad.
Azért ne büſzkélkedj, ne kérkedj 's kevélykedj
Mert ha el jön Te Teled,
Egyedűl jó Tettid, igaz örökségid,
Léſznek Te veled.

A' két *Költsei Kende*, úgymint *Jósef* és *János* után, kiket előre bocsájték, következik a' harmadik úgymint *Költsei Kende Pál* Nemes Szathmár Vármegyének nagy érdemű első Alispánya, 's ezen sarkallatos hivatalban előtte jelesen, és remekpéldáson több esztendőkig, 's annakelőtte itten Ns. Bihar Vármegyében szolgáltt *Benedekfalvi Luby Károly* Cs. Kir. Tanátsos és Udvarnok, ki is a' Király és Haza eránt halmozott sűrű, sok, és nagy szembetűntt érdemeire nézve, a' Cs. Kir. Fölségnek, mint Hazánk édes Atyának, önként hozzája járúltt kegyelme által a' N. M. Királyi Tábla Assessorságára, eggyszer'smint Nemes Úngh Vármegye Fő Ispányság hivatal Administrátorává lett kineveztetését, mint érdemei jutalom koronáját elnyervén, azzal igen rövid üdőig élhetett, mivel 1805-dik Esztendő Szent György Havának negyedikén életének ötvenharmadik, 's szenteltt házasságának huszonhetedik esztendejében, a' midőn a' szerencsének derűlő hajnala a' valóságos jó, és munkás élete által gyűjtött érdemei felé mosolyogni látszatott, nagyobb és tartósabb koronára, az életünkön és halálunkon szabadossan uralkodó fűghetetlen Istenség által az örökkévalóságra kihívattatott; mint eztet az ezen Munka Írójának vér szerént való, 's minnyájok tiszteletére méltó Atyafia *Tasnádszánthói Betski Ágnes* eggy igaz méltóságú Asszonyság, 's az el-

hünttnak forrón ſzeretett, és hamvaiban is igazán tiſztelt Férjének hasonló érdemű özvegye, eztet nékie úgy is mint Atyafiának, úgy is mint elhúntt Férje hív, és mindenkori tiſztelő Barátyának a' gyáſz Levél által minden késedelem nélkül ſzomorúan értésére adni méltóztatott:

Kende Pálnak érdemeit tehát nagyon ſzembetűnteti csak ama' tekéntet is, hogy ezen sűrű érdemekkel, 's jeles tulajdonságokkal felruháztatott nagy Férfinak üreſſen maradott hivatalſzékiben ő ültetődött, mivel kiki benne bizakodott, hogy az előtte ezen Vármegyebéli Fő Tiſztségviselőnek példás nyomdokin ő legjobban fogna elindúlni, ſzolgálván már annakelőtte több eſztendőkig vele egyetemben, mint azon N. Vármegyének második Alispánya, mellynek kebeléből az Iró Feleséget vévén, minthogy ſokakkal Atyafiságos barátságban él, 's többnyire minnyájokkal ismeretes, az általa érdemlett tiſzteletnek okáért, minekelőtte a' minapában Iſtenesen kimúlt, és ſokáig az első Alispányi ſzékben nem űlhetett, *Költsei Kende Pál* után következő legiffiabb *Mihály* Teſtvérére általalmenne, eggy kis jegyzést téſzen.

Nemes Szathmár Vármegyéről.

Ezen Nemes Megye is ritka Fő Ispányával nagy méltóságú *Ajnátskői ſzabad*

Záſzlós (Liber Báró) Vétsey Miklós Ő Excellentziájával, Cs. Kir. Apoſtoli Fölségünk aranykúltsos Hívével, valóságos belső Kamaráſsával, 's Udvari belső titkos Tanátsoſsával, a' Kaſſai Kerületi Cameralis Adminiſtratio igazgató Előlülőjével, eggy minden tekintetben ritka Hazafival, 's Magyar Orſzági úgy nevezet, mint tulajdonság ſzerént valóságos Mágnáſſal méltán kérkedhetik, mint a' ki bőlts kórmány vitelében eggyütt édes gyönyörűségét, haſzonnal 's a' köz jó boldogúlásával eggybenſzerkeztetett bizodalmát a' tapaſztalás úttyán feltaláltnak lenni, magának méltán örvendezhet: A' kinél akár Királlyához és Hazájához eggy eránt buzgó hívségére, akár remekvirtusira, 's elmebéli tehetségére, bőltseſségére, akár pediglen a' köztárſoſság aránya eránt viseltető ſzemes vígyázására nézve, bár tsekély, de ſzíves ítéletem ſzerént az Orſzágbéli Fő Ispányok között fellyebb valót nehezen láthatol, 's haſonlót keveset találhatól.

A' tiſztelettel említett Bároi nagy méltóság, *Károli Gróff Károly Jósef* Cs. Kir. Fölség arany kúltsos Kamaráſsának és Oberſterének élete legſzebb virágában (mellyen minden ismérőinek ſzivei keſergének,) történtt halála után, a' Fölséges Uralkodó által ezen N. Vármegye Fő Ispányává kineveztetvén 1803 ban October 3 kán béiktatódott: Vitte, vezérlette, 's tündököltette ezen béiktatást ama' nagy hírében és nevé-

ben a' külső Nemzeteknél is és idegeny Országokra messze kiterjedett, Hazánk nagy Oszlopa, reménnye és fénye nagy méltóságú *Orczi szabad Záfzlós Orczy Lászlo* Ő Excellentziája, a' Cs. Kir. Fölségnek arany kúltsos Kamaráfsa, belső titkos Tanátsosfa, a' Fölséges Magyar Kamarának Alelőlülője 's igazgatója, N. Abaúj Vármegyének Fő Ispánya, mint Királyi képviselő Biztoss (Commissarius Regius) a' midőn az ezen és jövendő munkák szerzőjének is rend kívül való szerentséje engedődött, ezen mind a' két nagy méltóságokat, úgymint a' beiktatót (Installator) és a' beiktatandót, külömben is két eggy Testvér Sógorokat Nemes Bihar Vármegye részéről kiküldettetett Követ társaival eggyütt, köszöntő tiszteletel megüdvözleni, 's annakutánna azt nyilván tapasztalni, miként a' bút és bánatot, az reménytelen öröm eggy nyomba felváltya.

Sajnállották tudniillik ezen Szathmári Nemes Megyének jó szívű 's nemes érzékenységű Státussai és Rendjei (de mitsoda kőtől fajzott szív is lett vólna, a' melly nem sajnállotta vólna) *Károli M. Gróff Károly Józseffnek* legjobban virágzott iffiú Férfi esztendeiben, a' sem vélt, sem reménlhetett, a'vagy tsak messzünnen gyanithatott hirtelen elalkonyodását? fedhetetlen hívségű, Istenes életű, 's minden ki érdemeshez érdeme szerént mérsékeltt böcsülésel hajlandó a' N. M. *Vallsteini Gróffi* ház-

búl eredett, drága ſzelíd Gróffnéjának, Gróffi mind a' két ágon lévő jeles és nagy reménységű Magzatinak Özvegységre 's árvaságra koránti juttatásokat? az elhúntt méglen éltt forron kedveltt, ſzép és jó Férjétűl az őtet ſzívéből kesergő Özvegynek elſzakadását? az apró neveletlen kisded Gróffi véreknek az őket Atyai buzgó ſzeretettel kedveltt édes jó Attyoktúl elmaradásokat? kinek ſzíve mondom nem indúltt 's esett vólna meg ezen gyáſz történeten? legfőképp a' midőn a' korán halál ölében elragadtatott *Károli Gróff Károly Jóseffnek* hamvai fölött ſzívreható beſzédet ſzólla, ezen N. Megye Kaplony helységében Szent Ferentz Szerzetének ottan lévő Templomában, mint ezen nagy méltóságú Gróffi Familia Temető helyében 1803 dik Eſztendő Pünkösd Havának 23 dik napján *Klobuſitzi Klobuſitzky Péter*, a' Kalotsai Érseki Káptalan Lectora, és Kanonokja, 's a' N. M. *Kollegrádi Gróff Kolonits László* Kalotsai Érsek Ő Excellentziájának házi Kánonokja, hallottos Beſzédjének tárgya lévén eme' Zsóltáros mondásnak kifejtése: *Bóldog a' Férfiú, a' ki az Urat féli: az ő parantsolatit igazán kedvelli: hatalmas léſzen a' magva a' Földön: az igazak Nemzetsége megáldatik:*

Ezen móndom felvett tárgynak rend ſzerént fűzött 's közrebocsájtott hellyes megmutatása, midőn az ezen életből eltűntt

Gróff Fő Ispányokon való ſzánakozásokat az halgatóknak, s annakutánna az Olvasóknak is érzékeny ſzíveiben a' ſzánakozást többre nevelte vólna, ſebes ſzárnyakon érkezett tsak hamar ama' hír, hogy *Ajnátskői* akkori *Méltóságos*, moſt *nagy Méltóságú Liber Báró Vétsey Miklós Ő Excellentziája* az elhúntt Gróff Fő Ispány helyében vólna kinevezve, a keſerűség gyáſzban borúltt Karoknak Rendeknek és Nemeknek ſzívei ſzemmel látható 's tapaſztalható örömre kezdének gerjedni, „eggyik azon okra nézve, mivel úgy is Ő Méltóságát jól ismérvén, a' minden réſzre hajlást kirekeſztő tiſzta igazság kiſzolgáltatás buzgóságáról, méllyen tiſztelték és forrón kedvelték, mind azért, mivel minnyájon tudták, a' N. M. Báró Úrnak az elhúntt Gróff Fő Ispánnyal még élne, ſzorosabb barátságokat 's barátságos társalkodásokat: annakokáért rend kívűl való vala az egéſſz megvígaſztaltt Nemes Megyének, öröme az béiktatás napján, legfőképp a' midőn a' béiktatott Főispányi méltóság ünneplő Beſzédjéhez fogván, *A' Király és Haza és az egéſſz közjó eránt tartozó köteleſsége határát*, kinek kinek helyes és igaz előadáſſal kimérte és mutatta vólna: azomba a' minthogy *minnyájoknak*, úgy az Írónak is vólt, ſoha el nem felejthető, 's örök emlékezetben tartandó ſzerencséje azon már gyakori tiſztelettel említett *nagy méltóságban* eggy nyájason,

de eggyszer'smint fontoson és velősön szólló *Magyar Tulliust* és *Hazai Curtiusi* igaz egyenes szívű jó és *nagy Magyar Fő Polgárt*, *édes Hazánk eleven kies Oszlopát*, nagy érdemű személlyében örömmel szemlélni, 's igazán méllyen 's vóltaképpen megtisztelni, kit viszontag jeles üdvözlő Beszédjével a' Nemes egéssz Vármegye részéről megköszöntött *Hirippi Szuhányi János* akkor ezen Nemes Megyének nagy érdemű Főjegyzője, ki tsak hamari lépéssel előbb a' második, 's most az első Alispányságra érdeme szerént emelődött, kiknek mind a' kettőjöknek jeles, de különösön a' Főispányi nagy méltóságnak mint mondám, ékes, fontos és velős beszédje, ha napfényre hozattatnék, 's közre bocsájtatnék, állításomnak valósága az igazság súgáraival körűlvétetvén, a' közjónak közhasznával kiderűlne, a' mikoron az igaz Magyar minteggy tűkörben megtekénthetné, nyilván láthatná, egésszen kivehetné, 's megfoghatná ama' czáfolhatatlan valóságot, úgymint, hogy *a' Király és Haza, és e' kettőnek bóldogsága eggy légyen.*

Valaminthogy pediglen a' nagy méltóságú *Károli Gróff Károly* házból sok századoktúl fogva származott Férfiak üdőről üdőre ülének a' Főispányi székben, 's kedveltető hellyes és jó fő Kórmányozás módjokkal, ama' Német mondás szerént, (Art und Vernunft regiert die Velt) *az elmés és*

szelíd bánás mód kórmányozza a' Világot) tették magokat örök emlékezeteseké, úgy jegyzésre méltó 's tudományúl szolgálhat az is, hogy a' *Bagosy*, *Vetésy* és *Csomaközi* avultt Fő Nemességű Őstörzsöki Nemzetségek, a' *Károlyakkal* eggyek, az az eggy eredeti származásnak légyenek: így a' *Károly* Leány ágon állanak, a' *Keresztszeghi Gróff Chákyak*, *Szalai Gróff Báro 's Fő Nemes Barkoczyak*, *Hallerkői Gróff Haller Antaliak*, *Tasnádszánthói Betskiek*, *Duna Szentgyörgyi Mituchiak*, *Iványi és Lipótzi Feketeiek*, *Vayai Báró és Fő Nemes Vayak*, *Irinyi Irinyiek* a' már magva szakadt, 's hajdanában virágzott *Kereskényi Kereskényiek*, 's más számtalan egyebek.

Bővelkedik ezen Nemes Megye is nagy és feles számú más egyébb őstörzsökű Fő Nemesi Nemzetségekkel: úgymint *Kis Rhédei Rhédeyekkel*, *Diószeghi Diószeghiekkel*, *Ilosvai Ilosvayakkal*, *Tólnai Tolnaiakkal*, *Pelei Peleiekkel*, *Szaplonczai Szaplonczaiakkal*, *Szerdahelyi Szerdahelyiekkel*, *Erőssiekkel*, *Rápolthi Nagyiakkal*, *Fogarasi Fogarasiakkal*, kik közzűl származik, ama' példás Keresztyén élet viseléséről jól ismeretes *Fogarasi Klára*, néhai nagy érdemű Fő Szolga és Táblabíró *Rápolthi Nagynak* Özvegye, *Vitkai Vitkayakkal*, *Urai Urayakkal*, *Ajtai Ajtaiakkal*, *Komoroczi Komoroczyakkál*, kik közzűl az Író, hajdani kedves, és igen igen szeretett jeles és igaz

nemesi viseletű Tanítványáról, ki az Írónak írásbetűit is úgy magáévá tette, hogy külömbséget a' kettő között alig észre vehetni, *Komoroczi Komoróczy Lajosról*, moſtanság azon Nemes Vármegye nagy érdemű Táblabírájárúl örömmel emlékezik: Így lakják ezen Nemes Megyét *Götziek*, kik minnyájon *Irinyi Irinyi* Annyoktúl ſzülettettek, 's kiknek nagy érdemű és tekéntetű édes Attyok, 's a' maga Nemzetségének ſaját virtusival felállító ſzerzője, Királyi Tanátsos vóltt, Cameralis Aſſeſſor, 's Nemes Száth már Vármegyének nagy érdemmel kiſzolgáltt első Alispánya, *Götz Ferentz*, jól követvén Dioniſius Halicarnaſſusnak 3 dik Könyvében hellyesen kiadott vélekedését: *humanam Nobilitatem in nulla alia re potius, quam in ipsa virtute poſitam censemus:* Az emberi Nemeſséget, ſemmi dologban inkább, mintsem magában a' virtusban, az az: a' jó erkőltsben helyheztetnek lenni véllyük, bizonyítya is eztet Vellejus Paterculus e' ſzerént; *quod optimum id eſt nobiliſſimum in cujuscunque animo virtus ineſt ei plurimum eſt tribuendum:* A' mi legjobb a' legnemesebb, és akárkinek a' ſzívében a' virtus legméllyebben gyükeredzett, annak legtöbb jót is lehet, illik, de kell is tulajdonítani: tulajdonított így a' Mennyei imádandó Iſteni Fő gondviselés is *Göcz Ferencznek* mindennémű javakat az ő fáradhatatlan, igaz, és Nemes munkáſsága után,

tsudálatosan kórmányozván a' Király és Hazabéliek szíveit, a' Versszerzőnek ama' mondása szerént: *Ludit in humanis Divina potentia rebus: Isteni hatalom emberi dolgokban, jádzadozik minden Karokban, sorsokban*, megáldotta tudni illik a' Király kegyelme által, *saját virtusival érdemlett Nemességgel*, a' melly okra nézve a' születés Nemelségében önnön érdemtétele nélkül felfuvalkodottnak bátran mondhatná *Götz Ferencz*, a' mit *Tullius Cicero Calpurnius Piso* ellen tartatott Beszédjében mondott vala, *Homini ille honorem non generi, moribus non Majoribus meis, virtuti perspectae non auditae Nobilitati deferebat. A' Királyi Fölség ezen tiszteséget emberiségemnek nem Nemzetségemnek, érdemeimnek nem Eleimnek, jó erkőltsimnek, 's nem az hallomás és puszta névbéli Nemességemnek mint engemet méltó jusson illetőt adta és megadta.* Mert Juvenális helyes mondása szerént: *Tota licet veteres exornent undique cerae atria, Nobilitas sola est atque unica virtus. Bár lepjék körül pitvaridat képei Eleidnek, 's ne légyenek jelei Nemes Tetteidnek, igaz marad mindég, hogy virtus nemesít, 's e' nélkül Nemesség Tégedet kissebbít:* Megáldattatott tovább *Götz Ferentz* földi vagyonokkal és szerentse javaival előbb a' N. M. *Károli Gróff Károly* Háznak, annakutánna a' Nemes Vármegyének, 's Fölséges Magyar Kamarának tett hív hasznos és sikeres szol-

gálattyai után N. Szathmár Vármegyében lévő *Dob* egéſſz Helység inſcribáltatván nékie, a' mélly tiſztelettel említett *Gróffi ház* által, melly így bóldogította *Vasváryval Lubyt*, *Reſzegével Jáſztrábszkyt*, és így ſzámtalan többeket, kik méltán áldhattyák, de áldják is ezen *Grófi házat*, megáldatta tott tovább a' tiſztelettel említett Nemeſségnek, 's vagyonnyainak ſzerzője *böcsülettel* mint jelesen viseltt több rendbéli ſarkallatos hivatalaira, mint ſok és terhes de igazán végrehajtott 's reábízott Királlyi Commiſſióira nézve, mellyeknek eggyikével a Királynak, 's máſikával a' Hazának (melly kettőnek a' mint mondám bóldogsága eggy) tiſzta hívség buzgósággal áldozott, 's életének minden napjait úgy tőltötte, hogy példát vehetnek rólla ſok avúltt Nemeſségüek is; különös ditsőſségére ſzolgálván az ezen a' Király és Haza hív ſzolgálattyaiban érdemesen megőſzűltt 's öregedett Hazánk igaz Nemes Polgárjának, hogy jelesen neveltt Fiaival, kik közzűl eggyik vitézkedik mint hadi Tiſzt, a' másik a' Nemes Szathmár Vármegye Aljegyzői hivatalát, a' Főt *Jékei Jékey Iſtván* eggyſzer'smint Fő Táblabíró minnyájoknak köz megelégedésekre folytatván, viseli, az Europai minden Nyelveknek értésében, ſzóllásában és írásában olly elkéſzűltek, hogy az tiſztelettel említett *Götz Ferentz* Fiaival egéſſz Európán (Tol-

máts) az az: Magyarázó nélkül kereſztül útazhatnának:

Illy érdemes Hazai Polgárokat ſzerzett, neveltt, és kéſzített a' N. M. *Károli Gróff Károly* Ház, kiáraſztván jótéteményeit ſok ſzámtalanokra, sőtt az egéſz közjóra, mellynek haſznát és ſikerét az illyetének bóldogításával ſzembetűnőképpen előmozdította: Hálaadó ſzívvel emlékezik az Iró is amaz arany időfolyására, a' mellyben a' *Finátzi Convictusában* neveltetvén, midőn a' N. M. *Károli Gróff Károly Antal*, 1772. Jun. 13-án mint akkori ezen Királyi Tudományos Kerületi Fő Kórmányozó által ezen Academiával egygyütt a' Convictus is megvizsgálás végett látogattatnék, 's *Ő Excellentziája* akkor az Iró mint az Ékesenſzóllás Tudományban foglalatoskodó által ünneplő beſzéddel megtiſzteltetnék, melly rend kívűl való kegyeſséggel hozzája viseltetni, kedves vérének 's Atyafiának nevezni, őtet, mint Baráttyának, az Iró Atyának Fiát, a' Regensnek hathatósan ajánlani, 's benne mint akkori tanulóban a' Muzsai ſzeretet hevét felgerjeſzteni, végre külömbféle Claſſicus Könyvekkel bőven megjutalmozni méltóztatott, mely kegyes az Iróval közleni méltoztatott, jó vóltáról életének utólsó perczentés órájáig híven emlékezni, 's a' ditsőűlttnek hamvait áldani ſoha nem ſzűnik az Iró, friss emlékezetében tartván, 's kebelében híven őrizvén az nem régiben elhúntt *Károli Gróff*

Károly Józseffnek is az Író és Haza eránt mindenkoron viseltetett szíves jó vóltát, 's igaz barátsági kedvezését, mint aztat a' moſtani nagy érdemű 's hóltáig híven körülötte látott akkori Udvari Titoknok, most azon N. M. Gróffi ház minden birtokainak hatalmasított Regense *Klobuſitzi Klobuſitzky Ignátz* is jól tudja:

De hogy az előbbenire viſſzatérjek; Így lakják ezen Nemes Megyét több jeles, törsökös, és régi érdemes Fő Nemzetségek, úgymint: *Vásáros Náményi Ötveſiek*, kik közzűl az Író különösön tiſztelte a' még éltt Lázáriban lakott Királyi Tanátsos, 's érdemmel kiſzolgáltt első Alispányt, Vásáros *Náményi Ötves Láſzlót*, kinek úgy a' Baró *Thoroczkay* mint a *Betski* ſzületés Felességeitűl jeles Fiai és Leányi élnek, kik közzűl az iffiú *Ötves Láſzló*, ki *Tasnád-ſzánthói Betski Klárától* ſzületék, a' Nagy-Váradi Academiában a' Törvénytudomány megtanulásában jeles maga kikülönözésével 's óhajtott előmenetellel foglalatoskodik, így böcsülli és kedvelli az Író, az most ezen N. Vármegye nagy érdemű második Alispányát, *Vásáros Náményi Ötves Sándort*, ki a' Nagy Bányai hegyi Jurisdictiónál és a' Perek Ítélő Táblánál (ad Jurisdictionem et Judicium Montanum) előbb a' Fiscális és Aſſeſſori hivatalokat jelesen viselte, így lakják mondám ezen N. Megyét, *Tolnaiék*,

Dózsáiék, *Zanathiék*, *Mogyorokereki Kardoſiék*, *Kordaiék* 's több affélék.

A' Túdósok eránt viseltetni tartozó ſzíves tiſztelet ellen vétene az Író, ha ezen N. Vármegye, roppantt tudományú, 's jeles tulajdonságú Fő Orvoſsáról *Thomás Ferdinándrúl* eggy különös jegyzéſt érdemlő emlékezetet tenni elmúlaſztana, eggy ollyanról tudni illik, a' ki nem tsak hogy a' maga Orvosi Túdományát helyesen érti és értvén hivatalát a' közjó haſznára fáradhatatlanúl és ſikeresen folytattya, hanem a' hivatalbéli foglalatoſságaitúl üres kevés óráit is az egéſſz Haza közjavára ſzentelvén, ama' jeles Munkának, *Conjecturarum de origine*, *prima ſede*, *et Lingva Hungarorum* bőlts Szerzője: melly jól és nyomoson kidolgozott Munka az Írónak is kezébe jutván, 's aztat mind a' három Réſzében figyelmetesen elolvasván, annak ditsőítése kívűl, kínteleníteti az Író azt is megvallani, hogy nagy világoſítást tanáltt benne a' kiadandó Munkáinak több Réſzire nézve, mellyért nékie köſzönettel tartozván, a' bőlts Szerzőt *Thomás Ferdinándot* hoſſzú életkívánással, mint a' millyenre az illyetének főképpen érdemesek, -- érdemesek arra is, kiknek példás nyomdokit, több értelmes Hazafiak is követnék, tiſzta egyenes Magyar Hazafiúi ſzívéből üdvözli; éllyen ő, 's éllyenek az illyenek, kiknek igaz az érdemek.

Kende Jánosnak Kapi Thereſiától negyedik Fia ſzületék *Költsei Kende Mihály*, az előbb tiſztelettel említtetteknek legiffiabb Teſtvér Ötsek, ki a' Tudományos Kerületeken jeles előmenetellel általhaladván, előbb a' Tiſzán innen Kerületbéli Törvény Táblánál (Tabula Diſtrictualis trans Tybiſcana) kezdvén a' ſzolgálatot, moſtan Nemes Unghvár Vármegyében a' közjót illető dolgoknak haſznos előmozdításával, 's elintézésével Fő Táblabíráskodik: Ezen négy úgymint *Jóseff*, *János*, *Pál* és *Mihály* Férfiú Teſtvéreknek, két Leány Teſtvérei, *Mária*, és *Juliánna* minnyájan *Költsei Kendiek* valának, kik közzűl *Juliánna* Báró *Mesko Jóseffhez* Férjhez menvén, Iſtenünk kegyelméből az ſzépen megeggyező 's eggyetértő házoſságban igen jól élnek; a' másik *Mária*, *Fáy Fáy Bertalan* Cs. Kir. Fölség Udvari Tanátsoſsának, előbb N. Heves és külső Szólnok törvényesen öſſzvekaptsoltt Vármegyék' Fő Ispányi hivatala Adminiſtrátorának, most N. Torna Vármegye nagy érdemű Főispányának, már ez árnyék életből Egerben 1800 dik Eſztendő Karátsony Havának 30 kán Iſtenesen kimúltt példás Hitveſſe, kik mind a' ketten, a' kegyelem kútfejétől jeles és nagy reménységű, Fiú és Leány Magzatokkal, és maradékokkal megvagynak áldva:

Ezen *Költsei Kende Máriának*, *M. Fáy Fáy Bertalannénak* kimúlásán kesergő

Verseket ſzenteltt Egerben S. F. Énekeltt Siralmának tárgyáúl vévén Ovid. de Ponto Libr. 4-to Elegia 3-a ama' versét: *Omnia ſunt Hominum tenui pendentia filo, et ſubito casu quae valuere ruunt. Csak vékony fonalon tartódznak az emberi dolgok, 's hirtelen omláſſal rogynak az épek alá:* Ezen Verseiben az 1 ső ſzám alatt az üdvözűltt, példás méltóságú Aſſzonyság nevéről illyen fejtegetést téſzen: *Kendike* ditső hamvai ő Nagyságának megengedik azt nékem, hogy a' Versbéli rövidségnek okáért, Nemzeti Nevének (*KENDE*) kevés tódáſsal, eggy máſoktúl megkülömböztető Névvel *Kendikének* mondhaſſam:

Szívem ſzerént óhajtanám, hogy mind élő, mind elhúntt minden Bajnokainknak, és Dámáinknak, eggy illyen megkülömböztető Neve vólna: akkor ſem Theſsáliába Akhillesért, ſem Micénába Agamemnónért, ſem Spártába Oreſtesért, vagy Ilónáért, ſem Trójába Hektorért, Párisért nem kellene ſzaladnunk; ha nem vólna Hazánkban is Akhilles, Oreſtes, Pilades, Ilona, Dianna, Klóris, Penelope, Lukretia &c. moſt pedig a' Neveknek alkalmatlansága miatt, vagy azokat egyengetnünk, vagy éppen annyi a és annyifelé kell bódorognunk. &c.

M. Fay Fay Bertalan, és *Költsei Kende Mária* házaſsági eggyik Leány gyümőltse *Fáy Fáy Conſtantia* lőn *Hallerkői Gróff Haller Jánosnak* ki előbb a' Fölséges

Nádor Ispányunk Lovas ezeredjénél Fő hadnagyoskodván, 's az Ellenség előtt sebet nyervén, az utóbbi N. Bihar Vármegyei gyalogság ezerednél nagy érdemmel Kapitányoskodott, 's ezen Czímet (Character) most is tartya, Hitvestársa, a' kitől is Fiú Magzati vagynak: *Gróff Haller János* Fia, néhai *Hallerkői Groff Haller Péternek*, és *Orczi Liber Báró Orczy Annának*, Testvérei ki nálla öregebb, *Hallerkői Gróff Haller Pál*, a' Bárodsági számos Nemességnek Fő Kapitánya, nőtelen, és *Lászlo*, ki nálla iffiabb, 's tsak ugyan a' Fölséges Nádor Ispányi Lovas Seregnél a' Kapitányi hivatalt nagy érdemmel viseli. Leány Testvérei *Hallerkői Gróff Haller Anna*, *Sepsi Szent Királyi Liber Báró Henter Antal*, Erdélyben az Udvarhelyi Széki Kerületbéli Fő Tiszt, az az: Fő Ispány, a' melly hivatalt ugyan eggynek a' Királyi Hertzegi házbúl kellene és szokták ennekelőtte viselni, példás hitves Társa: *Clara Göntz Ruszkay Gróff Kornis Gáspárné*, kik mind a' ketten Erdély Országában menének Férjhez, *Kriska* lőn *Zsadányi Török Szent Miklósi* a' Fölséges Császári Királyi Lovaság ezerednél nagy érdemmel vitézkedett Kapitány *Almási János* Hitvesse, kiknek mind a' hármaknak számos Fiai és Leányai vagynak, és *Caecilia* kit éppen a' Férhez akaró menésben ez árnyék életből kiragada az halál. *Gróff Haller Péter* Özvegye *Orczi* született

Liber Báró Orczy Anna édes Leánya néhai Generális *Orczi Liber Báro Orczy Lőrintznek*, 's Teſtvére: N. M. *Orczi Liber Báró Orczy Láſzló Ő Excellenczziájának*, kiről nem régiben tiſztelettel való emlékezetet tettem, 's kinek ſemmi maradéka nem maradott, és *Orczi L. B. Orczy Jóseffnek* N. Zemplén Vármegye néhai Fő Ispányának, ki Láſzlóval eggyütt már meghalálozván, hagyott nagy reménységű, 's jeles erkőltsű két Férfi maradékokat: N. M. *néhai Orczi Orczy Láſzló* meghalálozott Apr. 15-dikén 1807. Eſztendőben életének 57-dik Eſztendejében, kit a' Király és Haza eggyeránt kesergett, különösön Orſzágunk forrón ſzeretett Nádor Ispánya, kinek remek példás élete és halála a' Peſti és Budai Újságokban, (*Vereinigte Ofner und Peſter Zeitung*) a' 32 dik ſzám alatt környűlállásoson lelévén a' minapában írva, az Olvasót oda útaſíttya e' Munkának Írója. A' Hazai Tudósítások XXXIII. ſorában pedig-len imigy lehet olvasni:

Peſtről.

Szent György Havának az az Aprilis 22-kén 1807-ben a' Város Templomában tartattak az Exequiák N. M. *Liber Báró Orczy Láſzlóért.* Ezen alkalmatoſság azon köz tiſzteletet, mellyet a' bóldogúltt éltében tapaſztaltt; mert nem tsak a' ſzámos Úri Atyaſiság, hanem egyébb Fő Rendek, a'

Nemes Vármegye Tiſztjei; a' Város Előljárói, és az Orſzág Gyülésén itt lévő nagy ſzámú Követek is megjelentek. Reménylyük, hogy halotti Prédikátzió is fog kéſzűlni, mellyből ezen nagy Hazafinak fényes érdemeit bővebben megértheſsük. Én itt életének tsak főbb réſzeit érdekeltem. Első neveltetése Egerben vólt minden kényeztetés nélkűl. Ifjuságában látta Béts, de Ő ott tsak a' tudományokat ismérte meg, nem a' pompát, ſem az idegeny erkőltsöt 23. eſztendős korában kezdette el ſzolgálattyát, 's a' Kaſſai Kamaránál Tanátsos lett. 1783-ban Temesvárott a' Kir. Kamara Adminiſtrátorá lett, utóbb pedig úgymint 1785-ben Peſten ugyan ezen hivatalt viselte. Már 1787-ben Fölséges II dik Jósef őtet Titkos Tanátsosi ranggal tiſztelte meg, és a' Királyi Helytartó Tanátsal eggyesítvén a' Királyi Kamarát, őtet is oda első Tanátsoſsá tette. 1790 dikben nagy ſzíveſséget mutatott az Orſzágból Budára gyűltt Banderiumokhoz, mellyeknek Fő Vezérjek vólt. Midőn 1792-dikben a' Kamara a' Helytartó Tanátstól megválaſztatott vólna, a' Királyi Kamarához jött Vice Praeſesnek. Melly fényes hivatalát egéſzlen a' múltt eſztendő végéig ſzorgalmatosan, és híven viselte. Ekkor gyengélkedő egéſségét tapaſztalván, nyúgodalomra kívánkozott, mellyben hogy megditsőítse Ő Felsége, úgy engedte meg, hogy eggyſzer'smind Sz. Iſtván Rendének

Commendátorává tenné; tántoríthatatlan vólt egéſz életében az Uralkodó Házhoz való hívsége; kimagyarázhatatlan az ő hazai ſzeretete; az egéſz emberi Nemzet eránt jeles vólt az ő embersége. Nyíltt, és egyenes ſzíve, Férfias erős gondolkodása, nyájas vídámsága, és minden nagyra vágyódás nélkül való Nemes ſzívűſsége mindenek előtt tsudálkozást és tiſzteletet okozott. A' Tudományokat és Meſterségeket különösön ſzerette. Soha magáról annyira nem gondolkodott, mint a' Közjóról. Elfelejthetetlen léſzen Abaúj Vármegyében, hol Fő Ispány vólt. Elfelejthetetlen léſzen az egéſz Magyar Hazában, mellynek hív Polgárja lenni hóltig meg nem ſzűntt. Viſſzatérek a' *Kendiekhez.*

Költsei Kende Láſzló Praepoſt, és *Kende János* hajdani Caſſai Provincialis Commiſsárius, két Férfi Teſtvéreknek négy Leány Teſtvérei valának, ugy mint *Anna*, *Klobuſitzi Klobuſitzky Láſzlóné*, *Chriſtina*, *Bőltsei Budai Iſtvánné*, *Rósália*, *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyásné*, kiktől három nevezetes őstörzsökű Fő Nemes Nemzetségek ezen N. Bihar Vármegyében eredének, 's a' kiket ſor ſzerént előadandom: negyedik Leány Teſtvérek vala *Clara*, a' ki ſzűzeſség eſztendeit hetvenen ſokkal felűl vivén, 1806-dik Eſztendő Junius negyedikén, kívánsága és rendelése ſzerént, a' Nagy-Váradi Szűz Szent Ursula Szerzetes

Társaſsági Apátzák hóltetem Bóltyokban, tiſzteſséges halotti pompával eltakarítódott: Folytatódik tehát az Iró jegyzése.

A' Klobuſitzi Klobuſitzkyekről közönségesen.

Ezen avúltt Fő Nemeſségű Nemzetség ős eredetit véſzi Nemes Threntsén Vármegyében helyheztetett, 's három réſzre oſztatott *Klobuſitz* Helységből: Oſztatik tudni illik ezen Hellség *alsó*, *felső*, *és középes Klobuſitz* Helyekre. Ezen három Helységekből ſzármozott ſok *Klobuſitzkyak* Orſzágunk ſok réſzeire elſzéllyedvén, a' ſzerentsének is ſokféle viſzontagságait tapaſztalták, úgymint a' kik közzűl ſokan a' Mágnási Rendre lett emeltetéseket érdemlették, máſok és többnyire a' Nemesi Renden (Ordo Equeſtris) maradván, minnyájan a' mint hogy az ők érdemtételekről a' Király és Haza előtt iſméretesek valának, úgy eggyſzer-'smind roppantt Jóſzágokat Királyi ádomány Levelek által (Donationes) nyerének, 's mind ez ideig megmaradának:

Elmellőzvén tehát mind az éltt, mind az élő *Báró* és *Gróff Klobuſitzi Klobuſitzkyaknak* úgy is tudva lévő 's halmozott Méltóság érdemeiket, rövidségnek okáért egyedűl a' Nemesi Renden lévőket hozom elő, úgymint a' mellynek Nemzetség Lajſtroma (Genealogia) négy Fő Tőkéken 's

eggy Testvéreken épüle fel; tudni illik Testvérek valának *János*, és *András*, kik az osztály előtt mag nélkül elhalának: azok után *Benedek* és *Miklós* 1578-dik Esztendőben fenn maradván a' *Klobusitz* Birtokokban megosztozának; de ezen kettők közzül is eggyik *Benedek* mag nélkül elhalván, *Klobusitzky Miklósra* szállott az egész Jószág, kiknek maradéki az idő következés sor szerént a' Király és Haza eránt magokat ekképpen tették nevezetesen érdemessé, úgymint:

Klobusitzi Klobusitzky Miklós, őseredeti Lakhelyében élete fogytáig tartózkodván, két Fiú gyermekeket, és a' *Klobusitzi* Birtokon osztozókot, hagya maga után hátra, úgymint eggyikét *Andrást* és a' másikát *Istvánt*, a' melly utóbbi által ezen Familia Magyar Országon nevezetessé lőn: az előbbenit a' mi illeti.

András István Testvérével végképpen elintézvén az Birtok örökség (succession) állapottyát, Lengyel Országban származott, ennek maradéki pediglen, nem csak Lengyel, hanem Sylésia, és Dánia Országokon is elterjedvén, hogy ottan is nagyra menének, onnan kitettzik, mivel azon Országokban *Gróffi* Méltóságra emelkedének. Így *Klobusitzi Klobusitzky István* egyedűl az Országában maradván, második *Mátyás Királytúl* 1612-dik Esztendőben Nemesség megerősítés Levelet, és második *Ferdi-*

nándtúl, *Alsó Klobuſitzon* fekvő *Blankai* nevezetű két Nemesi Curiákról ſzólló 1642-dik Eſztendőben kiadattatott Donationalis Levelet nyertt, azon okra nézve, hogy ő elhagyván mindeneket, és mindenét a' Királyi Táborban önként költözött, holott is minden akkori viseltt háborús és hadi állapotokban magát vitézségével mindenkoron megkülönöztetvén, 's Csalóköz Szigetben is illy jeles Vitézi dolgot elkövetvén, Királlyához és Hazájához állandóúl viseltetett hívség buzgóságát napfény világosan kimutatta, melly ſummás leírásból két éſzrevételre méltó dolgokat lehet jegyzeni, *elsőt*, hogy Ős Eleink vagy vérrel keresték és elnyerték Nemeſségeket, vagy Polgári érdemekkel, az *elsőnek* okát adja Procopius de bello Vandalico Libr. 2-do. *Bonus enim miles propriae tantum virtuti confidit, ignavus vero alterius:* mert úgymond, *a' jó Vitéz tsak a' maga jeles Tetteiben és Virtusában bizakodik, a' tunya pedig a' máséban:* azért *Livius ſzerént Decad.* 1 *ae Libr.* 2-do *Laudibus haud minus quam proemio gaudent militum animi: Dítséretre ſzintég mint jutalomra méltók a' Vitézek ſzívei: Másodſzor* ezen előre botsájtott ſummás leírásból nyilván láthatni, hogy a' *Klobuſitzi Klobuſitzky* Familia régi Donataria Fő Nemes Nemzetség: és így hogy *Klobuſitzky Iſtvánra* viſſzatérjek, ennek édes gyerme-

kei, és Fiú Magzati valának, *'Sigmond* és *Dániel.*

Klobusitzi Klobusitzky 'Sigmond maradék nélkül hala el, 's még éltt, az Orszag Fő Bírósági (Judicatus Curiae Regiae) magos hivatalnál a' Titoknokságot olly szembetűnő érdemmel viselte, hogy több rendbéli Palatinális Donátiókkal megjutalmaztatott, úgymint *alsó*, és *felső Klobusitzon*, több Nemesi Curiákot úgy Portiókat nem csak ott, hol már ennekelőtte Birtokos vólt, hanem azon felül, *Halacz*, *Kischleven*, *Velcicz*, *Almócz* és kis *Birócz* Helységekben, magának, és vér szerént hozzája tartozandóinak nyertt: kinek Testvére *Klobusitzky Daniel* Galgótzon Királyi Harmintzados hivatalt viselvén, mind ezeknél mellyeket a' jó szívű *'Sigmond* Testvére szerzett, megtartása kívül, *Szakoltzán* nagy birtok szerzéseket (notabiles acquisitiones) maga iparkodásával tett vala: Ennek ismét három Fiai valának, úgymint: esmét *'Sigmond*, kinek a' Férfi ágon magva szakada, *György* és *Gáspár.*

Klobusitzi Klobusitzky Györgynek is magva szakada, minekutánna a' Közjó haszonnak élete nagy haszonnal szolgáltt, a' ki eggy időben, két Nemes, úgymint Bereg, és Szathmár Vármegyékben viselte a' Fő Jegyzői hivatalt (Notariatus Officium) ezen hivatalokból Szathmár Vármegyének Alispánya (V. Comes) azután a' só hivatalnak

Királyi Adminiſtrátora, végre 1723-dikban a' Debreczeni Diſtrictualis Táblának Aſſeſſora lőn, melly hivatalát éltének végső üdő pontyáig minnyájok által megismértt réſzre hajlást nem ismérő igaz Lélekismérettel viselte:

Klobuſitzi Klobuſitzky Gáspár előbb Munkátson Kir. Harmintzados, azután a' Munkátsi, Szent Miklósi, és Ungvári Dominiumoknak Praefectuſſa, végre az egéſz Szepesi Cameralis Adminiſtrátióbéli ſzámadásoknak Fő vizsgálo Meſtere, (Supremus Rationum Magiſter) illy nehéz és nevezetes hivatalokat a' Király és Haza közjavára nagy érdemesen viseltt. Valának pedig nékie három Fiai, úgymint *Iſtván*, ki igen rövid életet élvén, hamar és minden maradék nélkűl elhala: és *Melchior* Nemes Beregh Vármegyének Aſſeſſora, kinek Fiai *Boldizsár*, a' hadi ſzolgálatban, máſik *Ferentz* N. Beregh Vármegyében jelesen viseltt hivatalok által magokat érdemesítvén, Fiu maradék nélkűl e' Világbúl kimúlának, harmadik Fia vala *Láſzló*, kinek *Költsei Kende Anna* vala Felesége, és a' kiktől ſzármozott moſtan közöttünk élő, 's nagy érdemböcsel virágzó *Klobuſitzi Klobuſitzky-akról* tiſztelet emlékezetet tenni egyenes fel vett tárgya az Írónak.

Klobuſitzi Klobuſitzky Láſzlóról, és az ő Tőlle, és Költsei Kende Annától ſzármozott maradékokról.

Klobuſitzi Klobuſitzky Láſzló, mint már előre botsájtám, Fia vala *Gáspárnak*, ki N. Beregh, és Szathmár Vármegyékben Szolgabírói, és Táblabírói hivatalt viselvén, a' Nagy-Váradi Püspökség, és az Erdélyi Méltóságok 's Földes Uraſságok között, az Határ külömbség (differentia Limitanea) eránt fennforgó állapotnak megvizsgálására, 's elintézésére nézve, az akkori uralkodó Fölségtől kiküldöttve lévén, a' Debreczeni Diſtrictualis Tábla hivatalra tétetődött, 's aztat valamint Teſtvér Bátya *György*, ő is nagy érdemesen mind halálig viselte. Ennek Fiai valának, *György*, *Antal*, *Láſzló*, *Péter*, *Jóseff*, és *Ignátz*, kik közzűl az első

Klobuſitzi Klobuſitzky György: Első zsengő iffiúi eſztendőit, mint édes Anya Teſtvére Praepoſt *Kende Láſzló*, úgy ő is a' Jéſus-Társaságában töltötte, holott is az iffiúságnak tanításában 's nevelésében, 's tanulásban foglalatoskodván. a' Nagy Szombathi Convictusban küldetődött, 's ottan ezen Szerzetes Rendnek eloſzlásáig haſznosan munkálódott, a' honnan a' Szepesi Káptalanba Kánonokságra emelődvén, laſſanként Archidiaconatuſságra, Cuſtoſságra, és Kántorságra lépvén, azon Káptalannak buz-

góság ſzolgálattyával igen haſznos vala, ő az Orſzág Réſzein újra felállított Nemes ifiúság Nevelés Házainak (Diſtrictuales Nobilium Convictus) felállítása alkalmatoſságával, a' Cs. Kir. Apoſtoli Fölség által, hogy azon nevelésre kimutatott Házokat jó rendbe hozná, 's így felállítaná, kineveződött, melly reábízattatott, 's sűrű fáradsággal járó dolgot, minekutánna éjjeli és nappali törödésével a' Felsőség által óhajtott végre vitte vólna, halmozott érdemeinek jutalmául a' Nagy-Váradi nagyobb jövedelmű Kánonokságra olly új kötelesség ſzabáſsal általtétetődött, hogy itten is az béhozandó új Convictusnak mindennémű állapottyát elkezdené, folytatná, és intézné, a' mint is a' reábízattatott hivatalának minnyájok köz tudtára tökélletesen megfeleltt ſegítségére lévén eggy jeles tudományú, ritka jó erkőltsű, 's a' gazdálkodás meſterséghez is mint minden egyebekhez jól értő *Sterly Bonaventura* a' Seraphicus Szent Ferentz Szerzetes Férfia (Minorita) kit minden, ki megismériri, legottan böcsüli és kedvelli.

Klobuſitzi Klobuſitzky György, Kánonok és Regensnek ezen 's több gyűjtött érdemeiről túdósítatván a' Cs. Kir. Fölség, az ezen N. Nagy Váradi Káptalannál is Cuſtoſságra és Kántorságra léptette, a' kinek is Szepeſségből eltávozását, a' minthogy az oda való vólt Káptalanbéli Társai, 's az minden Karon és Renden lévők fájlalták,

's most is friss, jó, és hív emlékezetekbe tartyák, úgy valójában ezen egéſſz Bihar Megyéi és Váradi Publicum örvendez, hogy ezen nagy és jó Lelkű Pap Úrral a' Mennyei fő gondviselés által megáldattatott: következik

Klobuſitzi Klobuſitzky Antal, a' ki első iffiúsági eſztendeiben két Orſzág Fő Bírői (Judicatus Curiae Regiae) ſarkallatos hivatalokat viseltt, Hazánk hajdani nagy méltóságú Oſzlopinak *Illésházi Gróff Illésházy*, és *Erdődi Gróff Pálffy Miklós* Ő Excellentziájok óldalai mellett, a' Titoknokságot (Officium Secretariatus) jeles maga kimutatásával méllyen tiſzteltt Előljáróinak, édes Hazánk néhai Atyáinak tellyes megelégedésekre viselvén, 1770 ben a' Fölséges Helytartó Tanátsnál tsak ugyan azon Titoknoki hivatalt azon módon folytatta, a' honnan 1771 ben a' Fölséges Udvari Magyar Cancellária Királyi Tanátsosi czímmel ugyan azon hivatalra általtétetődvén, Titoknokságához a' Szent Iſtváni Kereſztes Vitézi Rendnek Heroldusságát is nyerte, melly hivataloknak minden kitelhető igyekezettel, ſzorgalmatos munkáſsággal megfelelvén, 's kötelesſége fölött is hivatalbéli tartozásit tellyesítvén, ama' 16. Szepesi Városokból, *Lubló* és *Podolin* Dominiumokból álló Tartományban (Provincia) mellyek a' Lengyel Orſzági Jurisdictiónál nem régiben ide által vétetődének, és újjolag a' Magyar Orſzági

Koronához víſſza ſzerkeztetének, (reincorporata) Királyi Adminiſtrátornak kineveztetvén, ezen ſok nehézségekkel járúltt hivatalában ſzakadhatatlan hívség buzgósággal eljárúltt, 's béhozván ottan a' Magyar Országi Syſtémát, a' Publico Politicum Törvényes Kamarabéli 's gazdálkodás ellenállapotokat (objecta Caméralico oeconomica) úgy az oda való egéſſz Közjónak, mint a' Fölséges Dicaſteriumóknak tellyes megelégedésekkel intézte, folytatta és kórmányoſzta: melly mind ezeket jó rendbe ſzedvén, 's jó karban hagyván, az Nagy Váradi újjonnan felállított fundus politico fundationalis, Kamarabéli Uradalomban, melly a' Fölséges Magyar Királyi Kamara rendelései alatt álla, és hat Vármegyékre ſzéllyedett, több eſztendőkig a' Királyi Camerális Adminiſtrátorságot, és ezen Nemes Bihar Vármegye Fő Táblabíróságát, 's a' Törvényſzékek elölülését (Praeſidium Sedriale) 's több Rendbéli Deputátiót remekpéldáson viselvén, ſok reá mint Királyi Commiſsáriusra is a' Fölség által bízott nehéz dolgokat és állapotokat hellyesen elintézett, 's tökélletesen elvégzett; méglen hoſſzas hív ſzolgálattya méltó tekéntetben vétetődvén, alkonyodott eſztendeire nézve is penſióval nyugodalomra tétetődött: kinek is Nemes *Pruſzkay Antónia* Feleségétűl ſzülettetének *Károly* Fia, azután *Francisca*, *Antonia*, *Josepha*, *Thereſia* és *Caecilia* Leányai. Ezen

Klobuſitzi Klobuſitzky Károly, a' Tudományos Kerületi minden Oskolakon nagy előmenetellel, 's magáról gerjeſztett nagy reménységgel általhaladván, magának nem tsak a' publico politicum, és Juridicum, az az: a' közjónak czéllyát és Törvényes dolgokat, hanem eggyſzer'smind a' kereskedés ellenállapotokban is (in objectis commercialibus) tudományos isméretséget ſzerezvén, a' Fölséges Magyar Curiánál, úgymint a' Királyi és Septemvirális Tábláknál jurátuſoskodván, a' politico Fundationalis Királyi Causák Directorátusi hivatalnál, a' Fölséges Magyar Királyi Helytartó Tanáts által Protocolliſta hivatalra úgy maga különös jó viseletére, mint édes Atyának, a' Királyi hív hoſſzas ſzolgálattyában megőſzűltt *Klobuſitzi Klobuſitzky Antalnak* sűrű, ſok és nagy érdemeire nézve kineveződött, 's a' jövendő érdemépítésnek fenék kövét, iffiúságának első zsengéjében letette, a' kiből is minden jeles tulajdonságira nézve maga üdejében eggy nagyra menendő, 's nagy érdemű Atyának nyomdokit nyomoson követő haſznos Hazafi Polgárt, könnyen előre lehet arányozni: Ennek második Leány Teſtvére

Klobuſitzi Klobuſitzky Antónia, Férjhez méne nem régiben élni megſzűntt, 's bóldogúltt üdősbb *Zaffiri Láſzló*, ezen N. Bihar Vármegyében feles ſzámú eſztendőkig Fő Fiscális 's Tábla Bírói hivatalt érdeme-

sen viselt, és a' Czéhbéli Mesterember Polgárrokra a' N. Vármegye köz végzéséből dítséretesen ügyeltt édes Atyától, és N. Szathmár Vármegye néhai első Alispány és Királyi Tanátsos, *Tolnai Tolnay Pál* Leányától *Évától* édes Anyától szűletett, jó Fiához Nemes *Zaffiri Györgyhöz* N. Ugócsa Vármegye eggyik Táblabírájához, a' ki *Antal* N. Bihar Vármegye Fő Esküdt, és *László* ugyan azon Vármegye Vice Fiscális három eggy Testvérek között legiffiabbik:

N. *Zaffiri László* pedig vette hitves Társúl *Bartsai Franciscát* Özvegy *Ilovay Lázárnét*, ki ismét eggy Testvér *Bartsay Kristinával* eggy Fehér nemi szépségéről, deli termetéről, 's szelíd minden ki érdemessel bánásmódjárúl isméretes, és olvasott Nemes Asszonysággal, ki is hitves Társa a' minapi Bihar Vármegye részéről Felkelő Lovas Sereg Fő Strázsa Mesterének, 's ezen N. Vármegye nagy érdemű, 's a' tiszta igazságot buzgón kiszolgáltató, 's az egész Közjót illető sok terhes foglalatosságokat fáradhatatlan munkásságával sikeresen végre vivő Fő Szolga és Táblabírájának, az író kedves drusza Barátyának, *Kis Cseptsényi Sántha Lászlónak*, kinek őstörzsöki Fő Nemes Nemzetségéről rövideden valamit előhozand.

Eredeti származások *Vicsáp*, N. Nyitra Vármegye, melly sok avúlt Nemességű Nemzetségekkel bővelkedik, Helységéből

vagyon; 's minekutánna a' sok és szűntelen ellenségeskedés üdőkben, mellyekben édes Hazánk mint Scylla és Charybdis között, üdőről üdőre forgott, a' régi Fő Nemességű Levelek eltévellyedett vólna, *Kis Cseptsányi Sántha Pál* kérésére, 's számtalan sok Hadi és Polgári érdemeire nézve, újjabb megerősítéssel kegyelmesen 1629-dik Esztendőben Május 8dikán, kiadta *Ferdinánd* Római Császár, és Magyar Ország Apostoli Királlya, ki is ezen néven második vala, és ditsősségesen uralkoda:

Hogy a' többi ezen Fő Nemes Nemzetségnek őseleit rövidségnek okáért elmellőzem, rövideden csak a' mostan élő három Férfi Testvérek *Lászlónak* tudni illik *Istvánnak* és *Józseffnek* kik minnyájon *Kis Cseptsányi Sánthaiék* nagy Atyokrúl tészek eggy summás emlékezetet: *Kis Cseptsényi Sántha Ferentz* vala ennek Neve, ki is éppen azon időben midőn a' Török Nagy Váradot a' Várossal, és Várral eggyütt, *de koránt sem Szent Jobot* birná, oda vévén magát, huszonkét esztendeig ezen zurzavaros időkben a' Vármegye első Alispányságát nagy érdemfénnyel tűndököltette, 's a' Nemesi szabadságát ezen mostoha háborús környülállások között is bátor 's vitéz méréssséggel védelmezvén, a' maga épségében szerentsésen fönn tartotta, kinek is Nemes *Pataki Mária* Hitves Társától születének *László*, *István* és *Ferencz* Fiai, a' két utóbbiak,

úgymint *István*, ki ezen Bihari Nemes Megyében hosszas időkig Fő Szolgabíráskodott és *Ferencz*, ki a' Nemes Splényi gyalogság ezeredjénél vitézkedett és Fő Hadnagyoskodott, maradék nélkűl kimúlván ez árnyék világból, 's magok után hátra hagyván az érdemlett jó emlékezetet, fönn maradott *László* egyedűl a' mostan élőknek nemző édes Attyok:

Cseptsényi üdősbb Sántha László, a' Jegyzői (Notariatus) a' Fő Szolgabírói, a' Provinciális akkori Commissáriusi, 's végre a' Fő Perceptori Vármegyei hivatalokban 43. Esztendőkig szolgálván, *Selmeczi Juliánna* Hitvesétől, (ki az Író Anyának testi lelki barátnéja lévén, az Írót tsötsömös gyermek korában, midőn szoptató dajkája betegeskedne, magához vévén, annak meggyógyúlásáig áldott emlőinek tejével tartani méltóztatott, 's melly szíves jó vóltáért az Író hamvainak is háláadás emlékezettel tartozik) nemzette, mint előre botsájtódott *László*, *István* és *Jósef* Fiait.

Kis Csepcsényi iffiabb, minthogy édes Atya is így hívattaték *Sántha Lászlónak*, a' kiről előre bocsájtám, hogy az ezen N. Megye részéről felállott Lovas ezeredtnél a' Fő Strázsamesteri hivatalt vitte, most pediglen nagy érdemmel Fő Szolgabíráskodik, három Feleségei valának, kik között az első vala *Lánczi Lánczy Magdólna*, ki ama' nevezetes Fő Nemes *Kéri Kéry* Nemzetsé-

gű Anyától ſzármozék, 's eggy igen ékes formájú Aſſzonyság lévén, iffiantan viritó életének legſzebb zsengéjében múltt ki ezen árnyék világból, nem hagyván maga után hátra ſemminémű maradékot. Második vala Nemes *Dantsházy Bagoſsy Francisca*, hasonló ékeſségű és viseletű ſzelíd jó Aſzſzonyság, a' kitől ezen *Kis Csepcsényi Sántha Láſzló*, hasonló nevezetű, 's igen jó reménységű Fiat nemze; *Dantsházi Bagossy Franciscának* édes Atya vala *Dantsházi Bagoſſy Pál*, ezen N. Bihari Megyének nagy érdemű hajdani Fő Jegyzője, kinek Teſtvérötse *Jóſef*, egéſz halálig viselte a' Szolgabírói hivatalt: úgy *Láſzló*, a' Török nevezetű Magyar Lovas ezerednél a' Kapitányságot.

Dantsházi Bagosy Franciscának a' megnevezett *Pál* édes Leányának édes Anya vala *Óvári Sz. Miklósi Pongrátz Anna*, ki Teſtvére vala *Györgynek* előbb ezen N. Vármegye első Al, moſt a' N. Nagy-Váradi Káptalan nagy érdemű Főjegyzőjének, több Nemes Vármegyék' Táblabírájának, és *Ferentznek* a' moſtani Élezsden lévő Kir. Póſtameſterének, az Író hajdani kedves Tanuló társainak, 's moſtan is ſzíves jó Barátinak: kik közzűl *György* nőtelenkedik: *Ferenczneк* pediglen előbb *Madácsi Susánna*, 's annak halála után *Somogyi Annától* gyermekei vagynak. Teſtvére vala *Pongrátz Annának*, *Magdolna*, *Stachó János-*

nak Tábla Bírónak már meghalálozott Özvegye, kinek tsak ugyan Szolgabíróságot, és Táblabíróságot viseltt *János* Fiától és *Urbányi Juliannától János* és *Károly* Fiai születtetének.

Dantsházi Bagosy Franciscának Testvére vala *Anna*, ama' sok esztendőkig nagy érdemfényel egésſz hóltáig szolgáltt nagy tudományú *Szegezdi Ferentznek*, kitől *Caecilia* és *Rósália* Leányai és jó reménységű *Lajos* Fia születének, 's Özvegységre jutván *Dantsházi Bagosy Anna* méne annakutánna Férjhez *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Jánoshoz*, ki a' Fölséges Magyar Kamaránál viseltt sok terhes hivatalai után, a' Királyi Fölség által a' Sóbéli ellen állapotokba (in objectis Salinariis) Fő vígyázó 's elintéző Biztosnak (Commissárius) kineveztetvén, ezen hivatalt is úgymint az előbbenieket, nagy hívség buzgósággal folytattya, és noha Hitvesétől az Özvegy *Szegezdi Ferencznétől* nékie is magzati eredének, még is a' Szegezdi Árváknak eggyenlő édes Atyai gondját viselé, és sok édes Atyáknak példájára ritka erántok viseltetett jó Atyáskodását kimutatta:

Dantsházi Bagosy Franciscának és *Annának* Testvér Ötsek *Pál* még most is életének legjobb virágában a' N. Vármegye Fő Erküttségét viseli, kinek Nemes *Juritskai Károlinától Juritskay Jósef* hajdani N. Vármegye particularis Perceptora Leányától

Fiú és Leány magzattya vagyon: 's kinek megnevezett *Francisca Sántha Láſzlóné*, és *Anna* előbb *Szegezdi Ferentzné*, azután *Pongrátz Jánosné* Teſtvér Nénnyei már jó darab ideje hogy meghalálozának, 's kiknek édes Anyok *Pongrátz Anna*, *Dantsházi Bagosi Pál* halála után *Siróki Egri Mihályhoz*, ezen N. Vármegye minapi particularis Perceptorához méne Férjhez, a' kitől is ſzármozott eggy a' *Beöthy* házban házasodott *Jósef* Fia és *Magdolna* Leánya, mely Férjhez méne Nemes Peterdi *Gazsi Antalhoz*, ki eggy Teſtvér vala, már az Urban elnyúgodott *Gazsi Imrével* de kinek példás és jeles maga viseletű Özvegye *Vinkler Mária* a' kedvező Egek kegyelméből él.

Kis Cseptsényi Sántha Láſzlónak harmadik Felesége a' már tiſztelettel említett *Bartsai Kriſtina*, ki *Bartsai Felix*, N. Bihar Vármegye hajdani nagy érdemű Particularis Perceptora Atyától, és *Száraz Criſtina* édes Anyától, a' már régólta örökkévalóságra költözött bóldog emlékezetű Szüleitől ſzármozék, Iſten kegyelméből moſtan életének legſzebb virágában él, két Teſtvéreivel eggyütt úgymint *Bartsai Jánoſſal* N. Bihar Vármegyének a' Belényesi járásbéli Vice Szolgabírájával, kinek Nemes *Moyſzin Miklós*, a' Belényesi eggyesűltt Görög Catholica hitű Püspökség Inſpectorától, 's Nemes Bihar Vármegye Táblabírájától, és Nemes *Pap Mária* az *Szaplonczai*

Fő Nemes Nemzetségből származott édes Anyától született *Anna* eggyetlen eggy Leányok lőn Felesége, 's a' kitől Fiai és Leányai élnek: Így *Bartsai Kriſtinának* és *Jánosnak* Teſtvére *Láſzló* az Atya *Felix* által hajdanában érdemfennyel viseltt Vármegye Párticularis Perceptori hivatalát hasonló jeleſséggel folytattya; Házastársúl tartván *Váradi* és *Mitskei Baranyi Gáspárnak Revizsnyei Báró Reviczki* Kis Aſſzonytól született *Rosália* Leányát: *Száraz Chriſtina*, *Bartsai Felixné* eggy Teſtvér vala *Száraz Zsigmonddal*, ki ezen N. Bihar Vármegye Fő Táblabíróságát, 's Fő Perceptori hivatalát feles számú eſztendőkig remekpéldáson viselvén, Nemes *Török Annától*, a' többiek között nemzette *Száraz Mihályt*, ezen N. Bihar Vármegye eggyik Táblabíráját, 's a' publico politicus Fundus Fiscáliſsát, kinek született *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Franciscától* Özvegy *Béra Mihálynétól* vólt, de már nintsen magzattya: Ezen *Száraz* Nemzetség eggy a' hajdani és régenten a' Királyi Táblánál Perſonáliſságot nagy érdemfénnyel viseltt néhai bóldog emlékezetű *Száraz Györgyel*, ki annakutánna Liber Bárói méltóságra emeltetett. *Száraz Mihálynak* Teſtvére *Józef*, ki a' B. Auffenberg gyalogság ſeregénél Záſzlótartoskodott, és *Thereſia*, ezen N. Bihar Vármegye néhai Exactorának, 's most Táblabirájának

Mihályi Iſtvánnak Hitveſſe, kiknek *Franciska* Leányok vagyon.

Kis Csepcsényi Sántha Láſzlónak Teſtvére *Iſtván*, N. Bánátbéli Torontal Vármegyének nagy érdemű Fő Szolga és Tábla Bírája, kinek Nemes *Szeltzay Juliánnától* Leány, de az ennek halála után következett Hitves Társától *Neüman Annától* ſemmi Gyermekei. Következik ezeknek harmadik Férfi Teſtvérek.

Kis Cseptsányi Sántha Jósef ezen N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Táblabírája, 's generális az az Fő Perceptora, eggy valamint a' többi Teſtvérei jeles viseletű, mindenkoron jó kedvű és múlatságos Férjfiú, ennek is mint *Iſtván* Bátyának két Feleségei valának, úgymint *Drescher Katalin* kitől ſemmi maradéki nem maradának: és ama nagy érdemű *Végh* Fő Nemeſségű Familiából, mellyből Orſzágunk minapi nagy méltóságú, már nyúgodalomra lépett Fő Bírája, N. M. *Végh Péter* Ő Excellentziája ſzármozik, ſzületett, *Végh Francisca*, kitől *János* és *György* jó reménységű Fiai, *Antónia* és *Magdolna* Leányai ſzületének. Így *Kis Cseptsényi Sántha Láſzlónak Iſtvánnak* és *Jósefnek* három eggy Férfi Teſtvéreknek éppen és ſzintég három Leány Teſtvérei valának: úgymint *Juliánna*, *Rosália* és *Anna*:

Kis Cseptsényi Sántha Juliánna lőnn *Ujhelyi Ujhelyi Láſzló* N. Zemplény Vár-

megye Fő Táblabírájának hitveſſe, a' kitől *Aloyſius*, *Norbert*, *Benedek*, *Ágoſton* és *Raymundus* Fia ſzületének, kik közzül az legutólsó a' Franczia végső háborúban mint Kadét és Altiſzt elesett, Leányai valának *Anna*, moſtani N. *Dombrádi Leopoldné* és még hajadon *Francisca*.

Kis Cseptsényi Sántha Rosália méne Férjhez, ama' Debreczenyi Királyi ſzabad Városſa nagy érdemű és nevezetes Polgár Meſteréhez és Tanátsbéliéhez, ezen N. Bihar Vármegye nagy érdemű TáblaBírájához *Meſſena Sándorhoz*, (kár hogy maradéki nintsenek,) ezen Úri Aſſzonyság már meghalálozott: úgy ſzintég *Anna is Revizsnyei Reviczki Ágoſton* N. Bihar Vármegye nagy érdemű első Vice Szolgabírájának Hitveſſe, kik mind a' ketten minden maradék nélkül ez árnyék életből kimúlának.

Íme! eggy *Klobuſitzi Klobuſitzki Antónia Zaffiri Györgyné*, *Klobuſitzi Klobuſitzky Antal* Atyától, és N. *Pruſzkay Anna* Anyától ſzülettetnek Leánynak Férjhez menéséből mennyi óldalagaſt eggybenkötteteti, 's ezen Bihari Megyében elterjedett Nemzetségek ötlének ki, melly tiſztelettel említett méltóságnak az megnevezett és Férjhez mentt Leánya kívül vagynak még hajadon négy Leányai, úgymint *Francisca*, *Joſepha*, *Thereſia* és *Caecilia*, minnyájon *Klobuſitzi Klobuſitzky* Kis Aſſzonyok, a' kik úgymint következik Jegyzésem folyta-

tása *Klobuſitzi Klobuſitzky György* és *Antal* Teſtvérek után a' Teſtvérség rendjében következik *Láſzlóról.*

Klobuſitzi Klobuſitzky Láſzló elvégezvén tanulás oskoláit, 's az egéſſz Tudományos Kerületet, a' *Jéſus* Társaſságnak ſzenteltt Szerzetes Rendjében méne, holott is mint ezen Szerzetes Férfiaknál ſzokás vala, Tanító Meſteri hivatalt viselvén, Előljáróinak örömökre 's tellyes megelégedésekre, 's az nevendékeny Iffiúságnak ſikeres előmenetelére ſzolgáltt: de ezen Szerzetes Rend *Klobuſitzky Láſzlónak* első zsengéjű iffiúságában eloſzlattatván, a' hadi és katonai életre ſzánta magát, 's a' hajdani N. M. *Károli Gróff Károly Antal* gyalogság ezeredénél vitézkedvén, ſaját virtuſſai, jeleſségei, 's érdemtételei által tsak hamar Kapitányságra emeltetvén, 's az utólsó Török, 's nem régiben megſzűntt Frantzia háborúkban vitézkedettségének jeleit mutatván, 's ſzeretett Királlyáért 's édes Hazájáért nyertt ſebeket ſzenvedvén, a' többre 's nagyobbakra sűrű érdemtételei által kéſzített ſzerencséjének úttyáról, róthadó hideglelésben esvén, életének legſzebb Férfi kor idejében, Attyafiainak, Hazafiainak, Vitéz társainak, 's minden ismérőinek köz és mély bánattyokra élni megſzűntt, 's az Úrban (kit a' hadi életben tsak úgy, mint a' Szerzetes Rendben mindenkoron híven

és buzgón imádott) Istenesen elnyúgodott. László után következett

Klobusitzi Klobusitzky Péter, a' ki mint már tisztelettel elő említetettük, a' Kalotsai Érsekség Káptalannak, 's a' N. M. *Kolegradi Gróf Kolonich László* Érsek Ő Excellentziájának óldala mellett való Kánonokja: Ez is mint *György* és *László* Testvérei a' *Jesus* Társaisági Szerzetes Rendjében lépvén, s alig hogy a' proba esztendőből (Novitiatus) kijöve, eloszolván az áhétatos emlékezettel többször említett Szerzetesi Rend, az világi Eggyházi Rendbe (ad Statum Eccleſiaſticum) kívánkozott, mellyben is, a' maga nagy hírében és nevében halhatatlaná váltt N. M. *Zajezdai Liber Báro Patachich Ádám* Kalotsai Érseknek, akkori Nagy Váradi Püspöknek idejében, első jelentésére mindgyárt, mint már jeles tulajdonságairól előre ismeretes, örömmel felvétetődvén, abban a' Kis Papsági esztendőket (Annos Clericales) különös maga megkülömböztetésével, 's Előljáróinak 's az egéſſz köz jónak, a' tiszta jóban a' többre menendőség előre kinézésével, 's tellyes megelégedésekkel eltöltvén, midőn *N. M. Zajezdai Liber Báró Patachich Ádám* Ő Excellentziája halála után 1787 ben Augustus 21 kén mélységes tisztelettel említett N. M. *Kolegrádi Gróf Kolonich* Ő Excellentziája, a' Nagy-Váradi Püspökség dítséretesen vitt kórmányárúl, a' Kalocsai Érsek-

ségre által vitetődne, kegyes Praelátuſsától el nem ſzakadhatván, őtet mint nem tsak megismértt kegyeſségű jó Előljáróját, hanem eggyütt mint a' legártatlanabb 's legſzentebb életnek eleven tűkörét követvén, 's kihez a' mély tiſztelet, 's buzgó ſzeretet lánczával magát eggybenköttettnek érzette, mint leghívebb Káplánya elkísérte; elkísérte *a' jó Apoſtoloknak példás nyomdokit követvén, kik Üdvözítőjöket mindenütt híven követték, 's késérték:* kiket eggyütt mind kettőjöket, midőn innen Kalotsára indúlnának, nem tsak az Nagy-Várad Városſa, de az egéſſz meſſze határokra kiterjedett egéſſz Püspöki Megye minden Karon, Renden és Nemen lévő Tagjainak 's Lakoſſainak 's általok híven legeltetetett, 's buzgón ſzerető juhainak sűrű ſzíves fohászkodásai kísérének, 's híven emlegetni ez napságig ſem ſzűnnek: Így a' Kalotsai Érsekségben híven ſzeretett Fő Lelki Páſztorának óldala mellett, azon Érsekségi Káptalan Kánonokjává tétetődvén, gráditsonként Lectorságra lépett, 's most is a' mint eleitől fogva megſzokta, a' Lelkek körűl való gondoskodásban, Prédikátziókban, 's egyébb efféle Papi és Apoſtoli foglalatoſságokban megſzűnés nélkűl munkálódik. Kiről és az N. M. Érsekéről túdós *Kereſztúri Jósef*, a' ſokſzor említett jeles munkája második Réſzének 174-dik levéllapján imigy ír: *ex una Parochia duas faciens* (értsd az Érseket) *Olaſzienſibus*

ſuo Dominio obnoxiis RR. D. Petrum Klobuſitzky de eadem, Virum pietate in Deum, eruditione, atque Sacrorum praeſertim ſermonum facundia Orbi Hungarico notiſſimum, nunc Metropolitanae Colocenſis Eccleſiae Lectorem, Paſtorem vigilantiſſimum praefecit: vitte tudni illik és folytatta itten *Klobuſitzi Klobuſitzky Péter* eggy üdőben a' Püspöki Conſiſtorialis Szék Secretáriuſságával eggyütt, a' Várad Olaſzi Plébánuſságot a' Püspöki kórmányſzékben akkoron ült N. M. *Kolegrádi Gróf Kollonich* alatt, kinek érdemeinek halmát a' *Kereſzturi Joſef* munkájának második Réſzében, a' 171 dik levéllapon ólvashatod, mellynek itten leírása, nagy helyet foglalna, azért olvasd ha tetſzik azon munka ſzerzőnek említett jegyzését, elég az, hogy mind a' ketten az Úrnak ſzőllőjében téendő ſikeres munkáſságokra nézve, a' *Kereſztyén Magyar Nemes* és *köz emberi* eggyesűltt ſzívektől megérdemlik ama' ſzíves óhajtást, és kívánságokat, hogy ſokáig éllyenek, a' mint minden ki jó, óhajtya is nékiek:

Ennekutánna a' ſzületés ſor ſzámban következik *Klobuſitzi Klobuſitzky Jóſef*, ki a' mindennémű Tudományos Kerületi 's tapaſztalás eſztendőkön, a' legjelesebb, 's már előre magáról nagy reménységet nyűjtó elő menetellel korán általmenvén, előbbſzör is a' Fiuméi Királyi kórmányſzéknél (Gubernium Regium Fluminense) Titoknok vala,

mellynek helyes módon viselése alkalmatosságával, úgy a' publico politicum, és Camerale, mint a' kereskedés dolgában, 's aztat illető különös sokféle ellenállapotokban igen sokat tapasztalván, onnan a' Királyi Fölségnek N. M. helytartó Magyar Tanátsához (ad Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum) referens Consiliáriusnak kineveztetvén, ezen külömbféle sok terhekkel, és nehézségekkel járó hivatalát olly maga különös megkülömböztetésével viselte, hogy a' hol nem igen sok esztendőkkel ezelőtt a' Titoknóki hivatalt jelesen viselte vala, már most a' Cs. Kir. 's Apostoli Fölségnek önként hozzá 's érdemhalmához hajladozó kegyelme által, azon Fiuméi Királyi kórmányszék, nagy érdemű Elölülőjévé, Fejévé Fő Kórmányozojává (Gubernátor) eggyszer'smint a' Cs. Kir. Udvari Tanátsossá kineveztetnek, ezen N. Bihar Vármegyében feles számú jószágokkal Királyi adomány levél mellett megajándékoztatnék; a' ki ezen magos hivatalt e' jelenlévő 's sok veszedelmekkel eggyben szövetkezett környülállásokban is úgy a' Királyi Fölségnek tökélletes megtetzésére 's elégedésére, mint az alattavalóinak köz örömökre hívség buzgósággal folytattya; 's első Feleségétől néhai Nemes *Noszky Károlinától* nagy és jó reménységű *József* és *János* Fiai 's *Cárolina* Leány magzattya születtetének, a' mostani Hitvesse pedig

Semsei Semsey Mária eggy Istenfélő minden tekéntetben tökélletes és példás igaz méltóságú Asszonyság, ki is eggy Testvér ama' nagy hírében, nevében, 's a' Király és Haza eránt nyilván való próbákkal megerősített hívséges szolgálattyairól, 's ditsősségesen viseltt, 's most is folytató sarkallatos Országi hivatalokrúl ismeretes *Semsei Semsey Andrással*, a' Szent Istváni Keresztes Rend Vitézével, Cs. Királyi Fölségünk, az ítélettételekben Helytartójával (Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenens) Udvari Tanátsosával, 's Nemes Ugotsa Vármegye nagy érdemű, 's minnyájok által forrón szeretett, 's méllyen tiszteltetett Fő Ispányával, édes Hazánknak eggy előkelő eggyik oszlopával, kinek ismét a' Perényi Liber Báró Prényi születésű már az Úrban elnyúgodott Hitves Társától Fiai és Leányai élnek, és éllyenek sokáig.

Legiffiabb Férfiú Testvérek az tiszteletteel előemlítetteknek, *Klobusitzi Klobusitzky Ignátz*, ki szintég mint a' többiek a' Tudományos Kerületi Tanulás Oskolákon jeles előmenetellel általhaladván, 's úgy a' Polgári közjónak, mint az igazság kiszolgáltatásnak rendes elintézés módját a' tapasztalás és gyakorlás úttyán magának jól ismeretesé tévén, a' *Jósef* Systemája alatt, a' Tiszántúl lévő Debreczenyi Districtuális Táblánál Titoknoki hivatalt viseltt vala, 's több Nemes Vármegyéknek Tábla-Bírójának

kineveztetett; minekutánna pediglen a' *Jósef* Syſtemájának elmúlásával a' Magyar Országi dolgok' folytatásának módja a' régi Törvényes lábra ismét viſſzatétetődött vólna, a' *N. M. Károli Gróff Károly* házhoz tsak ugyan Titoknoki hivatal viselésre meghívattatván, már moſtanság *Károli Gróff Károly Józefnek* életének legvirágzóbb idejében ez árnyék életből történtt véletlen kimúlása után az egéſſz N. M. Gróffi Ház minden uradalmi birtokainak kórmányozása reája, mint meghatalmosított Regensre bizattatván, a' kórmányt ezen *N. M. Gróffi Háznak* ſzembetűnő haſznára egéſſz elégtétellel viſzi.

Nem álhattya az Iró, hogy ezen *Klobuſitzi Klobuſitzky Ignátzról*, mint gyermekségétől fogva ſzeretett Atyafi Baráttyáról eggy emlékezetes dolgot elő ne említsen, úgymint: eggy időben, amabban tudni illik, minekutánna Fölséges ditső emlékezetű II-dik Józef Csáſzár meghaláloza, 's a' Vármegyéknek ſzéképítései mindenfelűl tartatnának, 's bóldog emlékezetű *Benedekfalvi Luby Károlyt*, ezen N. Bihar Vármegye akkori első Alispányát a' Nemes Vármegyének végzése ſzerént több Deputátus Társaival egyetemben N. Szathmár Vármegyében a' végett késérné az Iró, hogy az akkori Fő Ispanynak *N. M. Károli Gróff Károly Antal Ő Excellentziájának* érdeme ſzerént való ajánláſsal bémutattatnék, a' midőn a'

következő nap Ő Excellentziája a' szék építéshez fogna, mellyben *Benedekfalvi Luby Károly* első, Szent Katolnai *Cseh Ferentz*, második Alispányoknak, 's *Gáspár Pál* Fő Jegyzőnek elválasztatának, akkoron a' tisztelettel említett nagy méltóságú Gróff és Fő Ispány azon jó szándékkal viseltete úgy a' közjóhoz, mint ezen *Klobusitzi Klobusitzky Ignátzhoz*, hogy őtet hathatóson a' Főjegyzői hivatalra ama' örök emlékezetre méltó kifejezéssel ajánlotta: *ajánlom ezen hivatalra a' T. N. Vármegyének Klobusitzky Ignátzot minden tekintetben; mert mihelyest Klobusitzky, mindgyárt jó*, de tsak ugyan az előemlítettek elválasztatására a' többség által az út elkészítve lévén, ők lépének elő:

Klobusitzi Klobusitzky Ignátz, házas társul vette ama' nagy érdemű, 's tudományú *Bogáthi Bogáthy Pál*, ezen N. Bihar, és több Vármegyék nagy érdemű Tábla Bírájának, ki az első Alispányságra több ízben elválasztatván, magáról illendőül lekövette, egyik Leányát *Theresiát*, kivel az Egek Urától bővségesen megáldattatván, szép és jó reménységű Fiu, Nepomuk János, Pál, és Pista, és Leány Erzsébeth magzatiban, kiket érdemes Szülői Istenesen és jelesen nevelnek, mellynél nékiek e' vándorlásunk hellyén nagyobb kintset sem lelhetnek, sem adhatnak, gyönyörködik, szeretett kedves mind a' két ágon lévő gyerme-

keinek jó példaadáſſal előjárulván. Teſtvére *Bogáthi Thereſiának*, *Klobuſitzi Klobuſitzky Ignátznénak*, *Joanna*, *Csicseri Oroſz Ignátzné*, kik mind a' ketten *Bogáthi Pál* édes Attyoktúl, 's *Keleméri Melczer* édes Anyától ſzülettetvén, édes Szülőinek jóſzágaiban, Fiu maradék, vagy is Teſtvérek nem lévén, praeficiáltattak.

A' már tiſztelettel előemlített *Klobuſitzi Klobuſitzky György*, *Antal*, *Péter*, *Jósef* és *Ignátz*, hat Férfi Teſtvér Atyafiaknak, a' Leány ágon is példás öt Teſtvérei ſzármozának, úgymint *Francisca*, *Éva*, *Juliánna*, *Anna* és *Caecilia*, kik ſzintég minnyájan *Klobuſitzi Klobuſitzkyak*.

K. Klobuſitzky Francisca előbb *Marſinſzky András*, N. Bihar Vármegye Generális Perceptorának, 's ezen és több Nemes Vármegyék Tábla Bírájának, 's annakutánna *Helbinger Conſtantinus*, N. ſzabad Királyi Debreczenyi Városában lakozott nagy érdemmel öregségig 's élete fogytáig híven ſzolgáltt Hadi Commiſsáriuſsának eggy példás életviseletű Özvegye:

K. Klobuſitzky Éva, méne Férjhez *Dósa Imréhez*, ki a' fellyebb való hadi Tiſztségeknek jeles viselései után, bútsút vévén a' katonai élettűl; N. Szathmár Vármegyében a' publico politicum dolgok elintézésében is magát igen érdemesé tette:

K. Klobuſitzky Juliánna, érdemes Özvegye ama' *Sipeki Balás Iſtvánnak*, ki a'

publico Politicum, és a' Királyi Fiscusi hivatalokban, mellyeket Nemes Arad és Tömös Vármegyékben, nagy érdemeinek bébizonyításával viseltt vala, magát megkülönöztette, kinek tiſztelettel említett ártatlan életű Özvegyétűl, 's eggy példás Mátronától ſzármozának *Antal*, *Iſtván* és *Jóſef* Fiai, *Juliánna* és *Caecilia* Leányai.

Sipeki Balás Antal, előbb N. Temes Vármegyének Főjegyzője, most haſonlóúl nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírája: *Iſtván* N. Neógrád Vármegyénél hivatalt visel: *Jóſeff* a' Fiumei Királyi Főkórmányſzéknél, a' publico politicum, és a' kereskedés ellenállapotokban (objectis) magát már úgy gyakorlotta, hogy rólla jövendőre ſokat ígérhetni: *Juliánna Okányi Szlávy György* N. Bihar Vármegye hajdani nagy érdemű Fő Szolga, moſt Tábla Bírájának, *Thereſia* N. Szathmár Vármegyében régólta érdemesen Fő Szolgabíráskodó *Tasnád-ſzánthói Betski Antalnak* és *Francisca* N. *Nagy Györgynek* jó Hitveſſei, kik minnyájon ſzületett *Sipeki Baláſiak*.

K. Klobuſitzky Anna, *N. Szerepi Kelemen Iſtvánnak*, (ki feles eſztendők által N. Bihar Vármegyében előbb Particuláris Perceptori, annakutánna Fő Szolgabírói hivatalokat viselvén, moſt ugyan ezen Megyében Táblabíróskodik) példás Hitvestársa, kiről légyen elég azt előemlíteni, a' mi minnyájok előtt jól tudva vagyon, hogy az

emberi életet mind szűntelen oſtromló viſzontagságoknak, 's a' majdan meglábolhatatlan nyomorúságoknak közepette is Férfiút inkább, hogy ſem gyenge Aſſzonyi állatot illető erős ſzívvel, 's békeſséges tűréſſel viſeltetik, 's a' tiſzta tökélletes igaz jóban állandóúl tartózkodik. Vagyon eggy Fiu magzattya *Jósef*, ki az Váradi K. Convictusban a' Törvény tudománynak megtanulásában nagy és jó rólla való reménységgel foglalatoskodik, mint ſzintég a' jó erkölcsöknek gyors követője.

K. Klobuſitzky Caecilia példás jó életű Özvegye, ama' a' Tiſzán innen Kerületi Diſtrictuális Tábla Aſſeſſorának, *Vásárosnaményi Ötvös Imrének*, kinek a' Törvény erőſs értésében és tudományában (fixa Juris ſcientia) és az igazságnak réſzrehajlás nélkűl kiſzolgáltatásában, ha ſok haſonlói vólnának, a' tiſzta igazságokban bizakodó Peres felek valójában hamar bóldogúlnának: Mellyeknek a' *Klobuſitzi Klobuſitzkyakat*, és az *hozzájok tartozandókat* illető ſummás előre bocsájtott leírások után, általtérek ſor ſzerént Praepoſt *Költsei Kende Láſzló*, és *János*, *Anna* után második Leány Teſtvérekre *Kriſtinára* és a' tőlle ſzármozott *Böltsei Budaiakra*, azért előre íródik

A' Böltsei Budaiak eredeti ſzármozáſokról.

A' *Böltsei Budaiak* erednek ama' nevezetes *Magyar Balástúl*, ki *Hunyadi* máskép *Corvinus Mátyás* Királynak legkedvesebb Udvarnokja, Tanátsoſſa, 's mindekben jeles tetteivel bizonyítódott igaz Híve vala: *Magyar Balásról* jegyzi Bonfinius, hogy *Myslia* Várát ő vette be, hogy ő küldettetett Mátyás Király által a' *Brunai* Tartomány és Vár bévételére, hogy Dalmátziában, most *Muselumnak* neveztetett akkori *Fúltiniumot* ő vette bé, 's a' ſegítség ſereget *Ferdinándhoz Neápolisban* ő vezérlette:

De valaminthogy most, úgy akkor is a' virtuſt és hívséget ſarkalló írígység üzőbe 's üldözőbe vévén, el annyira oſtromlotta, méglen *Magyar Balás* az őtet igen kedvellő Fejedelme előtt ellenségeinek hamis vádjaira előbb kedvetlenségben hozta, 's annakutánna fogságban is ejtette, de a' honnan ismét tiſzta ártatlanságának napfény világoſságra történtt kiderűlése után, nem tsak hogy az méltatlanúl hordozott rabságbilintstűl ſzerentsésen megſzabadúltt, hanem azon felűl jó Királlyának még nagyobb ſzeretetében és kegyelmében jutott, 's minekutánna Bonfinius Decad. IV. Libr. I o bizonyságtétele ſzerént a' Király ellen támodott *Suohlát* pártütő Társaival eggyütt kéz-

benkerítette, rend ſzerént megítéltette, 's e' Világból kivégeztette vólna, ſzeretett Királlyának legbelsőbb Udvarnok Híve, 's leg meghittebb titkos Tanátsoſsává lőn:

Ezen *Magyar Balás* a' Bihari Megyében fekvő *Böltse* Helységbéli jó darab réſzt hívséges ſzolgálattyáért Királyi adomány levél ſzerént elnyervén, 's annak rend ſzerént való birtokában törvényesen béiktatatván, 's a' nem érdemlett *Budai* fogságot, ama' közmondás ſzerént, (*nem lehet a' kigyó farka vágását eggy könnyen felejteni*) mind ſzűntelen emlékezetében forgatván, a' nyertt Királlyi adományról *Böltsei* a' Budán ſzenvedett érdemetlen fogságára nézve pedig *Budainak* nevezte, a' melly nevezetet maradéki, kik annyi eſztendőktűl ólta itten telepedvén, gyükeresedének, egéſſz a' napságig híven megtartának.

A' Böltsei Budaiak a' Leány ágon Magyar Orſzág ama' híres Gubernátorától Hunyadi Jánoſtúl egyenes ſzámozáſokrúl.

Állításomnak valóságát, úgymint hogy a' *Böltsei* ezen N. Bihar Vármegyében régólta érdemfénnyel tündöklő *Budaiak* a' Leány ágon ama' örök nagy hírében 's nevében halhatatlaná váltt Orſzágunk Fő Kórmányozójátúl *Hunyadi Jánoſtúl* 's kinek Feleségétűl *Szilágyi Erzsébethtűl* ama' ſzintég örök nagy hirében élni ſoha nem ſzűnhető

Corvinus Mátyás ſzületett, kiről ſzóll ama' avúltt közmondás, *meghóltt Mátyás Király, oda az igazság*, egyenesen leſzármoznak, a' dolognak eggybenálló eredeti kötését, és ſummás velejét így vedd értésedre; a' mint Erdélynek N. ſzabad Királlyi *Szebeny* Városának Leveles Tárjában, 's a' Város Protocollumában ſzemlélhetni eggy deAnno 1709 17-a May költt hiteles Levél (Inſtrumentum ſub Authentico expeditum) bizonyíttya: úgymint

Hunyadi vagy *Corvinus Mátyásnak* Teſtvére vala *Hunyadi Mária*, *Oláh Iſtván* Erdély, Móldva, és Oláh Orſzág Fejedelmének hitvestársa, a' kiktől ſzármozott egygyik *Oláh Miklós*, örök bóldog emlékezetű Eſztergomi Érsek, ki 1569-ben, a' minthogy Iſtenesen élt, úgy ez árnyék életből kimúlván Nagy-Szombatban Jánuarius 14 kén Papi Fő méltóságát illető pompával, az egéſſz Magyar Nemzet köz, és mély bánattyára eltemetődött, 's ama' a' Magyarok ſzármozását rágalmazni nem általlott *Jornandes* Ravennai Püspököt Bélius Mátyás által kiadattatott Könyvének 1-ső Tzikkelyében §-o 30 megczáfolta, mint majd a' IIdik Szelet I ső Réſzében, melly *Magyar Hívség* czím alatt íródik, világoſabban ki fog tettzeni: Eggyik Leány Teſtvére ezen ditső emlékezetű Érseknek vala *Oláh Anna*, az Vladislovi Hertzeg *Palotsai György* Hitveſſe, ezeknek *Kata* Leányok lőn *Cser-*

neki Dezsöffy Ferentzné, kitől ſzületék Cserneki *Dezseöffy Ádám* és *Kata*. *Cser neki Dezseöffy Kata* méne Férjhez *Raty Iſtvánhoz*, kinek *Borbára* Leánya *Bőltsei Budai Zsigmondhoz*, a' kitől és *Ráty Borbárától* ſzületék *Bőltsei Budai Iſtván*, ezen N. Bihar Vármegyének hajdani nagy érdemű Vice Ispánya, a' kitől és *Kőltsei Kende Chriſtinától* ſzármozék moſtan ezen N. Bihari Megyében ſok érdemfénnyel díſzeskedő *Bőltsei Budai Láſzló*, a' ki előſzör a' Tudományos Kerületeken és az ehez megkívántató tapaſztaláson még iffiantan nagy előmenetellel általhaladván, érdemeinek első Fenekkövét a' Nemes Királyi Teſtőrző Seregnél vitézkedvén, letette, holott is a' külső Orſzági Nyelveknek megtanúlásában a' vitézkedés foglalatoſságoktól hátra maradott üres idejét 's óráit haſznoson, és nem híjábavaloságokban tőltvén, gyükeréből tökélletesen megtanúlta, 's mint eggyetlen eggy Fiú magzat édes Szülőinek elalkonyodások után Haza Honnyában viſſzatérvén, ezen N. Bihar Vármegyében Fő Szolgabírói, és második Alispányi, végre Nemes Ungh vagy Unghvár Vármegyében első Alispányi hivatalokat a' Felsőségnek, Nemeſségnek, 's az egéſſz Közönségnek tellyes és köz megelégedés tetſzésekkel viſelvén, moſt a' Fő Táblabírói hivatalt a' tiſzta igazságot mindenkor tárgyazó hívség buzgósággal folytattya, Királyi Fölségünk

Tanátsosi czímjével érdeme ſzerént megdíſzesítetvén:

Bőltsei Budai Láſzlónak hitves jó 's jámbor társa *Váradi és Mitskey Baranyi Anna*, kitől több gyermekei ſzületvén 's előbb már a' Vármegyebéli Vice Notáriuſságot értt *Imre*, 's nem régiben a' Királyi Táblánál jurátusoskodó, a legjobb reménységű 's nagy érdemű édes Atyának valóságos képét viselő *Gábor* Fiai meghalálozván, minden gyönyörűségek eggy *János* Fiakban marada, ki moſt N. Unghvár Vármegyében az Aljegyzői 's Táblabírói hivatalokat dítséretesen folytatván, az Fő Nemes *Csicseri Oroſz* Nemzetségben házasoda, vévén Házastársúl *Csicseri Oroſz Kriſtinát* nagy érdemű és tekéntetű *Csicseri Oroſz Iſtván* a' Tiſzán innen Kerületi Diſtrictualis Tábla hajdani Aſſeſſorának *Dormándházi Báró Sághy* Anyától ſzületett Leányát; ki is úgymint *Bőltsei Budai János* a' kegyelem kútfejétől Leány magzattal meg is áldattatott, hogy a' több ízben megkeſeredett 's két jeles Férfi magzattyoktól megválni kíntelenítetett példás jó Kereſztyén édes Szülők kis. ded unokájokban vígaſztalást érhetnének.

Bőltsei Budai Láſzlónak tiſztelettel említett példás Kereſztyén jó Hitveſſe, *Váradi és Mitskei Baranyi Anna*, eggy Teſtvér *Magdolnával*, ki *Óvári és Szent Miklósi Pongrátz János*, N. Bihar Vármegye nagy érdemű eggyik megavúltt Fő Tábla

Bírájával, kiktől ſzületék *Pongrátz Thereſia*, N. Béregh Vármegye eggyik Fő Tábla Bírájának *Cserneki Dezseöffy Ignátznak* Hitveſſe, ki édes Attyokra nézve eggy Teſtvér, *Óvári Sz. Miklósi Pongrátz Juliánnával*, Csernyánſzky Juliánnától ſzületett *Cserneki Liber Báó Dezsöffy Károlynéval*, a' kiről már érdemlett tiſztelettel emlékeztünk, 's most egyedűl azt említtyük, hogy ezen úton, módon, és ſoron, Óvári Szent Miklósi Pongrátz Jánosnak eggyik Leánya *Juliánna* a' Bárói, a' máſika a' Fő Nemesi *Cserneki Dezseöffyekhez* által ſzármozának, 's mind a' ketten a' ſzerént, a' mint az Isten Törvényre, és a' világi hellyes rendtartás megkívánnya, érdemes Férjeknek, mások példájára, hív tiſztelői, és böcsüllői.

Váradi és Mitskei Baranyi Annának és *Magdolnának* Férjfiú Teſtvérek *Váradi és Mitskei Baranyi Gáspár*, ezen N. Bihar Vármegyének eggyik Fő Táblabírája, ki mind a' két ízben a' *Revizsnyei Báró Reviczky* házból házasodván, feles ſzámú Férfi és Leány Magzatokkal bővelkedik. Az első Felesége ugyan vala *Revizsnyei Báró Reviczki Antónia*, kitől *Erzsébeth*, ki *Incze Jánoshoz*, ki a' N. M. *Némethújvári Gróff Bottyáni Jóseff* Ő Excellentziája Succeſſorinak az ezen Bihar Vármegyében helyheztetett Élezsdi Uradalomban Fiscáliſságát viselte, de a' mellytől önként elbucsúzott. *Juditha*, ki *Revizsnyei Revicz-*

ky Gábor, N. Bihar Vármegyének régi érdemes Szolgabírájához, *Rosália*, ki már előbb említett ugyan ezen N. Megye párticularis Perceptorához *Bartsay Láſzlóhoz* menének Férjhez: *Váradi és Mitskei Baranyi Gáspárnak* moſtani Hitvestársa *Revizsnyei Báró Reviczky Rosália*, ettől ſzármoznak *Váradi és Mitskei Baranyi Antónia*, *Hegyi Hegyi Láſzló*, N. Bihar Vármegye jeles és érdemes Szolgabírájának, az Író hajdani (kit most is ſzeretni nem ſzűnt) kedves Tanítványa, mint a' kit óldala mellett nevelvén, láthatóvá 's tapaſztalhatóvá tette az Írónak ezen igen kedves Tanítványa, miként *a' ſzületés Nemeſséget az önnön iparkodáſſal ſzerzett érdem és virtus kettőztetett díſſzel ékesíti.* Következik *Anna Mária* és még eggy kitsiny ezen Méltóságtúl ſzületett Leánykája *Baranyi Gáspárnak*, így *Ferencz*, *Lajos* és *Imre* Fiai; Teſtvér öttse vala *Gáspárnak*, *János*, de a' ki a' ſzerént, a' miképpen a' fátum az Emberi Nemzettel közös, megtébolodván, Bécsben végezte ſzerencse nélkűl tőltött életét.

Ezen *Váradi és Mitskei Baranyi Gáspár* Lineája, bár ha a' *Gáborétúl* különbözik is, elég az, hogy ezek mind a' ketten az hajdani Septemviráliſta *Váradi és Mitskei Baranyi Miklóſtúl* jönnek ki, melly *Gábor* Lineája felettébb nagyra terjede ki: vala pedig ezen *Váradi és Mitskei Baranyi Gábor* eggy Fejedelmi 's Orſzágos je-

les virtusokkal élete fogytáig tündöklött első Alispánya N. Bihar Vármegyének, kinek jelesen viseltt életét már több Irók kiadták, 's a' mellyet érdeme szerént minden reánézveségben elégé magaſztalni éppen lehetetlen; Felesége vala nékie *Bagosi Bagosy Susánna* a' *N. M. Károli Groff Károly*, *Vetési Vetésy*, és *Csomaközi Csomaközyek* legközelebbi vérségek, mellyek ismét ſzámtalan egyébb Mágnási és Fő Nemesi Nemzetségekkel állanak eggybenkötésben, úgymint a' *Tasnádſzánthói Betskiekkel*, *Vayai Vayakkal*, *Irinyi Irinyiekkel*, *N. Kállói Kállayakkal* 's ſzámtalan több effélékkel:

Ezen tiſztelettel említett, 's örök jó hírt és nevet az igaz józan gondolkozású, 's valóságos Hazafi nemes ſzívűek előtt, hátra hagyott üdőſbb *Váradi és Mitskei Baranyi Gábor* különös Barátya vala az Iró édes Atyának, mint a' Levelestárjában találtt több rendbéli Irás rendjei, mellyeket eggymás közt folytatának, nyilvánságosan kimutattyák: Valának pedig feles ſzámú mind Férjfi magzati, úgymint *Ferencz*, ki az hajdani *Siskovits* Magyar gyalogság ezerednél mint Fő Hadnagy vitézkedvén, reménteln fátum által élni megſzűntt iffiúi eſztendejének legſzebb virágában: *Miklós*, ki N. Bihar Vármegyében mind halálig nagy érdemmel Fő Szolga és Táblabíráskodott, 's mint édes Atya, úgy ez is roppantt Tudományú, olvasott 's mindeneket jól meg-

fontoló, 's elintéző Nemes Férfi vala, lévén Felesége *Óvári és Szent Miklósi Pongrátz Magdolna*, ki annakutánna *Fekete* Oberſterné lőnn, kitől *Váradi és Mitskey Baranyi Antal* Kapitány, és *Gábor* házos Fiai, kik közzűl *Antal Erőss* Oberſter Leányát vette Feleségűl, úgy nem külömben *Fekete Imre* Oberſter első Feleségétől *Báró Prényi Kristinától* ſzármozott Leányai *Caecilia*, ki *Selyebi Tiſzta Pál* N. Abaúj Vármegye Viceispányának, és *Juliánna* ki felső *Zámbori Zámbori János*, több N. Vármegyék Fő Táblabírájának Hitveſſei.

Következett *Váradi és Mitskei Baranyi Gábor*, ki ſzintég ſok eſztendőkig nagy érdemmel Fő Szolgabíráskodván, *Bogáthi Bogáthy Pál* tiſztelettel említett Leány Teſtvérétől *Bogáthi Máriától* nemzette *Susánnát* előbb *Kabaláspataki Ferdényi Ferenczné*t, moſtan N. *Nagy Imrénét*, és *Pált* ki most is nőtelen:

Következik a' Nemzés ſorban *Váradi és Mitskei Baranyi Péter*, a' ki rövid ideig ugyan a' Siskovits gyalogság ezeredjénél Hadnagyoskodván, minekutánna gyengélkedő egéſségére nézve Hazai Honnyában viſſzatértt vólna, Hitvestársul vette *Szlávy Máriát*, *Okányi üdősbb Szlávy György és Laczkovits Magdolna* édes Leányát, a' kitől ſzületett gyermekében, *Threncsényi Mária Laczkovits Láſzló* ezen N. Bihar Vármegye nagy erdemmel kiſzolgáltt Aliſpánnyának Özvegye, Unokájának unokáját

érte; de a' ki Attyoſtúl eggyütt meghalálozván, az Özvegye, Férjhez méne *Székhelyi Majláth Györgyhöz*, Cs. Kir. Fölség Udvari Tanátsoſsához, 's a' Fölséges Magyar Cancellária nagy érdemű Referendáriuſsához.

Péter után következett *Váradi és Mitskey Baranyi Mihály*, ki iffiúságában a' *Daltoni*, most *Báró Alvinczy* Magyar gyalogság ezeredgyénél Kapitányoskodván, *Második Jóseff* Fölséges Csáſzár halála után a' *Buda* Várában viſſzahozattatott *Magyar Korona* eleiben a' N. Vármegye által kórmánya alá bízattatott Banderiális Lovas ſereggel mint Vezér kerüle, 's annakutánna is mint ezen N. Bihari Megyének eggyik nagy érdemű Fő Táblabírája több rendbéli nehéz Deputátiokat végzett, 's az 1802-dik Eſztendőbéli Poſonyban tartatott Orſzággyűlésén jelen vala, a' honnan is lábainak fájdalmai hazajövetelre kinſzerítéke, 's nem is ſokára annakutánna a' halál, melly mindennek véget vet, súllyos nyavalyáját követte: hagyván maga után Özvegyet, 's árva magzatokat: Felesége vala, ki most is él, és gyermekeinek gondos Anya Római Szent Birodalmi *N. Flachenfeldi Flachenfeld Anna*, eggy olvasott, és kelemetes bánásmódú jó Aſſzonyság, kinek ſzületés Nemzetsége azonkívül, hogy őstörsökös, vagynak eggyſzer'smint abban a' Báról czímmel fényeskedő vérségei, Teſtvér Bátya pediglen a' Mak vasas lovas ezeredgyénél nagy érdem-

mel aloberſtereskedik, (obriſtlieutenant) békeſséges, tsendes és példás házaſságában mellyet néhai *Váradi és Mitskei Baranyi Mihállyal* több eſztendőkig eltöltött, ékes és jelesen neveltt magzatokkal áldattatott meg a' kegyelem kútfejétől, úgymint *Péter* Fiával, *Anna Mária*, *Caecilia* és *Rosália* Leányokkal, kik közzül a' kit előre megnevezék, Férjhez méne N. Arad Vármegye nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírájához *Stanitslovits Györgyhöz*, a' kivel is (Anyai nyomdokokon elindúlván) megeggyező ſzeretetben, és eggyetértő értelemben él: Ezen Biharral határos, és a' két, úgymint Ó és Új Aradra oſztatott városrúl nevezteteett Arad Vármegyének vagyon ſzerentséje Fejének, Kórmányozójának és Főispányának tiſztelni, és forrón nagy érdeme ſzerént kedvelni *N. M. Zsadányi és Török Szent Miklósi Almási Pált*, Cs. Kir. Fölségünk belső titkos Tanátsoſsát, a' Magyar Korona őrzőjét, a' Fölséges Királyi Magyar Helytartó Tanátsoſsát, a' Provincialis Commiſsariatus hivatal Főigazgatóját Ő Excellentziáját, kinek rend kívűl való a' Királyi és Hazai ſzolgálat buzgósága mellett, haſonló a' kegyeſsége, bőltseſsége, ſzelídsége, minden kihez érdeme ſzerént mértékletes leereſzkedése, ſegítség és ſzolgálatbéli kéſzsége, a' tiſzta igazsághoz réſzrehajlás nélkűl vonſzodása, 's annak haſonló kiſzolgáltatása, 's több efféle orſzágos fő tulajdon-

ságai, mellyeket nem csak hogy sokan tökélletes megelégedéssel tapasztalának, hanem eggyütt és eggyszer'smint az egész Haza és Ország megismérvén, magasztallya most, jövendőre pedig a' földi Halandóságnak setétes öléből már is kiragadta.

Ezen őstörzsökű Fő Tekéntetű és Méltóságú Nemzetség, 's annak számos Tagjai, (kik közzül némellyek a' Gróffi méltóságra is emelődének) híven imádván a' Teremtőt, tisztelvén szeretvén, és szolgálván a' Királyt és Hazát, az legközelebb hátrafordúltt, 's ezen századokban az érdemek léptsőin a' legnagyobb magosságra emelkedének; így *N. M. Zsadányi és Török Szent Miklósi Almásy Ignátz* a' Szent Istváni Keresztes Rendnek Vitéze, Fölséges Urunknak valóságos belső Kamarása, titkos Tanátsossa, a' Fölséges Magyar Cancelláriának Referendáriussa, 's Bars Vármegyének Fő Ispánya Ő Excellentziája, így *Antal* Cs. Kir. Kamarás, és *Ferencz*, a' Fölséges Magyar Királyi Helytartó Tanátsnak Titoknokjai, így *Jósef* Királyi Tanátsos, 's nemes Heves Vármegyének nagy érdemmel 's köz szeretet bizodalommal minnyájok által forrón kedveltetett első Alispánya, az érdemek halmain a' tisztelet, tisztesség és bötsület magosságra, így több *Almásyak* (mint mindenek előtt tudva vagyon) emeltetének, 's a' magosságbúl áldattatván, virágoznak:

N. Arad Vármegyének nagy érdemű, 's minnyájok előtt magyar egyenes Nemes ſzívére nagyon kedves első Alispánya *Gyoroki Edelſpacher Sigmond* Királyi Tanátsos, Arany ſarkantyús Vitéz, második Alispánya *Eötvenesi Lováſz Imre*, ki Teſtvéröttse a-ma' N. M. *Eötvenesi Lováſz 'Sigmond* Ő Excellentziájának, Cs. Kir. Fölség titkos Tanátsoſsának, a' Szent Iſtváni Kereſztes Rend Commendátorának 's a' t. Ki midőn a' Temeſi Gróffságban, és Fő Ispányságban 1801-dik Eſztendő, December 28 kán Temesvárt nagy innepléspompával béiktatódna, vólt ſzerentséje őtet az Írónak a' Nemes Bihari Megyének és Káptalannak nevében üdvözleni, 's ezen ritkítható tiſzteſségtételen jelen lenni: Arad Vármegyének Főjegyzői hivatalát nagy érdemfénnyel régtől ólta tündökeltető 's tanátskozáſival éltető ſarkallatos Tagja *Török Adalbert*, ki feles ſzámú eſztendőkig remekpéldáson viſelvén azon N. Vármegyének írótollát, moſt legközelebb az Aradi Camerale Dominium Praefectusá lőn: az Írónak iffiúságától ólta igazán tiſzteltt kedves Baráttya, ki a' több rendbéli Orſzággyűlésekben is író tollának erejét köz megelégedéſſel megismértette, 's érdemes Hitveſſe *Klempai Rosália* így lakták és lakják N. Arad Vármegyét *Soborsinyi Forrai-ak*, *Tóthváradi Káſzonyiak*, *Csernagorai Csernovitsiak*, *Sztánitslovitsiak*, *Tököliek*, *Bohuſiak* 's több effélék mások, kik a' ſze-

rentse javaival bővségesen meglévén áldattatva, ſzeretett Királlyokat és édes Hazájokat minden időkben és alkalmatoſságokban egéſſz a' kitelhetőségig ſerényen és egéſſz kéſzséggel ſegítették, 's igaz tsonkúlást nem ſzenvedett hívséggel mindenkor ſzolgálni igyekeztenek, a' mint ſegítették, és ſzolgálták is.

De hogy a' Váradi és Mitskei *Baranyiakra* viſſzatérjek *Iſtván követte Mihályt*, a' melly *Váradi és Mitskei Baranyi Iſtvánnak* úgy *Várboi Kruspér Annától*, ki első, mint a' második Feleségétől, ki *Roth* ſzületés, vannak feles ſzámú magzati mind a' két ágon és nemen: *Iſtvánt* követte *György*, kinek első Feleségétől *Revizsnyei Revitzky Judithától* vagynak magzati, de a' moſtanitól nintsenek. Így következett a' nemzés ſorban *Láſzló*, ki mint nőtelen Tótiba végezte boldogtalanúl tőltött életét. Ezen *Baranyiak* minnyájon *Miklóstúl* a' Fölséges Septemvirális Tábla néhai Aſſeſſorától, ő pediglen *Mihálytúl* ſzármozék: *Baranyi Mihály* pediglen ſzületék 1644 ben September 20 kán N. Váradon meghalálozott 1692-ben Auguſtus 13-kán Debretzenben. Felesége vala *Vig kedvű Anna*; ezen *Baranyi Mihálynak* halotti tetem bóltozattya fölött, ezen Írás ez napságig ſzemléltetik.

Triſte Monumentum

Spectabilis Perilluſtris ac Generoſi Domini Michaelis Baranyi de Várad, Inclyti Comitatus de Bihor Vice Comitis. Liberae Regiaeque Civitatis Debreczinenſis Judicis primarii nati Die 20 a Septembr. 1644. denati 13. a Aug. 1692. Anno aetatis XXXXVIII.

Atyafiság eggybekötésben állott ezen *Baranyi Mihály*, és az ő ſzármozattyai, *Butsiakkal*, *Bagoſſiakkal*, *Doboziakkal*, kik közzűl a' vérség ſzármozásán lejött *Mihály* N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Szolga és Táblabírája, Feleségével eggyütt *Csanádi Csanádi Thereſiával* és *Lajoſſal*, Cs. Kir. decretáltt Fő Strázsameſterrel, 's már elhúntt Feleségével *Kis Rhédei Rhédey Polexinával*, kik az Írónak kedves Atyafiai, és Baráttyai, a' mint a' Királynak és Hazának mindenkoron híven ſzolgálának, 's ſzolgálnak most is, úgy minden nem csak Atyafinak 's Barátnak, de minden ki böcsületes idegenynek is, *az Attila ideitől fogva fenn álló vendégeket ſzívesen elfogadó* Magyar avúltt Nemes ſzokás ſzerént gyors kézségeket, költségeiknek 's fáradságaiknak kímélléſe nélkűl mindenkor megſzűnhetetlen próbákkal bizonyíttyák, és erősítik. A' kinek kétsége vagyon, mennyen N. Bihar Vármegyében Birtokokban lévő *Vajda*

Hellységben hozzájok, 's meglátandgya az Író állításának valóságát.

Így a' *Baranyi Mihály* ſzármozattyai vérség eggybenkötésbe állanak *Kutaſiakkal*, *Szilváſiakkal*, *Petes Jablontzaiakkal*, *Szunyoghyakkal*, *Komáromiakkal*, *Buzinkaiakkal*, *Konyáriakkal*, *Szétsiekkel*, *Miskóltziakkal*, *Szeremleiekkel*, *Erdődiekkel*, *Bányaiakkal*, *Balikóiekkel*, *Kölesériekkel*, *Domokoſiékkel és Keneseiekkel* 's a' t. Így említés tétetődvén a' köztudásként nagy érdemű, Fő Nemeſségű *Kopócsi Domokoſiakról*, ezekről az Író a' következő Jegyzéseket téſzi:

A' Mohátsi tudva lévő veſzedelemben *Lajos* Királynak 12. Teſtőrzői (Nobiles Praetoriani) jelen lévén ezen Fő Nemes Nemzetség Férfiai, tsak az eggy *Bela* nevezetű menthette meg életét: Ezen *Domokos Béla* állította helyre és újra a' nemzés úttyán őstörzsöki Nemzetségét, ki nemzé *Kopocsi Domokos Demetert*, ez *Mártont*, a' Nagy Vasoni Várnak Kapitányát, ki *Ferentzet* a' Tiſza Kerületi had ſeregnek hajdani ezeredeſsét (Partium Tibiscanarum Generalem) *Kopócsi Domokos Ferencz* nemzé *Mártont* Nemes Szabad Királyi Debreczen Városſának nagy érdemű Fő Bíráját, 's Nemes Bihar Vármegye nagy tekíntetű Táblabíráját. Ez ama' minnyájok köz friss emlékezetében most is élő, és a' jövendőség előtt is ſoha el nem felejthető, roppantt

tudományú, halmozott érdemű, 's fő tekéntetet a' legszentebb jusson érdemlett *Kopócsi Domokos Lajost*, tsak ugyan az említett Királyi Városnak Fő, 's Nemes Bihar és több Vármegyéknek Tábla Bíráját, ki 1803 dik Esztendőben meghalálozván, valamint tellyes életének minden napjaiban, úgy midőn életének alkonyodására jutott vólna, igaz és jó Lelkűségét ezen utólsó szavakkal bizonyítván, örök emlékezetét ezen tettével is hátrahagyta: *Uram! ditsőíts meg engemet, mert én is ditsőítettelek Tégedet tellyes szívemből, és minden erőmből egéssz életemben:* Illy példáson viselt jó életét, Istenes és példás kimulás követvén, *qualis vita mors esi ita* a' Magyar Kúrir az említett esztendőben a' 49-dik szám alatt kötött Beszédjében imigy emlékezett, a' bóldogúltt *Domokos Lajos* halálán kesergő, eggy hív tisztelőjének képében.

Eggy félni, 's rettegni nem tudó *Domokos*,
Kétséges dolgai közt is, szemes, 's okos.
Ki mindég rettentő töréseken állott,
De általa rontó fellege leszállott.
Eggy tsak egyedűl is sokat birt oszlopa
A' közjónak, a' melly mindég másért kopa:
Eggy mély bélátású Törvényes őrálló,
A' köz igazságért eggy mindent kiálló,
Eggy egyenes szívű, 's veszthegethetetlen,
Hazafi, a' ki hív, bőlts és fedhetetlen.

Eggy illyen *Domokos Lajos* már meghala,
A' kinek tovább is még élni kell vala,
Ki ritka példájú Atya vólt Házában,
Füst nélkül tündöklött fákja a' Hazában.
Eggy buzgó Kereſztyén, ki azért izzadott,
Hogy Teremtőjének ditsőſséget adott,
Meghala? sőtt már eltemették,
Hasonló Attyának sírhalmába tették.
Mem halt meg! tsak illő már ennek pihenni,
E' világi terhes gondokat letenni;
Nem hólt! sőt hírében nevében élni fog,
Míg tsak Nemzetünkön a halál ki nem fog.
Míg tsak Debretzennek leſſz eggy unokája,
Áldattni fog, 's ſzólja *Domokost* a' ſzája,
Halhatatlan hírét, 's dolgát emlegeti,
Hálaadatos ſzívvel zokogja 's hirdeti

Sz. J.

A' Deák Nyelven kőltt halotti Írás, melly néhai *Kopócsi Domokos Lajos* életviseletét, eggy rövid ſummában fontoson és velősön magában foglallya, 's igazán előadandja, e' ſzerént következik.

EPITAPHIUM LUDOVICI DOMOKOS.

LUDOVICUS DOMOKOS.
(O politiorum hominum quidquid eſt,
adſurgite HUIC tam colendo Nomini!)
Quem bono Hungariae Debrecinum peperit,
Adoleſcentem, disciplina in Patria Marothii,
in Germanii Wolfii,

inter Batavos Weſſelingii erudiit;
ingens dein Meritorum numerus,
apud omnes aequos aeſtimatores,
per totum regnum venerabilem reddidit,
HIC SITUS EST,
Exſtinctum eſt dignum hoc immortalitate
ingenium XIV. Cal. Dec. MDCCCIII.
anno aetatis ſupra ſeptuageſimum ſexto.
Usa eſt illo Patria
Judice *in Foro incorruptiſſimo*;
Conſule, in publica re tuenda *indefeſſo*;
Curatore Eccleſiae, Studiorumque ſolertiſſimo,
Exemplo Doctrinae, et prudentiae,
In ſecundis rebus caute timido;
In adverſis intrepido.
Multis ille bonis flebilis occidit,
Flebilior nulli, ac Debrecinenſibus.
Utinam amiſſa in Viro tanto,
Catonis culta ſimplicitas,
Varronis varia eruditio,
Craſſi pectus, et invicta conſtantia,
Neſtoreum denique conſilium,
Nunquam deſiderentur!
At Ille MAGNO PATRI,
MARTINO DOMOKOS,
Quem virtutibus aequarat,
Aequo tumulo compoſitus quiescit.
Quem dum CATHARINA KENESSEI,
Vidua moeſtiſſima,
LIBERI Nepotesque,
GENERque NURUSque,
Florensque omnis Generosae STIRPIS.

Domokoſianae propago,
Decus ſuum, lamentantur:
Svaviſſima cunctos iſthaec recordatio,
VIXISSE, QUEM LUGENT MORTUUM
PATRIAE,
Lacrymabundos exigit.

Ezen örök nagy hírében halhatatlaná váltt *Domokos Lajosnak Keneſſei Katalin* Aſſzonytúl nagy érdemű Fiai és Leányai a' ſzületés ſor ſzerént az alább következők, *Dienes*, *Imre*, mind a' ketten N. Bihar és több Vármegyéknek Táblabírái, kik közzűl az utóbbi édes elhúntt Atyának valóságos képét 's ábrázattyát viseli, 's eggy darab üdeig a' N. Szabad Királyi Debreczenyi Városſánál a' Senátori az az Tanátsbéli Tiſztséget nagy érdemmel minnyájok köz megelégedésekkel folytatta, 's akkor gyengélkedő egéſségére nézve letette: úgy *Jakab* ki a' Gróff Vartensleben gyalogság ezeredjénél hajdanában Hadnagyoskodván, azután N. Bihar Vármegyében a' generalis Perceptori tiſztséget érdemesen viſelvén most Fő Táblabírói hivatalt ezen és több N. Vármegyékben folytattya, 's kinek több ízben érdemlett tiſztelettel említett Fő Nemes *Urai Urai Julianna* Hitveſsétűl *Láſzló* nagy és jó reménységű Fia, és *Juliánna* Leánya ſzületének: Következik *Lukáts* utánna *Lőrintz* előbb N. Békes, most Bihar Vármegyének eggy ritkítható 's orſzá-

gos Főjegyzője, ki több rendbéli Ország Gyűlésekben is úgy a' Követséget nagy Hazai érdemmel viselte, mint a' penna jeles kórmányárúl 's egyébb Fő Nemesi tulajdonságiról magát ismeretesé és nevezetesé tette, 's a' legjobb óldalrúl magát megismértetvén, minnyájoknak köz szeretetét, tiszteletét és bizodalmát megnyerte: Következik *Mária* minnyájon *Kopótsi Domokosiak*, és ez *Szilágy Somlói Halmágyi Lászlónak* (ki a' Tiszán innen Kerületi Debreczenyi Törvényes Táblának érdemes Assessora) példás Hitvesse.

Elvégezvén e' szerént hajdani *Költsei Kende László Praepost* és *Költsei Kende János* Provincialis Commissárius második Leány Testvérétől *Költsei Kende Christinától*, 's Férjétől hajdani *Böltsei Budai István* Férjétől származott Magzatinak, 's velek eggybenköttetett vérségeknek summás leírását, minekelőtte a' harmadik Leány Testvérekre, *Költsei Kende Rosáliára* néhai *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyásra* már régólta elhúntt eggy pár házasokra 's az azoktúl származattoknak, 's velek eggy vérség kötésben lévőknek summás leírására által mennék, a' mint az előbbeni jegyzéseimben megszoktam, úgy itt is hasznosnak tartottam, valamit előre bocsájtani.

Az Óvári Sz. Miklósi Pongrátziakról közönségesen.

Ezen Fő Nemes Nemzetség, a' midőn 4 dik *Béla* Magyar Orſzág Királlya alatt 1240 dik Eſztendőben, az őstörsöki Nemességek megerősítő Levelét, akkoron az *Sz. Miklósi és Óvári* várokat, 's azokhoz tartozandó Jóſzágokat, 's azon két váraktúl való neveztetés engedelmet nyernének *Pangratius* nevet viselének, 's már az előbbeni ditsőűltt Királyok alatt is jelesen viseltt hadi dolgokra nézve ismeretesek lévén, leginkább negyedik Béla üdejében kezdének virágozni, minekutánna Had Vezér vagy is ezeredes Kapitány *Pangratius* a' Tatárok ellen, kik édes Hazánkat akkoron keménnyen puſztították, jelesen vitézkedvén, jobb karja elvágattatott vólna, a' mint is azon félben elesett kar ezen Nemzetségnek czímere a' hozzá tartozandó jegyekkel egyetemben. Ennek Fiai valának, *Miklós*, és *Gerefel*, 's ezen *Miklós* kezdette magát legelőſzör írni *Nicolaus Pangratius de Sancto Nicolao: az az: Szent Miklósi Pongrátz Miklós:* ennek Fiai valának *Pongrátz Jakab*, és *Pongrátz Philipp*, *Philippnek* Fia vala, a' Szakoltzai várnak ezeredes Kapitánya, tsak ugyan *Miklós*, *Hunyadi János* Erdély Orſzági Gubernátornak 1420-ban fogadott, és forron ſzeretett Ötse, a' ki minden ütközetekben az óldala mellett híven vitézkede, 's mind fogytig híve mara-

da: ennek Fia vala *János*, ki *Dengeleget* nyerte, 's a' ki Erdélynek Vajvodája vala, 's a' Mátyás Király Had seregének Fő Vezére lőn, 's sok jelesen viseltt dolgaira nézve, *Corvinus Mátyás* Király Anyának *Szilágyi Erzsébethnek Szilágyi Anna* Leányát 1464 ben Feleségül nyerte: Ama' Szakoltzai Vár Commendánsának *Pongrátz Miklósnak* második Fia vala *András* Királyi Tárnokmester tsak ugyan 1464 ban.

Ezen *Andrásnak* Leánya *Dux Laurentius de Ujlak*: az az: az *Ujlaki Lőrintz Fő Vezérnek* Hitvesse, és Fia vala *Mátyás*, a' kitől azután Nemzetség származás eiterjedett ágból késöre jöve, (hogy a' számtalanak nevezéseket elmellőzzem) a' Nagy Váradon éltt 's itten meghalálozott *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyás*, a' kiről és második Feleségéről *Kende Rosáliáról*, minekelőtte írnék, a' Rend és illendőség szerént, az első Feleségét 's az azoktúl származattokat jegyzem:

Üdősbb Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyásrúl és Simonyi Erzsébethrűl.

Ennek első Hitvesse vala *Simonyi Erzsébeth*, a' kitől mostan élő *Óvári Szent Miklósi Pongrátz János*, ezen és több Nemes Vármegyéknek nagy érdemű Tábla Bírája származik, 's a' ki előbb a' Nemes Bihar Vármegye Vice Notáriusságából, a' Nemes Nagy-Váradi Káptalan Fő jegyzőjé-

vé lőn, 's ezen hivatalt számos és feles esztendőkig viselte: 's valaminthogy édes Atyának *Pongrátz Mátyásnak* két Feleségei valának eggymás után, úgy *János* Fiának is, eggyik ugyan Nemes *Csernyánszki Csernyánszky Juliánna*, 's annak koránti elalkonyodása után *Váradi és Mitskey Baranyi Magdolna*: az első Asszonyságtul született *Pongrátz Juliánna*, *Cserneki Liber Báró Dezseöffy Károly*, érdemmel kiszolgáltt, 's a' Frantzia háborúban, minekutánna a' Törökkel vólt hadakozásban is vitézkedett vólna, nyertt sebekkel visszatértt Kapitánynak, érdemes és példás életű Hitvestársa, eggy ritka jóságú Matrona, A' máfik már tisztelettel említett, 's mostan is életben lévő Úri Asszonyságtúl *Pongrátz Theresia* Fő Nemes *Cserneki Dezsöffy Ignátz* N. Bereg Vármegye eggyik Táblabírájának Hitvesse, eggy szintég mint *Juliánna* Testvére jó Asszonyság született, és így mivel mind a' két Testvérek *Cserneki Dezsöffinék* lettenek, méltónak találtam, ezen jeles, és igen igen őstörsökös Nemzetségrűl figyelemre 's tudományra méltó dolgokat jegyzeni.

A' Dezseöffyekről.

Még a' Scytha Világban Desew vala ezen Familiának a' neve, azután ragadván hozzá a' Fi nevezet hozzátétel, a' mint a'

következő, 's az Familia Levelestárjában olvasható régi Írás Versek eleve bizonyítják:

Jeles Vitéz Desew
Lovasok ezeres Kapitánya.

Eleit ha nézed, Márst az ő Atyának,
'S kétség ha nem ſzopta tejét Belonának?
Mert mihent ſzületett Amazon ágyának,
Zsidát Lántsát vetett, 's Paizst párnájának.
Azután nevelte Tábori módokra,
Hitelkedés mellett ſzoktatta dobſzókra,
Tarék, síp, trombita kemény harsogásra
Vérontó fegyverek tsattogtatására
Kilentzſzáz kilentzven, és hét eſztendőben
Herculeſt elérte immár erejében
Nándor Fejér várát megvette vérében,
Noha diadalmas kezét vágták ebben:
Geisa Nemeſséggel Magyar Achillesét,
És tiſzteli Csernek várával Vitézét,
Láthattya im Hazánk híres Onokáit,
'S magaſztallya ma is e' Mársnak fajtáit.
Szaporodván ennek ſok ágra az magva
Desew eme' névhez Fi, vagyon ragaſztva,
Mert régi Fábius itt már meg van dúlva,
Három ſzázon felűl igen ſokkal múlva:

De hadjuk el ezen Verseket már, 's láſsuk ezen jeles Nemzetségnek úgy Hadi, mint Polgári érdemekkel üdőrűl üdőre ez napságig folytatott tündök érdemeit, mellyek rövideden ezek:

1520 dik Eſztendőben *Podvercha* várát *Lajos Király*, és *Mária* Felesége Királyi adomány levél ſzerént, melly Prága Várossában Kis Aſſzony napján kőltt, úgy nem külömben *Simoni*, *Merſich*, és *Obsovácz* Hellyeket és Helységeket Sopron és Vass Vármegyében lévő egyébb jóſzágokkal egygyütt adták *Cserneki Dezseöffy Jánosnak*, és az ő Teſtvéreinek, *Iſtvánnak*, *Györgynek*, *Ferentznek*, *Miklósnak*, kik *Láſzlónak* Fiai valának.

Így 1525-dikben *Breſztovecz* másképp *Éleskő*, 1535 ben *Lehovay* Várak, máskép *Vaskapu*, a' hozzá tartozandó jóſzágokkal egyetemben, tsak ugyan a' ditső emlékezetű Király és Királyné által ezen Familiának adatának.

1558-ban a' Török hatalom *Caſiva*, *Csernek*, *Rhudina és Breſztovcz Dezseöffy* Familia Birtokait elfoglalván, *Ferdinand* Római Csáſzár és Magyar Orſzági Király *Tarkeö* Várát Sááros Vármegyében, *Hétházs* nevű Mező Városſal, 's hozzá tartozandó Falukkal a' fellyebb megírtt Eſztendő Aprilis 23 kán *Cserneki Dezöffy Jánosnak* adta, a' melly üdőtől fogva ezen Familia magát Sááros Vármegyében féſzkelte 's kiterjeſztette:

Ezen *Dezsöffy János*, már *Lajos* Király alatt Posegai Gróff és a' Királynak Komornyikja, vagy is Kamaráſſa vala, a' kit annakutánna *Ferdinánd* Római Csáſzár és

Magyar Országi Király is el annyira kedveltt, hogy az Curiae Regiae Magistri Báronátusra, 's belső titkos Tanátsosságra, 's onnan pedig a' Királyi Camera fő Praefecturájára emelné, így kedvezett mindenekben az ő testvéreinek is, kik minnyájon elhalván, egyedűl *János* maga és az ő ága marada fenn;

Ennek édes Atya pedig vala *Cserneki Dezsöffy László*, ki szintég mint a' fia Posegai Gróff vala, 's eggyszer'smint a' Budai várnak Commendáns ezeredes Kapitánya, a' ki is a' midőn a' Török a' Varadi várt vínná; és ostromolná, mint hadi vezér a' hazafi társainak segítségére hadi népével sietett, 's meg-jelenvén nem tsak keménnyen vitézkedett, hanem eggyszer'smint vitézségét, 's Hazájához és Királyához mindenkor buzgó szeretet hívségét ditsőséges halálával petsételte, 's a' Várad körűl táborozó Márs vérengező piatzán elesett, a' magyarságnak köz és mély bánattyára, halhatatlaná ez által nevét, 's boldogá tévén örökre, mindenekben nyomdokit követő *János* Fiát, a' kitől későbbre ezen Nagy Váradon lakozó Cserneki Liber Báró Dezseöffy Károly a' késő szármozás úttyán ered, 's kitől ismét, és érdemlett tisztelettel említett *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Juliánnátúl* jó reménységű *Lajos* fiatskája, és *Mária* leánykája született:

Ha pedig ezen *Cserneki Dezseöffy Jánosrúl* többet környűlállásoson tudni akarsz, olvasd *Budai Ferenczneк* ama Magyar Országi Polgári Hiſtóriájára való Lexiconját, mellyet a' közjónak előmozdításában ſikereſen és fáradhatatlanúl munkálódó, bölts és igen túdos Nemes *Budai É'saiás*, a' Debreczenyi Ref. Collegiumban a' Hiſtóriát, Görög nyelvet, és Deák ékeſen ſzóllást tanító Profeſſor, Nagy Váradon Máramarosi Gottlieb Antal betűivel M. DCCC. IV. Eſztendőben kiadott, 's azzal e' munka íróját barátságosan megajándékoſzta: olvasd az I-ső Darabban az 542-dik ſzám alatt való levél lapon, a' mellyek jegyezve vagynak, 's környűlállásosabban megértendeſz mindeneket, de hogy nemzetsége eredetét jobban láthaſſad, ide rekeſztődik annak eggy ſummás leírása.

Juſta
Heroicis meritis, et manibus
Excellentiſſimi ac Illuſtriſſimi
Domini Domini
Stephani
Deſsöffy
de Csernek
perſoluta
ſub
M. Leopoldo,
Felice Joſepho,
Carolo VI. Auguſto,

Caeſaribus et Regibus,
ſereniſſima
Maria Thereſia
Regina Hungariae et Bohemiae,
Archi-Duce Auſtriae &c. &c.
per
varios belli gradus, Annos 57. militis
et Praefecti ſtrenui
demum
Legionis Equeſtris
Ordinis Colonelli, et Generalis
Campi Mareſchalli,
Locumtenentis,
in
Eccleſia Cibinienſi Comitatus Sáros tumulo
illati,
Anno partae ſalutis M. DCC. XLII.
XVII. Decembris.
Caſſoviae, Typis Academicis Soc. Jesu.

Genus Stephani.

Familia Dessöffiorum jam inde a temporibus Geyzae D. Regis Stephani Parente, inclarescere coepit; dum enim Belgradum a Bulgaris poſſeſſum, obſidione cingeretur, unus e Deſſewffiorum ſtirpe Equitum Ductor, inimico agmini tam generoso pectore ſe objecit, ut aſſultum primus forti impetu faciens, dextram hoſtili ense refectam amitteret. Invictam hanc tanti Herois fortitudinem ut aequiſſimus virtutis aeſtimator Gey-

ſa remuneraretur, Arcem Csernek in Comitatu Poſegano ſitam, cum ampliſſimis poſſeſſionibus Heroi clariſſimo, et poſteris donavit. Ab eo tempore Familia haec brachium clava armatum, in ſcuto gentilitio oſtentat, et ſe de Csernek ſcribit. Neque degenerarunt poſteri; ſed continua ſaeculorum ſerie, veterum Fabiorum imitati exempla partam nobilitatem immortalibus facinoribus clariorem fecerunt, Religione in Deum fidelitate in Regem, amore in Patriam, in tantum illuſtraverunt, ut Divi Hungariae Reges Dessöffios meritis graves clariſſimis titulis, Supremorum Comitum, officiis Magiſtri Curiae, dignitatibus Praeſidum Camerae Regiae, Judicatus Curiae Regiae, militiae denique Praefecturis ornatos, copioſiſſimis opibus locupletaverint. Et quidem ut vetuſtiores taceam: Ludovicus II. Joanni, Stephano, Georgio, Francisco, Nicolao, et Ladislao Fratribus filiis Francisci, Nepotibus Stephani Dessöffy de Csernek caſtra *Lehovátz*, alias *Vas-kapu*, *Brestovez* vulgo *Éleskö* a Majoribus ipſorum quieto et pacifico tempore poſſeſſa; item totum et omne Jus Regium in Caſtris *Poſega Vár* et *Podverteha* Civitateque *Poſega Vár*, ac in Monaſterio et Abbatia S. Michaelis Archangeli de Rudina cum Jure Patronatus ejusdem liberaliſſime contulit. Poſteaquam vero ad Auſtriacos Reges Hungariae corona devolveretur, Ferdinandus I.us Magnificum

Joannem Dessöffy de Csernek Equitem Melitensem, et jam sub Ludovico Rege Comitem Comitatus de Posega, ejusdemque Cubicularium, per Turcam erepto Sclavoniae Regno, et bonis Csernekianis exutum, tum ut virum de Rege et Regno bene meritum proemiaret; tum vero ut trium ejus Fratrum Georgii, Francisci, et Ladislai, qui contra Turcas fortiter dimicantes glorioſam mortem oppetierunt, invictam fortitudinem honoraret; primum quidem Magiſtrum Curiae Regiae, dein Conſiliarium renunciavit, et Camerae Regiae praefecit, ac demum Arcem *Tarkö* cum integro Dominio ſitam, in Provincia Sáros contulit. Quam Provinciam Excellentiſſimus, ac Illuſtriſſimus Comes Thomas Szirmai de Szirma *Beſſenyö*, & *Csernek* Sacrae Regiaeque Majeſtatis Intimus Conſiliarius, Camerarius, Eques auratus &c. ex Inclyta Dessöffiorum Familia, ſumma cum poteſtate Supremi Comitis omnium cum ſatisfactione hodiedum regit, atque gubernat. Hic proinde Magnificus Joannes, Haeredem bonorum ſuorum ſcripſit Joannem ex Fratre ſuo Ladislao, ſupremo Arcis Budenſis Capitaneo in obſidione Varadinenſi a Turcis caeſo, Nepotem, unicum Familiae ſurculum, primum in Comitatu Sáros educatum, qui multorum dein pace, belloque virorum Pater, duobus filiis familiam auxit, ad quos Majorum ſuorum praeclara facinora, imitatione exprimere

pertineret, Joanne Tareenſium, Francisco Krivanyenſium foecundiſſimis Progenitoribus. Franciscus et nominis fui, et ſucceſſionis haeredem reliquit Franciscum; hic Stephanum qui Nominis gloriam ampliorem in modum produceret, Magnorumque Pater eſſet, genuit: Stephanus autem, ut Familia ſua latius floreret, quaternos Franciscum, et Nicolaum emeritos ſubinde Inclyti Comitatus Sáros, Vice-Comites, Excellentiſſimum Emericum Legionis Equeſtris Ordinis Colonellum, et Generalis Campi Mareſchalli vigiliarum Magiſtrum, tertio ab hinc anno e vivis ſublatum, Excellentiſſimum Stephanum in Filiis numeravit, qui de utraque Republica optime meriti, audiverunt, Stephanus cum primis, cuius poſthumas laudes ſequentes paginae concinunt, et celebrant.

Elogium.

Indue luctum, muta colorem
Purpureo ſago lugubrem commuta Togam,
Glorioſa Martis Pannonici Propago, Dessevvf.
Pro Triumphis, Pompam feralem,
Cupreſſos, pro Lauris victricibus,
Funeſtas toedas, pro gladiis
Pro cruore hoſtium, affer lacrymas
Stirps Mavortia. &c. &c.

Az Óvári Szent-Miklósi Pongrátz Mátyásról, és második Hitves Társáról, Költsei Kende Rosáliáról.

Költsei Kende Rosáliának nagy érdemű Férje vala, néhai *Óvári Szent-Miklósi üdősbb Pongrátz Mátyás*, a' Nagy-Váradi Catholicus Püspökségnek plenipotentiáltt Praefectussa, Bihar és több Nemes Vármegyéknek eggyik Fő Táblabírája, eggy nagy érdemű, előkelő, 's tanúltt Úri ember, ki több ízben az Nemes Vármegye első Alispányságára is több ízben cándidáltatva lévén, de a' Püspökség részéről viseltt hivatalával egésszen megelégedvén, amaztat magáról mindenkoron illő böcsülettel lekövette, tisztelettel említett Felesége pedig-len néhai az Úrban istenesen éltt, és elhúntt *Költsei Kende Rosália*, valamint mindenekben, úgy különösön a' serény és gondos gazdaasszonyságban jeles, és eggy istenfélő, eggy hív feleség, érzékeny Anya, szóval eggy példás matróna vala; Ezen áhétatos és érdemlett tisztelettel előemlített fő nemes eggy pártúl születtetének

a) Óvári Szent Miklósi Pongrátz György előbb N. Bihar Vármegyének Vice-Nótáriussa, 's annakutánna Vice Fiscálissa, későbbre a' Sárréthi Járásban nagy érdemű Fő Szolga 's annakutánna Táblabírája, beférkezvén pediglen Fölséges második Jóseff Császár idejében a' közönségesen rendelte-

tett Földmérő Comiſſio, a' Felsőségnek sürgetés rendeléséből annak Praeſesse, 's Kormányozója, a' honnan N. Szabólch Vármegyének máſodik Alispányá lön, melly utóbbi két hivatalainak tsak hamar vége ſzakadván, a' Poſonyi Kerületben lévő *Sellyei* publico politicus Fundus Jóſzágoknak Cameralis Praefecturájára által tétetődvén, igen ſzeretett, 's őtet viſzont ſzerető kedves Feleségével *Heher Rosáliával* eggyütt 's eggy eſztendőben 1796 ban minden maradék nélkűl ez árnyék életből az örökké valóságnak partyára kikelének.

Vala pedig *Heher Rosália* N. *Heher Jánosnak*, ki hajdani *N. M. Liber Báro Zajezday Patachich Ádám*, előbb Nagy-Váradi sókkal nagy jókat tett, 's azért minnyájoknak hív emlékezetében moſt is élő Püspököt, 's végre Kalotsai Érſeket mint minden jóſzágainak hív és ſzorgalmatos Inſpectora 32. eſztendőkig ſzolgálván, N. Bihar Vármegyének hajdani nagy érdemű Táblabírája 's eggy igen jeles jó ſzívű, 's iſtenes ember vala, 's ki e' munkának Írójával, midőn hét eſztendős korában 1767-ben a' ſzent Mise körűl ſzolgálás módot (miniſtratio) megtanúlta vólna, legelőſſzör nagy és már öreg ember létére eggyütt miniſtrálgatott a' TT. PP. Jeſuiták alatt, midőn azon ſzerzetes Rendnek hajdani Férfia, 's az Írónak gyermekségében nevelő meſtere T. már régen iſtenesen éltt és elhaltt P.

Vinkler Jóseff a' ſzent Misét a' TT. PP. Jeſuiták Templomában, melly most a' Görög Catholicus Várad Olaſzi Plébániáé, a' *Loyola Szent Ignátz* azon Szerzetes Rendnek ſzent Alkotójának képét viſeltt Oltárnál mondotta volna: Ezen ſzerzetes Rendnek ſzenteltt Férfiai neveltek az Írót egéſſz Philoſophiáig, az az a böltselkedés tudomány tanulásáig, kiknek ſzerzetesi lakhellyekben (Reſidentia) moſt a' N. M. néhai *Darabanth Ignátz* még éltt Görög Catholicus Püspök Ő Excellentziájának dítséretes Fundátiójából, azon Ritusbéli 24. válogatott Iffiak, az Görög Catholicus Káptalan Kántor Kánonokjának *Szilágyi Jóseffnek* bölts és gondos, úgy *Kornély János* honorarius Kánonok, 's a' Conſiſtoriális Szék Aſſeſſorának, mint ezen nevendékeny Ház Vice Praefectuſsának kórmányai alatt jeles előmenetellel neveltetnek:

Ezen Jeſuiták Reſidentziáját Fölséges *Mária Thereſia* a' Magyarok ſzívében mindenkor éltt, és élni ſoha nem is ſzűnhető Királynéjától első nyerte Templomoſtúl egygyütt néhai ſzent és bóldog emlékezetű *Drágosy Moyses* Püspök, ki az Író édes *Atyának* ſzintég olly ſzíves Baráttya vala, mint a' *Fiának*, az Írónak, a' moſtani jó és ſzelíd Görög Catholicus Püspök M. *Vulcán Sámuel*, kik a' böltselkedés tudományt eggyütt tanúlták, néhai Váradi Kánonok és Apáth Úr *Kis Mihály* Profeſſorságában,

fellyebb való Oskolákban lévén előttök mindenkor *Farkas György* ugyan azon N. Káptalannak regi nagy érdemű Miſſionarius Praepoſtya, és Fő Papja (Archipresbyter) és *Pótsy Elek* Kuſtos Kánonokja, kikkel az óltátul fogva ſzíves barátságban vagyon ſzerentséje élni az Irónak, azomba a' később megismértt *Radnothy Jánost*, *Brán Simeont*, és *Vitéz Miklóst* minnyájokat a' N. Görög Káptalan érdemes Kánonok Tagjait, tudományos voltokra, 's példás viſeletekre nézve kötelesſége ſzerént böcsülni.

Nehai N. M. *Darabanth Ignátz* Püspöknek örök dicsőſségére 's lelki nyúgodalmára különösön ſzolgál ama' máſoknak is követéſekre méltó tselekedete, melly ſzerent ő ezen nagy érdemű *Heher Jánost* kivel az emberi nemzetben ſem véltt ſem érdemlett közös fátum végre hanyatló életében magát súllyoson megismértette, 's a' nagyon vagyonos ſorsbúl az igen vékony élhetés állapotra hirtelen levonta, eggy Fő Lelki Páſztort illető, vétke kívűl ügyefogyott embertársának ſorsán ſzánakozásbúl eredett igaz felebaráti ſzeretettel életének végső elalkonyodásáig ſegítette, ápolgatta, és tartotta: Így tselekedének ezen Megyének ſzenteltt Püspöki is, a' kik között különösön megkülömböztette magát ama mostan is élő Iſten ſzíve ſzerént való 's Ábeli ártatlanságú N. M. *Kolegrádi* Gróff *Kollonich László*, ki jó tételményeinek árját it-

ten, 's ottan a' házi valóságos szegényekre titkon is az az magos nevének elrejtésével bőven terjeszti:

Heher Jánosnak második Felesége volt, hajdani Királyi Harminczados *Tompos Jánosnak Lengyel Anna* édes Anyától született Leánya *Rosália*: ki utólsó inségiben szintég, mint hanyatló életének végső óráiban férjét nem tsak hogy el nem hagyta, hanem eggyütt utólsó pihenéséig híven szolgálta, kitől *Ignátz* Fia, és *Antónia* Leánya születének: *Heher Ignátz* nagy előmenetellel elvégezvén minden Tudományos Kerületi Oskolákat, 's a' Fölséges Magyar ítélő fellyebb való székeken is (Curia Regia) a' tapasztalás úttyán magát tökélletesítvén (perficiendo) Prokátori Censúrát dítséretesen adott, és kiállott, 's most óránként várja a' maga elrendeltetésének hellyét, mellyet a' mint az Író reménli, de tudgya is jót nyeréndː *Antónia Heher* méne Férjhez ama nevezetes és nagy hírű túdós *Balugyánszky Mihályhoz*, ki ezen Nagy-Váradi Királyi tudományos Kerületi Megyében a' Politicát nagy érdemfénnyel tanítván, 's jó híre nevével eggyütt a' külső Nemzetbéliekhez is kiterjedvén, a' Muszka Czár Ő Felsége által kihívattatott, 's Császári Királlyi Fölségünktől nyertt kegyes engedelem mellett, 1802-diknek végén ki is útozván, a' Fölséges Orosz Császárnak most Udvari Tanátsossa, 's a' Politicának és Sta-

tiſtikának Tanítója, mint itten a' Hazában, úgy ottan a' külső Biródalomban kipallérozott jeles elmeségének jeleit naponként újjabb és újjabb érdemfénnyel tündökölteti, 's elevenebb próbákkal erősíti. Tanító tiſztársa vala nékie, és még nállánál is olvaſottabb 's minden Tudományos dolgokban forgolódott gyükeres értésű néhai boldog emlékezetű *Mihálótzi György*, ki a' Természeti és Nemzetek köz Törvényét (Jus Naturae ac Publicum univerſale gentium) ſok Univerſitáſokban is ritkítható jeleſséggel tanítván, nem tsak hív Feleségének eggy igen böcsületes érdemes Aſſzonyságnak, ſzületett *Zsatkovszky Rosáliának*, *Antal*, ki már Prokátor, 's neveletlen *Károly* Fiainak, *Anna* ki N. *Bródán Jánosnak* hitveſſe, és *Rosália* hajadon édes Leányainak, hanem eggyütt eggyſzer'smint a' nevendékeny zöldellő Iffiúságnak, 's az egéſſz Tudományos Kerületnek mélly bánattyára 1801 dik eſztendő Junius 28-kán meghalálozván, ſzánattatott minden ki ismérő embertársa által, 's az egéſz közjónak kebelében hátrahagyta maga után örök jó hív emlékezetét, a' midőn halotti Iſtenes tiſztelet (Requiem) tartatván a' Nagy-Váradi Academia réſzéről a' Plébánia Templomában, a' Tudósok, 's a' tanuló Iffiúságnak, 's más minden karon és renden lévők nagy érdemű gyülekezete előtt, érte keſergő Collegája, tiſztelettel említett *Balugyánſzky*

Mihály által tartott halotti ünneplő gyáſz beſzédgyében, valóban túdós *Mihálóczy György* felett minnyájok ſzíveire hatott kifejezéſekkel, az elhúnytnak sűrű ſok és nagy érdemei mindenekben túdós volta, 's ritkában eggyütt található ſok nemes és jeles tulajdonságai eleven ſzínnel rajzolva napfényre hozattatának.

Születtetett pedig az Írónak ezen igen kedves 's tekéntetet és böcsületet érdemlett baráttya N. Sáros Vármegyének *Hétházs* nevezetű Mező Városában (Septemtilii) édes Atya vala Nemes *Mihálóczy Péter*, *Miklósnak* Fia, 's a' t. elég az, hogy maga *Mihálóczy Györgyöt*, a' mi tovább illeti, ő 1749 dik Eſztendőben a' Törvényes és Politica Tudományoknak minden nemeit jeles maga kimutatásával, 's az egéſſz túdos ſereg (Chorus Eruditorum) 's Előljáróinak ſzemében tűnt előmenetellel hol Nagy Szombathban, 's hol Bécsben az Univerſitáſoknál elvégezvén, 1776. Eſztendőben a' tanítás díſzes és köz haſznos hivatalokra tartott öſzvegyülekezetben (Concurſus) Pesten megjelentt, 's a' ſzelíd Tudományos Kerületi Oskoláknak tanítására kineveztetvén, ékeſen ſzóllás Tudományt (Rhetoricam) és a' kötött Beſzéd helyes modgyát (Poeſim) igen jelesen előbb a' Kaſſai, 's annakutánna a' N. Váradi Tudományos Kerületi Academiákban tanította; 1780 ban azon Tudományos Réſznek, úgy nevezett Humanitatis

Seniorává lön, 1788 ban pediglen September harmadikán a' Törvényes első Praelectiot adta, és folytatta egész 1801. Esztendő Juniusnak 28-káig, melly üdőben a' Tudományos Kerületi 25. Esztendőbéli köz hasznos és sikeres tanító hivatal viseletei után élni megszűntt. De vagynak még ez jelenvaló üdőben is ezen Nagy-Váradi Királyi Academiának illy jeles több Tagjai, kikkel többnyire minnyájokkal szíves barátságban élvén az Iró, eggy úttal 's eggy rövid summában ezen Királyi Academiának eleitől fogva ez mostanságig vitt állapottyát a' nagy érdemű Tanítóknak neveivel eggyütt általak valójában érdemlett hív és örök emlékezeteknek okáért eképpen adja elő.

Eredeti származását köszönheti ez egyenesen, ama' még életében halhatatlaná váltt N. M. *Zajezdai* már több ízben és hellyeken ahétatos emlekezettel említett *Liber Báró Patachich Ádám*, akkori Nagy-Váradi Püspök, 's annakutánna Kalótsai Érsek Ő Excellentziájának, kinek sok esztendőkig Udvari Titoknokságát jeles elmeségének, és tudományos voltának kimutatásával Megyénkben, 's ezen Nagy Várad Városunkban velünk eggyütt hazafi barátságoson lakozó *Horváth András Xaverius* vitte.

Ezen bóldog és ditső emlékezetű *Püspök* vala mondom az, a' ki a' Böltselkedés oskolákat (Facultas Philosophica) béhozván, 's Váradon első alkotván, a' Jesuiták el-

törlése után mingyárt az Írónak is szerentséje vala, több számtalan tanuló Társaival egyetemben azon Oskolákat kitanúlni, 's ezen Tudományban nyertt előmenetelének minden tőlle kitelhetőképpen jeleit adni.

A' boldogúltt Püspök és Érsek N. M. *Zajezdai L. Báró Patachich Ádám* fenek kövén épűltt Philosophia első zsengejében maradott épület- alkotmányt többre és egészz tökélletességre vitte és emelte ama Magyarok hív jó szíveiben mindenkor élendő néhai Fölséges *Mária Theresia* Nemzetünknek nem annyira Királynéja, mint sem voltaképpen soha meg nem hálálható, kegyes, édes jó Anya 1780-ban, a' mikoron tudniillik Ő Felsége kegyelmesen elrendelni, 's *Királyi Academia* dísz czímre emelni méltósztatott.

Az említett 1780-dik Esztendőben az egészz Magyar Haza Tudós Férfiainak a' tanító székeknek elnyerésére nézve köz idő határ (Terminus pro generali Concursu) hajdani N. M. *Károli Gróff Károly Antal* Ő Excellentziája tit. tit. mint a' Tudományok, Tudományosok és Tudósok Maecenása, Pártfogója, 's fő védelmezője bölts kórmánya alatt rendeltetvén, 's minnyájok tudományos mivolta próbakőre tétetődvén, választódtak a' következendők:

A' Philosophia tanítás székre *Vass Nepomuk János* most czímes Nagy Váradi Kánonok, 's ezen Tudományos Megyebéli A-

kadémiának Aligazgatója (Prodirector) 's a' t. kiről több ízben az illő említés megtétetődött. *N. Miller Jakab Ferdinánd* a' Pragmatica Hiſtoriára. *Steindl Ferentz* Exjeſuita és világi Pap Matheſisra. Ezen tudományos érdemekkel megőszűlt ſzentegyházi Férfiú a' Budai Univerſitásnál, 's az ott való Királyi Thereſianum Convictusban három 's Horváth Orſzágban öt eſztendőkig, és így az itt való tiſztségviſelése eſztendeit eggybenvetvén, 37. eſztendőkig érdem fénnyel tanítván, azt tartom az elégségen felül ſzolgált, és ſzolgál e' jelenlévőségben is. *Braun Károly* ſzintég Exjeſuita és világi Pap a' Phyſicára. 1789 ben *Miller Jakab Ferdinánd* a' Törvénytanítás réſzre (ad Facultatem Juridicam) általtétetődvén. *Kereſztúri Aloyſius Jóseff* következett Millernek, *Vass Nepomuk János* pediglen jubiláltatván, hellyében következett már meghalálozott világi Pap *Blaſovits János*, ki után érkezett *Valkóvszky János*. *Braun Károly* is 1790 ben jubiláltatván, jöve hellyiben *Tómtsányi Ádám*, ki Poſonyba 's onnan Peſtre az oda való Univerſitáshoz általtétetődött: 's ide hellyiben a' Phyſica tanításra *Varga Márton* küldettetett.

Hajdani N. M. *Károli Gróff Károly Antal* Ő Excellentziájának utánna következett N. M. *Hallerkői Gróff Haller Jóseff*, moſtani Cs. Kir. Fölségünk Fő Lovász Meſtere, és N. Mármoros Vármegye Fő Ispánya,

a' ki is Fölséges máſodik Jóseff Római Csáſzár alatt Királyi Commiſsáriusi fényes de még a' mélly tiſztelettel említett Csáſzári Fölségnek életében elmúltt hivatalra, 's eggyütt és eggyſzer'smint a' Bihari Szabolchi Fő Ispányságokra emeltetvén, hellyében *Jankovits* neveződött ki, de ki nem ſokára Hazájában Oroſz Orſzágban a' Nemzeti Oskolák felállítása végett kihívattatván, 's ezen Tudományos Kerületi Váradi Megyében magát nem igen mutatván, hellyében egéſſz kórmányozói hatalommal lön Pro-Director, 's annakutánna rend ſzerént való Fő Director Királyi Tanátsos, 's több Nemes Vármegyéknek nagy érdemű Fő Táblabírája, már előre tiſztelettel említett, 's az Irónak ſzeretett Teſtvér Sógora *Tokodi György*, ki ez jelenlévőségig ezen Királyi Tudományos kormánya alá bízattatott, 's ſok Vármegyékre kiterjedő Kerületet, 's annak nagy érdemű Tanító Tagjait, 's azoknak alatta valóit jelesen és böltsen 's a' rendes rendtartás meg vígyázattal kórmányozza: kinek is azonképpen mint néhai N. M. *Zajezdai Liber Báro Patachich Ádámnak* az, hogy a' Philoſophia Tanítás Oskolának fenék követ letette, úgy haſonlóúl ennek is örök ditsőſségére ſzolgálhat, hogy fontos és velős Irásbéli előadáſſal a' Törvényes Tudományok tanítatása béhozattatásának elkerűlhetetlen ſzükségét a' N. M. Magyar Helytartó Tanátsnak minden

illendőséggel eleiben terjeſztvén 1788 ban aztat ſzerentsésen ki is nyerte, a' mikor ismét e' véget generalis Concurſus tartatatván, tsak ugyan Peſten elválaſztatának a' Terméſzeti és Nemzetek köz Törvénye tanítására már tiſztelettel említett *Mihálóczy György*, kinek dítséretesen viſeltt élete 's halála már előadódott. A' Statiſticának Tanítójává pediglen kineveződött N. *Miller Jakab* N. Bihar 's több Nemes Vármegyéknek Táblabírája.

Annakutánna a' következő úgymint 1789-dik Eſztendőben Peſten tartatott generális Concurſus alkalmatoſságával, a' Hazai és a' bűnök megítélés Tudományoknak tanítására kiválaſztódott *Szerdahelyi Antal* a' Politica Tudományok tanítására pediglen *Balugyánſzky Mihály*, kik Római Cs. Királyi 's Apoſtoli Fölségünk által ezen hivatalokra lett kineveztetéſeket érdemlett k. *Mihálóczy György* meghalálozván helyében tétetődött *Kováts Imre*. *Miller Jakab* jubiláltatván, (ki most a' Magyar Nemzeti 's N. M. Gróff *Szétsényi Ferentz* Király és Hazai érdem fényes nevét viſelő Könytárjának rendbevévő és tartó Kormányozója, 's Igazgatója, 's több nevezetes Munkáknak kiadó ſzerzője, hellyében következett *Faber Antal*, ki ismét Poſonyban kívánsága ſzerént általtétetődvén, hellyében ide érkezett *Gedeon Láſzló*, 's az Oroſz Orſzágba kiköltözött *Balugyánſzky Mihálynak* hellyét

foglalta el *Sáfár Imre*, ki ismét a' honnan ide hozattatott, Caſsára viſſza menvén, felváltotta őtet *Beke Farkas*.

Nagy érdemű Academiai Exhortator 's Lelki Tudomány oktató *Némethy Jóseff*, ſzenteltt Egyházi Férfiú a' SS. Theologia Doctora, Apoſtoli Protonotárius, 's úgy a' Conſiſtorialis ſzent ſzéknek, mint N. Bihar Vármegyének Aſſeſſora, és Táblabírája, ki már ſok Eſztendőktűl ólta dítséretesen és buzgón folytatván hivatalát, jeles és ékes deákſággal kéſzített Lelki beſzédeket ád elő, mellyeknek ſok ízben ſzemmel látott, 's füllel hallott tanúbizonyságának volt ſzerentséje lenni az Írónak, és ki ſzintég mint Prodirector *Vass Nepomuk János* jutalomra érdemesek volnának:

A' Nagy Váradi Academia kebelében virágzó Archi Gymnáſiumnak haſonló Exhortatora vala, ki nem régiben ottan buzgósággal viſeltt ſzolgálattyától megváltt, *Illei Takáts Károly*, ezen Váradi Püspöki Megyének ſzenteltt Férfia, eggy ezen ſzázadban ritkítható, bölts, és meſterséges Magyar Verſzerző, kinek a' Papi Tudományos munkái kívűl, ſzámtalan ékes verſei látának napfényt: Ő tiſztelte meg különös verſekkel néhai N. M. áldott emlékezetű *Pokateleki Konde Miklós* Fő Lelki Páſztorát, a' kinek verſekben keſeregte ſzívéből ſajnállott koránti halálát. Ő tiſztelte meg ékes verſekkel ennek hellyében kö-

vetkezett, 's most is ſzerentsésen élő Megyénkbéli nagy érdemű Püspökjét M. *Miklósi Ferentzet.* Így a' czímes Püspök, Praepoſt, és Nagy Váradi Kánonok, *Kereſztſzeghi Adorjáni Gróff Csáki Láſzlót* 's többeket: Így emberelte meg a' világi állapotban élő, 's a' polgári Renden lévő érdemes Férfiakat is (Viros e Statu Civili bene meritos) *Tokodi György* Királyi Tanátsost, 's azután ama' roppant tudományáról 's Király és Hazai érdemeiről orſzágos bötsüllést érdemlett *Senquiczi Kovátsits Márton Györgyöt*, ezen ſzázadnak nevezetes, bölts íróját, 's az írónak méltán igen igen tiſzteltt bötses barátyát, kinek elháltt első jó hitveſséről ékes halotti verſeket írván, azon példás és tökélletes életet élt Matrónának, 's legjobb korában ez életből iſtenesen kimúltt Uri Aſſzonyságnak életét, dítséretes viſeletét, 's aztat fényesített ékes tulajdonságait olly gyönyörűségesen, érzékenyen, és környűlálláſoson előadta, hogy minden józanon gondolkozó; 's igaz Lelkű Férfiak kívánságai ſzerént, bár a' jelen lévő ſzázadnak Aſſzonyai azon ſummás leírásban minteggy tűkörben, a' más csábító üveg tűkör hellyett, tekintenék 's néznék meg magokat az előbbeniben, 's mérsékelnék onnan mindennémű tartozásokat. Tovább megüdvözlette ama nagy érdemű, híres és tudos *Felsőpúlyai Büky Jósefet*, az orvosi tudomány Doctorát, N. Bács, Bihar, 's

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

több N. Vármegyék hites Táblabíróját a' Jénai Mineralogica és Phyſica a' Ratisbónai Botánnica, a' Halebéli (Halenſis) Medica vagy is Orvosi, a naturae curioſorum, az az, a' terméſzet titkait kereső 's felfedező Burkuſi túdos Társoſságoknak tagját, ki az Íróval eggyütt, 's eggy időben úgymint 1780-ban a' Budai Univerſitásnál úgy mint emez az Orvosi, 's amaz a' Törvény tudományos Oskolákban azoknak megtanúlása végett járván, a' midőn ezen *Felsőpúllyai Büki Jóſef* minden eggykorbéli tanúló társait igyekezete 's tanúlás ſerénysége által nyertt előmenetelével felűlmúlta, 's az óltától fogva az Íróval állandó ſzíves barátságban élvén, ſzíves eránta viſeltető jó vóltának bizonyítása okáért rólla e' ſummás jegyzést téſzi:

Ugymint első napfényt látta ezen túdos Fő Orvos az Írónak ſzíves és tapaſztalt mindenkori igaz Baráttya Bács Vármegyének Szántova Hellységében Fő Nemes Szülöktűl 1760-ban December Hónapnak közepe táján, és így abban az Eſztendőben, mellyben az Író Apr. 24-kén Nagy-Váradon előtte 9. Hólnapokkal ſzülettetett. A' Budai Univerſitásban tanúlta 1780 ban az Orvoſi tudományt, a' mikoron vele megismérkedett ottan: 1782-ben Auguſtus 27-kén az Orvosi tudománynak Doctorává rend ſzerént és ditsőſségesen gráduáltatott, onnan lön ſzülötte földjében 's Vármegyéjében Fő

Phyſicus, az az Fő Orvos holott 14. egéſſz Eſztendőkig, híven ſerényen, 's igazán és ſikeresen ſzolgált a' közjónak: kiterjedvén Orvoſi elmeségének, 's a' gyógyítás legfőbb figyelmet érdemlő értésének híre ezen Bihari Megyében illendőül meghívattatván, 's ide ſzerentsésen érkezvén 8. álló eſztendőkig felválaltt kötelеſſégének híven tellyesítésében eljártt, 's a' legfőbb házok' bizodalmát itten elnyervén, hogy a' különösöknek (privatis) annál könnyebben 's jobb móddal haſználhatna, a' N. Bihari Megye Fő Phyſicátuſsát önként alázatos megköſzönéſſel a' Státuſoknak és Rendeknek ſzíne előtt letette moſtani Fő Orvos *Sándorffy Jóſeff* Bécsből lett leérkezéséig, ki ſzintég jeles túdományú, 's ſerény igyekezetű és tudós Férfiú a' közjóért maga kiméllése nélkűl fáradozik.

Tovább az említett időközben úgymint 1787-ben 88-ban 's 89-ben a' Török háború alkalmatoſságával kegyetlenkedett döghalált (Peſtis) 8. Királyi Kamarabéli Ispotályoknak gondviſelés tere rajta fekvén, Syrmiumban a' N. M. *Eötvenesi Lováſz Sigmond* Királyi Commiſsáriuſsága alatt, ſzerentsésen megſzűntette, melly éjjeli 's nappali törődéſekkel, 's ſzemes vígyázáſſal járó nagy munkás fáradságát látván 's tapaſztalván ő Excellentziája, 's voltaképpen megismérvén magaſztalni, 's ezen egyébb tudományairól, jeles tulajdonságiról, 's különös

érdemeiről nevezetes Fő nemes Férfiút a' jövendőségre kegyelmének önkéntes ajánlásával 's ígéretével megemberelni méltóztatott. Méltán is, mivel a' régi történet jeles írók bizonyságai szerént is az illyetén Férfiak, az országlók, úgymint az Országok és az azokban lakozott mindenféle Nemzetek által érdemek szerént megtiszteltetének, 's jutalmaztatának: Így tett Artaxerxes Persák Királlya, elkövetvén minden módokat, hogy Hypocrates híres Orvoſt udvarában béſzerezhetné, ki eránt is eggyik Fő Udvari Tiſztyéhez illyen levelet írt.

Rex Regum magnus Artaxerxes Hircani S. Hipocratis Medici Æsculapio prognati ad me fama pervenit: Da igitur operam ut aurum illi tribuas quantum cupit, aliaque item quorum indiget, et ad me mitte: Erit enim is, par honore ſummis in Perſide viris: Et ſi quis alius fuerit in Europa Vir clarus, hunc Amicum domui noſtrae redde, nec parce pecuniis: Suidas:

Ezen *Hypocratesnek*, ki *Illyriumban* a' dög-halált (mint *Büky Jósef Syrmiumban*) megállította és szüntette, a' midőn Hazai honyában visszatérne, a' *Görög Ország 's azon egéſſz Nemzet* éppen azon tiſztelettétellel, mellyel *Herculesnek tett áldozatot:* A' mellyet bizonyít *Seneca* a' maga munkáiban, és *Syllius* a' Hercules

oſzlopairól írott könyvében: Annak okáért hellyes voit a' N. M. *Eötvenesi Lováſz Sigmondnak*, mint Királyi Biſztosnak, a' *Felsőpüllyai Büki Jóseffnek* tett fogadása, hellyes *Illei Takáts Károlynak* eggy felűl, más felűl pedig *Peretsenyi Nagy Láſzlónak* az Iró hajdani kedves Tanítványának a' tiſztelettel említett túdos Fő Orvosnak ditső neve napjára 1804-ben ſzenteltt versbéli emlékezettyek, melly Munkának homlokára az első ezen *Lemmát* jegyzette *Felix qui tantis animum natalibus aequas: et partem tituli non ſummam ponis in illis. Ipse canendus eris: Lucanus ad Piſonem*, A' máſik pediglen: *Te natum bonum genuit, doctrina benignum effecit, virtus caetera dona dedit. In bonitate TUA confiſus, paucula vinctis auſus ſum numeris vota ſacrare TIBI. MICHAEL TERTINA, inter SIMONIS FABA Carmina Cap. X. §. VI. Pag.* 212 - 213.

Büki Jóſef túdós vóltáról téſznek így más nevezetes Irók is emlékezetet úgymint *Legeſis Statuten und Verzeichniss der Mitglieder der Herzoglichen Societät für die geſammte Mineralogie zu Jena* 1804. *pag.* 16. És máſik: *Zeitſchrifft von und für Ungarn. Herausgegeben von Ludvig von Schedius Jaargang* 1804. *Januar. Pag.* 56. téſznek erről további tanúbizonyságot több már előemlített külső Tartománybéli túdos Társoſságoktúl nékie küldettetett Diplomái,

mellyekkel ő érdeme ſzerént megtiſztelte-
tett, 's vígaſztaltatott, ő mondom, ki a'
fellyebb említett Tudományos és Orvosi ér-
demei kívül 1789 dik Eſztendőben az Újvi-
déki (Neoplanta) Királyi Gymnaziumnak i-
gazgatását 's kórmányozását böltsen vezér-
lette, és e' tekéntetben is a' Tudományos
Láthatáron magát újjabb érdemfénnyel is-
méretesé tette, és a' ki végre tudós jo Or-
vos Társának *Sándorffy Jó'sefnek* a Bihar
Vármegyei Fő Phyſicátuſát önként által a-
jánláſſal engedvén, 's mint mondám a' Nagy-
Váradi előbbkelő Házoknak benne méltán
hellyheztetett bizodalmát megnyervén, ſzo-
ros gondviſeléſſel egéſségek' fönntartására
nézve ügyel, a' Görög eggyesűltt Katholi-
cus Püspök M. *Vulcán Sámuelre*, *Boros-
jenői Tiſza Láſzló*, 's Hitveſſe Római ſzent
Birodalmi Gróff *Teleki Katalintúl* ſzületett
Jóseff és *Lajos Catharina* és *Vilhelmina*
Gyermekeire, úgy *Noſticzi Thúrzó György-
re*, 's annak vóltaképpen nem is dítsérhete-
tő *Kövezsdi és Járdánházi Kováts Annát-
úl* ſzületett tíz élő gyermekeire; *Roglati-
czai Miskoltzi Farkasra* 's hitves jó Tár-
ſátúl *Szerdahelyi Szerdahelyi Agnestűl* ſzár-
mozott érdemes magzatira, (kinek nemzet-
ségéről alább következik a' Jegyzés) *Oká-
nyi* iffiabb *Szlávy Györgyre* 's annak hit-
ves jó Társátúl *Sipeki Balás Juliánnátúl*
ſzármozott *Karólina és Rózsa* Leány *Edu-*

árd és Miklós Fiú magzatira, 's minnyájoknak hozzátartozandóira:

Illy orvoſi ſzorgalmatos ügyeléſſel viſeltetik az Író és annak Teſtvér Sógora Kir. Tanátsos *Tokodi György* Házai eránt, ki is az Író Teſtvér Húgának *Vayai* az Úrban elnyúgodott *Vay Magdolnának Tokodi Györgynének* óldala mellett mind fogytig híven ſzolgálván, bár ha hoſſzas és régtől ólta a' ſzáraz betegségben sínlődő életét meg nem tarthatta, mindazonáltal minden a' beteget ismérő emberiségnek vélekedéſe, 's reménysége felett gyarló, és dűlő félben lévő életét gyámolította, és hoſzſzabbította addig, a' meddig az emberi tehetőség, az orvoſi tudományos tapaſztalás, 's a' ſegítségre kéſz igaz Kereſztyén 's minden önnön haſznot kirekeſztő felebaráti ſzeretet és ſzíveſség terjedhetett, melly ſzíves jó vóltáért úgy maga mint forrón ſzeretett Teſtvére réſzéről örökös köſzönettel, 's az elő fordulandó minden alkalmatoſságokban viſzontagolóſſal való ſzoros tartozását megismeri az Író; ki hogy *Illei Takáts Károlyról* kezdett jegyzését végezheſſe, azt ſem halgathattja el, hogy *Csokonai vitéz Mihály* híres, és maga után halhatatlan nevet hátrahagyott Verſzerzőnek koránti halálán kefergő legnagyobb érzékenységű, 's remek verſeket ő kéſzített, 's a' többi ſzámtalanok között az ezen munka íróját 's kiadóját, úgy ſzületése, mint neve nap-

jaira az elmúltt Eſztendőben érdeme fölött való kifejezéſekkel megüdvözőlvén, a' tökélleteſségnek ſzenteltt halmára eſzközlő módokat hintegetett 's útat mutatott: a' melly jó vólta ezen tiſzteletre méltó, 's méltán tiſztelendő ſzenteltt Egyházi Férfiúnak, elfelejthetetlen leſzen az Irónak emlékezetében élte végső ſzempillantattyáig:

Ez az érdemes és túdos Pap az, ki hogy az efféle, 'r egyébb munkák ſzerzésére, 's kiadására több üres időt, 's jobb alkalmatoſságot nyerheſſen az ezen Bihari 's Nagy Váradi Püspöki Megyében helyheztetett Érkeſerűi (honnan a' Fő Nemes 's nagy érdemű *Frater* Familia magát írja) Plébániára kívánkozott, a' hová is Lelki buzgóságától ismeretes Püspökje Mgos és Fő Tiſztelendő *Miklósy Ferentz* által a' ſzokásban való rend ſzerént kineveztetvén, moſt eggyütt a' legeltetésére bízattatott Juhainak 's Híveinek dolgában, 's a' külömbféle munkák kéſzítésében fáradhatatlanúl, 's megſzűnés nélkűl foglalatoskodik. Kinek üreſen maradott Archigymnáſium Exhortátori hivatalában következett, ezen Váradi Püspöki Megye Szentegyházi Férfiú *Kaiſzler Kereſztelő János*, ki az 1805-dik Eſztendőnek első Honap', első napjától az következett 1806-dik Eſztendő October 18-dikáig Káplányoskodván, itten Nagy-Váradon, eggyütt a' Nagy-Váradi Nemes Iffiúság Királyi nevelés Házban, (in Regio Ma-

gno-Varadinenſi Nobilium Convictu) felvállaltt Praefectúráját is nagy érdemmel viſeli, 's a' melly Convictusban a' Lelki gyontatás hivatalt minden fizetés és jutalom nélkűl folytatta az Exhortatori hivatalban előtte ſzolgáltt, 's moſt Érkeſerűi, 's annakelőtte Deretskei volt Plébánus, 's az Írónak is Lelkigyóntatója és Baráttya *Illei Takáts Károly*.

Ezen Királyi Convictus nagy érdemű Fő Regensének *Klobuſitzi Klobuſitzky György* Nagy-Váradi Kánonoknak Atyai nevelés gondoskodását, mennyire megismérik és magaſztallyák azon nagy és jó reménységű nevendékenyek, kiknek a' kedvező Egeknek gondviſelés kegyelméből ſzerentsejek engedődött jó Atyai 's Előljáró kormányſzárnyai alatt neveltetni, ezen 1805-dik és 1806 dik Eſztendőben, *Kövesligethi Riskó Mihály* azon N. Convictus legfőbb Oſztállyának rendes Praefectuſſa által ſzerzett, 's Nagy-Váradon Szent György Hayának 24 kén neve napjára *Fogaraſi Fogarasy János* által jól elmondatott két rendű Beſzédje elege bizonyíttya, mellyeket úgy a' rendes és ékes magyarság, mint a' magyar egyenes ſzív kimutatására nézve könyvében béiktatni méltónak ítélte az Író.

BESZÉD

mellyet
Főtiſztelendő Kanonok, és Regens
KLOBUSICZKY GYÖRGY ÚR
Érdemes Nevének Innepe alkalmatoſságával
a' Nemes Királyi Convictus legfőbb Oſztályának nevében legbuzgóbb ſzeretetének, 's
hálaadatoſságának örök zálogául elmondott, 's bé nyújtott
FOGARASY JÁNOS
Nagy-Váradon 24. Apr. 1805.

Főtiſztelendő Kánonok és Apáth Úr!
minden tiſzteletre méltó kegyes
Kormányozónk!

Valahányſzor betses Nevének fényes Innepe gyenge érzésű nevendékjeinek örömére láng, 's arany ſzínnel vilámmozó fényeſségben megjelent, mind annyiſzor eſedezéſekkel tömjéneztek a' Mindenhatóhoz Főtiſztelendősége' drága életének meghoſzſzabbítáſa végett mi előttünk azok is, kik már ma édes gyümöltsét ſzakaſztyák vett neveltetésöknek. Miólta nékünk is ſzerentsénk vagyon bölts kormánnya alatt kegyelmeiből réſzt venni, mi is igaz hálaadatoſságunk öſztönöző erejétűl ingereltetvén, mint ſzelíd neveléſű, és nemes ſzívű nevendékjei a' mi buzgó ſzívünkben ezen minnyájoktól óhajtott Innepnek alkalmatoſságával az örök Mindenhatóhoz Főtiſztelendőségé-

nek ſzerentsés állapottyáért, köteleſségünket megtenni el nem mulattuk.

Elérkezvén ez a' kívánt Innep ma is, melly annyira elöntötte érzékenségeinket édes örömmel, hogy tsak nem folyó lánga olvaſztá a' mi ſzíveinket, első, 's legſzoroſſabb köteleſségünknek tartottuk ezen emlékezetre méltó Innepet megülni, megſzentelni, 's ſzívünkben ezen fényes Innepnek díſzes elfogadására emelt Oltárokon buzgó áldozatokat tenni.

De, hogy megelőzzük azon bal ítéletet némellyeknek, a' kik abban a' helytelen, 's eggyſzersmind alatson vélekedésben vagynak, hogy mi ezt tsak ſzíves tettetésből csuſzkáló hizelkedésből, 's bévett ſzokásból teſſzük; ſzükségesképpen, 's világoſon ki kell nyilatkoztatnunk, hogy nem a' puſzta ſzokásból teſzſzük, mellynek hogy nem vagyunk rabſzolgái ſzembetűnő azon tetemes csorbából is, mellyet a' káros ſzokáſon ejtettem, midőn arra határoztam magamat, hogy érzékeny indúlatimat ditső emlékezetű Magyar Őſeinknek ſaját beſzédgyén fogom kifejezni, mellyre eddig a' holt deák beſzéd ſzolgált; mert ha a' ſzokásnak gyáſzos következéſeit voltaképpen le akarnám rajzolni, végét nem lelné beſzédem. Fel kell egyetemben fedezni (nem kémélvén Főtiſztelendőségének rózsa ſzínű ſzemérmeteſségét) azon fenék okokat, mellyeken épűl e' mai örvendezésünknek magos oſzlopa.

Halhatatlan Jótéteménnyei, mellyeket mind teſtünkre, mind Lelkünkre nézve ezer nyughatatlan gondoskodáſai között bőven hozzánk kimutatni meg nem ſzűnt: Atyai gondoskodáſai, ſzelídsége, mézes beſzédgye, 's maga ritka példája, mellyek által, hogy mi a' Tudományokban minnél ſebeſſebb lépéſekkel magunknak, édes Hazánknak, 's uralkodó Fejedelmünknek legnagyobb haſznára, Főtiſztelendőségének, és ſzerelmes Szülőinknek legédeſſebb örömére, 's vígaſztalására előbb lépnénk, foganatoſan ſerkengetni bennünket ſoha el nem mulatta.

Hozzánk lángoló ſzeretete, melly által a' tanulás súlya alatt elbágyatt kedvünket édesgető tanátsával úgy felébreſztette, meg vídamította, 's megújította; valamint a' víz gyöngyökkel villogó gyenge harmat a' nappali perzselő hívségtől eltikkatt gyengéded plántákat gyámolíttya, 's azoknak rekedő ſzomjúságokat enyhíti.

Tiſzta oktatásai, mellyekkel eltsüggedgedhetetlenűl a' nemes erköltsöket a' Tudományoktól ellágyúlt ſzívünkbe kiirthatatlanúl beoltani fáradozott, hogy így óriás lépéſekkel jobban előre meheſsünk, 's elérhetetlen czélunkhoz a' fő tökélléteſséghez közelítheſsünk.

Sok bús aggodáſai mind azokról a' haſznos eſzközökről, mellyek teſtünk' táplálására, egéſségünk', 's életünk fenntartá-

sára szükségesképpen megkívántatnak; szóval mind azok a' bölts rendelések, mellyek szükségesek arra, hogy mi minden fogyatkozás nélkül a' szép tudományokban, és jeles erköltsökben elébb lépheſsünk. De olly tágos mező nyilna nékem a' beſzédre ma, hogy határt nem találnék, ha minden kegyeſen hozzánk mutatott szíves hajlandóságait, 's tiſzta indulattyait eggyről eggyre lefeſteni akarnám.

Halhatatlan jótéteménnyei tehát azok az Főkutak, mellyekből örömözön boríttya szívünket mindenkor, valahányſzor szerentsénk vagyon betses, 's érdemekkel tellyes személlyét Főtiſztelendőségének szemlélni, de kiváltképpen ma, midőn maga is halhatatlan nevének fényes Innepét szerentséſen, és tellyes örömmel szenteli.

Bámulásra méltó dolog! Im a' hatalmas Iſtennek nagy ereje! mi, kiknek moſt a' gyönyörködtető öröm olly hathatoſan buzog szívében, hogy szerelmes olvadtában az tsak majd el nem csordúl; mi mondám az elhunyt hetekben, midőn Főtiſztelendőségének drága egéſségével együtt tsendes nyugodalmát is feldúlta, 's olly moſtoha környűlálláſok közzé szorította volt a' keſerves fájdalom, hogy nevelés házunkat özvegyen, minket pedig árván hagyni kéntelenített, melly keſerves érzéſeket, melly gyáſzos keſerűséget kelletett kiálnunk! De elűzte azon tömötön tornyozó fájdalmas keſerűség-

nek gyáſzos fellegit ſzerentsés megérkezéſe Főtiſztelendőségének, és a' mái napnak tündöklő ragyogáſa, mellynek fényes súgári behatottak a' mi ſzerelmes ſzüleinknek is ſzíve' mélyére, a' kiknek nem kevés gondgyok van Főtiſztelendőségének egéſségére, 's ſzerentsés állapottyára, és a' kik nem külömben öröm kiáltáſok között vígadnak ezen Innepnek ſzerentsés megjelenésén, mi érezzük, jól tudjuk mi, melly hálaadatos ſzívvel tartoznak ők Főtiſztelendősége' nagy érdemeinek. Meghatotta ſzíveket azoknak is ezen Innepnek ſugára, kik ennekelőtte voltak ſzerentséſek kórmánnya alatt Főtiſztelendőségének életbőltseſséget tanúlni, 's már ma tsak édesdeden viſſza emlékeznek a' vett jókra, 's ſzívekbe áldozatokat teſznek azokért.

Minnyájunknak örömárját neveli az is, mivel ſzemléljük, hogy ezen óhajtott Innep az eſztendőnek olly kellemetes ſzakaſzſzában eſik, a' mellyben az egéſſz terméſzet megujul, mellyben a' zöld bárſonnyal béborított mezők jó illatú virágokkal kedveskednek, a' tsendes erdőknek repülő lakoſi ſzívepeſztő Concerteket zengenek, 's úgy nyilatkoztattyák édes hangokan (a' mi leginkább tetézi örömünket) egéſz örömünknek nagy vóltát. De ki merje feſteni azon tavaſzi gyönyörűségeket? mellyeket tsak egy kifejtett érzésű embervalóság érezhet

legnagyobb mértékben, és a' mellyek halmozzák a' mái Innepnek fénnyét.

Valamint tehát a' vett kegyelmekért való hálaadatos szívünk, 's égő szeretetünk azok a' talpkövek, mellyeken a' mi e' mai nagy örömünk épül, úgy azon hálaadatosság, és szeretet a' mi szíveinket hatalmosan arra birják, hogy forró indúlattal kívánnyuk, 's óhajtsuk egész szívünkből, hogy ezen érdemes Nevének jeles Innepét sok esztendőkre szerentsésen szentelhesse, hogy betses életének arany fonalát nyújthassa a' legkésőbb üdőkre, és sok fáradságának jutalom koszorújául arathassa bé azon tiszta gyönyörűséget, melly elválhatatlanúl öszve van kötve a' munkás életnek alkonyodásával, 's ha egyszer a' testi halandóságnak lefizeti is utólsó zsoldgyát, jeles tettei elmellőzik még is a' halált, 's halhatatlanok maradnak azok a' siron tul is. Betses kép e, mellynek eleven oszlopokat emelünk hálaadatos szívünkbe, 's édes emlékezete, mellyet mi érzékeny szívünkbe arany betűkkel mélyen bémetzettünk halhatatlan marad. Életünk estvéjén is édes elragadtatással fogunk vissza emlékezni azon jótévőségére, mellyet most vídám ifiúságunknak szép tavaszán vagyunk szerentsések elfogadni Főtisztelendőségének drága kezeiből, mellyeknek bölts kormánya alá tovább is magun-

kat egéſz tiſztelettel ajánlyuk, 's meghajtyuk.

Szerzette Kövesligethi Riskó Mihály
A' Nemes K. Convictus' legfőbb
Oſztályának rendes Præfectuſſa.

A' máſik így következik.

Fő Tiſztelendő &c. Regens és Kanonok Úr!
Kegyes Kórmányozónk!

Ha mélyebb figyelmeteſséggel viſzſzatekéntek az elmúltt időkre, 's ſzoroſſabb visgálás alá véſzem különöſen azon édes emlékezetű eſztendőket, mellyeket Felséges Királyunk és édes Hazánk reménységgel tellyes örömére, kedves ſzüleinknek pedig vígaſztalására Főtiſztelendőségének bölts kórmányozása alatt eltölteni ſzerentséſek voltunk; úgy találom, hogy minden eſztendőben elérkezvén eggyſzer nagy érdemekkel tündöklő nevének fényes Innepe hálaada toſságunk jóillatú temjénnyével ezen Innepnek áldozatokat nagy buzgósággal tenni el nem mulattuk.

Moſt ismét ezen folyó Eſztendőben Fő Tiſztelendősége' előfordúltt Neve Innepjének ſebes villámja meghatván érzékeny ſzívünket eggybegyyűltünk, hogy itt eggy teſtben eggyező akarattal, és értelemmel

Főtiſztelendőségéhez vonzó ſzeretetünknek, és hálaadatos ſzívünknek világos jeleit, 's határ nélkül való örömérzéſeit kinyilatkoztaſsuk; de kegyelmes Egek! nem találok (hogy igaz meggyőződéſem ſzerént megvallyam) elegendő és alkalmatos ſzavakat, azon érzékeny indulatunknak és leírhatatlan nagy örömünknek kifejezésére, mellytől ſzívünk felgyúladván, lángol, és a' melly nagy ſebeſséggel minden érzékenységeinket meghatván annyira eláradott, hogy tsak nem folyó lángá olvaſztja ellágyúlt ſzíveinket.

De valójában nints is töves ok nélkül ez a' mi ſzer felett való nagy örömünk, mellyet minnyájunk ábrázatján örömmel lehet olvasni: mert mindenki ha tsendes Lélekkel, 's ſzoroſſabban megvisgálva Fő Tiſztelendősége' hozzánk mutatott atyai kegyes indúlatyainak 's nemes ſzívűségének örökké fennmaradó áldozatyait, bizonnyára meg fog győzettetni ezen nagy örömünk fundamentos voltáról, tsak azon, (hogy a' többit halgatáſſal elfedezzem) halhatatlan Tette által is, mellyet a' téli fársángnak innetső végén nem tsak nekünk Nevendékeinek tulajdon ſzemünkkel látni 's ſaját gyönyörűségünkkel tapaſztalni volt ſzerentsénk, hanem, a' mellyből ezen Nemes Megye' több fő 's érdemes Úri randú ſzemélyei is (a' mint ſaját valláſſok btzonyítja) egéſz a' tellyes megelégedéſig réſzt vet-

tek, és a' melly fényes mulattságnak pompája míg mai napig is friſſ emlékezetben vagyon minnyájunknál, 's meg is marad annak kedves emlékezete ſzívünkbe béoltva végső pihenésünkig, 's még a' ſiron tul is. Ez mondám egyedűl nem említvén Fő Tiſztelendőségnek több ſzámtalan hozzánk mutatott Jótévőségeit, elegendő ok lehetett arra, hogy ide eggybegyűljünk, 's ſzívünk örömeit ezen nevezetes Innepnapon kiöntsük: a' mellyen valamint egéſz ſzívünkből örvendünk, hogy azt, Fő Tiſztelendőségének tellyes kívánsága ſzerént ſzerentséſen és friſs egéſségben a' véghetetlen 's örökké való iſteni gondviſelés elérni megengedte, úgy tiſzta indulattal, 's forró kívánsággal óhajtjuk, hogy a' kegyelmes Egek kedvezvén betses életének, annak arany napjait a' leg legkésőbb időkre kívánsága ſzerént nyújtsák; hogy így kegyes Királyunknak édes Hazánknak haſznát és boldogságát ezután is munkálódhaſſa, 's előbb mozdíthaſſa; minket pedig kik magunkat ſzíves indúlatjaiba ajánlyuk atyai kegyeſségébe megtartani méltóztaſſon.

Ezek a' már megnevezett nagy érdemű Tudós Férfiak ezen Királyi N. Váradi Tudományos Kerületi Megyének 's Academiának előkelő tagjai, kik a' Nevendékeny Ifiúságnak hellyeſen oktatás és abban nevelés köteleſséget, édes Szülőik' képében

magokra válalván, Tanítványiakkal ſokkal több jót téſznek mint az nemző Atyák, és ſzülő Anyák, kik által tudniillik az iſteni imádandó gondviſelés életeknek 's lételeknek első zsengű idejét elrendelni kegyelmeſen méltóztatott; ők tudniillik ismértetik meg az alattok valóival a' tiſzta igazságot, ők tseppegtetik és plántállyák gondos, ſzorgalmatos és ſzemes vígyázás igyekezettel, 's éjjeli és nappali törődéſekkel elméjekben és ſzíveikben a' józan és hellyes gondolkodásnak, 's finumobb érzésű igaz nemes érzékenységeket, tanítván nem tsak *declinare a malo, et facere bonum, elkerűlni a' roſzſzat, 's követni és tselekedni a' jót, hanem abban mint ſzűntelen foglalatoskodni, 's magokat tökélletesiteni (perficere ſe.)*

Az illyenek útmutatás 's vezérlés gondoſsága által vergődhetvén a' Nevendékeny Iffiúság a' tökélleteſségnek ſzent halmára, júthatnak eggyſzer'smint Hazánk haſznos ſzolgálattyára 's földi boldogságokat munkálhattyák és elnyerhetik, úgy ide lent, mint oda fent, 's midőn az édes Szülői a' *phyſicum*, az az *terméſzetes*, ezek a' *moralis* az az a' *jó erköltsi életet* adgyák meg nékiek, melly nélkűl ugyan az előbbeni éppen azzá léſzen, a' mivé a' teſt a' Lélek nélkűl, következésképpen a' mennyivel a' nevelőoktatóknak érdemei felűlhaladgyák, az édes Atyáknak 's Anyáknak

érdemeit, annyival ezekhez mint édes Szülöknél nagyobb jóttévőkhöz tartozó kötelességeket, úgy az édes Haza, mint az abban ő alattok neveltettek, eggy rövid ſzempillantati üggyel könnyen mérsékelve kivehetik: Ezen nagy érdemű bölts tanító oktatók elálván ama' élelem módgyán könnyítő gazdálkodás úttól, különös haſzon kereséſtűl és mulatságoktúl, 's magokat igazán és egéſſzen a' köz jó haſznának magok és máſok által előmozdítására felſzentelvén, a' méltó tiſztelet és böcsület kívűl, jutalomra is, és az élelmeken ſegítőbb módra a' legſzentebb juſſon érdemeſek vólnának, 's nem általlya az Író megvallani, a' mit fájlalva tapaſztalni kínteleníteik, hogy a' *jelenvaló nagy drágasághoz képeſt* a' kiſzabott fizetéſekből vajmi ſzűkön és *nehezen élhetnek;* Tiſztelet mondom illeti őket, és a' kedvezés, mellyet a' régen előttünk hátrafordúltt ſzázadokban megadák örömeſt a' régi külömbféle nemzetek, 's a' ſzerént teſznek moſt is az velünk eggy élet ötöbéli pallérozott külső Nemzetek úgymint a' Frankok, Anglok, Oroſzok, 's a' t. kik a' magunk Nemzetbéli túdóſait magokhoz édesgetvén, böcsben tartyák, bőven fizetik, jutalmozzák, 's külömbféle fényes hivatal és rang czímekkel díſzesítik.

De tekíntsük már eggy kevesé, minthogy ſzó eſett rólla, az régiek előtt millyen böcsben tartatódtak a' bölts, tanultt,

's tanító Férfiak? Különös példát hagya ebben maga után hátra, ama' a' világ győzedelmi diadalmairól nevezetes, és meggyőzhetetlen Macedóniák Királlya *Nagy Sándor*, kinek e' Tekintetben több jeles kimutatásai közzűl tsak némelly nevezetesebbeket előadand az Író; úgymint:

Meghódítván, sőt egésszen semmivé tévén *Nagy Sándor* a' Persák Királlyának *Dáriusnak* egész hadi táborát, 's annak egész Birodalmával eggyütt minden ingó és ingatlan javait saját tulajdonává tévén, reá akadott a' Királyi kintstárban eggy tiszta 's öntött aranyba foglalt, 's minden kigondolható gyöngy, gyémánt 's egyébb legdrágább kövekkel kirakott jó illatú kenet szekrényre, 's mit tselekedett? a' szekrényt a' jó szagú, 's a' poshadó puhaság nevelő táplálmányitól kiüresítvén, Homerusnak könyveit szerkesztette 's rekesztette belé, így írja *Plinius* VII. Könyvének 29-dik Tzikkellyében:

Tovább *Nagy Sándor* elfoglalván *Theba* Városát, minden személlyválogatás és kegyelem nélkül, minnyájokon kegyetlenkedett, egyedűl *Pindarus* Versszerzőnek házát, 's vagyonnyait menten tartatni parantsolta, azonkívűl hajdani Tanítójának *Aristotelesnek* nevére Várost építetni rendelt, sok ezer embereket hajtván parantsolattya alá, a' kiknek serény szolgálattyok által a' Természet vizsgálás tudomány köny-

veit könnyebben és gyórsabban tökélletes végre vihetné, a' mint is úgy tellyesítette a' Király hajdani meſtere *Ariſtoteles*, hogy a' jelenvaló világ is ez napságig különös érdemlett magaſztaláſsal haſznállya:

Ugyan azon *Nagy Sándor* Plinius bizonyságtétele ſzerént *Apelleſt* a' remekrajzolásnak tanúltt meſteret elannyira kedvelte, hogy *Campaspes* ſzer felett ekes ábrázatú, 's ſzép teſtállású leány ſzeretőjét nékie önként általajánlva engedte: így ſzerették és böcsülték a' Tudományokat, es Tudóſokat többek és máſok is, a' mint a' többi előhozandó példás Történetekből még bővebben megértended: ugyan is

Plátó Siciliához közelítvén eggykor, a' mikor az akkoron uralkodó *Dionyſius Tyrannus* (mert e' vala azon üdőben az Uralkodóknak, vagy is Orſzáglóknak czímje) közelítő érkezését megértette volna, ámbátor rend kívűl felfúvalkodott, 's kegyetlenkedő Fejedelem vala, még is üveges hajót köztiſzteſségtételnek okáért küldötte köz böcsűltetésben éltt nagy böltsnek eleibe, ki midőn a' partra ſzerentséſen kiſzállott volna, válogatott magoſságú négy fehér lovas kotsijára, maga mellé vévén ünneplő különös pompával vivé magához, *nézd Plutárchust a' Dion életébe.* Ezen *Pláto* az *Æginetuſoktúl* megfogattatván, és az eladandó rabok' ſorjában helyheztetvén, *Anniceeus Cyrenaeus* a' Kereskedők-

tűl kevés ſumma pénzen megvásárlotta, 's a' felekezeti közzé *Athaenában* adván nékie úti költséget is, viſſzaküldötte: melly vásárlás pénzt az útra adott költséggel egyetemben azonnal hálaadóképpen viſſzaſzolgálván *Plátó* a' ſzabadítójának, ama' válaſzát vette, hogy úgymond ő nagy vétkének tartya, és isméri, hogy olly nagy jeleſségű férfit nagyobb ſumma pénzel és bővebben meg nem emberelhetett: jegyzéſt érdemel tovább az is, hogy *Ariſtoteles* hajdani Tanítványa lévén *Plátónak* forrón ſzeretett, 's híven mindenkor tiſzteltt, nagy és jó meſtere nevének, óltárt a' Templomjokban 's azon fölött oſzlopot emeltt, mellyre az alább következő Irás örök emlékezetre nézve ékeſen kifaragott betűkkel meczödött.

Haec illa eſt Ara, floribus redimita ſvave olentibus,
Quam gratus benemerenti ſtatuit Diſcipulus Seni,
Tituloque hoc teſtatus animum ſuum atque officium,
Platonem probandum probe a probis.

Ezen *Athaenabéliek* bölts *Zenó* Philoſophuſt annyira tiſztelték, hogy ő nálla letennék a' város kultsait, magát pediglen arany koronával, és réz oſzloppal megtiſztelnék, írja *Laertius*.

Amynthás Fia *Philipp* Macedóniának Királya, ámbátor mind ſzüntelen fennálló hadakozáſoktúl elfoglaltatott, még is a' Muſáktól, 's a' ſzelíd Tudományok tanúlásától ſoha el nem állott, kinek midőn *Nagy Sándor* Fia ſzülettetnék *Ariſtoteleshez* bocsájtott írás rendjeiben fő örömének ſarkallatos okát abban ſzegezvén jelentette, hogy *Sándor* Fia illy nagy Bölts' élete folytában ſzületett légyen, a' kitől ő időjártával a' böltseſséget, a' jó erköltsel egyetemben a' neveltetés úttyán béſzíjhattya, ezen levelét olvashatni *Gelliusnak* 9 dik könyvében; el nem halgathattya tovább az író *Nagy Sándornak* ama örök emlékezetre méltó jeles történetét, a' kit midőn eggy nagy vendége meglátogatna, 's a' kints Tárházát látni és vizsgálni kívánná, nem arany 's ezüſt, ſem gyöny, gyémánt 's egyébb értz és kő drágaságait, hanem kevés ſzámú jeles böltsekből álló kiválaſztott jó baráttyait állítá elő, melly tettével azt akará bizonyítani, hogy a' kintsek 's azoknak mindennémű ritka drágaságai, mellyek a' földnek rejtek gyomrából, 's a' kövek mellyek a' tenger fenekéről kihozattatnak, 's a' Birtokoſok kezeiben jutnak, ſem olly bötſeſek, ſem állandók, mint a' tanúlt, 's jó erköltsű barátok, mivel a' kints ma eggyé, 's hólnap máſé, 's az előbbeniről az utóbbira ſzáll, de ám az erkölts és tudomány elválhatatlanúl tartóſzkodik az ő birtokoſſa körűl, kit

híven követi sírhalmában, 's követi onnan az örökké valóságnak házában: ám *nemini non virtus et eruditio est venerabilis, seu peregrinus sive incola, seu diversae a Graecis Lingvae, sive Scytha: nam haec sola sui studiosos ornare, servareque potest:* Constant. Manass. Ann. p. 77. adde *Virtus se ipsa freta, et sui fiducia fere imperterrita, se ipsa contenta est, semperque sibi constat.* P. Æmil. L. 7 mo.

Alcibiades is nemesi büzkeségből melly a' búta kevélységtől messzebb áll, mint az Ég a' földtül, sok ajándékokat gyűjte *Socratesnek*, bötsesebnek tartván annak böltseségét, hogy sem a' földi legdrágább vagyonoknak semmiségét: ezt írja *Caelius* 11-dik Könyvének 73-dik Tzikkellyében: bölts *Zenó* Philosophust annyira bötsülték az Athaenabéliek, hogy ő nálla letennék a' város kúltsait, magát pedig arany koronával, és réz oszloppal megtisztelnék, írja *Laertius.*

Az Africai nevezetes *Scipio* oszlopba kifaragott képét *Ennius* Versszerzőnek minden had viseléskben magával hordozta, meghagyván még életében, hogy akár hol és melly földön történne halála, azonnal annak, kit életében ísteni tisztelettel magasztaltt, oszlopképe vele eggyütt temetődjön el: bizonyítya ezt *Ovidius Lib.* 3. *de arte* és *Politianus in nutricia.* — *C. Pompejus*, kinek az egész napkelet és napnyugot meg-

hódúltt, *Poſſidóniusnak* a' Böltseſség Tanítójának házában bémenvén, az ajtót a' hóhértól (mint akkor ſzokás vala) megzörgettetni eltiltotta, és a' veſſzőkötéſeket, (Fasces Lictorias) az ajtó küſzöbében hagyatni parantsolta *Strábo* 11. dik könyvében. Igy alatsony ſzületésű, az az, paraſzt ſzármozatú *Junius* Philoſophuſſal *M. Antonius* Csáſzár tanátskozáſokat mind ſzüntelen tartott, kit Polgármeſteri hivatalra emelvén, halála után oſzlopemeléſſel díſzesített *Julius Capitolinus* bizonysága ſzerént.

Midőn *Hermolaus* a' Venetziabéliekhez követségben küldettetvén (ki tudos mivoltának híre meſſze kiterjede) 's Flórentziához közelítene, *Medices Lőrincz* (Laurentius Medices) ki ſzintég maga nagy böltseségű, 's tudományú ember vala, noha láb köſzvény nyavalyában (Podágra) ſzenvedne, ſok barátyaival eleibe ment, 's őtet a' *Caina* Majorházában, *villa Caina* békéſérvén, azzal meg nem elégedett, hogy őtet nagy emberséggel megvendégelte, hanem azon felül örök emlékezetnek okáért, azon egéſz majort, kerteſtűl, épületeſtűl, 's drága válogatott könyvekbűl álló Tárjával egygyütt megajándékoſzta, *Ctin. Libr.* 15. *Cap.* 9 *no.* (*Kár hogy ezen Medices hires Nemzetség defficiálván, követőkre nem tanál ezen praetenſive megvilágoſodott világban.*)

Bannoniai bölts *Compegnio János* a' Pataviumi Gymnáſiumban a' Tudomány ta-

nítás véget kihivattatván, midőn a' Város kapujához érkezne, a' Város Tanátsa, a' Tudományos Kerületi tagokkal, 's az egéſſz népséggel eleiben tódúlván megköſzöntették 's üdvözlették őtet: Nagyobb annál, hogy *Trájánus* Csáſzár *Dion* Sophiſtát és Philoſophuſt mindenkor kotsiján hordozta, 's bémenvén Rómában győzedelmi pompával, 's maga mellé ültetvén, bévitte: *Suidas apud Volaterran.* Így *Domitiánus* Csáſzár kegyeſsége által *Syllius* Versſzerző a' harmadik Polgármeſteri hivatalra (Conſulatum tertium) emelődött, innen *Mart. Auguſto pia Thura, victimasque pro noſtro date Syllio Camenae; — biſſenos jubet en! redire faſces:*

Számkivetett ſzerentsétlen *Ovidiusnak* is, ki a' vadságban élő, és a' ſzelíd Tudományokat mivel nem ismérő, azért nem is kedvelhető *Geta* Nemzetbéliek között meghalálozott, azon bárdúlatlan Nemzet ſzánakozáſſal elegyes tiſzteletből pompás halotti bóltozatot (ſepulchrum Magnificum) állított, 's az ő lelketlenűl maradott teſtének meghidegűlt tetemit az Anya föld gyomrának, honnan eredett, különös halotti tiſzteſségtétellel általajánlotta. *Arrianus* történetjegyzőt (Hiſtoricum) ki *Nagy Sándornak* jeleſen viſeltt dolgait Írás rendekben ſzedvén, nékiek bémutatta, ezen, 's több egyébb tudományos érdemeire, böltseſségé-

re, 's jeles erköltseire nézve az előkelő fényes Polgárl hivatalra emelték:

Így, *Mátyás* Pannóniának örök hív emlékezetében fönn maradandó Királya, Német Nemzetségű *Monteregius Jánost* jeles újság írót nagy böcsülettel, 's gazdagságokkal jutalmozta *Volaterr* szóval, hogy a' több számtalan példák előhordásával végre únalmot a' kifejtett Olvasónak ne okozzak, rövideden, bár ha fájdalommal is megvallani kíntelenítetek, hogy hajdanában a' régi századokban az eszes mesemondók nagyobb böcsben tartatódtak, és jutalmaztattak, hogy sem e jelenlévőségben a' valóságos bőltsek, túdósok, tanítók, oktatók, 's a' történeteknek hív jegyzői, kik a' földi halandóságnak, 's felejdékenységnek setétes öblébűl az érdemeseknek jelesen viselt dolgait, neveikkel egyetemben fáradhatatlan munkásságokkal kiragadni, 's a' jövendőségnek által szentelni törekednek.

Már ha a' tudományoknak, légyenek azok bár mint mondatik, *liberales* vagy *illiberales* előmenetelét, ditsőségre, 's virágozásra kiterjedését közelebbről 's eredetileg tekintyük, aztat egyenesen a' Músák hívebb kedvellő tisztelőinek költsönös vetélkedéseiben tanálhattyuk fel, a' melly nélkűl semmi tudományos szék (nulla scientiarum sedes avagy Academia) sem kezdődhetett, sem azoknak Tagjai eggymás közt megkívántató költsönös vetélkedések nélkűl

többre 's nagyobbra nem terjedhetett. Ezen Tagok pediglen *ha eggy forma Sorsuak, Rendűek, és Státusbéliek, a' felvett tzélhoz éppen nem érhetnek, mivel mozgásra nem eredhetvén a' tökélletesítésnek rúgó tolla, munkálló és végre siettető szere az önnön böcsülésből eredő vetélkedés, legottan az előmenetel is hátrál tőlle:* Oka ismét ennek az, hogy az illyen egyenlő Státusbéli Tudományos Társaságoknak *Előljárói*, kik köztök és velek *hasonló* 's kevés hatalmú 's előbb tekéntetű *Tagok* akár jó akár rosz Renden indúllyanak és follyanak a' tökélletesítés tárgyra intéztetett dolgai, behúntt szemmel kíntelenítetnek hagyni, 's halgatással elnyögni, még a' markolható hibákat is.

Ezt jól előre kinézvén a' Magyaroknak úgy meggyőzhetetlen, mint a' tiszta igazságnak, böltseségnek, 's virtusnak forrón kedvellője, 's az igaz érdemnek vóltaképpen böcsüllője, 's áldott örök emlékezetű 34-dik Királlya *Corvinus Mátyás* kit eggy szívvel és szájjal minden külső Nemzetek most is égig magasztalnak, midőn az előtte 6 dik Magyar Ország Királlya *Sigmond* által állított Académiának megújjításához, 's annál fogva többre viteléhez fogna, előbb a' Tudományok köztanítoinak (publicis Scientiarum Professoribus) bőv fizetéseket, 's annakutánna az ôket szorgalmatosan halgató Tanítványainak kinek kinek érdeme és

nyertt előmenetele mértéke szerént esztendőnként és személlyenként nagy ajándékokat rendeltt, azokat kiadatni parantsólta, 's jutalmokat maga is osztogatott. Kiválaszttván e' végre az eggyházi szerzetes, 's világi renden eggvelgest lévők közzűl kitetsző jelesebb Tudósokat minden Státus válogatás nélkűl, ollyanokat tudni illik, kik akkori üdőben az egész Europában tudományos voltokról nevezetesebbek valának, hogy így a' vetélkedés úttyán felhevűlvén bennek a' Muzsai szeretet, az nékie élete fogytáig igen igen kedves Magyar Nemzetének pallérozását siettetné, jól elméjében tartván ama közmondásnak valóságát *ars longa vita brevis*, az az keskeny határ közzé szorúltt, gyarló életünkhöz képest, vajmi véghetetlenebbűl messze ered a' tudomány és tanúlás mesterség, melly ismét kettőztetett serénységet, 's fáradhatatlan munkásságot szükségképpen megkíván.

Így hívott ő ki Magyar Országra, Olasz, Németh, Lengyel, Cseh, és egyébb Országokbúl minden Státusba és Renden lévő tudósokat, kiket nagy tiszteséggtétellel elfogadván, 's beszerkesztetvén, fizette, 's nemesítvén földi vagyonokkal, 's jószágadományokkal boldogitani soha nem szűntt, azomba személlyesen is meglátogatván, velek szintég társalkodott, mint gyakorta tanátskozott is, 's ezen Tudósoknak tanátsival élvén, a' minthogy belűlről a' hazai dolgo-

kat, 's mindennémű ellenállapotokat a' leg jobban kiſzabott renden elintézte, úgy a' fegyvertviſelő vitézeket, 's az egéſſz hadi ſereget mindenkor jó lábon tartván, a' jól vitézkedetteket is külömbféle jóſzágadományokkal 's fő hivatalokra menetelekkel, (mint az előtte ditsőſségeſen orſzáglattok megſzokták) bővségeſen megjutalmozván, bőkezűsége minden ki érdemesnél ſarkantyúul ſzolgála, hogy a' tökélleteſség ránézveségében többre és nagyobbra erednének az előbbenieknél:

Így megnyervén 's meg is tartván a' nemzeti köz ſzeretet erős és megveſzthetetlen bizodalmát, 's ezáltal félelmet gerjeſztvén a' külső nemzeteknek ſzíveiben mindenfelé, mere tsak mentt, 's ditső híre 's nagy neve kiterjedett, győzedelmeskedett: Ő állította a' kiválaſztott tudos Férfiaknak munkáſságok által akkor az Európában legfényeſebb 's jeleſebb Nemzeti Könyvtárt (Bibliothecam Regnicolarem) melly a' préda ellenség rabló markai által későbbre annyira elpuſztultt vala, hogy alig lehete a' moſt a' *N. M. Sárvári Felsővidéki Gróff Széchényi Ferencz által* állított, 's az ő Excellentziája örök ditsőſségben maradandó nagy nevét czímező nemzeti Könyvtárjában megláthatő *Corvin Mátyásnak* imádságos könyvére találni, hagyván ezen régen ditsőűltt Király maga után a' jövendőség előtt ditső nevének halhatatlan-

ságát, 's elnyervén régen a' mennyben a' nagy Lelkűeknek tulajdon 's vég nélkűl tündöklő koronáját.

Ezen ditsőűltt nagy hazai érdemű, 's Fölségű, 's vég nélkűl való emlékezetű Királynak példás nyomdokit ſerényen követte Fölséges *Mária Thereſia* is, hajdani Római Csáſzárné, és Magyar Orſzág XLIX. Királynéja, ki mint *Corvin Mátyás Atyai*, úgy bóldogúltt és ditsőűltt *Thereſia* igaz és valóságos *Anyai* ſzeretettel inkább, hogy ſem Királlyi hatalommal kórmányozta azon nékie igen, 's igen kedves *Magyar* ditső nemzetet, melly ismét a' ditsőűltt Apoſtoli Királyné Fölségéért annyit elkövetett, hogy majdan a' lehetőségnek határán is túl eredettnek lenni tetſzett. Ugyan is

Tekéntsünk viſſza a' 1741. dik Eſztendőbéli veſzedelem ſzövevényekkel körűl borítatott üdőnek moſtoha környűlálláſaira, a' midőn ama' ſok diadalmi koſzorúval ékesűltt nagy hadi Vezér, 's eggyſzer'smind Orſzágunk Nádor Ispánya *Erdődi Gróff Pálffy János* fő kórmánysága alatt, ditsőűltt *Nagy Thereſia* Anyánk Királynénk ellen hét hatalmas ellenségek eggyſzerre minden felűl támodnának, 's Ő Felsége az Orſzág gyűlésén ſzentséges karjain tartván tsötsömös II dik Jóſeff gyermekét, a' Magyarok aczél keménységű hívségéhez folyamodna, nem de eggyſzerre 's majdan ſebes villámként fegyverre keltt 's kiállott a' hir-

telen ſzemélyeſen felkelő Magyar Nemes Lovaſság és gyalogság ſereg, mellynek kinyiltt 's ſzeretett Királyáért 's édes Hazájáért a' halál ölében is vídámúl ſietö hív kebelében a' vitézség tüze lángal lobogva égett vala, nem de mind ezeken a' het ellenségeken, a' minthogy a' rettenhetetlen 's veſzedelmet és Hazaáruláſt nem ismérő Magyar valaminthogy hirtelen fegyverre kapott, úgy nem hoſſzas üdő múlva meg is menté a' veſzéllyektől koronás Fejét, nyervén mindenfelé vitézi boroſztyán koſzorút 's győzedelmi diadalmot.

Valának pediglen a' lovaſság ſeregnek Fő ezeredes Vezérei *H. Eſzterházi Antal*, *G. Eſzterházi Ferentz*, Fő Kapitányai pediglen *G. Eſzterházi Miklós*. *G. Forgács Ferencz*, és *Benyovſzki Pál*. A' gyalogság ſereg Vezéréi külön valának *B. Andrásy*, *G. Betthlen*, *G. Forgáts*, *B. Haller*, *B. Ujvári* és *Szirmai Tamás*: Az egéſſz felkeltt katonaság Fő Vezérjei pedig, vagy Feldmarſchallai, az Orſzág Bírája *G. Eſzterházi Jóſeff*, *G. Károly Sándor* és *G. Csáki György* a' regularis Had ſeregnél pediglen *G. Nádasdi Ferencz*, *Feſtetits Jóſeff*, *Baranyai János*, *Lázi Báro Ghilányi*, *G. Gyulai Sámuel és Ferencz*, *G. Pálfi János*, *Leopold*, *Rudolph és Károly*, *Baboltsai Hadik*, *Beleznay*, *Erdődi*, *Török*, *Kálnoki*, *Semſei Oberſter*, 's a' többi. Kik hogy túdos és a' had ſereg kormányo-

zásához jól értő Magyar Vezérek és Generáliſok voltanak, tudós és igen is alkalmatos vitézségek 's minden felűl győzedelmeskedéſek, nyilvánságosá tették, 's megmutatták.

Ennekutánna oda fordította gondját Fölséges *Mária Thereſia* hogy megismértethesſe a' Magyar kedves nemzetével is, melly igen ſzívén hordozza *Magyaroknak* ama' ſzeplőtelen nemes hívségjeket, mellyel az ő óltalmazására ſzerentsés megmentéſſel kikeltek a' legveſzedelmeſebb ſzámos ellenségek ellen, 's koronájának ditsőſségét fenntartották. Melly nemzeti a' ſzéleſen kiterjedett világnak ſzemében tűntt áldozatot, kegyeſen elfogadván ditsőűltt *THERESIA*, az Orſzág Nádor Ispányához Gróff *Pálffy Jánoshoz* botsájtott, nagy örömet jelentő Királyi levele által a' *Magyarok* vitézségéről, (mellynek egyedűl minden boldogságát tulajdonítá) megtzáfolhatatlan bizonyságot tett, 's megköſzönvén nyilván való próbákkal megerősített remek hívségjeket, a' nemzet boldogításáról ígéreteket, 's újjabb fogadáſokat tett, eme' kifejezéſekkel élvén Királyi kegyelmes írott rendjeiben: *Nints tehát ſemmi a' mit a' Magyarok tehetségében és hívségében ne ígérjek magamnak minden alkalmatoſságokban: nints is ſemmi a' mit az Orſzág javára örömmel és jó ſzívvel tselekedni kéſz ne légyek.* 's a' t. Azért *Budán* ama híres Magyar Királyi Palotának,

mellyet hajdan *Nagy Lajos* épített, 'S*igmond* ékesített, *Corvin Mátyás* pediglen a' legfényesebb ékességre emeltt, hellyre állításához az ő születése napján Pünkösd Havának tizenharmadikán 1749. Esztendőben nagy pompával fogatott, a' *Magyarság*' oda gyűltt színének örvendezései között:

1773-ban A' Római szent Szék előtt legjobban tudva lévő sarkallatos okokra nézve eltörültetvén a' *Jesus Társaságának* szenteltt Férfiú Szerzetes Rend (mellynek fennáltakor igaz testi és lelki tsendességben élő világ az ezen egésSz világot elborító emberi vér özönt tsak messzünnen sem tudta gyanítani) annak summás jövedelmű jószágai mind egy summában a' Tudományos Kerületi Megyéknek felállítasára, jó rendben szedésére, 's abban szorgalmatossan megtartattatására fordítódának, Királyi rendelés tétetődvén, hogy azon Megyéknek Fő Kormányozói, Előljárói, 's tanító tagjai ezen köz jószág és pénz gyűjteményből (Fundus publicus) fizetődjenek: Melly Királyi végzés Diplomatice megtétetődvén, a' mindennémű Tudományok' tanítására köz eggybengyülekezet (Generalis Concursus) Pestre meghatároztatván, minden Státus és Rend külömbség nélkül a' próbatétel és kiállás véget meghívattatának, 's a' szerént a' mint Tudományos vóltoknak jeleit kimutatták, megválasztatván, kineveztetének.

Ekkor látott napfényt az újj nevelés és tanítás módját tárgyozó Könyv illy czím alatt: *Ratio educationis, totiusque Rei Litterariae per Regnum Hungariae, et Provincias eidem adnexas. Vindobonae Typis Joan. Thom. Nob. de Trattner Sac. Caeo. et Reo. Aplicae Mattis Typogr. et Bibl.* melly ismét megújjítatván, és tökélletesítetven az Ország e' végre kirendeltt küldötsége által (per Deputationem Regnicolarem) Stylusba vette, és hellyesen elkéſzítette *Szerdahelyi Görgy Aloyſius*, a' ſzent Iſtváni Kereſztes Rendnek Vitéze, Cs. Kir. Tanátsos, ſzent Móritznak Bóthi Apáth Ura, a' Váczi Cathedralis Szenteggyháznak Kánonokja, és Poenitentiáriuſſa, vagy is Gyóntatója, a' Conſiſtoriális ſzéknek Aſſeſſora, a' ſzelid és böltselkedés Tudományoknak Doctora, eggy a' Tudományos láthatáron előkelő nagy érdemű férfiú: 's ezen utóbbi munka újjabb rendelés ſzerzeményekkel megvilágosítatván, napfényt látott, 's közre botsájtódott, kinyomtattatván Budán a' Peſti Univerſitás Typographia betűivel.

Így állítódott fel Budán a' hajdani ditsőűltt Magyar Királyok' kies és pompás lakhellyén az Magyar Orſzági minden Tudományos Kerületi Megyéknek, 's mindennémű kigondolható Tudományok nemeinek eggy Fő Anya Oskolája, (Regia Scientiarum Univerſitas Budenſis) melly 1780-dik Eſztendőben az akkori Univerſitas Praeſeſſe, vagy

is Fő Kormányozója, nagy méltóságú böltseſségű ſoha el nem felejthető *Zajezdai L. Báró Patachich Ádám* Ő Excellentiája, mint Királyi e' végre az alkotó Fölség által kineveztetett Commiſsárius által nagy pompa fényel inſtálláltatván, ékes akkoron tartatott fontos és velős beſzédje is közre bocsájtódott eme' Czím alatt: *EUCHARISTICON Magnae MARIAE THERESIAE Auguſtae Romanorum Imperatrici, viduae Apoſtolicae Hungariae Reginae, dum ſecundis Regni vicennalibus Rem Hungariae Litterariam UNIVERSITATEM BUDENSEM Regiam Nobilium Academiam Thereſianam VII. Kalend. Julii conſtabiliret, Diplomatisque firmaret, dictum ab Adamo e Liberis Baronibus PATACHICH de Zajezda Metropolit. Colocenſis, et Bácsien Eccleſiarum Archi Episcopo, Jns. Ord. S. Stephani Regis Aplici Magnae Crucis Equite, utriusque S. C. et R. A. Mattis actuali intimo Status Conſiliario, ad Exſam Tabulam Septemviralem Cojudice Senatus Regiae Univerſitatis Budenſis Praeſide, AA. LL. Philoſophiae, nec non SS. Theologiae Doctore: Budae Typis Catharinae Landerer viduae MDCCLXXX. Die 25 a Junii.*

Senatus mondom, az az Tanátsoſság állítódott ezen Budai Univerſitásnál, több külömbfele úgymint *Magnificus Rectori, Facultáſok' Decánuſi Seniorai, Sacer Ora-*

tor Actuarius, *Cancelliſta*, *Pedellus*, *Curſor*, 's egyébb hivatalokkal eggyütt, mellyek közzül az előbb nevezetekre, mint előbbkelőkre rend ſzerént emelődének, 's következének a' külömbféle Tudományok Tanítói (Profeſſores Scientiarum) az Univerſitás Académicus Magiſtrátuſsánál hagyattatván ſokáig ama ſenki máſtúl nem függő hatalom, melly ſzerént az Univerſitás akárminémű ellen állapottyait (objecta Univerſitatis) ők magok között folytatták, intézték 's elidézték mind addig, méglen későbbre, 's nem igen régenten a' N. M. Királyi Magyar Helytartó Tanátshoz tsattoltatván *Studiorum Commiſſio Regia* rendelődött, mellynek moſtanság előlülését ditsőſségeſen tartya N. M. *Galanthai Gróff Eſzterházi Jóſeff* Csáſzári Kir. Fölségünk valóságos Kamaráſſa, belső titkos Tanátsoſſa, a' N. M. Magyar Helytartó Tanátsnál referens Conſiliarius, 's Nemes Zemplény Vármegyének nagy érdemű Fő Ispánya Ő Excellentziája:

Aſſeſſorai pediglen *Szerdahelyi György Aloyſius*, kiről legközelebb az általa a' legſzentebb juſſon érdemlett tiſztelettel említés tétetődött. Következik *Petheö Jakab* Királyi Tanátsos, a' Nemzeti Oskoláknak Inſpectora és Nemes Szathmár 's Eſztergom Vármegyéknek nagy érdemű Tábla Bírája. *Markovics Mátyás Antal* mind a' két úgymint a' világi és Papi törvényeknek rend

ſzerént Tanítója (Doctor) Királyi Tanátsos, és Budáról a' Peſtre általvitetett Univerſitás Typográphiájának, vagy is Könyvnyomtatás Műhellyének Kórmányozója: *Pfiſterer András* az Orvoſi Tudománynak Doctora, Királyi Tanátsos, és Magyar Orſzági Proto-Medicus: *Kórbélyi Antal* az Eſztergomi Érſekség Megyéjének világi Papja (Presbyter Saecularis) és a' *Budai* Fő Gymnáſiumnak helybéli Kórmányozója (Localis Director) Actuáriuſok *Gyurikovics János*, ki eggyütt a' N. M. Királyi Magyar Helytartó Tanátsnál Concipiſta, és Zemplény Vármegyének Táblabírája és *Bikkesy András*, ki tsak ugyan a' tiſztelettel említett Királyi Magyar Helytartó Tanátsnál Concipiſta.

Ellévén rendeltetve a' fellyebb írtt mód ſzerént a' *MARIA THERESIA* Nemzetünk Anyai ſzorgalmatos gondoskodása által alkotott *Budai*, annakutánna *Peſtre* általſzállíttatott *Univerſitásnak* dolga és állapottya, eggyütt és eggyſzer'smind *Magyar* és *Horvath* Orſzágnak minden réſzeiben az *Poſonyi*, *Kaſſai*, *Nagy-Váradi*, *Győri*, és *Zágrábi* Tudományos Kerületi Megyékben az Académiák Fő és köz Gymnáſiumok (Gymnaſia et Archigymnaſia) azoknak Fő és Alkórmányozói (Supremi Studiorum Directores ac Pro-Directores) 's külömbféle Facultáſokra feloſztott Tudományok Tanítói, a' rendeltt hellyekre kineveztetvén, a' Tudományok' virágzásának ránézvesége-

ben *Corvin Mátyasnak* arany üdői, mint eggy újj életre térvén, *Mária Thereſia* Magyarok nagy Anya Királynéjának kegyelméből újjabb súgárokkal tündöklöttek, mint a' komor, és kedvetlen éjtzakának eltelése, 's a' regveli hajnal felkelése után, a' fényes, és egéſſz világ kerekségét, és térségét megvídámító nap világositván, a' halandóknak újj és friſsítő életet nyújt, eme' vers ſzerént: *Valamint az égnek ſetétes kárpitya, Bakatsin ſzőnyegét ő kétfelé nyitya, a' hajnal pirosló orczája kiderül, Attlatz felhőkből ſzép kantuſſa ſzéterül, úgy derül MÁTYÁSnak üdeje THRÉSÁban, kik' emlékezetek hív örök áldásban.*

Nagy *THERESIA* nagy *CORVIN MÁTYÁSként* nem tekintvén a' Státus vagy Rendbéli ſzemélly külömbségre, de méltó tekéntetben vévén egyedűl a' virtuſt, érdemet, és tudományt, 's az illyen minden féle földi és tengeri ritkaságokat felyűlmúló jeles tulajdonságokkal felruháztattokat, az Orſzágnak minden réſzeiben elrendelte, és kinevezte, kik eggymás közt vetélkedvén, 's a' hellyes tanítás és nevelés uttyán vezérelvén a' nevendékeny iffiúságot, (mellynek ſereges ſzámából ismét ſzámos és feles tanúltt tudóſok. Tiſztviſelők, hadi és polgári nagy érdemű jeles Férfiak, 's Orſzágunk oſzlopai válának) nem tsak hogy a' Hazánkba rend kívűl 's érdemek ſzerént bőcsültetének, hanem azon felyűl ſok halmok-

ra költt jeles és nevezetes, még a' külső Nemzetek figyelmét, és mély tiſzteletét is magokra vonſzó Írásmunkákat Préſſ alá, 's onnan közre botsájtának, a' nélkűl, hogy a' Hazától, 's annak földi vagyonokkal bővelkedőbb Polgáraitúl, *legalább igen kevés ſzámúaktól* ſegedelmet, annyival inkább jutalmot várhattak, és nyertek volna.

Mária Theréſia a' veſzélyes háborúságoknak közepette is, a' Tudományok' kiterjeſztéséről, 's a' Nevendékeny Iffiúság nevelés Ház felállításáról anyai módon gondoskodni nem ſzűntt, hozzá fogattatván a' Bécsi Nemes nevelő Háznak épitetéséhez, melly az Ő Felsége nevéről *Thereſiánumnak* nevezteték, 's mellyben már 1747-dik Eſztendőben neveltetének is minden örökös Tartománybéli Nemes iffiak, 's azok között az Írónak boldog emlékezetű édes Atya néhai *Vayai üdősbb Vay Iſtván*, 's későbbre moſt eggynehány Eſztendőkkel ez előtt annak édes Leányától, a' minapában iſtenesen e' Világbúl kimúltt *Vayai Vay Magdolnától*, és Királyi Tanátsos *Tokodi Györgytől* édes Szülőktől ſzármozott *Jóseff*, ki moſt N. Bihar Vármegyének Vice-Notáriusſa, és *János*, ki a' N. Báro Auffenbergi gyalogság ezerednél záſzlótartóskodik: Ezen Nevendékeny Bécsi Thereſiánumi Háznak (Collegium Nobilium Viennenſe Thereſianum) nagy pompájú, 's valóságos Fölségű épülés Alkotmánynak kieſen kiderűltt

homlokán, ezen a' földi halhatatlanságnak szenteltt Rajzolat látszatik.

ÆDES INAUGURATIONI NOBILIS IUVENTUTIS DICATÆ, QUAS D. M. THERESIA PRIMUM CONDIDIT MDCCLI IMP. CÆSAR FRANCISCUS II dus AUG. RESTITUIT MDCCXCVII.

Erről ha többet akarsz környülállásoson tudni, szerezd meg 's olvasd el ama könyvet, mellynek Czímje: STATUTEN DER K. K. THERESIANISCHEN AKADEMIE. WIEN in der v. Schönföldiſchen K. K. priv. Buchdruckerey. 1802.

Így a' nagy Lelkű Fejedelem kívűl hadat folytatván, 's a' katonaságot temérdek költséggel tartván, ithon sem kímélett semmit a' Tudományok előmozdításától, a' Tudosok előmenetelének érdemlett előségélésétől, ama' Bécsi Thereſianum Nevelés Ház tökélletes épités végbevitelétől, mellyben annakutánna, számos és feles jó Hazafiak, és derék vitézek nevekedének. Béköszöntött azomban kies olajfaággal az 1748 dik Esztendő, 's végét szakítá ama' rettenetes háborúnak, és minden uralkodó Fejedelmek megismérték *Mária Thereſia* jusait hellybe hagyván, 's megerősítvén a' Pragmatika végzeményt.

Mária Thereſia állította és alkotta a' Napkeleti Nyelvek Oskoláját, és a' követ-

ségre kéſzítendő nevendékeny Iffiúság nevelő Házát. (Coeſareo Regiam Orientalium Lingvarum Academiam Viennenſem) Ezen Académiának, melly nem tsak a' Cs. Kir. egyedűl Uradalomnak, (Monarchiae) hanem az egéſſz Europának is a' külömbféle külső és belső Nemzetek nyelveinek, 's a' legméllyebb Tudományok' tanítására nézve tündökfénye, eredeti ſzármozásárúl, időrűl időre tett előmeneteleiről, az nevelőknek 's ottan neveltetteknek, 's onnan külömbféle követség viſelés hivatalokra kikelttteknek sűrű ſok és nagy, ſzóval orſzágos érdemeiről ha mindeneket környúlálláſoson megérteni kedved tartandgya, olvasd e' munka írójának 1804-dik Eſztendőben Nagy-Váradon közre bocsájtott, 's előbb Cs. Kir. ő Hertzegségének Föls. *Jóseff* köz nemzeti ſzeretetben és a' legmélységeſebb 's igazabb tiſzteletünkben élő Nádor Ispányunknak béajánlott, 's ő Cs. Kir. Hertzegsége által a' Fölséges Auſtriai Háznak a' terméſzet alkotója által béplántáltt kegyeſsége által elfogadni méltóztatott könyvetskéjét, eme czím alatt: *Sermo Panegyricus, dum Caeſareo Regia Viennenſis Orientalium Lingvarum Academia natalem ſuum, quinquagenaria ſolennitate celebraret, habitus et dictus per Nobilem Bartholomaeum a Stürmer, libere redditus per Hungarum Patriae Civem, eumque Patrem, cujus Filius ibidem inſtituitur*, és az *Anthologia Perſica* Czím

alatt *Baro Jenisch* által kidolgozott bámulásra 's örök emlekezetre méltó jeles munkát (*Godefroid de Bouillon repreſente par les Eleves de l' Academie des Lang Orientales devant Leurs trés Auguſtes Fundateurs le* 18. *Decembre* 1757. *et le* 28. *Janvier* 1758. *repete par Leur Ordre et par Celui de LL. AA. RR. Mgr. 'l Archiduc. et Mad l' Archiducheſſe le* 4. *Mars* 1761. *Vienne in* 8 *vo.*

Ezen Academia felállítását Fölséges *Mária Theréſiának* javaslotta, 's projectálta ama' örök ditsőſséget mind itt mind ott érdemlett Monárchiánk hajdani bölts és hív Miniſtere Hertzeg *Kaunitz* 1753 ban az ezen tárgyhoz közelítőbb 's ſebeſebb lépéſſel jutható érésplánumát dolgozta ki néhai Fölséges *II dik Jóſeff* Csáſzár tanítója *van Swiet* 1754 ben első eljárója 's kórmányozója, 's rendben ſzedő feje vala *Frantz Jóſeff*, máſodik *Nekrep János*, mind a' két *Exjeſuiták*, így a' moſtani is *Höck Ferentz* ſzent Péter és Pál Apoſtolok Kátsy Apáth Ura 1777 dik Eſztendőben *Nekrepp* alatt jött mint Praefectus ezen Académiában, a' hol eggyſzer'smint a' Philoſophiában és a' Napkeleti Nyelvekben Profeſſor vólt. 1787 dik Eſztendőben Fölséges *II dik Jóſeff* által ezen Academiának Fő Directorává tétetődött, ki eggyütt a' Napkeleti Nyelvekkel taníttya az Osmanideſek, Persák, Turkómánnok, Arábſok, és Tatárok történeteit.

Itten nevelődének mondom, kik köz figyelmeteſséget 's tiſzteletet mind az Hazában, mind a' Hazán kívűl jeleſen viſeltt Magos hivatalok jeles viſelésére nézve érdemlettek, 's az Írónak azon munkájában hivatal 's érdemeiknek környűlálláſos előadásával nevenként előemlítetnek: itten neveltetnek moſt is kiből illyeneknek nyomdokit követői reménltetnek, az Írónak kedves *Imre* Fia kívűl a' Gróff *Volkenſteini*, és G. *Kufſteini*, úgy Hertzeg *Roſenberg*, Báro *Hiller*, B. *Hingenau*, B. *Pichler*, GG. *Galler*, *Lengheimb*, *Márzány*, *Tanzy* nagy ſzületésű Házoknak jeles tsemetéi, kik a' tiſztelettel említett nagy érdemű tudományú 's a' legjobb ſzívű Praepoſtyok *Höck Ferentznek* édes Atyai inkább, hogy ſem Előljárói gondoskodás ſzárnyai alatt mind a' mindennémű nyelvek mind Tudományok tanúlásában a' világ ſzeme eleiben tűnő tsudálatos előmenetelt teſznek.

Mária Thereſia alkotta mondom ezen Académiát is, kinek ſok rendbéli Fő Fölségű érdemtétele után, a' mindenekkel köz halál, Horátius ſzerént, (*Pallida mors aequo pulſat pede pauperum Tabernas, Regumque Turres*) elérkezvén, elragadta a' kórmánya alatt bóldogúl éltt, 's azért mint édes Anyokat forron ſzeretett külömbféle Nemzeteknek karjai közzűl Bécsben 9-ber 29-kén 1780 dik Eſztendőben; kinek még éltt, a' minden, de különösön a' Magyar

hív Nemzetéért buzgott ſzíve, lelketlen testének Anyai kebeléből kivétetett ſzíve ezüſt halotti tetem medenczében rekeſztetvén, két Csáſzári Kir. Kamaráſok által, késértetvén a' Város Lelki Páſztorától a' Lauretomi Templomban vitetett December máſodikán illy halotti Írás metzéſſel.

HAC. THECA.
TEGITUR. COR. AUGUSTUM. M. THERESIÆ. ROM. IMP. HUNG. ET. BOH. R. PIÆ. CLEMENTIS. JUSTÆ. QUOD. DUM. VIXIT. TOTUM. CONSECRAVIT. DEO. SUBDITIS. SALUTI. PUBICÆ MIRE. LIBERALIS. IN. EGENOS. VIDUAS. ET ORPHANOS. IN. ADVERSIS. SUPRA. SEXUM MAGNANIMA. NATA. EST. AN. MDCCXVII. DIE. XIII. MAJI. OBIIT. AN. MDCCLXXX. DIE. XXIX. NOVEM.

Ugyan azon nap, a' többi belső Réſze is a' Fölséges halotti teſtből kivétettetvén, az halotti medenczére (Urna) ismét a' következő Írás mettzés tétetődött.

HIC. SITA. SUNT. VISCERA.
MARIÆ. THERESIÆ. ROMAN. IMPER. HUNG. ET. BOH. REG. ARCHID. AUSTR. ERAT. DONEC. VIXIT. MATER. REIPUBLICÆ. SUBDITORUM. AMOR. STIRPIS. SUÆ. GLORIA. AUGUSTI. THRONI. FULCRUM. ET. ORNAMENTUM. NATA. AN.

MDCCXVII. DIE. XIII. MAJI. OBIIT. AN. MDCCLXXX. DIE. XXIX. NOV.

Ezen Nemzeti legméllyebben érezhető, de vóltaképpen ki nem magyarázható, a' ditsőúltt MARIA THERESIA halálán kefergés gyáfz bánatot *Zinner János*, a' Kaffai Kerületi Tudományos Megyében tsak ugyan a' Kaffai Académiában az Univerfalis Hiftóriának és Státiftikának tudós köz Királyi Tanítója jeles halotti verfeiben igyekezett elő adni, mellynek tsak az elejét és utollyát minthogy azokban 's eggy fummában elég meffze határra terjedhető értelem fekfzik emlékezetnek okáért ide rekefzteni méltónak ítéltem:

Eloquar? an fileam tanti monumenta doloris?
Mens ftupet, et fenfus non capit aegra fuos.
Eloquar? et referes noftros Elegeia quaeftus?
Ex vero Tibi nunc flebile Nomen erit.

utollyára:

Ergo fluant lachrymae, deductae fonte perenni
Et folvant Dominae debita juffa fuae.
Plangite Regna, — Duces — inciſaque marmora clament,
Occidit, heu! Populi mater, et Orbis amor.

Bóldogúltt és ditsőúltt *Mária Thereſia* uralkodáfa alatt történt egyébb jeles dolgoknak minden környűlálláfait a' mi illeti, azt az Író a' Magyar Hívség Czímje alatt kia-

dandó munkájának 3-dik Részében, hol a' felkenetett 's az országló székben sor szerént következett koronás Fejeknek életét viselt hadi és polgári dolgait, 's halálokat elő számlálandgya, majd környülállásoson az maga természeti épségében elő fogja adni, most csak azokat igyekezett előemlíteni, mellyeket a' tudományos kőrre nézve lehetett érdekleni, béhozatván azok, a' túdós *Balúgyánszky Mihály* az Író hajdani kedves, de már idegeny egyedűl Uradalomba kikőltözött szíves jó Barátyának Révén; de hogy eggy keveset még a' tudományos ellenállapotrúl szóllyak;

Fölséges néhai *MARIA THERESIA* édes Anyának jeles példás nyomdokit a' túdomány védelem ránézveségben híven követte Fölséges *II-dik Jóseff* Római Császár Fia is, kinek országlás ideje kezdetében mindgyárt béhozattatván a' *Tolerantia* a' Protestáns vallásokon lévők a' tisztség viselésekre, 's hivatalokra emelődének, 's ki alatt 's általa a' Tudományos Kerületi Megyebéli Fő Kórmányokra is, nem csak minden Státus és Rendbéli, hanem eggyszer's-mint minden vallás külömbség nélkűl emeltetének az arra alkalmatos, 's hozzá értő érdemes Tagok: úgymint, a' Péchy tudó mányos Kerületi Fő kórmányra (ad supremum Directoratum in Distrietu Litterario Quinqueeccleſienſi) a' már az előbbeniekben tisztelettel említett *Vayai Vay István* Kir.

Tanátsos, és a' Váradira *Jankovich*, kik közzűl az utóbbi Ó Hiten, 's az előbbeni Proteſtáns Valláſon állott, 's ez Oroſz lévén, és az ő Fejedelme vagy is Tzárja által a' Nemzeti Oskolák ottan felállítása véget eredeti ſzármozás hellyére, 's Orſzágában *Petropolis* Városában viſſzahívattatván, hellyében, ki már az előtt itten mint Pro-Director egéſſz Fő Kórmányozói hatalommal több üdőig folytatta, rend ſzerént való valóságos Fő Directornak kinevezödött Királyi Tanátsos *Tokody György: Vayai Vay Iſtván* hellyében pedig, ki még életében Fölséges *máſodik Leopold* által ezen Fő Directori hivataltúl kegyelmeſen dispenſáltatott, következett *Novák Chryſoſtomus* ſz. Márton Püspök és Confeſſornak a' Panno niai hegyen moſtani Benedictinuſok Fő Apáth Ura, (Archi Abbas) a' melly Szerzeteſeket a' Praemonſtratenſiſſekkel eggyütt jóſzágaik' viſſzaadattatásával a' tanítás véget leginkább újra állította 's viſſza helyheztette Fölséges moſtani kegyes és Iſtenfélő Uralkodónk, Fölséges *Ferentzünk*, Hazánknak édes Atya, ki az előbbenieknek nyomdokit követvén, *Leopold* Atyával egy gyütt jobbnak ítélte, hogy a' Catholica hiten lévő nevendékeny iffiúságnak, haſonló hitű és nem proteſtáns vallású kórmányozói lennének; ezen igaz apoſtoli Királyunk többet ſzenvedvén, mint minden ditsőűltt Elei.

Haza édes Atyai ſzívéből méltán ſajnállya, hogy a' külömbféle Tudományok' jeles, nagy érdemű és nevezetes Tanítóinak is különös rövidséget ſzenvedni kelletik, annyival inkább is, mivel minden gazdálkodáſtúl, 's az élelem egyébb keresés módjától elvonván magokat, ezen közjónak különös haſzonnal ſzolgáló, 's válogatott érdemű Tagjai, egyedűl a' kevés hivatalbéli fizetéſekből 's ſalláriumokból élnek, 's a' pengő pénz ſzűkében, 's az élelemre ſzolgáló ſzereknek ſzer felett való drágaságra emelkedéſekben, tanulás és tanítás terhes foglalatoſságaiban egéſſzen elmerűlvén, hogy nehezen élhetnek, első ſzemüggyel ki lehet nézni, 's ſzük vóltokat ismérni; az Iró ugyan mint ezen Tudományos Tagoknak ſzíves tiſztelő Baráttya óhajtaná, hogy a' kedvező Egeknek ingyen jó vóltokból eredendő bóldogabb üdők mentűl előbb beérkezvén, megnehezedett ſorsokon már eggyſzer valahára könnyítenének, 's a' közre terjedett nyomorúságokon ſegíthető kegyelem Kútfejének áradandó áldása reájok 's az egéſz Hazánkra ſzállana, 's annál fogva a' Tudományok virágozván, annak kelemes illattyát minden ki érdemes Haza fi érezhetné:

Ezen moſtanság valójában ſzűkön élhető bölts, 's olvaſott Férfiak, a' mindennémű Tudományok' Tanítói, 's jó erköltsű példás életviſeléſekkel a' tudományos látha-

táron tündöklő édes Hazánk fényes csillagjai ditsőűltt *Nagy Thereſia* a' Tudományok' hellyre állítójának, 's tanítás házok alkotójának üdejétől fogva nem tsak Anya földünk édes Magyar Hazánk kebelében, és környyékében, 's nem tsak a' Nemzetünknél, hanem a' külső Orſzágokban és Tartományokban, 's a' külsö úgymint Németh, Olaſz, Franckok, Oroſz, Anglok, Burkus 's több Nemzeteknél is, ſzóval e' ſzéles világnak minden ismérhető réſzeiben jeles kiadott Munkáiról megismértetvén, 's érdemes nevei ſok ſzemekkel el nem látható meſſziségre határ nélkűl terjedvén, némellyek azok közzűl több külső és belső Tudós Társaſságok' Diplómaival vélekedéſeken kívűl 's minden jelentéſek nélkűl megemberéltetnek; 's így

Máſok kérelemmel 's nagy ígéretekkel nagy fizetésre, 's czímes magos hivatal viſeléſekre meghívattatnak, 's a' külső Fejedelemségek Tartományaiban, mint legközelebb *Orlai* és *Balugyánſzky* mind a' ketten az Oroſz Csáſzári Fölség Udvari Tanátsoſi, így több efféle Túdóſok külső Hazában 's Orſzágokra ſzármozván magok, és magok által az egéſſz Magyar Nemzet bötsületét nagy érdemfénnyel tündököltetik. Elhalgatom azon jeles Íróknak érdemes neveit, kiket *Peretsényi Nagy Láſzló* ama' eggy árkuſi munkátskájában előſzámlál, mellynek Tzimje *Vélekedés a' Magyar*

Nyelvről 1897 *dik Eſztendőben:* Nagy-Váradon nyomtatódott Nemes Szigethy Mihálynál: elhalgatom mondom a' pénz és költség ſzűk vólta miatt a' dugaſſzban és porban heverő, ſok bölts és túdós Férfiaknak jeles ſzámtalan írásmaradványit, méglen mint néhai N. M. Báró *Patachich Ádám*, és Hertzeg *Bottyáni Jóseff Érſekek*, 's hajdani Gróff *Károly Antal*, *Illésházy* 's t. aff. hellyett többek támodván, mint magok is túdóſok, 's az illyeneknek és a' Tudományoknak ſikeres előmozdító ſegéllői elő nem jelennek; noha moſt is vagynak és a' kedvező Egeknek kegyelméből élnek: N. M. Groff *Kollonichiak*, *Széchéniek*, *Eſzterházíak*, *Csákiak*, *Keglevichiek*, *Feſcetichiek*, kiknek Familiájából *Tolnái Gróff Feſtetich György* magát a' Túdományoſi érdem tekéntetébe annyira megkülömböztette, hogy már életében a' név halhatatlanságát elnyerte: 's t. aff. Úgy a' Fő Nemeſi Renden *Puchovi Marczibányiak*, *Kis Rhédey Rhédeyek*, *Jekelfaluſiak*, *Szirmayak*, 's több illyenek, kik az jeles munkák íróinak ſegedelmekre vagynak, elhalgatom mondom, méglen több illyen Musák méltóztatott Mœcenáſai, több jeles könyvek íróinak hellyes munkájokat a' ſetétség öléből kiſzóllítván, 's világoſságra hozván, azok a' bölts Szerzőknek neveit, az hellyes előadáſokban fekvő nyilvánságos értelemmel érdemeiket elő nem beſzéllendik.

Végre a' túdósokról és tanítókról rész szerént kik ezen drágaságban szűken élnek az Hazában, rész szerént azokról, kik a' Pártfogók hijjánosága miatt Munkájokat préſſ vagy sajtó alá, 's onnan a' világra nem botsájthattyák folytatott elmélkedés jegyzéseimet *Thucydides* és P. *Æmylianus* szavaival fejezem bé, kik közzűl az utóbbi 8 dik Könyvében jegyzi: *Sapientia ingenii indoles eſt, quam nullus efficere, creare ſibi poteſt: Naturae bonum ac Dei Donum:* A' Böltseſség az elménck természetes tulajdonsága, mellyet más nem adhat, de magának kiki szerezhet: a' természet java, 's Isten ajándéka: A' máſik úgymint Thucydides 4 dik Könyvében eme szavakat olvashatni: *ſapientium hominum eſt ſtatuere res ſecundas eſſe incertas, ut res adverſas ſapientius ferant:* A' böltsek dolga tudni, és érezni a' dolgok szerentsés folamottyának szűntelen változását, 's bizonytalanságát, mellynél fogva a' kedvetlen történeteket okoſſabban tűrhetik, 's békeſségestűréſſel meggyőzhetik:

Ezen szavakkal vígasztalván az Iró mint jó akaró, és szíves tisztelő Baráttya moſtanság őket, általmégyen, a' honnan a' túdos *Balugyánſzky* Révén jó darabig eltért, *Óvári Szent Miklóſi Pongrátz Mátyásnak*, *Költsei Kende Rosáliától* született második Fiára tsak ugyan *Mátyásra*, 's annak *Magdolna*, *Klára*, *Francisca* és

Rosália Leány Testvéreire, minnyájokra *Óvári Szent Miklósi Pongrátziakra*, kikben azutánna *Kund* Magyarok 3-dik ezeredes Fő Kapitánya Nemzetsége származását végzendi.

Óvári Szent Miklósi Pongrátz Mátyás az előre botsájtott *Györgynek* Testvérötse lévén, szintég mint a' Báttya ezen N. Bihar Vármegyében előbb Vice Notáriusi, annakutánna Vice és Fő Szolgabirói hivatalok viselése után, N. Temes Vármegyében, mint salarisátus Assessor által vitetődvén, ottan ez napságig élete napjait nőtelenkedő állapotban folytattya; Temes Vármegyéről egy kevés jegyzés. Ezen Temesi Megyének N. M. Eötveneſi *Lovász Zsigmond*, ki Temesi Grófságra, 's Fő Ispányságra 1801-dik Esztendő December 28 kán emelődvén, *Köszeghi László*, ki tsak ugyan azon Esztendőben Május 10 kén Csanádi Püspökségben bévitettetett, Ő Excellentiája hajdani Tanító Előljárója, mint Királyi Commissárius által béiktatódott, előtte vala a' Főispányi hivatalnak Administrátora, Cs. Kir. Udvari Tanátsos *Zomborí Mihály*, ki előtt Temesi valóságos Főispány vala N. M. *Mihálydi Splényi Jóseff* Cs. Kir. Fölségünk valóságos belső Kamarássa 's belső titkos Tanátsossa az Apostoli Magyar Ország szent koronájának eggyik nagy érdemű őrzője, 's már most ezen N. Vármegye Főispányi hivatalnak nagy érdemű Administrátora a'

N. M. Királyi Táblának eggy nagy érdemű Tagja Vice Palatinus *Borosjenői üdősbb Muzslay Antal*, ki feles számú 's sok Esztendőkig a' N. Neógrád Vármegyének első Alispányi hivatalát remekpéldáson viselvén, 's Cs. Kir. Hertzeg Országunk Nádor Ispányának az igaz Hazai érdemeket Hazai szeretettel megismérni szokott igaz *Jóseffünk* kegyelme által halmozott sűrű sok és nagy érdemeinek koronáját elnyervén, ezen Temesi Főispányság hivatalnak is Administratorságára Cs. Kir. 's Apostoli Fölségünk által kineveztetvén, aztat dítséretesen folytattya: Unoka Báttya és kedves szeretett 's méltán tiszteltetett Atyafia ez az *Írónak*. Ezen Méltóságnak úgymint Borosjenői *Muslay Antalnak* édes Anya *Vayai* néhai *Vay Anna* eggy Testvér vala az Író édes Atyával néhai boldog emlékezetű *Vayai üdősbb Vay Istvánnal*, a' kikről a' *Vayai Vayak* sorában környülállásos emlékezet tétetődött: elég az, hogy az Írónak volt 's engedődött azon soha el nem felejthető szerentséje a-ma' Hazánk nagy érdemű eggyik oszlopát Ötveneši *Lovász Zsigmond* Ő Excellentiáját a' Temesi Gróffságra 's Fő Ispányságra lett felemeltetésének 's béiktatásának idejekor N. Bihar Vármegye részéről megköszönteni, 's rend kívül való szívességgel Ő Excellentiája által fogadtatni, 's eggyszer'smind megismerkedni több nagy Méltóságuakkal nevezetesen N. M. Liber Báró *Geneyne Já-*

nos György, Cs. Kir. Fölségünk belső titkos Tanátsosával, a' Sclavonia Országon az ő Felsége fegyver Tár Fő Praefectusával Marschallyával a' Szent Istváni 's Szent Erzsébeth Kereszтes rendű Vitézzel &c. &c. az tiszтelettel említett Temesi Groff Sogorával, *N. M. Gróff Sóró János* Ferentzel, ki a' Temesi Járásban szintég az, a' mi *B. Geneyne* a' Sclavóniában, aval a' különbséggel, hogy az utóbbi a' Maria Theresia Kereszтes hadi rendnek Vitéze, így *Báro Festenberg*, *Brodánovich*, 's egyébb Ezeredesekkel (Generäls) így a' Civilis vagy is Polgári renden *Hansени Deschán Jóseff*, Temesi Cameralis Administrátorral, Cs. Kir. Fölségünk Magyar Udvari Cameralis Consiliariusával, *Szent Viszlói Dezsö Ádámmal*, Cs. Kir. Fölség Tanátsosával, 's az Aradi Camerale Dominium Praefectusával *Tormási* 's *Laczkovits István* Királyi Tanátsosokkal azon emeritáltt első Alispányaival N. Megyének, kik közzül az utóbbi az Irónak az édes Anyáról *Laczkovits Juliannáról* közel való vérsége, így a' Vármegye külömbféle Tiszтségeit nagy érdemmel viselő Urakkal, a' Város nagy érdemű Fő Bírájával Nemes *Koppauer Ignátzal*, ki eggyszer-'smint ezen 's több Nemes Vármegyék Táblabírája *Szabó János*, és *Pongrátz Mátyás* Assessorokkal, a' kik közzül az utóbbiról legközelebb emlékezetet tett vala, 's a' ki a' mint már előre bocsájtódott, lakását Bi-

har Vármegyéből, és annak Fő Várossából Nagy Váradról, Temes Vármegyébe és Temesvár Várossában általvivén, ottan a' salarizatus Tábla Bíróságot hellyesen viseli, 's kiknek minnyájoknak eránta viseltetett különös magyar jó szívű megembereltetését friss emlékezetében tartya, és tartandgya az Iró. *Következik a' Jegyzés az Óvári Sz. Miklósi Pongrátz Leány Ágról.*

Ezen Óvári Szent Miklósi Pongrátz Leány Testvérek között első vala *Magdolna*, elébb *Váradi és Mitskei Baranyi Miklós* ezen N. Bihar Vármegye hajdani nagy érdemű Fő Szolgabírájának, 's annakutánna a' Siskovits gyalogság sereg ezerednél jeles vitézség érdemekkel kiszolgáltt *Fekete* Oberstternek érdemes Özvegye, kinek mind a' két rendű Férjhez menéséből és házosságából minémű érdemes Fiai és Leányai származának, a' *Baranyiakról* írtt sorokban minden előemlítődött. Következett

Óvári Szent Miklósi Pongrátz Klára, előbb ama' nagy hírű 's fő érdemű *Beliczay Józsefnek* Özvegye, ki előbb N. Bihar Vármegyében a' Főjegyzés hivatal írótollát, több esztendők által ritka 's jeles maga megkülönöztetésével kórmányozván, itten a' második Alispányságra *N. M. Ürményi Ürményi Józseff* Országunk Fő Bírájának Ő Excellentiájának Fő Ispányságában 1783dik Esztendőben választódott, 's aztat

remekpéldáſon viſelvén, *N. M. Rom. Sz. Birod. Széki Groff Teleki Sámuel*, moſt Erdély Orſzági nagy Cancellárius, 's akkoron Királyi Commiſsárius Úr Ő Excellentziája Fő Ispánysága idejében N. Arad ſzomſzéd Vármegye első Alispányi hivatalra általtétetődött, 's eggyütt a' Cs. Kir. Fölség által Királyi Tanátsosnak kineveződött, hová is az ezen Megyebéli ſzámos tiſztelőinek mélly és nagy ſajnáláſokra általmenvén, az Írót, mint akkori Tiſzttársát, 's hív Tanítványát annak még akkor élt nagy Anyátúl Threncsényi Máriától, Özvegy Laczkovits Láſzlónétől Főjegyzői hivatalra által engedtetni kérte, de eránta tett jelentése nem tellyesítetvén, kíntelen volt ezen ſzeretett Tanítványátúl is megválni.

Üdősbb Beliczay Jóseff, minthogy az első ſzülött fiu magzattya is így neveztetik, valamint a' Bihari Megyében örök hív 's jó emlékezetét a' jóknál hátrahagyta, úgy az Aradiaknak is mélly és érdemlett ſzíves tiſzteleteket és ſzereteteket ama mondás ſzerént, *veni, vidi, vici*, azonnal a' köz bizodalommal eggyütt megnyerte, így valamint életében érdem méltóságához 's nagyságához képeſt nagy böcsben tartatott, ſzintég elalkonyodása után, az ő örök hív emlékezete még az ellenségei által is, kiket jó tételeményeivel a' boſſzúállás hellyet megpirítván, nagy maga meggyőzését kívánó virtuſival meghódított, sűrű áldáſokkal ez

napságig híven tiſzteltetik: Ezen mellyből az elhúntt és boldogúltt Úr, az Írónak forrón ſzeretett 's méllyen tiſzteltetett Előljárója, Tiſzttársa, Atya hellyett oktató hajdani édes Meſtere ſzármozik avúltt ős törzsökű Nemes Beliczay Nemzetségből, már 1730-ban *Beliczay Láſzló* nagy érdemfénnyel ezen N. Bihari Megyében Viceispánykodott, és ſokan közzűlök a' legavúltabb időktűl ólta, Fő és vice Szolga 's Táblabírói, Fő és aljegyzői, 's provincialis külömbféle Commiſsáriuſi hivatalokat a' Király és Haza köz javára viſelének, kik közzűl a' tiſztelettel említett *Beliczay Láſzló* Pongrátz Mátyáſſal egyetemben az 1741-ben megſzűntt döghalál (Peſtis) alkalmatoſságával minémű haſznos ſzolgálatot tettenek légyen néhai N. M. Károli Gróff Károly Sándor neve és petsétye alatt, melly maga eredeti ſzármozásában kezemhez akadott, kőltt hiteles bizonyság levélből, ekként mint előadandom, tetſzik ki.

Infraſcriptus Sacrae Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae & Sclavoniae &c. Regiae Majeſtatis Actualis Intimus, Excelſique Conſilii Regii Locumtenentialis Hungarici Conſiliarius, Cavalleriae Generalis unius Inclyti Regiminis Equeſtris ordinis Hungarici Colonellus, Officii Commiſſariatus Provincialis per Regnum Hungariae Director, Inclyti Comitatus Szathma-

rienſis ſupremus Comes, & partium Transtybiscanarum in re ſanitatis delegatus Commiſſarius Regius hisce atteſtor. Quod Sples ac Groſi Domini Ladislaus Beliczay, & Mathias Pongrácz Inclyti Comitatus Biharienſis, ad mandatum Suae Majeſtatis Sacratiſſimae conſtituti in re ſanitatis Commiſſarii, usque plenam, & integram, in antelato Comitatu peſtilentialis mali ceſſationem, officio ſuo probe, ac laudabiliter, mihique ad contentum perfuncti, Eidem his diebus valedixerint. In cuius fidem praeſentes meas ad poſtulatum ſuarum dominationum extradedi Teſtimoniales. Datum in Caſtro Nagy Károly die nona Menſis May A.o. 1741. Alexander Comes Károlyi mp.

(L.S.)

Igy ditsőűltt üdősbb *Beliczay Józseffnek* néhai Óvári Szent Miklósi Pongrátz Klára édes Anyoktúl ſzületett 's tőllök eredett érdemes Magzati, 's jeles ős Eleinek példás nyómdokit követő érdemes Unokái ſzólgálnak a' jelenvalóságban: úgymint Iffiabb *Beliczay Józseff* ki móſt a' fizetés nélkűl való aljegyzői Hivatalt (honorarium (Vice-Notariatum) tőlle kitelhető jeleſséggel és igyeket ſerénységgel viſeli, Előmenetelének fenék kövét, mint más jó ſzületésűek meg ſzókták, téſzi; *Maximilián* ki a' Cs. Kir. Értzhertzeg ama még az Ellenség által is nagy Vitézségére nézve méllyen tiſztel-

tetett, 's meg hódíthatatlan *Károly* gyalógság ſereg Ezeredjénél Záſzlótartóskodik. *János* ki a' *St. Julien* gyalogság ezeredjénél Cadétoskodik. Illy Érdemeſt lehet jövendőre hellyes magaviſeletére nézve reménleni *Ferentzből* is ki móſtan a' Váradi Académiában a' Böltselkedés első Oskolájában (Logica) ſzorgalmatoſan tanúl. Így ſzolgált a' Szólga-'s ſzolgál móſtanság a' Táblabírói Hivatalban, *Szent Iványi Szent Iványi Benedek Szent Iványi* néhai üdősbb *Szent Iványi Kazsui Sugho Magdolnától* ſzületett legiffiabb Férfi magzattyok, 's Férje ama olvaſott *Belitzay Rosáliának* kiboldogúltt édes Atyának, valamint egéſſz ele ven képét viſeli, 's úgy érdemes Atya, érdemes Leányában leginkább él.

A' mi pediglen e' jelenlévő Munka írójának, 's a' jövendők ſzerzőjének ſzemélyét, *üdősbb Belitzay Józseffre* nézve különösön illeti, köteleſségének tartya aztat, a' mit mindenkoron igaznak ismért, és néhai üdősbb *Belitzay Józseffben* tapaſztalt, eggügyű ſzível felfedezni, *hogy ő a' múltt ſzázadnak valóságos Socrateſſe volt*, eggyſzer-'smind ő vólt az, a' ki az Írót iffiúságának, 's Tiſztségviſelésének első zsengű idejében, mint ingyen ſzolgálni kezdő Aljegyzőjét, 1784-dik Eſztendőben lett második Alispánya Atyai ſzívvel, 's vezérlő és oktató mesteri kéſzséggel a' Tiſztség' hellyes viſelésében, a' felválalt ſzolgálat jó folytatásában,

's a' minden jónak követésében elindította, megmutatván ama ſok göröngyökkel 's nehézségekkel betöltt útot, melly a' halandót vándorláſunk földjén, (hol maradandó városſa ſenkinek nintsen) a' tökélleteſségnek ſzent halmára vezeti; Annakokáért valamint hogy az Író, a' kegyes Jóttévőjéhez, 's fájdalmas emlékezet! már régólta közzülünk eltűnt jó édes böltsen és igazán vezető méſteréhez, ſzíves tiſztelettel, köſzönettel és köteles hálaadáſſal, méglen ez árnyék életben el nem felejthető ſzerentséje engedődött hozzája (kit moſt is álmélkodásától elragadtatván, ſzívéből öleli elméjével képzelhető áldott képét) ſzűnés nélkűl mindenkoron viſeltetett, úgy már moſt nem lévén egyébb tehetség mód (haec de Danais victoribus arma) örök hálaadáſſal 's hív emlékezettel egéſſz végső lihelletéig áldozni nem ſzűnik, jól érezvén Dionyſius Halicarnaſſus 4-dik Könyvében hellyes intését: *non cum ipſis corporibus hominum de nobis benemeritorum ipſam beneficiorum acceptorum memoriam defodere decet.* Nem illik úgymond a' vett jó tételnek emlékezetét, a' jót tévőinknek hideg tetemivel eggyütt a' föld gomrában elásni: sőt valláſt téſzen az Író a' felől is, hogy ha azon óra eljövend, mellyben töredékeny 's halandó teſti sátorát halhatatlan Lelke elhagyván, az bóldog örökké valóságnak házában kelend, ottan is áldott meſterének már üdvözűltt

Lelkével eggyesűlni, 's az ő kelemes társaságában ott, ott is óhajtya az örökkön élendő eggy bizony örök Istenséget színről színre imádni, áldani, és ditsőíteni.

Nem szűnik mondom egyébb okra nézve is ama nagy érdemű tekintetű, 's igaz méltóságú, 's a' józan gondolkozó 's nemesen érző jó Polgár társaitúl örök hív emlékezetet érdemlett nagy lelkű Városi (Statsman) 's országos Férfiúrúl örökkön jól és híven emlékezni, mint ki a' Király és Haza, (melly kettőnek boldogsága eggy) Hazai szeretet buzgóságának üdőnap előtt olly áldozatává lön, mint mikor a' tolvaj kéz a' félérés zsengében függő ép gyümőltsöt anya fájáról leszakaszta, és a' ki sok századokra terjedendő életüdőre a' legszentebb jutson érdemes lett volna:

De hová ragadnak édes képzelődéseimnek közepette édes mesterem hív tisztelete eránt buzgó érzékenységeim? ne hogy a' mennyei végzések ellen tusakodni látzatassak, megtsendesítem, 's megnyugtatom azokban érte kesergő szívem mozgásait, 's ama' állításssal befejezem, hogy *késő öregséget éltt üdősbb Beliczay Jóseff, mivel a' kevés üdőt mellyben éltt. igazán, jól és tökélletesen élte:* Ő nem sokára, a' minthogy Anyaföld kebeléből 1786 dik Esztendőben Aradra általeredett, úgy 1789 dik Esztendőben Julius 12 kén a' minnyájunkkal közös fátum által életének alig negyvenedik Esz-

tendejében elragadtatott, még azon ellenségeinek is mélly gyáſz bánattyára, kiknek az ő rövidségére tárgyozott lesigyekezetit, Kereſztyéni kinyiltt egyenes ſzívből eredett jó tételményekkel, 's jeles tselekedetivel, 's nagy lelkűségével mindenkoron megtzáfolta; meghalálozván az igazak halálával, 's jutván egyeneſen oda a' hol az illyen kiválaſztott Lelkek vég és üdő határ nélkűl múlatoznak, hagyott maga után hátra, mint már megíródott érdemes magzatokat. Ki felett, úgy maga, mint édes gyermekeinek 's feles ſzámú Tiſztelőinek neveiben az Iró imigy keſergett.

Bölts jó BELICZAYM! díſz 's fénye *Váradnak*,
Aradnak, sőt egéſſz kiterjedtt *Hazánknak*;
Itt hagytál minket ez ſzázad Socrateſſe,
Érdemid' nem győzi írótoll hogy feſſe.
Hajdani Oktatóm! Tiſzttárs 's Elöljáróm!
Ki valál vezérlő munkás kegyes márom!
Én 's Tárſim ſzívünkben moſtan is élendeſz,
A' hónnan már ſoha ki ſem is térendeſz.
Kárát Király 's Haza TE nem lételedben,
Leli 's érzi köz jó elenyéſzéſedben,
Elnyervén koronát, mellyt mennyei Karok
Kéſzítettek néked, mit ſzólni akarok
Az, hogy nem tarthatván itt sóhajtáſinkal
Kéſérünk, a' hóvá mentél ſiráſinkal,

Mondván, hogy több ſzázad bizonyságot téſzen,
Nagy Neved hogy itt is halhatatlan léſzen.
Ő fent ditsőíti ő jó Teremtőjét,
A' Teremtő véſzi mellé Teremtményét,
Itt árva gyermeki, 's ſzámos Tiſztelői
Nagy Lelkűségének Égig emelői.

Árva özvegységre ennek halála után jutott *Óvári Szent Miklóſi Pongrátz Klára*, üdőjártával méne Férjhez *Liber Báro Goſztolányi Láſzlóhoz*, a' Cs. Kir. lovas ſereg nyugodalomra érdemeſen lépett' ezeredes Fő Strázsameſteréhez (General Major de Gavallerie) a' *Thereſia* hadi rend Kereſztes Vitézéhez, a' melly utóbbi Férjhemeneteléből annakutánna ſemmi maradék nem ſzármoza, 's mind a' ketten eggymás után tsak hamar ez árnyékéletből kimúlának: *Pongrátz Klára* ugyan meghalálozott 1806-dik Eſztendőben Jánuarius 6-kán az utóbbi Férje pedig követte ugyan azon Eſztendőben Junius 30-kán élvén az Iró házával különös barátságban 's Atyafiságban; *nyugodjanak minnyájon az Úrban.*

Következett a' nemzés és ſzületés ſorban *Óvári Szent Miklóſi Pongrátz Franciſca*, kinek ſzintég mint Klárának két Férjei valának: első vala *Béra*, következett *Száraz*, mind a' kettő *Mihály*. *Béra Mihály* előbb a' Nagy-Váradi Püspökségnek, 's annakutánna a' Kalotsai Érſekség pleni

potentiáltt Praefectusa, 's több nemes Vármegyéknek nagy érdemű Fő Táblabírája vala, ki is méllyen tiszteltt, 's igen szeretett N. M. *Kolegrádi Gróff Kollonich*, előbb Nagy-Váradi Püspök, 's annakutánna Kalotsai Érsek Ő Excellentiájától, szintég mint a' több ízben tisztelettel említett Kalotsai Érsekség Kánonokja *Klobusitzi Klobusitzky Péter* el nem válhatván, élete fogytáig mellette és körűlötte híven szolgáltt, ámbátor azon időközben úgy a' törvény tudományos, mint az igazságot részrehajlás nélkűl kiszolgáltatás buzgóság, 's számtalan egyébb nemes tulajdonságira 's érdemire nézve, eggyszer is máskor is a' Bihar Vármegyei első Alispányi hivatallal megkínáltatott, de a' melly szíves ajánlást alázatos tisztelettel magáról tsinoson, és illendőűl lekövetvén, szeretett, 's tiszteltetett Fő Lelki Pásztorának, nagy kegyelmességű Moecenásának *Kollegáádi Gróff Kollonich László* Ő Excellentziájának kedveltt jó tisztségében 's szolgálattyában holtig megmaradott.

Ezen nagy érdemű Férjfiú szintég, mint az előbbeni méltó tisztelettel említett testvér Sógora, áldott emlékezetű *Belitzay Jóseff*, eggyik vala ezen Nemes Megye Fő oszlopi közzűl, kinek, és jó szívű hitves Társának *Óvari Szent Miklósi Pongrátz Franciskának* Atyafiságos, és szíves Magyar barátságokban, szintég mint a' *Beliczayak*

ſzíves és ſoha el nem felejthető jó voltokban, volt az Írónak ſzerentséje bőven réſzesülni: *Beliczay Jóſeff* és *Béra Mihály* viſeltetének az *Író* eránt eleitől fogva, egéſſz életek fogytáig ama' Magyar kinyiltt ſzívű tiſzta igaz barátsággal, 's a' közjót akármelly tekintetben illető ellenállapotokrúl (de quibusvis occurrentibus objectis) magok vélekedéſeket az *Íróval* közölvén, azzal nem keveſet haſználának, mellyre nézve az *Írót*, ki a' *Béra Mihály* Özvegyének tiſztelője azután ſem ſzűntt lenni, ſzíves emlékezetre és köſzönetre lekötelezték: Valójában nem moſt, ſem hamar fogunk olly érdemes és eggymás eránt igaz Atyafiſággal viſeltető 's eggyetértő három eggy teſtvér sógorokat érni és látni mint *Béra Mihály*, *Beliczay Jóſeff* és *Pongrátz György* eggyütt és egyetemben valának.

Béra Mihály halála után jó Özvegye tiſzteſségeſen Férjhez adván eggyik Leányát *Annát*, *világosi Bohus Jánoshoz*, N. Arad Temes 's több Vármegyebéli Fő Táblabíróhoz, 's *Franciscát* ſzintég Fő nemeſségű *Markus Antalhoz*, ki a' B. Blanckenſtein magyar lovas ezeredjénél a' Frantzia háborúban vitézen Főhadnagyoskodván, ſebeket nyertt, 's azok miatt nyugodalomra lépvén, Honyában viſſzatértt, 's moſt othon jól folytatya gazdálkodását, meglévén mind a' ketten áldva fiú és leány magzatokkal. Férjhez méne máſodſzor *Óvari Szent Miklóſi*

Pongrátz Francika N. *Száraz Mihályhoz*, a' publico politicus Fundus Fő Fiscallisához, 's N. Bihar és több Vármegyék érdemes Táblabírájához, kinek nemzetségéről 's vérség eggybenkötéséről a' *Klobusitzi Klobusitzkyak* sorában már elég íródott, 's a' kivel szintég, mint az előbbenivel példás Keresztyén életét dítséretesen folytatya *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Francisca.*

Ezután következett, ki a' leány Testvérek között legisfiabb vala *Óvári Szent Miklósi Pongrátz Rosáiia*, ki szintég mint a' többiek jó 's nagy érdemű jeles férjel, 's tőlle származott fiú és leány jó reménységű magzatokkal a' kegyelem kútfejétől megáldattatott. Úri neve érdemes Férjének *Pribéri Jankovits János*, melly Familiának nevezete Magyar Hazánkban jeles érdemeire nézve igen jól hangzik, 's a' melly Úr az *Írónak* hajdanában Juratus pajtása vala, mostani Status, és Conferentiatum Consiliarius sal Cs. Kir. Fölségünk Udvari Tanátsosával, 's az Szent Istváni Keresztes Rend Comendátorával, ' Nemes Szala Vármegye Fő Ispányság hivatal administrátorával M. *Medgyesi Somogyi Jánossal*, *Veghiekkel*, *Keltziekkel*, *Barthodeiszkiekkel*, *Szerdahelyiekkel*, 's t. aff. kik rész szerént a' Helytartó Tanátsnál Titoknoki, és Királyi Tanátsosi ékes hivatalokat, mások külömbféle Vármegyékben első, és második Alispányi, 's Főjegyzői, Szolgabírói, 's egyébb hiva-

talokat orſzágos köz haſzonnal viſelnek. Így *Nemes Lázár Jánoſſal*, ki moſt N. Torontál, Temes, Kraſſo, 's több Nemes Vármegyéknek nagy érdemű Fő Táblabírája, így *N. Dillés Jóseffel*, ki moſt a' Nagy-Váradi Káptalan Fő Fiskáliſſa, 's több Nemes Vármegyéknek érdemes Táblabírája, 's akkor *Subich* Ítélőmeſternek, ki annakutánna Királyi Causák Directorává lön, több eſztendőkig Expeditorja, 's jobb keze vala: — *Latinovitsiakkal*, *Horváth Orſzági Adamovitsiakkal*, *Csernyuſiakkal*, *Szuhányi Jóſeffel*, *Kollerel*, *Zambóval*, *Tóthalmosy Tóth Mihállyal*, ki is moſt *Péſzaki Bajzáth Jóſeff*, több Ns. Vármegyék Fő Táblabírájának, ezen Ns. Bihar Vármegyében nyertt, Gyapjú Jánosda, 's egyébb jóſzágai felett meghatalmasított Fő Tiſztje, 's a' ki annakelőtte Veſzprim Városának Főjegyző tollát 18. eſztendőkig érdemeſen kormányozván, annakelőtte Prókátorságot folytatott, 's az 1802-dik Eſztendőtől fogva, minden Orſzággyűléſein híven megjelenvén, 's magát jeleſen viſelvén 1806. Eſztendő Februar. 14 kén illy ſok érdemekkel viſeltt hivatalát letette, 's letévén mint előre botsájtam tiſztelettel említett jó gondolkozásu, 's tapaſztaltt jó ſzívű Urának *Péſzaki Bajzáth Jóſeffnek*, 's példás Hitvesének *Vizeki Tállián Zsófiának* kedvekért ide le vette lakását.

Így az Írónak Jurátus Társai valának, *Fehérváriak*, *Ruditsiak*, *Szőllősiek*, *Piberiek*, melly utóbbi Fő Nemes nemzetségből származik ezen N. Bihar Vármegyében lakozó 's úgy ezen mint több Ns. Vármegyéknek érdemes Táblabírája, *Gyérkenyi Piber Ágoston* egy egyenes szivű Magyar Hazafi, és *Noſtitzi Thurzo György* Fő Szolga és Táblabírónak, az Író kedves Öttsének 's Atyafiának Martziházi Birtokában jó tő szomszédja: Valának így számtalan Jurátus Társai az Írónak, kikről most is híven emlékezni nem szűnik, 's kik közzül sokan Országunkban sok sarkallatos hivatalokra emelődének: De ő nékie *Jánkovits János* a' minthogy Jurátus pajtása vala, úgy tsak hamar feleskődött Prókátor Társa is lön, 's mind a' ketten tsak hamar eggymás után 1783-dik Esztendőben a' Királyi és Septemvirális Fölséges Táblák mellett szerzett Törvénygyakorlás tudományok után (Scientia Juris practica) hajdani *N. M. Végh Péter Ő Excellentiája* Personálisága alatt, a' szokott és kiszabott Prókátori próbatételt (Examen Procuratorium) a' Fölséges Királyi Magyar Kuria Tagjai előtt akkoron kiálván, a' Prókátori hivatalnak szabad gyakorlására feleskettetések után botsájtódának:

Az Író ugyan annakutánna szeretett 's méltán tiszteltt bóldog emlékezetű Nagy Anyának akkoron még éltt *Threntsényi Máriának* Özvegy *Laczkovits Lászlónénak*

akarattya és parantsolattya ſzerént, mellynek mindenkor köteles fiúi engedelmeſségével tellyesítője igyekezett mindenekben lenni, Váradra ſzületés Földjére viſſzatért, 's Nemes Bihar Vármegyének jegyzőtollát feles ſzámú eſztendőkig tőlle kitelhetőképpen igyekezett kórmányozni, de *Jankovits János* Peſten maradván, 's a' Prókátorságot remekpéldáſon folytatván, magának el annyira nagy hírt 's nevet ſzerze, hogy rövid idő múlva ſok előkelő Familiáknak Fiscálisává 's plenipotentiáriuſsá lenne: 's mostan a' N. M. Károli Gróff Károly Ház juſſainak kórmányát (cauſarum Directoratum) haſznoſan, ſikereſen és ſzemeſen viſzi, *Vertenbergi* ſzületett *Gróff Wallſtein Erzsébeth* Özvegy Gróff *Károli Károly Jóſeffné* méltóságos Aſſzonynak ſzolgálattyára, ſzerezvén az ő megkeſeredett özvegyi ſzívének hív, és fáradhatatlan ſzolgálat igyekezete által vígaſztaláſt és nyúgalmot, 's a' tiſztelettel említett bóldogúltt Gróffiúl ſzármozott mind a' két nemen lévő Gróffi magzatoknak bővséges haſznot, hogy ma hólnap ők is emberi kort érvén, mint édes Atyok *Jóſeff*, nagy Atyok *Antal*, ſzép Atyok *Ferentz*, 's egyébb ős elei minnyájon *Károli Gróff Károlyak*, Királyoknak és Hazájoknak, 's az érdemes Hazabélieknek előmenetelekre 's előſegéllésére éltenek, úgy ők is amazok ditső nyomdokin elindúlván, a' *Király* és *Haza* eggyes ſzeretetekben ſoká-

ig élhessenek, virágozhassanak, 's Országunknak maga üdejére fényes oszlopi lévén sok századokig virágozhassanak.

Így elvégezvén a' Magyarok harmadik ezeredes Fő Kapitányától egyenesen származott *Költsei Kendeieket*, 's az azoktól a' leány ágon eredett *Klobusitzi Klobusitzky*, *'s Óvári Szent Miklósi Pongrátz* Fő Nemes 's ős törzsöki, 's az ezekkel közel távúl, oldalagast 's mellegleſt álló Nemes Nemzetségeket, általmének a' Magyarok negyedik Fő ezeredes Kapitányokra, 's a' többiekre sor szerént, kikről rövideden írandok.

IV. Főezeredes Kapitány vala *Gyula*, ki Erdélyben telepede, 's az ő telepedése hellye most is Gyula Fejérvárnak nevezetik, a' kitől a' Gróffi és Fő Nemes Gyulafi most is Erdélyben érdemfénnyel tündöklő Familiának Férfiai erednek.

V dik *Berbultz*, ki a' Balaton vidékét szállá meg, kitől a' magvaszakadt Verbőltziek származának.

V dik *Leh*, *Leel vagy Lehel* a' Kürtyével, e' Galgótz táját foglalá és szállá meg népével, a' kitől származtattyák eredeteket a' Markusfalvi Fő Nemes Márjásiak, 's a' melly nemzetségből eredett itten a' Bihari Megyének Fő lakvárosában lakozó *Márjási Juliánna* Cs. Kir. decretált Kapitány és Táblabíró, *Domokos Istvánnak* jámbor, szelíd, jó és igaz hitves Társa,

kinek is tiſztelettel említett Férjére bízta az Író a' moſtani 1807-ben béállott Orſzág gyűlésére, helyette mint beteges helyett fölmenetelét, mellyet is örömmel, 's egéſſz kéſzséggel elfogadván, tsupa böcsületből, 's egéſſz böcsülettel teſzi, és felvállalt hivatalát öröm kéſzséggel a' meg nem jelenők Táblajánál (ad Tabulam abſentium) dítséreteſen folytatván, ezen ſzíves áldozattyával az Írót, úgy is mint Haza, 's úgy is mint Atyafiát lekötelezte:

VII dik Főezeredes Kapitánya a' Magyaróknak vala *Eurs*, vagy *Urs*, ki a' Sajó vize mellett ſzálla meg, 's a' kitől eredett ennek előtte eggynehány eſztendőkkel élt, 's az Íróval a' Jeſuiták alatt eggyütt ſzolgáltt *Eörsy Imre* a' Jóſephinum Syſtema alatt a' Fölséges Septemvirális Táblának nagy érdemű Protocolliſtája, ki is Pesten mint mondám eggynehány eſztendőkkel ennekelőtte ſzáraz betegségben meghalálozott.

Eggy rövid ſummában ezt azon okra nézve, hogy a' munka többre, 's nagyobb formátumra ne emelkedgyen, 's ezen talántán díſztelen emelkedés az olvasónak unalmot előre is ne gerjeſſzen, a' hét Vezérekről előre botsájtván, a' hátra lévő magyarázat Lajſtrom a' jegybetűk ſzerént, imígy folytatódik.

l) Bedeckung, Oltalomſereg.

m) Dermahlige Regierungs Præſident, Az Uralkodás Kórmányſzék akkori Elől. ülője.

n) Magiſtrats Ferordnung von 3 ten 9.ber 1805. A' Tanátsbéli közhíradás dd.o mint előbb.

o) Czelotteneifer. Féltetés buzgóság.

p) Magiſtrats Kundmachung von 3 ten 9.ber 1805. Tanátsbéli híradás dd.o mint előbb.

q) Gala Uniform. Inneplő eggy forma öltözet.

r) Regiments Ordre von 5-ten 9.ber 1805. Ezered vagy Regiment parantsolat dd.o mint fellyebb.

s) Brot Portionen. Kenyér réſzek.

t) Magiſtratiſches Steueramt. A' Tanáts Adóbeſzedés hivatalja.

u) Magiſtrats Ferordnung dd.o 6.ten 9.br. 1805. Tanátsbéli rendelés dd.o mint előbb.

v) Anſträngteſte Thätigkeit. Legfeſzültebb erő.

x) Schreiben aus St. Pölten. Levél St. Pöltenből.

y) Deputierte der Herren Landſtände. Az Orſzág Rendjeinek kiküldötjei.

z) Magiſtratiſche Kundmachung von 10.ten 9.ber 1805. Tanátsbéli híradás mint előbb.

aa) Levél St. Pöltenből.

bb) Der Maria Hülfer Linie. A' Mária Hülf Határvonása.

cc) Scharpen. Katona tiſzti öv.

dd) Ordonáncz. Parantsolat hordozó.

ee) Regierungs Räthe. Uralkodás Tanátsoſſi.

ff) Der Landes Fürſtliche Herr Hoff Commiſſar. Az Orſzág Fejedelmi Udvari Biſztos Úr.

gg) Kundmachung des Hoff Commiſſariats. Hirdetménye az Udvari Biſztoſságnak vagy Commiſſariatusnak.

hh) Die mit jeder Stunde wachſende Requiſitionen. Óránként nevekedő pénz-fizetés kívánatok.

ii) Beruhigende Belehrung des Magistrats dd-o 12 æ 9-ber 1805. A' Tanátsbéli Tiſztségnek megnyugtató Túdósítása.

kk) Mit dem Thone der biederſten Offenheit. A' kinyiltságnak legſzelídebb hangjával.

ll) Kundmachung des Hoff Commiſſariats von 12-ten 9 ber 1805. Az Udvari Biſztoſságnak vagy is Commiſsariátusnak tudósítása dd-o mint előbb.

mm) Magiſtrats Kundmachung von 15-ten 9 ber 1805. Tanátsbéli Tudósítás dd-o mint előbb.

nn) Groff Sumeran Jó'seff Úr Ő Excellentziája által a' Cs. Kir. Fölség nyilvánsá-

gos parantsolattyára hírűladatott Tudósítás dd.o 13 æ 9.ber 1805.

oo) Des Donau Canales. A' Duna Csatornának.

pp) Officiäl in der geheimen Cziffre Cancelley.

qq) Ritter des Römiſchen Reichs. A' Római Birodalomnak lovas Vitéze.

rr) Staats hauptbuchhaltungs Raitt Officier, und titular Hoff Secretär. A' köztársaság Fő ſzámadás jegyzésének rendes Tiſztviſelője, eggyſzersmind czímes, az az tituláris Udvari Titoknok.

ss) Hoff Commiſſions Rath. Udvari Biſztoſság Tanátsoſſa.

tt) Die Controlle des Requiſitions Weſen. A' pénz kívánatok dolgának ſzámtartás vígyázatja.

uu) Objectum. Ellenállapot.

vv) Verpflegs Departement der Franzöſiſchen Armee. A' Frantz hadſeregének kitápláló Oſztálja.

xx) Frantzia és Német Hirdetmény, melly a' Frantz Commendánſtúl Dátum nélkűl kibotsájtódott.

yy) Az Udvari Commiſsáriátus Tudósítása dd.o 14 æ 9 br 1805.

zz) Tanátsbéli Híradás dd.o 14 æ 9 br. 1805.

*a) Tanátsbéli Híradás dd.o 14 æ 9 br. 1805.

*b) Generalis Hülinnak Írása dd-o 14-æ 9-ber 1805.

*c) A' Frantzia Státus Titoknoknak eme' feltételek felől ſzólló ſummás leírása melly kőltt, a' Schönbruni Palotába dd-o 15-æ 9-br. 1805.

*d) Befehl von 25 ten Brümaire. A' Felhő hónap 25-kén kiadattatott Parantsolat.

*e) Hat rendbéli Büllétek, az az naponkénti Történetek felől tudósító levelek, mellynek az Olaſz Orſzág Tábori fő ſzállásról, és hetedig, mely ismét Görtzből a' Hadſereg fő ſzállásrúl íródtak.

*f) A' 93-dik ſzám alatt a' Bécsi újság levelek dd-o 18-æ 9 br. 1805.

*g) Az utólsó csatárúl ſzólló hivatalbéli Tudósítás.

*h) Tanátsbéli híradás dd-o 20-æ 9 br. 1805.

*i) Tsak ugyan Tanátsbéli híradás dd-o 21-æ 9-br. 1805.

*k) Helyőrizet Vezér. Platz Commendant.

*l) Illyetén Parantsolat nyomtatványok tsak ötven darabokban, azok is dátum nélkűl jöttenek ki.

*m) Az Udvari Biſztoſság Hirdetménye dd-o 23-æ 9-br. 1805.

*n) Bülletin Brünből dd-o 24 æ 9-ber. 1805.

*o) A' Csáſzári Tábor Főſzállásbúl Brünn mellűl dd-o 25-æ 9 ber. 1805.

*p) Ernſthafte Betrachtungen. Komoly meggondolkozáſok.

*q) Ennek kimutatására 's bébizonyítására ſzolgálnak némelly Polgári külömbféle ſzolgálattétel, 's fegyver gyakorlás eránt nyomtatásban kiadatott czédulák.

*r) Egy Napoleon Csáſzár által aláírtt Parantsolat a' 21 dik Czikkelyben.

*s) Auſterlitznél végződött ſzerentsétlen csata, mellyben a' Frantzok 1805-dik Eſztendő December Hónap máſodikán lettenek nyertesek.

*t) Naponként hívatalbéli Hirleléslevél (Officieles Bülletin) Brünnből 14-dik Früm. J. 14.

*u) Ítélet, mely a' had Biſztoſság által végbevivődött.

*v) A' Tanátsbéliség híradása Decemb. 4-dikén.

*x) Csak ugyan Tanátsbéli híradás dd-o 5 æ Decemb. 1805.

xy) ÖÖ. FF. Frantzia Orſzág, és Auſtria között kötött fegyvernyugvás, Auſterlitz dd o 6-æ X br. 1805.

*z) Tanátsbéli híradás dd-o 7-æ Decembr. 1805.

*aa) Platz Wien: Befehl des Platz Commendanten von 7-ten Decembr. 1805. Bécs Piatz, a' Piatzat Vezér Parantsolattya. dd o 7 æ Decembr. 1805.

*bb) Az Udvari Biſztoſság tudósítása dd.o 14.æ Decembr. 1805.

*cc) Das Corps der Schutzverwandten. A' védelem Atyafiak Seregcsapattya.

*dd) Az Udvari Biſztoſság elrendelése dd.o 15.æ Decembr. 1805.

*ee) Csak ugyan annak rendelése dd.o 16.æ Decembr. 1805.

*ff) Hozzáadás a' Bécsi Újság Levélhez az 102.dik ſzám alatt, melly kőltt December 18.kán azon Eſztend.

*gg) Ferordnung des Platz Commendanten ohne Dat. angeſchlagen und wieder abgenommen den 19.ten Decembr. 1805. A' Piatz Őrizet Vezér elrendelése Datum nélkűl, melly felſzegeződött, és ismét levevődött a' fellyebb megírtt időkben.

*hh) Tanátsbéli Tudósítás dd.o 19.æ Decembr. 1805.

*ii) A' Tanátsbéliségnek Dítséret Levele (Belobungs Decret) melly kőltt Decembr. 24.kén. 1805 ben.

*kk) Patent des Hoff Commiſſariats von 28.ten Decembr. 1805. Az Udvari Biſztoſság köz hírűladás levele dd.o mint előbb.

*ll) Felkiáltás (Proclamation) melly a' nyilvánságos tekéntet és olvasás véget felſzegeződött, és 15. Ragaſztékok a' Bécsi Újság Levelekhez, az 104. ſzám alatt jövének ki Decembr. 28 kán 1805 ben.

*mm) A' közönséghez ſzólló Tudósítás Michel eránt dd-o 30-æ Decembr. melly kinyomtatódott ugyan, mindazonáltal a' napfény alól elrejtődött.

*nn) Naponkénti Parantsolat a' Piatzra nézve dd-o 3-æ Januar. 1806.

*oo) A' Cs. Kir. Tanátsos, és Polgármeſter Nemes Wohleben Iſtván Úr által vezérlődött, és adófizetés Tiſztviſelő Mayer Mihály Úr által végre hajtatódott Januarius 3-kán 1806-ban.

*pp) Az Udvari Biſztoſság tudósítása dd-o 3-æ Januar. 1806.

*qq) A' Moniteurben külömbféle kifejezéſek.

*rr) A' mindennapi Hírvételek.

A' jegy betűk alatt e' munkában megjelenő magyarázatoknak is e' ſzerént vége lévén, nem álhattya az Író, hogy N. Bihar Vármegyéről, mellynek kebelébe ſzülettetett, neveltetett, 's hivatalokat viſeltt, némelly jegyzésre méltóbb dolgokat is a' ſzerént elő ne adna, a' mint azokat az ezen N. Vármegyének Levelestárjában találtató Írás darabokból kiſzedte; hol pediglen maga is a' tapaſztalásból tudja.

Ezen N. Bihar Vármegye Archivumát pediglen a' mi illeti, kíntelenítetik az Író aztat eggyűgyű ſzívvel 's igazán megvallani, hogy az abban található Leveleknek Rendbevételére 's tartására nézve, bár több

N. Vármegyék' Leveles tárjait is volt ſzerentséje az Írónak megtekinteni, haſonlót mindazonáltal a' Bihar Vármegyei Archivumhoz ſem talállt, ſem látott; a' mellyet ugyan 1777. Eſztendőben Nemes *Vizer Leopold* (ki már régólta meghalálozott) kezdett vala regeſtrálni, az az: rendbe és ſorba a' ſzámok és jegy betűk ſzerént ſzedni, folytatván felválaltt Tiſztség köteleſségét 1787. Eſztendőig, a' melly üdőben a' *Jóseff Syſtemája* béhozattatván bóldogúltt *Vizer Leopold* Fő Notáriuſsá lőn az akkori Vármegyebéli Tiſztség teſtnél: ennek hellyibe következett *Kabaláspataki Ferdényi János*, ki a' Judicium Subalternumhóz Aſſeſſornak vitetvén, 's általtétetődvén, következett utánna *Kaſzonyi János*, ki ismét a' N. ſzabad Királyi Debreczeny Város Nótáriájára általméne.

1790-ben vállalta magára ezen terhes, 's nagy gondot és ſzorgalmatoſságot megkívánó hivatalt Nemes *Lányi Márton*, ezen N. Bihari Megyének eggy érdemes Tábla Bírája, eggy tanúltt, olvaſott, jó erköltsű, és rendet ſzerető Férfiú, az *Írónak* kedves Barátya: Ő mondom, valaminthogy a' rendnek, melly a' dolgok' Lelke (ordo eſt anima rerum) kedvellője a' fellyebb megnevezett 1790 dik Eſztendőtűl fogva fáradhatatlan munkáſsággal vivén ezen hivatalát, 's folytatván ez napságig, tökélletes végre vitte a' Levéltárnak állapottyát el annyira,

hogy a' megkívántató Levéldarabokra akármelly időben, 's akármi dologról ſzóllóra azonnal gyors ſebeſséggel akadván, előadja, 's mutatandja: azért a' lakása is ezen N. Vármegyének kies és ékes Házánál vagyon, a' hol dolgozik ſzűnet nélkűl, 's az Archivumra ſzemes gondal vígyáz:

Ezen N. Vármegye Házának tő ſzomſzédgya *Ajnátskői Liber Báro Vétsey Jóſeff*, és annak nagy érdemű Hitveſſe ſzületett *Müller Thereſia*, eggy valamint iffiúságában ſzépségéről és jóságáról, 's minden ki érdemeſſel ſzelíd bánás módgyáról a' legjobb hírű 's nevű Dáma, 's eggy példás Matrona, úgy koroſodni kezdő Eſztendeiben is az ékes formájában nem hanyattló Aſſzonyság, melly hihető azért ollyan tartós, hogy a' Patika ékesítő ſzerekkel, ſzínekkel és mázokkal gyönyörű ortzája meg nem veſztegetődött, ezen igaz méltóságú Aſſzonyságnak nagy érdemű Férje *Ajnátskői L. B. Vétsey Jóſeff* az Írónak régi ſzíves Baráttya, 's az ő jeles, és ritkán található tanúltt jó erköltsű, tudományos, 's nagy reménységű *Pál* Fia, ki moſt a' N. Váradi tudományos Kerületi Academiában a' Hazai Törvénytanulásban, mint eleitől fogva megſzokta, minden tanuló Társait felűl múlván, minden ki tekénti, eggy jövendő Hazai nagy Polgárt jövendölhet és várhat belőlle maga üdejére.

Tiſztelettel említett *Müller Thereſiának* első Férje vala N. *Bogdanovits Bernárd*, ki a' Fölséges Király és Haza eránt, kimutatott 's bébizonyított ſok hívség áldozattyaira nézve arany emlékeztető pénzre meczett fölséges és halhatatlaná váltt *Mária Thereſiának* képét nyervén érdemlett jusſon, 's érdemeſen viſelte, 's kinek két Fiai *Bogdanovits Dávid* Kapitányoskodván, 's *Gergely* Főhadnagyoskodván, már vitézkedtenek, 's ſzeretett Királlyokért 's édes Hazájokért ſebeket nyervén, nyugodalomra általléptek: de a' harmadik *Bogdanovits Ferentz* moſt is a' Gróff Sztáray gyalogság ezeredjénél mint Főhadnagy, mint a' több érdemes 's vitézkedett két Teſtvérei, úgy ez is a' veſzedelemmel tellyes Frantzia háborút kiálván, 's Hazai hívséggel ſzolgálván, dítséreteſen mindenkor viſelt hadi hivatalát folytattya ez moſtanságig. Ezen érdemes Férfi Teſtvéreknek eggyetlen eggy Leány Teſtvérek vala *Anna*, Férjhez méne előbb N. *Eleméri Kis Ágoſtonhoz*, ki a' Temeſi tájékon fekvő több N. Vármegyéknek Táblabírája vala, 's annak koránti kimulása után Generalis *Báró Löwen Ernèſthez*, kiktől mind a' kettőjöktűl magzati ſzármozván, ezen Aſſzonság is meghalálozott:

Müller Thereſia Báró Vécsey Jóſeffnének ſzintég minden Teſtvérei érdemeſek, 's példás élet viſeletűek, és ſor ſzerént ezek

valának: *Müller Ferentz* az Egri Érſekségi Megyének felſzenteltt Férfia, ki Páſztohai Plébánus, Viceespereſt, eggy bölts tanúltt 's minnyájok által forrón kedveltt igaz jó emberstárs vala. Következett nem régiben élni megſzűntt *Müller Anna*, néhai *Fedák Joseff* több ős Törsöki a' Nemeſi és Mágnáſi Renden lévő Familiák Fiscálisának, 's végre ſzabad Királyi Caſſa Városſa nagy érdemű Tanátsbéliének hitveſſe, ki ſzintég eggy kellemetes és jó ſzívű Aſſzonyság vala, mint nagy érdemű Teſtvére *Thereſia*: ezt a' ſzületes ſorban követte *Müller Jóseff*, az Egri Érſekségi Megyének felſzenteltt Férfia, N. Zabolch Vármegyében helyheztetett Nyíregyháza Mező Városának Plébánuſſa, ki ſzintég mint *Ferentz* Bátya mindenekben vele eggy forma, 's mind a' ketten vendégeket kedvellő 's jó ſzívvel látók (hoſpitales,) 's ezen *Müller Jóseff*, kit nem régiben a' Papi Megye köz megjárása 's vizsgálása alkalmatoſságával N. M. *Fuchs Xavér Ferentz*, az Egri Érſek, Cs. Kir. Fölség belső titkos Tanátsoſſa, N. Heves és külső Szolnok Törvényeſen eggyeſűltt Vármegyéknek örökös Főiſpánya, Ő Excellentiája meglátogatni méltóztatván, 's ritka jeles tulajdonságait tapaſztalván, igen 's igen megkedveltt, 's bötsülik és ſzeretik minnyájon, a' kik tsak ismérik.

Ezután következik *Müller János*, ki a' Hertzeg *Lichtenſtein* Magyar lovaſság e-

zeredjénél Főhadnagyoskodik, 's több rendbéli háborúkat vitézen és méréſzen kiálván, érdemei, 's nem a' pártfogás úttyán emelkedett a' hadi Tiſztségekre: végre következett *Müller Antal*, ki a' Nagy Váradi Királyi Kamara Uradalmában a' Számtartói hivatalt Királyának hívséges ſzolgálattyára, 's haſznára, Elöljáróinak tellyes megelégedésére viſelvén, mind fogytig minnyájok ſzeretetében 's megböcsülésében élt, de meghalálozván moſtani több ízben tiſztelettel említett Kanonok *Tokodi Iſtván* Plébánuſságában Várad Velenczén, másképp Katona Városon, általa ki őtet a' halálra is jól elkéſzítette, eltemettetett, hagyván maga után minnyájoknál érdemlett jó hírt és nevet: tovább

Müller Thereſia Ajnátskői *Liber Báró Vétsey Jóseff*, Férjének édes Atya tsak ugyan *Jóseff* 's édes Anya *N. M. Gróff Berényi* házból ſzármozott, 's eggy jó Anya hív feleség, 's ſerényen gondoskodó gazdaaſſzony vala; 's az előbb boldogúltt Férje üdősb néhai *N. M. Ajnátskői Báró Vétsey Jóseff*, Cs. Kir. Fölség belső titkos Tanátsoſſa, N. Unghvár Vármegyének Főiſpánya, a' Hajdú Városbélieknek Kórmányozója 's Királyi Commiſsárius lévén, midőn N. Szabad Kir. Debretzeny Városában a' reábízattatott commiſſióban igazán és hellyeſen dolgozna, úgy derekaſan 's réſzrehajlás nélkűl folytatott munkájának, mint

életének az mindeneket rabló halál reménytelenül és hirtelen véget vete.

Így Fia tsak ugyan *Jóseff* az hadi életre ſzánván magát eggy darabig vitézkedett, 's katonáskodott mind addig, méglen *Müller Thereſia Özvegy Bogdanovits Bernárdné* érdemfénnyel tündöklő virtuſſait megismérvén, 's a' Főhadnagyságtól, mellyet a' néhai Siskovits, ki azután Báro Devins, 's moſt B. Affenbergi lön, gyalogság ezerednél viſele, vég bútsút vévén, a' tiſzteltt Hitveſsével házaſsági életre lépett, kivel is bóldogúl és ſzerentséſen élvén, nyugalomra tanáltt, 's az Író Házának válaſztott jó baráti lévén, *nékiek*, 's tőllök ſzületett nagy és jó reménységű fiú magzattyoknak az iffiú *Báró Vétsey Pálnak*, mint ſzeretett Bérmálásbéli Kereſztfiának az *Író* a' mindennémű áldáſokkal bővelkedő, 's meſſze üdő határra terjedő bóldog életet tiſzta ſzívéből kíván.

Ezen *Báró Vétsey Jóseff* édes Atyának Teſtvére vala, ki Sárközön N. Szathmár Vármegyében helyheztetett örökkös Helységében Cs. Kir. kiſzolgáltt 's nyugodalomra tétetett nagy érdemű ezeredes vala *Ajnátskői Liber Báró Vétsey Iſtván*, ki ottan ékeſen és kieſen épűltt Kaſtéllyában, hoſſzas, és nyóltzvanon felűlmúló életet iſteneſen élvén, haſonló halállal meghalálozott; lévén eggyetlen eggy, előtte ſokkal előbb ez árnyék életből kimúltt Hit-

veſſe, ki ama nagy érdemű 's méltóságú *Tólnai Gróff Feſtetits* Nemzetség ſzármozott Leány magzattya vala; a' mellyből tiſztelettel említett, ſok hazai érdemekkel tündöklő, 's ez jelenvalóságban is a' Haza köz örömére élő *Tolnai Gróff Feſtetits György*, és *János* 's több hadi és polgári jeles érdemekkel fényeskedettek, 's fényeskedők erednek.

Néhai nagy érdemű Generális *Báró Vétsey Iſtvánnak*, 's *Tolnai Gróff Feſtetics Anyától* ſzármozott nagy érdemű és méltóságú Fia, *Ajnátskői Liber Báró Vétsey Miklós*, kiről is ama írás rendjeiben, mellyeket T. N. Szathmár Vármegyéről előadott, igaz és mélly tiſztelettel már emlékezett az Iró. Ezen nagy méltóságnak kegyes, példás, 's mindenekben tökélletes, de már elhúnt-Hitveſsétől: *N. M. Orczi Liber Báró Orczy Annától* ſzületének Fiai és Leányai, kik közzül az eggyik a' Frantzia háborúban mint Főhadnagy, vagy (ha nem tsalatkozom) Kapitány eggy gyalogság ezerednél ſerényen vitézkedvén, előbb ſebeket nyertt, 's továbbra is folytatván dítséretesen kezdett, 's mindenkor vitt vitézi ſzolgálattyát, végre az boroſztyán koſzorúkat érdemlettek úttyán ez életből eltűne; Hazai és Királyi ſzeretetének az dühös Frankok ellensége előtt a' vérengező márſnak csatázó piatzán áldozatúl esvén.

Említhetnék itten, 's előhozhatnék többeket, kik ezen nagy érdemű 's méltóságú Bárói Nemzetségből eredetileg kezdvén mind ezen őtöbéli emberkorig magokat jelesen megkülömböztették mindenkoron, de rövidítésnek okáért egyedűl azt említem, hogy az előbbeni 's már jó darab időtűl hátrafordúltt esztendőkben a' *Vayai és Ibrányi Ibrányi* 's most legközelebb a' *Csepei Zoltán* házban házosodván, 's Férjhez menvén hozzájok született *Ajnátskői Báró Vétsey Kisasszonyok*, úgymint *Maria*, ki néhai *üdősbb Vayai és Ibrányi Ibrányi Miklósnak* 's *Judith*, ki most legközelebb *Csepei iffiabb Zóltán Pál* nagy érdemű Hitvesei valának, könnyen ki lehet nézni ezen fő méltóságú Bárói háznak a' *Vayakkal* eggyben szövetkezett vérség Atyafiságokat, mivel a' *Vayak* az *Ibrányiakkal* eggyek, és ismét ugyan azon *Vayai Vayak Csepei Zóltán Annától* mint szülő Annyoktúl vésznek egyenes születés származásokat.

Innen méltán nyerességének tarthattya, de vóltaképpen tartya is az Író, hogy ezen és az már előre botsájtattókban megmutatott útokon szerentséje engedődött nékie, velek közelebbi Atyafiságos barátságban jutni, 's a' kedvező Egeknek kegyelméből ez napságig élni, 's minnyájoknak megismértt egyenes Magyar Haza, 's Atyafi jó szívűségekben érdeme fölött részesűlni: Ellen-

ben valamint ezen ſzerentséjének fölöttébb, és méltán örül, úgy igaz ſzívéből igen és igen fájlallya *Ajnátskői Báró Vétsey Júdith* iffiabb *Csepei Zoltán Pál* Férje, és az Iró kedves Öttse által ſzeretett Hitveſsének Martius 3 kán 1807 ben az éppen moſt vett gyáſz Levélből értett halálát, ſajnállya pedig annyival inkább, mivel ezen igaz Fő nemes vérű és ſzívű Öttse az Irónak, tsak hat hetekkel ez előtt váltt el a' halál révén elköltözött, 's általa mindenkori példás fiúi engedelmeſséggel méllyen és híven tiſzteltt, 's buzgón ſzeretett *Csepei üdösbb Zóltán Pál*, Kir. Tanátsos, 's N. Zabolch Vármegye hajdani nagy érdemű első Alispányától, 's már moſt ó mély! 's kettőztetett ama közmondás ſzerént (nulla calamitas ſola) nyomba következett fájdalom! a' földi legdrágább kintsétől, hív, példás, és tökéletes jó ſzívű feleségétűl is (melly ritkaságot földünk már alig termi) az Úrban iſteneſen kimúlttnak iffianti 26 ik, Házaſságának pedig 6-dik Eſztendejében kíntelenítetett az mindennek véget vető (mors ultima linea rerum) halál által elſzakadni, 's két neveletlen kisded gyermekeinek is Anya nélkűl való árvaságra jutni; melly mélységes ſebének, egyedűl a' nagy Iſtennek ſzent akarattyában való megnyúgovás lévén az orvoſsága, keſervében egyedűl tsak oda folyamodhatik, gyáſz levelében írott önnön ſzavai ſzerént. De hogy az előbbenire, 's

az Írónak eggy igen 's igen kedves Baráti Haza említésének okáért, engedelemmel még eggyſzer viſſzatérjen:

Valaminthogy a' N. Bihar Vármegye ékes és kies Házának az ajnátskői *Báró Vétsey Jóseff*, tő, úgy háta megett a' *Róglaticzai Miskóltzi Farkas* az Írónak első iffiúsági zsengéjétől, méltán mindenkor kedveltt, és tiſzteltt, mivel annak mindenkor tapaſztaltatott igaz Baráttyának fényes, és Fő Nemes háza ſzemléltetik, mellynek emberségével eleitől fogva ez moſtanságig a' Bihari, 's ebben lakozó Nagy Váradi N. Publicum élvén, méltán ditsekedhetik, kinek érdemei, 's úgy hozzá legközelebbről, mint oldalagoſt és melleslegeſt tartozandóké eggy rövid ſummában foglalva emlékezetnek okáért adódnak elő:

Róglaticzai Miskóltzi Farkas néhai bóldog emlékezetű és már leírattatott *Érkenézi Szlávy Pál*, midőn a' Királyi pereknek igazgatás kórmányát 's a' Magyar ſzent Korona ügyéſzség (Cauſarum Regalium Directoratus, et S. Regni Coronae Fiscalatus Officium) hivatalát nagy érdemfénnyel tündökölve Király és Hazai hívség buzgóſsággal viſelné, óldala mellett jurátuſoskodott. A' honnan midőn Fölséges *Maria Thereſia* bóldog orſzáglása idejében az Urbarialis Regulátio Magyar Orſzágnak minden Réſzeiben, és Vármegyeiben béhozattatnék, 's e' végett próbáltt tudományú 's jeles erköltsű Fő Ne-

mes Iffiak a' Vármegyék Fő és Alispányai által ſegítségűl kikérettetnének, ezen tiſztelettel említett *Róglaticzai Miskoltzi Farkas* néhai örök nagy nevet érdemlett, 's maga után hátrahagyott N. Bihar Vármegye akkori nagy érdemű 's fő tekintetű *Váradi és Mitskei üdősbb Baranyi Gábornak* eggy orſzágos embernek az Urbárium béhozattatás ellen állapottyában (in objecto introductionis Urbarii) oldala melle rendeltetvén, a' pennát vitte, 's minden reábizattatott, 's ezen tárgyra intézett ſzükségeſeket hellyeſen, és ſerénnyen elintézvén, tsak hamar, előbb ugyan a' N. Vármegye Fő Esküttségére, onnan Exactorságára, 's Táblabirőságára, a' honnan ismét bóldogúltt *Kalatay Xavier Ferentz*, jó lelkű, és ſokakkal ſok jót közlött Püspök idejében plenipotentiáltt Praefectuſságra emelődvén, 's ekkor ſokakkal ſzámtalan ſok jót tévén, több ízben az őtet mindenkoron méltán kedvellő 's böcsben tartó Fő Ispányai által az előkelő Alispányi hivatalokra cándidáltatását érdemlette, de Előljáróinak ezen hozzája járúló kegyelmeket, 's eránta viſeltetett nagy ſzíveſségeket háláadó ſzívvel megköſzönvén, magáról mindenkoron illendően lekövette:

Ő moſt nem régiben, a' midőn tudnillik a' N. M. *Darabanth Ignátz* az eggyeſűltt Görög Katholika Hiten lévők Püspökje meghalálozott, 's annak halála után, a'

Püspökség Jószága a' Fölséges Magyar Korona Jurisdictiója, rendelése és hatalma alá visszaesett volna, a' Felsőség által azon Jószág Administrátorává kineveztetvén, ezen Kormányt is, mint minden egyébb hivatalait dítséretesen vitte mind addig, méglen a' mostani minden Hiten és Vallásson, Karon, Renden és Nemen lévők köz szereteteket, tiszteleteket 's figyelmeket magára vonszó *Vulcán Sámuel* a' Püspökségre Fölséges Urunk' hozzája önként járúló kegyelméből kineveztetvén, az ezen Püspöki fényes hivatalhoz tartozó Belényesi Uradalom is nékie általadattatott.

Ezen érdemlett tisztelettel említett Püspöknek vala szerentséje, midőn e' folyó 1807-dik Esztendő Május 13kán Cs. Kir. Értzhertzeg *Károly Lajos* az egész Fölséges Austriai egyedűl Uradalmi hadseregnek szenteltt, meghódíthatatlan, 's az ellenség által is méllyen tiszteltt Fő ezeredes Had Vezére (Generalissimus Monarchiae Austriacae) mint a' N. Vármegye részéről Ő Cs. Kir. Hertzegsége eleiben kirendeltt küldötség Fejének (Praesidi delegatae Deputationis Comitatensis) Ő Cs. Kir. Értzhertzegségét ékes, velős, kevésbe és rövidbe sokat és nagyokat ritka szóllás mesterséggel magában foglaló fontos és személy üdvözlés beszéddel megtisztelni.

Engedődött mondom nékie ezen ritka szerentse, melly szerént úgy az Ő, mint

az egéſſz Követségnek alázatos és hív Magyar ſzívből a' Cs. Kir. Fölség ſzenteltt Fő Vitéz Teſtvérehez viſeltetett, 's kinyilatkoztatott méllységes, és igaz tiſztelettétele, általa rend kívűl való kegyeſséggel, 's kegyeſségének nyers vitézi ſzavakkal, 's ritka megismérés kifejezéſekkel díſzesítve, elfogadódott: (de erről alább környűlálláſosabban többet) moſt viſſzatérek *Róglaticzai Miskoltzi Farkas* nagy érdemű, tökélletes és példás igaz hív Hitveſſe, *Szerdahelyi Szerdahelyi Ágnes*, 's hozzája legközelebb tartozó Teſtvéreinek, 's a' velek vérségkötésben állóknak, 's annakutánna ſor ſzerént a' tőllök ſzármozott Magzatoknak ſummás leírására:

Sz. Szerdahelyi Ágnes, *Róglaticzai Miskoltzi Farkasnénak* Teſtvér Bátya valá, még Fölséges Mária Thereſia idejében a' Magyar Királyi Teſtőrző Lovaſság ſeregnél vitézkedett, ki annakutánna N. Zemplény Vármegye Táblabírájává lön, 's már régólta meghalálozott *Sz. Szerdahelyi Mihály*. Következett ezután *Sz. Szerdahelyi Borbára*, néhai *Teleki Balogh Imre*, N. Bihar Vármegye hajdani nagy érdemű Fő Szolga és Tábla Bírájának Özvegye, melly Úri érdemes Matrona az Iró édes Anyának különösön kedveltt jó, és kiválaſztott Barátnéja vala. Azután *Sz. Szerdahelyi Katalin*, *Detrich Láſzló* a' N. M. *Gróff Schönborni* Munkátsi Uradalom Fő Fiscáliſsának, 's

több Nemes Vármegyék Fő Táblabírájának hites Társa, kiknek *Benedek* és *Láſzló* Fiai 's már magok is meghalálozván, maradának két gyönyörű Leány magzati, kik közzűl eggyik *Caecilia*, Beregh Vármegyei Fő Szolga, és Tábla Bíró *Bornemiſza Jánosnak* jó Felesége; és az ártatlan hajadon *Joanna*.

Ezekután következett, ki ezen *Sz. Szerdahelyi* Teſtvérek között legiffiabb vala *Ignátz*, Cs. *Kir.* Udvarnok, ki Fölséges Máſodik Jóseff Csáſzár alatt Gárdistáskodván, több Fölséges külső hatalmaſságokhoz, kiktől külömbféle ajándékokat érdemlett, az Orſzáglónak kedvére 's tellyes megelégedésére Kuriroskodott, 's ki annakutánna ezen N. Bihar 's több Vármegyék' Fő Táblabírájává tétetődvén, ſzelíd ſzívű jó Feleségétűl, özvegyi ſorsra jutott *Urini Kováts Borbáratúl* eggy pár neveletlen árva magzatokat hagyott.

Szerdahelyi Szerdahelyi Agnes, 's *Rógláticzai Miskóltzi Farkaſtól* ſzületének *Mihály*, egy jeles és ritkában található ſzép erkölcsökkel, 's nemeſi tulajdonságokkal felruháztatott Fő Nemes Iffiú, 's ezen N. Bihar Vármegyének az első aljegyzői hivatalát, 's Táblabíróságát jeleſen 's érdemeſen viſelő Tiſztye (Magiſtratualis) ki minden ismérőinek ſzeretetét, bizodalmát, 's azért a' többre és nagyobbakra menendőség' (mellyet az Iró nékie különösön tiſzta igaz ſzí-

véből óhajt) reménységét megérdemlette: Illy érdemmel viſeli az első Alſzolgabírói hivatalt jó Teſtvére *Iſtván* is N. Bihar Vármegye eggyik Belényes nevezetű járásában, hól *Szacsvai és Eſztelneki* Erdélyből eredett Fő Nemes *Szacsvai Ádám*, kinek úgy maga mint édes Atyának Teſtvérei régólta a' hadi és polgári halmozott érdemekről nevezeteſek, a' Fő Szolga és Táblabíróságot nagy érdemmel, 's annakelőtte más hivatalokat viſelvén, folytattya. Ő vala az Írónak első iffiúsági eſztendeiben eggyik a' legkedveſebb Correpetitorai közzűl, a' kivel már moſt nem tsak barátságban, hanem Atyafiságban is vagyon ſzerentséje élni az Írónak, mivel *Tokodi* N. familiából eredett Anya jó Hitves Társának N. *Boros Ágneſnek*, kiktől ſzületett jó reménységű több gyermekeit a' ſzent kereſzt vizen tartotta az Író.

Így az *Író* és a' *Tokodi* házokhoz, *Sz. Iványi Szent Iványi Anna*, Felesége után *Szent Annai és Benedekfalvi Dluholuczky Xavier Ferentz*, N. Bihar Vármegyének moſt eggyik érdemes Táblabírája ſzármozik, kinek ős elei *György és Bálint*, mind a' ketten *Dlholuczky*, 's moſt *Dluholuczky Ferdinánd* alatt, már annakelőtte régen nemeskedvén, 1502 dikben Poſonyban Sabatho proximo ante Dominicam *Wylaki Ferentz* Györi Püspök, mint akkori Királlyi Helytartó (Locumtenens Regius) által költt

's kiadattatott levele ſzerént, a' *Szent Kereſzti czin* Familia magva ſzakadásával ezen kihaltt, 's N. Lypto Vármegyében hellyheztetett Szent Kereſzt nevezetű, 's egyébb birtokait, ſok és nagy hívséges ſzolgálattyokra nézve nyerték, Benedekfalvi *Dlholuczkyaknak* neveztetnek. Ezen Impetrator Benedekfalvi *Dlholuczky Györgyneh és Bálintnak*, kik *Szent Kereſzti Czin Dorottyától* ſzületének, édes Attyok vala *Péter*, *és György* Fiának *Jánosnak* ismét *János* fia 1655 ben költt zálogos vallástétel levele ſzerént (faſſio pignoritiia) Benedekfalvát üdősbb és iffiabb *Luby Jánosnak* birtokjok alá botsájtották. Az őstörsöki kiválthatás juſt fenntartván magának.

1599 ben *Dlholuczky Györgynek* 4. fiai, úgymint *János*, *András*, *Balint és Mathaeus*, 's öt Leányai *Anna*, *Borbára*, *Susánna*, *Margith és Katalin*. *Dlholuka*, *és Szent Anna* egéſſz Hellységeken oſztozván, Királyi engedelem Levél mellett Benedekfalvi eredeti juſſokra, 's *Szent Annai* akkori Birtokokra nézve akkor *Dlholuczkyaknak*, 's moſt *Dlúhóluczkyaknak* neveztetnek; kiknek ismét első ős Elei *Dlholukai Dlholuczkyaknak* hívatának.

Ezen fő Nemes nemzetségből ſzármozott tiſztelettel említődött Szent Annai és Benedekfalvi *Dluholuczky Xavier Ferentz*, kinek néhai édes Atya *Pál* a' Fölséges Királyi Magyar Kamaránál, 's a' Királyi Har-

mintzad hivataloknál 57. Eſztendőkig érdemeſen ſzolgálván, egéſſz fizetéſſel nyúgodalomra tétetődött. Ezen *Dluholuczky Pálnak* valának őt Teſtvérei, úgymint *Mátyás*, *János*, *Jakab*, *András és Jóseff*, kik minnyájon a' hadi és polgári életben a' Királynak és Hazának, híven és haſznoſan ſzolgálának. A' fellyebb említett hat Teſtvéreknek Attyok vala *Dluholuczky Márton*, kinek ismét Teſtvére lévén *Miklós*, Erdélyben méne, 's ottan letelepedvén, *Dlholuczky* Nemzetsége nevét tótbúl magyarra fordítván, magát *Hoſſzúrétinek* nevezte, 's maradéki elterjedvén ſok íziglen, 's üdőjártával elhagyván a' *hoſſzú* nevezetet, már moſt *Réthieknek* neveztettek, kik eredetileg *Dlholuczkyak* valának, 's vólnának igazság ſzerént moſt is.

Valának ezen *Dlholukai Dloluczky* azután *Benedekfali* 's moſt *Szent Annai Dloholuczkyak*, között a' hadi, polgári, 's Szent Eggyházi Státusban mindenkor, 's üdőrűl üdőre nagy érdemű Hazafiak, 's jeles Férfiúk, 's ezen is, kit ezen úton béhoztam *Szent Annai Dluholutzky Xavier Ferentz*, 1767 ben a' Fölséges Magyar Kamara Cancelliſtaságát viſelvén, 1769 ben a' Nagy Váradi Püspökség Jóſzágban, mint Számvetésmeſter (Rationum Magiſter) a' Felsőség által ide Váradra küldettetett, holott 33. egéſſz eſztendőkig híven, ſerényen, 's igazán ſzolgálván, végre a' N. M. *Póka-*

teleki Konde Miklós Püspök alatt az Uradalom gazdálkodás kórmányát, annak elalkonyodáſa napjáig, *Inſpectori* czím alatt vitte, meghalálozván pedig N. M. *Konde Miklós Püspök*, 's a' jóſzág ſzokás ſzerént a' Fölséges Magyar Kamara Jurisdictiója alá esvén, 's a' rend ſzerént való Praefectura *Roglaticzai Miskóltzi Farkasra* bízattatván, az *Dloholuczky Xavier Ferentz* Inſpectorsága megſzűntt, ki moſt ezen N. Bihar Vármegye Táblabíróságát érdemeſen viſelvén; *Szent Iványi Szent Iványi Annától*, *Ferentz és Leopold* Fiai, 's *Antonia* Leánya ſzületének. Ezen *Szent Iványi Anna*, *Dloholuczky Ferentznének* jeleſen vitézlett, nyugodalomra lépett Teſtvérei *Ferentz*, *és Leopold*, ki már meghalálozott, 's *Jóseff*, ki a' Báró Auffenbergi gyalogság ezerednél nagy érdemmel kapitányoskodik, 's az Írónak igen igen ſzeretett kedves Attyafiai, 's jó Baráttyai, kik valósággal halmozott hadi érdemekre nézve, nagy Hazai jutalomra méltók vólnának.

R. Miskóltzi Farkasnak és Sz. Szerdahelyi Ágnesnek harmadik Fia *János*, ki a' minapában a' N. Bihari Megye réſzéről felkeltt Lovaſság ezerednél Főhadnagyoskodván, moſt ugyan azon Vármegyének érdemes Fő Esküttye, 's midőn *Mihály és Iſtván* Báttyai nőtelenkednének, ő magát az házaſsági életre ſzánta, 's néhai *Mihályi Sándor* ezen N. Vármegye Fő

Fiscáliſsának *Dobozi Thereſia* Leányától ſzületett tsak ugyan Thereſia leányát, vette hitves Társul: Az e' világból kimúlt *Mihályi Sándornak* moſtan is élő érdemes Teſtvére *Mihályi Iſtván*, ki ezen N. Bihari Megyének ſokáig az Exactori hivatalát viſelvén, moſt Főtáblabíráskodik; ki midőn a' Jóſeff Syſtemája fönnáltakor a' Judicium Subalternumnak nevezett Törvényt ſzolgáltató ſzékek béhozattatának, az Írónak Tiſzti Társa, 's mind a' ketten Aſſeſſori, az az Táblabírói vótummal Actuáriuſok lévén, eggyütt ſzíves barátságban élének. *Mihályi Iſtvánnak* pediglen érdemes jó hitves Társa, *Száraz Thereſia* néhai bóldogúlt *Száraz Zsigmond* Leánya, kinek tiſztelettel említett Atyáról a' Klobuſitzkyak ſorában már emlékezet tétetődött, 's a' ki édes Leányától *Thereſiától*, *'s Mihályi Iſtván* Vejétől ſzületék eggyetlen eggy jó nevelésű *Francisca* Leányok, kiből ſzintég, úgymint az édes jó Anya, eggy okos, gondos, és rendet kedvellő gazdaaſſzonyt, és hív Feleséget jövendőre ki lehet nézni, a ma régi magyar közmondás ſzerént, *nézd meg az Annyát, 's vedd el a' Leányát.*

Az már régiben elhúnytt *Mihályi Sándornénak* ſzületett *Dobozi Thereſiának* Teſtvére. *Dobozi Kriſtina Érkeſerűi Frater Iſtvánnak*, ezen N. Bihar, és több Vármegyék Fő Táblabírájának, 's az Író első Ifiúſágoktúl fogva ſzeretett jó barátyának,

eggy tudományos, 's tanúltt Férfiúnak jeles és példás hitves Társa: 's ezen két születtett *Dobozi Kis Asszonyoknak Lajos és Mihály* jeles két Férfiú Testvérei:

Dobozi Lajos ugyan (ki néha napján *Kis Rhédei Rhédey Polexinát Kis Rhédei Rhédey Lajos* Cs. Kir. Fölség aranykúltsos Hívének 's Oberszterének &c. és *Kis Rhédei Rhédey Ferenczneк* Testvéreket tartotta házostársul) 's a' ki mostanság *Mihály* Testvérével eggyütt, ezen N. Bihar Vármegyében hellyheztetett *Vajda* nevű Hellységben lakozik, előbb a' Cs. Kir. Magyar Lovasság seregnél, al és fő Hadnagyi, 's végre Kapitányi hivatalokat, több háborúkban kimutatott vitézség érdemmel viselltt vala, annakutánna a' felkeltt Bihari Magyar lovaság seregnél a' Fő Strázsamesteri tiszteséget, 's végre az Alloberszterséget (Obriszlieutenant) díszes czímű hadi Tiszteség fő hivatalokat hasonló Hazai érdemekkel tündököltette, 's mind ezek', mind a' Felesége halála után, tovább sem szolgálni, sem házosodni nem akarván, jó Testvére *Dobozi Mihály*, ezen N. Bihar Vármegye nagy érdemű Szolga és Táblabírája, szelíd, jó és példás Hitvesétől *Kereki Csanádi Theresiától* származott *Lajos*, *Józseff*, *István*, *Mihály* Fiai, 's *Theresia* és *Rósália* Leányainak boldogítások eszközlésére szánta és tökéllette életének jövendő minden idejét, esztendejét, napjait és óráit: Szeretik is

ezen jó két eggy Testvérek eggymást minnyájok példájára jobban, mint a' bomlott házasságí életben élő, 's földi pokolban égők, kik sor szerént párosok, de megsértett, 's vesztegetett szíveikre nézve vajmi igen páratlanok, a' millyetén életnemétől mentsen meg a' kegyelem kútfeje, minden jó Anya méhének gyümöltsét.

Nem mondom földi Mennyországot, de ha azt állítanám sem hibáznék, hanem bátrabban mondhatom, hogy földi Paraditsomát ért, és abban éltt *Csanádi Theresia Dobozi Mihályné*, néhai jó édes Atya és Anya, úgymint nagy érdemű és tekintetű néhai *Csanádi Sámuel*, ki először a' néhai magyar Lovas *Török* ezeredjénél Fő Strázsamesteri, 's annakutánna a' Székelység Lovas seregnél Aloberszteri hivatalokat érdemfénnyel viseltt, és *Hodosi Klára* amaz eggy nagy érdemmel tellyes fő hadi Tiszt vitéznek mint ábrázattyára, mint jóságára és virtusságára fogytig szép ékes eggy Asszony, az Írónak felettébb kedvellő, de általa is viszontt igen igen szeretett Atyafi Baráttyai: Ezek állandó igaz eggyes szívvel lántzoltt páros életekből származának sor szerént jeles fiai, és Leányai: úgymint *Csanádi Joseff*, ki a' *Sacbmé* vasasoknál szembetűnő vitézség kimutatással kapitányoskodván, mostanság a' Föls. Cs. Kir. Országunk Nádor Ispánya *Jóseff*, Austriai Ertzhertzegsége Lovasság ezeredjénél az Aloberszteri

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

(Obriſtlieutenant) ſarkallatos fő hadi tiſztségre emelkedvén, onnan a' többre menendőségét méltán várhattya.

Csanádi Láſzló vitézkedett a' Cs. Kir. Fölség Lovaſság ezeredjénél, 's Fő Hadnagyságra méne, de lábainak fájdalmai miatt tovább nem ſzolgálhatván, Hazai honnyában viſſzatérni kíntelenítetett, vévén magának *Balogh* Kis Aſſzony Feleségét: *Csanádi Imre* N. Bihar Vármegyében előbb az fizetés nélkűl való aljegyzői hivatalt eggy kis korig folytatván, 's a' Jáſzság és Kunyság maga réſzéről feles ſzámú katonákat, lóval, fegyverrel, őltözettel, 's minden hozzá tartozandó ſzükségeſekkel Fölséges Urunkhoz mindenkoron viſeltetett hívség öſztönökből béajánlván, ezen *Csanádi Imrét* kérte ki Oſztály Vezér Kapitánynak, (Eſcadrons Ritmeiſter) mellyet ő az utólsó Franczia háborúban különös vitézségének kimutatásával érdemeſen viſeltt, de ki már Hazai Honnyában viſſzatért: a' jó és jámbor *Csanádi Sándor* mindenkor ſerénnyen gazdálkodván, 's itthon több Teſtvéreik Birtokira, 's juſſaira ſzemes gondot viſelvén, minnyájoknak haſznokra folytattya életét: ezen kereki *Csanádi* Férfiú Teſtvéreknek, három Leány Teſtvérei valának, úgy mint *Juliánna*, ki *Ludányi Bay Iſtvánné*, *Thereſia*, ki *Dobozi Mihályné*, *és Rosália*, ki *Radvanyi Radvanyi Jóſeffné*, minnájon Csanádi eggy Teſtvér ſzületésűek, 's kiknek

Férfiú Teſtvérei, és Férjei ezen és több Magyar és Erdély Orſzágban lévő N. Vármegyéknek nagy érdemű Fő Táblabírái.

Néhai Csanádi Sámuelné Hodoſi Klárának Teſtvére vala néhai *Hodoſi Sámuel*, ki első iffiúságában néhai boldog emlékezetű *Noſtitzi Thurzó János*, N. Bihar Vármegye Alispányánál Törvénytapaſztalás végett óldala mellett tartozkodván, mint mondjuk patvariſtáskodott. Onnan a' Fölséges Csáſzárunk magos nevét kegyelem czímmel viſelő Lovaſság ezeredben álván, al, és fő Hadnagyi, 's annakutánna az máſodik, és első Lovas ſereg eggy Oſztály Kapitányságát a' Török háborúban Novi és Szabáts Várok bévétele alkalmatoſságával nagy vitézségi érdemmel viſelte; kinek első Felesége vala néhai *Pulſzky Sušánna*, a' kitől ſzármozott ártatlan 's magyar Fő nemes ſzemélyt illető ſzemérmes életet viſeltt *Károlina* Leánya, méne Férjhez Erdélyben lakozó, Fő Nemes, és a' *Szénáſi Tiſza Irinyi* Fő Nemes, Gróff és Báró *Bánffy Kemény* 's ſzámtalan több ős törzsöki Nemzetségekkel vérségkötésben álló igen régi Fő Nemeſségű, 's nagy birtokú *Vér Dánielhez*:

Hodosi Sámuel máſodſzori házoſságában vette el *Báró Jeſzenák* Anyától ſzületett Báró *Podmányitzki Juliannát*, ki ismét néhai Generalis *Beleznaynéval*, Gróff *Halleriekkel*, 's ſzámtalan egyebekkel áll

vérségben, a' kit Kis Aſſzony korában is ſzerentséje lévén az Írónak akkor, mint nőtelennek, 's mint mondjuk iffiú legénynek esmérni, valamint hogy Leány korában, eggy mindenféle ritkitható tulajdonságokkal felruháztatott, 's igaz Mágnáſi névre érdemes ſzemélynek találta, úgymint férjhez mentében, mint özvegységében az eggy tiſzta jó erköltsök követőjének, 's a' tökélletes jóban foglalatoskodónak tiſzteli. Nem keveredett tudniillik ezen valódi méltóság ſemmi idegeny ſzerelmeteskedésben, 's kaballákban, böltsen kórmányozván, házi gazdaságát, mellyet ſerénységével 's ſzemes vígyázásával 's iparkodásával ſokra vive, 's a' minthogy az édes gyanánt kedveltt moſtoha leányát *Károlinát* iſteneſen és jól nevelvén, tiſzteſségeſen Férjhez adta, haſonlóúl neveli jó reménységű *Miklós* Fiát, és *Mária* Leányát, élvén eggy minnyájok példájára ſzolgálható özvegységet.

Néhai *Hodoſi Sámuelnek, és Klárának Csanádi Samuelnének* Teſtvére vala az néhai öreg *Mensáros* Felesége is, kitől *Dániel és Sándor* ſzületének, már meghalálozott *Mensáros Dánieltől*, és moſt is élő hitveſsétől *Szunyoghi Szunyoghy Klára* fő nemeſségű Aſſzonyságtúl ſzülete tsak ugyan *Klára* Leánya, kitől ismét *és Bai Patay Jóſeff* Férjétűl tsak ugyan *Jóſeff* fia. Néhai *Mensáros Sándortúl* pedig 's néhai *Szegedi Juliannátúl* ſzületének több fiú és

leány eggy Teſtvérek, kik közzűl az egy-gyik Mármoros Vármegyébe, Nemes *Rátz Péterhez* méne Férjhez. Így az *Csánádi és Dobozy* Házokhoz Attyafiság, 's vérség tartozáſa vagyon *Váradi Baranyi Jóſeff*, ezen N. Bihar Vármegye eggyik érdemes Táblabírájának, mivel a' *Doboziak* nagy Annyok *Baranyi Mária* az *Jóſeff* nagy Atyának Teſtvére vala, és így *Baranyi Jóſeff a' Doboziakkal* unoka.

A' mi még a' *Csanádiakat* illeti, az: hogy bár ha ſzintég érdemes, de tsak ugyan egéſſzen külön Nemzetségűek ezektől, ama nagy érdemű *Csanádiak*, kik magokat *Mező Telegdről* írják, *'s Mező Telegdi Csanádiaknak* hívattatnak. Ezek közzűl vala *Mező Telegdi* néhai *Csanádi György* ki iffiúságának első zsengéjében hites ügyéſz (Procurator, vagy Cauſarum Advocatus) vala, és ſok ős törzsöki Nemzetségeknek haſznoſon, 's nagy előmenetelekre ſzólgálván, a' Státuſoknak és Rendeknek köz akarattyokra és felkiáltáſokra az 1783-ban Junius Hónapban N. M. Orſzágunk Fő Bírája *Ürményi Ürményi Jóſeff* ő Excellentiája Fő Ispányságában tartatott ſzéképítés alkalmatoſságával az Érmellyéki Járásbéli Fő Szolgabíróságra eggy ſzívvel és Lélekkel, 's mint mondjuk eggy ſzájjal válaſztatván, azon ſok gonddal, teherrel és bajjal eggybenſzövetkezett, 's felválalni kíntelenítetett hivatalát olly érdemfénnyel viſel-

te, hogy a' következő ſzéképítéſeken alig tudta magáról az Alispányi hivatalt is lekövetni; hatalmas ſzavu, roppantt tudományu, 's minden tekéntetben eggy jeles Férfia, 's mondhatni oſzlopa lévén ezen N. Vármegyének, hoſſzaſobb életre lett volna érdemes, ha az emberi nemzettel közös fátumnak úttyán, az örök nyugodalomra általlépni nem kíntelenítetett volna.

Valának *pediglen* nékie három eggymás után következett házoſságaiban e következő Feleségei és gyermekei: úgymint az első vala *Buzinkai Éva*, ki tsak hamar minden maradék nélkül kimúla ez árnyék világból. A' máſodik Virtes ezen N. Bihar Vármegyében hellyheztetett Hellységében lakozott néhai *Torkos* Kapitánynak Leánya. *'Soffia*, ki Teſtvér vala *Torkos Károllyal*, ki a' Cs. Kir. Értzhertzeg Ferdinánd gyalogság ezeredjénél granatiros Kapitányságot nagy érdemmel viſeltt, és néhai *Torkos Imrével*, ki ismét a' Fölséges II-dik Jóſeff Syſtema alatt rövid ideig állott Judicium Subalternumnak Syndicuſſa, 's annakutánna ezen N. Vármegyének Vice Fiscáliſſa, 's úgy ő mint Teſtvér Sogora, *Csanádi György* az Írónak azon időbéli Tiſzttárſai 's jó Baráti valának: ezen Házoſságból, úgymint néhai *Torkos 'Sóffiától* eredett e' moſtanság élő 's a' N. Vármegye fizetés nélkül jegyzői hivatalát érdemeſen viſelő *Mezőtelegdi* iffiabb *Csanádi György*,

ki nem régiben Nemes Kovács Moyſes Táblabírónak leányát vette el házastárſul, 's azzal boldogúl folytattya életét. *Mező Telegdi* üdősbb *Csanádi Györgynek* harmadik Felesége vala *Sebes Kriſtina*, kitől eggy fia 's három leányai születtetének: ezen Sebes Kriſtinának Teſtvére vala *Susánna*, *Szodorai Szodoray 'Sigmondné*, eggy igen igen ſzép formájú, kelemes módú és ékes növésű iffiú Úri Aſſzonyság; kár hogy életének legſzebb zsengéjében ezen terméſzetnek 's jó erköltsnek remekje hat ſzál deſzka közzé ſzorúltt.

Így idősbb *Mező Telegdi Csanádi Györgynek* haſonló érdemű 's igaz Teſtvére vala *Mező Telegdi Csanádi Iſtván*: ki ſzintég mint Báttya iffiúságában híres és nevezetes Prokátor vala, 's midőn ez a' Fő Szolga és Táblabírói, akkoron *Iſtván* a' N. Vármegye Fő Fiscuſi 's Táblabírói hivatalokra válaſztatván, úgy vitték a' közjónak dolgát, mintha annak mindennémű állapottya, az ő vállakon heverne, 's megfordúlna, fáradhatatlan munkáſságok, mélly előre látáſok, 's minden időbéli ſzemes vígyázáſok, méltó figyelmet és tiſzteletet érdemelvén a' közjótúl: moſtoha Teſtvérek ezen két *Mező Telegdi Csanádiaknak*, *Vonſza Böſzörményi Pál és Jóſeff*, kik közzűl az első N. Bihar Vármegyének Vice Fiscáliſságát hajdanában igen érdemeſen viſelvén, 's Táblabíroskodván, moſt a'

N. ſzabad Királyi Debretzeny Várossának nagy érdemű fő jegyzője. A' másik *Józseff* Bihar Vármegyének a' Nagy Váradi Járásban, Mező Telegden lakozott érdemes első Alſzolgabírája, ki iffiúságának közép korában eggy két eſztendőkkel ez előtt itt hagyta ez árnyék világot.

Ezen igen tanúltt és túdós *Mező Telegdi Csanádiaknak* elválhatatlan 's hasonló tulajdonságokkal felruháztatott Társok *Beſſenyői Beſſenyei György*, ki Fölséges *Mária Thereſia* idejében gárdiſtáskodván, nem tsak a' külömbféle idegeny nyelveknek, de ſok minden egyébb böltselkedés, Városbéli, 's Történetes 's egyébb Tudományokban olly meſſze elhaladott, hogy ezen magosra tett lépéſeit ſok réndbéli ékes és velős írásſzerzeményei eleve bizonyítanák. Attyafiságban áll ezen nagy érdemű és bölts Férjfiú, nem tsak az Iró, hanem eggyütt más ſzámtalan fő 's első Karon és Renden lévő Házokkal, kinek Nemzetségéből az moſtani ditsőſségeſen élő *Galanthai Hertzeg Eſzterházi Háznak* is juta több ízben édes jó ſzülő Anya.

Vérségben áll mondom ezen régi ős törsöki Fő Nemes Nemzetségből ſzármozott *Beſſenyei Beſſenyei György*, ſzámos ſok Vármegyének Fő Táblabírája (kinek Teſtvérei *Mihály*, *Boldizsár és Juliánna*, mind magoſok és ſzép eſzűek, 's tudományos voltokról nevezeteſek valának) hasonló ré-

giségű *Ugray Ugrayakkal*, *Nadányi Nadányiakkal*, melly két őstörzsöki Nemzetségbéli Férfiaknak jelesen viselt dolgairól, ismét két jó darab Könyveket lehetne írni, 's mint mondám számtalan egyebekkel, de kár hogy ezen avultt régiségű Fő Nemes Nemzetségnek, mellynek, de különösön *Györgynek* az Író különös tisztelő Atyafi Baráttya, mingyárt magva szakadand, mivel férfiú maradék már sehol sem láttatik.

Ímé ismét eggy *Róglaticzai Miskóltzi Jánosnak*, *és Mihályi Theresiának*, Házassági eggybekeléseknél fogva melly nagy számú seregcsapat Atyafiság és vérség jelene elő; azért következik *Roglaticzai Miskóltzi Farkasnak* és *Szerdahelyi Szerdahelyi Agnesnek Rosália* eggyetlen eggy Leányairól sorban a' jegyzésem. Erről és az Író eggyik Leányáról néhai *Száraz 'Sigmondnak* második Felesége született Nemes *Antalffy Erzsébeth* 1806 dik Esztendő 9-ber 18-dikán tett és költt utólsó rendelésében, azoknak kiket a' dolog illetett, minden vélekedések és reménységek kívül szórúl szóra illyen emlékezetet és rendelést hagyott maga után hátra: *A' reszkető tőm Napja fog lenni a' Báró Vay László Ő Nagysága Kisasszonyáé*, *a' Hóldja Miskoltzi Rosalia Kisasszonyé*, *kik közzül magtalanúl meghalván*, *ebben eggyik a' másikának succedállyon. Antalffy Erzsébeth keze X vonása. Mi előttünk*, *kik ezen Testamentum*

tételre meghivattatunk, és edgyütt voltunk; kis Cseptsányi Sántha Láſzló mp. T. N. Bihar Vármegye Fő Szolgabirája. Csepreghi Mihálly azon N. Bihar Vármegye Esküttye mp. Püspöki Mihály Táblabíró mp. Kriſtóff Mihály Táblabíró mp. Ábrahám Aaron mp. Mütter János P. N. Várad Város Főbírája. mp. Delorto Cyprián mp. 'S ezen rendeléſe a' Teſtamentom tévőnek, és az eggyütt e' végett eggybenhívattatott jelenlévőknek ſzokott Petsétyeikkel által is megerősítetett.

Tudtára adattatván e' ſzerént néhai özvegy *Száraz 'Sigmondnénak*, ſzületett *Antalffy Erzsébethnek* ezen az Iró által nem is képzelhetett gyermekéről *Eulália* Leányáról ſzíves emlékezetű rendeléſe, nem a' napot előmutató gyémántos reſzkető tőért, mint ezen igen kedveſen vett ſzíves emlékezetéért, minthogy ſzeméllyes megköſzönését nem lehetvén az élő halandónak az Eliſeumba e' végett menni, kívánta ezen ſorokkal hamvaihoz tartozó ſzíves és köteles hálaadását, úgy a' maga mint édes Leánya nevében megtenni, 's az Úrban iſteneſen kimultt, bébizonyított jó ſzívű Aſſzonyság jó Lelkének örök nyugodalmot kívánván, ſzeretett édes jó Leánykájának aztat áhétatos mindenkori emlékezetében által ajánlani.

Értésére adták pediglen ezt az Írónak, az boldogúltt által rendeltetett Teſtamentum

Executora, *Kis Cseptsényi Sántha Jóseff*, ezen N. Bihar Vármegye nagy érdemű Fő Perceptora, és Táblabírája, és *Leffkótzi Király Imre*, előbb a' Nemes N. Váradi Káptalannak al, 's most a' N. Váradi Városnak Fő Fiscussa, és jegyzője, 's Nemes Bihar Vármegyének Táblabírája, az Testamentom tévőnek unoka ötse, kinek édes Atya *Leffkótzi Király László*, ezen N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírája, az Írónak azon N. Vármegye jegyzőtollát kórmányozó korában kedveltt Tisztársa és szíves mindenkori jó Baráttya vala: annakokáert az *Leffkotzi és Farkasfalvi Királyiakról* emlékezetnek okáért ezen jegyzést tészi: Ezen őstörzsöki Fő Nemes Nemzetségből *Rudolph* Római Császár 's Magyar Országi Király országlás kórmány üdejében virágzót *Adalbert*, ki Báthori 'Sigmond Erdély Ország Fejedelme óldala mellett, mint Főezeredes Hadvezér Simán Török Bassa ellen szerentsésen vezérlette 's kórmányozta az egész reábízatott Hadsereget.

Ez nemzette *Györgyöt*, ki 1597-ben a' Nagy-Váradi Várnak Fő Kapitányságát és Commendánságát érdemesen vitte és viselte: *György* nemzette *Tóbiást*, ki a' csötörtöki Curiát hívséges szolgálatyáért nyerni érdemlette: Ez *Jakabot* ki a' Pinkótzi és Benedekfalvi portiokat, Jakab *Stanislaust*, ki a' Kalacskovski Curiát nyerték.

Stanislaus nemzette *Gergelyt*, *a' ki Györgyöt*, ki Sobievſzki Lengyel Orſzág Királysága alatt jeleſen vitézkedvén, annak Fia *András* Lengyel Orſzágból eredeti Magyar Földjére viſſzatértt, 's Nemes Szepes Vármegye Fő Táblabiróságára emelkedvén, Nemes *Dobai Máriától* nemzette *Láſzlót*, *Láſzló Almásy Annától* ismét *Láſzlót*, ki N. Szabolch Vármegye Nagy Kálló Mező Várossában a' Cs. Kir. Salétromi főzés Inſpectora vala, 's ki *Berzevitzi Susánnától* nemzette a' tiſztelettel említett hajdani Tiſztársát és Barátyát az Írónak ismét *Láſzlót*, 's ezen ſorban előhozattattakat, kik minnyájon *Leffkótzi és Farkasfalvi Királyiak* valának.

Ezen legutóbbi *Leffkótzi és Farkasfalvi Király Láſzló* ſzületett 1742-ben: N. Bihar Vármegyének Fő esküttye lön 1765-ben, első Alſzolgabírája 1777-ben 's tsak ugyan azon N. Bihar Vármegye Fő Szolga és Táblabírája lön 1780 ban, s meghalálozott 1794-ben Majus 9 kén Nagy Váradon: kinek néhai Feleségétől *Antalfi Magdolnától* ſzületének *Imre*, ki mint előre botsájtám, előbb a' N. Vármegye, azután a' Nagy-Váradi Káptalan, 's moſt legközelebb a' N. Várad Városſa Fő Fiskáliſságát, 's Jegyzői hivatalát, 's a' N. Vármegye Táblabirósságát érdemeſen viſelte, 's moſt eggy kis korig tartandó házi nyugodalomra lépett, vévén magának Házastárſul *Nagy Sáároſi*

Sáárosy Klárát, eggy jeles és példás viſeletű derék Matronát, ki néhai Váradi Pál Fiscálisnak Özvegye lévén, attól ſzármozott legjobb erköltsű *Borbára* Leányát Annyai példájának méltó követésére neveli. Imre után következik *Iſtván*, ki N. *Kalatay Máriától Láſzló és Iſtván* Fiait nemzette: Iſtván után következett *Clára*, ki Horváth Orſzág Varazsdi Vármegyei Fő Szolgabíró *Galyai Fodrotzi Györgyhöz* menvén Férjhez ſzülettetének tőlle *'Sigmond*, *Ferentz*, *Láſzló és György* Fiai minnyájon Galyai Fódrotziak, végre a' *Leffkótzi és Farkasfalvi Király Láſzló* Fiai között legiſſiabb *Jóſeff* az előhozattatóknak Teſtvérek, ki a' minapi ezen N. Bihar Vármegye réſzéről felkeltt gyalogság ezerednél hadnagyoskodván, moſtan a' Caſſai Camerális Adminiſtrátiónál a' Fiscáliſi hivatalt érdemeſen viſeli, kiknek mint előre botsájtám, minnyájoknak édes jó Annyok vala néhai az Úrban már régólta elhúnytt N. *Antalffy Magdolna*, ki ismét Teſtvére vala ezen az Író *Leánya és Miskóltzi Rosália* felől Teſtamentom tételben megemlékezett Özvegy *Száraz 'Sigmondnénak*, ſzületett *Antalffy Erzsébethnek*, ki 1754-ben ſzülettetvén 1806 dik Eſztendő 9-ber Hónapnak végén meghalálozott. Ezen mind a' két elhaltt, úgymint *Antalffy Magdolna*, *Király Láſzlóné*, *és Antalffy Erzsébeth Száraz 'Sigmodné*, Nemes Uri Aſſzonyságoknak Attyok vala N. *Antalffy*

Jóſeff, ennek Attya ismét *Jóſeff* 's nagy Atya *Iſtván* vala, édes Annyok vala N. *Szutsányi Klára*, ki ismét édes Leánya vala N. Zemplény Vármegye hajdani Fő Perceptorának 's Táblabírójának N. *Szutsányi Györgynek*, kinek ismét édes Anya vala *Jáſzai Erzsébeth*, eggy Teſtvér *Jáſzai Susánnával* hajdani Septemviráliſta *Nagy-Váradi és Mitskei Baranyi Miklós* Hitves társával; a' honnan ezen *Leſſkótzi és Farkasfalvi Királlyiaknak 's Antalffyaknak* az *Baranyiakhoz* tartozó Atyafiságok, és eggyütt Atyafiságos eggybenköttetéſek nyilván kitetſzik. Eztet is e' ſzerént elvégezvén ígéretem ſzerént folytatom jegyzés ſoraimat az örök emlékezetet a' legſzentebb Nemzeti juſſon érdemlett.

Cs. Kir. KÁROLY Auſtriai Értzhertzeg, 's az egéſſz Auſtriai egyedűl Uradalomi Fő Hadi Vezérnek, Nagy Váradra lett ſzerentsés jöveteléről, 's itten mulatásáról.

Előre elterjedvén itten ama köz örömgerjedéſt ſerkentő hír, hogy Cs. Kir. KÁROLY ő Hertzegsége, az egéſſz Auſtriai egyedűl uradalombéli Hadi Seregek Fő ezeredes Vezére, 's az ezen Monárchiában élő külömbféle Nemzeteknek vitéz védelmezője, megmentője, és tartója nem ſokára Fölséges ſzeméllye ſzerént Megyénkbe meg-

jelenend, a' minthogy rend kívűl való vala az édes örömérzés, úgy mód nélkűl való kívánság és vágyódás támadott ezen mind a' két Várad Lakoſsainak az Fölséges Auſtriai Házért, 's annak boldogságáért mindenkoron híven buzgott, s buzogni ſoha nem is ſzűnhető hív kebeleiben: Közelítvén közelgetésének híre, midőn N. Arad Vármegye Jenő Helységéből Cs. Kir. ő Hertzegsége korán regvel, mint mindenkor ſzokta, útra eredne, az e' végett kirendeltt Lovas Férfiak ſebes villámként terjeſztették 's közelítették ezen örvendetes hírt és izenetet: N. Bihar Vármegye Szalonta Járásán vitetődött ezen valósággal Fölséges Hertzeg, a' melly Járásnak nagy érdemű Fő Szolgabírája *Noſtitzi Thurzó György* hajdan Marczelháza, moſt Marcziháza örökös Hellységében, Udvari Káplányával, ama nevezetes és túdos *Patonyi Thadaeus* Minorita Szerzetes Férfiújával, 's feles ſzámú gyermekei bölts és jeles tanítójával mulatozván, úgy nem külömben *Revizsnyei Reviczki Gábor*, azon járásbéli első Alſzolgabíró a' ſzükséges rendeléſeket mindenütt ſzokott kéſzséggel és gyorſaſsággal megtévén, ſebeſen haladott mindenütt Cs. Kir. ő Hertzegsége. A' Vármegye Határ ſzélén várták és megköſzöntötték *Borosjenői Tiſza Láſzló és Kopotsi Domokos Lőrintz*, ezen N. Vármegye nagy érdemű Főjegyzője, 's mind a' ketten ezen és több N. Vármegyéknek előkelő Fő Táb-

labírái Cs. Kir. ő Hertzegségét, kivel egygyütt útazának *Generális Gróff Grünne*, *Oberſter Gróff Colloredo*, Generáladjutánt és Oberſter *Dellmóte*, ki után *Gróff Auerſperg és Báro Spiegel* Flügeladjutántok, 's mind a' ketten Majorok. *Mayer* Obriſtlieutenant a' Generál Staabtól. Major *Vertich* Galanthai *Gróff Eſzterházy Nepomuk János*, Cs. Kir. Fölség' aranykúltsos Híve, valóságos belső Kamaráſſa, és *Lehmann* az Udvari Hadi Tanátsnak, mint ſzintég Cs. Kir. Ő Hertzegségének Házi Titoknokja, (Conſilii Aulae Bellici, ac domeſticus Secretarius) kik mindenütt híven és nyomban késérék Cs. Kir. Ő Hertzegségét.

E' folyó 1807-dik Eſztendő Május Hónapnak 13 dikja vala az a' ſzerentsés, és a' kedvező Egeknek kegyelme által is késértetett ékeſen kiderűltt fényes nap, mellyben mind a' két Várad Városſa, minden Karon, Renden és Nemen lévő jámbor és Kirrállyokhoz 's Hazájokhoz hívséggel viſeltető jó Lakoſſai már korán regvel az édes álmot 's nyugalmot félbe ſzakaſztván, 's ezen magos megjelenéſt nyughatatlanúl várván, feles nagy ſzámmal Cs. Kir. Ő Hertzegsége eleiben indúlának, 's a' mehy nap regveli tíz óra előtt, az egéſſz gyülekezetnek ſokſzori *Vivat* eggy ſzívvel és ſzájjal felkiáltáſai között ſzerentséſen előérkezvén, 's az eggybentódúltt ſokaſságtúl késértetvén, a' legmellységeſebb tiſztelettel ſzemlélhette.

Nagy Várad Cs. Kir. Hertzeg *KÁROLY LAJOST*, az egéſſz Fölséges Auſtriai egyedűl Uradalmi Hadſeregnek ſzenteltt, meghódíthatatlan, 's az ellenség által is többſzöri próbatétel által megismértt, 's azért köteleſsége 's ama mondás ſzerént *virtus et in hoſte laudanda*, méllyen tiſzteltt Fő had Vezért *Monarchiae Auſtriacae generaliſſimum*, a' ki is előſzör mingyárt, a' Nagy-Váradi Várt kezdé megtekínteni, mellynek Temploma előtt, ama' Lelki Páſztori példás buzgóságáról ismeretes, igaz és valóságos Pap T. *Thezárovits Gábor*, Nagy érdemű Plébánuſſa, ki a' Nagy-Váradi Plébánia Templomát újj díſſzel fáradhatatlan éjjeli 's nappali törődéſei által felékesítette, nézd *Kereſztúri Jóſeff Aloyſiusnak* említett Munkáját Part. II. Sect. 1-a Paragr. IX. Pag. 115. a' * alatt való Jegyzésében Pag. 115. Ezen T. *Thezarovits Gábor* eggyſzer'smind a' Conſiſtóriális ſzent Szék Aſſeſſora, 's a' Házaſságnak védelmezője, (Defenſor Matrimonii) a' Köröſi Kerületnek Viceespereſtye, 's az Írónak hajdani kedves tanuló Társa, 's moſt is tiſzteltt Baráttya azon Vár Templom ajtajában eggy Cs. Kir. 's Apoſtoli Fejedelem Teſtvérét, 's fő ſzenteltt Vitézét illető Szenteggyházi őltözetben kéſzen várta ugyan, de Cs. Kir. Ő Hertzegsége ottan az Épületeket rövideden körültekíntvén, 's keveſet mulatozván, onnan Nagy-Várad Városán a' ſebes Keres folyó

vizen álló Hidon által Várad Olaſziban érkezvén, a' hajdani Barátok Klaſtromában, (in Clauſtro olim Franciscanorum) lévő 's 's Fölséges néhai ditső emlékezetű 2.dik *Jóſeff* Csáſzár által ſzerzett árva katona ifiúság nevelés Házában méne, holott is minden Hellyet, 's az egéſſz Épületet és abban lévő alkalmatoſságot megtekíntvén, feljárván, 's mindeneket ſzemeſen és ſzoroſan megvizsgálván, azomba az ottan virágzó rendes Rendtartás Cs. Kir. Ő Hertzegségének különösön megtetſzven, előbb ezen katona Nevendékenyeket megajándékoſzta, 's a' hadi életben különösön megkívántató, engedelmeſségre (Subordinatio) Előljáróitól örömmel függésre, 's kit kit maga hellyes viſelésére intvén, 's kegyelmeſen oktatván, azon Nevelés Ház bölts Kormányozója, 's Commendánſa, a' Báro Auffenbergi gyalogság ezeredje nagy érdemmel vitézlő *Prohaſzka György* Hadnagy eránt való kegyelmes megtetſzés elégedésének nyilván való jeleit adta.

Onnan egyeneſen indúlá *Groff Sauer Cajetán* válaſztott Árbai Püspök, a' ſzent Iſtván Kereſztes Rend Vitéze, Cs. Kir. Fölség Udvari Tanátsoſſa, a' Nagy Váradi Káptalan nagy Praepoſtya, és a' Fölséges Septemvirális Tábla Aſſeſſorának kies Házához, a' holott a' Palota ajtajánál örömmel, 's az egéſſz Fölséges Auſtriai Cs. Kir. Értzhertzegi Házhoz köteles mélly jobbágyi aláza-

tos tiſztelettel várták az ezen Bihari Nemes Vármegyének e' végett kirendeltt Követségnek Tagjai, úgymint ezen kiküldöttségnek Feje, és ékeſen megköſzöntője, a' már az előbbeniekben tiſztelettel említett Görög eggyeſűltt Catholicus Püspök a' köz ſzeretetet, 's tiſztelettel elegyes figyelmet méltán minnyájoktúl érdemlett *Vulcán Sámuel*, az *Író*, Királyi Tanátsos, és az Váradi Tudományos Kerületnek Fő Kórmányozója, *Tokodi György*, *Roglaticzai Miskóltzi Farkas*, *Okányi Szlávy Görgy*, 's a' már előre megnevezett *Borosjenői Tiſza Láſzló*, és Főjegyző *Kopótsi Domokos Lőrintz*, minnyájon N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Fő Táblabírái. *Kis Cseptsényi Sántha Láſzló* Fő Tábla és Szolgabíró, 's mellette jeles mindennémű virtuſſairól ismeretes, 's minden tekíntetben igazán Nemes *iffiú Püspöki Mihály*, kinek jeles élete viſeléséhez haſonló élete párja, N. *Stoitsevits Anna*, a' kinek édes Atya *Stoitsevits Theodor*, N. Syrmium Vármegyének nagy érdemű Fő Tábla és Szolgabírája, 's ennek Hitveſſe és érdemlett böcsülettel említett iffiú Püspöki Mihálynénak édes Annya *Suplaiſzky Anna*. *Stoitsevits András* pedig Cs. Kir. Fölség Brigadíros Generaliſſa, eggy Teſtvér *Theodorral*, kiket mint az iffiú *Püspöki Mihállyal* vérség eggybenkötésben lévőket tiſzteletnek okáért előemlített az Író.

Jelen vala az eggyesűltt Görög Káptalan réſzéről, annak érdemes eggyik Tagja és Kanonokja *Radnóthy János*, 's az Nagy-Váradi Akademia réſzéről, annak jeles és nagy érdemű Tagjai *Szerdahelyi Antal* az Hazai Törvénynek, 's *Varga Márton*, a' Phyſica Tudománynak böltsen értő Tanítói, 's Profeſſorai, kikkel minnyájokkal Cs. Kir. Ő Hertzegsége önnön kegyes indúlattyától öſztönöztetvén többféle ellenállapotokról jó darab üdeig kegyelmeſen beſzélgettvén, az ſzépen és díſzeſen terített aſztalhoz a' N. Vármegye kiküldöttjeivel, 's az vele érkezett Fő Hadi Tiſztekkel egyetemben leüle, 's vígan ebédele, tiſztelettel említett czímes Püspök és Nagy Praepoſt *Gróff Sauer Cajetán* által eggy Cs. Kir. Hertzeghez tőlle kitelhetőképpen mérsékeltt elfogadáſſal megvendégeltetvén.

Ebéd után ismét, úgy az eggyütt ebédeltekkel, mint az újjolag érkezettekkel beſzélgetett a' Cs. Kir. Hertzeg. Érkezenek pediglen a' Nagy-Váradi Deák Catholicus Káptalan réſzéről Kánonok és Apáth Urak, *Klobuſitzi Klobuſitzhy György* a' kórmánya alatt tanulás haſznokra élő Királyi Convictusbéli Nemes iffiúsággal, kik között, a' Fiumei Gubernátor *Klobuſitzi Klobuſitzky Jóſeff* nagy és jó reménységű Fia Ő Cs. Kir. Hertzegségének a' Regens által bémutattatván, 's jövendőre a' hadi életre ajánltatván, ha és mikoron a' Tudo-

mányos Kerületekből „jelesen kikerülend, méltóztatott Cs. Kir. Ő Hertzegsége jövendőre előmenetele segedelmi kegyelmét nyilván előemlíteni, ezt óhajtotta 's előhozni kívánta *Szögyényi Jóseff* az előbbeni Convictor Társa eránt is az Író, de sietvén Debretzeny felé a' Cs. Kir. Hertzeg, tsak hamar és gyorsan utazó hintójára szálla, 's az elfogadó czimes Püspöknek 's nagy Praepostnak jó vóltát rövideden megköszönvén, 's minnyájoktúl eggy rövid summáson elbútsúzván, útnak indúltt, kísértetvén tovább is az vele érkezett Had Főtisztségektől, 's eggyszer'smint *Borosjenői Tisza László és Kopótsi Domokos Lőrinztűl* egész Debretzenyig, holott ismét a' Cs. Kir. Hertzeg mindeneket, 's különösön a' Reformatum Collegiumot megtekíntvén, ottan kedvére mulatozott, 's a' Nemes Város által eggy Cs. Kir. Hertzeget illető módon elfogadtaván, 's mulatásának több órákig tartott idejében megvendégeltetvén, a' Debretzenyi Reformátum Collegium némelly tanuló Tagjainak több rendű, 's a' megjelentt magos vendég mélységes tiszteletére szenteltt ékes és mesterséges versei által megdíszesítetett: eggybenköttetett öt rendű Versekneк, mellyet T. *Hétzei Jóseff*, a' Nagy-Váradi Reformata Ecclesiának nagy érdemű és tudományú Prædicátora, 's az Írónak igen igen kedvellő 's szíves tisztelő Baráttyának küldött vala ez a' külső Czímírása: *Carmina*,

Sereniſſimo Coeſareo Regio Haereditario PRINCIPI et ARCHIDUCI AUSTRIÆ DOMINO DOMINO CAROLO LUDOVICO GENERARISSIMO, cum in itinere ſuo Civitatem quoque Lib. et Reg. DEBRECINAM benigne inviſeret, profunda cum veneratione exhibita per nonnullos Collegii Helv. Conf. Addict. Debrecinenſis Alumnos. Die 14 a Menſis Maii Anni M. DCCC. VII. Debreczini, Impreſſit *Georgius Csáthy* 1807. Ezen Levél, máſik lapjának homlokán, eme Chronoſticon, az az Eſztendő ſzámra kimenő ékes vers látſzatatott.

VIVat feLICes DVX non sVperabILIs annos
CaroLVs hVngarICI ſteLLa DeCVsqVe ChorI

Daniel Cseh Szombathi
Studioſus Philoſophiæ.

A' többi Verſek ſor ſzerént az aláírtt jeles Szerzőknek Neveivel eggyütt így kezdődnek, a' mint a' különösön az Irónak megtetſzettek is, különösön kijegyeztetnek:

Az I ső:

Fama peractarum fidiſſima nuntia rerum,
Dacorum fines conſolatura Virosque &c. &c.

A' közepe táján.

Hic ille eſt HEROS cuius Victricia ſaepe
Arma ferox hoſtis ſenſit, qui fulmine miſſo
Jourdanum bello fortem copiasque cecidit.

ismét alább.

Omnia, quae late ſaevi infortunia belli
Acciderant, illo data ſunt abſente: viciſſim
Si qua fuit fortuna favens, debetur eidem.
Senſit idem Gallus victricibus efferus armis
Atque VIRO gladium gemmis auroque coruſcum
Donavit, faſſus virtutes hoſtis in hoſte.

utolſó ára.

DI TIBI quod dederunt PRINCEPS celſiſſime! felix
Imperium firment, in longaque tempora ſervent

Alexander Tatai
Theologiæ Studioſus.

A' II diknak a' kezdete.

Defunctam diri ſævo certamine belli.
Pacatoque ſibi tandem æquis legibus hoſte
Splendere Auſtriacam prisco fulgore coronam
Non tulit invida ſors; &c. &c. &c.

a' közepette:

TE Decus Auſtriacum, talemque agnoscimus, olim
Arctoo qualem TE Rhenus vortice, qualem
Fluviorum Rex Danubius, mœnique fluenta
Viderunt, qualem mirata Bavaria, verſis
Cum ruerent Galli tergis, ubi tu quoque Jourdan
Disjectas acies, perruptique agminis aegre
Reliquias trepidus tecum in loca tuta trahebas,
Aut qualem indomitus TE ſenſit maſſena, qualem
Húnningae moles, qualem TE fortia Kehlæ

Mœnia ſenſerunt, mediis quando Imbribus Ipſe
Ruptum ſcandebas victor toto agmine vallum.
O quantis dudum ſtudiis, precibusque petitus,
Nunc ades! O quæ non dedimus ſuſpiria, quæ non
Fudimus ad Superos PRINCEPS Fortiſſime! Vota!
Ut ſalvum, et Feſta redimitum tempora lauro
Cernere Te nobis, victricique oscula dextræ
Figere fas eſſet, frontique inducere lauros.

a' végén.

Nos TIBI vota damus TIBI proſpera cuncta precamur
Vos etiam ſalebroſa Zabolch, atque aſpera Zemplén,
Pandite iter, magnum, qui vos inviſere tendit,
Gratantes colite HEROEM, gremioque fovete!
Nunc Invicte vale, et factis ſuperaddere facta
Surge etiam, æternis virtutum digne trophæis!

Joſephus Dobos
Theol. Studioſus.

Az III. diknak a' kezdete.

Ergo pii nuper Regisque, Ducisque fideli
Auſpicio, votisque Patrum pax alma revecta eſt,
Auſtriacos et jam ſecura per otia fines,
Amplexu peragrat Themidis, doctaeque Minervæ &c. &c.

A' közepe eáján.

Ergo etiam noſtris, Princeps fortiſſime! tectis
Succedis, celebri Comitum ſtipante caterva?

Debreciis quæ iterum dextro fortuna refulſit
Sidere? vix gremio, parvisque Penatibus ipſum
Exceſſiſſe vident clarum pietate JOSEPHUM
Nobilis en alius fama (quo haud fortior alter
Gonſiliove prior victricia ſumſerat arma)
En alius noſtros dignatur adire penates!
Agnoſco HEROEM; ſalve celſiſſime PRINCEPS!
Seu TIBI cauſa viæ confinia noſtra videre:
Gratamur, lætique TUUM penſamus amorem,
Sive etiam ulterius iter eſt: rumore ſecundo
Emenſus, videas iterum TUA moenia ſospes.
Illi TE fines haec TE modo Rura, bonique
Pannonii, quali ſtudio, plauſuque frequenti
Excipient! Patrias forti quo vindice ſedes
Servatas iterum, et defenſa altaria cernunt.
Sed quid ego Laudes belli discrimine partas
Commemorare velim? ſcit corniger omnia Rhenus
Italiæve ſolum &c. &c.

a' végén.

Sed TU iterum ſalve; noſtris his ſedibus Hospes
Maxime! TE ſtudio grati complectimur et TE
(Sic jubet hoc pietas) omni celebrabimus ævo
I bone! quas virtus, et honeſta fideliter arma
Servarunt terras, peragres; ut novit eundem
Plebs pia, cui virtus pulcros adſcripſit honores

Stephanus Roboz
Theolog. Studioſus.

A' IV.dik minthogy kevésből áll, és abban elegedendő értelemre való fekſzik ſzórúl ſzóra így következik:

Dum Patriæ REX, et Pater optimus
FRANCISCUS, omni ſidere clarior
Affulget huic Genti, favore
Eximio celebrans Diætam
Mentis. Patres en cum Populo fremunt
Motu ſecundo, lætaque gaudia
Et clamor ardens, vota ſacra
HUNC reſonant Patriæ Parentem.
TE vero PRINCEPS CAROLE! Debrecen
Præſentia quam condecorare non
Spernis faventi, læta grato
Excipit hoſpitio, ſinuque.
Et dum ſonabunt Italiæ juga
Summum DUCEM TE, Gloria dum ardua
Acuis celebravit potentem:
Hungariæ duplici refulget.
Virtute Nomen CAROLI amabile,
Altum Sago, ſed conſpicuum Toga.
At hæc dies ævo perenni
Sacra manet; pia poſterorum.
Ætas, bono dum PRINCIPE pectora
Gens Hungarorum digna creat; manus
Fortes valent dum armis Virorum
Hungariæ; celebrabit illam

Daniel Szántó
Theol. Studios. & h. 1.
Poetarum Præceptor.

Az V dik ſzórúl ſzóra így következik.

Quis DEUS nobis placidam quietem
Reddidit, vel quis facie ſerena
Fauſtus adfulſit, retulitque prisca
Aurea Saecla?
Jam furor belli cecidit minacis,
Peſtis ad gentes abiit nefanda
Exteras, et pax tenet alma lætas
Pannonis oras.
Cernis immixtos populorum ovanti
Agmini paſſim Superos adeſſe.
Cernis Aſtræam rediiſſe cinctam
Tempora lauro.
Ecce FRANCISCUS populis colendus,
Dacicos fines placida reviſit
Fronte, non ſpernens humiles ſuorum
Viſere poſtes!
Ecce Dux fortis CAROLUS, timendus
Hoſtibus, verum propriis amandus
Civibus, divo Debrecina vultu
Arva reviſit!
Saeva jam nullus metuat pericla;
Laeta ſed cuncti celebrate Cives
Feſta; cum vobis liceat videre
Numina tanta.

Joannes Domján.
Theologiæ Studioſus.

Illy dítséretes, 's emlékezetre méltó ékes Verſekkel, 's a' N. Szabad Királlyi

Debretzeny Várossának (kinek több ízben vóltt szerentséje ezen Fölséges Cs. Kir. Austriai Értzhertzegeket, úgymint ama halhatatlan emlékezetű II dik *Jósefet*, *Maximiliánt*, *Jóseff* mostani Országunk' köz szeretetében élő Nádor Ispányát kebelében fogadni) Cs. Kir. Hertzeg ama mint e' Munka 81-dik Lelvéllapján bébizonyítódott az Ellenség által meghódíthatatlan Fő Hadvezér Fölséges KÁROLY LAJOS rangjához 's legfényesebb születéséhez mérsékeltt móddal megvendégeltetvén, 's a' Magyar fedhetetlen hívséget, 's minden kitelhető szolgálatra készséget személlyesen látván tapasztalván, és kegyelmesen megismérvén, *Zemplény* Vármegye felé vette úttyát, mellynek *Szerents* Hellységében készen várattatott Megyénknek ezen Fő Lak Nagy-Várod Várossában quártélyozó Báró *Wolffskeel* Generál Májot, a' Mária Theresia Keresztes Rendű *Vitéze*, 's Cs. Kir. Fölségünk arany kultsos híve, 's valóságos belső Kamarássa, 's a' Hohenzolleri vasas Lovas ezered Brigaderos ezeredese, vagy is Generálissa által, 's eggy Cs. Kir. Hertzeget illető módon elfogadtatván, 's a' katonaságot megtekéntvén, ezen Vitéz és nagy érdemű Generálissal a' szálláson hosszasobb időkig mulatozott.

Kedvelli is Cs. Kir. Ő Hertzegsége ezen hadi érdemekkel tellyes, és minden Státusbéli ember által méltán kedveltt és

tiſzteltt ezeredeſt, mivel minden kinek ſzerentséje vagyon vele társalkodni, ezen ſzenteltt Vitéznek minden ſzínt kirekeſztő egyenes, 's ſzívét legottan megismérni, 's magaſztalni kíntelenítetik azonnal el annyira, hogy mind azon ſzeretetet és tiſztelet, mellyel hajdanában Hertzeg *Anhalcerbs* (ki néhai Katalin Muſzka Czárnénak legközelebbi vérsége vala. *Valliſch*, *Berlichingen*, Gróff *Belegarde*, *Repách*, *Benyovſzky*, *Vilhelmi*, *Klári* (ki Hohenzoller vaſas Lovas ezeredje Oberſteri korában az Író Imre Láſzló Fiának a' Bérmálásban Kereſzt Atya vala) 's többek eránt viſeltetett, ezen édes és önkéntes ſzeretetet és tiſztelet indúlatot Báró *Wolffskelbe* kétſzereztetve érzi, érezvén méltán magaſztallya, 's hogy Megyénk és Városúnk kebelében ſok időkig tiſztelheſſe, eggyesűltt ſzívvel és Lélekkel óhajttya.

Ezen Cs. Kir. nagy és ſzenteltt Vitéznek *KÁROLY LAJOSNAK* mint Védelmezőjének, 's az Ellenség oſtromja, 's ellepő oſtromlásától megmentőjének Német Orſzág (Germania) érdeme ſzerént oſzlopot emeltetni rendelvén, több ízben érdemlett tiſztelettel említett Váczi Kánonok, és Apáth Úr *Szerdahelyi György Aloyſius* eggy nagy érdemű 's előkelő Magyar Orſzági Fő Nemes, 's mint egyebekben túdos, úgy egyſzer'smint meſterséges Verſsſzerző, ezen az halhatatlanságnak ſzenteltt

ékes és figyelemre méltó Verſeket kéſzítette:

SERENISSIMO
PRINCIPI Coo. REGIO
et
ARCHIDUCI ac GENERALISSIMO
AUSTRIAE
CAROLO
GERMANIAE VINDICI.

Excipe paccato (PRINCEPS) Germanice vultu
Hoc opus! — — *Ovid. Lib. I. Faſt.*

Ergo Tibi Princeps Statuam Germania ponet,
Aeternaturi quae ſtt Amoris opus?
Sed quale Elogium tanto cum munere ſcribet?
Et quem Maeoniden Patria Muſa dabit?
Tu novus Aeacides, Patriæ Tu maximus Atlas;
Aeminium per Te vivere Teuto videt,
Si licet a domitis Nomen deſummere Regnis,
Et laudem in Populi, clade locare pium eſt.
Quanta erit, inſtantes avertere, Gloria Strages,
Et ſalvare Suam cum Populo Patriam?
Non erit invitus; cedet Tibi Druſus Honorem,
Quem ſibi Germano ſangvine promeruit.
Te magis ac Druſum Gentili Agnomine dignum,
Heroemque Suum Civis, et Hoſtis amat.
Salve igitur Princeps Germaniae CAROLE ſalve!
Sique vales, Patrios porro tuere Lares.

Et precor ut valeas! viresque, annosque valenti
Qui dederant animum, Mars et Apollo dabunt.
Maeonii interea ſcribent Tua Facta Poëtae
Heroaque canent, fortia bella tuba.
Bella, Ducemque canent cum quo Germania ſalva eſt,
Oſtentatque novas Pacis Oliva comas.

G. A. Sz. fecit, Sam. Falka Stereotypo ſuo expreſſit Budae Anno MDCCCI.

Ezek az előre botsájtott előadáſok az eggy Magyar Korona alatt élő külömbféle Nemzeteknek Cs. Királyi KÁROLY Hertzeghez, úgy is mint Cs. Királyi kegyes Orſzágló Fejedelmünk Teſtvéréhez, úgy is mint az egéſſz Auſtriai egyedűl Uradalom védelmezőjéhez, 's megtartojához égő ſzeretetét és hívségét elégé nyilvánságosá téſzik, a' midőn a' két határos Német és Magyar Nemzetek ennek kimutatásában eggymás közt vetélkednek, tudni illik a' Német Orſzág KÁROLYNAK kő Oſzlopot ſzán és rendel, a' Magyar Nemzet réſzéről pediglen, eggy Tudományos nágy hírében és nevében élni ſoha nem ſzűnhető Pap Úr *Szerdahelyi György Aloyſius* az örök emlékezetet elźközlő, 's aztat vég nélkűl fenntartó ékes Verſeket ſzerez, 's ſzerezvén ſzenteli ama' meghódúlhatatlan ſzenteltt Vitéznek, Cs. Kir. Hertzeg KÁROLYNAK, kinek ſzenteltt

vitézségi nagy híre és neve e' ſzéles Világnak minden ismeretes réſzein a' dütsőſség fényes súgáraitól körűlvétettetve elterjedvén még az ellenség előtt is a' legmélyebb bötsbe 's tiſzteletbe tartatik, 's a' kinek a' ditső Magyar Nemzet, minden kézmíves meſteri munkákat, 's annak értekeit 's érdemit felűlmuló eleven emlékezet oſzlopot ſzívében emelvén, hív kebelében életének utolsó pertzentéséig magával hordozni fogja mindenütt és mindenkor:

Így valamint a' Németnek, úgy különösön a' Magyarnak forró ſzeretetét, hívség buzgóságát, 's ſerény rettenthetetlen vitézségét, 's meggyőzhetetlenségét, a' benne vetett erős bizodalommal eggyütt megismérvén, Cs. Kir. Ő Hertzegsége KÁROLY, ama Deák nyelven ezen MDCCCVII. Eſztendő Május 5 dikén a' Cs. Kir. Fölség FERENCZ Teſtvéréhez az Orſzág Gyűléſe alkalmatoſságával, mint Magyar Orſzág Királlyához intéztetett, 's Ő Felségének bémutatott relátiójában, melly Budán kinyomtatódván napfényre kerűltt, a' Magyar megtántoríthatatlan, 's győzhetetlen hívségéről és vitézségéről Munkájának kezdetében mingyárt ezen ſzavakkal emlékezik, 's bizonyságot téſzen: *Pro concredita mihi per Majeſtatem Suam Sacratiſſimam ſuprema rei militaris in Monarchia adminiſtratione, is unicus curarum mearum ſcopus eſt, is finis, ut Monarchiae univerſae, ac Regni*

in primis Hungariae defenſio firmis ſemper innitatur fundamentis, utque intemerata, quam Gens Hungara conſervavit, Armorum gloria, ſervetur et in poſterum, et augeatur: &c. &c. Budae 4-ta May 1807. CAROLUS Generaliſſimus. Érts Magyarúl: *A' ſzenteltt Királyi Fölséged által reám bízattatott hadi és katonai dolgok Fő kórmányozásában, az vala eggyetlen eggy tárgyom és czélom, hogy az egéſſz egyedűl Uradalomnak* (Monarchiae) *de különösön a' Magyar Orſzágnak védelme mindenkor erőss fenék köveken állyon, és azon tiſzta fegyverviſelés ditsőſség, mellyet a' Magyar Nemzet mindenkor híven megőrzött ennekutánna is megtartattaſsék, és neveltesék.*

Íme! a' Király és Haza előtt eggy Cs. Kir. Hertzeg, 's eggy legfőbb orſzágos, 's egyedűl Uradalmi had Vezérnek az egéſſz világ ſzeme eleiben terjeſztett, 's a' Magyar hívséget és vitézséget, (mellyet ismét minden külső Nemzetek 's magok az ellenségek is minden kifogás nélkűl ſzentűl igaznak ismérnek és tartanak,) napfény világoſon erőſsítő bizonyságtétele, melly a' mindenkori tapaſztalás körjéből kiderűlvén, az Orſzágának kettős Kereſzti Czímerét az Ég és Föld el nem mulásáig, valamint már ſok ſzázadoktól ólta fényelteti, úgy tündököltetni ſoha ſem is megſzűnik, élvén a' Magyarok Iſtene örökkön őrökké.

Már hà a' felkenetett Királyhoz tartozó Jobbágyi hívség, és az ezzel eggyben lántzolt Hazai ſzeretet ránézveségében, ſikeres és haſznos az eggy korona, 's eggy Fejedelem Orſzáglás kórmány alatt, élő külömbfele határos Megyénknek költsönős vetélkedéſek, melly az Király és Orſzág Szék boldogságát nőttön nőtteti, ki léſzen ama előre botsájtott állítáſomnak ótsárlója, 's valóságának meg nem ismérője, hogy ezen költsönös Nemzeti vetélkedésnek ismét legigazabb eſzközlője, 's rúgo tolla a' határos Nemzeteknek eggymáſt megértéſe, Nemzet és Vallás külömbség nélkűl Hazafiui ſzeretete, 's minden ki érdemeinek illő megböcsülléſe, melly ismét tárgya vala az Iró e' jelen való fáradozáſinak. De

Minekutánna az Iró *Zabolch* Nemzetsége eredeti, *Szathmár*, *Arad* 's egyébb határos Vármegyék némelly érdemes Nemzetségeiről, Polgárairol és Lakoſſairól itten 's ottan, hellyenként és czikkellyenként emlékezetet tett, úgy tetſzik, hogy vétkeznék, és vétekkel méltán vádoltatnék, ha ama *Nagy-Várad* (mellynek kebelében ſzületék, nevelteték, 's ez moſtanságig is a' kedvező Egeknek ingyen való jó voltokbúl *annak jó Polgár Tarſai ſztves ſzeretetekben mindenkor réſzesűlvén velek egyetemben bizodalmos és ſztves társolkodáſokban élni való ſzerentséje vagyon*) a' Király és Haza eránt ſokſzori, sőtt minden üdőben és al-

kalmatoſságokban kimutatott, 's bébizonyított hívség remekjei közzűl addig is legalább eggyet ollyant elő nem említene, melly az Írónak javallásából (de kérkedés nélkűl, 's az ő megtiſzteltetéſekre légyen mondva) egyeneſen eredett; annakokáért csak eggy Történet adattatik moſt elő, 's a' többi a' következő Munka Szakaſzainak Réſzeiben, hol a' régi és moſtani Bihar és Várad környűlálláſoſon elő fognak jelenni: ezen eggy Történet áll a' következő előadásból:

1801-dik Eſztendő Jánuarius 9-kén tudósítatván az Író eggy tiſzteltt Baráttya az Fölséges Udvari Magyar Cancellaria, és a' ſzent Iſtváni vitézi Kerereſztes Rendje Agenſe, *Aggteleki Bújanovits Károly* által, hogy a' Frankok dühös ellenség ſerege által a' miénk egéſz *Mölckig* Bécstűl nem meſſze lévő Auſtriabéli Helységéig viſſzanyomattatván, a' hadi Főquárrély Schönbrúnba, a' Magyar Nemes felkelltt ſereg Táborának pediglen Főquártéllya *Laxenburgban* állana, 's a' Cs. Kir. Lovaſság ſeregnek nagy ſzáma Magyar Orſzágnak határáig viſſzaeredett légyen; azomba a' ſzámos Vitéz ſebben eſett katonaság rothadó hideglelésben (melly féltő hogy tovább terjedvén a' ragadozó nyavalya Peſtis gyanánt más ſzámtalanokat is az élők ſzámából kiragadna) minden hirtelen ſzerezhető orvoſi, és tápláló ſzerek nélkűl mint beteg ju-

hok a' mezőn, úgy köz boldogságunkért vitézkedett szegény ember társaink, saját vérekben és sebjeikben a' közel lévő falukon szanaszéltt feküdvén fetrengenének:

Ezen reménteln 's szerentsétlen esetet (veszedelem is lévén a' késedelemben) a' több szomorú következéseknek könnyen eredhetésére nézve, azon tisztelettel említett Magyar Fő Nemes Udvari Agens *Aggteleki Bújánovits Károly* szánakozásra gerjedvén, gondolatit 's igyekezetit azon eggy tárgyra kezdé intézni, miként lehetne ezen többre terjedő veszedelemnek elejét venni, 's a' jutalomra inkább, hogy sem illy súllyos szenvedésre méltó értünk vitézkedett, 's inségre jutott, betegségben sínlődő 's sokféle nyavalyákkal küszködő embertársainkon segíteni, annakokáért édes Hazánk szeretett jó Atyához a' Cs. Kir. Fölséghez menvén, ezen szent igyekezetét ő Felségének szánakodó szíve 's kegyes színe előtt alázatos Jobbágyi bizodalommal felfedezvén, Cs. Kir. Értzhertzeg KÁROLY az ezeredesek 's ezeredeknek kórmányát vivő Fejéhez útasítatott; kinek kegyes színe előtt ismét, Tokai, egyébb ó bor 's pálinka italokat mások példájára első ajánlván, Cs. Kir. KÁROLY Austriai Értzhertzegtől ezen melly következik örök emlékezetre méltó kegyelmes kézíráft (benignas manuales) németh nyelven nyerte.

Besonders lieber Hofagent!

Mit vielen Vergnügen habe ich aus Ihrer gefälligen Note vom 31-ten v. M. jene wahrhaft edlen und sehr patriotischen Gesinnungen ersehen, welche dieselben durch die Darbringung des freuwilligen Geschenkes von 2. Antheilen Tokajer Ausbruchs. 3. Eimer alten Somlauer, und treu Eimer alter Erlauer Weins, dann eines Eimers Zwetschen Brantweins rühmlichst bestätiget habe.

Ich lasse mir es nun eigene und sehr angenehmne Angelegenheit seyn, denselben für diese der braven im Dienste des Vatterlandes sich verdient gemachten Manschaft gewiedmete Unterstützung meinen lebhaftesten Beyfall, und den wärmsten Dank zu erkennen zu geben. Ich bemerke noch, dass Ich bereits die Befehle gegeben, womit diese Weine bey Ihnen erhoben, und nach Ihrem Menschenfreundlichen Wunsch gehörig verwendet werden.

Zugleich füge Ich die Versicherung, jenen vorzüglichen Wertschätzung bey, womit Ich verharre: Des Herrn Hofagenten wohl affectionirter Karl. mp. Wien den 2-ten Januar. 1801.

Így köszönte meg Cs. Kir. *Károly* Ő Értzhertzegsége Udvari Agens *Aggteleki Bujánovits Károlynak* tselekedettel bébizo-

nyított Király és Hazai hívségét, mellynek 's a' millyeneknek a' Cs. Kir. egéſz Fölsége Udvar mindenkori kegyes megismérője, 's minden kitelhető alkalmatoſságokban jutalmazója is. Így tudtára és értésére esvén ez a' fellyebb tiſztelettel említett Udvari Agens Leveléből az Írónak, annak hív kebelében is a' kívánság lángja gerjedett tiſzteltt Baráttyának példás nyomdokit követni, 's ezen Várad Olaſzi 's Nagy-Várad minden Karon, Renden és Nemen lévő Király és Hazai hívségekről ismeretes Lakoſſaival, 's Polgáraival közölvén ezen ellenállapotot (objectum) vólt ſzerentséje azoknak a' ſegétségre kéſz 's kinyiltt ſzíveket ſebes villámként tapaſztalni, ki is többeknek ſzíves ajánláſokat értvén, azonnal a' Státusbéli Tanáts (Status Conſilium) úttyán tartozó hív jobbágyi alázatoſsággal, 's azzal elegyes mélly tiſzteletű bizodalommal ezen ſaját, és eggyet értő, 's e' ſegítség tárgyra ſzolgáló ſzíves ſzándékát, Cs. Kir. ő ſzenteltt Felségének írásban béjelentette, melly alázatos Írásbéli jelentésére: ama nagy hírében 's négy koronás Fejeket Orſzágunkban híven kiſzolgáltt sűrű, ſok és nagy érdemeiben ſoha el nem halhato M. *Monoſtori Izdenczy Jóſeff*, a' Szent Iſtváni Kereſztes Rend' Commendátori, Theſaurariuſſa, vagy is Kintstárnokja, 's Csáſzári Kir. Ő Felsége Udvari, és Státusbéli Tanátsoſſa, kinek rézre kimeczett képe alatt ezen ſzavakat

olvashatni: INTER ARDUAS REIP. CURAS, MUSAR. FAMILIARIS, AUCTOR IPSE SCRIPTORUM: REGIS ET PATRIÆ COMMODUM ANHELANTIUM PRÆSIDIUM, DECUS.

Ezen mondom igazán nagy méltóság, (ki nem a' Polgári külső czímbe, hanem a' valóságos érdemtételbe találta fel édes belső nyugalmát, és jutalmát) az Íróhoz említett Cs. Kir. Ő Fölsége Nagy és Fő magoſságú nevében, imigy a' mint következik küldötte feleletét; a' melly következő, 's eggynehány más dolgot és ellenállapotot magokban foglaló ſzóbéli kifejezéſek az kérkedés és hívságon kapás elkerűléſe végett ſzántſzándékos kihagyáſa mellett) egyeneſen a' felvett tárgyra nézve intézett hivatalbéli Rendjei ezek valának.

Illuſtriſſime Domine L. Báró Camerarie C. Ree!

— — — — — — —

— — —. Zeloſam item cooperationem pro ſubſidiis ad rationem militiæ in Noſocomiis ægre decumbentis ſuſceptam, Auguſtiſſimo illico retuli, quam relationem peculiari cum complacentia excepit, una vero ſequentia mihi intimare dignata eſt: Hierwegen (id eſt wegen Übernahme der eingegangenen Beyträge für die Militär Spitäller) haben des Ertzherzogs KARL Königliche Hoheit an das Groſswar-

deiner Verpflegsamt nach dem Wunsch Ladislas des Freyherrns v. Vay das nöthige bereits erlassen: Francz mp. Quod ipsum dum Illustritati Vræ. hisce officiose notum reddo, amicis favoribus devotus, jugi cum cultu persevero: Illustritatis Vestræ Viennæ 10-a Febr. 1801.
Servus obligatissim. *Josephus Izdenczy* mp.

Érkezett ennekutánna eggy két napok múlva a' Cs. Kir. *Károly* Értzhertzeg rendeléséből az Cs. Kir. Nagy-Váradon a' katonai réfzre az élet, úgymint buza, gabona 's a' t. fzerzés dolgában foglalatoskodó hivatalnak (Officium Annonarium Verpflegs Amt) tudósítás Levele a' fzerént a' mint következik.

An
Den Kais. Königl. Hoff Kämmerer *Ladislaus Freyherrn von Vay de Vaya.*

Es haben Se. Königl. Hoheit der Ertzherzog *Karl* mittelst Hoffkriegsrätlichen hohen Reskript, vom 8 ten et præs. 17 a labentis dem Unterzeichneten zu befehlen geruhet, jene Beträge welche Euer Hochgebohrn für die Armeen übergeben werden, zu übernehmen, und mit Bemerkung der Namen des einzelnen Abgéber auf das schleunigste an den Hochlöblichen Hoffkriegsrath einzusenden.

Ich gebe mir dahero die Ehre dieſelben ergebenſt zu bitten, die Einſamlung dieſer Beträge möglichſt zu beſchleunigen, mir auch nebſt dem abzugebenden Betrag ein nammentliches Verzeichnüſs der Beytragenden gefälligſt mitzutheilen, damit ich in den Stand geſetzet werde, obgedacht hohen Befehl Sr. Königl. Hóheit nachzuleben. Sollte ſich dieſe Einſammlung länger verziehen, ſo bitte mich von dem beyläufigen Abfuhrs Termin geneigt zu verſtändigen, um hochen Orts hievon die ſchuldige Anzeuge erſtatten zu können.

Mit denen übergeben werdenden Beträgen bitte mir auch einen nach dem beigehenden Muſter verfaſsten Gegenſchein zu meinem Rechnungs Belag hochgefällig zu übermitteln, gegen welchen ich Euer Hochgebohrn meine officioſe Quittung zu übergeben nicht ermanglen werde. Sign. Groſswardein den 21-ten Februarii 1801. Venzel Anton v. Rauch Verpfl. Officier.

Gegenſchein.

Über — ſage N.N. Gulden — xr. welche als ein durch den Unterzeichneten von nachbenanten Partheyen für die K. K. Armeen eingeſammelte freiwillige Beiträge in Folge Hoffkriegsrätlichen hohen Reſcripts vom 8-ten Hornung 1801. dem Groſswardeiner K. K. Mil. Verpflegs Magazin zur Verrechnung des Herrn Verpflegs Officier

v. Rauch richtig und weder mehr, noch weniger übergeben worden zu seyn hiemit begegenscheinige. Sign. Grosswardein. Anno Die &c. — Id est fl. — xr.

von dem Domherrn Ladislas Graf. v. Csáky
d o d o Kováts
Herrn v. Thurzo.
&c. &c. &c.

Zusammen obige fl. xr.

Unterzeichneten
(LS) Ladislas Freyherr v. Vay &c.
K. K. Hoffkämmerer.

Ezen hivatalbéli (Officiál) Levélre mingyárt más nap az Iró részéről ezen válasz következett:

An
Das Kais. Königl. Grosswardeiner Verpflegs Amt.

Zu Folge der von 20-ten laufenden Monaths und Jahrs von einem Löbl. Kayserl. Königl. Verpflegsamt an mich erlassene Nota habe Ich die Ehre zu erwiedrigen, dass Ich mich eben nun mit der Einsammlung der freywilligen Beyträge für die erkrankten tapferen Krieger in den K. K. Spitälern beschäftige: Ich verhoffe, dass Ich das Geschäfft bis 10 ten des zukünftigen Monats vollenden werde, damit ein Löblich. K. K. Verpflegs-Amt, ohne Verzug die eingelof-

fene Summe nach den Wunſch und Befehl Sr. Kais. Königl. Hoheit des Erzherzogs *Karl* an ſeine Behörde abſchicken könne; — Noch heut werde Ich daſs ſchon bey Händen habende Geld gegen hierüber mir zu ertheilende Quittung ſelbſt überbringen:

Groſswardein den 22. Hornung. 1801.
Ladislas Freyherr v. Vay de Vaya. K. K. wirklicher Hoffkämmerer. mp.

Ezen Levelezéſek közöltetvén az Író némelly próbáltabb, 's válogatottabb ſzíves jó Barátival, a' Deák Katholicus Káptalanbéli Pap Urak (Canonicuſok) közzűl ketten emlékezetre méltóbb válaſzt e' ſzerént küldének.

Illuſtriſſime Domine Liber Baro et Camerarie! mihi gratioſiſſime!

Homagialis erga Regem meum amantiſſimum Devotio, ardens in Patriam amor, tenera erga militiam pro ſalute Regis et Patriæ, ac Religionis defenſione excubantem, et vel maxime modo afflictam compaſſio, eo meetiam ultra volentem permoverunt, ut his in rerum adjunctis, in hac etiam aeris parati penuria, pro tali quali miſerorum ſublevamine 300. Rfl. libens lubensque offeram: Dignetur proinde Illas Vra. eo quo offertur animo, hanc meam tenuitatem ſuſcipere, et eo, quo determinata eſt, adminiſtrare. In reliquo æſtimatiſſimis ac amicis

favoribus devotus sum: Illustritatis Vestrae sinceriſſimus Cultor ac Amicus: Michael Kovách Canonicus M.Varadinenſis. mp.

P. S. Hora quaecunque fuerit illa per Illustritatem Vestram præfigenda, tenuitas haec administrabitur indubie.

Utinam volare volenti alæ non deeſſent!
Utinam ſponte currenti vires ſuppeterent!

Kereſztſzegh Adorjányi *Gróff Csáki László* Nagy-Váradi Kánonok &c. &c. Levele e' dologban ez vala.

Litteras ad me datas percepi, e quibus laudabilem Illatis Vræ. ſauciatis militibus ſubveniendi zelum non ſatis admirari potui, quem ſi multi, quorum character et vocatio ipſa exigeret, non ſecundent, cœcitati potius, quam malitiae attribuendum venit. Appromiſſam ſummam illico depoſiturus ſum, ut primum Officialis Annonarii D. Rauch Quietantia mihi transmiſſa fuerit, quod ipſum, quoad omnes, qui pecuniam hunc in finem conferunt, obſervari Amice recommendo: Dabit uti non dubito Annonarius Officialis Quietantias etiam ante perceptionem pecuniarum, ſi eidem originalis ſubſcriptio eorum, qui conferre volunt, conſignata fuerit: His dum me veteranae Amicitiæ commendo; maneo: Servus et Amicus.

Ladislaus C. Csáky mp.

A *Görög eggyesűltt Káthólicum Káptalannak* az Íróhoz botsájtott válaſſza imigy ſzóll.

Illuſtriſſime &c. &c.

Honorificas Illuſtritatis Veſtrae dd. 18. Menſis et Anni curr. Litteras eo cum animi affectu ſuſcepimus, ut non tantum præclaram Illuſtritatis Veſtrae in Principem fidelitatem, erga Patriam Amorem, et Zelum ſauciatis ac vulneratis in prælio militibus ſubveniendi dignis encomiis etulerimus, verum etiam declarandum duxerimus, quod nos quemadmodum huc dum in ſimili circumſtantia pro tenuitate noſtra nunquam defuimus, ita nunc quoque, ac in poſterum pro homagiali devotione noſtra in ſummum Terrae Principem, quidquid poterimus in ære parato, ſiquidem naturalibus deſtituamur, conſveta hactenus modalitate præſtituri ſimus. Quod dum in reſponſi vicem Illuſtritati Veſtræ ſignificamus, diſtincto cum venerationis cultu perſeveramus. Illuſtritatis Veſtræ M. Varadini 24 a Januar. 1801. humillimi ſervi Capitulum Græco Catholicum Magno-Varadinenſe.

Ezek így lévén, az önkéntes ſegítség pénz eggy felől az *Íróhoz*, más felől az Iró által e' végett megbízattattokhoz vitetett; Várad Olaſziban ugyan *Kolb Bálint*, Cs. Kir. Póſtameſterhez, és Nemes *Madá-*

csy Jóſeffhez akkoron a' Város Fő Jegyzőjéhez 's Fiscáliſsához, (ki moſt M. *Klobuſitzi Klobuſitzky Jóſeff* Fiuméi Gubernátor, 's Cs. Kir. Udvari Tanátsoſsának, 's több Fő Familiáknak meghatalmaſitott (Plenipotentiatus) Fiscuſſa, eggy illy több Nemes tetteiről iſméretes, és így tselekedettel is nemes Férfihez, Nagy-Váradon pedig, melly másként Új Városnak neveztetik, ezen foglalatoſság bízattatott annak igen érdemes Fő Bírájára, kinek Atyai 's ős Elei is ezen előkelő Polgári fő hivatalt érdemeſen viſelték *Mitter Jánosra;* annakokáért előre bocsájtatnak azok Neveinek Lajſtroma, kik az *Íróhoz*, következik utánna azoké, kik *Kolb Bálint és Nemes Madátsy Jánoshoz*, végre azoké, kik *Mütter Jánoshoz*, a' N. Váradi Polgárok Fő Bírájához vitték ezen önkéntes ſegedelmet, az adott ſummának, 's az adók Neveinek kitételével 's nevezésével edgyütt.

I-ső Lajſtroma.

Azoknak, kik az Író kezében ſzolgáltatták ezen önkéntes, és az 1801-dik Eſztendőben megſebeſedett, 's az Auſtriai Német Birodalom Faluiban, vérekben, és ſebekben fetrengő vitéz katonaságbéli Ember társok ſzámokra.

1. Nagy Váradi Káptalan Kanonokja, 's már boldogúltt *Kováts Mihály* máſok

példájára. Rfl. 500. 2. Kanonok *Gróff Csáky Láſzló.* Rfl. 100. 3. Az *Író.* Rfl. 100. 4. *Gróff Beöthy Imre*, Hitveſsével ſzületett Német Orſzági *Báró Pinczenau Anna Máriával* Rfl. 80. 5. Királyi Tanátsos *Tokodi György* Rfl. 30. 6. Néhai Kir. Tanátsos *üdősbb Szentiványi Joſeff Özvegye* ſzületett *Kazsui Sugho Magdolna* Rfl. 30. 7. Néhai Kir. Tanátsos *Sugho György Özvegye Kállay Agnes* Rfl. 30. 8. *Okányi üdősbb Szlávy György* Rfl. 25. 9. 's ennek édes Leánya *Szlávy Mária Özvegy Baranyi Péterné* Rfl. 15. 10. A' Nagy-Váradi Camerale Dominium Præfectuſſa *Kováts János.* Rfl. 60. 11. 'S annak Veje és Cameralis Fiscus *Balás Károly* Rfl. 25. 12. Nemes Bihar Vármegye Fő Táblabírája *Roglatitzai Miskóltzi Farkas* Rfl. 25. 13. Tsak ugyan Táblabíró *Lukáts Miklós* Rfl. 60. 14. *Hallerſteini Gróff Haller Pál* a' Bárodsági Nemeſség Kapitánya Rfl. 20. 15. *Ajnátskői Báró Vétsey Jóſeff* Hitveſſe ſzületett *Müller Thereſia* Rfl. 10. 16. Táblabíró *Takáts Pál* Rfl. 20. 17. Kánonok és Prépoſt *Kende Láſzló* Rfl. 5. 18. *Tokodi Iſtván*, moſt Nagy-Váradi Kanonok, akkoron egyedűl a' SS. Theologiának Tanítója Rfl. 5. 19. Tsak ugyan Theologiæ Profeſſor *Kováts Miklós* Rfl. 2. 20. A' Nagy-Váradi Academiában Lelki oktatáſokat adó és az iffiúság jó erköltsű élet viſeletére gondoſon ügyelő (Exhortator Academicus) *Németh Jó-*

ſeff Rfl. 5. 21. A' Görög eggyesültt Káptalanbéli Kánonok, *Szilágyi Jóſeff* Rfl. 20. 21. Ugyan azon Káptalanbéli Kánonok moſt Püspök *Vulcán Sámuel* Rfl. 10. 22. Ugyan azon Káptalanbeli Kánonok *Bran Simon.* Rfl. 10. 23. Decretált Kapitány *Bogdánovits Dávid* Rfl. 10. 24. Táblabíró *Müller Jakab Ferdinánd* eggyütt Hitveſsének *Mochniezky Juliannának* nevében Rfl. 20. 25. Doctor *Lonovich Imre* a' Papi Megyebéli, és Városi Orvos Rfl. 10. 26. *Klobuſitzi Klobuſitzky Antal* Cs. Kir. Fölség 's a' Magyar Hellytartó Tanátsnak nyugodalomra tétetett Tanátsoſſa Rfl. 5. 27. Nemes *Stajer Borbála Özvegy Balibánné* Rfl. 10. 28. *Juritskay László* Bihar, 's több Vármegyéknek Fő Táblabírája Rfl. 15. 29. *Bednári János* akkoron a' Tiſzán innen Kerületi Debreczeni Diſtrictualis Táblának Fő Jegyzője moſt érdemes Aſſeſora Rfl. 10. 30. *Miskólczy Mihály* Ns. Bihar Vármegyének első Aljegyzője és Táblabírája Rfl. 6. 31. *Dillyés Jóſeff* a' Nagy-Váradi Nemes Káptalan nagy érdemű Fő Fiscáliſſa, és Ns. Bihar, és több Vármegyéknek Táblabírája Rfl. 10. 32. Ns. *Fülöp Jóſeff*, a' N. Váradi Káptalan nagy érdemű Inſpectora Rfl. 20. 33. *Kováts Márton* akkoron a' Nemes N. Váradi Káptalannak Váradi Számtartója, moſt Szalátson érdemes Udvarbírája Rfl. 15. 34. Nemes *Leſtyán Bertalan*, a' N. M. Gróff Csáky Familiának Böſzör-

ményi Udvarbírája Rfl. 10. 35. *Molnár Sándor* N. Bihar Vármegyének nagy érdemű Fő Fiſcuſſa, és Táblabírája Rfl. 5. 36. Ugyan azon Ns. Bihar Vármegye nagy érdemű Fő Táblabírája *Domokos Jakab* Rfl. 5. 37. *Szent Annai Dluholúczky Xavier Ferentz*, Hitveſsének *Sz. Szent Iványi Annának* nevében is Rfl. 10. 38. Tábla Bíró *Péchy Mihály* Rfl. 2. 39. Fő Szolga és Táblabíró *Sántha Láſzló* Rfl. 2. 40. Ns. *Püspöky Mihály*, moſt Táblabíró. Rfl. 2. 41. Így előjelenének a' Püspökség Uradalom Tiſztyei, (Dominii Epiſcopalis Officiales) e' ſzerént. 42. Vereskői máskép *Rottenſteiner András* akkoron azon Püspöki Uradalom N. Váradi érdemes Udvarbírája, moſt Cs. Kir. Fölségünk Mező Telegd, Mező Városi Poſtameſtere Rfl. 20. 43. Ns. *Urbányi Mátyás* a' Nagy Váradi Püspöki Főlakhely Házának, 's Épületeknek Udvari Fő Gondviſelője, (Curator Ædificior. Eppalium & Reſidentiae) Rfl. 10. 44. *Laſztótzy Imre*, Jánosdai. 45. *Jánosdai Gábor*, Tenkei. 46. *Koſzta János* Lázuri. 47. *Bagits Iſtván* N. Váradi. 48. *Homoki Imre* Nagy Ürögdi Püspökség Ispánnyai. 49. és *Schöner Ferentz* a' Püspöki ſzőllös gazdagságra ügyelő Tiſztye mindnyájon öt, 's öt forintonként ezen Püspökség Tiſzttyei egybevéven együtt ajánlottak Rfl. 30. 50. *Hólnapi András* a' Püspökség Kultsárja Hitveſsének, ſzületett *Nagy Szotoczky Annának*

nevében is Rfl. 15. 51. N. *Kaſtall Jóſeff* a' Püspökség Udvarbírói Tiſztség Iródeákja Rfl. 2. 52. N. *Schenek Miklós* a' Nagy-Váradi Város hajdani érdemes Főjegyzője Hitveſsének *Diószeghi Erdödi Katalinnak* nevében is Rfl. 6. 53. N. *Biſztrai Aaron Ábrahám* Rfl. 5. 54. N. *Rácz Zombori Pál* akkori Hitveſsének Ns. *Mojzin Máriának* nevében is Rfl. 10. 55. A' Görög eggyesültt Katholicus Püspökség Belényeſi Uradalom Inſpectorának 's Ns. Bihar Vármegye Tábla Bírájának N. *Moyzin Miklósnak* Hitveſſe Szaplonczay Fő Nemes Anyától ſzületett N. *Pap Mária* tsekély tehetségéhez képeſt Rfl. 1. 56. *Batsik János* Nagy Váradi Tanátsbéli Hitveſsének *Kardos Annának* nevében is Rfl. 6. 57. Néhai *Czerib Jánosnak*, (ki a' Cs. Kir. leicht Schvaliſcher Lovas ſeregi Hadnagyságát, Nagy-Váradi Rezmíves meſterséggel felváltotta) érdemes jó Özvegye ſzületett *Pitner Anna Maria*, *Czerib Mária* Leányának, ki moſt Erdélyi jó birtokos Nemes, és Kraſzna Vármegyének Diplomaticus ſeb Orvos, *Enyedi Enyedi Mihálynak* Hitveſſe, úgy nem külömben *Czerib Jóſeff*, *Sámuel*, *János és András* Fiainak neveiben Rfl. 20. Ezen Aſzſzonyságnak édes Attya, N. *Pittner Philipp* a' Cs. Kir. Nagy Bányán lévő pénz háznak Meſtere, (*Kais. Königl. Münzmeiſter*) feles ſzámú 32. Eſztendőkig érdemeſen ſzolgálván, annak halála után érdemes Özvegye

Reich Anna mind addig penſióban éltt, meglen eggy jó birtokos, és ſzerentséſen mindenkor kereskedett, 's moſt is élő N. *Kolner Sámuelhez* Férjhez méne, lévén úgy ezen mint az előbbeni Férjétől *Pittner Philipptől* több magzati: így az első házaſságból ſzületének ezen Özvegy *Czerib Jánosné*, *Pittner Anna Mária Philipp*, 's azután *Juditha N. Urbányi Gáspár* Rézmives Meſternek Hitveſſe, a' máſodik házaſságból ſzületének többen, kik közzűl eggyik leány nem régiben egy ſzolgálatban lévő Cs. Kir. Kapitányhoz mene Férjhez. Így az néhai üdősbb *Pittner Philippnek* Teſtvér Öttse *Pál* a' Blankenſtein lovas Huſsároknak eggy ſereg Oſztály Kapitányságát Alloberſter *Vayai Vay János* vezérléſe alatt érdemeſen kórmányozván, 's ezen 's több ütközetekben öt ſebeket a' Király és Haza bátor védelmezéséért nyervén, penſioval nyugodalnmra lépett, vévén Feleségűl *Gadenbe* Cseh Országi Városſába eggy a' Foldi javakkal különösön megáldatott gazdag Özvegy kereskedőnét, kivel tsendes és példás életet él, ismeretségben és barátságban lévén az Íróval.

Ezek után következett N. Váradi Kanonok *Jedlitska Antalnak* eggy más idegeny adóſságról ſzólló, 's az Írónak általadott, 's ő általa az rendeltt hellyre elküldettetett Contractuſſa 50. Rfról, melynek 7. és 1/4 Eſztendőbéli Intereſſe 6. pro Cento 1793-ik

Eſztendő 9ber 6tól fogva egéſz 1801dik Eſztendő Martius 16káig tett mind öſzve Rfl. 72. és így ezen I-ső Lajſtromba megnevezettek ſegedelme, melly az megſebeſedett katonaság ſzámára tsak hamar bejöttméne in ſumma 1556. Rforintokra: így következik ſorban:

A' II dik Lajſtrom.

Melly azoknak a' jámbor Várad Olaſzi jó, és érdemes Polgároknak neveit foglalja magában, kik tsak ugyan Várad Olaſziban lakozó Cs. Kir. Póſtameſternek *Kolb Bálintnak* 's Nemes *Madátsi Jóſeff* akkor Város Fő Jegyzőjének 's egyſzer'smind Fiskuſsának adták ezen önkéntes ſegedelem pénzt ekként következik.

Cs. Kir. Póſtameſter *Kolb Bálint* adott Rfl. 25. *Mühr Antal* Patikárius Rfl. 5. *Schott Ferentz* Kováts meſter, 's mind a' hárman ezek a' Város ſzolgálattyait 's hivatalait jeleſen vitték, 's felvállalt köteleſségeknek mindenkoron példáſon megfeleltek, kik között, és a' Várad Olaſzi Polgár Lakoſok között fő érdemű mind ſzintég legélteſebb ezen *Schott Ferentz*, a' ki is e' végre ajánlott Rfl. 10.

N. *Offenbach Pál*, Mühr Antal Patikárius Legenye (Subject) moſt Peſti Patikárius Rfl. 1. *Scheiner* és annak Veje *Müller Lajos* mind a' ketten Kereskedők Rfl.

10. *Mayerhoffer Ferdinánd* Üveges Rfl 1. *Klarger Domokos* Rfl. 1. *Riedl Antal* Arendás Rfl. 5. *Kötz Jóſeff* Rfl. 2. *Grindl* Antal Rfl. 5. *Summer Ferentz* Rfl. 2. Özvegy *Heſſné* moſt *Fiberné Rosália* Kereskedőné Rfl. 2. *Pop János* Mézeskalátsos Rfl. 1. *Vailánd* Rfl. 1. Néhai boldogúlt *Dell' Orto Gáspár* Kereskedőnek Özvegye *Orſzatſzi Anna* Rfl. 5. Ezen érdemes Özvegy Aſſzonyságnak Gyermeki *Joánna*, ki elhúntt néhai Hadi Commiſſarius *Rhomádának* Özvegye, *Antal Dell' Orto* Ingenieur Kapitány, azután *Victoria* hajadon. *Joſepha*, ki moſtani *Appl Ferentz* Fő Hadi Comiſſarius, 's az Iró jó Baráttyának Hitveſſe, *Ottilia Powazanetz Jóſeff* a' Só Tiſztség hivatalnak ellen vígyázójá (Controllor) és *Sophia Antalffy János* N. Arad Vármegye Fő Esküttyének Hitveſſe, minnyájan *Dell' Ortiak*. *Lang György* Rfl. 2. Nemes *Sárvoly Thereſia*, ki előbb boldogúltt *Kováts Ferentzné*, még éltt ezen Ns. Bihar Vármegye nagy érdemű 's mindnyájok által kedveltt ſeb Orvoſsának, 's annakutánna *Schimits Mátyás* tsak ugyan ezen Ns. Vármegye ſupplens ſeb Orvoſsának érdemes Özvegye, és ſok jól neveltt gyermekeknek jó édes Annyok, úgymint kinek első Férjétűl ſzármozott *Kováts Katicza* leánya moſt *Kováts Márton* a' Ns. Káptalan Szalátsi Udvarbírájának Hitveſſe. *Kováts Jóſeff* hites Prokátor, és a' N.Váradi Püsökség Vice

Fiscáliſſa. *Kováts Károly* a' N. Vármegyénél ſeb Orvoſi ſupplens. *Aloyſius*, ki moſtanában tanúllya a' ſeb Orvoſi Tudományt (Chirurgiam) és eggy *Schimits Mátyáſtól Ignátz* Fia, ki moſtan a' Nagy-Váradi Királyi Academiában az ékeſen ſzóllás Tudománynak tanúlásában előmenetellel foglalatoskodik (Rhetor) ennyi Gyermekeknek jó nevelő példás Anya, e' végre ajánlott Rfl. 5. Kereskedő *Popovits*, és a' Compánia az az, az egy kereskedésben álló Társaság. Rfl. 10. *Rupp György* Órásmeſter, s egy igen olvaſott, értelmes és érdemes jó Polgár Rfl. 3. *Muár Jóſeff* Rfl. 2. *Berényi Károly* Rfl. 1. *Hugel Ferentz* ezen N. Bihar Vármegye nagy érdemű ſeb Orvoſſa Rfl. 5. *Eder Jakab* Kőmívesmeſter Rfl. 5. *Hussl Konrád* Kőmíves meſter Rfl 2. *Neisl Jóſeff* Rfl. 2. *Böehm Márton* Rfl. 2. Két név nélkűl valók, kik közzűl eggyik 4. a' máſik 2. Rfl. ajánlottak. *Mayer Mátyás.* Rfl. 3. *Praxt Antal* xr. 30. *Trenhauſer János* xr. 20. *Pauman János* Rfl. 1. *Streindlin Anna* Rfl. 1. *Doppler Mátyás* xr. 30. *Beneſtin Xtina* R. fl. 1. *Duſſek Mátyás.* xr. 30. *Lang Iſtván* R. fl. 1. Eggy nevezetlen 34. xr. *Konczváld Ferentz* Rfl. 1. *Oppenhauſer János* Német ſzabó Rfl. 1. *Neuſer Ferentz* xr. 24. Egy iſméretlen. xr. 24. *Brandſch Jóſeff* Szíjjártó xr. 30. *Veiss Jakab* xr. 30. *Brunner Mihály* xr. 30. *Brauner Antal* Rfl. 1. *Höltl Mihály*

Rfl. 1. *Ikáſz Gergely* Rfl. 2. Kereskedő *Driva Lázár* Rfl. 10. *Muſſenits Ferentz* érdemes Kamerális Kaſznár. Rfl. 5. *Balinger Ferentz* Palotai Camer. Serfőző Rfl. 10. A' Várad Olaſzi *Kováts és Kerékjártó Czéh* Rfl. 15. *Tell Gergely* Kereskedő Rfl. 10. N. *Madátsi Jóſeff* Rfl. 5. N. *Novák Kriſtóff* Rfl. 5. *Schöner Ferentz* Rfl. 5. *Raab Jóſeff* Várad Olaſzi Főbíró, azon kívül, hogy a' Czéh, úgy a' ſzemélye réſzéről különöſen Rfl. 6. *Schüts János* Rfl. 1. *Taczl János* Rfl. 2. Mind ezeknek különös példát mutatott úgy ezen ſegedelem, mint minden jónak tekintetében mindenekben *Molnár Ferentz* Sárvári Apáth Úr, a' Nagy-Váradi Conſiſtorialis ſzent Széknek, 's Nemes Bihar Vármegyének Aſſeſſora, és Tábla Bírája, Berettyói Vice Espereſt, és ezen Várad Olaſzi Városnak buzgó, 's az Úr ſzőllőjében régi időtől ólta híven munkálkodó, ſok eltévelyedetteknek megtérítő Lelki Páſztora, ki az Erdélyi nagy Fejedelemség Torda Vármegyéjének tsak ugyan Torda Mező Városában, 1742-dik Eſztendőben Majus 8kán Nemes *Molnár Iſtván* édes Attyától, 's Nemes *Zelenay Judith* Anyától ſzülettetvén, Kolosvárt a' ſzelíd és böltselkedés Tudományokat (Humaniores et Philoſophycam ſcientias) jeles előmenetellel elvégezvén, minekutánna az egéſz böltselkedés Tudományt az ottan lakozó bölts Tanítóknak, mint Univer-

sítás Tagjainak jelenlétekben helyesen védelmezte vólna, (Universam Philosophiam defendisset) 1764-dik Esztendőben N. M. Zajezdai Liber Báró Patatich Ádám Nagy-Váradi Püspök idejében, a' Papi Rendben bévitetődvén, 's a' Theologiát is rend szerént kitanúlván, 1767. Esztendő October 9-kén szent Mise mondó Papnak felszenteltetett, 's annakutánna mindjárt czímes Nagy-Váradi Kánonok, 's Belényes Városa Plébánosa, néhai boldog emlékezetű *Nagy István* óldala mellé Káplánynak küldettetvén, ezen Belényesi Káplányságát három holnap híjján 3. esztendeig kikülönöztetett lelki buzgósággal vitte, viselte és folytatta. Onnan a' Kárászteleki Plébánia Administrátorságát 3. és az rend szerént való Plébánosságot, csak úgyan ottan ismét három esztendőkig tsekély 150. Rfl. fizetéséért remek példáson folytatván, a' Sárréthi ezen Ns. Bihar Vármegye Járásában lévő Bárándi jobb Plébániária általvitetődött, holott egész álló 14. esztendőket a' lelkek hiv gondviselésében (in cura Animarum) most szakadhatatlan buzgósággal töltött, méglen akkor érkezett Nagy-Váradi áldott emlékezetű Püspöknek, néhai Kalatai Xavier Ferentznek esmeretségében, 's szeretetében jutván azon időtől fogva egész mostanságig a' Várad Olaszi Plébánosságot jelesen és példáson viselte, 's a' minthogy Bárándon létekor az ő Plébánosága üdejében többen térének

ő alatta, ezen igaz üdvezűlendő Katholica Hitre, mint előtte vólt három Plébánuſok idejében, úgy ſzámoſon jöttenek az ő ſerény Apoſtoli munkáſsága által itt is Várad Olaſzi Várossában; a' melly munkáſságát már 40. eſztendős felſzenteltt és Plébános Társai között legöregebb Pap lévén, nem tsak az Anyaſzentegyházi, de a' Haza Polgári rendre nézve is magát igen érdemeſſe tette: tudni illik már a' Török háborúban feles ſzámú köböl búzát és gabonát küldött, a' Cs. Kir. élet ſzálítás hellyére, (ad Magazinum Coo. Reum) a Frantzia háború folytatás tárgyra nézve néhai Udvari Agens *Kereſztúri Jóſeff* által a' Királyi Fölségnek egyſzerre ſzáz aranyokat önként való Király, és Hazai hívség buzgóságából ſzolgáltatott, 's az ezen önkéntes ſegedelemről ſzólló eredeti quietantiát, *Aggteleki Bujánovits Károly* Udvari Agensnek olly kikötéſsel küldötte, hogy az ő Neve, és önkéntes ſegedelme nyujtáſa, ſem újságba ne tétetődjön, ſem egyébként ne haſználtaſsék, hanem azon nagy érdemű Udvari Agens Íráſai közzé tétetődvén, maradjon ottan titokban, és halgatásban, de ez az Írónak ſzemében, és kezében akadván, midőn Bécsbe azon Udvari Agens Barátyánál mulatozna, tsak azért is Tanátsosnak ítélte, a' néma elrejtés alól felóldozni, 's ezen Írás Munkájában tiſztelettel béiktatni, hogy azoknak akár a' Papi, akár világi Renden

lévőknek példa követésűl ſzolgálhaſſon, kik a' kegyelem kútfejétől a' földi javakkal 's jövedelmekkel inkább megáldattatván, ezen ſzerentse javainak nagyobb bőségében élnek. Ő mondom a' ki a' Polgári Rendnek ezen alkalmatoſsággal, a' mikoron a' megſebesíttetett katonaság ſzámára ſegedelem pénz gyűjtetnék, maga egy ſzóra mingyárt 20. Rfkat önként ajánlott, 's Várad Olaſzi Cs. Kir. Poſta Meſter *Kolb Bálint*, 's Nemes *Madátsy Jánus* a' Város akkori Fő Jegyzőjének, 's Fiscáliſsának kezekben le is tette: kik rövid idő alatt a' ſzerént, mint ezen Lajſtromban kitett név és ſummákból kitettzik Rfl. 237. és 42. xrokat az Írónak önnön neveik aláírásával 's petsétjekkel erősítve általadának 1801 dik eſztendő Martius 13kán.

N. Várad Várossának pediglen érdemes Főbírája *Mütter János*, elhiſzem több ſzorgos dolgaitól annyira nem érkezhetvén, hogy a' Polgárok neveit, 's az ajánlott rész ſummákat kijegyezhette vólna, az egész N. Váross Polgárjainak, Lakoſsainak, 's a' Városi Tanáts nevében, ezen ide rekeſztett 's az Íróhoz intézett rövid tudósítás levelet küldötte, a' mellyben az hamar eggyben ſzedethetett ſegedelem pénz ſumma kitétetődik, melly rövid írásbéli tudosítás a' IIIdik ſzám alatt ekként következik ſzórúl ſzóra:

Illuſtriſſime Domine Liber Baro, actualis Camerarie Coo. Regie! Domine nobis gratioſiſſime!

In conſequentiam gratioſarum Illuſtritatis Veſtrae ſub dato 18-æ Februarii Anni labentis ad nos dimitti placitarum Litterarum, hisce includimus Rſlnos 163. quos pro ſublevamine militum, et reſpective Patriae filiorum, cauſa ſalutis publicae generoſe decertantium, ac in Noſocomiis Coo. Regiis aegre decumbentium, ea humillima cum petitione offerentes transmittimus, quo exiguam quidem hanc, ſed ex ſincero inſtinctu, amore, et affectu, quo erga eosdem ferimur promanatam ſummam, ſuum in locum gratioſe transponere non dedignetur, qui in reliquo gratiis ac aeſtimatiſſimis favoribus impenſe devoti, jugi cum venerationis cultu perſiſtimus: Illuſtritatis Veſtrae Magno-Varadini 5-ta Martii 1801. Humillimi Servi N. N. Judex et Senatus Privilegiatae Civitatis Magno-Varadinenſis.

Illuſtriſſimo Domino Domino Ladislao e Liberis Baronibus a Vay de Vaya S. C. et Reo. Aplicæ Mattis actuali Camerario &c. &c. — Domino nobis gratioſiſſimo Várad Olaſzi, Ex Offo.

Látni lehet ezekből, hogy az I sö ſzám alatt Rſl. 1556. a' II-dik Rſl. 237. xr. 42. a' III-dik ſzám alatt pediglen 163. Rſlok, eggy ſummában pediglen mind ezen három

darab feltételeket eggybevévén rövid napok alatt Rfl. 1956. 's xr. 42. bejövén, azonnal a' Felsőség útosítása és rendelése szerént, az itten való Cs. Kir. hadi életbéli szerzés dolgokat szolgáltató hivatalnak (Coo. Reo. Militari Annonario Officio Magno Varadinensi) minden késedelem nélkül az Író által igazán, híven, 's minden hiba nélkül általszolgáltattak, mint azon Tisztségnek erről szólló, 's itten következő általvevés Levele (Quietantia) nyilván bizonyítya:

IV. Quittung.

Uiber Eintausend Neunhundert fünfzig sechs Rheinische Gulden, 42. kr. welche Ich Endesgefertigter als einen von dem Hochgebohrnen Ladislaus Freyherrn von Vay de Vaya, K. K. wirklichen Hoffkämmerer, für die, in denen Spitälern krank, und bleſſirt erliegende Manſchafft der K. K. Armeen geſammelten Betrag in Folge Hoffkriegsrätlichen hohen Auftrags vom achten Hornung laufenden Jahres zur weiteren Uibermittlung angedachte hohe Stelle, und reſpective Seine Königliche Hoheit, den Erz-Herzog KARL heute dato nachſtehender maſſen richtig übernommen zu haben, an mit quittiere: Signatum Groſswardein den 16-ten März 1801.

Id eſt: Durch eigene Einſammlung obgedachten Freyherrns, laut Specification von

verſchiedenen Gliedern des Groſswardeiner Domm Capitels, adelichen Standes, und mehreren Honoratioren in Baaren Rfl. 1484. xr. —
in einer Obligation — 72.
Stadt Várad-Olaſzi — 237. xr 42
von Groſswardeiner Neuſtadt — 163.

Obige Rfl. 1956. xr 42

(LS) *Wenceslaus v. Rauch* mp.
Verpflegs Officier.

Már hogy ezen az Írónak, 's vele egygyet értett jó ſzívű Polgár Társainak tselekedetek, minden kérkedéſtől, önnön haſzon kereséſtől, 's egyébb a' tökélletes nemeſi indúlatot kiſſebbítő más felé kikóborlani ſzokott tzéloktól egéſſzen menten állott, 's végre vitetődött légyen, bizonyítya ezen, melly a' Státus Conſilium nagy érdemű, 's igaz méltóságú Tagjához mélly tiſztelettel említett *Izdenczy Jóſeffhez* intéztetett 's 1801-dik Eſztendő tsak ugyan M rtius 16-kán minden kéſedelem nélkűl elkűldetett alázatos jelentő Levele:

Illuſtriſſime Domine Status Conſiliarie! &c.

Dum pro gratioſa intermeditatione Illuſtritatis Veſtrae, et erga hanc ſubſecuta benigna eaque altiſſima complacentia Regia, ſuper novitus per me ſtatutis &c &c. ut et pro clementiſſima reſolutione Regia, in

merito collectaculi ad rationem exercitus Coo. Regii numeroſe aegrotantis, abhinc libere ſuscipiendi, erga perdemiſſam inſinuationem noſtram emanata, humillimas primum Suae SSmae Coo. Reae & Aplicae Matti in homagiali devotione, dein Illuſtritati Veſtrae, vero Regis ac Patriae commoda anhelanti et indeſinenter operanti Viro, de Rege ac Patria eminenter benemerito, atque tum pro hoc, cum et compluribus aliis rarae ſuae in me benevolentiae teſtimoniis debitas toto cordis affectu refero gratias, una voveo, haec Meo, Meorumque Animis ſummo Auguſtiſſimi, unave Clementiſſimi Terrae Principis, ac dein Magno Illuſtritatis Veſtrae nominibus aeternum devotis, inſculpta, ad perpetuam Rei optimae memoriam perduratura:

Praeſidiis his innixus una cum conſociis adſtipulatoribus meis in Elencho ſub N.o I.o hicce advoluto ſeriatim et ſpecifice adnotatis, ab Eccleſiaſticis, Magnatibus, Nobilibus item Dominis et Dominabus, quibus cum manus operi auſpice DEO junctas admovi, eorundem unita opera conflata eſt ſumma Rhenenſium florenorum 1556. Elenchus ſub N ro II o accluſus pandit per Valentinum *Kolb* primae eminentiae Civem, et hujatem Poſtae Magiſtrum, Nobilem item, ac vere egregium *Joſephum Madátsy*, Notarium ac Fiscalem Civitatis ordinarium, per me ad Actum hunc authorizatos, ex

parte Civium Oppidi Episcopalis Várad-Olasziensis introituatam haberi summam Rflnorum 237. xros 42. Teste summario hicce sub III o adnexo colligente primario Urbis Varadinae Judice *Joanne Mütter*, ex parte Civium Magno Varadinensium accessit summa Rflnorum 163. Summa ergo totalis constituit Rhenenses Florenos mille nongentos quinquaginta sex, cruciferos item quadraginta duos.

Quam taliter introituatam, penesque solitas quietantiae et contraquietantiae Litteras, Annonario Caesareo Regio Militari Officio sub dato, quo praesentes exarare sustineo, per me rite illatam haberi demisse insinuans, nomine etiam ad opus hoc salutare concurrentium, utriusque sexus Personarum Illustritatem Vestram humillime exorare sustineo, ut quoniam præsens haec operatio nostra ex interni duntaxat Spiritus dictamine ac vocatione, remotis quibusvis vanis et interessatis finibus suam immediate derivaret originem, dignetur non exilitatem oblati nostri, pro posse solum et libenter præstiti, sed corda nostra ingenua Augustissimo ac amatissimo Regi nostro, ter augustae item Domui Austriacae et percharae Patriae æternum devota benigno gratiose contemplari, eosque ingravatim facere ordines, ne Nomina nostra, ad avertendum vanae gloriae studium, aut qualem qualem fucatae

oſtentationis notam declinandam, novis ulla ratione divulgentur.

Proemium ſufficiens reperiemus nos in eo ſvavi interno animorum noſtrorum contento, ac memoria, quod ab aegrotante numeroſo milite, generoſis ac teſtatae optimae fidei concivibus noſtris, prœmio rectius, ac afflicta cauſa noſtri ſorte, et ſuccurſu dignioribus longe diſſiti, pro modulo coarctatarum in hac rerum cariſtia ac penuria virium noſtrarum exili quidem hoc, aſt vere ſincero oblato prompte inſerviendo, homagialem devotionem erga peramatum Regem uoſtrum obſequium erga ſereniſſimum Archiducem Coo. Reum Principem Carolum, omnis militiae Monarchicae anteſignanum, Heroem generaliſſimum, cujus videlicet glorioſum Nomen, nec tantum tota Patria noſtra, ac gentes et Nationes remotiſſimae, verum hoſtes ipſi ſummo in pretio repoſitum venerantur; pietatem in percharam, quae nos genuit, aluit, et fovit Patriam, et demum cultum ac venerationem Illuſtritati Veſtræ, fidiſſimo perinde Terrae noſtrae tot Principum, ac nunc regnantis Auguſtiſſimi Miniſtro, ceu juſtiſſimo meritorum Libratori debitam in effectu teſtari, verbo officium probi et Chriſtiani Civis Hungarici pro poſſe noſtro explere, idque quod firmiter ſperamus obtinere poſſimus, ut ſpontaneum hoc gratitudinis noſtrae ſacrificium tota Auguſta Aula clementia et benignitate ſibi per natu-

ram indita ſponte admiſſura, Illuſtritas autem Veſtra, votis noſtris communibus gratioſe adſtipulatura ſit: Ideo repetita prece oro et oramus Illuſtritatem Veſtram a quali quali noſtrum divulgatione hic et nunc abſtrahi; veniet entm tempus, quo revecta per gratiam Regis Exercituum ſuperni optata pacis oliva, operatum hoc ad aedificationem nunc viventium et exemplum ſucceſſurorum Patriae noſtrae Civium, me ſuum in tempus edituro Aurore, e caligine ſilentii ac tenebris ſecreti educendum (quod animo firmiter decrevi) lucem videbit. Ad haec humillima cum fiducia Illuſtritati Veſtrae ſuplico, quatenus hasce exiles ac humillimas Litteras meas ad ſuam ſerenitatem Coo. Regiam Carolum Principem &c. &c. directas, hicque fiducialiter accluſas, ad benignas ejusdem manus perveniri facere gratioſe ac ingravatim dignetur; in quibus, id quod conſcientiae meae incumbere recognoſcens, pro coronide attigi, hic quoque fiducialiter adaperio, ſingulari nimirum hoc in ſubſidii objecto praeluxiſſe exemplo Reverendiſſimum Dominum Michaelem Kováts, Illmum item ac Reverendiſſimum Dominum Ladislaum Comitem Csáky Canonicos Magno Varadinenſes, quorum prior ſcripto Rfl. 300. pollicitus, dum ad incaſſationem procederem promiſſum ſuum 200. Rflnis adaugendo ſummam 500. Rflnor. toto cordis affectu, liberaliterque ac genroſe exſolvit:

Horum exemplis permoti, ſucceſſere in tribus Elenchis deſignati, ac ſpecifice adnotati diverſi ſtatus conditionis, ſexus utriusque Perſonae, ad hunc ſubſidii actum ſpontanea ope feſtinantes, quos una cum probis Varadinae Urbis utriusque Civibus, ac Collectoribus pro accelerando negotio per me activizatis dum gratiis Illuſtritatis Veſtræ, me vero ſaepius teſtatis aeſtimatiſſimis favoribus quam impenſiſſime devoverem, jugi cum ſubmiſſae venerationis cultu, quoad usque ſpirare mihi integrum erit, eſſe nunquam deſinam: Illuſtritatis Veſtrae Magno-Varadini ſervus obſequentiſſius, cultor fidiſſimus *Ladislaus LBáró Vay* mp.

Az ezen Írás rendekben foglaltt állításnak valóságát, úgy mint hogy minden réſzre hajláſt kirekeſztő, 's egyedűl a' tiſzta Hazai ſzeretetet tárgyozó tselekedet vólt légyen, ezen önkéntes ſegedelme a' Nagy-Várad, 's Várad Olaſzi minden Karon, Renden és Nemen lévő Lakoſſainak, tanubizonyságot téſznek ezen két úgymint egygyik a' N. M. Liber Báró *Mihálydi Splényi Gábor*, és *Liber Báró Alvinczy Józseff ő Excellentziájoknak* fő bötsű 's az Íróhoz ezen ellenállapotban intéztetett, 's általa mélly tiſzteletlel elfogattatott, 's örök emlékezetnek okáért a' Leveles Tárjában tétetett Írás rendjei, 's kegyes válaſzai, mellyek a' tartozó örökkös háláadásnak, 's az

ő magos és nagy méltóságú Nevek méltó magaſztaltatáſokra nézve ide béíratva közrebotsájtatnak: Már ki légyen a' N. M. *Mihálydi Liber Báró Splényi Gábor Úr Ő Excellentiája*, megjelentődött ottan, a' hol az Írónak eredete földjéről N. Zabolch 's az ő Excellentiája Fő Ispány kórmánya alatt lévő Vármegyéről, 's ottan az Orſzág kezdetétől ólta hadi, polgári, 's Szentegyházi érdemekkel fényeskedő őstörzsöki Fő Nemes Nemzetségekről tétetődött az illő emlékezet: *N. M. Alvinczi Liber Báró Alvinczy Jóſeff* Ő Excellentiája pediglen kinek fő böcsü Levele az elsőét nyomba fogja követni, a' Maria Thereſia Nagy Kereſztes Rendnek Vitéze, Cs. Kir. ő Fölségének, és az Udvari Hadi Tanátsnál belső titkos Tanátsoſſa, az ágyúi dolognak Főezeredes, úgy Magyar Orſzágon a' Cs. Kir. fegyvereknek Főgondviſelője, (Generalis Rei Tormentariae, et ſupremus Armorum Coo. Regiorum per Hungariam Praefectus) 's mind a' ketten ezen Nagy Méltósgok eggy gyalogság ezerednek tulajdonoſſai (unius Legionis Hungaricae pedeſtris ordinis Colonelli ac proprietarii) az az előbbeninek Deák nyelven (mellyen igen ékeſen és velősön, mint egyébb nyelveken is ſzokott ő Excellentziája mindenkor, 's mindennémű ellenállapotokban írni, az Íróhoz ezen értésére jutott ſegedelemre nézve botsájtott Rendjei imigy következnek:

Illuſtriſſime &c. &c.

Summo mihi ſolatio ceſſit ininterruptus Illuſtritatis Veſtrae penes promotionem altiſſimorum ſervitiorum in eos teſtatus zelus, qui pro Rege et Patria ſtrenue dimicantes, in mercedem virtutis militaris vulnera retulerunt: celebrabunt hoc Illuſtritatis Veſtrae factum grata patientium corda indeſinenter, et ſolatium internum (maxima merces benefacti) in tumulum comitabitur; Mihi etiam dulce futurum eſt, ſi ad patrioticarum talismodi virtutum promovendos fructus quidpiam conferre potuero: In reliquo ultroneis amicis favoribus commendatus, omni cum amicitiae cultu perſevero: Illuſtritatis Veſtrae N. Kallo 23 a Apr. 1801. Servus devinctiſſimus B. *Gabr. Splényi* mp.

A' N. M. Báro Alvinczy Jóſeff Ő Excellentziája Német nyelven írott bócses Rendjei ekként következnek.

Hochwohlgebohrner Freyherr!

Jene Verwendungen, welche Euer Hochwohlgebohrn in Verbindung mit andern gefühlvollen Patrioten zur Linderung des traurigen Schickſalls, der vor dem Feind verwundeten, und in ihrem Beruff erkrankten Krieger zu bethätigen ſich beeifern, ſind ein neuer Beweiſs vom Hochderoſelben

rühmlich bekannten Anhänglichkeit an unſern geliebteſten König, und bewahrten Vatterlandesliebe, deren allgemeine Nachahmung uns nun mit den ſüſſen Früchten eines dauerhafter Friedens beglücken dörfte: &c. &c.

Ich habe übrigens die Ehre mit vorzüglicher Hochachtung zu verharren: Euer Hochwohlgebohrnen Offen den 23-ten Apr. 1801. — Gehorſchamer Diener.

B. Alvintzy. mp.

Ezen két nagy méltóságú Hadi és Polgári érdemekkel tündöklő két ſzenteltt Fő Vitézeknek, 's ezeredeſeknek fő böcsű Írás Rendei, a' kifejtett Olvasónak ſzemei előtt nyilvánságosá téſzik ama' állításnak valóságát, hogy ſem az Írónak, ſem e' ſegedelmi Társainak ſemmi egyébb tárgyok e' tselekedetbe nem vala, az eggy tiſzta igaz Király és Hazai ſzeretet kívűl, mellynek további nem titkolását, 's ezen alkalmatosſággal legalkalmatoſſabb előadását, három ſarkallatos okokra nézve tanátsosnak és haſznosnak vélte, és ítélte az Író:

Előſzör: hogy ámbátor az Írónak egyeneſségében 's Nemeſi characterében ſoha nem kételkedtek, sőt aztat érdemén is túl megismérvén (mellyért hálaadáſſal is tartozik) megbizakodtak mindenkoron ezen mind a' két Várad Városának minden Karon és Renden lévő lakos Polgárjai; mindazonál-

tal, ama' Deák mondás ſzerént (expreſſa docent) jobb volt eztet a' homállybol es ſetétségből a' világoſságra kihozni, hogy úgy érdemes nevét, mint a' ſegedelem miné̊műségét, 's annak hiba nélkűl a rendeltt hellyre elküldettetését láſſa, ſzemléllye, és tapaſztallya ki ki: és így méltó volt ezen előemlités a' Társoſságra nézve, mellynek tselekedete, minthogy nem a' hívság és kérkedés fenék kövén tétetődött le, úgy az érdemeket ótsárlók, 's vakmerőn gúnyolók nem is vihetik arra: úgy azt ſem vehetik hibáúl, ha némellyik közzűlök tsekélly értekéhez képeſt kevesebb ſegedelemmel vólt, elég az, hogy gyorſan és kéſedelem nélkűl a' ſzükség idejében, azzal hogy hamar, kétſzereſen adta, a' mit önként ajánlott, ajánlotta pedig tiſzta igaz buzgó Hazai ſzívből, mellytől fogva kelletik az önkéntes ajánlás és ſegítség böcsét mérsékelni; ám! mennyit érheſſen eggy font kenyér, avagy víz az utólsó éhség és ſzomjúság idején? tsak az tudhattya meghatározni, a' ki valaha valamellyiket próbálta, az én ítéletem ſzerént ugyan azt tartom, hogy kinek az utólsó inségben akár eggy font kenyér avagy víz jut, annyi font aranyért fel nem tseréli:

Máſodſzor: Ezen felfedezés nem ártalmas azoknak, az eggyütt emezekkel élő Nagy Váradiaknak, kik az idő rövidsége, vagy itthon nem lételek miatt ezen ſegede-

lem nyújtás tselekedetben nem réſzesülhettek, mivel illyetén nem érdemet, hanem inkább Haza ſzeretéti kötelesſéget tettek, és tehetnek is máskor, és hogy egyébb előfordúltt külömbféle alkalmatoſságokban eztet valósággal gyorſan tellyesítették nem ſokára utóbb elő fog említődni.

Harmadſzor és leginkább jónak ítélte eztet az Iró a' jövendőségre nézve, melly e' jelenvalóságnak nemes érzés indúlattyából ſzármozott egyeneſségére tekéntvén, valahárá, 's példás nyomdoki, hív követésére gerjedvén, arra kettőztetett igyekezettel és iparkodáſſal fog törekedni: mert lehetnek kedvezőbb, de lehetnek még kedvetlenebb idők forgáſai is, a' mellyeken leginkább a' Hazai eggyetértés, és eggy ſegedelem tzélra ſietó buzgóság ſegíthet: mert *Thucydides* ſzerént *Anceps conditio eſt bellorum, et ex parvo fiunt multa.* Lib. 2.o kétséges a' hadak állapottya 's folyamottya, és kitsinből kevésből nagyok és ſokak ſzármoznak: Kétségeſebb valósággal a' háborúnak ſzerentsés vagy ſzerentsétlen kimenetelek, mint a Polgári pereknek vége; ama mondás ſzerént, *dubius eſt litis eventus:* annál pediglen kétségeſebb, mennél a' ſokak életeknek nagy és hirtelen áldozattyára nézve veſzedelmeſebb. Mert noha *Xenophon* ſzerént de reb. geſt. Græc. Libr. 6.o. *Sapientis eſt a bello abſtinere, etiamſi graves belli cauſas habeat*, a' Bölts úgy-

mond kerüli a' hadakozáſt, bárha annak indítására 's folytatására nézve ſarkallatos okai légyenek; de az emberi rendetlen kívánságoknak telhetetlensége, az ſzomſzéd Nemzeti boldogúl élésnek írígysége nem nyughatván, 's azok édes tsendeſségeit zavarásban hozván, elkerűlhetetlené téſzik az legbőltsebb, 's legſzelídebb Orſzáglóknál is a' had és háború indítáſt és viſeléſt.

Már ha a' világ nevezeteſebb Történeteire hátra tekíntünk, meglátandjuk azokban, hogy a' leghatalmaſabb Orſzágok, a' melly hirtelen támadának, olly módon ismét elenyéſzének: Így a' roppant *Perſiai* Birodalom tsak háromſzáz Eſztendőkig ſem álhata fenn. Így a' *Macedoniabéliek*, minekutánna a' *Lycurgus* Törvényeivel ſzinte nyoltzſzáz Eſztendőkig, és az *Athénabéliek* a' *Szólónéval* háromſzázig haſznoſſan éltek, és azok mellett virágoztak vólna, végre idegen Nemzeteknek meghódoltak. Ime *Róma* ez Világ hódoltatója, lételének mint eggy ezer, kétſzáz huſzonkilentzedik Eſztendeje tájján a' Barbaruſok hatalma alá esvén, feloſztatott, és eldaraboltatott; 's következkezésképpen, hogy többekre hoſſzuſabban ne legyen a' terjedés, a' ki meggondolja, hogy *Magyar* Orſzág Európán, a' maga ősi kórmány alkotmánya (Conſtitutio) mellett, már tsak nem ezer eſztendőktűl fogva fennáll, valóban fennakad, és alig tudja elégé megſontolni, hogy ezen külö-

nös Történetben mit kelleſſen nékie inkább tsudálni?

Dítsérje é első Őselei által alkotott, 's a' legkésőbb igaz nem kortsosódott maradékok által, híven megőriztetett Törvényeinek bölts rendelését: avagy magaſztallya é a' példa nélkűl való állhatatoſságát eggy olly ditső Nemzetnek, melly a' legzurzavaroſſabb, és tsak nem ſzűntelen tartó háborús időkben is, a' maga kórmány rendjét tántoríthatatlanúl fenntartotta: A' honnan ki ki önnön tudni kívánásától, ezen különös figyelemre méltó kórmány alkotmánynak (mint a' melly a' legrégibb Csáſzári Háznak óltalmára is érdemes lett, és e' Nemzet erköltsi nemes tulajdonságinak, 's nagy Lelkűségének közelebbről való megesmérésére mint eggy ragadtatik) 's majd igen könnyen általláthattya, hogy a' Magyar kórmány alkotmány hadi fenék köven épűltt, 's hogy az állhatatoſság, bátor ſziv, hirtelen maga meghatározás, Fejedelméhez való hűség, és a' Haza ſzeretete, mint még annyi esmértető jelei legyenek e' Nemzet erköltsi tulajdonságinak, és hogy kit klt közzűle eggy felűl a' jeles hadi, más felűl a' polgári tettei nemesítenek; általlátthattya mondom hogy Magyar Orſzágot maga a' terméſzet is hadi Vitézek nevelő Oskolájává, és mindenféle jeles tetteknek tanuló hellyévé rendelte:

Ezeket e' ſzerént tapaſztalván, ki gondolhatná, hogy eggy illy Nemzet a' melly Hadi és Polgári nagy tetteire nézve a' Spártabéliekkel vetekedik, 's úgy a' Hadi mesterséget, mint a' Tudományos állapotot minden Réſzeiben a' legnagyobb tökélletességre ne vitte vólna? Hogy ſok *Polybiuſokat*, *Tempelhoffokat*, *Friederikeket*, 's több ſzámtalan effele Hadi és Polgárai Tudományokról 's Talentomairól nevezetes Tudóſokat kebelében ne neveltt vólna? a' midőn már ezen kilentzedik ſzázadban, eggy a' hadi meſterségnek minden nevezeteſebb réſzeit magában foglaló jeles Munka is nem ſokára napfényt látand, eggy ahoz értő jeles és túdos Hazafi által, az előre nyomtatásban kibotsájtott Híradás ſzerént, 's a' mellynél fogva, minthogy e' nélkül ſzűkölködött Országunk, 's Magyar Hazánk, még inkább gyámolítatván, boldogságának öregbítés erőſségét, 's több ſzázadokra terjedhető állandóságát ígérheti magának: tudni illik illyen Hazai érdemeken, mellyeknek mennél inkább és jeleſebb kimutatásában eleitől fogva ez moſtanságig megſzűnés nélkűl foglalatoskodván, eggymás közt vetekedének mindenkor éltt, és élő Hazánknak jó és hív Fiai, minteggy megmozdíthatatlan fenék köven épűlvén és megtartatván, édes Hazánk boldogsága, előre lehet látni, 's abban erőſſen bizakodni, hogy a' következő maradékok is eztet munkálván, ősi bol-

dogságokat maga eredeti épségében mind a' Világ elmulásáig megtartandják.

Ezt munkálták mondom megſzűnés nélkűl Váradnak, és mellyben ezen régi N. Város hellyheztetik az egéſſz Bihari N. Megyének minden Karon és Renden lévő Tagjai, Lakoſſai és Polgárjai, ama Nagy Váradnak mondom, mellynek Püspöki Megyéje már Szent Iſtván Magyarok első Apoſtoli ſzent Királlya által alkotott 10. Püspöki Megyék közzűl eggyike vala, *Kereſztúri Jóſeff Aloyſius*, *és Carthuitius* bizonysága ſzerént; tsak ugyan az ő világos próbákkal megerősítetett állítáſok ſzerént, a' Város a' Szent Iſtván első Martyr Præpoſtságával eggyütt ezen első Magyar ſzent Király által alkattatott, mellynek bővebb megértéſe végett, nézd többſzör böcsülettel említett *Kereſztúri Jóſeff Aloyſius* megnevezett Munkájának első Tzikkellyét Sectiones 1.æ Paragraph. VI. Pag. 13. és az 139. Levéllapon az L Betű alatt előadott Bizonyság Levelet, melly imigy írattatik: *Extractus Annalium S. Cand. et exempti Ordinis Praemonſtratenſium. Ex Arcenſi Archivo:*

Többre vitte, és emelte ezen Nagy Váradnak boldog állapottyát ſzent Láſzló Király, kiről azon említett Munkának túdós Szerzője Sect. I a § o IV. Pag. 9 a imigy ír: Verum ſanctus hic Rex (Ladislaus) mole bellorum feliciter liberatus, arduisque

Regni negotiis compoſitis, in Parochia Caſtri Bihor (ut Thuroczius Cap. LIX. ſcribit) *inter Flumen Kewres, nunc Körös vel Keres in venatione ſua invenit locum, ubi Angelico admonitu propoſuit conſtruere Monaſterium in honorem Virginis MARIÆ, quem locum Varad nominavit:* Elég az, hogy ezen Nagy Várad azon ſzent és ditső emlékezetű Királynak kedves Fő Lak Város hellye vala, mint *Szent Iſtvánnak Eſztergom*, a' többi Magyar Orſzág Királlyainak *Buda*, és a' Fölséges Auſtriai Házból ſzármozott Magyar Orſzág Koronás Fejedelmeinek Magyar Orſzág határán túl lévő, 's Hunyadi vagy is Corvin Mátyás által is hajdanában birottatott *Béts* Városſa:

Annakokáért ki kételkedhetik abban, hogy már ezen ſzent Király idejében, ki a' vadáſzatban fogadott 's az Iſtent ſzülő, 's Mennyben vitetett Anyának ſzűz ſzent MÁRIÁNAK Orſzágával eggyütt ajánlott, 's ſzerentséſen felállított Templomot épitette, Váradnak minden Karon és Renden lévő Polgárai különös Privilegiumokkal nem díſzesítettek és éltek volna Kereſzturinak § o VII. Pag. 15. olvasható eme ſzavai ſzerént: *ab omni Regni Judicum Jurisdictione olim exempti fuerunt:* Ezen Szent Királynak méllységes tiſzteletére nézve *Corvin Mátyás* is adott néhai boldog emlékezetű Nagy-Váradi Kánonok *Gánóczy Antal*, Szent Láſzló Királytól irott jeles Diſſertátio Munkájá-

ban Pag. 18. olvasható és Feria III a poſt Dominicam Reminiscere Anno 1478. kiadatott, 's ſzórúl ſzóra így következő Diplomája: *Ideo nolentes Eccleſiam Varadinenſem, ob honorem et reverentiam Sanctiſſimi Regis Ladislai, qui ejus Eccleſiae Fundator, et certiſſimus apud DEUM pro nobis interceſſor eſt, ſuis juſtis juribus deſtitui.* &c. Ez is a' különös Királyi kedvezéſt, mellyel Váradhoz, 's úgy több Magyar Orſzáglók többekkel viſeltetének, nyilván bizonyítja.

Tovább *'Sigmond*, és II dik Uláſzló Magyar Orſzági Királlyok 's többeknek a' Várad, 's Váradiak réſzére adatott Diplomái, 's Király adomány Levelei tagadhatatlaná téſzik úgy azt, hogy a' Templomot és a' kis Præpoſtságot Nagy Váradon a' Mennyben vitetett Boldogságos Szűznek tiſztelетire állítván, és alkotván, Szent Láſzló Király, az egéſz Nagy Váradnak és Váradiaknak boldogítáſokra tárgyozott minden igyekezetivel, a' melly általa alkotott Városban is ezen Szent Királynak halála után lelketlen teſte minden vonó marha ereje nélkül koporsóban elrejtve érkezett, mint az ő tiſzteletére ſzenteltt Ének versben olvaſtatik: *quem poſt fata Varadinum, in paratum Terrae ſinum, Currus liber a vectore vi mitranda transtulit*: A' koporsóján pediglen ezen Epitaphium, vagy is halotti Írás vólt, mellyet L. Uncius, ki az

XVI. ſzázad Elején virágzott, 's a' Szent Láſzló koporsóját a' maga egéſſz épségében látta, *apud Bod. in opere Hung. Timbanles nuncupato et* 1704. *impreſſo* ekként adja elő:

Oſſa Ladislai, quod ſtruxerat ipſe labore, Exequiis Templum Varadinenſe tegit:

Ennek valóságát láthatni in Act. Sanctor. Hung. Semeſt. I. p. 340. és Ap. Katona Hiſt. Cr. Reg. T. II o Pag. 614.

Hazai mondom, az az Szenteggyházi, had, és Polgári érdemekkel tündöklöttenek mindenkoron ezen N. Bihar Vármegyének, 's abban helyheztetett Nagy Várad Városának minden Karon és Renden lévő Tagjai, Lakoſſai és Polgárjai; és minthogy az Iró ezen N. Bihar Vármegyénél Iffiúságának első zsengéjében a' Jegyzői hivatalra emeltetett; 's az Előljáró Fő Ispányai, és úgy első mint máſodik Alispányai, 's Főjegyzői ſzíveſségekkel 's kedvezéſekkel, nem külömben a' Várad Városának, mellynek kebelében ſzülettetett ſzíves barátságokkal nyájas Társoſságokban élhetett, örök emlékezetnek okáért előadandja előſzör az eleitől fogva vóltt *Főiſpányoknak*, kik közzé *Benkovits Ágoſtontól* fogva egéſſz *Zajezdai Patachich Ádámig* vóltt Püspökök mint Fő Ispányi hivatalt viſeltt Vármegyénk Kórmányozói is béjönnek. Ezek után feljegyződnek előbb az első, annakutánna a' máſodik

Alispányoknak, kiket nyomba követendenek a' Főjegyzőknek Nevei:

Nemes Bihar Vármegye Főispányai.

I-ső *Menumorut* Bihari Hertzeg 904-ik Eſztendőbe *Árpád* Fő ezeredesnek vezérsége alatt.

2-dik *Zóltán*, Árpádnak Fia, kinek mint Vejének hagyta *Menumorut* a' Bihari Hertzegséget, minteggy 906 dik Eſztendőbe. Erről olvasd harmadik Béla Király Pál nevű Jegyzőjének, 's Erdélyi Püspök Könyv. 24. 51. és 52. réſz. Hogy pedig ezen eddig *nevetten Jegyző* harmadik Béla Király alatt élt, 's Pálnak neveztetett, és kevés üdeig Erdélyi Püspök is vólt, világoſſan megmutatta T. P. Horányi Elek Nov. Mem. Par. I-a ezen név alatt Anonymus Pag. 122. et ſequ.

3 dik *Lehel*, Tousnak Fia, Zóltán vezérsége alatt, ki Árpád halála után 907. Eſztendőbe Magyarok Fejedelmé lett: Ezen Lehel után majd ſzáz Eſztendeig nem tudatnak a' Bihar Vármegyei Fő Ispányok.

4 dik *Saul* 1102-dik Eſztendőbe, Kálmán Király alatt, kit Lehótzky András, a' Kritikus és túdós Hazánk Hiſtorikuſſai ellen még 1796. Eſztendőben is előbb Váradi Püspöknek vóltnak lenni álmodozott.

5 dik *Iſtván*, 1113-dik Eſztendőbe Országh Fő Bírája ugyan Kálmán alatt.

6-dik *Bucán*, 1135-dik Eſzt. Orſzág Fő Bírája II-dik Béla Királysága alatt.

7 dik *Achud* 1136-dik Eſztendőbe.

8-dik *Fouſul*, 1137-dik Eſzt. említett Béla Király alatt, eggyſzer'smind Orſzág Nádor Ispánya, és a' Váradi Várnak első Kapitánya:

9-dik *Mosónyi Iſtván*, 1141-ben II-dik Geyſa Király alatt.

10-dik *Eſau* 1183-ban III-dik Béla Király alatt.

11-dik *Botth* 1193 ban ugyan az előbb említett Király alatt.

12 dik *Váradi Péter* 1197-ben Imre Király alatt.

13-dik *Micha* vagy *Nika* 1199. Orſzág Nádor Ispánya.

14 dik *Mike* vagy *Miske* 1201-ben Nádor és Poſonyi Fő Ispány.

15-dik *Benedek* 1203-ban Nádor Ispány Imre Király alatt.

16-dik *Mochó*, vagy *Móch* 1206-ban Nádor Ispány II-dik András Király alatt.

17-dik *Bank* 1209 ben Királyi Udvarnok.

18-dik *Mike* vagy *Mihály* 1211-ben.

19 dik *Mica*, vagy *Micha* 1212. és 1215-ben azon eggynek állítatik vóltnak lenni.

20-dik *Neucsa*, vagy *Neuka* 1217-ben ki Erdélyi Vajda 1220-ban.

21-dik *Eliás*, vagy Lehotzky ſzerént Heldás 1222 ben.

22-dik *Pous* 1223-ban Csáky Nemzetségből: vide novam Daciam Pag. 118.

23 dik *Miklós* Ugrini Kalotsai Érsseknek II dik András Király Cancelláriusának Öttse:

24-dik *István*, 1233-ban Nádor Ispány ugyan II dik András Király alatt.

25 dik *Lőrintz* 1238 ban IV. Béla Király alatt.

26 dik *Mike* 1247-ben Nádor Ispány: Lehotzky Par. 1-a Pag. 70.

27-dik *Mosonyi Moyses* 1310-ben I-ső Károly Király alatt.

28 dik *Dousa* 1317-ben eggyszer'smind Zabolch Vármegyei Fő Ispány, és Szathmár, Szólnok, 's Krasznа Vármegyékben a' Király szemellyében All-Bíró.

29-dik *Futaki Dienes*, (Dionysius de Futagh) 1330-ban I sső Károly alatt: Lehótzky Part. 2. pag. 85. de Fam. *Csellei.*

30 dik *Hanusfalvai Denk* vagy *Donk Demeter* Zászlós Úr és Királyi Fő Tárnokmester 1333 ban Lehotzky Par 1-a pag. 95. et 117.

31-dik *Sidovi Csáky István*, 1370-dik Esztendő táján, eggyszer'smind Temes Vármegyei Fő Ispány, és Erdélyi Vajda 1375-ben első Lajos Király alatt. Lehótzky Part. 2 ae Pag. 78. de Fam. *Csáky*, azomban sem Temes, sem Bihar Vármegyék Fő Ispányai közzé a' maga hellyén Istvánt nem tette, hanem a' Fiát *Miklóst.*

32 dik *Csáky Miklós* 1396 ban említett *Istvánnak* a Fia, Temes, Békés, Kraszna, és közép Szólnok Vármegyékben is Fő Ispány, és Erdélyi Vajda 1422 ben 'Sigmond Király alatt. Lehótzky l. c. p. 78.

33 dik *Csáky László*, 1426 ban Közép Szólnoki Fő Ispány, és Erdélyi Vajda, 1422-ben 'Sigmond Király alatt, Lehótzky de Fam. Csáky P. 79. és az Erdélyi Vajdákról. Par. 1. pag. 81.

34 dik *Zékel János*, 1438. Királyi Fő Asztalnok Mester (Dapiferor. Reg. Magister) Albert Király alatt.

35 dik *Csáky Ferentz* 1455 ben V dik László Király alatt.

36 dik *Zrednai Vitéz Jánot* Nagy-Váradi Püspök, kit Mátyás Király 1464 dik Esztendőben Bihar Vármegyei örökkös Fő Ispánysággal megajándékozott, kit annakutánna Esztergomi Érsekségre emeltt. Tsak ennél fogva is, hogy örökség hivatala légyen ez a' Váradi Püspökségnek könnyen ki lehet venni, de erről ama túdos Nemes *Müller Jakab Ferdinánd*, kinek feles számú Munkái napfényt látának, Diplomatice többet és igen jelesen írván, megmutatta annak tagadhatatlan valóságát, mint az Iró is olvasván, sajnállya, hogy napfényre, és közre nem botsájtódik.

37 dik *Németh János*, vagy is *Alemannus* 1465 ben Nagy-Váradi Püspök, 's azután Esztergomi Érsek, ki magát jól megse-

belvén a' magyar pénzel és kintsel, Fridrik Tsáſzárhoz illantott.

38 dik *Miklós* 1470-ben Nagy-Váradi Püspök Kereſztúri par. 1. p. 100.

39-dik *Pruiſz János* 1476 ban N. Váradi Püspök: De ezen legközelebb előre botsájtott három Püspökök ha viſeltek é a' Bihar Vármegyei Fő Ispányságot? avagy ſem? méltán kételkedni lehet; mert Mátyás Király megharagudván Vitéz Jánosra 1489-dik Eſztendőben, *Kiniſi Pált* tette Bihar Vármegyei Fő Ispánynak; holott *Pruiſz János* Váradi Püspöknek is az egéſſz Haza előtt jól ismeretes nagy érdemei valának: Lehótzky mindazonáltal a' Fő Ispányok közzé, kihagyván *Kiniſi Pált* ſzámlálja.

40-dik *Kinisi Fál* 1489-ben eggyſzersmind Temeſi, és Bátsi Fő Ispány, első Mátyás, és máſodik Uláſzló Királyok alatt, Budai Lex. 2 ik Darab 467. Lev. lap.

41-dik *Somi Josa* vagy *Jóſeff*, 1494-ben Bihar, és Báts Vármegyei Fő Ispány; mindazonáltal rövid ideig, mivel az elsőt *Bálint Farkasnak* mint Nagy-Váradi Püspöknek, a' máſikát a' Kalotsai Érſeknek, kiket illetett, viſſzaadta Uláſzló Király. Budai és Kereſztúri: Part. 1-a pag. 3-a et 112.

42 dik *Farkas Bálint*, Nagy-Váradi Püspök 1490 ben örökkös Fő Ispánya Bihar Vármegyének 1494 ben máſodik Uláſzló Ki-

rály alatt. Kereſztúri Par. 1. pag. 249. et 250. Következett

43. *Domonkos* 1496-ben N. Váradi Püspök, és Király Személyének Helytartója: Kereſztúri Par. 1. pag. 259.

44 dik *Szakmári György* 1502-ban Váradi Püspök és Cancellárius, azután Eſztergomi Érſek.

45 dik *Thurzó 'Sigmond* 1506-ban Váradi Püspök Kereſztúri Part. 1-a pag. 112.

46 dik *Perényi Ferentz*, 1513-ban N. Váradi Püspök, Perényi Imre Nádor Ispánynak a' Fia, máſodik Uláſzló, és máſodik Lajos Királyok alatt, kivel Mohátsnál 1526-ben az ütközetnek ſzerentsétlen kimenetelét megjövendölvén, eleſett.

47 dik *Czibak Imre*, 1526-ban kit Zápolya János, nem tsak a' Váradi Püspökség jóſságával, hanem Fő Ispánysággal is megajándékozott, melly hivatalát 1534-dik Eſztendőbe dítséretesen viſelte Kereſztúri Part. 2. pag. 2. et 4.

48-dik *Macedóniai Láſzló*, kit első Ferdinánd 1527-ben Nagy-Váradi Püspöknek, és Bihari Fő Ispánynak kinevezett ugyan, de mivel a' Tiſzán innen való Réſzeket Zápolya János birta, Láſzló Püspök tsak az üres neveket viſelte. Kereſztúri l. c.

49-dik *Mártinuſius György*, Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiából Nagy-Váradi Püspök 1534-ben azután Cárdinális, és válaſztott Eſztergomi Érſek: A' kiről ha kör-

nyűlállásoson mindeneket megakarsz érteni, útasítlak tégedet *Budai Ferentz* Magyar Ország Polgári Hiſtóriájára való Lexiconjának II-dik Darabjára a' pag. 638. usque 661. hol tsudálatos 's ſzintúgy elmélkedésre, mint emlékezetre méltó dolgokra találandasz: Ezen *Martinuſius Györgynek* vérség maradéki az ezen Bihari Megyében lakozó nagy érdemű és Fő Nemeſségű Érkeſſerűi Frater Familia: vedd éſzre azomban azt is, hogy *Csáky Mihályt* is Zápolya Zsigmond Cancelláriuſsát 1543-ban Bihar Vármegyei Fő Ispánynak teſzi. Lehótzky Part. 2 a de Fam. Csáky pag. 79.

50 dik *Bótth Péter*, 1550 ben Váradi Kapitány Lehótzky Part. 1. pag. 117.

51 dik *Zaberdinus Mátyás*, Nagy Váradi Püspök és Fő Ispány első Ferdinánd alatt 1553-ban Kereſztúri Part. 2. pag. 25.

52 dik *Gymesi Forgáts Ferentz* 1556-ban Nagy Váradi Püspök, ama híres vitéz Forgáts Simónnak a' Fia, kinek jeles Írás maradványit T. P. Horányi Elek Préſſ alá, 's onnan közrebotsájtotta emé' Czím alatt: FRANCISCI FORGACHII. de Ghymes Pannonii. D. Ferdinandi I.mi Imperatoris ac Regis Hungariae Cancellarii, et Antiſtitis Magno Varadinenſis, celeberrimi RERUM HUNGARICARUM ſui temporis COMMENTARII Libris XII. e M. S. in lucem prodeuntes: adjecit Indicem Rerum memorabilium, ac diſſertationem Hiſtorico Criticam

de vita laudati Scriptoris *Alexius Horányi* e Scholis Piis, Hungarus Budenſis: hol eggy rajzolat alatt Virgiliusnak eme Verſe is látſzatik: *En quo discordia Cives perduxit miſeros.* 'S utánna Poſonii et Caſſoviæ impenſis Joannis Michaelis Landerer Perpetui in Füskut. 1788.

53 dik *Kende Antal* 1557-ben ki másképp *Nyakazónak* neveztetett, 's ezen nevet a' Pápiſta Papok űldözéſe által ſzerzette magának.

54 dik *Sómlyai Báthori Iſtván*, 1562-ben Váradi Kapitány, azután Erdélyi Fejedelem, végre Lengyel Király.

55 dik *Sómlyai Báthori Kriſtóff* 1571-ben Váradi Kapitány, említett Báthori Iſtvánnak a' Báttya.

56 dik *Getzi János*, 1577 ben Váradi Kapitány.

57 dik *Sibrik György*, 1580-ban és 1585 ben. Erre az Eſztendőre *Bánffi Dieneſt* is Bihar Vármegyei Fő Ispánynak téſzi Benkó Jóſeff az Erdélyi Gyűléſekről 1791-ben kiadott Könyvében, a' mikor Bihar Vármegyei Allispány vólt Pázmán Miklós 1580-ban Lehotzky Part. 2 a Sect. 2 a pag. 299.

58 dik *Báthori Iſtván*, 1589-ben Bóldisárnak Ötse, Váradi Kapitány.

59 dik Kismarjai *Bótskái Iſtván* 1592-ben Váradi Kapitány.

60 dik *Bedeki B. Nyári Pál*, 1601-ben, Váradi, Egri, és Szolnoki Kapitány, Fő Hadi Vezér, Királyi Pohárnok, Heves Mármoros, Kraſzna, és Közép Szólnok Vármegyéknek Fő Ispánya Lehótzky Part. 2 a Sect. 2-a pag. 258.

61 dik *Zékel Lukáts*, 1604-ben Váradi Kapitány.

62 dik *Kis Rhédei Rhédei Ferentz*, 1614 ben és 1621-ben Váradi Kapitány.

63 dik *Bethlen Iſtván*, 1630-ban Váradi Kapitány.

64 dik *Rákótzi György*, 1633 ban Váradi Kapitány, Hajdúknak fő Vezére, azután Erdélyi Fejedelem.

65 dik *Göntz Ruſzkai Kornis Zsigmond* 1643 ban Erdély Orſzágnak Gubernátora:

66-dik *Széki Teleki János* 1651-ben Váradi Kapitány, ki mellett Allkapitányságot viſeltt *Gyulai Ferentz*, kitől a' moſtani Gróff Gyulaiak erednek.

67-dik *Haller Gábor* 1659-ben Váradi Kapitány, a' kitől ismét a' moſtan élő Gróff Halleriek ſzármoznak, kiknek eredeti ſzármozáſok Norimbergából.

68 dik *Kis Rhédei Rhédey Ferentz*, 1661-ben Váradi Kapitány, és Máramorosi Fő Ispány, végre Erdély Orſzági Fejedelem 1664 ben, Lehótzky Part. 2-ae Sect. 2 dæ pag. 339. Ettől ſzármoznak Magyar és Erdély Orſzágban nagy érdemfénnyel díſzes

kedő Gróff és Fő Nemes Kis Rhédey Rhédeyek, az Írónak tapaſztaltt jó ſzívű vérségei, 's azok közzűl megkülönözött régi jó ſzívű Baráttya, már több hellyeken érdeme ſzerént tiſztelettel említett Cs. Kir. Kamarás *Kis Rhédei Rhédey Lajos.*

69-dik *Benkovits Ágoſton*, 1688 ban Nagy-Váradi Püspök és örökkös Fő Ispány, első Leopold alatt: Kereſztúri Part. 2 æ p. 82. et 265. kinek a' Leány ágon vérség maradéka vala néhai bóldog emlékezetű *Szegezdy Ferentz*, N. Bihar Vármegyének a' még éltt nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírája, 's az Írónak kedves Baráttya és Tiſztitárſa, így *Benkovitsnak* vérség maradéki ezen érdemeſen éltt, és ſokféle Tudományokkal birtt *Szegezdi Ferentznek* már elő említett mind a' két ágon lévő maradéki.

70-dik *Gróff Csáki Imre*, 1703 ban Nagy Váradi Püspök, azután Kalotsai Érſek, és Cárdinalis első Jóſeff Király alatt.

71 dik *B. Luſintzky Iſtván*, 1733 ban Váradi Püspök harmadik Károly Király alatt.

72 dik *Okolitsányi János* 1735 ben Váradi Püspök.

73 dik *Gróff Csáki Miklós*, 1738 ban Váradi Püspök, azután Kalotsai, 's végre Eſztergomi Érſek.

74 dik *Gróff Forgáts Pál*, 1747-ben Váradi Püspök M. Thereſia alatt.

75-dik *Zajezdai Báró Patachich Ádám* 1759-ben Váradi Püspök, azután Kalótsai Érſek.

76-dik Következett Zajezdai LBáró Patachich Ádám után az üreſen maradott Fő Ispányi hivatal Adminiſtrátorságára kineveztetett *N. M. Szent Királyi és Kraſznahorkai Gróff Andráſſy Iſtván*, Cs. Kir. Fölség titkos Tanátsoſſa, béiktatván ezen hivatalában 1777-dik Eſztendő Apr. 28-dikán N. M. *Jobbaházi Gróff Dőri Ferentz* a' Cs. Kir. Fölség ſzintég titkos Tanátsoſſa, Királyi Fő Pintze-Meſter, 's N. Zemplény Vármegye Fő Ispánya által.

77-dik Követte az előbbenit, mint rend ſzerént való Fő Ispány, N. M. *Korompai Gróff Brunſzvik Antal*, ki N. M. *Károly Gróff Károly Antal* 1779-ben Május 18-kán béiktatódott.

78 dik Ki után N. M. *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Mihálly* kineveztetett ugyan Bihari Fő Ispánynak 1782 dik Eſztendőben, de midőn a' Királyi Fölséghez ezen kegyelem megköſzönés végett Bétsben indúlna, Peſten hirtelenűl meghalálozott, minekelőtte béiktatódhatott vólna.

79-dik Következett akkor a' Cs. Kir. Fölségnek Udvari Tanátsoſſa, 's a' Magyar Cancelláriánál Referendárius *Ürményi Ürményi Jóſeff*, kit 1782 ben Junius 13-kán ismét N. M. *Károly Gróff Károly Antal* Fő Ispányi hivatalában béiktatott.

80-dik Az előbbenit felváltotta, ki eggyſzer'smind Királyi Comiſsárius vala N. M. *Római Sz. Birodalmi Széki Gróff Teleki Sámuel*, moſt eggyſzer'smind Erdélly Orſzági nagy Cancellárius. 1785-dik Eſztendőben.

81 dik 1787-ben jött N. M. *Hallerkői Gróff Haller Jóſeff*, Cs. Kir. Fölségünk titkos tanátsoſſa, moſt Királyi Fő Lováſzmeſter, és N. Mármoros Vármegyének Fő Ispánya 1787 ben.

82 dik 1790 ben October 4 dikén N. M. *Korompai Gróff Brunſzvik Jóſeff* addig is N. Bihar Vármegye Fő Ispányi hivatal Adminiſtrátorának küldettetett, méglen N. M. Római Sz. Birodalmi Gróff Teleki Sámuel a' Fő Ispányi ſzékben béülhetne.

83 dik A' ki is 1791 ben Julius 5-kén tsak ugyan N. M. Korompai Gróff Brunſzvik Jóſeff által béiktattatván ezen N. Megyét ez napságig ſzerentséſen kórmányozza.

Látni lehet ezen előre botsájtott N. Bihar Vármegye Fő Ispányainak Lajſtromából, hogy az Nagy Váradi Püspökök egéſſz *Zajezdai Báró Patachich Ádámig* viſelték ezen örökkös Fő Ispányságot; és már a' következők, (hihető azért, hogy a' Püspöki Megyének ellenállapottyaival való foglalatoſságoknak megnőtt terhe miatt, mellyekre főképpen hívattatának) önként oda hagyták; hogy első és Fő Papi köteleſsé-

geknek annál inkább megfelelhetnének; így N. M. *Báró Patachich* után következett a' Püspökségben moſtani N. M. *Kollegrádi Gróff Kollonich Láſzló* Kalotsai Érſek Ő Excellentiája: De hogy az hellyre állított N. Váradi Püspökségnek idejétől ólta (a poſtliminio) a' következés ſor ſzerént vólt Nagy-Váradi Püspököket tudhaſſad, így értsed a' mint következik.

A' Nagy-Váradi Püspökök Nevei Benkovitstól fogva.

1682-dik Eſztendőben *első Leopold* Ró mai Csáſzár 's Magyar Orſzági Király dítső uralkodás idejekor a' Püspökségnek Hellyreállítója (Reſtaurator Episcopatus) vólt, ki a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiából Nagy-Váradi Püspöké lön *Benkovits Ágoston*, ki imigy írtt akkor: *Nos Fr. Auguſtiuus Benkovits, DEI et Apoſtolice Sedis Gratia, Episcopus Varadinenſis, Praepoſitus S. Crucis de Leleſz, Comitatus Biharienſis ſupremus ac perpetuus Comes, SSmae Caeſareae, Regiaeque Mattis Conſiliarius* &c. Kinek a' Püspöki Megye kormányához jövetelekor Cathedrális Templom vala, az a' melly Olaſziban moſt az Oroſzoké (Ruthenor.) és a' melly Templom moſt *Borosjenői Tiſza Láſzló* fényes Házának tőſzomſzédságában áll; melly abból is a' régi Tudósítás (antiqua Traditio) kívül

bizonyítódik, hogy Kárdinális Gróff Csáki Imre Püspöksége idejekor is 8. Kánonokok eggymás után kihalván, azok közzűl nevezetesen, hirtelen gutaütéssel 1715-ben Apr. 15-kén ez árnyék világból kimúltt *Baranyai János* 's így többek oda temetkeztek, 's a' Chóruſt ottan mondották 's énekelték:

Benkovits temérdek ſok és nagy érdemtételei után 1702-ben October 28 dikán hetven eſztendőkre vitt ſzent és példás életének végét tsak ugyan Nagy-Váradon érte: 's pompás halotti tiſztelet az egéſſz mind a' két úgymint Papi és világi Megyéktől, 's katonaſságtúl is rendeltetvén nékie, a' Nemes Vármegye réſzéről is követségűl küldetének: Kis Cseptsényi *Sántha Ferentz*, első Alispány, *Erdélyi Pál* Perceptor, és *Várnai Gáspár* Táblabíró, kik egéſſz Sátor Újhellyre a' nagy minden Karon és Renden lévő ſokaſsággal késérvén az Püspökjöknek Lélek nélkűl elmaradott teſtét, errűl írásbéli jelentéſt tettenek, a' hol is a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiainak Temploma hóltt Tetem Bóltyában, a' ſzent emlékezetű *Csepelényi György* Paulinusnak koporsója mellé hellyheztetvén, ez napságig híven őriztetvén, bötsben és köz tiſzteletben tartatik: nézd erre nézve Acta Comitat. Bihar. An. 1702, et Fragm. Pan. Corv. Vol. II. Libr. II o p. 360. és Gánóczy Ep. Varad. Part. II a pag. 370.

1702-ben lőn Kereſztſzegh Adorjányi *Gróff Csáki Imre*, ki annakutánna 1710-ben Kalotsai Érſekségre 's Cárdináliſságra emeltetett, a' ki is annyi jót tett és munkáltt az Úrnak a' ſzőllőjében, hogy aztat a' vólt, jelenlévő, 's következő Világ bámúlva kínteleníttetik ditsőíteni: hogy a' ſokak közzűl rövidségnek okáért csak némely efféléket említheſſek, íme azok ezek:

Ő a' Praemonſtratenſis ſzerzetes és regularis Kánonoki Rendnek Várad Olaſziban funduſt, az az Házépítésre, alkalmatos hellyet kirendeltt, ſegítvén őket hozzá tartozandó ſzükségeſekkel úgymint téglával, méſzſzel, fával, &c. 's azon Ház (melly a' tiſztelettel említett Rendnek II dik Jóſeff uralkodáſa alatt eltöröltetvén, N. M. Róm. Sz. Bir. Széki *Gróff Teleki Sámuel*, akkori Királlyi Commiſsárius Ő Excellentiája által megvétettetvén, többre és nagyobbra építődött) akkoron így felállítatván magáért és a' következő Nagy-Váradi Püspökökért áhetatoſan elmondandó 12. Sz. Miſe kötelesſéget válaltt magára a' Praemonſtratenſis ſzerzetes Rend: Ő vólt, ki ſzabad Királyi Debreczeny Várossában a' kodulo Barátoknak (PP. Franciscanis) a' Klaſtrom és Templom építésére az uralkodótól hellyt nyertt, és az építésben ſegedelmekre volt: Ő Debreczenben az áhetatos Oskolák regula ſzerént való ſzerzetes Férfiaknak (regularibus Scholarum Piarum Clericis) roppantt, és

a' ſzent Anna tiſzteletére ſzenteltt Templomot fundamentomából állított, 's tökélletességre vitt 1729 ben, a' mellyben a' jó hír és név ſzent pártfogó Pátronuſsának, *Nepomuk ſzent Jánosnak* béajánlandó 's téendő ſzent tiſzteletet hirdetmény Levél által közre botsájtván az egéſſz N. Váradi meſſze kiterjedő Püspöki Megyében (nézd Acta Comit. Bihar. ad Annum 1728. et Not. Leopoldi Vizer, quondam Archivarii Comit. Bihar. item ad Annum 1729.) ahetatoſan tartatni rendelte, és parantsolta.

N. *Gróff Csáki Imre* Püspök vólt az, ki a' Capucinus, és Paulinus, az az, a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiakat béhozta 1731 ben, Templom és Klaſtromot kéſzítetvén ſzámokra, 's látván, hogy a' Nagy-Váradi Kereſztyén Katholikuſoknak ſzáma nőttön nő és nevekedik, a' ſokaſság ſzámához mérsékeltt nagyságú Templomot épitetni rendeltt (nézd Gánótzy Antal néhai N. Váradi Kánonok a' Váradi Püspökökről írtt Munkája II dik Réſzének 400 dik levél lapját) de midőn a' ſegreſtyét a' fundamentomból a' föld ſzínin felűl valamennyire kihozta vólna 1732-ben Auguſtus 28-kán hagyván az épités végett maga után tizenötezer Rhénes forintokat hátra, életének 60. Püspökségének 30. Érſekségének 22-dik 's Kárdinálliſságának 15 dik Eſztendejében, minnyájoknak köz fájdalmára, és mélly bánattyokra Iſteneſen kimúltt ez árnyék világból:

bizonyítya ezt néhai N. Váradi Kánonok *Salamon Jóſeff*, ki mind ezen Történeteknek ſzemmel látott tanúja 's írója vala. (RR. Salamon in Hiſtoria modernae Eccl. Cathedr. Mſta.) és (Acta Comit. Bihar. An. 1732. Ezen Iſtennek éltt, és haltt Püspöknek és Érſeknek lelketlenűl maradott teſti sátora, réz koporsóban tétetődvén, Debreczenbe a' PP. Piáriſták Templomában, mellyet ő maga mint mondám épített vala, vitetett, kísértetvén minden Karon, Renden és Nemen őtet keſergő ſokaſságtól, mivel a' világiakat is, különösön a' ſzűkölködő, 's az alamizsna kéréſtől iſzonyodó Nemeſséget is ő hozta bé Nagy Váradra, 's terjeſztette azok Nemzetségét az egéſſz Bihari Megyében; ingyen és minden adófizetés nélkűl örökre adván nékiek az Ház épitásre való hellyeket; majorokat, 's a' t. ſegítvén ezeket is minden ſzükségeſeknek előſzerzésében, emelvén hivatalokra őket, és úgy a' Vármegye, mint a' Püspökség Uradalmi Tiſztség viſeléſekre: *Reglitzei L. Báró Luſintzky* válaſztott Scópiai, és felſzenteltt Thiateritánuſi Püspök, a' Káptalan Kuſtos Kánonokja, 's az elhúntt Érſeknek a' Váradi Püspökségben Suffraganeuſſa mondotta az halotti Énekes Misét érette, 's temette el őtet, kinek Iſtenes életét és halálát ezen örök emlékezetinek, 's a' ditsőűltt hamvainak ſzenteltt Verſek magok-

ban foglalván, vég nélkül ditsőítve bizonyíttyák.

Hungariæ fulcrum tenet hoc poſt fata ſepulchrum
Orbis amor, Regis Dextera Norma gregis.
Quem virtus rarum, Romanaque purpura clarum
Fecerat, et ſvavem, mos probitasque gravem
Templis ſplendorem dederat, Cleroque decorem,
Ac Patriæ lucem, ſe Populoque Ducem.
De cujus geſtis, eſt fama reciproca Teſtis,
Prœmia, quæ quærit, vita perennis erit.
Nunc ergo Princeps! in Cœlis vive deinceps,
Sitque Tibi Requies, et ſine fine Dies.

Ha ezen halhatatlaná váltt Gróffrúl Érſekről és Püspökről többet akarſz környűlállóſoson tudni, Kereſztúri kívűl olvasd Gánóczy Epp. Varad. Part. II-a pag. 403. és R.R. Katona Hiſtor. Coloc. Eccl. P. II. pag. 180. et 181. 's többeket.

1733-dik Eſztendőben Februarius 6-kán majd egéſſz fél eſztendőkig a' boldog emlékezetű Gróff Érſek és Kárdinális halála után üreſen maradván a' Nagy-Váradi Püspöki ſzék, hellyébe az a' ki eltemette *Reglitzei L. B. Luſintzky Iſtván* kineveződött VI. Károly Csáſzár 's Magyar Orſzág Királlya által, kineveződött mondom N. Váradi Püspöknek olly kikötés alatt, hogy a' Püs-

pökség Uradalmi jövedelméből 17. ezer forintot aſztalára kivévén, a' többi jövedelmet mind az Anyaſzenteggyháznak javára fordítani, úgymint Templomokat 's Plébániákat állítani, 's hozzátartozandókkal elkéſzíteni (dotare) köteles légyen: Kinevezödött ekkor N. Bihar Vármegye Fő Ispányának is. De noha *Lázy L. B. Ghilányi György által* a' Fő Ispányi ſzékben béiktatódott, és a' jövendő Jegyeſsének a' Nagy-Váradi Cathedrale Templomnak válogatott drága az Iſteni ſzolgálathoz és tiſztelethez tartozó kéſzületeket, úgy nem külömben a' TT. PP. Capucinuſoknak, kiket a' Püspökségben előljáró, 's ditsőűltt emlékezetű Kárdinális, Érſek és Püspök néhai Gróff Csáky Imre Váradra béhozott, méglen Klaſtromjok egéſſzen felépűlne, kéſſz Házakat, és nevezeteſen, melly moſt a' N. Váradi Polgári Kápolna mellett (Bürger Kapelln) hol 1804 dik Eſztendő Apr. 12-kén Oroſzban agyonſzúrattatott köz és a' jók ſzánakozására méltó Báró *Huſzár Antalnak*, az Iró elfelejthetetlen jó Baráttyának halotti Tetemmaradványi nyugoſznak, azon Házat mondom, mellyet Nemes Beharfalvi *Urbányi Mátyás*, és Hitveſſe *N. Salló Anna* birnak moſtanság, a' hol ezen ſzerzetes Férfiaknak sütőházok moſt is láttatik, lakhellyűl engedett vólna, mindazonáltal minekelőtte Rómából a' Pápai Levél (Bulla Pontificia) elérkezett vólna, Szepeſségben, a' honnan ſzármozandó

vala, 1734-dikben Februárius elején meghalálozott: így Gánotzy Part. II-dæ paginis 411. és 412. így Acta Comit. Bihar. de Annis 1733. et 1734.

Ezen tiſztelettel említett Liber Báró 's kinevezett Váradi Püspök, 's N. Bihar Vármegyének rend ſzerént béiktatott Fő Ispányának halálát nyomba követte *Kébel Mihály*, ſzintég nagy érdemű Nagy-Váradi Káptalan nagy Præpoſtyának ugyan azon 1734 dik Eſztendő Februárius 9-dikén ez árnyék életből lett kimuláſa; kinek érdemeit túdós Kereſztúri Jóſeff Aloyſius Part. II-da ſect. 1. § o XI. pag. 122. és 123. imigy adja elő: 1706-ban úgymond vólt Eſztergomi Plébánus. 1710-ben Bihari Apáth Úr. 1714-ben ezen Káptalannak kis Præpoſtya: 1716-ban Kántora. 1717-ben a' N. Bihar Vármegye ſzámadáſainak megvizsgálója, a' mellyekről rend ſzerént való, 's hellyes Relátiót tett. 1718 ban válaſztott Temneni Püspök, Cs. Kir. Fölségnek Tanátsoſſa. 1719-ben Szent Jóbi Apáth Úr (melly Apáth Úrságról különös jegyzéſeim következni fognak) 1721 ben *Bakó János* halála után Nagy Præpoſt, és Kárdinális Gróff Csáky Imrének a' Bihar Vármegyei Fő Ispányság hivatalában képviſelője, melly ékes hivatal viſelésében hat ízben tartott ſzék épitéſt: nézd (Acta Comit. Bihor A-o eod.) de minthogy az Szent-Jóbi Apáth Úrságról külö-

nös jegyzéstételt ígértem, ímé így következik:

A' Szent Jóbi Apáth Úrságról.
(De Abbatia Szent Jobdicia.)

A' Szent Iſtván Magyarok első ditsőűltt Kereſztyény 's Apoſtoli Királlyának az Úrnak ſzőllőjében ſok jót híven munkáltt, 's a' rothadáſtúl tsudálatoſan menten maradott jobb kezétől, melly moſt a' Budai Királyi Kápolnában az Magyar Koronával, kórmány Páltzával, azon Szent Király páláſtyával és tzipellőjével eggyütt, mellyben Apoſtoli MÁRIAI Orſzágunk első zsengéjű idejétől ólta az Orſzáglás ſzékre lépendő kenetett fejek őltöztetnek, 's a' Korona Őrzők által, (kiknek e' jelenlévőségben tiſztellyük ama nagy érdemű és méltóságú *Mihálydi L. B. Splényi Jóſeff*, Cs. Kir. Fölségünk arany kúltsos belső Kamarását, Udvari titkos Tanátsoſsát, és N. M. *Zsadányi és Török ſzent Miklóſi Almási Pál*, kiről már ottan, hol Nemes ſzomſzéd Arad Vármegyéről írtunk, tétetődött említés Ő *Excellentziájokat* édes Hazánknak élő Oſzlopai közzűl kettőjöket) híven őriztetik; vette ezen *Szent Jóbi Apáth Úrság* 's tartya moſtanság is eredeti ſzármozását, mint Kereſztúry Jóſeff a' citáltt Munkájának Part. II-da Sect. 1 a §. XI. pag. 123. ezen ſzavakkal bizonyíttya: *Abbatiam hanc refe-*

rente Cl. D. Mathaeo Simon in Suppl. ad Diff. Cl. Pray de ſacra Dextera S. Stephani. pag. 176.

Ezen Apáth Úrságnak Címje adódott *Gróff Drúgeth Bálintnak* 1673-dik Eſztendőben, azután *Illyés Iſtván* Eſztergomi Kánonoknak 1691-ben. Ki után *Vinkler Mátyásnak*, ki a' Coll. Szepeſi Ecci. Lector Kánonokja vala 1712-ben ezek mondom ezen Apáth Úrságnak egyedűl Címjével élének:

Minekutánna pediglen a' hajdani fegyvervillongás és zenebonás idők megſzűntenek, az erőſzakos világi birtokoſok kezeiből, (e violentis profanorum Poſſeſſorum manibus) 1563 ban kivétetődni kezdett ezen Apáth Úrság is, mellynek birtokában, és jövedelmei haſzonvételében lépett nevezett *Kébel Mihály* 1719 dik Eſztendőbe, annakutánna *Gróff Csáki Miklós* 1721-ben Nagy-Váradi Kánonokok, annakutánna Rom. Sz. Birodalmi *Gróff Dietrichſtein Hannibál Károly. Rabenſteini Liber Báró*, a' Salisburgi és Auguſtana ama Metropolitána, eme Cathedrális Eccleſiáknak Kánonokja 1737-ben: Következett ezután *Mandich Antal* akkori válaſztott Priſtini Püspök, (Horváth Orſzágban a' Zágrábi Cathedrális Szentegyháznak Kuſtos Kánonokja Cs. Kir. Fölségnek a' N. M. Magyar Hellytartó Tanátsnál referens Conſiliáriuſſa, moſt a' Bosniai avagy a' Diakovári és Syrmiumi Canonice

eggyesűltt Megyéknek rend ſzerént való Diœcesánus Püſpökje, ez mondom neveződött ki Szent Jóbi Apáth Úrnak 1794-dik Eſztendőbe: A' ki is 1803 ban a' Zágrábi nagy Praepoſtságra, és Auranae Priorátusra emelkedvén, 's ezen Szent Jóbi Apáth Úrság ismét birtokos nélkűl maradván, történtt, hogy moſtani kegyes 's igaz Apoſtoli Királyunk az Orthodoxa Religiónak többre terjedés, és a' kórmánya alá Iſtenünktől bízott népének üdvöſségeket munkálódó ſzent öſztönétűl 's indúlattyaitól felhevítetvén, jobbnak találta, hogy az igen nagy Kerűleti Egri Püſpöki Megyéből eggy Érſekséget, és azon kívűl más két úgymint Kaſſai és Szathmári Püſpökségeket, rendeſen feloſztván azokat, két fő ſarkallatos okokra nézve állítaná: *előbbſzör:* mivel mind a' három felſzenteltt fő Papok azon feloſztott jóſzágok' jövedelmeiből elélhetnének, *máſodſzor:* mivel a' teher közléſſel könnyebbedik, így hármok között a' teher is feloſztatván, aztat könnyebben birnák, 's Püſpöki vagy is fő Lelki Páſztori híváſoknak ki ki inkább megfelelhetnének, 's felvállaltt kötelesſégeket tellyesíthetnék:

Így az Érſekségre kineveztetett N. M. *Fuchs Xavier Ferentz*, Cs. Kir. Föl. belső titkos tanátsoſſa akkoron Nyitrai Megyés Püſpök, ki eggyütt és egyetemben N. Heves és külső Szolnok törvényeſen eggyesűltt Vármegye örökkös Fő Iſpányságát újjabbi

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

megerősítéſſel a' Cs. Kir. Fölségtűl érdemlette, melly tsak ugyan annakelőtte az Egri Püspökségnek tulajdona vala: 's melly hivatalban a' megírtt időbe Ő Excellentiája előbb N. M. Szent Iványi *Szent Iványi Ferentz* Ő Excellentiája, Orſzágunk akkori Fő Bírája, mint Királyi Fölségünk Személlyét viſelő (Commiſſárius Regius) által Egerbe nagy inneplés pompával béiktatódott, 's annakutánna az új Érſekségi ſzékében béűltetődött.

Jelen vala a' Fő Ispányi hivatalában lett béiktatás Ünnepén az Író is több Deputátus Társaival egyetemben, 's vala ſzerentséje N. Bihar Vármegye réſzéről ezen Orſzág két oſzlopait üdvözleni, 's a' N. M. Érſeknek 's Fő Ispánynak ama kedvező jó voltában réſzesülni, melly ſzerént a' több nagy Méltóságok között ő is Deputátus Társaival eggyütt, azon N. Heveſſ Vármegyének Táblaibírósagára kineveztetését érdemlette, mellyben néhai *Vayai Vay Ádám*, bóldog emlékezetű *Monyorókereki Gróff Erdődi Gábor* Püspöksége és Fő Ispánysága idejében az Alispányi hivatalt feles ſzámú Eſztendőkig érdemeſen viſelvén, onnan halhatatlaná véltt Fölséges Mária Thereſia által a' Peſti Királyi Tábla Aſſeſſorságára általemeltetett.

Így a' Kaſſai Kerűleti Megyés Püspöknek kineveztetett *Szabó András*. válaſztott Novi Püspök, Szent Jakab Siliſiuſi Apáth

Ura, és Szent Istvánnak az Esztergomi Vár Præpositya (Praepositus S. Stephani de castro Strigoniensi) &c. &c. Így a' Szathmári Megyés Püspöké lőn Nagy Szalatnai, nem külömben Batskónak örökkös Ura *L. B. Fischer István*, előbb választott Dulcinai Püspök, a' Boldogságos Szűz Máriának Batthai Apáth Ura ez Egri, amaz Esztergomi Kánonokok, 's az utóbbi több czímes hivatalai mellett eggyszersmind a' Fölséges Septemvirális Táblának Assessora &c. &c. kinek sűrű, sok, 's nagy úgy Anyaszentegyházi, mint Polgári érdemeire nézve Cs. Kir. Ő Felsége ezen Szent Jóbi Apáth Úrságot a' végre kegyelmesen és örökre által bocsájtotta, hogy annak jövedelméből a' Nevendékeny Papság Nevelés Háza felállíttatnék azon Püspökségének Megyéjében, 's az ifiú Papság (junior Clerus) ottan neveltetnék: eztet rövideden a' Szent Jóbi Præpositságrúl előadván, visszatérek Báró Lusinszky István, László után, ki 1732-ben Apr. 7-kén az Úrban elnyúgodott, a' Nagy Váradi Püspökségben következetre, ez pedig

1734-dikben vólt *Okolitsányi János*, ki azon Esztendőnek October Hónapjának 13-kán kineveztetvén, 1735-ben Junius 21-kén L. B. *Révai Mihály*, Csongrád Vármegyei Fő Ispány által a' Fő Ispányi székben illendő pompával béiktatódott, mind ezen állításoknak bővebb világosítását előadándja

Cathal. Epp. et Can. Varad. Sæc. XVIII. tovább Gánoczy Epp. Varad. P. II. p. 412. a' Bihari Fő Ispányságra nézve pedig nézzed Acta Comit. Bihar. Anni 1735. *Okolitsányi János* Püspök nevezte ki azon Esztendőben November 8-kán *Poroszlói Gyöngyösi Györgyöt*, *Jurkovits Mátyást*, *és Makai Ferentzet*, ő kezdett új Templomot építeni a' TT. PP. Jesuiták Olaszban állott Residentiájok mellett, hol most a' Püspökségi élet, az az búzagabona tartás Háza, (Granarium Episcopale) áll, néhai Nagy-Váradi Kánonok *Salamon Józseff* ama Irás munkája szerént, mellynek Czímje: Hist. Eccl. Cathedr. Msta: sőt az XVIII dik századbéli Váradi Püspökökről és Kánonokokról hátrahagyott Irásmaradvány Lajstromból világos az is, hogy ezen Püspök a' TT. PP. Jesuiták Gymnásiumába a' szelíd Tudományos Kerületi Házban hozta bé a' kötött, és szabad ékes szóllás Oskolákat, (Poesim et Rhetoricam) mint a' szerentsétlenül ez árnyékéletből erőszakosan kirekesztett *L. B. Huszár Antal* jószágában vitetett köven lévő ezen Irásmeczés bizonyíttya: LIterarVM paLestrItIs benefICentIa IoannIs XII. antIstItIs VaraDInI erIgebat: Már pedig hogy 12 dik János, ezen Okolitsányi János Püspök vala, kételkedni való helly nintsen: Ezen Püspök és a' Káptalan között a' Híd vám eránt pör támodván, 's VI. Károly Római Császár 's Magyar Országi Király elei-

ben kerekedvén, *Patachich Gábor* Kalotsai Érſek javaslása ſzerént felezve elintéződött; nézd Gánóczy Epp. Váradin. Part. II. Pag. 415.

Ezen Püspök minekelőtte a' Váradi Püspöki Megyenek fő Lelki Páſztori kórmányához jutott volna vala a' collegiáltt Poſonyi Szenteggyháznak, annakutánna az Eſztergomi Fő Érſeki Káptalannak Kánonokja és Lectora: Üdvözítőnknek Lekéri Apáth Ura, a' Királyi Táblának Prælátuſſa, és 1515-ben válaſztott Noviai Püspök, ki külömbféle, és az idegeny Papi Megyékre kiterjedett sűrű és halmozott érdemei után 1736 ban November 21-kén életének 63. 's alig kezdett Püspökségének harmadikra fordúló Eſztendejébe Püspöki Mező Várossába rothadó hidegelésbe kimúltt ez árnyék világból, 's eltemettetett a' TT. PP. Franciscánuſok Templomának halotti Tetemböltjában, Gánótzynak a' többſzör említett, 's a' Váradi Püspökökről írtt, 's a' 414 dik Levéllapon olvasható bizonyságtétele ſzerént:

Bóldog és ditső emlékezetű Kárdinális, Kalotsai Érſek 's eggyſzer'smint Nagy Váradi *Püspök Gróff Csáki Imre* halála után e' ſzerént négy Eſztendőknek lefolyáſa alatt háromſzor maradván üreſen a' Nagy Váradi Püspökség ſzéke, a' Hit és Vallásbéli dolgokban, különösön a' Római Katholikus, és a' Görög nem eggyesültek között ſokféle viſſzavonakodáſok, verſengéſek, és gyűlö-

leletességek támadának, melly miatt a' N. M. Magyar Hellytartótanáts 1735-dikben Mártius elsőjén keménnyen minden e' dologban beférkezett szövevényes környűlállásokat megvizsgáló és elintéző Commissiót rendeltt (nézd Acta Comitatus Biharien. Annor. 1733. et 1735.) De ezen izetlenségeket elmellőzvén, egyedűl azt említem, hogy azon időben, mellyben *Okolitsányi János* elalkonyodása után a' Püspökség, és Fő Ispányi székek üresen maradának, N. Bihar Vármegye nem tsak hogy mindeneket okoson és jó renden, 's útakon eligazított, hanem azon kívűlről a' Római Katholika Hit eránt viseltető ahétatos buzgóságát, a' többi sokféle jelei között azzal is bizonyította, hogy a' mennyben felvitetett Istentszűlő Magyarok pártfogó Anyának, a' szeplőtelen szűz szent Máriának ékes kőoszlopot emeltettni rendeltt, 's 1736-ban emeltetett is, mellynek óldalain ezen Írásmeczések ez napságig láttatnak:

eX sInCero DeVotIonIs sVae In hVngariae PatronaM affeCtV. — aeVIternis honorIbVs gLorIosae In CoeLos assVMptae DeIparae VIrgInIs posVIt. — CoMItatVs BIharIensIs ILLVstrIs VnIVersItas VaraDInI. —

Ezen Nemzetünk Patrona Anyának szenteltt kő oszlophoz midőn a' Jésus Társas-

ságának ſzenteltt Férfiai fennálván NVáradon Oskolákat tanítanának, a' minden Eſztendőben Auguſtus 15-kén elő fordúlni ſzokott Orſzágos Ünnepen, mellyben a' Magyar Nemzet gyakorta hadakozván, mindenkor ugyan, de különösün Belgrád alatt Hertzeg *Savoja Eugenius* Főezeredes vezérsége alatt az ellenséghez képeſt kevés fegyveres néppel tsudálatoson győzedelmeskedett, járula égő gyertyákkal az egéſſz Gymnáſium, kísértetvén a' minden Karon és Renden lévő Bihari Megyebéliek, 's Váradi Polgárságok által, nagy fennſzóval énekeltetvén ama menybe mentt ſzeplőtelen ſzűz ſzent Anyánknak ſzenteltt ahétatos buzgóságú Ének *Ave mundi ſpes MARIA* a' melly által ditső ſzent Anyánknak tiſztelet, az eſedezése által nyertt jó tételeményekért köſzönet, 's a' jövendóségre nézve eſedezés töredelmes Kereſztyén Magyar Katholikus ſzívvel, 's tiſzta igaz Lélekkel bémutatódván, igaz boldogságban éltt Apoſtoli Magyar Orſzágunk. — Az időnek folyása, annak moſtoha viſzontagságai között azon oſzlopnak ſzíne, aranya kopni, 's a' Tornátzának oſzlopai is kidűlni kezdvén, a' minthogy Lelki belső édes nyugtára Királyi Tanátsos 's néhai Bihar máſodik, Unghvár Vármegyék első Alispányának *Bőltsei Budai Láſzlónak*, úgy az Bihari Kereſztyén Magyar Világnak követésre méltó példájára ſzolgálhat az, hogy ezen érdemlett tiſzte-

lettel említett nagy tekíntetű Férfiú, ſaját és feles költségein egéſſzen megújjíttatván, nem tsak még ékeſebb, mint annakelőtte vólt formában hozta, hanem azon felűl minden ſzombaton a' két lámpáſokban olajt égetet, 's ezzel Hazai égő ſzeretetet bizonyít ama' Magyarok ſzent Anyához Mennyben vitetett Boldogságos ſzűz MÁRIÁHOZ, a' kinek első Apoſtoli Királyunk Szent Iſtván, annakutánna Szent Láſzló, 's több ſzent életű Királyok 's Királynék ezen Országot, mint ſzűz ſzent Anyánk tulajdon örökségét, nékie örökre általajánlották és ſzentelték: — Segítette ezen nagy érdemű és tekéntetű Férfiat e' ſzent tzéllyában valami kevésben eggy közel lévő Atyafia már tiſztelettel említetett *Költsei Kende Láſzló* Iſtenesen élt 's elhúnyt Prépoſt is, hagyván e' végre Teſtamentomában valami kevés ſummát:

Említett 1736. Eſztendőben, a' mellyben ezen Magyarok Patrona ſzűz ſzent Anyának örök tartozó tiſzteletére ezen kő oſzlop magaſztaltatott, hogy a' Fölséges tzéloknak eléréſéhez kettőztetett lépéſekkel közelíthetnének N. Bihar Megyének Státuſſai és Rendjei, önnön indulattyoktúl gerjeſztődvén, a' Cs. Királyi 's Apoſtoli Fölségnek a' Fő Papi rendből két minden tekéntetben nagy érdemű 's méltóságú Férfiakat, *eggyikét Kereſztſzegh Adorjányi Gróff Csáki Miklós nagy Prépoſtot*, —

mássikát Ghymesi Gróff Forgách Pált Lectort, mind a' kettőjöket Nagy-Váradi Kánonokokat, a' Vármegye és Püspökség kórmány ſzékére alázatos Jobbágyi bizodalommal béajánlották (vide Acta Comit. Bihar. ad an. 1736.) — Nem is maradott ſiker nélkül, ſem haladott ſokára óhajtáſoknak, 's eſedezéſeknek bétellyesítése, mivel a' következő 1737-dik Eſztendő Mártius elsőjén, az *Okolitsányi János* Püspök halála után negyedik hólnapra, az ajánláſſal bémutatott *Gróff Csáki Miklós* mind a' két ſarkallatos Szenteggyházi és Polgári Fő kórmány hivatalokra minden kéſedelem nélkül kineveztetett (Cathal. Epp. et Can. Várad. Saec. XVIII.) ki is minekutánna 1738-ban Püspöki Mezővárosban a' Királyi Fölség képében viſelő *Karantsberényi Gróff Berényi Tamás* által az Fő Ispányi ſzékben béiktatódott volna, Kaſsán Februárius máſodikán Püspöknek felſzenteltetvén, azon Eſztendőben Mártius 19-kén a' Püspöki ſzékében nagy és fényes pompával béültetődött: (Gánóczy Epp. Varad. P. II. pag. 423. és 427.)

Gróff Csáki Miklós e' ſzerént, Püspöki kórmányának kezdetében mingyárt *Benedekfalvi Luby Iſtvánt*, akkori Nagy-Váradi Plébánuſt 1738-ban Mártius 29-dikén maga hellyében a' Nagy-Váradi Kánonokságra kinevezte, 's az éhségtől akkoron nyomattatott Megyebéli ſzegényebb Lako-

ſoknak, ingyen élelem ſzükségeſeket kirendelvén, kioſztogattatta (Acta Comit. Bihar. Anni 1738.) a' Káptalannak pediglen, nagy böcsű, 's ſok pénzt érő drága Kelyhet, ezüſtel munkáltt Püspök süveggel egyetemben, mellyet Friederik Auguſtus Saxoniai Fejedelem, és Magyar Orſzág néhai Primáſa VI. Károly Király koronáztatása alkalmatoſságával az ünneplés pompán haſználta vala, és ezen *Gróff Csáki Miklós* Püspök Kárdinális Bátyának *Imrének* ajándékúl adta vala, azon Eſztendő Aprilis 2-kán örök emlékezetnek okáért ajándékozta. — Ő minekutánna a' döghalál (Peſtis) ezeken a' Réſzeken nagyon elhatározott vólna, (melly üdőben ezen állapotnak elintézése végett mint említém, *Gróff Károly Sándor* Fő Királlyi Commiſsáriuſsága alatt Provincialis Commiſsáriuſok a' Bihari Megye réſzéről, *Beliczay Láſzló* és *Pongrátz Mátyás* Fő Táblabírák valának) 1739-dik Eſztendő Május 27-kén a' Boldogságos Szűz Innepein eggy eſztendeig tartandó bőjtöt rendeltt, 's noha maga elmehetett vólna innen, mindazonáltal magát a' Fő Lelki Páſztori legeltetésere bízott nyájának földi és mennyei javainak munkálása végett feláldozván, itten Nagy-Váradon tartózkodott, innen Bihar Vármegyének 1739-dik Eſztendőbéli Levelezésében ezen kifejezés olvaſtatik, *tam ſpirituali, quam temporali conſolatione gregem ſuam copiose pascebat:* . . . . .

Ő a' Nagy-Várad Váraſſa pártfogó Szentyének (Sancto tutelari Patrono) Szent Láſzló Király tiſzteletére 's Eſztevdőnként előfordúló Ünnepének illendőűl megülésére, 500. Rf. hagyott, hogy ezen ſzent Király képét mutató kő oſzlopnál eſztendőnként ezen ſzent Király ditső Neve napján áhétatoſságok tartatatnának. — 'S ſzámtalan több efféle az áhetatos buzgóságnak előmozdítására tárgyazott rendeléſeket tévén, már életében ama mennyei örök bóldogságának érdem fenék követ ſerényen munkálta, mellyben két a' ſzent Domonkos ſzerzetes Rendnek Csáki Férjfiai a' Szentek ſzámában vétetetvén, regtűl ólta réſzeſűltek, úgymint *Károly*, és *Móritz* mind a' ketten *Csákiak:* (vide vit. Sanct. Hung. Semeſt. 1. pag. 163. et Append. p. 1.) — Mind ezen ſzent rendeléſei ezen áldott emlékezetű Püspöknek, a' Cs. Kir. Fölség értésére esvén, nem álhatta magát, hogy nőttön nőtt örömérzéſeit ezen Ns. Vármegyéhez 1740ben bocsájtott Királyi Levelében különös és válogatott kifejezéſekkel ki ne nyilatkoztatná, 's a' melly Királyi Levél örök emlékezetnek okáért, ezen N. Bihar Vármegye Levelestárjában bététetődvén, híven őriztetik.

Ő 1741ben a' TT. PP. Paulinuſoknak, a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiainak az Klaſtrom földhatárának meſſzebbre kiterjedésére nézve, az körűllakók házait kéſz

pénzen megvévén, nékiek ajándékozta: mellynek alkalmatosságával a' Vármegye meg is kérdeztetett, ha vallyon ezen Polgárok Házainak megvétele és eladása az közadozásra nézve nem vólna é káros? mellyre azon felelet következett, hogy éppen nem, 's így minden a' *Gróff Csáki Miklós* Püspök, (ki 1742. Esztendőbe Cs. Kir. ő felsége belső titkos Tanátsosává lön) Akarattyán és Rendelésén megmarada: — Ő 1724-dik Esztendőben ama Nagy Váradi Plébánia Templomával által elenében, (mellybe *Kárdinális Gróff Csáki Imre* N. Váradi Püspök a' Káptalannyával eggyütt bévitetődött, 's mellyről említés tétetődött, hogy annak mostani nagy Lelki buzgóságú 's fő érdemű Plébánussa *Thezarovits Gábor* egésſz újj díſſzel felékesítője) a' Keres folyó víz mente mellett lévő Házakat megvévén, magának és a' Püspökségben következőknek alkalmatos lakhellyet és ékes házat készített, hol most a' N. Nagy-Váradi Királyi Akadémia, 's a' fellyebb való oskolák előre, hátúlrúl pediglen a' Nemzeti és rajzolás Oskolák szemléltetnek; — Ő azon 15. ezer Rftokból álló summát, mellyet *Kárdinális Gróff Csáki Imre*, *Kalotsai Érsek*, *'s eggyütt Nagy-Váradi Püspök* a' Szalkai puſztán épiteni kezdett, Cathedrális Templomnak tökélletes felállítására hagyott és rendeltt vala, a' nyertt Királyi megeggyezés Levél mellett (impetrato con-

ſenſu Regio) más haſznoſabb tzélra, úgymint a' nevendékeny Papság nevelés házára, 's ottan neveltetéſekre ſzánta, és a' ſzent Erzsébethet látogató Boldogságos Szűznek tiſzteletére ſzentelte, a' nevendékeny iffiú Papságnak hellyes nevelésére 's oktatására, kiválaſztván két alkalmatos ſzerzetes Férfiakat a' Remete Szent Pál Szerzeteſei közzűl, néhai Nagy-Váradi Kánonok *Salamon Jóſeff* a' N. Váradi Cathedrális Templomról írott Hiſtoriája ſzerént, mellynek valóságát néhai tsak ugyan N. Váradi Kánonok *Gánoczy Antal* is a' N. Váradi Püspökökről közre botsájtott jeles munkájának 435-dik levél lapján bizonyíttya: — Ezen Nevendékeny Papság nevelés háza időjártával az új Épületre kivitetetvén, az Cs. Kir. érdemmel kiſzolgáltt *Sántha Ferenczneк*, és példás Hitveſsének *Thezárovits Annácak*, 's a' tiſztelettel említett N. Váradi Plébánus *Thezárovits Gábor* Teſtvérének *Thezárovits Annának* birtokjokban eſett, eladatatván nékiek örök áron; áll pedig ezen néhai Seminárium, 's moſt *Sánthai* ház a' N. Váradi Plébániai Ház ſorában, az ſzegleten, 's a' Keres vize mente mellett.

Tovább *Gróff Csáki Miklós* Püspök Vaskóh Püspöki mező Város Piatzának közepette ſzent Láſzló Királynak kő oſzlopot emeltetett, és állított, és a' N. Váradi moſt Plébániai, akkoron Cathedrale Templom-

ban, a' boldogságos Szűz szülő Anyának, szent Annának Oltárt emeltt, 's a' Remete szent Pál Szerzetes Férfiak Klastromának felállítására, mint annak alkotója minden szükségeseket bővségesen ajándékozott, mellyet látván N. Bihar Vármegyének akkori Státussai és Rendjei, ők is ama koldúló szerzetes Barátoknak (PP. Franciscanis) mellyeket 1726ban néhai boldog emlékezetű *Kárdinális Gróff Csáki Imre* Váradra behozott, 's nékiek Páris pataka mellett Ház hellyeket szerzett, mind azon építésre szükségeseket, mellyek új Vármegye ház építésre öszve valának hordva és szerezve, azon Barátok Templomának felépítésére általengedték: (nézd Acta Comit. Bihar. an. 1743.)

Ezen áldott Emlékezetű Püspök arra is fordította minden igyekezetét, hogy a' Görög Ritúsón és Hiten valókat a' Görögöket és Oláhokat eggyesítvén, az Római Katholika Anyaszentegyháznak kebelében bé szerezhetné, melly végett ezen Nemzetbéliek közzűl eggy a' Görög eggyesűltt Hiten jól érdemeltt Fő Papot *Kováts Meletiust* Suffragáneus Püspöknek kiválaszták, XIV. Benedek szentséges Pápának Levél által bé mutatta, mellyet is Pápai Ő Szentsége 1748dik Esztendőben költt, 's ide bótsájtott Búllája szerént, jóvá is hagyni, 's megerősíteni méltóztatott; a' melly új Püspöknek Élelmére a' maga saját Jövedelméből *G. Csá-*

ki Miklós Püspök 1500. Rftokat adott, állítván ſzámára ékes Házat, melly a' Nagy-Várad Piatzán eggy ſzegleten áll; 's építvén ſaját költségéből Templomot is, mint ezeket úgy Salamon maga írott Hiſtóriájában — mint Gánótzy Epp. Varad. Part. II. Pag. 436 — 437 — és 455. bizonyítyák. — 1562dik Eſztendőben béplántálván és kiterjeſztvén Szabad Debreczeny Királyi Városban a' Katholika Hitet, ő tartatott legelőbbſzör is Úrnapi Proceſſiót, a' mikoron eggyik a' Melchisedeki Rend főbb felſzenteltt férfiai közzűl az Útzákon zöld gallyakból öſzvefontt Leveles Színekben állított Óltárról Óltárra viſzi az Óltárri imádandó Szentséget, kísértetvén buzgó ájtatoſsággal az Római Katholika Anyaſzentegyház Hiveinek ſokaſságától. — Ő Vakóh Püspöki Mező Városban Vaſs Hámort — ő Hagymáson Üveg Hutát az egéſſz Bihari megyének, 's távúl való vidékeknek köz Haſznára állított, 's az egéſſz Köz jót ezen örök emlékezetet érdemlett jeles Tettével ſikeresen előmozdította; 's az Város közepén újj és nagyobb Templomot építeni akarván azon Templomnak falait, mellyet Okolitsányi János Püspök, ótt ahól móst a' Püspökség Búza Gabona, 's egyébb Élet ſzükségesek letételének 's megtartásának Háza (Granarium Episcopale) áll, építete, elbóntattatni paranſsólván 1735. és 36. Eſztendőkben a' Deák és Görög Katholika Templomok között a'

Piatz közepére hórdattni rendelte. — 1745-ben Auguſtus 29dkén meghalálozván N. Váradi Kánonok, 's a' Boldogságos Szűz a' Budai Vár előtt lévő Szentegyháznak Praepostya, és Kraſznai Fő Esperest, hellyébe előbb Surányi, 's annakutánna Nagy-Váradi vólt Plébánust *Veress Istvánt* nevezte ki — de ez nem ſok Idő múlva úgymint 1747ben Januarius 30kán Bagos nevű Bihar Vármegye Helységében hirtelen meghalálozván, hellyiben *Ajnátskői L. B. Vétsey Mihályt* akkoron Püspöki Plébánust Mártius 23kán kinevezte: — tovább ő tette le ezen Nagy-Váradi Püspöki megyében Báránd Helységben Szent Miklós Püspök Tiſzteletére ſzenteltt Templómnak fenék kövét, ki is az említett Eſztendő Május 30dikán a' Kalótsai, a' honnan annakutánna az Eſztergomi Érſekségre, és Orſzág Primáſságára emeltetvén, mind azoknak, mellyeket kezdett vala, továbbra és tökélleteſségre vitelét, bizta utánna következett *Gymesi Gróff Forgács Pálra* (Cathal. Msst. Epp. et Can. Varad. Saec. XVIII.) ki annakelőtte hogy Nagy-Váradi Püspökké lön tsak ugyan ez Nagy-Váradi Káptalannak Lector Kánonókja, 's a' Boldogságos Szűznek Nagy-Váradi Apáth Ura, és a' Collegiáltt Po'sonyi Szentegyháznak Prépostya vala, 's a' ki Életének ſummás leírása sór ſzerént következik: —

Ghymesi Gróff Forgách Pálról, 's az ő ſzületéséről 's neveltetéséről 's többre e-

meltetéséről tudós Tertina Mihály a' Belényesi Plébánián holott az ő Püspöki képe örök Emlékezetnek okáért tartatik, az alárírott ſzavakat olvasván, úgy Kereſzturi Jóſeph Aloyſiuſsal, mint az Íróval közlötte, mellyek is ezek: *Paulus e Com. Forgách, natus 5a Juny 1696. altiora Studia Viennae, Romae ad S. Apolinar. Convictor ſubivit, ad ſapientiam Doctor Theol. Anno 1718. eodem Abb. B. M. V. de Rákony Primitias adſtante Genitore ſuo Eppo Rosn. in Archis. Ghymes Eccles. Anno 1720. absolvit. — Cathedr. Eccles. Várad. Canon. Simulque Lector 1721. — Praepoſit. S. Ladisl. Anno 1723. — Succeſſit in Eppatu Várad. Com. Nicol. Csáky Anno 1747. et factus SS. CC. RR. MM. intimus Conſil. Depict. Anno 1751.* —

A' Kalótsai Érsekségre által vitetett *Gróff Csáki Miklós* hellyében következett *Ghymesi Gróff Forgách Pál*, az előtte vóltt Váradi Fő Lelki Páſztora Reménnyeinek mindenekben tökélletesen megfelelt, ki is *Bályoki Szénás Iſtván* által ezen Püspök és Fő Ispány béiktatására díſzesen állíttott győzedelmi kapun (Porta triumphalis) 1748ban Febr. 22kén nagy Inneplés Pompával béhozattatván, *Stanislapits Miklós* Csanádi Püspök által eggyütt a' Püspöki és Fő Ispányi Székekben béiktatódott, nézd (Acta Comit. Bihar. An. 1747. et 48.) az említett győzedelmi kaput magában fóglaló

ékes Alagyát, melly az Nagy-Váradi Seminárium akkori Typográphia Betűivel kinyomtattván közre botsájtódott, olvashatni ugyan azon tudós *Tertina Mihály* Professornál, kinél külömbbféli régi, közelebbi— 's új tudósok drága Becsűjű Irás maradványait, mellyek ritka hellyett olly nagy summában találtathatnak, lehet látni. —

Ghymesi Gróff Forgách Pál Püspök előbbször is azon 1748dik Esztendő Mártius 27kén *Rutheni Jánost* Gyulai Plébánusból maga hellyében Nagy-Váradi Káptalan Kánonok Tagjává kinevezte, (Cathal. Epp. et Canon. Várad. Saec. XVIII.) — Ugyan azon Esztendő Május 10kén Krasznа Vármegyének Somlyó Várossában lakozó TT. PP. Minoritákat Fő Lelki Pásztori Hatalmával megerősítette; (P. Mich. Kneisz. Chronol. Provinc. Pag. 381. — 1750be Junius 14kén SS. Bonifacius és Defendens Mártyroknak Lelketlen Testeket, mellyeket *Meraniai Sylvester Porphiri* Püspöktől, és az Apostoli Sacrarium fő gondviselőjétől (a Praefecto Sacrarii Apostolici) ajándékba nyert vala, Váraddal határos Püspöki Mező Városból, nagy Inneplés Pompával N. Váradra béhozattatván, a' Szent László Oltáraira a' mostani Plébániai, akkoron Cathedrale Templomban kitétetvén, a' Keresztyén Katholikus Hivek köz ahétatos megtisztelések Tárgyává tette, 's ugyan azon Esztendőben az *Ghymesi* Várban, melly a'

Gróff Forgáchiak eredet Nemzeti Lakhellyek (Locus Gentilitii) álló Szentegyházat vagy is Templomot SSz. *Ladicena* — és *Gaudentia* Mártyroknak holtt Teſtekkel fel ékesítette. — 1751dik Eſztendőben Fölséges néhai Mária Thereſia által belső titkos Tanátsosnak, a' Cs. Kir. Fölség önkéntes Kegyeſség Indúlattyából kineveztetvén, Poſonyban régen a' mellyében elrejtezett forró kívánságát Írásban kijelentette, melly ſzerént a' Mennyben vitetett Magyarok pártfogó Anyának, Boldogságos ſzűz Szent Máriának Tiſzteletére, 's az mindenható Iſten örök Ditsőſségére nem tsak új roppant 's emelkedett Dombos Hellyen Templomot emelni, hanem eggyütt 's eggyſzer'smind tíz Kánonokoknak ſzámára. azon új Templom mellett ugyan annyi különös Házokat Lakás véget, hogy az Iſteni Szolgálatot könnyebben tehetnék, közelebb lévén az Iſten házához építeni magában Püspöksége kezdetében mingyárt eltökéllette; melly mind ezek az alkotó Fő Lelki Páſztor Levelében kijelentett mód ſzerént (juxta Normam in Litteris expreſſam) ſzerentséſsen annakutánna az előbbeni Eſztendők Jövedelmeiből fel is állítódtak. — Ő ugyan azon Eſztendőben Váradi Nagy Prépost, és a' N. M. Peſti Királyi Tábla Praelatus *Benedekfalvi Luby Iſtván* hellyében, ki 1751ben Apr. 21kén Peſten meghalálozott, *Kesserű Györgyöt* a' SS. Theologia Doctorát, 's előbb

Margitai, 's annakutánna Belényesi Plébánust Auguſtus 12dikben kinevezte: 's az téendő új Épületeknek Irás Kártyáját (Mappam Delineatam) Fölséges *Mária Thereſiának* bémutatván, 's Ő Fölsége által kegyelmesen jóvá és hellybe hagyattatván, 1752ben Május első napján a' SSz. Philepp és Jakab Apoſtolok napján az első követ maga, máſikát a' Bihar Vármegyei két Al-Ispányok tették le, úgymint *Kabaláspataki Ferdényi Ferencz* első — és *Laczkovits Láſzló* második Alispányok (Act. Comit. Bihar. Anno 1752.) mellyekee tett Irás Jegyzéseket olvashatni Kereſzturi Jóſef Aloyſius említett Munkája IIdik Réſz. IIdik Szeletyének Sect. 2dae XIII §us az 140 és 141dik Levéllapokon: — hol és a' következő XIV és XV Paragraphusokban minden egyébb ezen Templom és Házok Épüléseit 's Épülettyeket illető dolgok a' maga valáſégában és környülállásosan leíródnak. — Midőn ezen Iſten ſzíve ſzerént való férfiú, 's áldott örök emlékezetű 's Lelki buzgósággal tellyes Fő Lelki Páſztor, az Úrnak ſzőllőjében illy köz nagy haſzonnal, 's fáradhatatlanúl munkálódna 1753ba e' Görög nem eggyesűltt Ó Hitűek az Anyaſzentegyház kebelébe jutott, 's eggyesűltt Görög Katholikusokat ismét minden Igyekezettel 's tellyes Erővel réſzekre vonni törekedének, mellynek noha egéſſz kitelhető férfi erőſséggel magát *Forgách Pál* ellene ſze

gezte, 's az Vármegye is egéſſz Hatalmával eggyütt ſemmit nem tehetett (Acta Comit. Bihar. 1753, item Cathal. Epp. et Can. Várad. Saec. XVIII.) Fölséges *Mária Thereſia* eleiben kerülvén a' dolog, ezen fenn forgó Pereknek, Izetlenségeknek, és elhatalmozott Zenebonáknak elintézésére 1754-ben *Klobuſitzi Gróff Klobuſitzky Xavier Ferentz*, Kalotsai Érſek, és hadi Főezeredeſek: (Generales Campi vigiliarum Praefecti) *Marchio de Ville*, és *Futaki Gróff Hallik* mint Királyi Comiſsáriuſok kineveztetének (Acta Com. Bihar. de Ann. 1753. et 1754.) kik midőn a' Felsőség által reájok bízattatott hivatalokban híven és ſerényen eljárnának, *Gróff Forgách Pál* Püspök az Oláhság közepette a' Római Katholikum Templom, Püspöki Lakhelly, Serház, Vendégfogadó, 's egyébb épületek állításához ſerényen hozzáfogadtatott, 's úgy a' Nemeſi és Polgári, mint a' ſzegény adót fizető embereket minden ſzemélybéli válogatás nélkül, egyedül az Katholika hiten lévőket maga eleiben hívatatván, 's meſter embereket, 's az építéshez megkívántató minden ſzükségeſeket 's ház hellyeket nékiek önként ajánlván, 's ajándékozván, ezen jó tételével ſokakat az eggyesültt Görök Katholika Hitre térített, 's a' többieket kik abban valának (áldattván Iſtenes ſzent ſzándékja a' mennyei hatalomtúl) ſzerentséſen megtartótta. — Így ő *Kovátz*

Pál Nagy-Váradi Kánonok, 's a' N. M. Magyar Hellytartó Tanátsnál Cs. Kir. Fölség Tanátsosa hellyébe, ki Posonyba 1753ban Junius 12kén meghalálozott, *Alapi Alapy Jánost* 4dik Auguſtusba: — így Kánonok *Makay Ferencz* hellyében ki 1756ban Martius 19kén meghalálozott Váradi Plébánus *Szentzy Iſtvánt* Apr. 12kén. — Így Kánonok *Rútheni János* hellyébe ki azon Eſztendőben Junius 24kén ez árnyék életből kiköltözött *Szent Iványi Szent Iványi Jánost* September 20kán — és *Fábri Jakab* válaſztott Dulciniai Püspök, Sz. Euſtachius Praepostya, a' N. Váradi Káptalan Lector Kánonokja Generalis Vicáriuſsa, 's Cs. Kir. Fölség Tanátaosa hellyébe ki 1757ben Febr. 19-kén élni megſzűntt, hallyében *Eöſzy Ferentzet*, a' Sz. Theologia Doctorát 21-dik Aprilisben azon 1757-dik Eſztendőbe kinevezte: Ezen *Eöſzy Ferentz* Nagy-Váradi Kanonok nevezetes vala, ama Lelki buzgósággal tellyes Papi érdemeiről, mellyeket ő Káplányságában a' döghalál (Peſtis) által elraboltatott Kereſztyén Hívek körűl ſem költségét, ſem fáradságát, ſem egéſségét 's életét nem kímélvén, az Anyaſzentegyháznak, és az egéſſz közjónak ſzakadhatatlan fáradsággal tett vala, a' mely Káplányságából ő, az Erdélyi párton lévő Zilai Plébániára, 's onnan mint mondám a' Váradi Kanonokságra emeltetett. — Midőn az előbb jelentett Királyi Commiſſio a' ſze-

rént, mint mondám felvállaltt hivatalában ſerényen, híven, ſzemeſen és ſzorgalmatoſan forgolódna, 's abban eljárna 1759dik Eſztendőben Auguſtus 25kén Váczon, a' hová *Ghymesi Gróff Forgács Pál* a' Váradi Püspökségből általtétetődött, a' vég nélkűl tartó bóldog életre az életünk és halálunk ſzabadoson Uralkodója által felſzóllítódott: (Cathal. Epp. et Can. Várad. Saec. XVIII.) — A' kiről még a' mi jegyzésre nevezeteſek, ezek, a' mellyek következnek.

Minekelőtte ezen boldogúltt emlékezetű Püspök Nagy-Váradot elhagyná, 1756. Eſztendőben a' Váradi Vár közepette kút ásattatván, azon alkalmatoſsággal *Mária* Királynénak tsontyai a' Királyi kéſzűletekkel egyetemben, a' régen elromlodozott Várbéli első Cathedrále Templom holttetembóltyában megtanáltatának, mellyeket néhai NagyVáradi Kánonok *Salamon Jóseff*, hogy maga is látta, az N.Váradi Cathedralis Szenteggyházról írott munkájában nyilván említi, és hogy azon Királyné tetemmaradványi azonnal Bécsbe vitetődtek, nyilván bizonyítya.

Jegyzésre méltó az is, hogy *Püspök Gróff Forgács Pál* elmenetele előtt 1755-ben a' N. Váradi Káptalan azon Szalatsi Templomot, melly eredetileg Kátholikuſoké vala, de a' Református Atyafiak Birtokában eſett, viſſzanyerni akarván, a' Föls.

Magyar Helytartó Tanátshoz folyamodának, de késvén az ez ideig ſem láttatott végzemény, addig is még a' Káptalan felvett Istenes ſzándékában boldogúlna, eggy új Templomotskának hamari felállítására 500. Rh. forintokat ajánlott, 's le is fizetett (Acta Comit. Bihar. 1755.) Azon kívül ſzenteltt vizettartó 's Indiai kokus diónak a' hajából kéſzített, 's arannyal gazdagon béborított edényt 502. font viaſz gyertyával 's 321. fáklyákkal ajándékozott (Joh. Georg. Krünitz Encycopled. VIII. Th. S. 208. és Gánoczy Epp. Varad. P. II. p. 460.) tovább ezen Iſtenes, 's Lelki Fő Páſztori buzgósággal tellyes Püspök halála előtt, melly mint mondám 1759-ben Auguſtus 25dikén Váczon történtt vala, az Iſteni tiſzteletre ſzolgáló legdrágább kéſzületeit, 's Miſemondó ſőltözeteit, több rendbéli ezüſt edényeivel eggyütt, Váradra ſzállíttatván, érdemlett hálaadás örök hív emlékezetét, a' következett, és jelenvaló Anyaſzenteggyházi Tagoknál, 's minnyájoknál hátrahagyta: (RR. Salamon Hiſt. Deſcript. Templi Cathedr. Mssta.

Ghymesi Gröff Forgách Pál Püspök halála után ezen Püspökség ſzéke eggy darab ideig üreſſen maradván, addig is a' Lelki dolgokat illető állapotoknak fő kormányozójáva (Vicarius Generalis) *Keſſerü György* Kánonok tétetődött, ki 1758-ban mellyben *Friedrik* Burkuſok Királlya Fölsé-

ges *Mária Therésiának* országlását fegyveres erővel megtámadá, Kánonok társaival egyetemben, úgy pénzadás, mint katonai állítás önkéntes ajánlással segítették, mert azon kívül hogy ezen N. Káptalan száz katonákat minden készületekkel együtt kiállított, és 1000. Rftban adott, *Polentári Ferentz* Lector Kánonok, ki a' Báſiniumi Jeſus Társoſságának ſzenteltt ſzerzetes Férfiak ſzámára 40000. Rftkat adott, Fölséges *Mária Thereſia* ſegedelmére is maga annyit ajánlott, mennyit az egéſſz Káptalan: — Így *Lipótzi Ketzer István* nagy, és *Alapi Alapy János* kis Praepoſtok, kiki közzülök ſzáz Rft ſummával, és tíz katonáknak minden készülettel lett kiállításával önként való jó indúlatokból ſzolgálának: Ezt különös kegyeſséggel fogadván *Therésia*, noha a' nehéz háborúnak ſullyos folytatásától nyomattatnék, mindazonáltal az Iſtenünktől Királyi kórmánya alá bízattatott hív népeinek boldogítáſokra, 's róllok a' teher elhárítására együtt ügyelvén, az Váradi ſzent eggyház építéséről különösön kezde gondoskodni; mert azon kívül hogy az új nagy Templom falait, és tornyait akkori Kamara Inſpectora *Várbói Kruspér Iſtvánnak*, parantsoltt gondoskodása által tökélleteſségre vitette, eggyſzer'smind az üreſen maradott Kánonoki ſzékekre a' következendő érdemes Eggyházi Személlyeket méltóztatott kinevezni, úgymint 1758ban Junius 10kén

meghalálozván Boldogságos Szűznek Oronti, és Szent Láſzlónak Váradi Praepoſtya *Ajnátskői L. B. Vétsey Mihály* hellyébe 1759ben Aprilis 9kén *Fáy Fáy Ferentzet*: — 1759-ben Febr. 14-kén meghalálozván *Lipótzi Ketzer Iſtván* Sz. Theologiának Doctora Caſanovai Apáth Úr, és nagy Praepoſt, válaſztott Makáriai Püspök Cs. Kir. ő Felségének Tanátsoſſa, ki ſzámtalan ſok jó tételeményei kívül az Eperjeſi TT. PP. Minoriták Templomának Segreſtyéjét, és a' nagy Óltárt Orgonával eggyütt ſummás költséggel elkéſzíttetvén, eggyſzer'smint az Iſteni tiſztelethez tartozó Apáthuri 's Miſemondó drága fő Papi süveget (Infula) páltzáját (Pedum) 's a' t. drága ritkaságait hagyta, (P. Mich. Kneiſz Chronol. Provincial. pag. 381.) hellyében a' Kánonokságra *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Ferentzet*, a' nagy Praepoſtságra pedig *Polentári Ferentzet*, ki hellyébe ismét, minekutánna azon 1759. Eſztendő Mártius 3kán meghalálozott vólna, *Szalbek Mátyás* Erdélyi Praepoſtot kinevezte: tovább Fölséges *Mária Thereſia* kegyes Anyai 's Apoſtoli ſzívére vévén, a' N. Váradi Anyaſzenteggyház özvegy 's árváskodó ſorsát, annak Jegyeſsévé, Fő Lelki Páſztorává, 's Bihar Vármegyei Fő Ispányává kinevezte 1759ben Auguſtus 29kén *Zajezdai L. B. Patachich Ádámot*, Horváth Orſzágban a' Zágrábi Szenteggyháznak Kánonokját, Gőritzi Fő Espe-

reſt B. Sz. Sz. Anyánk Abrahámi Apáth Urát, és Szent Benedeknek Kaposfői Praepoſtyát, Nóvi válaſztott Püspökjét, a' Fölséges Magyar Cancellériánál Cs. Kir. Fölség Tanátsoſsát 's Referendáriuſsát, eggy úgy ſaját, mint Ős Eleinek Szenteggyházi, hadi, és polgári érdemekkel tündöklött jeles, nagy, 's igaz méltóságú Férfiat, azon nyilván kinevezett kikötéſſel, hogy kivévén az aſztali tartására kirendeltt 17000. Rftok ſummáját, a' Püspökség több jövedelmeit az 1744ben Januarius 13kán és azután következett kegyelmes Királyi rendeléſek ſzerént (iuxta benignas normales reſolutiones Regias) a' legſzentebb czélokra, minden fél eſztendői ſzámadás mellett, mellyet az Orſzág Primáſsának, 's a' Fölséges Magyar Cancellériának bémutatand, Lélek isméret ſzerént fordítani, 's eggyſzer'smint a' Görög Vallásbélieknek a' Kátholikuſokkal egyesítését többre vinni köteles légyen. Ezen Királyi Fölség végzeményét ha egéſſzen látni akarod, nézd (RR. Stephan. Katona in Hiſt. Coloc. Eccl. Part. II. pag. 354.) 's az egéſſz eredeti valóságában meglátandhatod.

Illy módon, 's kikötés alatt nyertt N. Váradi Püspöksége a' N. N.Váradi Káptalannak értésére esvén, minekutánna 1759ben September 9kén annak örvendező Levelét (melly moſt is a' N.Váradi Püspökség Conſiſtoriális Levéltárjában tartatik,)

vette, 's 1760ban Mártius 19kén belső titkos Tanátsosſának, Cs. Kir. Ő Felsége kinevezte vólna, Püspöki Mezővárosban, Váraddal határos Püspökiben ſzerentséſen elérkezett; 's noha a' Vármegye határának ſzélére a' megüdvezlő Követség az eggyben gyűltt Karoknak és Rendeknek ſzámából kineveztetvén, eleiben kűldettetett, megelőzvén mindazonáltal ſebes kotsiztatásával amazokat, Püspökiben általak Mártius 20kán illendő, 's a' kiküldötség Feje *Szálbek Mátyás* nagy Praepoſt által tartatott ékes Beſzédjével megtiſzteltetett; melly kiküldetett nagy Praepoſtnak Társai valának: Ns. Bihar Vármegyének első Alispánya, *Váradi és Mitskei idősbb Baranyi Gábor*, érdemmel kiſzolgáltt első Alispány, *Kabalás-pataki Ferdényi Ferentz*, *T. Horváth Ádám*, *Boſsányi Boſsányi Ferentz*, *Drávecski Láſzló*, Főjegyző *Noſzticzi Thurzó János* előkelő Táblabírái ezen N. Bihar Vármegyének, és *Szentiványi Szentiványi Jóſeff*, akkoron N.Váradi, 's *Kölgyesi Ferentz* Sárréthi Fő Szolga és Táblabírák; Ezek után értésére esvén a' Karoknak és Rendeknek az forrón óhajtott Püspök és Fő Ispányoknak reménységek felett hamarábbi eljövetele, ismét többen köſzöntésére kineveződtek, úgymint a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Férfiainak előljáró Kórmányozója, *T. P. Kontz Gábor*, idősbb *Okányi Szlávy György*, *Dobozi Mihály*, *Kazsúi Sú-*

gho György első aljegyző, minnyájon Táblabírák, *Légrádi Lászlo* Fő Szolgabíró, *Pongrátz Gábor*, és *Balibán János* Főeskütttek.

E' szerént megtiszteltetvén a' Karok és Rendek által *Zajezdai B. Patachich Ádám* az nevezett 1760dik Esztendő Május 13kán *Szalai Gróff Barkóczi Ferentz* Egri Püspök által a' Főispányi a' nagy számú minden Karon és Renden lévő Nemességnek jelenlételében — 's azután Május 25dkén a' Püspöki Székében béiktatódván, úgy a' Bihari mint a' Váradi Püspöki megyéket 17. Esztendők' elforgása alatt ritkítható böltseséggel, mellyel felékesítve tündöklött, az Isten ditsőségére, Lelkek idvességére, és az Váradiak köz boldogságokra boldogúl kormányozta: — Mert hógy ama pallérozódást elmellőzzem, melly az ő Püspöki Házának 's Udvarának fényes tartásából az egész közjóra háromlott, ő népesítette meg naponként szembetűnő sokasággal Nagy-Váradot; ő behozván (mint előre botsájtám) a' Böltselkedés Oskolát, 's jobb rendben hozván a' Theologica Tudományos Kórt, 's annak tanítására ritka Tudományokkal 's erköltsökkel felruháztatott jeles férfiakat válogatva kinevezvén, őket udvarában lakásal és asztallal kitartotta, és a' külömbféle tudományok köz Próbaadásokban (In Tentaminibus publicis) megjelenvén, mind a' Tanítóknak mind pedig a' Tanúlóknak az igye-

kezetek, 's iparkodások' többre vitelére ösztönt adott. — 1762 Esztendőben a' Bihar Vármegyei Tisztség viselői szék építéseket tartván, az Püspöki Székében ennekelőtte űltt, ditsőűltt eleinek ama rendelését, és végzését, melly szerént a' Váradi Nemesség minden adózástól mentnek, 's örökre szabadnak tétetett, különös kiadott írásvégzeménnyel, melly úgy a' Vármegye, mint a' Város levelestárjaiban maga eredeti épségében ez napságig őriztetik, újjolag megerősítette, 's a' jövendő Püspökök Lakhellyét 's kies házát, fellyebb és széllyelebb terjedéssel szaporította, mint aztat a' pompáson letett fenékkőre jegyzett metczés bizonyíttya, 's mellyet Kereszturi Jósef Aloysius munkája második Részének XVII Tzikkellyében le ír, 's a' 152 levéllapon olvashatod.

Ő az úgy nevezett nagy vagy is új Templomnak a' nagy óltár előtt lévő magos boltozattyát, 's a' Püspöki Residentziánál lévő ékes Kápolnát válogatott mesterséges festésekkel ékesítette, 's a' mennybe vitetett Boldogságos Szűz, Magyarok Annya Pátronájának képét ama híres és nevezetes *Schöpf Adám* festőnek keze által készítettni rendelte, mellyet most is a' nagy óltáron szemlélhetni, szóval a' nagy Templomban lévő minden óltárokat, márványozásokat, szegletes oszlopokat, azoknak fenn és lent lévő kerűleteit ő végeztette 's végre hajtotta. —

Az ő Püspöksége és Főispánysága idejében kezdett ezen N. Bihar Vármegyének háza is, mellyben a' köz, és különös Gyűléſek (Generales et Particulares Congregationes) tartódnak, 's a' Törvények kiſzolgáltatnak többre terjedni, 's magoſabbra emelődni, a' mellynek Palotájában az ékeſen feſtett feſzűletnek két oldalain örök ditső és boldog emlékezetű Fölséges *Maria Theresia*, és Második *Jó'seff* Csáſzár, a' más két általelenbe lévő óldalokon pedig *Szent István* és *Szent László* Magyar Királyoknak (kik a' mennyben vitetett boldogságos Szűz Annyánknak MÁRIÁNAK ezen Orſzágot, mint ſajáttyát örökre által ajánlották, 's annál fogva Apoſtoli Máriai Orſzágnak neveztetik) 's azután ezen ſoha el nem halható emlékezetű *Zajezdai Báró Patachich Ádámnak* meſterségeſen feſtett képei egéſſz emberi magoſságban ſzemlélhetnek, 's örök tiſzteletben és bötsben méltán tartatódnak; vannak ezeken kivűl más több haſonló magoſságú öt ékes és remek meſterséges feſtői kézzel kéſzített képek is, mellyek az Hitet — Igasságot — Üdvöſséget — Meſterséget — Szolgálatot vagy is Hivatal viſelést különösön ábrázolva, az Deák nyelven azon Püspök és Fő Ispány idejében többek által kéſzitetett kötött Beſzédekben, mellyeket a' minap Martziházán, *Nosticzi Thurzó György* Fő Tábla és Szolgabíró Helységében, annak udvari Káplánya, 's jó reménységű fe-

les ſzámú Fiainak jeles Nevelője *T. Patonyi Thaddaeus* a' Seraphicus ſzent Ferencz Minorita ſzerzetes Rendjének túdos Férfia az Írónak ajánlására Magyar nyelvre hellyeſen általtett vala, 's a' Deák Verſek után a' magyarázat is a' ſzerént előadódik, kimutattyák.

I-ső *Cultu crescunt.*

Eſſe DEUM debere coli, ratione docemur,
Primi ſacrificant hac duce Cain et Abel.
Quod natura docet, ſit Princeps cura ſequendi
Nam *cultu crescunt* Regna, cadente cadunt

az az: *Tiſztelettel nevekednek:*

Hogy vagyon Iſtenség tanít az okoſság
Kit hogy tiſztelni kell az tsupa valóság,
Ennek Káin és Abel előſzör áldoztak,
'S terméſzet ſzavára minket tanítottak,
Mert *Iſten tiſztelet által nevekednek*
Orſzágok, a' nélkűl pedig elenyéſznek.

II-dik *Cuique ſuum.*

Juſtitiae ſacrata Domus ſurexit in altum,
Diva videns ſedes, hic mea dixit erit,
Hic lites dirimet Salamon, coecave bilance.
Reddet, quod poscunt Jura, *cuique ſuum.*

Kinek kinek az övét.

Felépűltt magoſſan Ház' az Igaſságnak
Mellyet a' ſzűz látván, mondá lakáſomnak
Válaſztom e' hellyet: A' pert itt Salamon,
Akár ki légyen az, ne törődjél azon,
Ama vakmértékben túdom elválaſztya,
'S kinek kinek övét híven megadattya.

III-dik: *Nulla ſalus extra.*

Nulla ſalus extra cum mundus mergitur undis
Unica mergendis exſtitit Area ſalus.
Romanam Eccleſiam ſignat pia Cymba Noemi
Hanc intrat ſalvus, qui cupit eſſe Ratem:

Azon kívül nints üdvöſség.

Hogy a' romlott világ vízzel boríttaték
Az Üdvöſség csak eggy bárkában adaték,
Melly jelentette az Anyaſzenteggyházat,
Oda meny ha kívánſz ép menedék házat.
Mivel *azon kivűl hidd nintsen üdvöſség,*
Meſterkedjen akárhogy a' más bőltseſség.

IV-dik: *His comitata venit.*

Mars vigeat, regnet virtus, artesque colantur,
Prosperitas tenues, ſic cumulabit opes.
Eſt Dea prosperitas, coelum replet, exulat orbe,
Sed tamen in Terras, *his comitata venit.*

Ezekkel kísértetve jön.

Az hadak Iſtene, erköltsi ſzépségek,
A' hol virágoznak haſznos meſterségek,
Szerentse boldogság ottan gyűjt kintseket
'S ezektől kísértve betőltt mindeneket.

V-dik: *Conſummitur usu.*

Principis obſequio ſi vivis, cereus eſto,
Fulge, incende, nite, luce, calore, nive.
Hic vivens aliis, ſibi non, *conſummitur usu,*
Sic quoque conſumptus, victima Regis eris.

Gyakor éléſſel kopik.

Ha élſz kegyelmével Te Fejedelmednek,
Légy viaſz, 's ragyogjon tűze hívségednek,

Megmaradſz örökké, ha itt élſz máſoknak,
Áldozattya léſzeſz Hazád', 's Királlyodnak.

A' Vármegye Ház Palotája ajtajának által elenébe vagyon eggy más Szoba (Procuratoria) hol a' Prókátorok vagy nem régiben úgy neveztetett ügyéſzek, 's külömbféle Familiáknak Fiscáliſſai a' perekben hozatott végzemények megértésére nézve, eggyben ſzoktak gyűlekezni, hogy a' perlekedő Feleknek, kiknek ügyek védelmét, vagy folytatását magokra válalták, réſzekre az előfordúlandó környűlálláſokból kilátható, 's tapogatható módon ſegítheſſenek, 's a' végzeményt vagy megköſzönheſsék 's executióban vétetheſsék, vagy a' fellyebb való ítélet eleiben ujjolabb megroſtálás, és fontolás végett viheſsék, 's apellálhaſsák: Ezen Procuratoria Házba ismét eggy fából faragott Crucifixus, az az Kereſzten függő Üdvözítőnknek Feje felett, és Lábai alatt eme Verſeket olvashatni: úgymint felűl az eſztendő ſzámra menő 's azt jelentő Vers

ReX DVX In VIta sIs CrVCIfIXe Mea.

Alulról.

Effigiem Chriſti dum cernis, ſemper honora,
Nec tamen Effigiem, ſed quem deſignat, adora.

Idvezítőd képét tiſzteld ha látandad,
'S kit jelent, nem a' fát, vagy képet imádjad.

Ezen rövid kifejezésből látni fokaknak ama hibás vélekedéseket, mintha a' Kereſztyén Katholikusok a' fát vagy képet imádnák, midőn a' feſzületet láttyák, — koránt ſem, — hanem akár a' fára kifaragott, — akár a' képre feſtett feſzület, eſzében 's emlékezetében juttatván a' nézőnek azon Isten Fiát, ki a' világ bűne váltságáért kínt, és halált ſzenvedett, a' tekéntete is tiſztelettére, és imádására buzdíttya a' nézőnek Kereſztyén ſzívét, mellyel akár nevezetére, akár Religiójára nézve, minden ki igaz Kereſztyén Katholikus köteleztetik. — Tovább:

Zajezdai Báró Patachich Ádám 1764-dik Eſztendőbe Poſonba az Orſzággyűlésére felhivattatván, midőn ez időkor a' Szent Iſtváni Kereſztes Vitézi Rend felállíttatnék, az Orſzág eggybegyűltt Naggyai és Rendjei előtt, eggy olly ſzívreható ékes és velős Beſzédet tartott vala e' Tárgy felől, melly ezen újjonnan állított Rendnek Fő és Nagy méltóságát illette, 's haza érkezvén, minden gondját és igyekezetét arra fordította, hogy a' nem eggyesűltt Görög hiten lévőket az Anyaſzentegyház kebelébe ſzerkeztethetné, és valósággal, méglen a' Váradi Püspökséget kormányozta, tizeneggy falukat, mellyekben több mint hatezer lelkek ſzámláltatának, ſzerentsésen a' Római Katholika Anyaſzenteggyház hatalma alá ſzerzette, 's az idveſség igaz úttyára térítette: (vide Jac. Mariosa apud RR. Steph. Katona Hiſt. Co-

locenſis Eccl. P. 2-a Pag. 358. et ſequent.) Gondolkodott ő arról is, hogy a' Káptalan a' maga épségében megtartatnék, innen *Atsai Ujvári Ferentz* (ki a' Boldogságos Szűznek Bihari Apáth Ura, 's ezen NVáradi Kathedrális Anyaſzenteggyháznak Fő Esperestye és Lector Kánonokja vala, 's 1759ben Mártius 14kén meghalálozott) hellyébe 1760dik Eſzteneőbe *Csik Rákosi Salamon Jósefet*: — *Poroſzlói Gyöngyösi György* Káptalanbéli Úr vagy Kánonok hellyibe, ki 1760ban Julius 26kán Iſtenesen e' világból kimúltt, ugyan azon Eſztendőben, *Kollegrádi Gróff Kollonits Lászlót* Zay Ugrócz uradalom örökösét. — Így meghalálozván 1761ben Május 23kán Kánonok *Őſzy Ferentz*, hellyibe, ugyan azon Eſztendőbe *Jedlitska Antalt*. — Tovább, ugyan azon 1761dik Eſztendő December 20kán meghalálozván *Kesserű György* ezen NVáradi Káptalan Lector Kánonokja és Generalis Vicáriuſsa, 1762ben Apr. 12kén *Rier Xavier Ferentzet*: — és *Szent Iványi Szent Iványi János* hellyibe, ki a' Boldogságos Szűznek Oronti Apáth Ura, és ezen Váradi Káptalannak Lector Kánonokja vala, 's 1767dik Eſztendőbe Apr. 25kén az Úrban elnyúgodott, *Gánóczy Antalt* 1768bannevezte ki. — Ő nevezte ki Kánonoknak Nagy Prépost *Szalbeck Mátyás* hellyibe, ki 1768ban September 14kén meghalálozott *Bimbó Eleket*: Kánonoknak mondám, mivel az Úrban el-

húnnyt *Szalbeck Mátyás* halála után, a' Nagy Prépoſtságot Fölséges Mária Thereſia, önként való kegyelmes Királyi indúlattyából *Kollegrádi Gróff Kollonits Lászlónak* adta. — Igy azon Eſztendőben úgymint 1769ben mellynek Auguſtus hónapja 15kén a' Váradi Vár az közép éjtzaka idején kiütött tűz által elégett, *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Ferentz* Győrben és a' Győri Káptalanba által tétetődött, hellyibe *Ghymesi Gróff Forgách Pál* neveztetett ki 1770dik Eſztendőben. (Cathal. Epp. et Canon. Várad. Saec. XVIII. Msst.) —

Zajezdai Báró Patachich Ádám Püspöknek ama igaz mondás ſzerént *Umbra Corpus ſequitur*, et *qualis Rex talis Grex* — az az: a' teſtet az árnyék követi, 's a' millyen a' fölötte, ollyan az alatta való: mindenekkel példás jóttévő nyomdokit, az Püspöki páltzája az az kormánnya alatt ſzerentsésen élő Káptalanbéli Urak is derekaſſan igyekeztek követni. — Innen történtt hogy tiſztelettel említett NVáradi Káptalannak akkori Cántor Kánonokja *Poroszlói Gyöngyösi György* az Irgalmas Barátoknak (Fratribus Misericordianis) huſzonöt ezer Rhénes forintokat ſzükséges épűlettel és Kápolnával eggyütt a' végre által adott, hogy óttan az vétkek kivűl ügyefogyott, 's elnyomorodott Nemes és más tiſztes Polgári Rendben lévő betegek ápolgattatnának, 's gyógyítatnának, ezen utólsó írott rendelését

1760. Julius 21kén tévén, 's még életében szavaival is erősítvén, ezen Testamentomának végbenvitelére, *Szentzy István* és *Őszy Ferentz* Kánonok társait nevezte ki, kik 1770dik Esztendő Sept. 6kán azon Irgalmas Barátoknak által is adták, ők pediglen azon Esztendőben December 15kén *Báró Patachich Ádám* Püspöktől megerősítés levelet (Litteras confirmationales) nyervén 1765 Esztendőben a' felépültt Templomjokat az őrző szent Angyalok tiszteletére szentelvén, azóltától fogva itten NVáradon a' betegek körül szakadhatatlan fáradsággal látnak, 's az ő egésségek megtérítésektől semmit nem kéméllenek, 's ha pediglen, orvosságot és módot életek megmentésekre ama mondás szerént, *contra vim mortis non est medicamen in Hortis* nem találhatnak, tiszteséggesen eltemettetik; 's a' föld színéről eltakarítván, a' honnan minden halandó eredeti származását vette, az első Anya föld gyomrának áhétatos ajánlással vissza adják. — Ezen NVáradi Misericordianus Szerzetes Conventet, a' midőn néhai Istenesen éltt, 's azon módon az Úrban elhúnytt *Porosztlói Gyöngyösi György* építeni kezdené, azon Szerzetes Rendnek szenteltt férfiát *Francisci Boldizsárt* hívatta magához, ki is elérkezvén, azon Conventnek előljárói hivatalát a Priorságot 1761dik Esztendő 9ber 29diktől fogva egész 1778dik Julius 31dik napjáig folytatta: — A' melly időben a'

Provinciális, az az, az egéſſz Szerzetnek kormányozó Elöljárója mellé ſegítő társúl hivattatván, 's oda el is útozván, hellyébe Priornak jött 1778dik Eſztendő Auguſtus 24dén *Schmeidinger Fábián*, ki is egéſſz 1781dik Eſztendő Junius 30dik napjáig viſelte ezen Elöljárói Szerzetesi hivatalát. — Így 1781ban Auguſtus 23kán *Francisci Boldizsár* a' NVáradi Convent Priorságára viſzſza hozattatván, minthogy mind a' két Várad Városának Lakoſsai igen ſzerették őtet, 's bizodalmokat megnyerte, újra felvett hivatalát egéſſz az 1786dik Eſztendő December harmadikáig folytatta, a' mellyben meg is halálozott, ſajnáltatván minnyájoktól: —

A' következő 1787dik Eſztendő Apr. 23kán válaſztódott Priornak *Blaskovits László*, ki egéſſz 1791dik Eſztendő Mártius 13káig ſzolgálván, meghalálozott itten: — Ugyan azon Eſztendő Apr. 16kán lett az elhaltt hellyébe Priorá *Nushold Reſtitutus*, ki az 1793dik Eſztendő Febr. 13káig ſzolgáltt. Ugyan azon Eſztendő Julius máſodikán a' Priori Tiſztség Hellytartójává (pro tempore Vicarius) lett *Baronay Honorius*, ki 1894dik Eſztendő Junius első napjáig ſzolgáltt, méglen ugyan azon Eſztendő Julius 12kén *Orczy Torquátus* Priorá tétetődvén 1806dik Eſztendő Aug. 25káig azon hivatalát folytatta: — Ki után ugyan azon Eſztendő Oct. 12kén érkezett Bétsből *Fänd-*

rich Lajos, ſzolgálván egéſſz 1807dik Eſztendő Auguſtus 24kéig, mivel önként letette, nem lévén kedvére a' Magyar Orſzági levegő: ki hellyett Egerből küldettetett *Nittman Verecundus*, 's az előbbenitől, az legközelebb megnevezett napon, a Priorságot minden hozzá tartozandóival eggyütt általvette:

Ezek valának ama *Gyöngyösi* Kánonok által B. *Patachich* Püspöksége idejében alkotott irgalmas Barátoknak általadott, 's a' Betegek ſegítségére ſzenteltt Háznak Előljárói, melly betegek házát (Infirmariam) *Zsemberi Iſtván* is N. Bihar Vármegyének eggyütt Fő Tábla, mint N. Várad Városának Fő Bírája eggy pár ágyokkal 's hozzá tartozó fundátióval megſzaporította: — Igy *Alapi Alapy János* Kis Praepoſt, az elárvaſodott Nemes Iffiúság ſzámára és annak illendő felneveltetésére 48. ezer Rftokat hagyott, az ezen Fundátióra felvéendő Iffiaknak kinevezését, N. M. *Károli Gróff Károly Antalra*, 's az ő elhalása után a' *N. Váradi Káptalanra* bízván; mint eztet az Alkotónak vagy Fundátornak azon N. Káptalan Leveles Tárjában lévő Teſtamentom Levele nyilván bizonyíttya:

Illy jeles és örök emlékezetre méltó dolgot vitt végbe N. Váradi Kánonok *Szentzy Iſtván* is, ki látván, hogy az Iffiuság neveltetésére, tanítatására, 's ápolgatására hol *Báró Patachich Püspök*, hol Praepoſt

Alapi által a' ſzükséges rendeléſek megtétetődtek, azon kezde gondolkozni, hogy miként lehetne a' Leány gyermekeknek is jobb módon léendő neveltetéſeket elintézni, Azért is, minekutánna már 1765. Eſztendőben, két nevendékeny Papok kitartására Fundátiót tett vólna, az Váradra Leánykák tanítása végett béſzerzendő és hozandó TT. ſzűz ſzent Urſula társainak, 's Apátzáknak ſzámára húſz ezer Rh. forintokat ajánlott, 's a' maga rendes hellyére ſzolgáltatott, kik is 1772dik Eſztendő Sept. 15kén a' Római Katholikuſoknak kimondhatatlan örömökre a' kéſz Klaſtromba, és Lakhellyekben bévezettetvén, 's nagy Innepi pompával béiktattatván, a' Leány gyermekek oktatására rendeltt Oskolákat kinyitották, 's az óltától fogva fáradhatatlanúl a' közjónak nyilvánságos haſznára ſikereſen munkálódni nem ſzűnnek; — Ezen fundátióhoz az N. Váradi Kánonok *Rier Ferentz* halála után hátramaradott vagyonjából Fölséges *Mária Thereſia* önként való indúlattyából tízezer Rhénes forintokat tétetni parantsoltt, melly kegyelmes rendeléſe Ő Felségének azonnal végbenvitettetett, noha ugyan azon tiſztelettel említett Kánonok még életében úgymint 1776dik Eſztendő December 27dikén háromezer négyſzáz és hetvenhét Rhénes forintokat, két árva leánykáknak neveléſekre a' TV. Apátzáknak általadott. — Így a' jó Püspöknek, 's jó Káptalanbéli Urak-

nak a' köz jónak előmozdítására gondoskodó, 's végre hajtott számtalan sok jó tételeményekből eredett örömet, vígasztaláſt, 's a' következő jó dolgok folyamottyának reménységét, melly méllyen érezhették a' mind a' két Váradnak minden Karon, Renden és Nemen lévő Lakoſſai, könnyen képzelhetni.

De a' mint ezen változás alá vettetett világnak piatzán közönségeſen ſzokott történni, hogy az öröm űrömmel, az az keſerűséggel, a' vígság ſzomorúsággal ſokáig nem tartható gyönyörűség ellenkező érzékenységekkel felváltódjék, a' Váradiaknak is ezen rendkívűl való örömök, reméntelen fátumokkal megſebesítetett, a' midőn 1773dik Eſztendőben Mártius 5kén a' régi Püspökség lakhelly házát (Reſidentiam) a' hirtelen tűz elborította, előre jövendölése vólt ez ama nagy fájdalomnak, melly az akkori Eſztendőben eggy felől a' Jéſus Társaſságának ſzenteltt Szerzetes Férfiaknak eltöröltetéséből, más felől, ezen N. Váradi Anyaſzenteggyház fő gyámolainak innen elvitetéſekből 's elmenetelekből eredvén, a' Váradiaknak keſerűségek 's aggódáſok nőttön nevekedett: Ugyan is: N. Váradi nagy Praepoſt *Kollegrádi Gróff Kollonich László*, előbb Cs. Kir. Ő Fölségének titkos Tanátsoſsává kineveztetvén, az Erdélyi Püspökségre általméne 1775dik Eſztendőben, kinek kegyes és titkon ſok jókat a' Vára-

diakkal tévő ſzeméllyében ſokat veſztettek a' N. Váradiak, kikkel ő Excellentziája kegyeſségét úgy éreztette, hogy a' mit a' jobb keze adott, a' bal ne tudná, 's nagy bötsű neve halgatásban maradna, s ez a' valóságos 's kettőztetett jó tételnek eggyik remek neme, úgy jót tenni, hogy a' ne tudattaſsék a' jót vevő által, kinek jó ſzívéből, és adakozó kezéből ered:

Ezen a' Váradiak áldásában élni ſoha nem ſzűnhető kegyes jóttévőjöknek elmenetelét nem ſokára követte N. M. Zajezdai L. Báró *Patachich Ádám* Püſpöknek a' Kalotsai Érſekségre következett reménytelen elrendeltetéſe, ama Püſpöknek mondom, ki minnyájoknak inkább édes jó Atya vala, 's kinek Reſidentiája az égés után, tsak hamar és újjolag felépítetvén, minden ſzükölködő meſter embernek, ſzemérmes ſzegénynek naponkénti táplálás hellye vala, hát hány ſzámtalan ſzegény deákok éltenek onnan, a' mit maga az Író, ſzemmel látott tanú lévén, minthogy ő Excellentziája óldala mellett több ízben lenni vólt ſzerentséje a' tapaſztalásból túd. — Azon 1776-dik Eſztendő Auguſtusnak 7dik napja vala azon ſzomorú üdőnek pontya, melly a' *Patachich* N. Váradi Püſpökségének végső határt vetett, 's mellyben a' N. Bihari Megye Státuſſainak és Rendjeinek nevében, annak akkori első Aljegyzője eggy nevezetes ékes ſzóllású Férjfiú (Orator celebris) *Beliczay*

Jóſeff ama ſok rendbéli kegyes jó vóltáért, ritka kegyeſségéért minnyájok által tapaſztaltatott egyenes jó ſzívűségéért, 's nagy lelkűségéért, mellyet ő Excellentziája 17. Eſztendőknek elforgásában velek közleni méltóztatott, eggy Magyar nemesi érzékeny ſzívből kiforrott köteles hálaadáſſal eggyvelges 's minnyájok ſzívére hatott bútsúzó beſzédet tartott, melly moſt is a' Bihar Vármegye Leveles Tárjában híven, 's olly ritkaság gyanánt tartatik, mint akármelly Kintstárban, a' legdrágább gyémánt híven őriztetik.

Előre küldvén e' ſzerént ſzámos ſzekereken a' temérdek ezerekből, 's válogatott nyomtatvány munkákból álló jeles Könyv Tárját *Patachich* Váradnak közönségeſen tapaſztaltt kegyes édes jó Atya, ide hagyta tiſzta ſzívekből hamvait moſtanság is hív emlékezettel tiſztelni nem ſzűnő árva hiveit, fiait, és leányait, kísértetvén jó darab mértföldekig, a' minden Karon, Renden, és Nemen lévő ſokaſságtúl: — Az Iró is a' Convictus akkori Regensével, a' N. Váradi Kánonokságra emelkedett, néhai Jéſus Társaſságának ſzenteltt Szerzetes Férfiújával *Finánczy Ignátzal*, ki 1791dik Eſztendő October 4kén az Úrban Iſteneſen elnyúgodott, 's tsak ugyan Exjeſuita *P. Vinkler Jóſeffel*, ki 1777ben Iſtenben kimúltt ez árnyék világból, 's több Convictor Társaival kísérte Ő Excellentziáját Kalotsára vett

útazásában, midőn az Író azon 1776dik Esztendőben a' Jesuiták alatt szokásban vóltt Repetentiát a' tisztelettel említett Praefectusának bölts vezérlése alatt folytatná, 's kinek az említett jó Elöljárói hamvaihoz köteles hálaadás szent tüze, egyedül az mindeneknek véget vető halál által (mors ultima linea rerum) fog elóltódni. — N. M. *Zajezdai L. Báró Patachich Ádám* elmenetele után két nevezetes és jeggyzésre méltó dolgok adták magokat elő: *első*, hogy ennek elmenetele után, a' Püspökök hellyett világiak léptenek a' Fő Ispányi székre. *Második*, hogy az üresen maradott Káptalanbélieknek székire (ad vacantes Canonias) már nem a' Püspökökön állott a' következőknek kinevezése, hanem tsak a' neveknek felküldettetése, egyébb eránt azólta magok a' Cs. Kir. Uralkodó Fölségek válaszstyák meg, és nevezik ki ezen Papi méltóságra az érdemes Tagokat, vagy is Személlyeket.

A' Kalotsai Érsekségre emeltetvén e' szerént *N. M. Báró Patachich Ádám*, egyszer'smint, az 1780dik Esztendő Junius 25dik napján Budán a' régi Magyar Királlyok fő Lakhellyén Fölséges *Mária Theresia* által kegyelmesen felállított Tudományok' Királyi fő anya tanúló Háza (*Regia Scientiarum Universitas Budensis*) ő neveztetett ki annak fő Kórmányozó Elölülőjének (Praeses Universitatis) mellynek béiktatás Ünepe

alkalmatoſságán ő Excellentziája mint Királyi Commiſsárius által tartatott ékes, fontos, és velős Beſzédjéről már az előbbeniekben emlékezetet tettünk; a' melly 1780dik Eſztendőnek kezdetén az Iró is kezdvén ottan a' Törvényt tanúlni, eránta mindenkor édes Anyai ſzívvel gondoskodott, jó nagy Anya nehai *Threntsényi Mária*, *özvegy Latzkovits Láſzlóné* által, a' fentebb mélly tiſztelettel említett Érſeknek Levél által hathátóſan ajánlattatott, melly ſzíves Annyai ajánlására következett válaſzát ő Excellentziájának az Iró maradéki részéről is örökkön köteles hív emlekezetnek okáért ide rekeſzteni a' ſzerént, a' mint következik jónak tartotta, mellyből az Olvasó a' két tiſztes Öregeknek, (mellyikének eggyike *az Érſek* a' Podegra, az az köſzvény, máſika a' *Nagy Aſſzony* a' megnehezedett öregség miatt alig léphetének) rendes és tsinos tréfálkodás módjokat kiveheti: — A' válaſz Levélnek valóságos mása ez.

Tekéntetes Nagy jó Aſſzonyom! — Melly ſzívességgel vettem a' Nagy Aſſzonynak hozzám küldeni tetſzett betses Levelét, tsak önnön is megítélheti, hogy arra válaſzomat maga ſzületett Anyai nyelvén, ámbár azon való Írásomnak ez az első próbája, kívántam véghez vinni: — Hogy pedig Nevem napjára, 's azt követő Szent Inne-

pekre tökélletes kívánsági mellett, még most is híven méltóztatott emlékezni a' Nagy Asszony, valósággal nagy köszönettel fogadtam, és viszont óhajtom, hogy Úri kívántáginak tellyesítésével, nem tsak ezen előfordúltt, de több számos Esztendőket is érhessen. — Azon kívánságait, mellyek oda tzéloznak, hogy Személlyem szerént engemet még NVáradon láthasson a' Nagy Asszony, örömmel olvastam. — Szándékozik tehát több alkalmatosságokban is segítséget nekem a' kotsiban való felülésben nyújtani? — De melly terhes szolgálat légyen ez, az 80. Esztendőkön sokkal felül haladottnak, mellyek a' tehetséget inkább lenyomni, mint fellyebb emelni láttatnak; mindazonáltal az örömben, és az embereknek kívántt tzéllya elérésében különös hathatóságok tapasztaltatnak. Én magam is ollyan reménységben vagyok, hogy midőn Személlyem szerént az én kedves Váradiaimat, mindenkor szeretett híveimet szemlélhetném, sokkal frissebb lépéseket tennék: és alig ha kotsimhoz való érkezéséig, gyorsággal a' Nagy Asszonyt meg nem előzném. A' mi pediglen jó reménységű Vay László kedves Unokáját illeti, nem mulatok el semmi alkálmatosságot, mellyben meg ne mutassam, melly különösön tiszteli a' Nagy Asszonyt, őtet pediglen kedvellem, kinek jövendő előmenetelére és szerentséjére tzéłozván, régi szívességében ajánlott, szokott

tiſztelettel maradok: A' Tekintetes Nagy Aſſzonynak, Pest. 12a Januar 1780. Igaz jó akarója B. Patachich Ádám Kalocsai Érsek m. p.

Több érdemes Házokhoz, és ſzámtalan ſokakhoz viseltetett illyen ſzíveſséggel, ezen áldott emlékezetű Püspök és Érsek, kinek NVáradról Kalotsára történtt általmenetele után minémű változások adták magokat elő, eggy rövid ſummában előterjeſztendem: —

Majd egéſſz öt Eſztendők teltenek el, hogy *Zajezdai L. B. Patachich Ádám* Püspöknek eltávozása után, az ő Püspöki Széke itten üresen maradott. — Azomba az áldott emlékezetű Fölséges *Mária Thereſia* ekkor is itten mindeneket tsudálatos böltseséggel, 's Haza Anyai ſzeretettel maga Rendén és ſorán elintézett: — tudniillik; a' Polgári Rendet a' mi illeti: a' Főispányi hivatal Adminiſtrátorává *N. M. Szentkirályi és Kraſznahorkai Andrássy Istvant* Cs. Kir. Ő Fölségének valóságos belső Kamaráſsát 's Udvari titkos Tanátsoſsát rendelte és kinevezte, ki is a' mint mondám 1777-dik Eſztendő Apr. 29kén hivatalát elkezdvén, utánna mind világiak, és nem Váradi Püspökök következtek a' Főispányi Székbe. Tovább Fölséges *Mária Thereſia* ezen időben a' Görög eggyesűltt Katholikusoknak Püspököt és Káptalant állított és kinevezett, a' mellyről majd tovább bővebben fogunk

emlékezni: — Éppen ezen 1777dik Eſzt. Octob. 18kán az új, nagy Templomnak elkéſzítésére igaz Királyi bőkezűséggel ajándékozott ama áldott Magyarok Királyné Anya nagy *Thereſia* 92398. Rftokat, melly pénzbéli ſzép ſegedelemmel, Kanonok *Salamon Jóſeffre* bízattatván ezen új nagy Templomnak tökélletes végre hajtása, ſzerentséſen a' ſzerént véghez ment, a' mint a' Fölséges Magyar Hellytartó Tanátsnak dd-o 22. Sept. 1780. ſub Nro. 5540. &c. Intimátumából, 's Kereſztúri Jóſeff Aloyſiusnak munkája máſodik Réſzének 2dik Sectiójának XIX. §-ban a' 161dik levéllaptúl egéſſz 168kig nyilván ſzemlélhetni.

Ezen időben ajándékozta Fölséges *Mária Thereſia* a' Nevendékeny Papság nevelés Házának az 7. bőv jövedelmű faluknak dézmáit, mellyre nézve ezen N. Váradi Káptalan is Fölséges Királynéjához tartozó ſzoros köteleſségét 's hálaadását igyekezvén bébizonyítani 1778ban kiütvén ujjolag a' hiteſzegett Burkusi háború, 30. lovas katonákat tsak hamar fegyverrel, ruhával, lóval, 's minden egyébb hozzá tartozandókkal kiállított; (Katona Hiſt. Pragm. P. 2da p. 841.)

Ekkor *Kollegrádi Gróff Kollonich László* az Erdélyi Püspökségre emelkedettnek helyébe, N. Váradi nagy Praepoſtnak nevezödött ki *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Ferentz*, — és N. Váradi Kánonoknak *Ri-*

er Xavier Ferentz, ki hajdanában az Károly Értzhertzeg lovas ſeregénél Kapitányoskodván, 's onnan Egerbe Papnak felſzenteltetvén, Mátheſiſt tanított, 's onnan a' N. Váradi Kánonokságára általtétetődvén, minekutánna Bécsbe 1776dik Eſztendő December 27kén meghalálozott vólna, hellyibe *Költsei Kende Láſzló* neveződött: — Így az 1778dik Eſztendő Febr. 16kán *Alapi Alapy János*, ezen N. Váradi Káptalan Lector Kanonokja, és ſzent Láſzlónak N. Váradi kis Praepoſtya, a' B. Sz. Lucentiai Apáth Ura, a' Fölséges Septemvirális Táblának Bírája 's érdemes nevét viſelő Convictusnak Alkotója (Fundator) Peſten meghalálozván, hellyében Kánonoká *Jáſzói Bertzik János* következett, 's beiktatódott 1778ban Apr. 22kén.

1780dik Eſztendőben Aug. 11kén meghalálozván *Szentzy Iſtván* a' B. Szűznek Babolcsai Apáth Ura, a' N. Váradi Káptalannak Kántor Kánonokja, és az tiſztelettel említett ſzűz ſzent Urſula Társaſságbéli Váradi Apatzáknak Fundátora, hellyibe N. Váradi Kánonoká lett Római Sz. Birodalomi Nemes *Ehrenfelsi Gáspár Pál*, 's éppen azon 1780dik Eſztendő Junius 25kén, mellyben áldott örök emlékezetű *Zajezdai L. B. Patachich Ádám* Kalotsai Érſek, eggyütt az Római Katholika Anyaſzenteggyháznak eggyik Fő Papi, és Orſzág 's a' tudományos kőrnek hajdani nagy oſzlopa, mint Királyi

Commiſsárius (kinek vele érdeme felett közlött kegyes ſok rendbéli tetteiről 's kegyeſségéről e' munkának írója örömkönyvek nélkűl nem is emlékezhetik) a' Budai Királyi Univerſitáſt inneplő pompafénnyel iktatná (inſtallaret) Erdélyi Püspökbűl, Nagy Váradinak neveződött ki N. M. *Kollegrádi Gróff Kollonics László* Zay Ugrocznak örökkös Ura Cs. Kir. Fölségünk belső titkos Tanátsoſſa, melly örvendetes hír, a' Nagy Váradi Római Kátholikus híveknek ſzintég, mint az egyébb Valláſokon lévőknek, 's az egéſſz Bihar Megyei népségnek ſzíveit kimondhatatlan édes örömérzésre legottan birta, emelte és gerjeſztette.

Ezen 1780dik Eſztendő Auguſtus 24kén költt Intimatum ſzerént tartatott Peſten az Oskolai tanítás ſzékekre menendők' réſzére rendeltetett eggybenjövetel (concurſus) September 11kén, mellyre a' kiválaſztottak, October 2kán Fölséges *Mária Thereſia* által kineveztetéſeket különös Decretum mellett nyerték; kik is azon 1780dik Eſztendő November első napján, a' kirendeltt ſzékekben béülvén, ezen rend ſzerént alkotott, 's új formában öltöztetett Királyi Academiában felválalt tanítás köteleſségeket elkezdették. Mellynek első fő Kórmányozója vala ama többſzör érdemlett tiſztelettel említett *N. M. Károli Gróff Károly Antal*, ki minekutánna 1779dik Eſztendő Május 18kán néhai *N. M. Korompai Gróff*

Brunszvik Antalt, a' Sz. Iſtváni Kereſztes Rendnek Vitézét, Cs. Királyi Fölségünk belső titkos Tanátsoſsát a' N. Bihar Vármegye Főiſpányſági ſzékében nagy pompafénnyel béiktatta vólna.

1781ben Auguſtus 19kén *N. M. Kollegrádi Grőff Kollonits László* a' ſzokott tiſztelet 's tiſzteſségtétellel a' N.Váradi Püspökség ſzékben béiktatódott, a' nélkűl, hogy Bihari Főiſpány lett vólna: — Ő vólt első, kinek az aſztalára a' 17000. Rftok hellyett 20000. Rft határoztatott, és a' ki az előtte vóltt *Báro Patachich Ádám* által felépített Püspöki fényes Házat lakni kezdette, mellynek állandóúl jó karban tartására Fölséges *Mária Theresia* 25. ezer R. ftokat kegyelmeſen ſzántt, engedett, 's kiadattni rendeltt: — Kimondhatatlanok ezen nagy Lelkű Püspöknek a' Katholika Religio, 's annak ſzent Juſſai fenntartására eránt tett érdemei, mellyeket Kereſztury Jóſeff Aloyſius, Part. 2ae Sect. 2ae §-o 20. pag. 174, és 175. voltaképpen és környűlálláſosan előadja.

1786dik Eſztendőben a' Remete ſzent Pál ſzerzetes Rendje az egéſſz Magyar Hazában eltöröltetvén, úgy nem ſokára a' Seraphicus ſzent Ferentz ſzoroſabb Törvény tartásu ſzerzetes Férfiaknak (PP. Franciscanor.) Klaſtromok, Fölséges máſodik *Jóſeff* Csáſzár rendeléséből, mellyet a' jó Lelkű Püspök nem gátolhatván, hogy a' Lelkek

eránt tartozás, 's utánna járás kötelességben hiba, fogyatkozás, 's héjánosság annyi eltöröltetett szerzetes Férfiak, 's Lelki Atyák számainak megkevesebbedésével ne tanáltatnék, Várad Olaszi Városában is (mellynek hívei a' Nagy Várad, vagy is Új Városi Plébánus gondviselése alattt valának mindenkor) újj, és külömb Plébániát állított, mellynek első Lelki Pásztora vala, *Klobusitzi Klobusitzky Péter*, ki az Isteni, 's felebaráti szeretet buzgóságáról, roppantt tudományáról, ékesen szóllásáról, 's mindennémű jó tulajdonságáról minnyájok előtt ismeretes és kelemetes lévén, innen Kalotsai Kánonok lett, 's most nem igen régiben meghalálozván, *N. M. Fux Xavier Ferentz* Egri Érsek, hellyiben *Szalatnyai L. B. Fischer István* Érseknek, 's kinek üresen maradandó Szathmári Püspökség székében *Klobusitzi Klobusitzky Péter* Püspöknek kineveztetéseket érdemlették: s valamint hogy az Egrieknek örömek az forron óhajtott újj Érsekeknek megnyerésére nézve, úgy a' Szathmári Megyebélieknek, az új Püspökre nézve a' reménységek igen nagy, hogy az előbbenihez, kit felettébb tiszteltek, és szerettek mindenkor, egésszen hasonlót nyertenek, 's az által megvígasztaltattak.

De hogy a' N. M. *Kollegrádi Gróff Kollonits László* Nagy Váradi Püspökség idejére visszatérjek, Nagy Váradi Kánonok

előbb N. Váradi voltt Plébánus *Jósa Ferentz* meghalálozván 1783ban Mártius 12kén hellyiben *Berczik Jánoſt*, előbb a' nevendékeny N. Váradi Papság Házának kórmányozóját (Rectorem Seminarii) és a' Széplaki Templomnak és Plébániának Fundátorát, vagy is Alkotóját nevezte ki: — Püspöki Ő Excellentziája vétette körűl erős kőfallal az egéſz Reſidentiához tartozó föld réſzt, az üveg Hutát Hagymásból Bélbe általvitette, így a' Bélfenyéri Templomot, így a' Tóth Telekit Plébánia házzal egygyütt, így a' Katona Városi Plébánia Házat ő Excellentziája állíttotta, nevelvén ſzüntelen Püspöki Házánál hat iffiakat, kiket a' muſikában, rajzolásban, 's egyébb Tudományokban neveltetni parantsolta, titkon tévén ſzámtalan ſok jót:

1785dik Eſztendőbe *Ürményi Ürményi Jóseff* vólt Fő Iſpány hellyiben, nem tsak Fő Iſpánynak, hanem eggyütt 's eggyſzer-'smind, Királyi Commiſsáriusnak kineveztetvén. *N. M. Róm. Sz. Bir. Széki Gróff Teleki Sámuel* 's annak kórmányozása idejekor béhozattatván a' ſzeméllybéli köz feljegyzés (Conſcriptio Perſonar.) 's úgy a' Házaknak, Telekeknek, Szántoföldeknek, 's mindennémű Birtokoknak felmérettetése, midőn Fölséges máſodik Jóseff Csáſzár ennek megtekintése végett 1786ban Váradon mulatozna, 's mind a' két, úgymint a' Deák 's Görög eggyesűltt Katholikus Püspö-

kökkel nyájaſon beſzélgettne, az üreſen állott Kalotsai Érſekségre 1787dik Eſztendőben Auguſtus 21kén ezen minnyájok által méllyen tiſzteltt 's forron kedveltt N. Váradi N. M. *Kollegrádi Gróff Kollonich László* Püspököt nevezte ki: — De a' minthogy ezen ſzent életű, példás viſeletű, bőadakozó Püspöknek változása reménytelenűl váratlanúl és hirtelenűl történtt, úgy valóban nem tsak a' Váradi, de egéſſz Bihar Vármegye Lakoſſainak ſzíveiben a' legméllyebb bánatot, gyötrődéſt, és aggódáſt gerjeſztette, a' ki noha már húſz eſztendőknek elforgása alatt a' Kalotsai Érſekséget nagy érdemfénnyel viſeli, a' Váradi kedvellő és viſzontt ſzeretett híveitől eltávozván azólta, még is ez jelenvalóságban is, ſok vétkek kivűl ügyefogyott ſzemérmes házi ſzegényekről gondoskodni, 's azokat titkon ſegíteni nem ſzűnik, melly nagy Lelkűségéért még moſtani ditsőſséges életében kéſzűl ſzámára azon elhervadhatatlan mennyei korona, melly egyedűl az efféle e' földőn ritkán tanálható nagy Lelkűeknek tulajdona.

Még el nem hagyta Nagy Váradot a' mélységes tiſztelettel említett *N. M. Gróff Kollonits László*, midőn az hellyibe Fölséges 2dik *Jóſeff* Tsáſzártúl kinevezett *Kalatay Xavier Ferentz* N. Váradra érkezett, kinek is előbb eredeti ſzármozáſáról, 's annakutánna élete viſeletéről fog jegyzéſem folytatódni.

Kalatay Tamás Cs. Kir. Sótiſztől a' Szepeſségben hellyheztetett 's *Dunavetz* folyó vizhez közel a' Karpatus mellett fekvő *Ohfalu* nevezetű Hellységben 1722dik Eſztendő October első napján mint édes Atyától ſzármozott, ki is a' gyermeki 's iffiuság eſztendeit nagy haſzon előmenetellel 's maga megkülönöztetésével elvégezvén, a' *Jeſus* Társoſságának ſzenteltt Szerzetes Rend' Férfiai közzé örömmel bévétettvén, mint Jeſuita Tanítómeſter Eſztergomba, Kőſzegen, Gyöngyösön, és nagy Bányán a' nevendékeny Iffiúságot a' ſzelidebb Tudományoknak megismérésében és tanulásában böltsen vezérelte, 's a' jó erköltsek követésében vezette; — Tovább nagy nevű emberek rólla, nagy dolgokat, 's általa az Iſtenes tiſztelet reánézveségében végbe vitt remek tselekedeteket e' ſzerént említenek, ugymint ezen Püspök vólt az, ki Jeſuita korában az előljárói által 1760ban Threntsinbe az Anabaptiſták megtérítésére küldettetvén, nagy Lelki haſzonnal munkálódott: — a' honnan Budára a' Böltselkedés Tudomány (Philoſophia) tanítására küldettetvén, 's abban ſzámos nemes iffiúságot oktatván, onnan a' néhai *Gróff Pálffy Leopold*, melly moſt *Báro Alvinczy Jóseff* gyalogság ezeredjének mondatik, ezeredes Káplánynak (pro Patre, vel Capellano Regiminis) küldettetvén, ezen ſok éjjeli 's nappali munkáſsággal és törődéſſel eggybenköttetett ter-

hes hivatalát 14. álló eſztendőkig különös lelki buzgósággal folytatta, hirdetvén ſokféle nyelveken, mellyeknek értő beſzéllője vala, az Iſten ígéjét, híven látván a' megſebesedett, és beteg katonák körül, kiktől önnön pénzbéli ſegedelmét ſem kéméltte vala, 's ki-ſzolgálta nékiek a' ſzükséges Szentségeket:

Az ezen, 's több efféle foglalatoſságaitól üres ideit és ſzabad óráit, fordította a' Zsidók, Arianus, nem eggyesűltt Görög Hiten lévők, 's egyébb tévelygőknek oktatáſokra, 's megtérítéſekre, olly ſzerentsés foganattal, hogy az ő fáradhatatlan Apoſtoli munkáſsága által, ſokan az igaz Hitnek megismérésére, 's onnan a' Római Katholika Anyaſzenteggyház kebelében jutának: — Illy bokros és nagy érdemeire nézve a' Gallicia és Lodoméria Országokon, 's Bukovinában az ezeredes Káplányok Fő Kórmányozójává rendeltetvén, 1780ban Fölséges máſodik *Jóſeff* Csáſzárral Petersburgba mint Lelki, vagy gyóntató Atya útazott, holott mulatozván *II-dik Katalin* Oroſzok nagy Czárnéjától drága bötsű, és ſokat érő arany pixiſſel megajándékoztatását érdemlette: melly útazáſt környűlálláſoson, 's igen ékeſen önnön irótollával lerajzolta, a' mint is ha olvasni akarod, nézzed Kereſzturi Jóſeff Aloyſius dítsértt munkája máſodik réſzében a' 22. jegy alatt az 329. Levéllapon azon útozásának leírását. — Ezután nem

ſokára a' Leopolisi Fő Anyaſzenteggyház Kánonokjának (Metropolitanae Eccleſiae Leopolitanae Canoaicus) különös Cs. Kir. kedvezéſek kifejezésével neveztetvén, az ő Felségének kezéből az arany kereſztet, és Miſemondó ékes ruhát minnyájok köz örömére érdemlette általvenni, 's noha ezen hozzá járúltt Királyi és Cſáſzári kegyelem, mint pediglen a' nyertt hivatala nagy és fényes vala, mindazonáltal az ő jóban meſſze elhaladott, 's abban eljárni ſzokott terméſzetét eggy legkiſſebb réſzben ſem változtatta, mint a' ki tovább is megſzűnés nélkűl a' Deiſták, Huſſiták és Zsidók tanításokban 's megtérítéſekben ſzakadhatatlanúl nagy haſzonnal fáradozott, minden ſzombatot megbőjtölni ſzokván, melly nap kiváltképpen a' betegek, nyomorodott, és kesereddettek látogatásában, vígaſztalásában, 's azoknak alamizsna nyújtásban foglalatoskodott, 's ezen régi ſzokását Püspök korában is ſzentűl megtartotta.

A' mi tovább ezen áldott emlékezetű, ſzenteltt, és Iſten ſzíve ſzerént való Férfiunak Püspökségét nézi, és illeti; arról méltó azt jegyzeni, hogy aztat ő ſem kérte, ſem reménlette, hanem 1787dik Eſztendő September 7kén a' hadi Lakhellyeknek megvizsgálásáról (a viſitatione Stationum militarium) Leopolis Városban viſſzatérvén az azon Eſztendő Auguſtus 20kán kőltt kegyelmes Királyi Levélből ezen N. Váradi Püs-

pökségre lett elrendeltetését értette, — 's ezt megértvén, az ezeredes Káplányok' fő kórmányozói hivatalban utánna következőnek minden ehez tartozó íráſokat általadván, mindenekben nékie oktatáſt és tudósítáſt adott; méglen azon eſztendő October 5kén feloſztván a' ſzegények között majd mindenét, minnyájoknak mélly bánattyára Gallicián, Lodomérián, Siléſián, Morván, és Auſtrián általútazott:

Kedves vendég volt akár merre mentt, 's Bétsben October 17kén ſzerentséſen érkezvén, annak 28kán a' Cs. Kir. Fölséggel hoſſzason beſzélgetvén, attól ſok és nagy Királyi kegyelmeket tapaſztaltt, nagy bötsű és arú hintóval megajándékoztatván, a' melly nap tsak ugyan a' Föls. Magyar Kancellária által az Királyi Püspökség adomány Levél kezében ſzolgáltatott. — Elvégezvén így Béts Városában is minddn dolgait, 's October 29kén Cs. Kir. ő Felségétűl vég bútsút mélly tiſztelettétellel vévén, Poſony, Győr, és Buda Városokon által Peſtre érkezett, holott az ottan tanuló a' N. Váradi Püspöki Megyéhez tartozó nevendékeny Papságnak ékes beſzédjével megüdvözöltetett, a' kiket is Atyai ſzeretettel, kegyeſséggel, és érzékeny ſzíveſséggel elfogadván, 's az ajtón és Gráditsokon túl lekísérvén November 24kén korán eſtve N. Váradra érkezett, holott is a' Püspöki Reſidentiában ſzálván, eggy darabig mint különös (priva-

tus) tartózkodott, méglen *Kollegrádi Gróff Kollonits Láſzló* 1788ban a' Római ſzent ſzéktűl érkezett Pápai Levél által (per Bullam Pontificiam) a' Váradi Szenteggyház Jegyeſséhez kötött Fő Lelki Páſztori tartozáſaitól felóldoztatott.

Méglen ezek maga rendjén és ſorán így következnének, addig *Kalatay Xavier Ferentzet* tsak mint kineveztetett újj Praelátuſsát tiſztelte a' N. N.Váradi Káptalan, kinek is tartozó tiſzteletének fejében, addig is még felſzenteltetvén, rend ſzerént a' Püspöki ſzékében béiktatódna, a' Generalis Vicáriuſi fő hivatalt általadta, 's annak önkéntes általengedésével illendőűl megemberelte. — De nem ſokára előjelenvén az ezen újj Praelatuſt is illető Pápai Levél az előbb említett 1788dik Eſztendő Aprilis 27-kén Csanádi Püspök *N. M. Kriſtovits Imre* jelenlétében, a' vóltt Püspök az új Érſekségi fényes köpenyeggel feldíſzesítetve, nagy pompafénnyel bévezette, az utánna e' Püspöki Megyének kórmányozásában következő *Kalatai Xavier Ferentzet*, kit is az Anyaſzenteggyház ſzokáſai ſzerént tartatni ſzokott cerimoniák ſzerént, Püspöknek, és rend ſzerént való Fő Lelki Páſztornak felſzentelvén, béiktatott az ő Püspöki ſzékében. — Így annakutánna történtt többſzör említett *N. M. Kollegrádi Gróff Kollonits Láſzló* Ő Excellentziájának Nagy Váradról a' Kalotsai Érſekségre általmenetele,

melly után kezdődött az ujjonnan béiktattatnak kórmányozás módja a' ſzerént, a' mint következik.

Kalatay Xavier Ferentz Püspök, az előtte dítséreteſen és példáſon vólttnak, ditső nyomdokin elindúlni kívánván, mingyárt az úgy nevezett Kanonika Viſitatiónak végben vitelében gondoskodott, hogy így az ezen Püspöki Megyében lévő Templomoknak és Plébániáknak állapottyát, és ſorsát közelebbről megismérvén, azoknak ſzükségein azonnal ſegíthetne; a' honnan tsak hamar eredett ama' ſzerentsés és üdvöſséges folyamot, melly ſzerént az elkezdett Bélfenyéri Templomot végrehajtotta, 's új Plébániát állított. — Ezt tselekedte Tenkén, hol Plébániát és Oskolát épített: — A' Bárándi Templomot is ő díſzesítette belűlről, kívűlről pediglen újj toronnyal ékesítette: — Gyireſen az eggyesűltt Görög Katholikuſoknak kőből Templomot építetett, 's tsak ugyan nékiek a' Potsai Templom felállítására eggynehány ſzáz Rftokkal ſegítségekre vólt.

A' Várad Olaſzi Plébániát is ő ſzerzette, a' Katona Városi Templomot ő újjítatta a' Kántori házzal eggyetemben, így a' Csatári — Keserűi — Tóthteleki Plébániákat 's ſokaknak Templomait az végső elomlástól meg mentette, a' Szőllősi pediglen és Püspöki Plébániákat megjavítatta; az Éradonyi, Élesdi, 's több Plébánusok Eſzten-

dőnkénti fizetésekkel eggyetemben. — Biharon is új Templomot és Plébániát kezdett 's magában erőſsen eltökéllette felállítani, melly ſzándéka az ő halála után noha a' fölséges Magyar Kamara által hellyben hagyattatott, ez napságig is tsak az Úrban elnyúgodott jó lelkű Püſpöknek ſzándékában maradott. — Így ő legfőképpen a' Kánonikális viſitátióknak alkalmatoſságával a' ſzegényeknek az alamizsnát bőven oſztogatta, taxákat, adózásokat, tartozásokat, 's adóſságokat ſzámtalanaknak elengedvén. — Így minden jövedelmeit az Iſten ditsőſségére — a' közjóra — az Atyafiainak, 's hozzá igaz bizodalommal folyamodott jó idegenyeknek felſegéllésekre olly rendesen ſzentelte, hogy noha ſzámtalan Atyafiait felſegélte (kik közzűl a' *Kalatai* és *Szilvay* Nemzetségeknek fölséges FERENTZ Csáſzártól és Királytól Nemeſséget is nyertt) más mint mondám megismértt jó ſzívű idegenyekről ſem felejtkezett meg, ház építésre való funduſokat, az az földhellyeket, és pedig minden vallás külömbség nélkűl különös adomány levél mellett, felettébb kedveltt 's meghatalmaſitott jó Praefectuſsának, 's jóſzágai fölött híven ügyelő *Roglaticzai Miskoltzi Farkas* fő gondviselőjének közbenjárása által juttatván ſokaknak, mellyek ſzerént a' Lakatosi — Mihályi — Kazinczi — 's egyébb Úri házak, mint a' *Konde* úttyán az

új épület felé vagyon a' lemenetel épülének, 's tündököllnek ez napságig. —

A' köz jóra fordított segedelmeit a' mi illeti, a' fölséges Austriai Háznak, midőn a' Franckok ellen indítatott háború folytatódna, azonkivül a' melly fizetés a' köz osztály szerént (juxta Repartitionem publicam) reá háromlott, 12000 Rftokat ajándékozott; — Fölséges *2dik Jóseff* Császárt pedigien, ki őtet a' NVáradi Püspökségre önként való indulattyából kinevezte, hálaadás fejében, a Török háború alkalmatosságával annyi önkéntes pénzbéli ajánlással segéllette, hogy végre a' segítség folytatás megszűnésére intetődnék. — Így ő a' Püspökség jussainak védelmezéséről is gondoskodott: — Ugyan is 1790dik Esztendőben az Országgyűléséről visszatérvén Cs. Kir. Hertzeg akkori Országunk Nádorispánya *Leopold Sándornak* 1791dik Esztendő Augustus 22kén írott levelének folyamottyához képest, mint az Ország kiküldöttség Elölülőjének, azon Privilégiumot, 's egyébb Királyi adomány, 's más egyébb leveleket elküldötte, mellyek szerént, a' Váradi Püspököknek az Bihar Vármegyei Főispánysághoz való örökös és törvényes Jussok kitetszett, a' melly Főispányságot ugyan, néhai ditső emlékezetű Fölséges *I-ső Leopold* 1697dik Esztendő Sept. 2kán NVáradi Püspök *Benkovits Ágostonnak* és a' Püspöki székben az ő következőinek örökkös és megmásolhatatlan Jusson általadott: — Melly kegyelmes Diplomára

Erdélyben T. P. *Balogh György* Minorita akadván, 's reá találván *Kalatai Xavier Ferentz* NVáradi Püspöknek kezében ſzólgáltatta, és az akkori Püspök Titoknokja, és a' Conſiſtoriális ſzék Aſſeſſora, moſtan a' Collegiáltt Posonyi Anyaſzentegyház Kánonokja, *Sebestyén Péter* — úgy nem külömben Nemes *Müller Jakab* Ferdinánd akkoron a' NVaradi Királyl Akadémiában, Hiſt. et Stat. Profeſſora, 's N. Bihar Vármegye eggyik nagy érdemű Táblabirája, most a' N. M. Sárvárvidéki Gróff *Széchényi Ferentz* nevével ditsekedő Nemzeti Könyvtárnak iga gató kormányozója rendſzerent fűzött ſorokkal írásban foglalván, eredeti levelekkel (Documentis Orginalibus) erősítették, bebizonyították, 's ékesítették. —

Így minden tekintetben Püspöki terhes hivatalának vóltaképpen megfelelvén *Kalatay Xavier Ferentz* aztat 7. Eſztendőkig, és két hólnapokig jeleſen, igazán, és példáſon viſelte, ki is 2dik *Leopold*, és 1ső *Ferentz* Magyar Orſzág Királlyainak, 's *Maria Thereſia* Királynénak koronáztatáſokon megjelenvén, 1795dik Eſztendő Március 27kén a' ſzent Jubilaeumot Püspöki Megyéjében hirdettette, 's áhétatos buzgósággal tartattatta, 's jókorán az utólsó rendelését, eggy Püspököt illető méltósággal megtévén az legközelebb említett Junius 29kén áhetatoſon felvévén minden megkívántató Szentségeket, a' melly Iſteneſen mindenkoron éltt, azonképpen meg is halá-

lozott életének 74dik Esztendejében, minnyájoknak ugyan de különösön az árváknak, özvegyeknek, és a' szegényeknek mélly bánattyokra *Gróff Sauer Cajetán* Püspök és nagy Praepost által ezen N. Váradi új Templomnak hólttetembóltyában a' Püspökök közzül első temettetett, és minteggy ezen Anyaszenteggyház Jegyesének kebelében, egessz a' feltámadás napjáig tsendesen nyugszik az Úrban.

Ezen 1795dik Esztendőben nyerte ki Fölséges 2dik *Jóseff* Császártól Királyi Tanátsos, és ezen Váradi Akadémiának nagy érdemű Fő Kórmányozója *Tokody György* a' Törvény tanítás Oskolának béhozattatását; és ugyan ezen Esztendőben történtt az, hogy a' N. Váradi Káptalanbéli Uraknak száma tsak négy Pap Urak személlyére szállana; mivel sokan közzülök kihalván, az ő székei sokáig üressen maradának. — Úgymint 1784ben December 2kán meghalálozott *Bimbo Elek* a' B. Szűznek Oronti Praepostya, és Békési Fő Espereſt. — 1785ben Május 11kén *Faji Fáji Ferentz*, kis Praepost, Apáth Úr, és a' Káptalan Kántora, ki tíz Esztendők' elforgása alatt, midőn a' Püspöki szék majd üressen marada, majd benne a' fő Lelki Pásztor űllt vala, a' Generalis Vicáriusi hivatalt érdemfénnyel viselte.

1786ban Febr. 8kán mentt az előbbeni után *Csikrákosi Salamon Jóseff*, kinek halmozott Anyaszenteggyházi és Polgári ér-

demeiről már elég íródott. — 1790ben Feb. 12kén meghalálozott *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Ferentz*, felſzenteltt Juliopolitánusi Püspök, Bold. Szűznek Bihari Apáth Ura, Győri előbb, 's annakutánna Nagy Váradi Kánonok, 's az utóbbinak nagy Praepoſtya. Ki Györből a' Szent Láſzló Király koponyájának réſzetskéjét ide a' Nagy Váradi Szenteggyházban általhozta. — 1789ben Sept. 25kén meghalálozott *Jóſa Xavier Ferentz, Zajezdai L. B. Patatich Ádám* N. Váradi Püspöknek hajdani Caeremoniáriuſſa, 's kétſzer úgymint eleinten és utollyán N. Váradi, közbe pediglen Gyulai Plébánus, 's onnan Váradi Kánonok. — 'S ugyan azon 1789dik Eſztendő Aug. 24kén meghalálozott *Ghymesi Gróff Forgách Pál*, ki Rómában elvégezvén a' Theologiát, 's Diákonusnak felſzenteltetvén, a' Nagy Váradi Kánonokságra, (több ezen N. M. Gróffi Familiából vóltt jeles Püspököknek, és ſaját érdemeire nézve is) hívattatott, ki eggyſzer'smind közép Szolnoki Fő Espereſt, és Szent Gábor Archangyalnak Gáborjányi Apáth Ura vala, kik a' megjegyzett idő ſor ſzerént eggymás után a' boldog örökké valóságnak Házában általköltözvén, az ő Kánonoki ſzékek ſokáig üreſſen marada.

Így hat Kánonokbéli ſzékek üreſſen álván ſokáig, 's Fölséges 2dik *Jóſeff* Csáſzár halála után, Magyar Orſzág kórmányára lépvén Fölséges 2dik *Leopold*, azon

három ſzenteltt érdemes Férfiakat, kiket N. Bihar Vármegye az orſzágos Levéltárnak megtartására nézve (pro conſervando Regnicolari Archivo) *Kalatay Xavier Ferentz* Püspök által Kánonokoknak kineveztetni sürgette, 's az áldott emlékezetű Püspök az hajdani Eleinek juſſa ſzerént, valósággal ki is nevezett, Királyi hntalmával hellybenhagyta, 's megerősítette, eggyſzer-'smind *Gróff Sauer Cajetánt*, választott Árbai Püspököt: a' Sz. Iſtváni Kereſztes Rendnek Vitézét, 's ő Cs. Kir. Fölségének a' F. Magyar Kantzelláriánál Referendárius Udvari Tanátsoſsát, 's a' t. — Nagy Váradi nagy Praepoſtnak, nem külömben *Püspöki Ferentzet*, és *Pray Györgyöt* két Exjeſuitákat Kánonokoknak kinevezte: — kik közzül az előbbeni úgymint *Püspöky Ferentz*, a' Theoretica Phyſicát, és az Mezei gazdaságot a' Budai és Peſthi Királyi Univerſitásban több Eſztendőkig nagy haſznnal tanítván, minden földi vagyonnyát és ſzerezményét, az Iſten ditsőſségére, az Anyaſzentegyháznak, 's a' közjónak előmenetelére következendőképpen ſzentelte.

Úgymint hagyott ezen igaz és példás JESUS Társaſságbéli, 's Iſten ſzíve ſzerént való Férfiú, a' Sz. Miſe ſzolgáltatáſokra. — fl. 500

A' koldúlni irtózók ſzámára, hogy közöttök kioſztódgyanak 1000

A' Deſiciens Plebánuſoknak ſzámára 500

A' Nevendékeny Iffiú Papság ré- fl.
ſzére — — 14000
A' nagy Templom némelly ſzük-
ségeire. — — 100
A' Debretzenyi TT.PP.Piariſtáknak 2000
A' Váradi ſzűz Sz. Urſula Apátzainak 2000
A' Salamon Árvainak 2000
A' Görög eggyesűltt Katholikus
Nevendékeny Papságnak ſzámára 600

Ezeken kívűl ſzívéből ſzeretett, 's a' legjobb oldalról megismértt titkos Baráttyának F. T. *Leutschák Ferentz*, a' nevendékeny Papság kórmányozó édes Atyának, a' Conſiſtorialis Sz. Szék, 's Nemes Bihar Vármegye Tábla Bírójának ſzabad akarattyára bízta, hogy a' hátramaradandó pénzbéli ſummát a' legüdvöſségeſebb tzélokra rendelné el, ki is azon ſzenvedő 's megnyomorodott emberiség ſzámára alkotott, 's Nemes Bihar Vármegye által a' ſzent Kereſzt tiſzteletére, ſzenteltt gyógyítás Háznak (Lazaretum) melly nagy érdemű máſodik Allispány *Kazinczi Kazitczy Dienes*, és ezen tiſztelettel említett *Leutschák Ferentz* Atyai gondviſeléſek alatt tökélleteſségre hozattatott, 's melly remek jó tételt bár Országunk minden Nemes Vármegyéi követnének, ſegedelmére, és előmozdítására adott ezen biztos (Commiſſionatus) Lelki Atya, a' Teſtáló nevében 5000

A' Természet vizsgálás Tudományi. fl.
béli tapasztalásoknak ki-mutatására,
(pro producendis Experimentis Physicis) — — — 1000

A' hellybéli Káplányok jobb élelmekre — — — 7000

A' Nemzeti Oskolák bővebb kiterjeszkedésekre — — 10000

A' Cathechetának, hogy a' Katechismust tanúlóknak, a' Katholika hit Ágozattyának serényebb meg-tanúlására öszvöntt szolgáltassan — — 1000

Hagyott tehát boldog emlékezetű néhai NVáradi Kánonok *Püspöki Ferencz* ama számos sok jótéteményei kivűl, mellyeket az Emberiséggel még gyarló életének napjaiban közlött, az Irónak számvétele szerént negyvenhat ezer és hétszáz Rhénes forintokat, melly Istenes és idvességes tselekedete által nyilvánvalóságosá tette aztat hólta után, hogy koránt sem magának, hanem a' köz jónak éltt légyen. — Ezen áldott emlékezetű Pap Úrral, eggyütt a' Váradi Kánonokságra kineveztetett *Pray György* ki mindennémű Tudományoknak nemeivel díszeskedett igazán tanúltt, bőlts, és tudós férfiú vala, a' több nevezetes kiadott múnkái kivűl az Magyar Hazai Történeteket eleitől fogva, a' maga élete koráig jelesen jeggyzette, kiről ha többet környűlállásoson akarsz tudni, olvasd (RR. ac Magnif. D. Mich. Ant. *Paintner* Praep. B. M. V. de Rá-

tóth S. C. et R. A. M. a Conſil. et per Diſtr. Litt, Jaur. Reg. Super. Stud. Direct. — Vitae ac Scriptor. *Georgii Pray* (M. V. ſuccinctam Recenſionem ejusd. Syntagmati Hiſt. de Sigill. Reg. &c. praemiſſ.) —

1790dik Eſztendö December 10kén meghalálozván Posony Szabad Királyi Városban, hová gyógyítás végett mene NVáradi Lector Kánonok *Gánóczy Antal* ki ſzent Ágoſtonnak a' Lázár Szigetebéli Apáth Ura, a' SS. Theologiának Doctora, 's a' Római Árkádiai túdós társaság tagja vala, hellyébe Fölséges I-ső Ferentz Királlyunk *Kereſztſzeghi Gróff Csáky Láſzlót* a' Posonyi Collegiáltt Szenteggyháznak Kánonokságából a' Váradira által rendelte. — Hogy pedig Kánonok *Gánóczy Antal* is köz haſznoſon éltt légyen bizonyíttyák ezen állításnak valóságát, külömbféle általa írtt, 's közre botsájtott jeles Munkák, úgymint a) Prudentia humana, ſive Ars, qua Homo ſe, ſuasque Res feliciter provehere poteſt: Tyrn. 1760. et Poſon. 1777. — b) Diſſ. controv. Hiſt Theol. de uſu Calicis. Tyrn. 1765. — c) Diſſ. de S. Ladisl. Viennae 1775. — d) Episcopi Varad. Part. duae Viennae 1776 — e) Libellus caſtig. Varadini 1779. idem a, Cl. D. Jacob. Ferd. Nobili Pannoniae de Müller in Germ. Verſus. 1780. — f) Dispunctio Diatribae Georg. Pray Varadini 1781 — g) A' Sákramentomok Magyarázása ibid. 1779. — h) A' Credónak megmagyarázása

ibid. 1780. — Ezen 's több efféle jeles munkái által, hogy a' köz jónak előmenetelére és haſznára éltt légyen néhai bóldog emlékezetű NVáradi Kánonok *Gánóczy Antal* kiki nyilván kiveheti, ki egyébb eránt minden ſzerezményeit és vagyonnyait a' Nevén lévő és élő Atyafiai között a' Teſtamentomában nyilván kitett kötések ſzerént feloſztattatni rendelte. —

1791ben October 4kén meghalálozván NVáradi Kánonok *Finánczy Ignátz*, ki elébb a' Jéſus Társaságának ſzenteltt férfia, 's a' Nevendékeny Iffiúság nevelés házának kormányozója (Convictus Regens) annakutánna NVáradi Plébánus vala, a' melly hivatalából a' NVáradi Káptalan Papi Uraságára emelkedett, 's ki az Irónak is első gyermekségi Eſztendejétől ſzámlálván egéſſzen addig, a' mikor a' Budai Univerſitásra Törvény tanúlás végett 1779ben küldettetett, nevelő jó Atya vala, ennak hellyében következett *Gyoroki Edelspacher Miklós* előbb a' SS. Theologiónak Római Doctora — Nagy Bányai Plébánus, és Szathmári Fő Esperest, kinek háza a' Papi Renden lévő útozóknak közönséges ſzállása, az aſztala pediglen minden Karon és Renden lévőknek ſzabad tetſzések ſzerént mindenkor kéſzen vala; ſzíveſen látván elfogadván 's megemberelvén minden időben ſzámos vendégeit, a' kikben kiváltképpen gyönyörködött, innen történtt vala, hogy nem tsak a' Káno-

nikális, de a' maga ősi Jószági szép jövedelme is, mellyel valósággal széppel birtt, ezen tzélra elköltödnék: — hagyott ő azomba az Atyafiainak számára, és a' szemérmes szegények segítségére szép summa pénzt, a' mellynek 's azok között mérték szerént való felosztását, mostani érdemes Székelyhidi Plébánus, házi biztosára *Katona Györgyre* bizta vala, ki is igaz egyenes emberiséget igen érző szivéről, és jó lelkéről minnyájok által igen ismeretes lévén ezen reábízotságot híven véghez is vitte.

1792ben Augustus 23kán meghalálozván a' Római szent Birodalmi Nemes *Ehrenfelsi Gáspár Pál* a' Bóldogs. Szűznek Lucentiai Apáth Ura, a' NVáradi Káptalannak Kántor Kánonokja, és Generalis Vicárius, hellyében következett 1795ben *Riethaller* vagy *Rétallér Mátyás* ki annakelőtte a' Fölséges Magyar Hellytartó tanátsnál a' kiadandó könyveknek megvizsgálója (Revisor Librorum) 's annakelőtte a' Jésus Társaságának szenteltt Szerzetes Férfia, és sok Országok' Oszlopáivá váltt N. M. Góffi Familiák Tsemeteinek gondos jó nevelője, s számtalan nevendékeny Ifiúságnak oktató 's tanító Elöljárója vala. — *Ehrenfelsi Gáspár Pált* pedig a' mi illeti, ő legelőbbszörr is köz katona vala, a' honnan maga jeles viselete által a' Cs. Kir. Német Testőrző sereghez mint Tiszt vétettetvén, Németországi Nemességet nyertt, 's magát a' Tudományos

dolgokra adván, első vólt, a' ki a' Nagyszombathi Universitásnál a' Politica Tudományokat kezdette tanításssal előadni, innen Papnak rendszerént felszenteltetvén, előbb a' Collegiáltt Posonyi Szentegyháznak Kánonokjává lett, a' honnan is későbbre a' N. Váradi jobb jövedelmű Kánonokságra által tétetődvén, felettébb sok jót tett az emberiséggel, úgymint az igyekező munkás Polgárságnak gyakorta feles summa pénzt az interesnek elengedésével költsönözött, melly szerént, a' mellett, hogy ő nékie a' pénze az adósok által köteles báláadással meghozattatott, a' jámbor NVáradi Polgárok közzül ez úton sokan bóldogúlának, 's ezen jóttévő Pap Úrnak hamvait ez napságig is áldani nem szűnnek. — Az ő költségén épűltt fel a' NVáradi Irgalmas Barátok (kiket *Gyöngyösi* mint megmondám alkotott) házának ama legkiesebb 's legnagyobb része, melly az útzára néz, az alatta lévő nagy Patika házzal, 's az általa alkotott hat betegi ágyokkal eggyütt; melly rövid és summás leírásból lehet ezen áldott emlékezetű Pap Úrnak halmozott érdemeire figyelemmel tekínteni. —

1800dikban Aprilis 10kén kimúlván ez árnyék világból N. Váradi Kánonok *Kiss Mihály*, a' szent Gábor Archangyalnak Gáborjányi Apáth Ura, 's ezen Szenteggyháznak Fő Espereſtye (Archi Diaconus Cathedralis) hellyében a' Posonyi collegiáltt Szent-

eggyházi Kánonokságból általlépett *Hallerkői Gróff Haller Ferentz*, kit e' végre Fölséges IIdik Ferentz Királyunknak boldog emlékezetű *Pókateleki Konde Miklós* Püspök ajánlott, mint eztet az Író akkoron Fölséges Apoſtoli Királlyának óldala mellett udvarolván, midőn az áldott emlékezetű Püspök, az nékie ujjonnan kegyelmeſen adatott Nagy Váradi Püspökségnek megköſzönéſe végett Cs. Kir. ő Fölségénénél hív jobbágyi alázatoſsággal megjelenne, ſzemélyesen tapaſztalta, es hallotta: — Legközelebb említett *Kiss Mihály* az Keſſerűi Plébániát három Eſztendőkig adminiſtralván, a' Böltselkedés két oskolákat (Logicam et Phyſicam) a' Nagy Váradi 's néhai *Zajezdai L. B. Patachich Ádám* Püspök által alkotott Lycaeumba tizeneggy álló Eſztendőkig tanította, kinek jeles tanítása ideje alatt vólt ſzerentséje az Írónak is 1777. és 1778dik Eſztendőkben ezen Böltselkedés Tudományt tanúlni, több tanuló Társaival egyetemben, kik közzűl vala a' moſtani Görög Katholika eggyesűltt hiten lévő *Vulcán Sámuel* Püspök, — N. Váradi nagy érdemű Plébánus *Thezárovits Gábor*, és a' Belényeſi Járás Alespereſtye, 's magyar Csékei Plébánus *Karlovits János* 's több effélék, melly időben *Káts Iſtván*, máskép *Bukovecz* néhai Várad Velenczei Plébánus, a' Böltselkedés Tudománynak rend ſzerént való Doctora, tanította a' Mathesist; és ki

némelly nevezetes Munkáiról is a' Hazánkban jól ismeretes: az ő találmánya ama Magyar Orſzág kórmány formájának terméſzetét magában foglaló Deák vers: — *Unaque Gens, unusque Regens, ſnb Rege triuno, Unius in medio, Regna triuna manent:* mellyet magyarúl imigy fordított: *Törvény Király nélkül, mint világ nap nélkül, Király Törvény nélkül, mint Nap fénnye nélkül, Nép előbb teſz Királyt, s Király aéppel Törvényt: Királynak Törvény ád: Nepnek Király reményt:* — Ezen tanítás ſzékből (ex hac Cathedra) a' Nevendékeny Papság Házában, mellynek eggyſzer'smind Fő Kórmányozója vala, öt Eſztendők elforgása alatt, a' SS. Theologia tanításája általvitett: a' hol ſzintég köz haſzonnal munkálódott *Kiss Mihály*, innen a' Püspöki nevű; a' honnan a' Nagy Várad Olaſzi Plébániákra általvitetődött, méglen Kánonokságra érdeme ſzerént emelődött. — Örök emlékezetűl hátra hagyta ama Magyar nyelven írott nevezetes munkáját, mellynek Czímje: A' MELIÁNUS GNATERETH PAISÁNAK MEGRONTÓJA, mellyet írtt KISS MIHÁLY Nagy Váradi Kánonok M. DCCXCIX. Eſztendőben, Peſthen, Nyomt. Trattner Mátyás betűivel in 8-vo maj. és a' melly munkájával az Írót mint hajdani kedves, és igen kedveltetett Tanítvánnyát megis méltóztatott emlékezetnek okáért ajándékozni: — Nyugodjon az Úrban.

Kalatay Xavier Ferentz halála után, (ki Teſtamentumának végrevivőjévé (in Executorem) Cs. Kir. ő Értzhertzegsége, Orſzágunk Nádor Ispánnya *Jóſeff*, Királyi Tanátsoſt, és ezen Váradi Királyi Akademia Főkórmányozóját *Tokodi Györgyöt* önként való kegyelmes indúlattyából, úgy más egyébb Commiſſiókra is több ízben kinevezni méltóztatott,) öt eſztendőkig, 's a' melly idő azon felűl múla, maradott üreſen a' N. Váradi Püspöki ſzék, a' mellyre annakutánna ſok ſzenteggyházi és polgári érdemekkel tellyes *Pokateleki Konde Miklós* 1800dik Eſztendő Aug. 16kán Fölséges Urunk által kineveztetett, ki annakutánna a' következett 1801dik Eſztendő Apr. 18kán Püspökiben a' Nagy Hétben a' Szent olajat (Santum Chrysma) felſzenteléſſel elkéſzítvén, Aprilis 21kén nagy pompafénnyel a' kórmánya alá bízattatott Váradi Anyaſzenteggyházban, a' köz örömérzés és kiáltáſok között mélly tiſztelettel elfogattatván, bévitetett; — de minekelőtte ezen béiktatását környűlálláſoson lerajzolnám, tanátsosnak véltem ezen nagy és igaz méltóságú Fő Papnak eredeti ſzármozását, 's példás élte viſeletét e' következendőképpen előadni:

Poka Teleki Konde Gáspar, eggy magyar Fő Nemes vala ennek édes Atya, kitől is, és Borbála Anyától a' Csaloközi Szigethben lévő *Felſzer* nevezetű Helységben ſzületetr. — Cyermeki eſztendeit a' Jeſus

Társaságának szenteltt szerzetes Férfiúnak, 's jó Lelki Atyának *Csobanczi Józseffnek* bölts nevelése és gondviselése alatt a' Posonyi Gymnásiumba tőltötte, 's alig hogy a' szelídebb Tudományoknak megtanúlásán nagy előmenetellel általméne, a' világi nevendékeny Papságnak, vagy is, mint mondatik, kis Papok számába bévétetődött; onnan a' böltselkedés és Theologica Tudományok megtanulása végett Nagy Szombatban, 's az ott akkoron állott veres kis Papok Nevelés Házában (ad Seminarium rubrorum) vitetetett, mellyeken szintég ditsőségesen által haladván, a' Lelkek gondviselésére *Szent Mária* Mező Városban mint Káplány küldettetvén, abban eggynehány Hólnapokig dítséretesen forgolódott, 's Papi kötelességében híven és serénnyen eljártt: — A' Káplányságból a' *Csötörtöki*, hol eggy esztendeig, és eggy két holnapokig; 's annakutánna a' *Baari* Plébániákra küldettetett, ott is tizenhárom egéssz Esztendőket eltöltvén, Szepesi Kánonoksággal megtisztelteteett.

Ezen fényes hivatal elnyerése alkalmatosságot nyújtott 's útot nyitott nékie több érdemtételre, mellyel is úgy a' Papi, mint a' világi közjónak előmenetelére köz haszonson éltt vala: — Ugyan is béhozattatván Országszerte az Urbarialis Conscriptio, 's a' Királyi Commissio által *Pókateleki Konde Miklós*, mint Szepesi Kánonok ennek mun-

kálására különösön meghívattatván, aztat köz elégtétellel végezte, mint ennek valóságát a' kegyelmes Királyi adomány Levél bizonyítya. — Onnan a' Bőld. Szűznek de Candelis Apáth Urává tétetődvén, mint az 1800dik Esztendő Aug. 16kán kőltt Királyi kegyelmes 's a' Váradi nyertt Püspökségről szólló Levél (Diploma) bizonyíttya, a' Nevendékeny Papság Pazmányi Collegiumának Fő Kórmányozójává rendeltetett, a' hol halmozott érdemei után az Érseki Esztergomi Káptalannak lön Tagjává, s oda való Kánonoká: 's nem sokára bóldog és ditső emlékezetű Esztergomi Érsek és Kárdinális Némethujvári Hertzeg *Bottyáni Jóseff* Ország Primássa ő Eminentiája a' Kánonikális Visitátiónak megtétele végett, őtet maga mellé választván, óhajtott jó folyamottal foglalatoskodott abban, és külömbféle Papi Commissiókra a' Királyi Fölség által kineveztetvén, azokat ő Fölségének tökélletes kedvetőltésére, 's megtetszésére végezte. Melly jeles tettei által *Kondénak* nagy érdemű 's fenyes neve a' ditsőség súgáraival naponként jobban és inkább terjedvén, 's úgy a' Törvényes mint a' publico politicum dolgoknak mellyebb ismeretségében béjuttván a' Pesti Királyi Táblának Praelátussává kineveztetett, 's midőn itten is, mint egyebet mindenütt, úgy nagy elmeségének, mint nagy és igaz Lelkűségének nyilván való jeleit minden előfordúltt alkalmatosságokban

kimutatta vólna, az érdemlett mélly tiſztelettel említett Praelátuſſa, áldott emlékezetű Primás és Kárdinális Hertzeg *Bottyáni Jóſeff* ő Eminentiája maga Suffraganeuſsának, 's az egéſſz Eſztergomi Kerületben Generális Vicáriusnak tette és kinevezte őtet.

Így lön ő felſzenteltt Belgrádi Püspök, és a' Fölséges Septemvirális Táblának Aſſeſſora 1791ben és minekutánna már ez előtt is az 1790ben tartatott Országh közgyűlésében, a' Királlyához tartozó hűségét, Hazájához ſzeretetét, 's annak ősi Törvényeinek óltalmazásában buzgóságát nyilván minden előfordúltt alkalmatoſságokban bébizonyította vólna, méltó tekintetben vévén Cs. Kir. ő Fölsége, moſtan uralkodó IIdik Ferencz ſzeretett Királyunk, édes Hazánknak jó Atya, 's az érdemeknek vóltaképpen megismérő jutalmazója, méltónak találta arra, hogy az ő bölts, igaz, és ſzent kórmánya alá a' Nagy Váradi Püspöki Megyét bízná, 's arra kinevezné, a mint is már mondám 1800dik Eſztendőben Aug. 16kán ki is nevezvén, a' következő 1801dik Eſztendő Apr. 21kén Püspökibűl, hol az Írónak vóltt ama kelemetes ſzerentséje, ezen nagy érdemű és Fő méltóságú Püspököt, a' Nemes Vármegye Karjainak és Rendjeinek, úgy nem külömben a' Váradi ſzámos Nemeſség nevében tőlle kitelhetőképpen mint a' kiküldetett követség előljárójának illendőűl

megköſzönteni, ékes, ſzelíd, és jó válaſzt adván azonnal üdvezlő beſzédjére a' követségnek az béiktatandó Fő Lelki Páſztor. — N. M. néhai *Darabanth Ignátz* a' Görög eggyesűlt Katholikus N. Váradi, és *Kőſzeghy Laſzló* Csanádi Püspökök, 's ſzámtalan minden Karon, Renden, és Nemen lévőktől édes örömérzés, és kiáltáſok, 's ſok rendű köſzöntéſek között a' nagy Templomba, mint Jegyeſének ſzent lakhellyében nagy ünneplés pompával bévezettetett: Megtiſzteltetvén Kánonok *Jedlitska Antal* ékes, fontos, és velős beſzédjével a' Káptalan nevében, mellyre az áldott jó Lelkű Püspök úgy nékiek, mint minden Karon, Renden, és Nemen lévőknek ſzólló, oktató, 's igen ſzívreható heſzéddel feleltt. — Ezen ünnepi pompa után a' nagy ebéd következvén, ſzámtalan verſek ezen Fő Papnak tiſzteletére, 's az ő béiktatás napjának örök emlékezetére oſztogattatának, mellyeket ama túdományos vóltokról nevezetes Férfiak akkor Honorarius Kánonok *Vass Nepomuk János*, — *Keſzthelyi Láſzló* és *Szóltsányi Erneſt* Piariſta Szerzetesek. A' N. Váradi Gymnáſium Exhortátora, 's ezen Megyebéli ſzenteltt világi Paja *Illei Takáts Károly*, úgy *Kereſztúri Jóſeff Aloyſius* Hiſt. Profeſſora, ki ékes verſeit ezen Chronoſticonnal végzette:

nICoLao konDe pIo ſaCro ChryſtIano antIſtItI, agIte sVperI VIta Larga DetVr, atqVe Corona! fLoreat paX, refLoreat Integra reLIgIo, bonI paſtorIs aVspICIo.

Így többek is úgymint *Tertina Mihály* az ékeſen ſzóllásnak, és *Eöſzy Jóſeff* a' kötött beſzédnek ezen Királyi Akadémiában érdemes Tanítói, a' legmeſterségeſebb 's ékeſebb verſeket örömeſt kéſzítvén, igaz ſzívvel nékie béajánlották, 's több máſok.

Mihellyest *Konde* a' Püspöki ſzékében béültt, azonnal több Papi es világi foglalatoſságokhoz kezdett; úgymint ezen 1801dik Eſzt. Majus 10kén Csanádi Püspök *Kőſzeghy Láſzlót* ő ſzentelte, és a' Jegyeſsének Szentegyházában Tömösvárot bévezette. — Úgy ugyan azon Eſzt. November 15kén *Miklósi Ferentz* válaſztott Bidúáni Püspököt, az Egri Megyének Suffraganenſsát, az Egri Káptalan Nagy Prépostyát és Generális Viçáriuſsát ö ſzentelte fel, kinek is *Balóghi Jóſeff* Egri Megyebéli Pap, érdemlett tiſzteletére a' felſzenteléſe innepére ékes Ódájával kedveskedett, mellynek is ez a' kezdete: *Oh kegyes Silo! mikoron vizek még, folyni nem kezdettek, Hegyeink nem álltak, ſemmiségben voltt az egéſz világ még; már Te ſzülettél* 's a' t. *Silo* által érti a' *Meſſiást* Móſes 1. Könyv. 49, 10, a' Zsidó betű ſzerént. — 1802ben *Szentgyörgyi Horváth Sigmondot* a' Békés Vármegyei

Főispányi ſzékében mint Királlyi biztos (Commiſſarius Regius) béiktatta *Püspök Konde Miklós* mellynek alkalmatoſságával ezen Munka jött napfényre: — *Ad FRANCISCUM II. Hungariae &c. &c. Regem Auguſtum, cum Bello gallico compoſito Sigismundum Hormáth de Szentgyörgy Békeſſienſis Provinciae Supremum Comitem eſſe juſſit* 1802. *CARMEN ad ipsa ſolennia Inaugurationis ejusdem Supremi Comitis ablatum* Per Ladislaum Keſzthelyi e Sch. Piis Gymnaſii Debreczinenſis Localem Directorem: Typis Debrecinenſibus per Michaelem Szigethy Typogr. — belűlrűl

ODE

Dicolos Diſtrophos.

Compoſitis Auguſte, furoribus undique belli pax trepidos recreat.

Pax velut obriguam, avulſamque a Corpore mentem colligit, ac reficit.
Pax trepidantem Animam, Civisque ac militis uſti excitat, et renovat.
Sanctius aut melius, quid Te facere ergo decebit Dive Vir Imperio?
Quam rebus pacis divinam impendere mentem, pacemque conſpicuos.
Ornare, et meritis attolere honoribus, 's a't.

A' Békés Vármegye Főispányának béiktatásáról haza érkezvén, ezen jó *Lelkű*

Konde Püspök azelőbb *Báró Devinſzi* 's annakutánna *Auffenbergi* Magyar gyalogság ezeredjének lobogó Záſzlóját, az akkori Brigadiros *Vilhelmi Villenſtein* Generalmajórnak — *Oberdorff* Oberſternek — *Hayer* Obriſtlieutenant — Báró *Búbna* Major jelentésekre és kívánságokra ő ſzentelte meg, melly Záſzlót igen ékesítették Római ſzent Birodalmi Széki ſzületett *Gróff Teleki Katalin Borosjenői Tisza László* és *Szerdahelyi Szerdahelyi Ágnes* — *Roglaticzai Miskoltzi Farkas* jó Hitveſſeinek, 's érdemes Mátronáknak arany ezüst 's egyébb drága kitűzésekkel kéſzített kézmunkái: — tovább hogy a' belső városban lakó NVáradiaktól távúllatska lévő nagy Templomhoz való úton könnyítene, kővel kirakott, 's hidakkal hellyenként feloſztott egyenes útot a' várostól egéſſz az új épűletig ſaját költségén kéſzíttetett, mellyért most is áldattatik, 's azon út ez napságig Konde úttyának (Via Kondeiana) neveztetik, 's neveztettni fog mindenkoron. — Ő a' Püspökség Juſſainak viſſza ſzerzésében, védelmezésében, 's az gazdálkodás minden réſzeinek rendbe és hellyrehozásában, a' Szentegyházi rendtartásnak hellyreállításábau (melly különöſsön a' ſzívén feküdött) fáradhatatlan vala; — a' Püspöki kies Lakhellyet (Reſidentiam) bötsületes, haſznos, és ſzükségeſen megkívántató házi butyorokkal (Mobilibus demeſticis) nyóltz ezer Rhénes fo-

rintokig felkéſzítette, a' *Gánóczi* Könyvtárjából, a' Püspökség réſzére, minthogy az előljárói a' magokét elvitték vala, könyveket ſzerezzén új Könyvtárnak felállításában kezdett foglalatoskodni; mellyet azon néhai *Gróff Kornisi* ſzőllővel és azon lévő kies Olaſz formára alkotott épűlettel eggyetemben N. M. *Darabanth Ignátz* az Görög eggyesűltt Katholikus Püspöktűl hat ezer Rhénes forintokon megvévén, s' Püspöki ſzékben következendőknek ingyen által hagyott: az nevendékeny Papság új nevelés házának felállítása végett feles ſzámú ezer téglákat parantsoltt égettetni, 's a' Plébániáknak jobb, és könnyebb élelem módjáról, 's azok fizetésének ſzaporításáról gondoskodni: — és valamint különös lelki buzgóságától indíttattván, a' Sátoros Innepen maga örömmel prédikáltt, úgy a' bőjt első hetének Vasárnapján 1802dik Eſztendőben a' Kánonikális viſitátiót nagy innepléſſel, 's ájtatoſsággal elkezdette. — 1801ben Sept. 23kán meghalálozván ama ſok jeles Írás maradványiról, 's kiadatott könyveiről nevezetes Kánonok *Pray György* Bold. Szűznek Tormovai Apáth Ura, és Békési Főespereſt, hellyében *Tokodi Iſtvánt* a' Dogmatica SS. Theologiának Doctor Profeſſorát, 's Váradi-Velenczei Plébánust, kit ſok és ritka jeles megismértt tulajdonságaira nézve igen kedvellett, Cs. Kir. fölségétől kinyerte ki is 1802dik Eſztendőnek Apr. 21kén *Költsei*

Kende Láſzló kis Prépoſt által a' Kánonikális ſzékben béiktattatván, ezen ſzerentsédjét az Iſteni gondviſelés — és Királyi kegyelem után, egyeneſen a' vele elfelejthetetlen jót közlött Fő Lelkipáſztora kegyességének a' minden Karon és Renden lévő érdemes gyűlekezet előtt igen ſzívreható ki fejezéſekkel tulajdonította, 's a' mint már az előbbeniekben jelentém, azon áldott emlékezetű Püspöknek képét moſtanság is nagy bötsben tartáſſal tiſzteli, 's nevét magaſztalni, hamvait áldani, 's rólla áhétatoſſan emlékezni életének végső elalkonyodásáig nem is ſzűnik. — De a' minthogy ezen hálaadatos Teremtményeiről, úgy az egéſſz Fő Lelkipáſztori kormánya alá Iſtenünktől bizattatott egéſſz NVáradi Káptalanról is örök emlékezetre méltóképpen gondoskodott *Konde Miklós Püspök:* — ugyan is Csáſzári Királyi 's Apoſtoli fölségünknek egéſſz hív jobbágyi alázatoſsággal és bizodalommal eleiben terjeſztvén ezen NVáradi Káptalannak mind eredeti régiségét, mind a' hitért, (mellyért a' hajdani Káptalánbéliek életekkel, vérekkel, 's annak kiontásával áldoztak több ízben) kiállott ſzenvedéſeket, mind pediglen a' Haza boldogságától nem kéméltt fáradozásokat, arra fordított pénzbéli gyűjteményeket, ahétatos és ſzent ſok rendbéli fundátiójokat, legközelebb pediglen a' legnagyobb veſzélyekkel eggybenſzövetkezett Franckokkal folytatott

három rendbéli háborúkban, kinyilatkoztatott bőv ſegedelmű kéſzségeket és buzgóságokat, melly az 1796. 1797. és 1800dik Eſztendőbéli Exactorális ſzámadás ſzerént tsak kéſz pénzben másfélſzáz az az 150000. Rftoknál többre rúg; ezen minden tekíntetben magát ſzer felett megkülönöztetett Káptalannak réſzére, különös megkülömböztető jegyet jutalomúl, és örök emlékezetűl kértt vala, mellyet 1801dik Eſztendő December 18kán a' ſzerént megnyertt, a' mint a' következő, 's maga eredeti ſzármozásából által vett kegyelmes Királyi Diplomának valóságos máſſa ſzórúl ſzóra kimutatandja.

Diploma Francisci II-di Auguſtiſſimi de Anno 1801. *ex originali rite deſumptum:*

Nos Franciscus Secundus Dei Gratia electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, &c. Rex Apoſtolicus &c. — — — Memoriae commendamus tenore praeſentium ſignificantes, quibus expedit Univerſis. Qualiter Nos benigno revolventes animo, quam ſalutare, atque decorum ſit, quantumve ſtabiliendis, et firmandis Regnorum noſtrorum Imperiis expediat, in augendum atque ampliandum Orthodoxae Religionis bonum promptiſſima quaeque conferre ſtudia, quo et Poſteritas laudabilia Praedeceſſorum ſu-

orum vestigia conspiciendo, ad parem virtutum prosecutionem erecta; gloriam hanc quasi simulacrum prae oculis habere possit; quo circa nihil unquam antiquius, nihil magis in votis habuimus, quam cultum Divinum, qua qua licet ratione promovere, et Eos, qui in Ecclesiis Deo iugiter famulantur, pro maiori fidelis populi aedificatione, distinctis honoribus et ornamentis exornare, condecorareque; quod ipsum Maiestatem nostram induxit, ut cum Magno Varadiense Latini Ritus unum inter antiquiora Capitula numeretur, peculiari quoque signo, seu honore exornetur, ut proinde devotus in Ecclesias Dei, propensusque in earum ministros animus noster eo magis eluceat, et hac ratione alii quoque ad propagandum cultum divinum extimulentur, ex plenitudine Potestatis nostrae Regiae, quam ut Rex Apostolicus exercemus, Eidem Capitulo Magno Varadiensi Latini Ritus id clementer indulgendum et concedendum esse duximus, ut actuales Eiusdem Capituli Canonici moderni, et Successores, signum de collo dependens palam, publice gestare possint, ac valeant, signum videlicet, sive Crucem octangularem, purpura infusa conspicuam, argentoque reductam, cuius centrum in orbis figuram locatum, flammulisque aureis, et argenteis inter brachia Crucis alternatim prosilientibus ornatum, in Antica quidem parte divum Hun-

gariae Regem Ladislaum equo insidentem, atque ictu Lanceae aquarum fontem e rupe a sinistris sibi obversa elicientem refert, in aversa autem Crucis parte primas seu initiales Augustissimorum Nostri Dilectissimaeque Consortis Nostrae Nominum inter se complexas aureas Literas F.F. M.T. cum hac atris Romanis Literis scripta Epigraphe FRANCISCI II. MARIAE THERESIAE II. PERPETUAE. MEMORIAE exhibet, signum igitur hoc sive Crucem praevia ratione circumscriptas figuras repraesentantem, de Clementia, et Benignitate nostra Regio Apostolica gestabunt Canonici Ecclesiae Cathedralis Ritus Latini Magno-Varadiensis, futuris quibusvis temporibus, e sericeo utrinque viridis, per latius medium vero violacei Coloris Ligamine, et ab hoc dependente Corona Regni nostri Hunpariae superius descriptam crucem, sive signum sustentatura; quemadmodum haec omnia in principio seu Capite praesentium Literarum Pictoris edocta Manu propriis, et genuinis suis Coloribus, depicta ob oculos intuentium lucidius posita esse conspicerentur, Eidem Capitulo Cathedralis Ecclesiae Ritus Latini Magno-Varadiensi benigne impertiti sumus, et contulimus: Annuentes et Concedentes, ut actuales Capituli hujus Magno-Varadiensis Latini Ritus Canonici amodo imposterum futuris et perpetuis semper temporibus eo-

dem ſigno de collo dependente, ex benigno Indultu noſtro, gratiaque noſtra ſpeciali clementique annuentia nti ſemper poſſint, ac valeant, Imo indulgemus, annuimus, et concedimus impertimurque, et conferimus harum noſtrarum Literarum ſecreto Sigillo Noſtro, quo ut Rex Hungariae Apoſtolicus utimur, impendenti communitarum vigore, et Teſtimonio Literarum. — Datum per Manus Fidelis noſtri nobis ſincere Dilecti Speatabilis ac Magnifici Comitis Caroli Pálffy ab Eredőd, Perpetui in Vöröskeő &c. &c. Aulae noſtrae, prout et dicti Ordinis ſancti Stephani Cancellarii in Archiducali Civitate noſtra Vienna Auſtriae Die decima octava Menſis Decembris Anno Dni Mimmeſimo octingenteſimo primo Regnorum noſtrorum Romani Hungariae item Bohemiae et reliquorum Ao Decimo.

Fronciscus m. p.
Comes Carolus Pálffy m. p.
Josephus Herovits m. p.

Látni lehet ezen kegyelmes Királyi Diplomából, ezen új külömböztető Jegynek mindennémű jeleit, melly ékes kereſzt formában elő adattatván, az eggyik réſzében a' lovon űlő ſzent Láſzló Királynak ezen NVárad Város alkotó Szentyének képét elő mutattya, miképpen a' lántsájával a' kőſziklából a' vizet ſzomjúhozó ſeregnek kibo-

tsáttya, ' a' máſik réſzén pediglen, Fölséséges II-dik Ferentz — és II-dik Mária Thereſia Cs. Királyi 's Apoſtoli neveit, az érdemlett örök emlékezetnek ſzentelve magában foglallya.

1802-dik Eſztendő October hónapnak 4kén 's. Cs. Királyi Fölségünk ditső Nevének innepe vala, azon örvendetes, és ditsőséges Nap, mellyben áldott emlékezetű *Póka Teleki Konde Miklós Püspök* nagy pompaféynyel a' Szenteggyházban, annak nagy érdemű Kánonok Tagjainak nyakokban azon ékes Kereſztet, a' nagy Misének kiſzolgáltatása után függeſztette, tartván erről a' Szent Misét ſzokott áhétatos buzgósággal elmondó Püspök eggy ékes, ſzívre ható, 's jó renden fűzött Beſzédet, mellyre ezen N. Váradi Káptalannak nagy érdemű LectorKánonokja, *Jedlicska Antal* az egéſſz Káptalan nevében derekaſſan megfeleltt, 's mellyet Kereſzturi Joſeff Aloyſius könyvének második Réſze és Sectiója után következett az 3C, — és 3D jegyek alatt az 343 — és 345 levéllapokon lehet olvasni. — Midőn az áldott emlékezetű Püspök ezen megkülömböztető Jegyet a' Kánonok Uraknak ſor ſzerént oſztogatná, kinek kinek ezen ſzavakat mondá: *Accipe publicum Regiae Clementiae in Sacerdotale, cui adlectus es, Collegium Teſtimonium, et ore ac Animo continuo exprime, quod Pectore exhibes.* — A' ſor ſzerént következett Káptalan Tagjai pediglen

e' következendők valának: — *Gróff Sauer Cajetán* nagy Prépost, ki akkor az Orſzág gyűlésén vala, de a' kereſzt nékie megküldettetett. — *Jedlicska Antal*, Lector 's legüdősbb Kánonok. — *Költsei Kende László*, kis Prépost. — *Kováts Mihály* Kuſtos. — *Püspöki Ferentz*, Szenteggyházi Fő Esperest. — *Kereſztſzeghi Gróff Csáky László*, Békési Fő Esperest, ki akkoron a' nagy Prépoſtal eggyütt mint a' Káptalan réſzről kiküldetett követek, Poſonyban foglalatoskodának. — *Gyoroki Edelspacher Miklós*, Kraſznai Fő Esperest. — *Rétallér Mátyás*, Szólnoki Fő Esperest. — *Hallerkői Gróff Haller Ferentz*, — és végtére akkoron ezek között legiffiabb Kánonok *Tokody Iſtván*. — Kik közzűl

1803dik Eſztendőben Febr. 17kén *Kováts Mihály* meghalálozott, a' ki a' Szőllősi Szenteggyháznak, mellynek a' Kánonoksága előtt Lelki Páſztora vala maga Misemondó ékes Papi köntöſeit, A' Váradi Anyaſzenteggyháznak pediglen az Elefánt tsontból meſterségesen kifaragott Idvezítő Megváltónknak Kereſztyét általhagyta.

Ugyan azon 1803dik Eſztendő, October 13kán meghalálozott azon Káptalannak kis Praepoſtya *Költsei Kende László*, ki a' Furtai Templomot, Oskolákat, és Plébániát a' maga kis Praepoſtsági jóſzágában tökélleteſségre vitte, 's meggazdagította: úgy a' Csicseri Templomot Ungh Várme-

gyében, az Aſzalovit vagy is Aſzalait Borſodban: Fehér Gyarmathit és Csekeit Szathmárban: Szokollyit Szabolcsban, 's az Alpári Templomokat Bihar Vármegyében; az eldűléſtől 's elpuſztúláſtúl megmentette; 's a' N. Bihar Vármegyének Háza előtt, (melyben köz Gyűléſek tartatni ſzoktak) régen fentálló, de már az idők moſtohasága régisége miatt hanyatlani kezdett Bóldogságos Szűz Anyánk kő oſzlopának újjítására 's ékesítésére jó ſummátskát hagyott, 's melly ſummához az Teſtátor Úrnak vér ſzerént s közellévő Atyaſia Királyi Tanátsos, 's több Nemes Vármegyéknek eggyik nagy érdemű Fő Tábla Bírája *Böltsei Budai Láſzló* is ſummás pénzt hozzátévén, tökélletesen végrevitettette ezen munkát, fundálván két ezen kő oſzlop előtt égő lámpáſt, 's eggyſzer'smind tartatván a' ſzegény tanúló Deákság által ſzombatonként a' Bdgos. Szűz Szent Anyánk tiſzteletére eléneklendő Lytániát, melly Iſtenes gondolkozás és tselekedet eggy Melchiſedeki rendű Férfiútól is elég példás vólna: hát eggy világiról mit ſzólljunk? —

1803ban December 13kán Iſtenes halállal kimúltt ez árnyék életből Iſteneſen éltt Kánonok *Gyoroki Edelſpacher Miklós*, a' Simándi Templomnak ſajáť költségén felállítója, kit az bőkezű 's adakozó virtuſſairól már az előbbeniekben leírtunk.

1806dikban Febr. 27kén meghalálozott Kánonok *Püspöky Ferentz*, kiről ſzintég, mint az előbbeniről, az általa úgy életében, mint hólta után tett jeles tselekedeteket, környűlálláſoson előadni igyekeztünk.

1803ban October 17kén néhai *Kováts Mihály* hellyében, a' Kánonokságot és Kántorságot nyertt *Klobuſitzi Kloboſitzky György* következett, ki már annakelőtte is a' Szepeſi Káptalannak nagy érdemű Kántor Kánonokja vala, ki ugyan azon Eſztendő Februarius első napján a' Nagy Váradi Nemes Iffiúság nevelés Házának kórmányát általvette, 's a' kiről több hellyeken az általa érdemlett tiſztelettel tellyes emlékezet megtétetett, ki hellyibe a' Kuſtoſságban *Kereſztſzeghi Gróff Csáki László* a' Kánonokságban pediglen, több Eſztendőkig Szalatsi, 's annakutánna Püspöki nagy érdemű Plébánus *Simon János* 1804ben Aprilis 12dikén következenek.

Ezen változások történtenek a' N. Váradi Nemes Káptalanba eggy réſzt boldog, és áldott emlékezetű *Pókateleki Konde Miklós* Püspök életében, 's más réſzt halála után, kinek a' Püspöki kórmányſzékében 1803ban October 18kán béiktattatott, kéréſe és akarattya kívűl a' Cs. Kir. Fölség által önnön Apoſtoli indúlattyából, 's Királlyi kegyeſségéből kineveztetett, 's kinek többſzöri illendő lekövetését ſem fogadta el Fölséges Urunk *Miklósy Ferentz* válaſztott Biduáni,

és felszenteltt Titopolitánusi Püspök, 's Egri nagy Praepost, kinek a' Nemes Vármegye, 's Nagy Váradi számos Nemesség neveiben *Bárand* nevű Bihar Vármegyében lévő Püspöki Hellységében, Követ társaival eggyütt eleiben menvén az Író, mint azon kikűldöttségnek Vezérlője, Ő Püspöki méltóságát Deák nyelven megköszöntötte, a' mint következik.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine Praesul, ac Praelate! nobis perquam gratiose!

Qui humili nuper, ac devoto, absentis ad absentem ILLUSTRITATEM TUAM, semel, iterumque directo, ac submisso sermone, promptum venerationis, ac Paritionis, Sacrae eminenti Personae TUAE Pastorali debitae obsequium, sponte testari fiducialiter perexi, idem iam nunc ipse, tum, ut illud novo firmare argumento, cum vero etiam, ut pro peculiari ea Gratia, et Benevolentia TUA, qua me jam dudum complecteris, meum quoque vicissim erga TE affectum, in effectu exhibere queam; en! in ipso quoque auspicatissimi, ad Regimen TUUM Pastorale procinctus limine, in occursum venio.

Venio in gratiosum conspectum TUUM Illustrissime, ac Reverendissime Domine Praesul! nec tantum qua servus, ac cultor TUUS ad cineres usque devotissimus; verum

etiam nomine primum Inclytorum Statuum, et Ordinum Comitatus noſtri, et deín Nominibus, ac in Perſonis copioſae, ac avitae Nobilitatis Varadinae, quam altis gratiis, et benignitati TUAE. — Illos vero, Tecum una, ad ſcopum, ac fines altiſſimos, omni virium ſuarum contentione collaboraturos, favoribus, ac benevolentiae TUAE in anteceſſum impenſe devoveo; ut vero ſincerum hocce, ac humile obſequium noſtrum, ceu grati in TE, reverentisque animi noſtri quoddam tributi genus gratiose admittere, me vero pro iis, in Corona adſtantium condeputatorum meorum, verba tantisper facturum, pro connata bonitate TUA paccatus exaudire digneris, TE precamur.

Omnis haec, qua late patet Illuſtriſſime, ac Reverendiſſime Domine Praeſul! Provincia Biharienſis gratulabunda perſonat, intimoque exultat gaudio, Status quidem, et Ordines quod principale commembrum ſuum a zelo aequitatis, et juſtitiae, ac a ſecundandis, promovendisque Monarchiae, ac populorum felicitatem conſtituentibus, firmantibus, ac ſtabilientibus intentionibus celebratiſſimum, — Ordo Equeſtris Protectorem gratioſiſſimum, — Status Civicus Patronum, et Fautorem benigniſſimum, — Plebs contribuens Populusque Plebeus Terreſtrem Dominum, ac rectius Patrem optimum, Grex denique fidelis ſuum Paſtorem zelantiſſimum, aſſiduis a Deo uno, et Tri-

no precibus exoratum, et ideo Divinitus sibi concessum, felicibus ad se avibus adventantem, in sinu, Gremio, ac Complexu suis demum coram reverendi gratiam felices sortiantur; — sed nec abs re.

Rumore enim eo, apud ipsum quoque vulgus percrebescente, qualiter eminens licet, ac conspicuum supremi Pastoris munus, quod humeris TUIS, multo ac longo labore, in vinea Domini exantlato lassatis, insupportabile censebas, quodve Augustissimus Imperator, et Rex noster vere Apostolicus, Divino afflante Spiritu, non tantum non petenti, sed ne somnianti quidem eatenus quidpiam, TIBI, motu, et instinctu propriis, sacro quopiam igne percitus, sponte detulit, probe gnarus, non per TE munus hoc licet sublime, sed per praeallatum officium, Sacram TUAM desiderari Personam, diu modeste, humiliterque identidem deprecatus sis, angebatur Publicum hujas plurimum, quod metum inter Te amittendi, ac spem obtinendi (nam non secus ac Regis, et Patriae Patris, in fidelem suam Gentem Hungaram, et Ecclesiam Dei sollicitissimi, ita et singulorum omnium nostrorum optimae expectationes, ceu quaedam firmissima Spei anchora, communisque omnium, ac singillativae felicitatis basis, in TE uno duntaxat concentratae defigebantur) fluctuabat, Publicum hoc eousque, quoad tandem TEMET Illustrissime, ac Reverendissime Do-

mine Praeſul! Altiſſimae ordinationi, ac diſpoſitioni Divinae, per hancque optime animatae voluntati, ac clementiſſimis juſſis ter Auguſtae Majeſtatis Caeſareo Regiae, TE quia intime novit, et dilexit, ideo ad praecelſum ſacrum hocce Subſellium in ſinu ſuo jam dudum deſtinatum eligentis, ſepoſitis quibusvis obicibus, ac deprecatione TUA nullatenus admiſſa, actutum, iterumque denominantis, incunctanter paruiſſe, TUAMque optime memoris, obedientiam victima plus eſſe, voluntatem Dei, et Regis determinio conformaſſe, ac ſequaciter Regimen Dioeceſeos hujus, per TE vel invitum, demum tamen aſſumptum haberi, non ſine ſvaviſſimo animorum, ſuorum junctim laetantium ſensu, ovantes intellexiſſent; Tunc

Tunc Illuſtriſſime, ac Reverendiſſime Domine Praeſul! quo prius TUI plus moerebant, et angebantur, communi dein quaſi, redivivo ſalutis ſuae nuncio excitati, ac recreati, ſuos incummulata ſolatia reexere animos, altiſſimo Deitatis adorando, ac ſummo Terrae Principis optimi venerando nominibus, ex imis cordium ſuorum benedicentes:

TU vero Ipse, hoc et aliis virtuoſis actibus, perrarisque TUORUM, in utramque Rempublicam ubertim teſtatis meritorum exemplis, praecordia ita perrupiſti, ut totos TUORUM jam antea necdum etiam viſus occupares animos, nunc vero jam omnium,

in TUAE lucis amplitudinem defixorum, oculos in TE unum converteres, omnesque in profundiſſimam TUI Venerationem pertraheres.

Trahit ſane eminentis, et conſpicuae Dignitatis TUÆ Sanctimonia — ſingularis in Artium, et Litterarum Promotionem Conatus — Inſignis in viduas, orphanos, et veros pauperes domeſticos Liberalitas — Incomparabilis in rebus gerendis Prudentia — Trahunt inquam publica congeniti TUI in Regem, et Patriam Amoris Documenta — TUA denique Humanitas, Lenitas ac Eruditio, Omnium denique, quae repetere prolixum foret, Virtutum TUARUM Ornamenta trahunt, ſpes noſtras tenent, alunt, et confirmant.

Unde adituro TIBI proximius Sedem Episcopalem, ad quam Divina vocatione jam dudum electus, ac ordinatus — Gratia Regia proxime accerſitus es — Auctoritate vero Pii ſeptimi nunc induceris, non Thura, et Odores cumulamus, ut Babyloniam olim petenti Macedoni veteres fecere, ſed omnia corda uno conclusa praeſentamus, quia omnia in TUO uno capienda confidimus, Bonum enim Paſtorem TE, a FRANCISCO SECUNDO Rege Apoſtolico, Domino Domino noſtro Clementiſſimo Eccleſiae Varadinenſi annunciatum applaudimus, tanquam e ſpecula proſpicientes, cum Feſtivis Inaugu-

rationis TUÆ Solenniis noſtram ſimul altius attolli felicitatem.

Quid enim aliud Tanta, quae ferventibus Deſideriis expetitam Gratioſam TUAM expectat Praelate, ac Sacerdos Magnae! Praeſentiam, Religioſi Apparatus Magnificentia? — Pontificiae Dignitatis TUÆ Cultus? — Proditura e Pomaeriis omnis ſexus, aetatis, et conditionis multitudo, niſi noſtram protendere, et annunciare videntur fortunam; variam ſcilicet magnorum in hac Cathedra anteceſſorum TUORUM cum Provincialibus benefaciendi Voluntatem in TE uno concentratam intuemur, ſuſpicimus, et aggratulamur. Imo —

Ipſi quoque muri Varadinae Civitatis, quae fundante Divo adhuc Rege Ladislao diu felix perſtitit, opulentiſſimaque nuncupata erat, Caput ſuum erigent, et a TUA Magnanimitate ea praeſtolantur emolumenta, quibus poſt ejectum Chriſtiani Nominis hoſtem, BENKOVICHII, CSÁKIORUM, LUSINSZKII, OKOLITSÁNYII, FORGÁCHII, PATATICHII, KOLLONICHII, KALATII, ac ipſius nuper KONDEII (quorum memoria in Benedictione) Omnium munificentia Urbem priſtino ſplendori reſtituere contenderat, quibus iſti, invitatam iſthuc nobilitatis frequentiam fundorum Donatione, Dotatione, Exemptione, largiſluisque aliis Beneficiis juvare, fovere, ac beare nunquam non adniſi ſunt, ut quantotius numeroso-

rum Nobilium Incolatu, Artes, Scientiae, Opificia item et Commercium, florere occiperent, ipsumque jam nunc Varadinum merito, inter cultissimas Hungariae Civitates numeraretur, audiret, et celebraretur. Sed

Non minora praeclaris istis Beneficentiae Monumentis, abs TUA in Nobilium Ordinem Propensione, Nobis pollicemur Benevolentiae Testimonia; talem enim nos in TE consecutos fuisse Antistitem gaudemus, qualem quidem mentes nostrae sibi effingere, at Coeli tantum nobis concedere potuerunt; et ideo

Votorum jam nostrorum facti compotes, nihil posthac ad Beatitatis Nostrae firmitatem desiderabitur, idque unum exinceps curae futurum est, ut eximia faustissimi, et auspicassimi Diei festivitas, solemnisque TUI Pastor Optatissime! Ingressus Memoria, a remotissimis etiam posteritatum nostrarum surculis Gratissima semper Recordatione observetur, ac Pia Mente in perpetuum recolatur.

Ego vero TUUM Illustrissime ac Reverendissime Domine Praeaul! Praelate, ac Sacerdos Magne, Vir secundum Cor Dei! in hac communi triumphantis Populi Laetitia ad Regimen Pastorale et Ecclesiam DEI, Honoribus Deiparae Virginis in Coelos assumptae, Magnae Regni nostri Apostolico Mariani Dominae, Hungarorum Patronae

dicatam, ad eandem Cathedralem Sacram Ædem, in qua in Antiſtitem initiari meruiſti, quod ipsum ſecuturi in eadem Regiminis TUI Omen non vane praesagiebat, Aditum pluribus non morabor, id unice meo, adſtantisque perinde ac abſentis, verbo Totius Nobilitatis Nomine precor, ut noſtrum devoventis Animi Studium reſpicere, nos protegere, ac complecti non dedigneris; — Supernum interim ex altis Numen, quo ſapientiſſimis Conſiliis TUIS adſpiret, TEQUE TEQUE Felicitatis noſtrae Decus Praeſidium ac Columen, pro Regis et Regni Salute — Eccleſiae Incremento — proborum Patriae Civium, ac probate Fidei Virorum Solatio, quam diutiſſime tueatur, ſervet, ac conſervet incolumem ita uno omnes Corde precamur, uno perinde ore edicentes, Illustrissimus, ac Reverendissimus Dominus Dominus FRANCISCUS MIKLÓSI, Dei et Apoſtolicae Sedis Gratia Episcopus Magno-Varadinenſis Noeſtoreos in Annos — ac poſt hos, ingratis ac vere Fidelibus, verorum Fidelium ſuorum Pectoribus (quoniam Virtuti Proemium aeternitas) etiam poſt Fata ſuperſtes, aeternum VIVAT.

A' Templomba pediglen az a' ki nem régiben néhai bóldog emlékezetű *Pókateleki Konde Miklós* Püspököt, ekkor *Miklósi Ferentz* Püspöki méltóságát ſzívreható, bölts,

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

ékes és velős Beszédjével a' Nemes Káptalan részéről megidvezlette, annak halmozott érdemeiről nevezetes, 's történhető halála után is jó hírében halhatatlaná maradandó, Nestori Lectori Kánonokja *Jedlicska Antal* kinek szintég érdemlett magasztalással elő említett Beszédje napfényt látott, kinyomtattatván itten Nagy Váradon, melly mind a' két rendű idvezlő Beszédekre jelesen megfelelvén az új Püspök, nyilván való igéretet tett a' felől, hogy minden igyekezetét szorgalmatosságát, és munkásságát a' fő Lelki Pásztori legelésére bízatott nyájának boldogítására, segítségére 's földi és örökké való üdvösségek megnyerésére fogja fordítani; a' mint is naponként abban foglalatoskodni méltóztatik: — Lector Kánonok *Jedlicska Antalnak* köszöntő Beszédje ekképp következik:

Illustrissime, ac Reverendissime Domine Praesul!

Quod a Deo ter Optimo, Maximo, quicunque sacratioris hujus loci ambitu continemur, ardentissimis votis impetrare contendimus, ut Ecclesiam hanc orbitate afflictam recreare, ac fidelem Provinciae nostrae gregem pusillum Patre destitutum consolari velit: id hodierna die singulari Numinis beneficio a Clementia summi terrae Principis cumulatissime consecuti sumus; dum TE

Illustrissime ac Reverendissime Domine Praesul! hic Praesentem ad capessenda Ecclesiae hujus gubernacula inauguratum, et laeti intuemur, et devoti veneramur.

Attigisti Sacerdos Magne! hoc Ecclesiasticae Dignitatis culmen, non importunis coram Throno altissimo sollicitationibus; non quodam faventis fortunae lusu; aut magnorum, ac Illustrium Virorum patrociniis; sed meritis TUIS, et quod aetate hac nostra prodigio simile videri potest, solius Augusti Imperio; non enim ignoramus, quam difficilem TE oblatis a Clementia Principis honoribus exhibueris; qua industria, et animi contentione eos defugere, ac fortunae TUAE cursum, ipsosque favores Regios sufflaminare conatus sis. At non sivit superna Providentia rebus nostris propitia, ut hic TUA TIBI e sententia, ut ut pia, cederent molimina, frustra designatas TIBI Ecclesiae Varadiensis Insulas declinare, frustra debita meritis ac Virtutibus TUIS dignitate Temet abdicare contendisti, parendum erat jussioni Regiae, sicque quod a Temetipso gratia Principis non valuit, impetrare debuit obedientia. O praeclarum, neque ad memoriam nostram visum exemplum! dum plurimi ad Fasces, ad honorum subsellia Maecenatum suffragiis suffulti velis, remisque contendunt: TU sponte delato Pontificali Solio renunciare, ac imminenti Vertici TUO Sacrae Tiarae, quantum per TE licuit, Ca-

put ſubducere non dubitaſti, relicto modeſta hac TUA renitentia illuſtri Chriſtianae demiſſionis, quod poſteri utinam imitentur, monumento. Atque iſtud eſt, quod TE veteris Eccleſiae Athletarum, qui e ſolitudine, e latebris ſuis ad Eccleſiae faſtigium inviti raptabantur, numero accenſet, iſtud eſt, quod mentem ſublimiori ſapientia imbutam, animum a faſtu, ab omni ambitione liberum, ac omnium virtutum ornamentis decoratum ad claram reponit lucem. Vidit haec ſapientiſſimus, juxta, et piiſſimus Princeps, cum TE Provinciae noſtrae Antiſtitem deligeret, vidit TE eum eſſe, in quo nihil ad ſalutem populus, nihil ad pietatem et Religionis integritatem Clerus, nihil ad tuendam Eccleſiae dignitatem ſummi quique ac infimi deſiderent, Vidit inquam haec, et qui fieri etiam potuit, ut quae alto in meridie poſita ſunt, non videret?

Quod ut luculentioribus palam reddam argumentis, ampliſſimus hic pateret campus, in quo divagari poſſet oratio, ſi per TE liceret ea vel ſtrictim memoria recolere, quae TE Regi, Patriae, ac omnibus gratum iſtoque, quo frueris honore, digniſſimum reddidere, dicerem enim, qua indefeſſa ſollicitudine, cum adhuc in minoribus ageres, in curando grege Dominico Apoſtolicos impenderis labores, dicerem ea, quae magnus ille TUUS olim Praeſul Carolus, cuius memoria in aeterna benedictione vi-

vit, neque unquam in terris interitura, quae inquam Vir ille oraculo etiam Pontificio vere Apostolicus in TE suspexerit, ut TE primum suae Cathedralis Ecclesiae Canonicorum Collegio adlegeret, ac subinde florentissimi senatus illius Praesidem, et Antesignanum institueret, dicerem, qua laude, qua TUI existimatione, quo progressu in quartum iam annum Eccleſiam Agriensem capite suo orbatam Vicaria potestate gubernaveris, quove zelo in vastissima illa Provincia supremi Pastoris vices sustinueris, dicerem inquam haec, ut ut parum disertus copiose: ni incompta dicacitate mea patientiam TUAM ad indignationem provocatum iri vererer. Vide Praesul Illustrissime! quam amplum de TUIS laudibus differendi campum, quam uberem meritorum TUORUM palam vulgandorum segetem TUA mihi modestia eripiat!

Ne itaque porro auribus TUIS gravis accidam, contraho vela, id unum patere, ut hunc dignitatis gradum, ad quem hodie promeritorum TUORUM suffragiis evectus es, non equidem TIBI, qui hos plausus has acclamationes, et praeconia aversaris, verum nobismetipsis, omnis enim gloria TUA ad nostram pertinet felicitatem, gratulemur. Quamobrem gratulatur cumprimis ac gaudio exultat haec ipsa aedes sacra, in cuius ambitu commoramur, quod Eundem, quem tertio ab hinc anno Pontificio charactere

initiandum hospitem excepit, hodie viduitatis suae luctum exuta, iam suum amplexari liceat sponsum, certa spe confisa, adeo sui amantem sinu suo fovere sponsum, qui decorem, gloriam, ac splendorem sponsae suae quovis impendio sit ampliaturus.

Gratulatur felicitati suae Collegium nostrum, gratulantur Universi, quos Supernum Numen potestati TUAE, curae, ac sollicitudini subiecit, illum sibi obtigisse Praesulem, qui sacrum Religionis depositum, Fidei suae creditum, omnium virium, atque ipsius etiam vitae, si necesse sit, dispendio tueatur, et conservet, qui omne studium suum, vigilias, curas, et labores saluti suorum consecret, quem nec vitae commoda, nec laborum taedium, neque negotiorum copia, aut varietas a gravissimo officii sui onere remorari possit. Quae ego dum tacita mente revolvo, videre mihi iam videor, vineam Domini Dei Sabaoth in terris hisce temporum iniquitate loliis, spinis, sentibusque respersam TE Illustrissime Praesul clavum Ecclesiae tenente, novam induere faciem, et ad pristinum reverti nitorem; cultum divinum ad legem SS. PP. et Conciliorum instaurari; mores minus castigatos ad frugem redire; libertatem vivendi, ac sentiendi ad rectae rationis officium restringi; animos non paucorum longa asvetudine in noxiis opinionibus obfirmatos expugnari;

obſervantiam Sanctionum Eccleſiaſticarum avito reſtitui vigori.

Felicem profecto ſenatum noſtrum, felicem provinciam, cui tanti Praeſulis gubernio, tam ſolliciti Paſtoris vigilantia, tam benigni Patris protectione gloriari poſſe conceſſum eſt, atque utinam noſtra haec gloriatio omniumque felicitas ſit diuturna, ſit perpetua, nec ante gregem TUUM deſeras, donec eundem Apoſtolicis TUIS ſudoribus beatae aeternitati praeparatum Ipse ſeros poſt annos bonus Paſtor ſequaris immortalitatis corona redimiendus!

Ezen Püspöki Méltóságnak kormány idejében fölséges Urunknak Apoſtoli buzgóságából, 's fölséges kegyelméből 1807dik Eſztendőben, mellyben a' Kánonokok ſzáma megſzaporodott, azoknak kineveztetéseket érdemlették — *Vass Nepomuk János* előbb ezen Szentegyháznak czímes Kánonokja, a' Conſiſtoriális ſzent ſzéknek Aſſeſſora, N. Bihar Vármegyének Táblabírája, a' böltselkedés Tudománynak ren ſzerént való Doctora, és a' NVáradi Királyi Tudományos kerületnek aligazgatója (Pro Director,) eggy negyven Eſztendőktől fogva a' Melchisedeki Rendnek ſzenteltt férfia, 's a' nevendékeny Iffiúságnak harmintzhárom Eſztendőktől ólta tanító kormányozója, ki a' köz jónak, köz haſznoson ſzenteltt, 's halmozott érdemeire nézve a' Kánonokságra emeltetését (mint

már megmondódott) mint a' jól vitézkedett férfiú a' borostyán koszorút már régólta meg érdemlette: — kivel eggyütt

Kánonoknak ki nevezödött *Leitschák Ferencz* a' Consistoriális szent Széknek Assessora, N. Bihar Vármegyének Táblabírája, a' Nevendékeny Papság Nevelés Házának Fő Kormányozója, és a' fundátiónális Kasáknak Administrátora, kit az Esztergomi Megyéből áldott emlékezetű *Konde Miklós* Püspök magával Titoknoknak (Secretarius) hozván, annak valósággal mindenekben jobb keze, szemefénye, 's szíve szerént való kedves Tanítványa vala; a' kiről ottan, hol a' Bihar Vármegyei Lazarethumról környyülállásoson íródott, az érdemlett tisztelettel való emlékezet megtétetödött. — Ezen két érdemes Szenteggyházi férfiak 1807dik Esztendő September 8kán a' minden Karon Renden és Nemen lévők számos gyülekezetében, köz és eggyes örömérzések között, ama többször tisztelettel említett *Jedlicska Antal* NVáradi Lector Kánonok által, (ki az elsőnek, úgymint *Vass Nepomuk Jánosnak* nevendékeny Papi Esztendeiben a' szent Theologiában tanító mestere vala) béiktatódtak, melly alkalmatosságkor sokaknak, 's azok között az Írónak különösön, az elő fordúltt, 's az béiktattak által előadott Nemes kifejezésekre nézve, alig lehetett vala öröm könyveit tartóztatni, a' midőn legfőképp a' bőlts, jámbor, 's kegyes jó nevelő

mesternek, a' neveltetthez viseltető tiszta szíves indúlattyát — 's amannak az áldott mesteréhez tartozó hálaadását, tiszteletét, 's szeretet buzgóságát költsönös, 's eggymást felváltó ékes Beszédjekből örömmel s örvendezésel érezték, mellynek tanúbizonysága, 's örök emlékezetnek okáért, a' szerént a' mint az Iró megjegyezhette *Vass Nepomuk Jánosnak* mint külömben is régen híven tiszteltt és szeretett Baráttyának feleletét előadni jónak vélte és ítélte e' szerént, a' hogy következik:

Reverendissime Domine Lector et Canonice!

Ex inusitato quamquam brevi solatio, quod in me hodie divina Providentia derivat, plane intelligo, quamtum sit, quod Augustissimi Principis Clementiae, quod optimi Praesulis gratiae, quod denique Virorum, quos coram Veneror, amplissimorum Suffragiis, me referre in acceptis oporteat.

Nam etsi quid esse videtur, quod Almae huic Dioecesi Annos omnino 40 — et in his 33. ipsos, cum formandae Pubi, tum utrique Reipublicae transcripsi, tamen, quod sacro huic Senatui adlegor, quod in sinu matris Locum, ubi lassum caput reclinem nanciscor, ingratus sim, nisi confitear, fructum tam honestum, mihi nesciam quid merito, at profecto pro Viribus merituro esse attributum.

Quapropter singulare hoc dignitatis Ornamentum, erit mihi perpetuo incitamento, ut si quid est in me Ingenii, siquid residui Roboris, omne id eo conferam, quo summi Principis, Patriae, Praesulis, sacri hujus, cui me devoves, Collegii, bonorumque omnium Votis respondeam.

Id quod dum sancte polliceor, rapit me TUA Reverendissime Domine praeclare Voluntas, qua Magister Discipulum, dignum ducis, quem sacro subsellio admoveas. Quo quidem Nomine gratias, quas referre minus possum, ago certe TIBI habeoque tam honorificas, quam qui vel maxime, nihil unquam Cordi magis habiturus, atque ut TUIS praeceptis excultus, TUIS Beneficiis ornatus, TUIS Exemplis animatus, TE ipsum in me exprimam, TUISque Vestigiis constanter insistam. &c. &c.

Leitschák Ferenczet pedig (kinek eggyenes szívét 's jó lelkét az egész köz jó tapasztalásból megismérte) szintég mint az előbbenit örömérzések kifejezésével igyekezett minden ki vele szólhatott tetézni, ikinek is mint nevelő majdan édes Attyok tiszteletére a' kormánya alatt lévő nevendékeny Papság — 's annakutánna Könyvnyomtató *Tichy János* eggyik alagyás — 's másik Óda Verseket szentelének, mellyekből némelly Darabokat megjegyzeni méltónak ítéltük, úgymint — az elsőben a' kezdete táján ezek:

O nos felices! omnique ex parte beatos!
assurgit sacri provida Cura Gregis.
Assurgit nostri recti moderator et aequi,
Franciscus Leitschák, sic voluere Dii.
Quo duce sacra micat Pubes, semperque refulget,
clarior et radiis promicat ipsa Patris.
Jure igitur primos Pubes sacra libat Honores
namque calet Radiis usque corusca Viri.
Quem Numen nitida Virtutum cote polivit,
Elogiisque auxit, Fama secuta novis.
Frons, oculi, Vultus, constans in Pectore candor,
tot Donis Animi nobilitata sui.
Quippe sagax Argus dum Clerum mente gubernat,
non strepitat Lingva, est livor ab ore procul:
Sic pius et solers errantes ad meliora
Exemplis stimulat, laedere quemque vetat
Mellea vox illi est, Charites cui Labra crearunt,
Hermem facundum credimus ore loqui,
Cui iucundum hoc est, quodcunque est utile nobis
qui praefert semper commoda nostra suis.
Francisci invigilat minimis prudentia rebus,
Ne possint sacro damna nocere gregi.
Erret si frater, dulci moderamine limat,
Et monstrat, quae sit recta tenenda via.
Sed minima haec laus est meritorum, docte! tuorum

Dum maiora micant rite dicenda metris.
Effusa in miseros nam quis benefacta revolvat?
Sudores crebros, quis memorare valet?
Et clarus meritis Pater, et moderator amande!
Qui fueras meritum dignus adire gradum.
Felices tanto, qui credunt commoda fulcro.
Et valeant tanto fidere iura viro.
Di Tibi iam faveant, quo sospite vivimus omnes,
Signaque pro meritis en! meliora cape.
&c. &c. &c.

A' *Tichy János* N.Váradi Könyvnyomtató által szenteltt Oda ez vala;

ODE

Honoribus Reverendissimi Domini *Francisci Leutschák*, dum in Canonicum actualem Cathedralis Ecclesiae L. R. M. Varadinensis installaretur. — demisse consecrata a *Joanne Tichy* Typographo, Magno Varadini. 1807. Die 8. Sept.

Mens felix, animi candor, vultusque serenus,
Intemerata fides, corque tumore carens,
Non constricta manus, ratio tam svavis agendi,
Eloquii nectar, vitaque cara Deo,
Justitiae studium, miseris stans porta recluſa,
Fama secunda TIBI cingula rubra dabant.

V. C.

A' V. C. Betűk alatt értsed *Vates Cituanus*, vagy is a' Czyttyai Versszerzőt: — ezen nevezet alatt pediglen sokszor illendőséggel előemlített T. *Patonyi Thadaeust* a' Seraphicus Szent Ferentz Minorita Rendjének Szerzetes Férfiát, 's a' *Nosztitzi Thurzói* Háznak Udvari Káplányát, a' ki valamint a' külömbféle Tudományok nemeiben, úgy különösön az ékes versszerzésben nagy előmenetelt tévén, úgy az alagyás, mint a' Lyricus versek, vagy is Ódák készítésében magát sokak felett megkülömböztette. — Eggyforma tudománya és könnyűsége vagyon nékie úgy a' deák, mint a' magyar Versek készítésében, mellyek közzül az 1807-dik Esztendőbe eggy nagy érdemű, 's példás életű Fő Nemes Mátrónának ditső Neve napjára szenteltt Verseit eggy rövid példának okáért előhozandom: mellyek is ezek:

Egy példás Aszszonyság, mint gazdag szőlő tő
Háza falai közt sokakat éltető,
Az asztala körül örömmel fiait,
Mint az olaj fának rendes fiatalit,
Szemléli, mellette midőn tíz Magzatok
Ragyognak, mint annyi fényes tsillagzatok.
Kik leszsnek *Noſztitzi THURZÓ* Úr Házának
Valaha oszlopi, 's a' Magyar Hazának.
E' gazdag szőlő tő, és éltető Manna
Te vagy *Jordánházi* Drága *KOVÁTS ANNA.*

Kinek Nevé Napja örvendetes legyen,
A' míg a' Nap, és Hold a' kék Égen megyen.
'S valahány méhetskék Hiblyának allyában
Rebdesnek termékeny Szitzil Orſzágában,
És állatok vagynak a' föld kerekségén,
Fűvek, és Madarak a' mezzők térségén.
Kévánom ſzámlálhass annyi víg Napokat,
És Úri Házaddal ſzentellyed azokat.
Végre az Egekben dütső ſzent Pátrónád
Által tételſen fel Fejedre koronád.

Ezen Remek példás életű Úri Aſſzonyság, melly Iſtenesen éltt, úgy meghalálozván, 1808dik Eſztendő Febr. 1-ső napján déli 12. órakor el is nyerte koronáját. — *Sok ſzázadok múlnak el, még eggy két illyenre találunk!* — — —

A' Deák Ódák' kéſzítésében T. *Hannulik Chyſoſtomus Jánosnak* a' kegyes oskolabéli Szerzetes Rendje rnppantt érdemű Férfiának, Romai Árkásnak, 's több feles ſzámú belső és külső túdos Társaſságok Tagjának, (ki is magát Horátiust a' legböltsebbeknek köz ítéletek ſzerént egéſſzen utól érttnek tartatik) példás nyomdokit derekaſſan látſzatik követni közelebb említett *T. Patonyi Thadaeus*; ama vóltaképpen túdos *Hannuliknak* mondom, kinek remek verſeit nem tsak édes Magyar Hazánk, hanem eggyütt a' külső, 's tőllünk legtávúllabb lévő Nemzetek is, méltán nagy betsbe

tartyák 's hónybéli kebelekben híven őrzik. — Ezen tiſztes, 's Iſten ſzíve ſzerént való férfiúnak ismét ditsőſséges nyomdokit majdan eléri, ugyan azon Szerzetes Rendnek még iffiúi felſzenteltt Papja *Aranyosi Chryſoſtomus János* (a' ki mint könnyen arányozhatni) alig ha nem az hajdani tiſzteltt kedves Meſtere érdemlett igaz tiſzteletének kimutatásáért, 's annak megerősítéséért válaſztotta, avagy a' Szerzetes Rendtől magának a' *Chryſoſtomus Szent János* nevet kérte engedtettni, mint ezen Szerzetes Rend, a' világban nyertt kereſzt nevet, máſſal ſzokta feltserélni; — valóban ſzerentsés az illyen jó tanítvány az ő jeles Meſterével! — és a' jó Meſter az illyen jeles Tanítvánnyával! —

De hogy Kánonok *Leitschák Ferenczneh* az említett NVáradi Könyvnyomtató *Tichy János* által ſzenteltt kelemes Ódára viſſza térjek, ime! emigy következik:

Huc adverte, tener quo notus halitu
Spirat lene ſub umbra, et coma frondium
Æſtivam vetat in ſole proterviam,
Dum TE carmine concino.
Nam ſeu, qua es ſolidus mente, ſcientiam,
Nectarque eloquii, ſeu placidas faces
Prospecto ingenii, carmine dignus es,
Æternaque nota, artifex
Quam ſignet Pario marmore; dignus es,
Quem tollat rapidis gloria brachiis,

Sublimemque citus rumor eburneo
Curru nubibus inferat.
Mytratique Patres quem ſibi vindicent,
Interqueeſſe ſuo Concilio rogent,
Quod TU VIR facili tempore fulcias
Rerum usu, ac ſapientia.
Quid nunc doctae iterum Lingvae opulentia
Fundes ingenui Pectoris impetu?
Ut ſic dulciloquum, grandeque Varadii
Cleri TE eſſe decus ſciant.
Cuius Pannonidum promeritas manus
Ornet quo citius divite Rex Pedo,
Ut ſint pauperibus portus, ut auguror,
Haec dum vota TIBI fero.
Tum FRANCISCE, meis Carminibus precor,
Vivas Neſtoreos incolumis dies,
Et cunctos ſuperes non ſine gloria,
Noſtrae Praeſidium lyrae.

Ugyan azon 1807dik Eſztendő Septemberben 13kán a' N. Váradi Kánonikális és kis Praepoſti ſzékben béiktatódott, a' Conſiſtoriális ſzent Széknek Aſſeſſora, a' közép Szolnoki Kerületnek alsó Espereſtye, és privilegiáltt a' Szilágyságban lévő Zilah Mezővárosnak ſok Eſztendőktűl ólta nagy érdemmel 's Lelki buzgósággal híven ſzolgáltt Plébánuſſa, 's a' Böltselkedés Tudományok Oskolájában az Írónak hajdani kedves tanuló Társa *Molnár Jóseff*, kit ismét, mint *Vass* Kánonokat, úgy eztet is, mint későbbi de tsak ugyan Tanítványát béiktatta Le-

ctor Kánonok *Jedlitska Antal* kinek ez rövid idő pontban, ſzeretett hajdani kedves Tanítványiban öröme miként nőttön nőtt légyen? lehet képzelni.

Ezekkel eggyütt nevezte ki Cs. Kir. ő felsége NVáradi Kánonoknak, a' Jeſus Társaſágának néhai Szerzetes Rendje ſzenteltt férfiát, *Mitternburgi Mitterpacher Lajost* az alsó Auſtriai Oeconomica tudós Társaságnak Tagját, 's ugyan azon Tudománynak az Peſti Univerſitásban már régolta köz haſznoson tanító oktatóját, kinek is az köz jó moſt is köſzöni azon ékes és haſznos Munkáját, mellynek Czimje: *Elementa Rei Ruſticne in usum Academiarum Regni Hungariae, conſcripta a Ludovico Mitterpacher de Mitternburg. Praesbyt. Membro Societatis Oeconomicae inferioris Auſtriae, et in Regia Scientiarum Univerſitate Budensi rei ruſticae Profeſſore publicó, Ordinario: Budae: Typis Regiae Univerſitatis Anno MDCCLXXVII. Partes duae:* — Ki is a' nálla legjobban tudva lévő okokra nézve ezen bár fényes és jó jövedelmű Papi Hivatalt, magáról illendőűl lekövette.

A' Deák Rituson lévő NVáradi Püspököknek és Káptalanbéli Uraknak ſor ſzerént következéseket eképpen elvégezvén, által lépek a' Görög eggyesűltt Katholika Hiten voltt, és az moſtan élő Püspökökre, és Kánonokra.

A' Görög eggyesültt Katholikus Püspökökről és Kánonokokról.

Kereſztſzeghy Groff Csáki Miklós N. Váradi Püspökségének idejében történtt, hogy a' nem eggyesültt Görög Hiten lévőknek ſzáma ſzerfelett ſzaporodván, 's az ezen Rituson lévőknek ſzámát nem tsak nagyobbitani, és terjeſzteni, hanem eggyſzer-'smind az előbbenieket a' Római Katholika Anyaſzenteggyház kebelében bévezérelni akarván, az akkori ſzentséges Római Pápának XIV. Benedeknek kijelentené, melly ſzükséges vólna ezen ſzent tzélnak elérése végett az eggyesültt Görög Hiten lévő Papoknak ſzámából eggy felſzentelendő Püspököt 's Fő Lelki Paſztort tenni, és kinevezni, kinek kórmánya alatt lévő Plébánuſok és Káplányok vele egyetemben az Úrnak ſzőllőjébe öſzvevetett vállal dolgoznának, 's ſerényen és ſikeresen munkálódnának, melly végett ezen Ritusbélieknek ſzámára előbb Templomot, 's annakutánna ékes házat, 's lakhellyet a' Nagy-Váradi Piatznak legſzebb ſzegletén ſaját költségén épitetett, és a' maga ſaját Püspöki jövedelméből Eſztendőnként 1500. Rftokat az új Püspöknek tartására ſzántt, és ajánlott; melly Apoſtoli buzgóságból eredett ſzent és dítséretes ſzándékát, 's eltökéllett akarattyát jóvá hagyván azon ſzentséges Pápa 1748ban megerősítette, kinevezvén czímes

Tegániai, és Suffraganeus az az Helytartó Nagy Váradi eggyesültt (Unitus) Püspöknek *Kováts Meletiust* mint *Gánóczy* Epp. Várad. P. II-dae pag. 436. és 455. — és RR. *Salamon* in Deſcript. Eccl. Varad. Mssta bizonyítyák:

Kováts Meletius vala tehát az első görög eggyesültt Hitenlévőknek Fő Lelki Páſztora, ki is különös Lelki buzgósággal, 's példáſon eljárván az ő felvállaltt Fő Papi hivatalában, a' Teſtvére Fiának *Kováts Mihálynak* Fölséges *Mária Thereſia* Aſzſzonyunktól Nemeſséget érdemlett, 's melly *Kováts Mihály* általa jelesen neveltettvén, elébb N. Bihar Vármegyének Szolga, 's annakutánna úgy ezen, mint N. ſzomſzéd Arad Vármegyének nagy érdemű Fő Tábla Bírája, 's eggy igen jeles, tanúltt, 's köz haſzonnal hivatalait folytató emberé lön, hagyván utóbbi Felesége N. *Cseh Magdolna* után maga után fiú, és leány neveletlen árva gyermekeket hátra: — meghalálozván 1770. eggynehányadik Eſztendő táján *Kováts Meletius* Püspök 1777dik Eſztendőben Fölséges *Mária Thereſia* valóságos Apoſtoli Királynénk azon kezdett vala gondoskoskodni, miként ezen a' Hiten lévőknek ſzámokra is nem csak új, és rend ſzerént való Megyebéli Püspökséget, hanem eggyſzer'smind Káptalant is állítana, 's e' ſzerént a' ſzent eggyesüléſt (ſacram unionem) előmenetelesítené; azért is 1775dik Eſztendő

9ber 17kén *Kováts Meletius* elhaltt Püspöknek hellyében eggy minden erkőltsökkel felruháztatott, külömben is Fő Nemes ſzületésű *Drágosy Moyſeſt* rendelte, és kinevezte: megtévén az ujjonnan állítandó Káptalanról is a' ſzükséges rendeléſeket.

1781dik Eſztendő Februárius 16dikán Fölséges máſodik *Jóseff* Csáſzár is, jóvá hagyván jó Lelkű Fölséges Anyának ezen üdvöſséges rendelését; jött a' Nagy Váradi Deák Rituſon lévő Katholikus Püspökségről, 's által ſzálla a' Belényesi Uradalom Birtoka Püspök *Drágoſsy Moyſesre* a' ſzerént, a mint ezen egéſſz rendeléſt környűlállásoſon előadja Kereſztúri Jóseff Aloyſius a' N. Váradi Püspökségről és Káptalanról írott Munkája II-dik Réſzének XIX. Tzikkellyében a' 165dik Levéllapon.

Az ujjonnan alkotott Görög eggyesűltt Kátholikum Káptalannak Tagjaivá kinevezteténck e' következendő Szenteggyházi érdemes Férfiak: úgymint: nagy Prépoſtnak *Aron Jakab*, — Lectornak *Simon János*, Kántornak, és Oskola avagy Ritusbéli Profeſſornak *Farkas György*, — Kuſtosnak *Horváth Nicetás*, — Kártophiláxnak *Beregi Pál:* 's ezen Kánonoki Személlyekből álla fel az eredeti kezdetében a' tiſztelettel említett Káptalan: —. Mellynek felállítása hogy e' ſzerént mentt légyen véghez, hol az ezen Püspökségnek Leveles Tárjából, hol a' moſtani nagy érdemű nagy Praepoſt-

nak *Farkas Györgynek* kinek ſzeméllyében mind a' két ritusbéli Megyék eggy halmozott érdemű Fő Papi Személlyt, ki ſzámtalan egéſſz, és réſz Hellységeket a' ſzent eggyesűlésre birtt, 's az üdvöſség úttyára térített, 's az egéſſz ſzent Íráſt, a' ſzent Atyák életével eggyütt a' magok nyelveire által, 's így ſzámtalan ſok jókat köz haſznoſon tévén, ezen első tsapatbéli Kánonok Urak közzűl egyes, 's egyedűl él, 's a' többiek már régólta az véget ſoha nem érendő valóságnak partyára Iſtenes életek' pályafutását elérvén által kőltözének, e' következő ſor ſzerént: úgymint: *Áron Jakabnak* és *Simon Jánosnak* elhalálozáſok után a' Kánonokságban, rend ſzerént következének *Vulkán Sámuel* és *Gódsa György*, és valaminthogy *Horváth Nicetásnak* a' Kánonokságban, úgy *Drágosy Moyſesnek* (ki eggy valóságos igaz ſzent és példás életet éltt, 's 1787dik Eſztendő Apr. 16kán az örökkön élő Iſteni Fölségnek imádandó ſzíne eleiben ez árnyék életből felhívattatott) a' Püspöki ſzékében kineveztetett *Darabanth Ignátz*, ki három Püspökök alatt Erdély Orſzágában remekpéldáson viſelvén a' Generális Vikáriuſságot, a' Cs. Kir. Fölség által 1788-dik Eſztendő Apr. 8kán Püspöknek kineveztetett, 's a' ki a' Római Pápai ſzent Szék Bulla nevű Levelét a' következő Eſztendőben N. M. *Bab János* Fogarasi Püspök által felſzenteltetvén, 's a' Püspöki ſzé-

kében rend ſzerént béiktattatván 16. álló Eſztendőknek elforgása alatt ezen az Iſteni fő gondviſeléſtől reája hízattatott eggyesűltt Görög Katholika Megyét nagy érdemfénnyel (ſzolgálván híven és igazán Iſtenének, Királlyának, 's Hazájának) kórmányozta.

Fölséges II-dik Leopold Csáſzártól és Királytól a' Káptalannyának hatodik Kanonokot is nyertt, melly hivatal *Magyar Simeonnak* (ki eggy ſokféle idegeny nyelvek, 's egyébb több nemű Tudományok isméréséről jeles ſzenteltt Férfiú vala) jutott, Ő a' hat Kánonokjai eſztendőnkénti fizetéſeinek öregbítését, 's az ſzámokra véendő Házoknak ſzerzésére tsak ugyan a' legfelsőbb Felsőségtől engedelmet nyertt vala, ő a' ritusbéli 26. Iffiaknak neveltetésére nézve, fundátiót tett, nevelésházoknak fordíttatván, a' Várad Olaſzi Vámhiddal által ellenbe lévő néhai Jeſus Társaſság Szerzetes Férfiainak Reſidentiáját, mellyet előbb néhai boldog emlékezetű Püspök *Drágosy Moyſes* Fölséges *Mária Thereſia* áldott Királyné Aſſzonyunktól a' Templommal eggyütt a' Kánonokjainak lakáſokra nézve nyertt vala. — De a' kiknek ezen *Darabanth Ignátz* Püspök, minekutánna új Városon különös Házakat vett vólna, az üresſen maradott Reſidentiát ezen Iffiak' Seminárjumává, vagy is Nevelés házává változtatta, hol moſtanság étellel, ruhával, 's minden ſzükségeſekkel kitartatván, közha-

ſzonra; 's minden jóban előmeneteleſen neveltetnek, ügyelvén ſzűntelen a' rend ſzerént való neveltetéſekre, eggy különös Férfiú a' Káptalanbéliek közzűl, mint majd továbbra említendem. —

Az ő életében a' Káptalannyában ezen változások történtenek, úgymint: meghalálozván Kánonok *Gódsa György* hellyében *Szilágyi Zachariáſt* kimúlván ez árnyék világból *Beregi Pál* hellyében *Pótsy Eleket* ismét tsak hamar az örökké valóságra költözvén *Szilágyi Zachariás* annak üreſen maradott ſzékében *Radnóti Jánost*, úgy *Magyar Simeon* kimulása után *Brán Simeont* Fölséges *Ferentz* Csáſzárunktól és Királlyunktól következőknek kinyerte; ő a' három legveſzéllyesebb Frantzia háborúk álkalmatoſságával ſaját költségén feles ſzámú katonákat állított, 's minden hozzátartozandó ſzükségeſekkel kitartott, ſzentelte pénzbéli ſummás ſegedelmét, ſegítette a' Cs. Kir. tábort, búzával, gabonával, 's minden kitelhető eleséggel, ő az érdemtévőknek jeles tetteit ajánlásával a' Királyi Fölség ſzíne eleiben kíſérte, 's a' vétkek kívűl üldöztetteknek ſegedelmére és vígaſztalására önkéntes közbevetésével és pártfogásával ſietett, a' Révi, Létai, Pótsai, Gyiresi Templomoknak hol felépítéſekre, hol megigazítáſokra 's újjítáſokra réſzéről is többekkel eggyütt ſegedelműl és ſegítségűl vala, 's a' Belényesi roppantt Templomnak fenék

követ letétetvén, ogéſſz tökélleteſségre vitte, 's a' Nagy Váradit kitsinyelvén, 's elrontattván, újjolag és nagyobbra kezdette épitettni, 's az eleiben előbb eggy nagy magoſságú, 's ékes formájú tornyot aranyos formákkal rézzel fedeztetve emeltetett 1800 dik Eſztendőben, mellynek eggyik óldalára, érdemlett örök emlékezetűl, ezen Eſztendő ſzámot kimutató ékes vers (Chronoſticon) tétetődött.

VIrtVte IgnatY sVrreXI praesVLIs aLta
aLtIor aDsVrgIt VertICe at Ipse Meo.

Namque Patris monumenta tenens, peto Culmine Nubes, is Locuples meritis fertur ad aſtra poli.

Ezen áldott emlékezetű 's nagy Lelki buzgóságú Püspök, minekelőtte az említett Ritusbéli Nevendékényeinek Nevelés Házát, és kitartása módját kinyerte vólna; Fölséges IIdik Leoopold Csáſzárnak, és Királynak 1791dik Eſztendő October 23kán alázatos kérés Levelében e' következendő inditó okokat terjeſztette eleiben

a) Hogy az ezen Megyében megſokaſodott Oláh nép elannyira ſegény és nyomorúltt, hogy az életápolgatás ſzükségeſſeinek, nagy ſzűkölködése miatt, gyermekeinek a' ſzükséges 's rend ſzerént való hellyes neveléſt meg nem adhatván, ollyanok-

ra vetemednek, mellyre nem fakadnának, ha jól neveltethetnének. — De

b) Ezen nevelés tárgy el nem érettethetik, ha tsak az Oláh Nevendékeny Iffiúságnak számára helly, és mód nem szerezteték, holott az Iffiúság első gyermekségének zsengéjétől fogva a' Szenteggyházi rendtartásra, 's az abban hozatott Törvények' megtartására oktatással, 's különös vígyázással, 's gondviseléssel nem vezéreltetik, 's azokból Lelki gondviselők, hellybéli Tanítók, Kántorok lassanként készítettnek.

c) Melly eggyszer így elrendeltetvén, úgy a' Király, mint az Haza, Szenteggyházi, Hadi, és Polgári hivatalok viselésére alkalmatos Tagokat üdőjártával nyervén, 's ők külömbféle Országunk részeire elterjedvén, a' tanúlt jókat példás életek viseletével, úgymint szóval és tselekedettel többre terjeszthetik, 's nagyobbra vihetik.

Az Fölséges Austriai Házzal született kegyelmessége szerént elfogadván a' Fölséges Római Császár 's Magyar és egyébb Országi Király Fölséges II-dik Leopold ezen hellyesen gondolkozó, 's köz jól gondoskodó Püspöknek könyörgés Levelét kegyelmesen jóvá hagyta, 's rendelte, hogy az megnevezett hellyett 26. Iffiak Esztendőről Esztendőre állandóúl neveltetteſſenek, 's e' végre 3896. Rftok 40. xrok, Esztendőnkénti költségre meghatároztatának, mely summából eggyszer'smind, a' Nevendékeny

Papságnak kitartására is kelletett vala kitelni.

Nagyon gazdálkodva, és szűkön ki is telt eggy darab ideig a' fenn említetteknek tartása mind addig, méglen a' táplálásra, 's mindennapi élelemre szükséges szereknek, 's nemeknek ára a' legnagyobb drágaságra emelődött, melly igen igen nevekedvén, történtt annakutánna, és természetesen következett, hogy a' táplálandóknak, 's kitartatandóknak száma megkevesedne, annyival is inkább, hogy a' bóldogabb időkben is Királlyi Parantsolat szerént megtiltatódott, hogy többen a' meghatározott számon felűl fel ne vétetődjenek, méglen más ok bővkezűségek által ezen alkottmánynak kitartható tehetsége (Fundationis Fundus) többre és nagyobbra nem emelődik.

Nevelődött is ezen Fundátiónak Fundussa, mivel áldott emlékezetű Püspök *Darabanth Ignátz* látván, hogy az élelemre szükségeseknek ára naponként nőttön nevekedik, elébb ezen Nevelés háznak gyámolítására 5000. Rftokat adott: — máskor ismét 5000. Rftokkal segítette azon Nevelésházat olly kikötés alatt, hogy ezen utóbb adott summából a' maga eredeti Nemzetségbéli két Iffiak neveltetessenek, melly két rendbéli tőkepénznek hat pro cento számlálván, esztendőnkénti haszonvétel pénzét (Interusurium) hatszáz Rftokat hozott bé: — De a' mit búzában, gabonában, 's egyébb kony-

haeleségekben eſztendőnként adott vala, és ajándékozott kétſzer ennyinél is többre mentt: — Így a' Deák Ritusbéli Kánonok *Püspöki Ferentz* látván ezen Nemzeti Nevendékeny Iffiúságnak úgy a' Tudományos, mint a' jó erkőltsi követés tekéntetében ſzembentűnő előmenetelét, annak ſegítségére 600. Rftokat teſtáltt, vagy is utólsó rendelésében hagyott.

Ezen Nevendékenyek Nevelés Házának Kórmányozója mindenkor eggyik a' Káptalanbeli Urak közzűl, moſt pediglen, és már régólta nevelő Attyok, *Szilágyi Jóſeff*, azon Szenteggyház Primicerius, avagy Kántor Kánonokja, ki úgy az élelem dolgában, mint a' Lelki oktatáſokban éjjeli 's nappali fáradozását, 's Atyai gondoskodását tőllök nem kémélli, sőtt magát érettek majdan egéſſzen feláldozza; — Lelkioktatójok mondám ezen Nevendékeny Iffiúságnak, mivel a' Ritusbéli külömbség miatt, eggyütt a' Deák Ritusbéliekkel az Ünnep és Vasárnapokon nem lehetvén, az Lelkioktató az az Exhortátori hivatalt is, minden fizetés avagy jutalom nélkűl önnön Lelki buzgóságától indíttatván, minden köteleſség nélkűl önként és ſzíveſen viſzi:

Illy jeles, tetemes, és nagy érdemei után ezen nagy Lelkű, 's igaz méltóságú *Darabanth Ignátz* Püspök is, mint minden halandó a' maga pályafutását elvégezvén, 1805dik Eſztendő October 31kén a' mint I-

ſtenesen éltt, úgy meg is halálozott, ki felett halotti ünneplés Beſzédet (Sermonem Funebralem) tartó N. Váradi Plébánus, ſokſzor érdemlett tiſztelettel említett *T. Thezárovich Gábor* az Úrban elhunytt Püspöknek halmozott érdemeit környülállóſoson, és vóltaképpen előbeſzéllette azon *Thezárovich Gábor*, kit több hellyeken érdemlett tiſztelettel említettünk, kinek jeles könyve eme Czím alatt: *Magyar Homilia, avagy Ünnepekre rendeltt Evangeliomi Szakaſzokat betű ſzerént magyarázó, és különös környülállóſokra alkalmaztatott Beſzédek, mellyeket élő nyelven elmondott, és közhaſzonra kibotsátott Thezárovits Gábor* Nagy Váradi Plebános 1806. Tőllünk légyen ez moſt elég, úgy azon vallástétel, melly ſzerént az Író is eggyűgyű ſzívvel hólta után rólla, mint mindenkor tapaſztaltt ſzíves jóakarójáról híven emlékezni élete fogytáig nem ſzűnik. — Kinek elalkonyodáſa után

Következett a' Püspökségben a' Cs. Kir. Fölség, Ferentz Hazánk édes Atya által önként kineveztetett *Vulkán Sámuel*, kit Balásfalván Erdélyben a' Fogaraſi Megyének régi felſzenteltt Fő Lelki Páſztora, 's Csáſzári Kir. Ő Fölségének belső titkos Tanátsoſſa N. M. *Babb János* 1807ben Junius VIIkén felſzenteltt, 's a' ki ugyan azon Hónapnak 29kén a' néhai Jéſus Társaſság Szerzeteſei, moſtan a' Várad Olaſzi eggyesültt

Görög Katholikuſok Templomában, a' Deák rituſon lévő Megyebéli Püspöktűl *M. Miklósi Ferentztől*, 's minden Karon, Renden, és Nemen lévő ſokaſságtól a' Népnek köz öröme és vígadozása között békísértetvén, Püspöki ſzékében béültt, eggy ama nagy érdemtételek között megőſzűltt ezen Káptalan Nagy Praepoſtyának *Farkas Györgynek*, (kit ő Atya gyanánt tiſztel) felettébb ékes, velős és fontos beſzédjével az egéſz Káptalan nevében megtiſztéltetvén, a' mint érdemlett örök emlékezetnek okáért ide béírva következik.

Illuſtriſſime, ac Reverendiſſime Domine Praesul, Sponse Cathedralis Eccleſiae TUÆ longe digniſſime!

Dabis Noſtrae in TE observantiae, ac pietati, ut quod Evangelico illi Sponso media nocte obortus clamor, *idem TIBI plena, atque feſtiva hac die diffusum* pectoribus noſtris gaudium occinat: Ecce Sponſus venit, exite obviam ei: *Enim vero, dum Chriſti vices ſubis dum consecratus Pontifex* tanquam Sponſus de thalamo procedis, *dum Sanctae huic MVaradinenſi Graeci Ritus Eccleſiae* velut Caſtae Virgini Sacro Connubio jungeris, *quam in commune laetitia eſt, illud nobis ex vero ingeminari:* deſpondi vos uni divo Virginem Caſtam? 2. *Corint* 11. *TU profecto Vir iſte es per*

TUAM Eminentiam: TU Sponſus Eccleſiae hujus Varadinenſis dilectus: *TU Capituli noſtri Protector, Fautor, et Advocatus potentiſſimus:* TU Dioeceſanus Epiſcopus *Vigilantiſſimus*, electus Unus e Millibus, et unctus in medio Fratrum tuorum. —

Verum dum ego humilis interpres Eccleſiae Cathedralis Sponſae TUÆ electi et dilecti *digniſſimo TE inſignire ſuſtineo aximate, non abs re, perquam meritiſſime, TE ipsa Sponſa haec* TIBI Chariſſima, *vocem aliunde nacta, eo modo etiam* TE Com-
„ pellabit, *quo myſtica in Canticis per e-*
„ *minentiam* malum inter ligna Sylvarum
„ *ſuum inſigniebat Sponſum;* Sub Cujus
„ Umbra, quem deſideraveram ſedi, et fru-
„ ctus ejus dulcis gutturi meo; *Cant. cap. 2*
„ *v. 3. qua ſanctiſſimo Connubio TIBI junc-*
„ *ta TE tot fructum ſpiritualium*, TE
„ tot familiarium ſpiritualem effecit Patriar-
„ cham, *ac Patrem Supremum, ita ut non*
„ *poſſimus non quam optime* de myſtica *iſta*
„ *TUA cum hac Sponſa conjunctione* O-
„ minari, *ipsaque etiam illa laetanter pro-*
„ *clamare:* dilectus mens mihi, et ego il-
„ li, qui poſcitur inter lilia. —

Bene ſe habet res incliti Paranimphi
„ *(liceat mihi hodie ita vos compellare Re-*
„ *verendiſſimi Capitulares Confratres) non*
„ *ſumus infauſtarum nuptiarum adminiſtri*,
„ dum talem Sponſum adducimus ad talem
„ Sponſam: *utrinque Cernimus illicia a-*

„ *moris ; inde ſperare licet* omnes dies fu-
„ turos felicitatis: *Quidni enim iſte Spon-*
„ *ſus in adventu ſuo totus rubicundus*,
„ *inſtar Coeli ſub auroram rubicundi, feli-*
„ *cium pluviarum* uberes in nos devivet
„ influxus? *Quidni Candidus totus a lili-*
„ *is, lactea, et florida nobis polliccetur*
„ *universa?*

Salve Praeſul, Pater, Protector, Dec-
„ *cus, gloria, et ornamentum* Nationis Da-
„ co-Romanae, *amor, ſpes, et felicitas*
„ univerſi Cleri GCatholici MVaradinenſis!

Quos hic mecum TUO gratioſo Con-
„ *ſpectui Coram adſtare vides*, ſunt TUÆ
„ Praeſuleae Ditionis *Sacer Senatus, Sa-*
„ *crique Curiones, Ejus Sanctae Vineae*,
„ Cujus TU Supremus es Curator, *Cuſtodes*,
„ *et Collaboratores*, in Cujusque Spinis,
„ *loliis, ſentibusque*, quibus hinc inde re-
„ ſpersa eſt, *radicitus ex ſtirpandis* prom-
„ pti Cooperatores.

Ipsa gradus, et officii noſtri nomina, Sacramentum debitae fidei atque obſervantiae, *tota denique recti, honeſtique ratio Jure optimo a nobis poſtulabat, ut nos potiſſimum* hoc ſolemni *Praesulae TUÆ inaugurationis loco, et tempore, laeti, devotique* Gratioſo TUO occurramus conſpectui, *qui TE* non ut Dominantem in cleris, ſed forma factum Gregis ex animo, *Patrem benigniſſimum, Praeſulem Vigilan-*

tiſſimum, *Protectorem fortiſſimum* ſperamus, veneramur, et ſuspicimus.

Agnosce Pater filios, *Sacerdotes*, *miniſtros myſteriorum Dei*, *qui Dominicum Gregem ſub TUIS auſpiciis* poſthac Cuſtodient, *qui proximi TUO Praeſuleo adſtabunt ſacrario*, qui Paſtoralis ſollicitudinis TUÆ ex aequo partem ſuſtinebunt, *fove gaudia noſtra germanaque ſolatia*, *quae ex incolumi Praeſuleae conſecrationis TUÆ reditu*, percipimus ampliſſima. *Recipe nos in amplexum atque venerationem ſacrae benedictae dexterae TUÆ certatim* convolantes, *aeque iſta ſancta voluptate repletos*, *cum fauſta Paſtorali precatione*, *poſt peracta haec ſolemnia*, ad excubias gregis concrediti remitte.

Fauſtis profecto avibus, *omnibusque*, *et acclamationibus rediiſti in Graemium Chariſſimae ſponſe TUÆ totus candidus : bene veneris votis omnium repetite Hoſpes! Deſideriis ſummis exſpectate Praeſul!* bene veniris in propria! *TUI omnes ſumus*, *cum amore*, *et debita veneratione TE recipimus*, *AEque ſalvum*, *et incolumem rediiſſe*, *et hodie* ſolemniter inauguratum, *maximo Coeli erga nos favori*, in acceptis referimus.

Non ultra moramur triumphalem TUAM inaugurationem, *nec tardabimus optata dudum* Cleri, Populique MVaradinenſis gaudia et tripudia. *TE hodie universi ſta-*

tus, aetas omnis, omnisque sexus, ceu numen quodpiam de Coelo delapsum, singuli ocyus conspicere, ac veluti manibus ac ulnis complecti anhelant: *Exple o venerande Antistes! omnium oculos benignitate TUI oris! absolve justis solatiis diuturna omnium desideria*, et hanc Diem in annalibus almae hujus Dioecesis nostrae redde solemnem, atque memorabilem.

Sed ut vela contraham, TU velut Pater providentissimus, nos tam hic praesentes filios TUOS. TUI observantissimos, quam totius Dioeecesis Clerum te tenerrime venerantem, ardentissimeque pro longaeva TUA vita Deum precantem; ipsum denique 26. et amplius millibus constantem, fidelem sanctae Catholicae et Apostolicae Matris Ecclesiae Ritus Graeci hujus Dioecesis Populum, *ad exhibendum Sacris Dei Templis honorem*, ad servandam summo Terrae Principi fidem, *ad praestandam legitimis Magistratibus obedientiam; ad malorum denique ab improbitate sua reductionem* opportune importune intende, *TUISque nobis bene notis, et vere splendentibus virtutibus ac exemplis ad omnia sancta inflamma, hoc enim illud est, quo plane fiet*, ut reddaris Deo et hominibus dilectus: *hoc illud est, ob quod divino es Consilio* electus, ut evellas et destruas, et dispedas, et dissipes, et aedifices, et plantes. *Jer.* 1. *v.* 10.

Ego itaque, cui negotium id datum erat, ut dum TE Divina Providentia Sacro Gubernaculo admoveret, paſcendo Gregi praeeſſem, Eundem TIBI Praeſul optime qua ex toto TUUM promptus trado, atque transcribo; *nihil ardentionibus in votis habendo, atque ut Princeps ille Paſtorum*, qui TE vas electionis conſtituit, *conatibus TUIS aſſiduo adſpiret, TEque nobis incolumem, felicem, ac florentem in ſera tempora praeſtet. Mihi vero, atque omnibus, tam qui TE coram, quam qui eminus venerantur, eam largiatur Gratiam, qua TIBI omne obſequendi, atque placendi ſtudium* ita conteſtemur, *ut olim Juſtitiae Corona, quae* dilectis et electis *repoſita eſt, a Coeleſti Sponso una TEcum redimiri mereamur. Dixi.* —

Ezen alkalmatoſsággal, minekutánna az Innepi pompa ſzerentsésen végbenvitetett vólna, azon nevendékeny Iffiúságtól, mellyet előtte a' Püspöki ſzékben ült Püspök *Darabanth Ignátz* róllok életében jól gondoskodván, holta után is jó karban hagyott ſzabad és kötött, itt Váradon kinyomtatott ékes Beſzéddel megüdvözöltetett, mellyek közzűl a' Versek hellyenként kiválogattatván, imigy ſzóllának: —

Az elején.

Quartus jam in Numeros Praeſul venit: Ei a triumphos
Illius feſtis, plectra ſonate novis! &c. &c.

A' közepén.

Gratia magna Deo, cujus clementia prona
Audivit populi ſupplicis aure preces.
Et mox funereas Lachrymas ſtitit, atque dolores
Quas pro defuncto Praeſule ſenſit amor.
Qui Tua de Coelis Darabanth ſolatia cernens,
Sic Te propitio Numine voce rogat:
Templa meis manibus Divis ſacrata tuere,
Unde fides populo, ſpesque ſalutis eat.
Parte alia in docilis fauſta incrementa Juventae
Manſuras posuit, quae mea dextra domos:
Seu quibus innocuas divinae Palladis artes
Sedula cum Phaebo, Pieridumque colat;
Seu quibus excrescant Juvenes, qui tempore norint
Diſcutere et patriae pondera ferre ſuae.
His cura fauſtum debes renovare decorem,
Signaque ſplendoris jam meliora dare.
Haec Tibi prae cunctis, quae fulgent orbe trophaeis
Maxima ſemper erunt, gloria, ſummus honos,
Tunc erit, ut pleno fidei gens noſtra renitens
Lumine, coeleſtes ducat in orbe dies.
Queis cum fama tumeus vulgi pervenit ad aures
Praeſulis ecce auget mox nova vota novi.
O quam tunc laetos visa eſt diffundere vultus
Patria, et in feſtos ſolvere labra ſonos!
Nec ſpes vana fuit, nec fumo mixta, ſed ipſo
Eventu toties cognita vera ſuo:
Nam Pater es, qualem populi ſpes finxit in omnes,
Intentus, ſortis quas vehit urna, vices. &c.

A' végén.

Vive diu in columis, multos modereris in annos,
Et populum pleno Patris amore fove!
Sic, quae digna tuis pangit metra musa trophaeis,
Eloquii finem neſciet illa ſui; —
Excelſas ſtatuet memori pietate columnas,
Ut tua perpetuo gloria decus erat.
Queis Phidias ſcalpro nomen, mentorque decorem
Conferet, et famam Zeuxis habere dabit.

Az előre botsájtott, 's a' nevendékeny Iffiúságnak igaz tiſzta ſzívéből eredett, 's ezen mindenek által az egyenes ſzívére, 's ſzelíd mindennel bánás módjára nézve kedvellett Püspöknek bényújtott Verſei napfény világoson előmutattyák az ő jó lelkűségében vetett erős bizodalmokat, mellyett Püspökségi kormánya kezdetében mindjárt a' midőn már ezen igaz méltóság megnyertt, nem oknélkűl lehet reménleni, 's előre látni, hogy ha az Iſteni gondviſelés közhaſznos életének fonalát, minthogy legjobb férfiú korban vagyon hellyheztettve, hoſſzas és ſzámos Eſztendőkre terjeſzti (a' mint is nékie az egéſſz köz jó eggy ſzívvel 's lélekkel óhajtya) előmenetelesen fogja vinni a' reá bízatott Püspöki kormányt. — Elvégezvén e' ſzerént a' mind a' két Rituson lévő, úgymint Deák — és eggyesűltt Görög Katholi.

kus Püspököknek, 's Káptalanbélieknek Életek leírását, ígéret ſzerént folytatódik a' Jegyzés, a' mennyire a' Ns. Vármegye Leveles tárjából ki lehetett ſzedni.

Nemes Bihar Vármegye első Alispányairól.

1688ban voltt *Buday Iſtván* egéſſzen 1701dik Eſztendőkig: — Ekkor NVáradot elfoglalván a' Török, de Szentjóbot meg nem hódíthattván, a' Nemeſség közgyűlés tartás véget ottan jött öſzve, melly veſzedelmes, 's legveſzélyesebb időkor *Sántha Ferentz* vitte az első Alispányi hivatalt, míglen az ő elkalkonyodása után következett 1711ben *Komáromy György* 's folytatta 1717dik Eſztendőkig, a' mikoron *Boronkay Ádám* következett viſelvén ezen hivatalt méglen 1723ban *Baranyi Miklós* hellyében válaſztódott, a' ki 1725dik Eſztendeig vitte. — 1725ben lőn *Buday Sigmond* egéſſz 1730kig — Ekkor következett *Butsi Mihály* ſzolgálván 1733kig — melly időben ismét a' *Budai* familiából válaſztódott *Buday Iſtván* ſzolgálván 1746kig. — Utánna következett *Ferdényi Ferentz* 's ſzolgáltt 1752kig — A mikor elő állott *Beöthy Mihály* ſzolgáltt 1757kig. — Ekkor *Baranyi Gábor* ki álló 16 Eſztendőkig remekpéldáſon vitte ezen ſarkallatos hivatalát. — 1773ban lőn első Alispányá *Szent Iványi Jóseff*, ki tíz Eſztendőkig ültt vala ezen kormány-

ſzékben. — 1783ban az előtte valót felváltotta *Beöthy János* hi három Eſztendeig a' Fejedelmének 's Hazájának, 's az egeſſz közjónak tellyes megelégedésére viſelvén ezen hivatalt bár hoſſzabb életet érdemlett volna, minnyájoknak köz bánattyára élni megſzűnt: 1786ban behozattatván fölséges és hatalmas Római Csáſzár második *Jóseff* Orſzáglása idejekor a' Királlyi Commiſsáriuſság, mellyben több Vármegyéknek Fő kormánnya eggyre bízattatott vala, ekkoron az azon időbeli Királyi Commiſsárius Római Sz. Birodalmi N. M. Széki Gróff Teleki Sámuel ő Excellentziája által kineveztetett *Luby Károly* ki aon Commiſſiónak annakelőtti Titoknokja vala: — De 1790ben azon fölséges második Jóseff Csáſzár halála előtt az előbbeni törvényes lábra állíttatván minden, eredeti Szathmár Vármegyejében, tsak ugyan első Alispányi hivatalra viſſza mentt. — 1791dik Eſztendőben emelkedett ezen első Alispányi ſzékre *Péchy Imre* folytatván ezen hivatalt, 's vivén abban a' kormányt 12 álló Eſztendőkig: — Ki után 1803ban következett, ki most is ezen hivatalban él és áll *Beöthy Láſzló* ki eggyſzer'smind Cs. Kir. 's Apoſtoli ő felségének decretáltt Oberſtere, és Tanátsoſſa, kinek engedjen a' jó Iſten hoſzſzas életet. — Következik

N. Bihar Vármegyének második 'Alispánnyairól.

1688ban midőn Buday Iſtván első Alispány volna, ezen második Alispányságot viſelte *Baranyi Mihály* négy álló Eſztendőkig: — 1692ben lőn, ki két Eſztendeig ſzolgáltt ezen hivatalban *Bernáth János* — 1694ben *Torday Ferentz*: — 1701ben *Szegedi János* — 1713ban *Boronkay Ádám* — 1717ben *Baranyi Miklós*, ki egyſzer'mind ezen N. Vármegyének Főjegzői tollát kormányozván, végre a' fölséges Septemvirális Táblának Aſſeſſorává lőn, 's azon 1717dik Eſztendőtől fogva hat Eſztendőkig közhaſznoson ſzolgáltt. 1723ban következett a' második Alispányságban, ki egéſſz 1730dik Eſztendőkig viſelte ezen hivatalt *Butsy Mihály* ki után 1730ban lőn *Beliczay Láſzló* és ſzolgáltt ezen hivatalban kilentz álló Eſztendőkig — 1739ben felváltá az előbbenit *Ferdényi Ferentz* ki is hét Eſztendőkig viſelte ezen hivatalt: 1746ban válaſztódott *Laczkovits Láſzló* az Írónak Annyai Nagy Attya, viſelvén ezen hivatalt hat Eſztendőkig, ki után 1752ben lőn *Páár Ferentz* és ſzolgáltt öt Eſztendőkig — 1757ben következett *Ferdényi Gábor* ſzolgáltt egéſſz 1762kig. — Ekkor *Thurzó János* ki három Eſztendőkig ſzolgáltt véget vetvén hivatalának és életének az halál 1765ben a' melly időben válaſztódott *Szent Iványi Joseff* ki e-

zen hivataltt nyóltz Eſztendőkig folytatta. 1773ban lőn *Ferdényi János* ſzolgálván egéſſz 1778kig a' mikor hellyibe válaſztódott *Buday Láſzló* ki vitte ezen hivataltt és folytatta 1783kig a' mikor hellyibe következett *Beliczay Jóseff* remekpeldáson viſelvén és folytatván ezen hivataltt 1786kig Ekkor előlépett *Tokody György* ki eggy Eſztendeig viſelvén ezen hivataltt, 's fölseges II-dik Jóseff ſyſtemája úgy a' politicum, mint a' törvényes dolgoknak folytatása az újjonnan ſzabott és kitsináltt rendſzerént parantsoltatván, az 1787dik Eſztendőben felállított Judicium Subalternumnak előlülő kormányozójává, vagy is Praeſesévé lőn, 's vitte ezen hivatalát azon új Törvényes Táblának megſzűnés idejéig 1790dik Eſztendőig, mellyben mindenek Magyar Orſzágban a' régi Lábra viſſza tétetődének. — Ekkor 1787-ben voltt második Alispányt Tokody Györgyöt felváltotta Iffiabb *Péchy Imre* Iffiabbnak mondom, mivel akkoron még éltt illy nevet viſeltt édes Atya ezen N. Bihar 's több ſzámos Vármegyéknek Magyar és Erdély két eggy teſtvér Hazákban nagy érdemű fő Táblabirája, ki ſzintég más Vármegyékben hajdanában több rendbéli hivatalokat viſelvén, alkonyodott Eſztendeiben a' megkívántató ugyúgodalomra adta magát, Tanátsadásával köz haſznoson ſzolgálván a' magánál iffiabbaknak, kik hozzája ſzámoson folyamodának, mint jeles Tudományú, és pró-

báltt Urasághoz: — Szolgáltt pediglen ennek fia Iffiabb *Péchy Imre* 1787diktől kezdvén 1791kig mellyben mint már jelentődött az első Alispányságra emelkedett. — Ekkor válaſztódott *Beöthy Láſzló* ki ismét Iffiabb Péchy Imre hellyében 1803ban következvén, hellyében lőn most is ezen hivatalt viſelő, 'o az nem régiben üdvöſségesen felállított Betegek köz gyógyításházának NVáradi Kánonok Leitschák Ferentzel egyetemben böltsen elrendeléséről, 's a' legjobb rendbetartásáról, 's ebbéli Kereſztényi és Hazai buzgóságáról nevezetes *Kazinczy Dienes* ki ezen második Alispányi hivatalt ez jelenlévőségben is (de praeſenti quoque) mint az elsőt Beöthy Láſzló nagy Érdemfénnyel tündökölteti, ſzolgálván ezen hivatalban négy Eſztendőknek elforgásától ólta: — Így elvégezvén az első és masodik az idő ſor ſzerént következett Alispányokat, elő adandja az Iró az ezen Vármegyének hajdani és moſtani Főjegyzőit (Notarios Ordinarios) a' mint következni fog, de előbb

Némelly ezen N. Vármegyének ditső emlékezetű Alispányait illető, 's tekintetet érdemlett Halotti Írásjegyzéseket, elő botsájtani haſznosnak tartottuk, úgymint:

A' *Butsiakról* Márványban tett 's a' Római Katholikusok Várad-Olaſzi Templomába, a' Szent Lélek tiſzteletére állított Oltárnak jobb oldalán, hol ezen familiának aranyozásokkal meſterségesen é-

kesített Ősi Czímerei láttatnak eztet olvashatni:

Siſte Viator

Quem nuper Tellus haec Virtutibus plenum, cernebat erectum, nunc in ferali Vrna videt jacentem. Spectabilem ac Generosum Dominum MICHAELEM BUCSI. Inclyti Comitatus Biharienſis Emeritum Ordinarium Vice Comitem. Cujus Cineribus parentare volens filius posuit hoc Doloris ſui Monumentum. Obiit die 9a Aprilis Anno Domini 1751. Aetatis ſuae Anno 68.

Mellette a' feleségének ſzenteltt Halotti Versek emezek:

Siſte,
Lege, et Luge,
Viator!
hic jacet
Spect. ac Perill. Dna *Eva Raphanides*
Spect. ac Perill. Dni *Michaelis Bucsi*
I. Cott. Bihar. Ord. V. Com. Conthor. Chariſſ.
Aetatis ſuae Annor. 34. Obiit II. Decembr.
1737.

Ezen *Bucsi Mihálynak*, ki ezen Márványra kéſzíttetett halotti Írásmeczést tétette, 's örök emlékezetnek okáért emelte, fia vala *Bucsi Antal* ki a' néhai TT. PP. Jeſuiták Kolosvári Akadémiában a' böltselkedés Tudományt tanúlván; ottan tett jeles előmenetelét azzal bizonyította, hogy a' Probáltatást (Tentamen et Defenſio) dítsérete-

ſen kiálván, annak Doctorságára emeltetését már Iffiúsága zsengéjében érdemlette: nézd ama Könyvet, mellynek Czímje: *Laus posthuma II. Gubernatoris Daciae Sigismundi e Comitibus Kornis de Göncz-Ruſzka: Typis Acad. Soc. Jesu.* 1732. *in* 12-o. melly könyvnek végezetében ismét ezen ſzavakat olvashatod: Dixit et obtulit Antonius Bucsi, Spectabilis Hungarus Magno-Varadinenſis ex Comitatu Biharienſi e Convictu Nobilium. — — Ezen Fő Nemes 's hajdanában érdemeſen virágzott Nemzetségnek a' Fiú ágon már magva ſzakadtt.

A' néhai *Kabaláspataki Ferdényi Ferentznek* Képe egéſſz emberi mngoſságban ugyan azon Vármegye Házának Procuratoria ſzobájában, hol a' Crucifixus tartatik, kinek képe alatt ezen aláírás látſzatik.

Spectabilis ac Perilluſtris Dnus *Franciscus Ferdényi de Kabalás Patak*, I. Cottus Bihar. Emer. Ord. VComes. Tabulae Judiciariae Aſſeſſor primar. ac Inſurgentis A. 1745. Comitatus eiusdem Nobilitatis Supremus Capitaneus. obiit MVaradini 27-a Martii A. 1761. aetatis ſuae Annor. 66.

Ennek Halotti Verſe (Epitaphium) így ſzóll:

Hancce Cliens ſexto ſcidit poſt funera menſe
Effigiem, ut Patris noverit eſſe memor.
Diſſimilis (quisquis noſti) reperitur imago
Illius, cujus Nomen ab ante legis;

Non mirere tamen: ſed nec contemnito, namque
Defuerant vivi, vivida ſigna viri.

Creator et DoMIne! ne obLIVIsCare gratIae InfIne.

Ferdényi Gábornak ſzintég mint az előbbeninek képe alatt, melly emberi magosságra festett két képek moſtani *Kabalás Pataki Ferdényi Antal* N. Bihar Vármegye Táblabírójának, Palotájában a' falon fügnek képe alatt ismét ezen emlékezeti Írás, és verſek láttatnak.

Ars negat, et natura nequit, quo lenis Imago
Ad vivum fieret, ſuppeditare modum.
Sat tamen eſt, minimus, ſi quoad vivet amicus,
Hacce ſub Effigie, quem veneretur, habet.
Qui contentari renuit, cui displicet Icon,
Corrigat: Artificis ſubſtituendo manum.

InDVLgeat ILLI oMnIpotens annos hILares LongIores.

Ezen Kabalás Pataki Ferdényiektől ſzármazott *Ferdényi Jánosban*, ki ſok Eſztendőkig ezen N. Vármegyének Al- és Főjegyzői, 's úgy máſodik Alispányi hivatalait dítséreteſen feles ſzámú Eſztendőkig viſelte, 's ki Cs. Kir. Tanátsos és Udvarnokságot érdemlett ezen Nemzetségnek is a' Fiú ágon magva ſzakadott vólna, ha ő halála előtt annak itten további megféſzkeltetéséről más módon nem gondoskodott vólna: Innen leg-

közelebbi vérség szerént való kedves Atyafiát, előbb említett Kabalás Pataki Ferdényi Antalt vagyonnjai örökössének (Haeredem Universalem) Testamentoma szerént kinevezte; kik is itten többre terjedének.

Valának pediglen boldog emlékezetű *Kabalás Pataki Ferdényi Jánosnak*, az Iró méllyen tiszteltt és szeretett kedves Atyafiának, két Feleségei, eggyik *Bíró Juditha*, 's annak halála után *Szentiványi Caecilia*, ki az Iró édes Annya Testvérének Leány gyermeke, és eggy igen ékes ábrázatú 's kelemetes Asszonyság vala, 's eggyetlen eggy gyermekével 's úgy érdemes Férjével eggyütt tsak hamar ez árnyék világból, (hol semmi halandó magának maradandó Várost nem tanálhat) az örökkévalóságnak partyára általköltözének, 's kiknek elalkonyodások után szép Familiátskával érkezék ezen Megyében, 's béültt az előbbenitől maradott ősi Jószágokban *Kabalás Pataki Ferdényi Antal*, kinek *Ptatsek Borbára* jó Hitvesétől, eggy érdemes és élemedett tiszttes Matronától *Józseff* és *Antal* Fiai, — *Josepha*, *Anna* és *Francisca* Leányai, kik közzül a' középsőt, úgymint *Ferdényi Annát*, Hitves Társul tartja az Irónak Testvér Hugától, bóldog emlékezetű *Vayai Vay Magdolnától* és Királyi Tanátsos *Tokodi Györgytől* származott *Tokodi Józseff* Fia ezen N. Bihar Vármegyének érdemes második Aljegyzője, ki is ama édes jó Anyának szenteltt emlé-

kezetére, 's áldott hamvainak tiſzteletére, (kit életében jó Feleségével eggyütt mindenkoron híven, 's eggymás közt vetélkedve tiſztelének, 's gyarló életének utólsó pertzentéséig édes forron ſzeretett jó Annyoknak óldala mellől máſok példájára mind fogytig el nem térének) eggyetlen eggy nem régiben ſzületett Leány tsemetéjeket *Magdolnának* kereſzteltették, várhatván a' kegyelem kútfejétől, mellyet az elhúnytt Teſtvérek képében az Iró mint legközelebb Attyokfia nékiek tiſzta ſzívéből kíván, a' reájok áradandó áldáſt, mellyet hoſſzú élettel eggyütt illyeneknek ígértt Iſtenség nékiek meg is adand. — De hogy az elébbi jegyzéſek folytatására viſſzatérjek.

Valamint a' *Búcsi* és *Ferdényi* fényes Házokból ſzármozott Alispányoknak halotti emlékezet írás tétetődött, úgy nagy érdemű néhai *Beſſenyői Beöthy Jánosról* is, 's annak koránti elenyéſzésén keſergés munkák e' következők napfényt látának.

a) Trauerlied, auf das Abſterben des Hoch und wohlgebohrnen Herrn Kaiserl. Königl. Raths JOHANN v. BEÖTHY, Erbherrn zu Beſſenyő, der Löbl. Biharer Geſpanſchafft erſten Vice Geſpanns verfertigt von Profeſſor Jóseff edlen v. Eöſzy. Groſswardein dem Jahre 1786. *in* 4-*to.*

b) Grabſchrift des Hoch und wohlgebohrnen Herrn JOHANN v. BEÖTHY, Erbherrn zu Beſſenyő Königl. Kayſerlich.

Raths, und in der Löbl. Biharer Geſpanſchaft erſten Vize-Geſpanns 1806. *von Profeſſor Jac. Ferd. Edlen v. Müller in* 8-o.

c) *Epicedion in obitum Magnifici Domini Joannis Beöthy de Beſſenyő S. C. et R. A. Mattis Conſiliarii, Icłti Comitatus Biharienſis Vice Comitis Ordinarii, Viri aetate, amore Populi, gratia Principis florentiſſimi, qui omnium bonorum moerore e vivis ereptus eſt. MVaradini mense Novembri Anno* 1786. *Scripſit Magno Karolini Joannes Chrys. Hannulik, inter Arcades Seralbus Erimanticus complurium eruditar. Societat. Membrum. &c. &c.* Magno Karolini 1786. in 8-vo.

Jöttek többekről, több efféle halotti Íráſok, 's viſeltt életeknek 's történeteknek emlékeztető Verſei, jöttek mondom, 's hozattnak moſtanság is feles ſzámmal napfényre, mellyeket mind elmellőzvén, nem álhattya az Író, hogy a többſzöri hellyeken fájdalmoson említett ſzerentsétlenűl orozba (meichelmörderisch) ez árnyék életből kivetkeztetett, néhai kedves jó Baráttyának *Kövezsdi Báro Huſzár Antalnak* halotti írását ide bé ne iktaſſa, mellyet érette ez napságig keſergő, néhai N. M. *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Mihály* és *Erdődi* ſzületett *Gróff Pálffy Károlina* Ő Excellentziájoktól ſzármozott eggyettlen eggy Gróff Leányi magzatok, az megölettetnek árva ſzomorú Özvegye, *Gróff Kornis Anna*, a'

márványra kimetszendő Czímer után (tévén Esztendőnként Férjének Lelke nyugodalmáért mondandó két Misékre fundátiót) Deák és Magyar nyelveken így a' mint következik, fog kiadatni.

Deákúl:

Optimo Marito
Antonio L. B. Huszár
de Kövesd,
Qui
IV. Non. April.
Nocte diem invidente
incertae vulnere ſicae
in
perenne ſuorum vulnus
LaMentabILIs oCCIDIt
cum
Ladislao Nato
ante denato
una quiescenti
hoc
jugalis fidei
monimentum,
unico laeta Filio
moesta poſuit Coniux
C. A. K.

Magyarúl.

Legjobb Férjének
Kövesdi Báró Huszár Antalnak
a' ki
Aprilisnek 2-kán

Éjjel mely néki a' napot írígylette,
bizonytalan gyilkos tőrnek ſebe által,
Kedveſſeinek örökös ſebesűlésekre
ſiralmaſan elejtetett,
és
az elébb kimúlt *László Fiával*
itt eggyütt nyugszik,
ezt
az házaſsági hűségnek
emlékeztető Jelét
állította,
az egy Fiában örömét érző
ſzomorú Hites Társa
G. K. A.

N. Bihar Vármegye Főjegyzőiről.

1688-ban vitte a' főjegyzői tollat *Lázár János* 1691-kig. — Ekkor általvette *Komáromi János* 's vitte 1695-kig. — Akkor *Szegedi János*, ki folytatta egéſſz 1701-kig. — A' mikoron azután lön *Petrovay Ferentz*. — 1711-ben következett *Baranyi Miklós* 's tartott egéſſz 1721-kig. — Ki után azon Eſztendőben *Orſzágh Márton*, ſzolgáltt 1725-kig. — Ezt felváltotta akkor *Bakay Ádám* folytatván ezen hívatalát 1730-káig. — Ekkori Eſztendőben lőn *Pletrich Láſzló*, ki is 1739-kig kórmányozta ezen N. Vármegyének Főjegyzői tollát. Akkori Eſztendőben lőn Fő jegyzővé *Latzkovits Láſzló*, ſzolgálván ezen hivatalban jelesen

tíz álló Eſztendőkig eggy idő folytába: — 1749-ben következett az előbbeni 's a' máſodik Alispányságra általlépett után *Hegyi Láſzló*, ki egéſſz 1757-kig közhaſznoson ſzolgáltt, ezt az legközelebb említett Eſztendőben felváltotta *Thurzó János*, ki 1762-ben (mint már említődött) a' máſodik Alispányságra általlépett; 's kinek hellyébe ismét *Hegyi László* viſſzahívattatván ismét a' közjónak haſznára 's tökélletes megelégedésére ſzolgáltt egéſſz 1766-dik Eſztendőig. — Ekkor őtet mint megtörődött 's megöregedettet felváltotta *Ferdényi János*, ki ſzintég ſzámos úgymint nyóltz Eſztendőkig ſzolgáltt ezen Főjegyzői hivatalban: — — 1773-ban melly időben az előbbeni a' máſodik Alispányságra érdeme ſzerént emeltetett, 's a' ki ama' fekete könyvnek ſzerzője, mellyben az megítéltetett bűnös raboknak Nevei, 's bűntetéſeknek minéműsége név, rend, és ſor ſzerént béírattatnak; köz és ſzabad válaſztás ſzerént következett *Dantsházi Bagossy Pál*, ſzolgálván három Eſztendőkig, méglen a' ſenkinek nem kedvező, 's minnyájokkal közös halál életének és hivatal viſelésének minnyájok köz ſzánakozására véget vete: — 1776-ben ſzintég a' Karoknak és Rendeknek megeggvezett akarattyokkal, és válaſztáſokkal előállott, eggy az Orſzágban ritkítható jeles Főjegyző *Beliczay Jóſeff*, ki 1783-kig melly Eſztendőben a' máſodik Alispányságra emelkedett,

's a' ki után nyomba következett akkoron *Tokodi György*: ki három Eſztendőkig remekpéldáſon kórmányozván a' Főjegyzői tollat, minekutánna az előtte vóltt Főjegyző, az ezen N. Vármegye máſodik Alispányságából, a' határſzomſzédos N. Arad Vármegye első Alispányságára általvitetődött vólna, mint előbb a' Főjegyzői, úgy annakutánna az itten az ő eltávozásával üreſen maradott máſodik Alispányi ſzékében ültt: — 1786-ban lön ezen N. Vármegye Főjegyzőévé iffiabb *Péchy Imre*, ki 1787-dik Eſztendőig folytatván ezen hivatalt, az említett *Jóseff* Syſtemája *Luby Károly* első Alispánysága idejekor, a' máſodik Alispányságra az akkori Királlyi Commiſsárius N. M. Római Szent Birodalmi Széki *Gróff Teleki Sámuel* Ő Excellentziája által kineveztetvén, azon időben, az előbbeninek hellyét ugyan azon kinevezés ſzerént elfoglalta *Vizer Leopold*, ki is három Eſztendőkig folytatta ezen hivatalt azon időben, mellyben minden a' magyar közjót illető dolgok a' parantsoltt Német nyelven folyának mind addig, valameddig 1790-ben Május 21-kén Fölséges II-dik *Jóſeff* Revocátiójával, mindenek az előbbeni lábra viſſzatétetvén, az *Író*, *Kazinczy Dienes*, és *Tiſza László* Társaival a' jegyzői hivatalnak viſelésére az ezen N. Bihar Vármegye Státuſsainak és Rendjeinek közakarattyával elválaſztatának. — 1791-dik Eſztendő Julius 6-kán tsak u-

gyan N. M. Római Sz. Birodalmi *Széki Gróff Teleki Sámuel*, mint törvényes Fő Ispány Ő Excellentziája által ſzéképítés tartattván, minekutánna az akkor előhozott ſarkallatos okokra nézve az Író magáról ezen hívatalt illendően lekövette vólna, lön *Kazinczy Dienes*. Ki 1803-ban September közepe táján tartatott ſzéképítés alkalmatossággal érdeme ſzerént a' máſodik Alispányságra emelkedvén, hellyibe következett, ama ſok jeles, és ritka Nemesi tulajdonságairól érdemlett bötsű kifejezéſekkel többſzör előemlített *Domokos Lőrintz*, ki noha a' N. Békes Vármegyének Főjegyzői hivatalát akkor is viſelte, 's ottan a' nagyobb hivatalokra emeltetés úttya előtte nyitva állana, mindazonáltal az ezen N. Bihar Vármegye ſok unſzolására, 's többſzöri felkiáltáſokra akarattya ellen is kíntelenítetett ezen Főjegyzői hivatalt felválalni, s kelemes és ſokkal nyugodalmos Lakhellyéről Gyuláról, N. Békés Vármegye Mező Városſáról, holott azon Vármegyének köz Gyűléſei ſzoktak tartatni, megbóntakozván ezen eredeti Vármegyéjében általjönni, mellynek kebelében is az Orſzágnak moſtoha és viſzontagságos környűlálláſai minden tekíntetben megnehezedvén, és a' hivatalbéli foglalatoſságok igen 's igen megſzaporodván, azon időtől fogva faradhatatlan munkáſságával egéſségének 's vagyonyának nem kéméllésével a' közjónak közhaſznoſon ſzenteli minden

idejét, 's óráit, nevelvén, 's oktatván óldala mellett tapaſztalás végett író Nemes Iffiakat, kiket feles ſzámuakat édes Hazánk ſzolgálattyára formáltt pallérozott, és kikéſzített, 's kik közzűl már ſokan hol eggy 's hol más hivatalokban ſikeresen ſzolgálnak.

Eztet tselekedték ſok orſzágos és ſarkallatos hivatalakat viſeltt Magyar ditsőűltt Eleink is, kiknek nyomdokit derekaſſan e' jelenlévőségben is követi, ez napságik, 's moſt is a' Főjegyzői hivatalt remek példáſon viſelő *Domokos Lőrintz*, kinél az ezen N. Bihar Vármegye érdemes Főjegyzőinek ſora megáll, 's végződik.

Elvégezvén e' ſzerént az első és máſodik Alispányoknak, 's azok' Főjegyzőinek rendes ſorját, kik N. Bihar Vármegyének, mint ſzületés vagy általſzármozás honnya Földjeknek, 's az abban lakozóknak haſznoſan éltenek, nem álhattya az Író, hogy ezen Nemes Bihar Vármegyének ama különös kegyeſségéről meg ne emlékezzen, mely ſzerént az Írónak eggy igen igen ſzeretett kedves, és mindenkor tiſzteltt közel lévő Atyafiát, *Vayai L. B. Vay Miklóſt* az legközelebb múltt Tiſzán innen lévő felkeltt Nemes Magyar ſereg ezeredeſsét Cs. Kir. Fölségünknek arany kúltsos Hívét 's valóságos Udvari Kamaráſsát t.t. t.t. örök emlékezetnek okáért, Királlyához és Hazájához ekkor is, mint mindenkor egyébkor kimu-

tatott hívsége megismérésének jegyéül, egy arany kardal megemberelnl méltóztatott, mellyet ő kezéhez vévén, olly hazai buzgósággal, 's érzékenyen megköszönte, hogy az e' folyó 1807-dik Esztendő October elején Várad Olasziban tartatott ezen Nms. Bihar Vármegye köz Gyűlése alkalmatosságával, mellyben az Írónak is szerentséje vala jelen lenni, felolvastatván betses Levele, 's minnyájoknak köz örömök gerjedvén, 's az Íróra is mint vérségére ezen köz örömnek nagy része háromolván, könyveit alig tartóztathatá, melly Levélnek ugyan valóságos mását ide rekeszteni illendőnek és minden tekintetben méltónak találta:

Tekintetes Nemes Vármegye!

Általadta nékem Méltóságos Cs. Kir. Kamarás és Oberster Rhédey Lajos Úr azon kardot, mellyet a' Tekintetes Nemes Vármegye az utólsó Insurrectióban tett tsekélly szolgálatom emlékeztető jegyéül ajándékozott. Meg nem érdemlettem, sőtt alkalmatosságom sem vóltt arra, hogy megérdemelhessem ezen véletlen jutalmot, — de jol tudom én azt, hogy ezen jutalmaztatásommal, nem annyira az én hűséges, de igen tsekély szolgálatomra, mint azon nemes czélra nézett a' T. N. Vármegye, hogy ezen fényes emlékeztető jegygyel a' jövendőben is megeshető esetekben a' Haza

bátor óltalmazására búzdítsa előre is jámbor Hazafiait, őket önnön hálaadattaſságáról illy ſzembetűnő zálogai által jó eleve bizonyosá tévén. — Azt ſzokták mondani a' Haza hálaadatlan ſzokott lenni, és még is minden Nemes Lelkű Ember nagy örömmel ſzolgálja azt, de ugyan ki ne halna meg örömmel azon Hazáért, melly még előre is Nemes Lelkű hálaadatoſságának világos zálogait adja.

Megösmérem én a' Tek. Nemes Vármegyének illy nagyra törő czéljának Nagyságát, nagy belső érzékenységgel érzem erejét ezen díſzes ajándéknak, alázatos höſzönettel veſzem, és nagy böcsületben tartom a' Nemes Vármegye tsekélységem eránt megmutatott kegyeſségének ezen örök emlékeztető jegyét, és reménlem, hogy gyermekeimet is (ha a' jb Iſten életeknek kedvezend) ellenálhatatlanúl fogja öſztönözni ez a' kard a' Nemes Vármegyének, 's egéſſz édes Hazánknak ſzolgálattyára törekedő iparkodásra:

Vajha! ők valóban a' Nemes Vármegyének Attyok tsekélysége eránt többſzör megbizonyított kegyeſséget jó tselekedeteikkel, Hazájokhoz való hív ſzolgálattyokkal, nagyobb dolgokra való törekedéſekkel, Attyok hellyett megérdemelhetnék; melly édes reménységben élek és halok. — Költt Peſten 1807-dik Eſztendőben Julius 22-kén — A' Teks. Ns. Vármegyének lekötelezett ſzolgája. — Báró Vay Miklós. mp.

Ezen megköszönés Levélnek valóságos mását e' szerént előre botsájtván, minekelőtte azon két, úgymint Várad Olaszi, és Nagy Várad, másképp Ujváros (melly bajdanában eggy, és szabad Város vala, 's *Szent László* Király alatt nagyra nevekedvén maga Királyi lakását ide hellyheztette, 's aztat eggy roppantt székes Templommal felékesítvén, Szűz Anyánknak *Máriának*, mint örökségét és sajáttyát általajánlotta Országoktúl eggyütt) ezen Várad Városſa mondám, hol *András* és *János* Királlyok, 's *Isabella* és *Mária* Királynék, 's más egyébb Koronás Fejedelmek laktanak, Polgárainak 's Lakoſſainak érdemek nevezet szerént előadására általmennék, tartván attól, ne hogy ezen felvett tárgyon, némelly a' puszta Nemeſségekben elbizakodott, gőgös avagy eſzelősködők előtt Krysiſt szenvedjen, öſztönöztetvén, eggyszer'smind a' *Báro Vay Miklós* bötsös Levelében említett érdem nevezettől, eme kérdésnek kifejezéséhez fogni, s azt előre ereſzteni jónak, tanátsosnak, és haſznosnak véltem úgymint —

Vallyon kit lehet igazán érdemesnek, és valóban betsesnek tartani?

Érdemesnek és valóban betsesnek a' józan gondolkozó aztat tartja, a' ki körűl jó *munkaſságot*, vagy tselekedetet veſzen észre; de ám ezen *munkaſság* mellett megkívántatik az érdemre *a' jó tzél*, *a' jó akarat*, *és minden erköltsi ſzennyektől üress*

ſzándék; azért a' ki a' legſzebb ſzín alatt a' tökélletlenségnek végrehajtásában meſterkedik, törje bár ő az eſzét tízſzerte, teſtét ſzázſzorta és ezerte, mindazonáltal ſemmire ſe mégyen, mivel azonnal hogy a' józan gondolkozás, és a' tiſzta, vagy is igaz nemesi érzés éſzre véſzi, hogy az illyen tökélletlenség igyekezet alatt valami titkos gonoſz ſzándék, valami motskos önnön ſzeretet (obſcoenum Intereſſe) lappang, legottan a' bötsületnek Paláſtyát, mellyet az illyenre reáadott vala, nyakából kitépi, 's az érdemnek olajfáját, mellyet ő (értsd a' tökélletlent) ſzennyes kezeivel homlokára fűzött, Fejéhez veri, letépi az érdem állortzáját (Larvam meriti) ábrázattyáról, 's a' tökélletlenségből eredett undokságát minden nézhetőnek ſzeme előtt felfedezi, tudni illik az *érdemet* olly tiſztán ſzereti és kívánnya látni *az igaz érdemes*, mint Egen a' tiſzta napot, motsok, és az aranyat ſalak nélkül, 's az illyen tiſzta érdem, ha akármelly ſorsú Embertárſunkban is kitetszvén, megismértetik, önként a' bötsület és bötsüllés halmára emelkedik: — 's midőn a' kisſebb ſzületésű, a' nagyobbat jeles tetteivel felülhaladja (kinek az érdemtételre nyiltabb az úttya, mint amannak) annál nagyobb fénnyel tündöklik az ő érdeme, mellynél fogva kinyilatkoztatott elmebéli tehetségei, 's egyenes ſzívű jeleſségei után hivatalokra is emelkedik. — Azomba

Koránt sem oda tartozik ezen előre botsájtott állításom, mintha egyedül azokat illetné az Érdem megismérés, és Tisztelet, kik szűntelen folytattyák ezen Érdemtételt, avagy Tisztségeket és Hivatalokat folyvást viselnek, koránt sem — hanem azokat is kik már tettek, 's jelesen viselt Hivataljokban Pályafutásokat dítséretesen végezték, és így a' közjónak, a' rendes élet Határát haszonnal kiszolgálván, alkonyodott 's megnehezedett idejekben (mellyet végre az erőtlenség és lankadás nyomba követ) Hazai Hónyaikban nyúgodalomra tértenek: — Ugyan is:

Kétféle Classisú Emberek lakják e' világot úgymint *a' jók* és *rosszak*, és ismét kétféle osztállyú Emberek laknak minden különös Országba, úgymint: az eggyik rendbe (Classis) számlálom a' *közönséges Tisztviselőket* — 's a' másikba *a' magányos*, vagy is úgy nevezett privátus Embereket.

Az első Rendűek, *úgymint a' Tisztviselők* illyen alkura léptek a' Státussal, hogy minden erejeket, és tehettségeket az Ország bátorságának fenntartására, 's a' köz jó bóldogságának virágságára fordítandják; 's mivel az Igazgatás, és a köz jó mindeggy: — azomba a' köz jónak igaz és buzgó szeretete, az Érdemnek eggy nagy része, méltán teszi mind ezeket az érdemesek közzé.

A' második Rendűek, úgymint *a' különösök*, *vagy is magánosok* (privati) nem

léptek illyen alkura a' Státuſſal, a' millyenre az előbbeniek, azért ezektől tsak annyi kívántatik, hogy a' Státusnak ártalmára ne légyenek: egyebberánt — magok erejekkel — eſzekkel — idejekkel — és tehettségekkel ſzabadoſsan élhetnek, a' mellyből kinézni lehet, hogy az illyen ſzabadság mellett, minden ki különös és magányos, az illendő és bötsületes úton és módon maga haſzna keresését véſzi egyenes fő tárgyúl; mellyből ismét köz haſzon háromol a' köz jóra is. — Vedd ki ebből kifejtett Olvasó! aztat, hogy bár ha a' Tiſztviselő közelebb áll is az Érdemhez, mindazonáltal, *a' magános Ember ſints attól annyi mértföldekre* elzárva és rekeſztve, hogy hozzá való jutása felűl ſemmi reménysége ne leheſſen. — De tekíntsük már közelebb a' magányos életnek némelly Characterejt: —

Ide ſzámlálhatni előbbſzör is a' nyúgodalomra illendő bötsülettel általlépett, vagy botsájtott hűséges Tiſztviselőket, kik az általok igaz Lélekismérettel, és böltsen viſeltt kórmányt az utánnok következetteknek kezeikben általadták, ereſztették, 's híven általſzolgáltatták. — Már kérlek, mit vehet el ezeknek ditsőſségéből, és mivel kisſebbítheti meg Érdemeket, hogy *elfogyván erejek, a' Hiſtoria Muzsájának papiroſſa is elfogyott, ők azomba ſzíveken viſelvén a' kórmányt, Lelkeken a' közjót, nyújtanak még ſugárokat fel felé, mint a' lementt*

Nap a' Láthatáron, az az: a' Horizonon alól.

Mintha látnám az nyoltzvankét Eſztendős őſz Miniſter Hertzeg *Sullit* maga egygyűgyű, de jó ízlésű mezei kertyébe, a' régi módi ruhájába, meghóltt Királyjának IVdik Henriknek képét mejjén ſzomorúan hordozva, 's az új Királlyának hűségét ſzentűl általadván, a' maga familiátskája között űldegélni: vallyon nem nagyobb Tiſzteletet önt é akár belém, akár ki eztet olvasod Te beled, ezen *Tiſztes Főnek* a' magánoſságban tekintése? mint az ő ellenségének *Richelieunek* ſok izgágát okozó, és a' kintsházat kiapaſztó munkáſságának látása? — Valóban *Kormányos a' néve a' kormányosnak — a' ſzárazon is nagy neve a' Márbborugnak — az ón katona Bábok mellett, és Eugeniusnak a' maga feſtett képei mellett is:*

Máſodſzor: A' magános Emberek közzé ſzámlálhatni azokat is, kik a' Városok fényes Pompáira, 's az Udvarok zsibóngó lármájára kereſztet vetvén, mezőſségi Tanyákat — Falusi ſzállást, 's egyébb gazdálkodás Lakhellyeket 's Majorjokat válaſztottak magoknak, kik örökségeket bírják, haſználják, haſznoſíttyák, ſzaporítyák, míveltetik, és jobbíttyák: ezek is az Érdemesek Laistromában tartoznak: az illyenek felől magoknak az Udvari Emberek is (kik az illyeténeknek, és magok között vaſiag válaſzló falat gondolnak és képzelnek) megismérik,

hogy ők is ſerény munkáſságok 's iparkodáſok által a' köz jónak valóságos előmozdítói, midőn ezeket meſterséges kerítésekkel kívánnyák a' Reſidentziákba, 's az Udvarok tövébe béplántálni, noha ſokſzor olly tzélból is, a' mint *Delila* magához közel hódította *Sámsont*, hogy hoſſú fürtös haját elnyirván, az erejét is eloſzlathaſſa, 's elveheſſe:

Érdemetlen és haſzontalan ſzomſzédot ſenki ſem kíván magának, ha hát ezek haſzonkeresőknek olly kellők, bizonnyára kihozhatni belölle, hogy ezeknek is haſznok és érdemek vagyon: — ám! a' mint hogy igaz az, hogy ſoba eggy kár ſem jár magában, ſzinte úgy való az is, hogy eggy haſzon ſem jár magába: — ugyan is;

Az egéſſz Orſzág eggy Test, és a' ki eggy izében nyavalját ſzerez, a' több Tagoknak is közelebb vagy távúlról nyavalját okozott. — Ha eggy hóld föld eggy vidékbe elſoványodott, azon fogyatkozást megérzi a' ſzomſzéd is; — ellembe ha a' birtokos gondoſsága által valamelly Majorság föld, és így többek által több megjavúltt, 's haſzonvehetővé tétetődött, már nem tsak a' ſyomſzéd réſzesűl abba, hanem az egéſſz Orſzág terhén is könnyebbítődik; úgymint több kenyeret lehet adni a' fegyver viſelőknek — óltsítani a' meſterségeket — több fillért lehet nyújtani a' ſzegény kóldúsnak; 's t. aff. tudniillik haſonlatos eggy ſerény

gazdának jó igyekezete a' széles Tóba hajított követskéhez, melly csak annyi hellyt üti meg a' Tónak a' színit, a' mennyi ő maga, és még is olly széleſen kiterjedő habotskát kerekit maga körül, hogy szemmel alig láthatni: Igy terjed ki kis hellyről a' munkás magános Embernek igyekezete szélyelebb — így terjed az ő Érdeme is, azért ők is a' mint az előre botsájtott indító okokkal megerősítve bébizonyítottam, az Érdemeseknek Lajstromában illenek és tartoznak.

Harmadszor: — Hijjánosnak látnám a' magányos Embereknek Lajstromát, 's nagyon megkevesíteném a' világban találtató érdemnek számát, ha a' szegény adótfizető Népet onnan kirekeszteném: — Azon szegény adót fizető népet mondom, a' melly Királyát, 's abban élő Földes Urát, Előljáróit, 's Felebaráttyait, véres verítéki gyűjteménnyéből szíves kéſzséggel részesíti, tartja, és táplálja: Ugyan is;

Az *Érdem* szónak eredeti gyükere az *Éréstől* vagy is valaminek árrától származott: már most mit érjen az, a' mit ők a' közjónak boldogságára szereznek? nem lehet mind addig meghatározni, valameddig azon három rendbéli szükségesek elő nem hozattatnak, 's rend szerént ki nem fejtetődnek, a' mellyekre *az Otahaiti szegény gunnyhós Gazdától fogva, a' gazdag Londoni Lord Májorig, vagy a' Chinai Fő*

Mandarinig, *és így minden élő embernek elkerülhetetlen szüksége vagyon.*

Hármak tudniillik ezen életbéli szükségesek: — elsők, *az életnek fenntartására*, második, *az életnek könnyebbségére*, és harmadik *annak gyönyörűségére tartozó dolgok:* a' két utólsó múlható, *de az első egy átallyába szükséges*, a' melly nélkűl az Ember a' lételt sem ismérheti, sem tarthatja.

Ezen első életbéli szükségeseket, a' köz rendű Emberiség szűnés nélkűl időről időre munkálván, készítvén, bészerzi, 's szerezvén előadandja, mire nézve mint haszonos Embertárs a' józan gondolkozás, és nemesi érzés sugárlása szerént az őtet e' részben a' legszentebb jusson illető tekéntetet megérdemli: annakokáért, bár ha a' szerentse javaival bővelkedő felfúvalkodattok, 's rendetlenűl fennhéjázok kéméllik, avagy éppen meg is tagadják tőllök a' kitsiny főhajtást, avagy köszönést, ne sajnállyák legalább tőllök az mérték szerént őket illető érdemek megismérését, 's annál fogva a' bötsülléstis, mint a' mellyet mélly főhajtás nélkűl is könnyen meg lehet, de tartozunk is nékiek adni: — mert

Mennyit érhessen eggy font kenyér, avagy eggy font víz az éhség és szomjúság idején? tsak az tudhattja meghatározni, a' ki valaha valamellyikét próbálta, részemről azt tartom, hogy a' kinek az az utólsó in-

ségben jut, bizonnyára annyi font aranyért fel nem tseréli. — Mit veſzt el tehát a' maga érdeméből az, a' ki ezeket az életünk tartására elmellőzhetetlenül megkívántató dólgokat *eggyſzer akkor ſzerzi, mikor a' Terméſzet bőv kezű, máſodſzor pedig ollyankor nyújtya, mikor a' Terméſzet ſzűk kezű:* annakokáért; a' jó köz rendű Ember akármelly kitsinnynek láttattaſsék is a' munkálkodó teſtben, tagadhatatlan mindazonáltal ama mezítelen igazság, hogy nem tsak haſznos ő, de ſzükséges is e' földön, kinek a' mindennapi látásból és nézésből megſzokott naponkéntes fáradozáſſai és tselekedetei, bár ha nem is fémlenek úgy, mint az érdemnek küſzöbét tapodóké, mindazonáltal nem hibázok ama' mondáſomban, mellyel bátran állítani méréſzlem, hogy ha ezen ſzegény jó köz rendű Emberek nem haſználhatnak úgy, mint azok, kik az érdnm küſzöbén állanak, akkoron valójában amazok ſem haſználhatnak a' közjónak úgy, mint emezek: — *Végtére:*

Azt kérdem én, vallyon kitől várjuk mink azt, a' miért mindennap imádkozunk, a' mi mindennapi kenyerünket? nem de nem, a' ſzegény ſzántóvetők azok, kiknek ha nem grátziájok, de tsak ugyan izzadós munkájok után eſzük aztat: — Így kell mérték ſzerént gondolkozni a' jámbor jó Polgárokról is, kik a' Város terheit vállokon hordozván, a' fellyebb valókon nagyot

könnyítenek, közléſſel könnyebbedvén, 's öſſzevetetett valókkal könnyebben viſeltethetvén a' köz teher: — A' hideget meleget, 's a' levegőnek ártalmait, mellyik emberi Rend jótéteménye által űzzük el? nemde a' fevágoknak és a vaſtag matéria kéſzítőknek kell eztet köſzönnünk:

Kik mennek le a' földgyomrába az aranyért, és az aranynál haſznoſabb vasért, *vallyon az első tekintetű é? avagy az utólsó Rendű Emberek?* — Ha tűz támad, kik óltyák el aztat? nemde a' ſzegény vízhordozók, ſebesen aztat előhozván, eggy égő Háznak lobogó tűz lángja elóltásával mentik az egéſſz Városſt: — Ha ellenség fenyeget, kik emelik fel karjaikat? kik kapják a' ſebeket? kik esnek el legtöbben a' tsatapiatzon? nemde a' köz nép' ſzámtalan tsoportából eggybengyűjtött köz katonaság, melly nélkűl a' ſzenteltt legfőbb Hadvezéri tehetőség is fennakad: — Hozzájárúl ehez az is, hogy a' had viſeléshez eleség, ital, pénz és egyébb ſok ſzükségesek megkívántatván, nagyobb réſzben mind ezek a' ſzegény *köz rendű Emberektől*, *'s Emberekből* telnek ki, a' kik a' bajvivásra kiálván, 's a' vérengező márs mezejére kiſzálván, vagyonokat, ſzeméllyeket, 's életeket a' közjóért eggyeránt ſzentelik, és áldozzák: Tehetvén tehát, de tévén is érdemet, ki leſſz olly megátalkodott, ki abban vakmerő tagadáſt tegyen, hogy az érdemlajſtromra,

és az őket illető 'sinor mérték ſzerént való bötsüllésre ők is érdemeſek légyenek.

Már ama' kérdésnek hellyes megfejtegetésére időt kelletik válaſztani, 's elvárni, mellyik érjen többet az arany é vagy vaſs? — a' gyémánt é vagy az üveg? — mellyik előbb való Társoſság? az é mellyik lábbélieket kéſzít? avagy a' mellyik kézbéli gyöngyös és gyémántos gyűrűket? — vallyon az Akadémiák előbb valók é? vagy a' Poſztó 's egyébb Fabrikák? — az én ugyan bár tsekélly, de ſzíves vélekedéſem ſzerént eggyformán tarthattyák juſſokat az érdemhez, kik a Poetának ama' javallását tellyesítették: *Quem Te Deus eſſe juſſit, et humana qua parte locatus es in re disce:* az az, *Tanulj Tiſztségednek híven megfelelni, mellyre az Iſten hívt, 's akart elrendelni, köteleſségednek ha híven megfelelſz, légy akár ki, érdem koſzorút lelendeſz:* — Így

Megfelelvén minden időben reájok az Iſteni imádandó fő gondviſeleſtől mérettetett köteleſségeknek mind a' két Várad Városának Bírái, Előljárói, és Polgárai, magokat az érdem lajſtromra, 's bötsüllésre méltóknak tették, ezen Várad Városának Lakoſi mondom, mellyet *Szent Iſtván*, első Apoſtoli Királyunk kezdett virágoztatni, 's *Szent László* Király többre emelvén, 's tökélleteſségre vivén, Királyi lak Városának, 's legkedvesebb Hellyének, (hol ſzent

tetemi ez napságig nyugoſznak) válaſztotta; 's mellynek kebelében, a' Török 's Tatárok puſztításai 's égetései, 's úgy a Hit és vallásbéli belső háborúságok előtt 72. roppantt, az élő Iſtennek, 's az ő ſzent Anyának, 's több Szentek tiſzteletére épített Templomok állának, mint eztet *Kereſztúri Jóſeff Aloyſius*, a' többſzör említett ékes Munkája második Réſzének, 's ugyan második Tzikkellyének III-dik Parag. a' 93-dik Levéllapon a' moſtani Oroſſz, akkor Cathedr. Templomban találtatott emlékezeti Iráſſal (Inſcriptio) eleve bizonyíttya, melly is eképpen ſzóll: *D. O. M. In hac Eccleſia poſt everſas haeretico furore ſeptuaginta duas prima, fide autem orthodoxa per M. Leopoldum Caeſarem, et R-gem reſtabilita, Patres Reformati Ordinis S. Franciſci cum Episcopo et Capitulo laeti, gratique immolarunt*, ita R.R. Salamon, Cath. Eccl. M. Varad. Cuſtos Canonicus, qui ſub Praeſulatu Nicolai e Comitibus Csáki Clericus, dein Pauli Comitis Forgách Caerimoniarius, ac poſtea Varadinenſis Eccleſiae Parochus, et Canonicus, Hiſtoriam novae Cathedralis Eccleſiae complexus eſt:

Ezeket így előre botsájtván az okos, 's kifejtett Olvasó el fogja érteni, miért a' két Város Bíráinak, 's Előljáróinak Neveit előadandom a' ſzerént, a' mint Nemes Vármegye Fő, első, és második Alispányok,

's Főjegyzőknek neveit előmutattam: az utobbikat ugyan, úgymint a' két Váradi Város Biráinak neveit azon időtől számlálván, elő terjeſztem a' miolta 1760-ban, April. 24-kén az első napfény' látáſſal ſzerentséltettem, előadandom az ő érdemeik megesmérésének okáért, annyival inkább, mennyivel édesdebben érzem, hogy ſzületéſemnek első pontyától, 's gyermeki eſztendeimnek első zsengéjétől ólta, erántam úgy Atyai és Anyai Házunk eránt rend kívül való ſzeretettel, ſzíveſséggel, 's emberséggel viſeltettek, 's az Iró ſzeméllye eránt (melly ſzíveſségeket holtig hív emlékezetben tartand) ez napságig különösön viſeltetnek. — Következik Jegyzésének ſora.

A' Várad Olaſzi fő, és máſodik Birákról, 's azon Város' fő Jegyzőiről.

1760-ban voltt fő Bíró *Piller Joseff*, máſodik *Mátyus Márton*, fő Jegyző *Trentsényi János* — 1761-ben fő Bíró *Csúri János*, máſodik *Czedlmayer Kriſztian*, fő Jegyző *Körmöczi György*. — 1762-ben fő Bíró *Leberſzorg Mátyás*, máſodik *Kákes Iſtván*, fő Jegyző, ki az előbb. — 1763-ban fő, és máſodik Bíró, kik az előbb, 's fő Jegyző *Palugyai György*. — 1764-ben N. *Huſzty Mátyás*, máſodik *Kákes Iſtván*, fő Jegyző ki az előbb: — 1765-ben fő és máſodik Bíró, ki az előbb, úgy ſzintég a'

fő Jegyző is: — 1765-ban ismét azok, kik az az előbb: — 1766-ban fő Bíró *Mayerhoffer Ferdinand*, második ismét *Kákes István*, fő Jegyző *Sasovszky János*. — 1767-ben fő és második Bíró, kik az előbb, 's fő Jegyző *Nemíró Mihály*, *pedig írtt, mivel a' hivatala úgy hozta magával és így író lévén, neve a' tiszteségével nem eggyezett:* — 1768-ban fő és második Bírák, 's fő Jegyző, kik az előbb. — Úgy 1769-ben azok kik az előbb megmaradának. — Úgy 1770-ben és 1771-ben megmaradtanak az elébb említett Várad Olaszi Városának két Bírái, 's tsak a' fő Jegyző változott, a' kinek hellyébe lépett *Csoor Mihály*. 1771/2 1-a Nov. ismét *Majerhoffer Ferdinand* fő, és *Kákes István*, második Bírák, úgy fő Jegyző *Csoor Mihály*. — 1773. fő Bíró *Kákes István*, második *Mayerhoffer Ferdinand*, fő Jegyző, ki az előbb. — 1774. *Kákes István* fő, *Volfort Mátyás* második Bírák, *Csoor Mihály*, ki az előbb fő Jegyző. — 1775. *Mayerhoffer Ferdinand* fő, *Volffort Mátyás* második Bírák, 's fő Jegyző, ki az előbb. — 1776. *Mayerhoffer Ferdinand* fő, *Schöner Ferentz* második Bírák, 's fő Jegyző *Csoor Mihály* ki az előbb. — 1777. mind a' hárman az előbbeniek megmaradtanak. — 1778. *Mayerhoffer Ferdinand* fő, 's *Brantsch András* második Bírák, 's *Csoor Mihály* fő Jegyző. 1779. fő Bíró, ki az előbb, második Bíró *Schö-*

ner Ferentz, fő Jegyző *Sinkovits András*, 1780. fő Bíró *Brandſch András*, máſodik *Reicher György*, fő Jegyző *Strobl Iſtván*. 1781. az előbbeni hármak megmaradtanak. 1782. *Mayerhoffer Ferdinand* fő, 's *Reicher György* máſodik Bírák, 's fő Jegyző *Ströbl Iſtvan*, ki az előbb. — 1783. fő Bíró ki az előbb, máſodik *Szilágyi Mihály*, fő Jegyző ki az előbb. — 1784. *Schöner Ferentz* fő, *Reicher György* máſodik Bírák, 's fő Jegyző *Ströbl Iſtván*, ki az előbb. — 1785. 1786. és 1787. a' két előbbeniek megmaradának, 's fő Jegyzővé lön *Lintner János*. — 1788. *Paiczkoffer Antal* fő, 's *Szilágyi Mihály* máſodik Bírák, 's *Lintner János* fő Jegyző. — Úgy 1789. 1790-ben *Páiczkoffer Antal* fő, 's *Brandſch András* máſodik Bírák, 's fő Jegyző *Lintner János* mellé ſegítségűl adaték *Csoor Iſtván*. — 1791. *Hlaváts Benjámin* fő, 's *Schott Ferentz* máſodik Bírák, 's *Lintner János* fő Jegyző. — 1792. *Schöner Ferentz* fő, 's *Hlaváts Benjámin* máſodik Bírák, 's fő Jegyző ki az előbb. — 1793. *Schöner Ferentz* fő, s *Nyilas Iſtván* máſodik Bírák, *Mituch Sámuel* fő, 's *Lintner János* al Jegyzők. — 1794. *Nyilas Iſtván* fő 's *Piller János* máſodik Bírák, *Mituch Sámuel* fő, 's *Bardoſi Ignátz* al Jegyzők. — 1795. fő Bíró, ki az előbb, úgy a' máſodik is, 's ekkor fő Jegyzővé válaſztódott *N. Madáchy Jóſeff*, ki eggyſzer'smint Város Ügyé-

ſze, vagy is Fiscáliſſa. — 1796. *Piller János* fő, s *Schöner Ferentz* máſodik Bírák, 's fő Jegyző, ki az előbb. — 1797. fő Bíró *Schöner Ferentz*, máſodik *Nagy Jóſeff*, fő Jegyző, ki az előbb N. *Madácsy Joſeff*.

1798. mind a' hárman megerősítetének. — 1799. *Nagy Jóſeff* fő, 's *Brandſch András* maſodik Bírák, 's fő Jegyző és Fiscus ki az előbb. — 1800. mind a' hárman az előbbeniek megmaradának, hanem a' fő Jegyző N. *Madatsy Jóſeff* mellé ſegítségül all Jegyzőnek *Berényi Károly* adaték. — 1801. *Nagy Jóſeff* fő, 's *Roob Jóſeff* máſodik Bírák, 's a' fő és al Jegyzők megmaradának. — 1802. *Roob Jóſeff* első, 's *Brandſch András* máſodik Bírák, 's a' fő és al Jegyzők, kik az előbbeniek. — 1803. *Grindl Antal* fő, 's *Szüts János* máſodik Bírák, a fő 's al Jegyzők kik az előbbeniek. — 1804. *Szüts János* fő 's *Brandſch András* máſodik Bírák, 's *Berényi Károly* fő Jegyző. — 1805. *Szűts János* fő, 's *Rottenſteiner Jóſeff* máſodik Bírák, 's fő Jegyző, ki az előbb. — 1806. fő Bíró *Roob Jóſeff*, máſodik *Rottenſteiner Jóſeff*, 's fő Jegyző ki az előbb *Berényi Károly*. 1807. Ezen mellyben élünk 1807-dik Eſztendőben is a három legközelebb említett érdemes Polgári Személlyek megmaradván, folytattyák hivatalokat.

Így előre botsájtván Várad Olaszi Városnak, hol az Írónak ősi Lakhellye es Háza helyheztetik, Bíráit által menetel tétetődik a Nagy Váradiakra, vagy is úgy nevezett Új Városiakra, melly Városban az Író 1760ban April. 24kén születtetett és kereszteltetett, midőn mind a' két Városnak meg eggy Plébánussa volna mind addig, m glen 1784dik Esztendőben a' Seraphikus Szent Ferentz Szerzetes szürke Barátyai a' fölséges Rendelések szerent eltöröltetvén, *N. M. Kollegrádi Gróff Kollonich László*, N. Váradi Püspök által Várad Olaszíban különös Plébánia felállítatnék, mellynek első Lelki Pásztora vala, most legközelebb sűrű sok érdemei után a' Szathmári Megye Püspökségére emeltetett *Klobusitzi Klobusitzky Péter*, kit a' fent tiszteltt N. M. Érsekkel eggyütt, úgy Várad Olaszinak, mint Nagy Váradnak Lakossai áldani soha nem szűnnek. —

A' Nagy-Váradi fő és második Bírákról, 's azon Város fő Jegyzőiről.

1760ban vala fő Bíró *Sebestyén Ferentz* a' második *Erdéli Imre*, fő Jegyző, ki annakutánna a' N. Káptalannak fő Fiscálisává lőn, Nemes *Harmos János*. — 1761ben fő ki az előbbeni, 's második Bíró *Telegdi György*, fő Jegyző ki az előbb. — 1762. fő *Martin András*, második Bíró *Hamari*

György, 's fő Jegyző ismét *Harmos János*. — 1763. fő ki az előbb, 's második Bíró, *Erdéli Imre*, 's fő Jegyző *Pahi Mihály*. — 1764. *Erdéli Imre* fő, 's *Martin András* második Bírák, 's fő Jegyző ki az előbb. — 1765ben *Martin András* fő, 's *Mütter Jóseff* második Bírák, fő Jegyző és eggyszersmind Város Fiscálissa *Pahi Mihály* 's al Jegyző, vagy is Vice-Notarius *Pataki János*. — 1766. fő ki az előbb, úgy a' második Bírák is, hanem fő Jegyzővé lön Ns. *Thublt György*, 's al Jegyzőnek maradott *Pataki János*. — 1767. fő ki az előbb *Martin András*, és második Bíró *Horváth István*, s úgy az előbb megnevezett fő és al Jegyzők: 1768. fő ki az előbb, 's második Bíró *Benyő András*, a' fő és al Jegyzők, kik az előbb. — 1769. lőn fő Bírává *Orosz Illyés* 's a' második Bíró a' Jegyzőkkel egygyütt az előbbeniekkel maradának. — 1770. fő ki az előbb, 's második Bíró *Baláskó Ferentz* 's a' Jegyzők, kik az előbbeniek. — 1771ben fő ki az előbb, 's második Bíró *Navrátzky Antal*, a' Jegyzők kik az előbbeniek.

1772ben lön fő Bíróvá Nemes *Zsemberi István*, N. Bihar Vármegyének eggyik nagy érdemű fő Táblabírája, 's másodiká megmaradott *Navrátzky Antal* azon módon a' Jegyzők is. — 1773. A' fő és második Bírák, úgy a' Jegyzők is megmaradának. Ugy 1774. 1775ben *Navrátzky Antal* fő,

's *Galina Ferentz* második Bírák, úgy a' Város fő Jegyzője és Fiscálissa *Pataki János*. — 1776. *Knikl Antal* fő 's *Valdenſteiner János* második Bírák, 's fő Jegyző és Fiscális ki az elébb. — 1777. fő ki az előbb, 's *Matolai András* második Bíró, 's fő Jegyző *Pataki János*. — 1778. fő Bíró, ki az előbb, második Bíró *Oroſz Illyés* 's fő Jegyző ki az előbb. — 1779. fő ki az előbb, 's második Bíró *Fazekas Iſtván*, fő Jegyző ki az előbb. — 1780. fő ki az előbb, úgy a' második Bíró is a' Jegyzővel eggyütt. — 1781. fő ki az előbb, és így ki eggy folytába hat egéſz Eſztendőkig viſelte a' Város fő Bíróságát *Knikl Antal*, 's második Bíró *Stork János*, 's fő Jegyző ki az az előbb *Pataki János*. 1772. lön fő Bíróvá *Motolai András*, másodikává *Knikl Antal* 's fő Jegyzőnek maradott ki az előbb. — 1783. fő Bíró maradott az ki az előbbeni, 's második Bírává lön *Mütter Jóſeff*, fő Jegyző ki az előbb. — 1784. fő, ki az előbb, 's második Bíró *Knikl Antal*, fő Jegyző ki az előbb. — 1785. mind a' hárman az előbbeniek, úgymint *Motolai András* fő, *Knikl Antal* második Bíráknak, 's úgy *Pataki János* fő Jegyzőnek megmaradának, ki közzűl a' legutóbbi a' Városnak előbb all, 's annakutánna fő Jegyzői hivatalát húſz álló Eſztendőkig eggy folytába vitte, és viſelte.

1786ban következett némellyeknek panasz vádjaira a Királyi Commissio:

1787. lön fő Bírává *Sztárok János*, 's második Bírává *Sándor István*, fő Jegyzővé *Gúl János* 's all Jegyzővé vagy is Vice-Notáriussá N. *Domokos Ferentz*. — 1788. fő Biravá lön *Sándor István*, második Bírává *Gúl János*, ki az előbb a' fő Jegyzői hivatalt viselte, 's ki hellyibe fő Jegyzővé lön N. *Pap János* több Familiáknak Fiscálissa 's Vice Notáriussá lön szintég Prokátor *Trimai Márton*. — Ezen Sándor István, ki hajdanában az Író Anyai nagy Atyánál boldogúltt emlékezetű *Latzkovits László*, N. Bihar Vármegye Vice Ispányánál Cancelliastaságot viselvén, onnan a' Pesti Királyi Táblánál jurátusoskodott, ezen Város fő Bíróságát igaz, egyenes és tiszta Lélekismérettel nyoltz álló Esztendőkig eggy húzomba viselvén, alkonyodott élet esztendeiben nyugodalomra lépett, 's eggynehány Esztendők múlva meghalálozván, koporsójára ezen halotti Írás és Czímek tétetődének, *Pater sollicitus*, *Judex aequus*, *Civis probus*, az az: gondos Atya, igaz Bíró, és jámbor Polgár, melly mind ezen jeles tulajdonságok, ezen minden tekintetben jeles Magyar külömben is nemes emberben, az Író gyermeki Esztendeitől kezdve mind fogytig szíves jó, 's áldott emlékezetű Barátyában hogy feltaláltatának, minden ki őtet esmerte, igaz Lélekismérettel vallja:

ezen nyóltz Eſztendőknek elteléſe alatt, melly időnek folyamottyában néhai *Sándor Iſtván* remekpéldaſon főbíráskodott, az fő Bíróságának máſodik Eſztendejében, a' máſodik Bíróságra 1787ben lépett az előbbenivel haſonló tulajdonságú *Püspöky Mihály*, ki ezen hivatalt az előbbeninek óldala mellett, négy álló Eſztendőkig köz megelegedéſſel folytatván, Nemeſséget nyertt, mint majd következni fog; 's éppen annyi Eſztendőkig folytatta N. *Pap János*, így haſonló jeleſséggel a' fő Jegyzői hivatalt, méglen 1790ben *Virág Láſzló*, ki eggyſzersmind Város Fiscáliſságát viſelte, hellyébe lépett 's következett vólna a' fő Jegyzői hivatalban, all Jegyzőnek rendeltetvén melléje *Ján Péter*, ki annakutánna a' N. Nagy-Váradi Káptalannál P. Ujlaki Helységében Udvarbíráskodott. — Így *Sándor Iſtván* fő Bírósága alatt 1791ben folytatta a' máſodik Bíróságot *Sztárok János* fő Jegyző *Virág Láſzló*, 's Vice-Notárius lévén még akkoron *Ján Péter*. — 1792ben felváltotta *Ján Pétert* N. *Senk Miklós*, ki az előbbeni hármokkal, ſzolgáltt egéſſz 1795kig, a' melly időben N. *Hoffman János* lön Város fő Bírájává, *Intze Antal* máſodik Bírává, kórmányozván még akkoron a' fő Jegyzői tollat *Virágh Láſzlo*, 's az all Jegyzői hivatalt *Horváth Iſtván*.

1796ban lön fő Bíróvá *Mütter János*, máſodik Bíróvá *Batsik János* fő Jegyzővé

Iffiabb *Sztárok János* 's al Jegyzővé *Senk Miklós.* — 1797. fő Bíró ki az előbb — 's az előbbeni második Bírót felváltotta *Pap Mihály* — fő Jegyzővé lön, és város Fisbálisá *Mituch Sámuel* al Jegyzővé ki az előbb: — 1798ban fő Bíró ki az előbb, úgy a' második Bíró, és a' Jegyzők, kik mind a' hárman megmaradtanak, úgy 1799dik Esztendőben is, ama eggy változással, hogy *Senk Miklós* hellyébe lépett *Illési Jóseff* al Jegyzőnek, a' kik úgymint fő Bíró *Mütter János* — második Bíró *Pap Mihály* a' következő 1800 és 1801 Esztendőkig megmaradának, melly utóbbiba, *Illési Jóseff* lön fő — és *Beretzki Fenentz* al Jegyzővé. — 1802ban választódott fő Bírónak *Valdensteiner János*, ki ezen hivatalt három Esztendőkig viselte a' mikoron szolgálattyának első Esztendejében lön második Bíróvá *Szlafkay Mihály* a' fő Jegyzői hivatalban következett *Beretzki Ferentz*, 's a' másodikába *Vinkler Jóseff.* — A' következő 1804ben *Valdensteiner János* fő Bírósága üdejében ismét választódott második Bírónak *Pap Mihály* — fő Jegyzőnek N *Király Imre*, ki annakelőtte a' N. NVáradi Káptalannak Fiscálissa vala, 's al Jegyzőnek *Beretzki Ferentz* — 1805ben fő Bíró maradott ki az előbb — másodiká lön *Dellortó Cyprián* fő és al Jegyzők kik az előbb — 1806ban fő Bíró *Kováts András* második Bíró *Mütter János* fő Jegyző N. *Király Imre* ki az előbb 's al Jegyző

Matolai Imre — 1807ben fő Bíró *Mütter János* második Bíró *Batsik János* — 's letévén a' fő Jegyzői hivatalát N. *Király Imre* egyedűl maradott a' Jegyzői hivatalban, néhai *Matolai András* fő Bírónak érdemes fia, *Matolai Imre*, ki felvállalt bár terhes kötelességének híven és serénnyen megfelel.

Illy sorban következnek az Író Születése Esztendejétől számlálván, a' Nagy Várad várossának érdemes Polgári Tisztviselői, kiknek elválasztott Birái egéssz 1772dik Esztendeig, tetszések szerént segítségekre három Tanátsbélieket (tres Senatores) kinevezhettek, 's melly Várad Lakossai közzül sokan jeles viseletek, 's érdemtételek után, számlálván fölséges *Maria Theresia* Országlása ideitől, egéssz mostani fölséges *FERENCZ* kegyes Uralkodonkig; — azért azon időtől ólta, úgy a' Várad, mint a' távúllabb lévő ezen N. Bihar Vármegyének Lakossai közzül, kik emelkedének Nemességre előadandom. Ogymint:

1760ban *Jurítskay Pál*, kinek néhai *Kornis Borbára* Hitvesétől — *László* — *Jóseff* — *György* — és *Pál* érdemes, és külömbféle Hadi és Polgári hivatalokat viseltt fiai 's azoktól hasonló Unokái származának: —

1766ban *Stacho János*, kitől hasonló nevezetű fia, ki nem régiben tette le a' Szolgabírói hivatalt, 's ennek jó reménységű fiai, 's amannak Unokái.

1791ben *Nagy Tornyai János*, kinek magva ſzakadott. Tsak ugyan azon Eſztendőben Nemeſséget nyertenek, kik annakutánna a' Nemes Vármegye Táblabíróságára is emeltetének. — *Püspöki Mihály*, ki a' Városbíróságát viſelte, teknek ſzámában látſzatik, 's ki a' ſzegények Inſtituma Caſsájának Gondviſelője (Pauperum Inſtituti Caſſae Adminiſtrator) 's a' Görög és Oláh Nemzeti Oskoláknak előſegéllője, 's mozdítója vala, 's kinek fölséges Római Csáſzár 's Magyar Orſzágnak Apoſtoli Királyja 1791-ben Junius 3kán Mediolániunból kőltt Nemes Levelet adott, melly *Keveri Anna* boldogúltt Hitveſsétől ſzármozott *Mihály*, *János*, *Jóseff* és *Sándor* fiaira kiterjdeett, kik közzűl a' két első ezen N. Vármegye Ordinárius Esküttségét jeleſen viſelik. —

Az előbb említett Eſztendőben, 's azon Dátum alatt, 's ugyan azon Cs. Kir. fölségtől nyerte a' Nemes Levelét, ezen Városnál a' Tanátsbéli hivatalt 1782ben dítséretesen viſelt *Kriſtóff Mihály*, melly Nemeſség néhai *Nikolits Eſztera* Hitveſsétől ſzármozott, 's moſt a' N. Vármegye Esküttségét viſelő *Demeter* fiára is, kinek ismét Nemes *Sághy Máriától* eggyetlen eggy *Juditha* kis Leánykája él, terjedett: — Ezen Várad Városi Tanátsbéliségét viſeltt *Kriſtóff Mihálynak* Nemes Levelében ezeket olvasom: — *Senator Anno* 1782, *ad Exemplum Genitoris ſui Contributionalis quanti Perceptoratui*,

uc Transennalis Militiae Coo. Regiae Dislocationi ſingulari cum Exactitudine praefuit. — Introductioni et Promotioni Rei Litterariae Illyricae ſummo ſtudio in ſupráfata Civitate Magno-Varadinenſi intendit, ad haec insuper ad congreſſus Nationis ejusdem Anno 1781 *— et* 1798 *celebratos in qualitate Deputati exmiſſus Officia haec omnimoda cum Rei Commendatione explevit.* — Ki lehet ezen ſzavakból az Impetratornak érdemeit venni, ki az előbb említett Társával Nemes *Püspöki Mihállyal* eggyütt, hogy feles ſzámú Katonákat a' Franckok ellen folytatott ſzerentsétlen Háborúban fölséges Uralkodónknak ſzólgálattyára és ſegedelmére minden ſzükségeſekkel egyetemben ſok költségek kíméllése nélkül kiállítottak, 's Hazai hívségeket kimutattván, úgy ezen mint több érdemeikre nézve a' N. Vármegye Táblabíróságára lett emeltettéſeket érdemlették, közönségeſen tudva vagyon. —

1793ban *Verner Jakab* plenipotentiáltt NVáradi Praefectuſſa, és *Krammer János* a' Kaſſai Cameralis Actuariuſſa Táblabírák kivűl — kik közzűl az elsőről az érdemlett Tiſztes említés már az előbbeniekben megtétetődött. — A' Polgári Rendből Nemeſséget érdemlett, ki ezen Várad Városának ſok Eſztendőkig Jegyzői hívatalát folytatta, 's eggyſzer'smind több N. Familiáknak Fiscáliſságát viſelte *Pataky János* kinek Nemes

Levele Bétsben 1792dik Eſztendő Julius 26-kán költt, kiterjedvén Nemeſsége első hitvesétől *Mátyus Juliánnától*, ſzármozott *Jóseff* legüdősbb fiára — ki után következének Návay Thereſia Anyától, 's Vörös Mihály Atyától ſzületett *Vörös Katalintól Mihály* N. Bihar Vármegyének érdemes Esküttüttye, ki előbb említett Táblabíró és Praefectus *Verner Jakab* és néhai Ribitzei Erſébeth édes Leányát Nemes *Verner Ágnest* az Írónak kedves Atyafiát tartja feleségűl — ezután eredének a' nemzés ſorban *János* és *Antal* — úgy *Thereſia* — *Caecilia* — és *Klára* hajadon Leányai — így

1793dik Eſztendőben nyertenek Nemeséget Nagy Váradi Polgár *Kovács Ferencz* — *Kenedich Ferencz.* —

1794ben *Szilvay másképp Gallovics János*, ki úgy a' rendſzerént való Ezerednél (in Regimine Regular.) ſzintég mint a' Nemes felkelő Magyar Seregnél ſzolgáltt, 's az utóbbinál kapitányoskodott. — Így *Kalatay Antal és Jóseff*, kik minnyájon néhai áhétatos tiſztelettel említett *Kalatay Xavier Ferencz* jó Püspöknek Rokonai 's Atyafiai, as ő, és magok érdemeire nézve Nemes Levelet nyervén, ezen N. Vármegyében ſzép ſzámra terjedének.

1795ben Több rendbéli jelesen viseltt terhes hivatálaiban ſzerzett érdemeire nézve, mellyeket előbb ezen N. Bihar Vármegyénél — annakutánna a' Jóseff Syſtema alatt fel-

állott Királyi Commissiónál, 's végre most a' Tiszán innen Kerületi Törvényes Táblánál (mellynek most nagy érdemű Assessora Nemes *Bednári János* úgy édes Atya, ki sokáig Cs. Királyi Harminczados vala, mint sajat érdemtételeinek méltó tekintetére nyert. Ki egyszer'smind ezen N. Vármegyének fő Táblabirája. — Ugyan azon Esztendőben sok pénzbéli a' háborúnak könnyebbi folytatására önként ajánlott, és adott segedelmére nézve, Nemesé lön ezen N. Bihar Vármegyében helyheztetett Diószeg Mező Várossának érdemes kereskedő és Polgár Lakossa *Kis Pál*. — Következett

1796ban a' Cameralis Ingenieurséget, vagy is Földmérői hivatalt közhaszonnal itten viselt *Servánszky Ádám*, ki az Erdély Országban szolgáló tágos és nevezetes útot nagy jelességgel 's maga megkülönöztetésével készítette, 's egyszer'smind ezen N. Vármegye Táblabiróságát a' Nemessége nyerése után érdemlette, 's ugyan azon Esztendőben *Bokor Ferentz* is.

1797ben Nemességet nyertenek *Poroszlay Sámuel* decretáltt Cs. Kir. Kapitány, kiről már az előbbeniekben környülállásoson irodott, kit Nemes Bihar Vármegyeben helyheztetett, 's perennális fassio mellett, a' Váradi és Mitskei Baranyi Familiától nyertt Tothi Jószágban az Iró mint Királyi Férfiú (Homo Regius) 1798ban Junius 25kén béiktatott. — Így és éppen azon Esztendőben

Szotoczky Ferentz a' Nagy Váradi Deák Ritus Püspökségnek érdemes Udvarbírája, 's kinek Fiú és Leány ſzámos gyermekei, és iffiabb *Sztárok János*, kit a' Város fő Jegyzőinek ſorában olvashatni, 's ki az elhunyt N. M. *Darabanth Ignátz* Unitus Püspöknek eggyik kedves Atyafiát N. *Andreko Annát*, eggy igen tiſztes és jámbor viſeletű Aſſzonyságot vévén feleségűl, attól *Ignatz* Fiatskája, *Karolina*, *Anna*, és *Petronella* Leánykái ſzülettetének.

1805ben eggy Cs. Kir. újjítáſſal megerőſsítetett Nemes Levelet adott elő idősbb *Toperczer Jóſeff* a' Püspökség Caſsájának fő Perceptora, ki Attyának Teſtvére Cs. Kir. nagy érdemű ezeredes (Generalis) vala, ezen *Topertzer Jóſeffnek* példás Hitvesétől ſzületettt Nemes *Huſzty Erzsébethtől*, ki nem régen meghalálozott *Huſzty Jóſeff*, Udvari Ágensnek Teſtvére vala, ſzármozának ismét *Jóſeff*, ki előbb a' Vice Fiscáliſságot a' Nagy Váradi Püspökségnél viſelvén, *Szilvay Máriát* vette Hitvestársúl, 's édes Atya halála után Atya hivatalában következett. — Származának tovább *János* és *Antal* Fiai, *Magdolna* Szathmár Vármegyebéli *Sántha Láſzlóné*, *Borbára* és *Anna* hajadon Leányai, az Irónak kedves ſzomſzédjai minnyájon Nemes *Toperczeriek*.

1806ban lön Nemesé *Gaſzner Lőrintz*, ki még néhai N. M. *Zajezdai Báró Patachich Ádám* Nagy Váradi Püspöknek 's Bi-

hari Fő Ispánynak kedves Embere, 's ezen N. Vármegyéknek ſok Eſztendőktűl fogva ſok érdemeket tett Földmérője (Ingenieur) roskadott élet idejében is buzgón és híven folytatván hivatalát, ſok körülötte tanuló tapaſztalókat oktatott, 's ſzárnyokra bo'sájtott. — Az ő életének ſummás leírását (Biographiam) az Irónak eggy jó Baráttya eképpen jegyzette, a' mint Deák nyelven következik.

Laurentius Gaſzner in libera Reg. Civitate Ginſiensi natus, poſt emenſa Humaniorum et Philoſophiae ſtudia, continuo animum ſcientiis Mathematicis aplicuit, in quibus cum nomen eius cum tempore inclaruiſſet, ab Excellantiſſimo Dno Adamo e lib. Baronibus Patatich de Zajezda, celeberrimo per I. Regnum Hungariae Episcopo in Academia ſua M. Varadinenſi ad Profeſſoris Matheſeos munus aplicatus fuerat.

Excellentiſſimus Vir ille ut notum eſt, quemadmodum non in turpi avaritia, et aggregandis pecuniis, ſed penes eximium vitae ſuae ſanctimoniam omnes vires et opes ad promovendam felicitatem publici, (in quem finem etiam tantos proventus Eppales ſibi a Sua Matte SSma collatos crediderat) ſemper impenderat; ita praenominato Dno omnem modum fecit, ut in arte ſua plurima ſubiecta, qui et Dominio Eppali et privatis aliis, et publico etiam hodiedum per com-

plures Cottus insignem impedunt operam, idonea redderet. Ipse etiam jam in publico Geometrae officio constitutus, dum penes Comissionem Regiam de Anno 1773. et subsequis operam in exsiccandis paludibus impenderet, vel in praeliminari labore suo in efformando videlicet canali Ördögárka dicto ad Szeghalom et Csökmö, (ubi vel soli terreno Csökmöensi ultra 6. mille terrarum jugera e paludibus sicca accesserunt,) et ultro in sublatione vitiosae venae Köles-ér dicta, universim in utroque labore ad 30. mille terrarum jugera sicca reddidit, quemadmodum Testimonia publica I. Cottuum Bihar. et Békés sub authentico perhibent.

Rumor ejus cum continuo ad Exc. Consilium etiam percrebuisset, A. 1785. directio rerum hydraulicarum per totum Districtum M. Varadinensem eidem clementissime concredita fuerat, in quo officio penes alios privatos labores eam publico operam navavit, ut et Tibiscum et Marusium, et Chrysium et fluv. Berettyo juxta praescriptam normam maxima ex parte ad mappam sumserit; in exsiccatione paludum autem, in qua multis jam retro annis a multis inanis opera cum magnis saepe numero impensis publicis insumta fuerat, viam et methodum indubitatam et exactissimam ex ipsis hydraulicae principiis desumtam ostendit. Et cum nihilominus non omnes, qui nomen Geometrae profitentur, in practica hydraulica eti-

am fundatos cerneret, ne ultro errores ſimiles in publico accederent; obſervationes ſuas per 30. annorum decurſus ad fluvios et paludes factas in conpendioſum unum opusculum concinnavit, quod poſtquam in Caeſarea Univerſitate Viennenſi omnem approbationem obtinuiſſet, a Sua Matte SSma publicis typis in lucem edi demandatum eſt, ut Intimatum Exc. Conſilii dd-o Buda 23. Febr. A. 1802. N. 4027. ad I. Cottum Bihar. datum, clare perhibet. Benignitas ſuae Mattis SSmae erga eum non hucusque tantum pertinuit, ſed pro tot in publicum factis meritis, eum in numerum Nobilium etiam adlegere clementiſſime dignata eſt; cujus armales etiam 15. Decembris A. 1806. in Cottu Bihar. publicatae ſunt. — Proles nunc in vivis habet duas: Filiam videlicet *Franciscam*, ac Filium *Ludovicum* e Nobili Domina Clara Juritskay progenitas.

Látni ezen előrebotsájtott Jegyzésből, kik emelkedtenek a' Várad Olaſzi és Nagy Várad Városnak Lakoſai közzül Nemesi állapotra: — Nézzük már azon Személlyeket is, kik kéſz Nemeſségben ſzülettetvén, a' Városi és Polgári hivatalokban magokat érdemesítették; 's a' Város terheit, úgymint a' ſzületett Polgárok viſelték?

Illyen Nemes *Nagy Láſzló*, ki ſzülettetvén 1743ban, 's a' Nagy Váradi Magyar útzában, útza Kapitányságot tizenhat Eſzten-

dőkig viſelvén, 1794ben Város Tanátsbélivé, az az: Senatorává lön, es igy mind öſſzveséggel álló 28. Eſztendőkig ſzolgáltt, kinek *Nagy Juliánna* elemedett és tiſztes, mindenkor hív Hitveſsétől *János*, ki Mgos Groff *Bottyáni Aloyſius* oldala mellett a' Caneelliſtai hivatalt érdemeſen viſelvén, moſt a' Péſti Királyi Táblának *Juratus Notárius-Ja*, következik utánna *Iſtván*, ki után *Juliánna* minnyájon Teſtvér Atyafiak.

Igy Nemes *Boyer Imre*, kinek Kereſztyén életű hitves, s megélemedett Társától *Klorher Máriától* ſzülettetének *Andras*, Vaskón a Nemzeti Oskolák Tanítója (Magiſter Normalium) *Pál*, *Imre*, ki a'. Blankenſtein Magyar Lovas ezerednél 8. Eſztendőtől, s *Antal* ki az Auffenberg Magyar gyalogság ezerednél eggy két Eſztendőktől ólta vitézkednek, 's *Erzsébeth* hajadon jó viſeletű Leánya: — Ezen Nemes Férfi, az előbb emlitetteknek édes Attyok, a' Nagy Váradi Katholika Szenteggyháznál 13. Eſztendőktől fogva folytattya a' Kántori hivatalt, mellyet Erdély Orſzágban Enyeden 4. 's Magyar Orſzágban Szikſzon, Abaúj Vármegyében 4. Aſzalon, Borſod Vármegyében 16. álló Eſztendőkig folytatván, és igy 37. Eſztendőket dítséretеſen kitöltvén, 's még moſt is ezen hivatalt viſelvén, az Személlyében három, állattyában eggy bizony örökkön élő Iſtenségnek, 's annak Szenteggyházában eggybengyülekezni ſzokott ſzámta-

lan Kereſztyén Híveknek elalkonyodott napjaiban is híven és buzgón ſzolgál, 's kinek tökelletes élete más egyébb tekéntetben is nagyobb jutalmokra méltó lévén, az Író, mint ſzíves jó akarója előtt igen jól ismérétes. —

Így lakják ezen N. Váradot, kik minnyájon Nemeſek, *Kaſtaliak*, *Liptay László*, *Török Ferentz*, *Czékus*, *Sándor*, *Csiszár István*, *Detzki Mihály*, *Vári Jóſeff*, *Mata Sándor*, *Papoltzi Ferentz*, *Aaron Abrahám*, *Pálfi Theodor*, minnyájon ſzületett Nemeſek, kik a' Polgári terheket is és a' Tiſztségek kötelеſségeit viſelték, viſelik, 's ezen veſzedelemmel tellyes időknek moſtoha környűlálláſaiban a' Fölséges tzélokra kire kire kimértt, és önkéntes ſegedelmekkel haſznoſan ügyelni nem kéſtek, úgy a' többi ſzületés nélkül ſzűkölködő Polgárokkal egyetemben, kik moſtani nagy érdemű fő Birájának *Mütter Jánosnak* közbenjáráſa és ſzíves fáradozáſai által a' Nagy Váradi Város Házának nagyobbra emeltetésére, 's felépítésére a' felső Felsőségtűl húſzezer Rhénes forint ſumma engedtetvén, azon Város nevezett érdemes Előljárójának gondoskodáſa, értelmeſsége, 's iparkodáſa után az építéshez tartozó ſzükségeſek eggybehordattatván, nem tsak letétetett az új épületnek fenék köve, hanem eggyſzer'smind naponként emelkedik a' magoſságra, 's úgy fog alkalmaztatni, 's elintéztetni, hogy a'

fekete fas vendégfogadó falával eggybenkaptsoltatván, alatta meſzárſzék a' Lakoſoknak könyebbségére, 's commodítására, annakutánna Kávéház, 's felűl Nemzeti Színjádzó, 's tántzoló alkalmatoſságok, 's ékes Tanáts Ház, avagy Köz Gyűlési Palota fog állíttatni, 's ez által az egéſſz Városnak ſzembetűnő díſz és fényeſség ſzereztetni, 's így a' moſtani érdemlett böcsülettel többſzör említett fő Bírónak *Mütter Jánosnak* fő Polgári jó Neve örökösítetni.

A' moſtani Városházának Tanáts Palotájába láttatik néhai Fölséges máſodik *Joſeff* Római Csáſzárnak 's több Orſzágok Királyának remek Feſtői meſterséggel kéſzíttetett képe egéſſz emberi magoſságba, a' Szent Iſtváni Rend nagy meſteri pompás és Fölséges öltözetbe, az ahoz tartozó Cs. Kir. fényes jegyekkel, mellyet ezen Város 1789dik Eſztendőben nem kevés költséggel rajzoltatott azon, ki Váradot többſzör meglátogatván, különös hajlandósággal és kegyeſséggel viſeltetett ezen N. Várad Városának Előljáróihoz, Polgárjaihoz, és Lakoſſaihoz ditsőſségeſen orſzáglott Fejedelmének örök emlékezetére, mint a' kinek Bétsbe is e' jelenlévő üdőben, 's úgy több külső Tartományokban az ő érdemlett örök tiſzteletére oſzlop emeltetett.

Így ſzerették, 's hív jobbágyi ſzeretett buzgósággal viſeltetének ezen mind a' két Városnak jámbor Polgárjai úgy annakelőtte,

mint akkor következett, 's mostan uralkodó Fölséges *Ferentz* koronás Fejedelmekhez, ama' Felséges *Ferentzünkhöz*, ki a' minthogy édes Magyar Hazánknak köz forró szeretetében elő, édes jo Attya, úgy a' valóságos jó Hazánkfiai érdemeinek kegyes, és igazságos megjutalmazoja, ezen vele született, 's megszokott Fejedelmi nagy lelkűségét, 's a' tökélletesség halmára emelkedett Országlói remek tulajdonságát ujjabb 's ujjabb bizonyitásokkal, mint annyi fényes sugárokkal naponként tündökölteti.

Így jutalmozta meg nem régiben Cs. Kir. Apostoli ő felsége, N. M. Nagy Szalattnyai szabad Zászlós *Fischer Istvánt*, a' Batskói és Budamér Uradalmok örökösét, a' Szathmári Megyének minapában fő Lelki Pásztorát, eggy a' Szenteggyházi, 's Polgári halmozott Érdemeiről közismeretes jelességű, a' Melchisedeki Rendnek, felszenteltt ISTEN szíve szerént való férfiát ő Excellentziáját, kit minden jelentése kivűl felséges Apostoli Királyi Urunk eggy nyomba két sarkallatos, és országos fényes, úgymint az Egri Érseki, 's Nemes Heves Vármegye Fő Ispányi hivatalokra, 's belső titkos Tanátsosának önkéntes Indúlattyából, minteggy titkos szent Tűztől felbuzdittatván kinevezni, 's azzal nem tsak az oda való Papi és Világi Megyét mind közönségesen, hanem mondhatni az egész Országot örömre 's köz örvendezésre, 's ezen nagy Lelki

férfiúnak, 's Országunk díszes és hasznos Oszlopának mindenkor viselt Remek példás élete viselésére gerjeszteni kegyelmesen méltóztatott. — Az ezen munka írójának szerentséje vala, a' Bihari Nemes Megye részéről kirendeltt Idvezlő követséget vezérelni, ki is a' beiktatás Ünnep előtt eggy két napokkal különös dolgaira nézve előbb érkezvén Egerbe szemmel látó 's majdan kézzel tapogatható Tanúja vala ezen Országos köz örömnek. — A' mindenfelől érkező sokaságnak elfogadtatására, 's elhellyheztetésére a' szükséges rendelések az ottan köz szeretetbe 's érdemlett bötsülésben élő Zsadányi és Török Sz. Miklósi *Almásy Jóseff* Királyi Tanátsos, 's N. Heves Vármegyének első — 's *Péchy Ujfalusi Péchy Gábor* második Alispányai által igen hellyesen megtétettvén, azok *Bodor* és *Ujházy* János Táblabírák éjjeli 's nappali fáradozásai által tökélletesen végbe vitetének.

Az Egri Papi Megyének Nagy Prépostya választott Vegliai Püspök 's Királyi fölségünk Tanátsossa M. *Szaday Zábrátzki Jóseff*, a' Káptalanbéli Urakkal eggyütt, minteggy eggymás közt vetélkedve szívesen fogadták, látták 's megvendégelték az külömbféle gyülekezeteknek minden karon és renden lévő előre érkezett Tagjait, 's kiknek Palotái és Kánonikális Házai valóságos ingyen vendégfogadoká (mint az ösi Nemességű Magyaroknál mindenkori szokás vala)

válának : — ezt tselekedték *Makai Makay Antal* a' Boldogságos Szűz Anyánk Gagyi Apath Ura az Egri Érsekség Kaptalannya 's Megyebeli fő Esperestye, s az Irónak régi, és loha el nem válható mindenkor tapasztaltt szíves jó baráttya : ezt *Tájer György* Szent Péternek az Egri Várról Prépositya — *Szentiváni Csomortányi István* Pankotai fő Espereſt, ki az írót, néhai N. M. Monyorókeréki *Gróff Erdődi Gábor* Egri Püspök régen keresett és óhajtott képével megajándékozni méltóztatott, 's melly képet, úgy is mint a' Katholika Vay Ádám alkotó jótévőjének, úgy is mint az ajándékozó Úr szíves hozzája járúltt jó vóltának emlékezetes jelét méltó örök emlékezetben tartandja az Író. — Illy 's több efféle ritka szívűséggel fogadták az Egri Érsekség Káptalanbéli 's Kánonok Urai az Országnak minden részeiből Egerbe az béiktatás Ünneplésre siető sokaságot, melly Februarius 15kén immár mindenünnen eggybegyülekezett.

Azon nap délutáni öt óra tájban, ünneplő ékes eggy forma magyar ruhákban lóháton várták úgy a' béiktatandó, mint a' béiktató Királyi Bisztos, úgymint szabad Zászlós *Fischer István* Érsek, és *Ürményi Ürményi Józseff*, Országunk fő Bíráját Ő Excellentziájokat; — a' Nemesi Lovas Sereget, a' legékesebb öltözetbe vezérelték, a' két iffiú *Báró Orczy*, 's *Erőss* Urak, kiknek lovaglás mesterségeken bámultak

mindenek ſzemei, az ágyuk ſokſzori lövetés köſzöntéſei hirdették a' magos vendégek' forron óhajtott elérkezéſeket, mellyből eredett rend kívűl való örömeket, az Eger Városnak ſereg oſztállyokban álló felfegyverkezett jámbor gyalogság Polgárjai eggyſzerre adatott puska kilövetéſekkel kettőztették: — Valójában az Egernek úgy Papi, mint Polgári Anya Megyei, ezen itten érdemeinek emelkedett halmai közt nevekedett mindenkor méllyen tiſzteltt, 's forrón kedveltt Tagját, már moſt mint védelmező édes Attyát, *B. Fiſcher* Ő Excellentziáját, kinyiltt kebelébe kimondhatatlan örömmel, a' ſok *éljen!* kiáltáſok között fogadták, 's mint eggy eggy ſzívekben zárván, állandó mély tiſztelettel, 's minden ſzínt, avagy tettetéſt kirekeſztő ſzeretet buzgósággal híven őrizni ſoha nem is ſzűnnek.

Bekísértetvén e' ſzerént Ő Excellentziájok, az Egri Érſekség fényes Lakházában, ſzámos Vármegyék feles ſzámú kiküldöttség Fejei, 's Vezérlői által megköſzöntődtek, kiknek ſzámában ſzerentséje lévén az *Írónak* is N. Bihar Vármegye réſzéről érkezett kiküldöttséggel, úgymint *Toltsvai Bonis Ferentz*, és *Bótka Menyhárd* a' N. M. Galanthai Hertzeg Eſzterházi, a' Deretskei és Szalonthai Uradalom fő Ügyéſzével Táblabíró, 's *Veskótzi Budaházy Lajos* Fő Szolgabíró, 's *Nadányi Nadányi Lajos*, fő Eskütt Urakkal megjelenni, azon Orſzág két

Fő Oszlopainak örökkös tiszteletekre, általa mondatott summás Idvezlő Beszédjét bátorkodik az Író emlékezetnek okáért ide rekeszteni.

I.

A' béiktatandó Érsek és Fő Ispány Ő Excellentziájához.

Nagy Méltóságú szabad Zászlós és Fő Ispány Úr!

Azon Országos köz örömnek, melly édes Magyar Hazánkban Excellentziádnak eggyütt 's eggyszer'smind az Egri Érsekségre, 's N. Heves és közép Szolnok törvényesen eggyesültt Vármegyék Fő Ispányi hivatalokra lett emeltetéséből minden érdemes Hazafira minteggy özönnel kiterjedett, nagy része háromolván, N. Bihar Vármegyére, melly Szathmárral határos, kolott Excellentziád nem régiben az ottan lévő Papi Megyét, és nyájot, Fő Lelki Pásztori buzgósággal remekpéldásson, és közhasznosson kormányozta és legelte. — Bihar Vármegyére mondom; ki örömök kijelentésének, hogy mink kiküldöttyei, 's Követtyei lehetünk, tartyuk fő szerentsénknek, és nyerességünknek.

Ezen édes örömünket voltaképpen érezni, de korántsem maga valóságában felfedezni álván gyengélkedő tehetségünkben, eggy rövid summában foglalyuk, 's kinyilatkoztattyuk szíves örvendezéseinket, úgy mint örülünk annak, hogy Excellentziád

életének legjobb derekában érdemlett jutalmát elnyerte: a' mellett forrón kívánnyuk, hogy az Isten ditsőségére, Apostoli Királyunk 's Országunk hűséges szolgálattyára, 's köz előmenetel szerzésére, a Szenteggyháznak gyarapítására, 's így minnyájoknak ugyan hasznára, de különösön a szemérmes szegényeknek előségélleſekre, ezen kettős országos fényes hivatalt sokáig viselhesse, a' mellyből emelkedgyen magosabbokra, méglen kívánt hoszszas elete után elnyerendi ama legfelségesebb 's legfényesebb koronát, melly egyedül a' nagy Lelkűeknek tulajdona lévén, így már most a' Mennyei Karok által az Excellentziádnak felszenteltt Fő Papi Fejére előre keszíttetik. —

Azomba elfáradott lévén Excellentziád, sem terhellyük többel, sem tartóztattyuk tovább, hanem summás Beszédünket berekesztyük ama' kéréssel, hogy Ns. Megyénknek Státussait és Rendjeit szíves jó vóltában, minket pediglen eddig tapasztaltt kegyességében tovább is megszenvedni, 's tartani méltóztasson.

II.

Az Ország Fő Birájához; Ürményi Ürményi Jóseff Ő Excellentziajához.

Kettős édes örömérzés vezérel ma minket Excellentziádnak *kegyes színe eleibe, melly mind a' kettő sarkallatos.*

Eggyike *azok közzűl; hogy ama halmozott érdemeiről ismeretes, köz magaſztalásban élő Orſzágunk Fő Bírájának udvarolni való ſzerentsénk engedtetik, a' ki mint koronás Királyunk Biztoſſa, N. M. Nagy Szalattnyai ſzabad Záſzlós Fiſcher Iſtván, a' Batskói és Budamér Uradalmok' örökösét, az Egri Megyének ſzenteltt Érſekét, N. Heves, és külső Szolnok törvényeſen eggyeſűltt Vármegyéknek örökös Fő Ispányát Ő* Excellentziáját, *ezen kórmányozó Fő Ispányi ſzékében majdan béiktatandja.*

A' máſika: *hogy ſzínről ſzínre tiſztelhettyük Excellentziádnak kegyes, és nagy kegyelmeſségű Személlyében édes Hazánknak ama kies oſzlopát, hi hajdanában Ns. Bihar Vármegyének (kinek Kiküldöttjei kiváltképpen hogy moſtanság lehetünk, ſzer felett örvendünk) Fő Ispányi ſzékében ülvén, bölts kórmányát úgy folytatta, 's éreztette velünk, hogy annak édes gyümöltseit ez napságig is bőven arattya N. Megyénk.*

Az előbbenit a' mi illeti: *A' közelítő béiktatáshoz ſok ſzerentsét kívánunk.*

A' máſikat a' mi nézi: *egyenes igaz ſzívvel jelentyük, hogy Státuſſainknak, és Rendjeinknek, 's Megyénk minden jámbor jó Polgárjainknak érzékeny kebeleiben, és hálaadó hív ſzíveiben Nagy Méltóságodnak legbetseſebb Neve a' legerőſſebb gyökereket*

vervén, olly híven őríztetik, hogy aztat onnan semmi időnek sem hosszúsága, sem mostohasága ki nem mozdíthattya, annyival inkább ki nem ragadhattya. — Így még életében Excellentziád *halhatatlaná válván, tiszta igaz szívünkből kívánnyuk, érjen Nesztori Esztendőket, 's áldott légyen a' legkésőbb maradékiban is; emlékezete maradván örök áldásinkban.*

A' mi ugyan engemet különösön illet: *köteles hálaadásom kijelentését azon kegyes néhai velem közleni méltóztatott jó tetéményéért el nem titkolhatom, mely szerént a' Bihari Fő Ispányi kórmányának első zsengő idejében, 's ifjúságom első zsengéjében mingyárt N. Megyénk jegyző tollának kórmányozására kineveztettem: — Erről valameddig ez árnyék életben piheghetek, érzékenyen es híven mind addig emlékezni nem szűnök, a' ki végtére Megyénknek Státussait, és Rendjeit bőven tapasztaltt kegyes jó vóltába, magamat pediglen mint hálaadó Teremtménye tovább is megjelentt Társaimmal eggyütt hathatós kegyelmében 's pártfogásában immár kettőztetett bizodalommal ajánlván, eggy szívvel óhajtyuk, 's eggy szájjal kimondjuk, Országunk nagy érdemű Ország Fő Bírája,* Ürményi Ürményi Jóseff Ő Excellentziája, *a' kegyelem' Kútfejétől bővségesen áldattatván sokáig és szerentsésen éljen. — Vivat. — Költt Egerbe Febr.* 15*kén* 1808*ban.*

Illyenek 's effélék valának a' mindenünnen eggybegyülekezett Követségeknek Magyar és Deák nyelveken kinyilatkoztatott ſzíves kívánságai, mellyeket ő *Excellentziják* ſzokott kegyeſségek ſzerént elfogadván, 's hevenyében alkalmatos válaſzokat adni méltóztattván, 's el is fáradván, a' Vatsorának idejéig megpihenének.

Más napra kelvén az idő, regveli már nyóltz óratájban az Egri Érſekség nagy Templomában, késértettvén eggyſzersmind a' lovaſság, 's gyalogság ſeregektől, nagy méltóságú, Méltóságos, Fő Tiſztelendő, és Tekíntetes minden Karoktól és Rendektől, néhai Leibachi Érſek, Római Szent Birodalmi Hertzeg, 's ſzabad Záſzlós, 's Cs. Kir. Fölségeink Udvari belső titkos Tanátsoſsától, moſt Szepeſi Püspök, *Brigidó Mihály* ő Excellentziájától, — N. M. *Szányi Ferentz* Rozsnyai, — 's *Szabó András* Kaſſai áldott Püspököknek jelenlételekben az Egri Érſekség ſzékében béülvén N. M. ſzabad Záſzlós *Fiſcher Iſtván Úr Ő Excellentziája*, a' nagy énekes Miſe után, (mellyen a' rend ſzerént való fegyveres katonaság is jelen vala,) ő *Excellentziájok*, úgymint, a' *beiktatandó*, 's *beiktató nagy méltóságok* az Érſeki Reſidentziában viſſzatérének, a' többi ſokaſság pediglen a' Vármegye Házának gyűlést tartó ékes palotájában, melly a' voltt Püspökök 's Fő Ispányok, *Telekesi*, *Gróff Erdődi*, *Gróff Eſzterházi*, 's a' minapában

ez árnyék világból Istenesen kimultt néhai N. M. *Fuchs Xavier Ferentz* Egri Érsek, és Fő Ispány ékesen írott képeivel díszeskedik, tódúlának, 's minekutánna kiki a' magok Hellyeikre leülének; felkelvén a' gyülekezetnek akkori Feje Kir. Tanátsos, 's első al Ispány Zsadányi és Török Szent Miklósi *Almásy Jóseff*, kiváltképpen való örvendezését a' nagy számú gyülekezetnek megjelenése eránt éreztette, 's eggyszersmind a' Magyar Constitutióban gyökeresztetett Nemesi szabadságnak édességét, 's ősi Törvényeinknek szentségét ékesen, fontosan, és velősön előadván, nyilván megmutatta azt, a' mit a' köz tapasztalás körjéből Országunk első zsengű idejétől ólta ez jelenlévőségig, mint napfényes valóságot minden igaz Magyar Hazafi kivehetett, és Szentnek találhattya, hogy *Rex et Patria junctim felices*, a' Királynak és Hazának egy és köz a' boldogsága, mellynek eggyike, a' másika nélkül el nem lehet.

Helyes Beszédjét jelesen végezvén a' Gyülésnek tisztelettel említett Elölülője, végre a' nagy méltóságú béiktató és iktatandó Feleknek megjelenés végett megkérésekre, 's idvözlésekre eggy számos Deputatio kineveztetett, mellyet M *Klobusitzi Klobusitzky Péter*, a' Szathmári Megyének szentelt Püspökje, *eggy valóságos Magyar Tullius* vezérelvén, 's a' reábizottságnak vóltaképpen megfelelvén, a' sok *Vivat!* ki-

áltáſok között forron óhatott nagy Méltóságú Orſzágunk kies oſzlopi, minnyájok köz örömére megjelenének: — Ekkor az ékes és velős köſzöntő Beſzédjét elkezdvén Orſzágunk Fő Bírája, béiktató Királyi Biztos, *Ürményi Ürményi Jóſeff*, ő Excellentziája folytatta mind addig felvett tárgyát, méglen a' fő Ispányi hivatalról kőltt kegyelmes Királyi Diploma, mellyben ſzabad Záſzlós *Fiſcher Iſtván* nagy Méltóságának Szentegyházi és Polgári halmozott érdemei előadatván, napfény világoſon kiderűlének, melly után folytatván ismét a' béiktató fő Méltóság mind fogytig, el nem únható ékes Magyar ünneplés Beſzédjét, a' felválaltt hivatalát tökélletesítette, 's mellyre a' béiktatott N. M. Érſek és Fő Ispány haſonló módon és erőben megfeleltt.

Követte és bézárta ezen ünneplés beſzédeket, az ezen N. Heves Vármegye Fő Jegyzőjének iffiabb *Halasy László* Úrnak, ki a' Váradi Királyi Académiában a' Törvény tudományok' megtanúlásában kevés Eſztendőkkel az előtt foglalatoskodván, 's már akkor minden tanuló Társai felett magát kikülönöztetvén, nagyramenetelét előre az Íróval éreztette, ſzép renden fűzött a' N. Megye nevében mondatott kelemes és velős Beſzédje, (melly mind a' három rendű jeles Beſzédekből a' béiktató, 's iktatott nagy Méltóságok Ős Eleinek, 's magoknak is Személybéli érdemei kitettzvén) 's az érdemlett

legfőbb magaſztaláſig ditsőſségeſen hangozván, a' ſokſzoroztatott, 's majdan elrekedésig tiſzta Magyar ſzívből kiáltott ſzó *éljen 's éljenek*, hallaték.

A' beiktatás Ünnepi nap gazdag három réſzre eggy formán oſztatott megvendégléſekkel folytatódott, és végeztetett, úgymint a' *Reſidentziában*, a' *Lyceumba*, és a' *Foglarianumban*, melly hellyeken a' hoſſzát 's végét a' megjelentteknek alig lehetvén ellátni, a' legſzebb renden és ſoron a' mint a' pompának kezdete, úgy a' folamottya és végezete ditsőſséges vala, mely így eltelvén, ſzándékozott ugyan az Író Nagy Várad kedves lakhellyére azonnal viſſza ſietni, ha ama' Deák mondás ſzerént, *Amici fures temporum: a' jó Barátok az időnek tolvajjai;* a' következő napot ama tiſztelettel említett, 's ſzívéből kedveltt, nem ſzínes, nem, hanem egyenes ſzívű régi jó Baráttyának Kánonok *Makai Antalnak* kedvéért, (kiről édes érzés, 's örömkönyv nélkűl alig emlékezhetik) önként nem ſzánta és ſzentelte vólna.

Azon ottan örömmel az Író ſzíves Baráttyának nyájos Társoſságában eltőltött, 's tsak eggy rövid ſzempillantatnak tetſzett nap, alkalmatoſságot adott, és hagyott az Írónak az ezen ünneplés pompának örök emlékezetére ſzenteltt, 's Magyar és Deák nyelveken költt kötött Beſzédek megſzerzésére, mellyek tsak ugyan ottan kinyomta-

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

tódtanak, 's hogy úgy az *béiktató 's béiktatott ő Excellentziájoknak*, mint ſzintég a' N. Vármegye *Fő Jegyzőjének* örök emlékezetet érdemlő Beſzédjei, az egéſſz öſzvegyülekezetnek kérésére ki fognak nyomtattatni, ígéret tétetődött: az előbb emlitettekből, a' mellyek napfényt látának, 's az Iró megſzerezhette magának ezek, a' mint következnek.

Nagy Méltóságú Méltóságos Fő Tiſztelendő nagy Szalatnyai Báró FISCHER ISTVÁN Ő Excellentziájának &c. &c. — Midőn az említett Méltóság Bőjt elő Havának XVI. napján MDCCCVIII. Eſztendőben Érſeki és Fő Ispányi hivatallyába törvényeſſen béiktatna: — Az EGRI NEMZETI OSKOLÁKAT gyakorló gyenge Nevendékek által énekeltetett örömének: — Egerben nyomtattatott az Érſeki Osk. betűivel.

Valójában ezen ártatlanoknak kelemes Ének hangjok, az Iró, 's annak kedves ſzeretett Atyafia Vayai és Ibrányi Ibrányi Farkas, T. N. Zabolch Vármegye érdemmel kiſzolgáltt máſodik Alispánya ítéletek ſzerént a' legmeſterségesebb musika Concertet, a' maga kelemes, és terméſzeti önkéntes tetſzésével felülmúlta; melly minthogy magában kevés, emlékezetnek okáért ide rekeſztődik.

I.

Jákobnak Háza mint örvendezett,
Geſſen' földére a' mint érkezett;

Bíbor Köntösbe felöltöztetve
Finom arannyal környyűlvétetve,
Jósefet látván,
Benne találván
Pártfogót, 's hív teſtvért tapaſztalván.

II.

Illyen örömbe ma Eger merűltt,
Vidám reggele néki felderűltt,
Minden keſerve, 's panaſſza megſzűntt,
Bánat fellege ſzívéből eltűntt:
Mert a' kit neveltt,
Mindenkor kedveltt,
Kórmánnyára az Ég íme emeltt.

III.

E' Páſztor alatt majd arany idők,
Szent tsendeſséggel folynak eſztendők;
Béke, és igazság ölelkeznek,
Böltseſség és erkölts ſzövetkeznek!
Jóknak jutalom,
Kegyes oltalom,
Álnok ellen kéſz törvény, 's hatalom.

IV.

Áldgyuk jóért, mi Iſtenünket,
Áldgyuk koronás kegyes Fejünket;
Éllyen Királyunk, Nádor Ispányunk,
Orſzág' Bírája, és Új Páſztorunk!!!
Ezt mi óhajtva,
Ezt mi ſohajtva,
Ezt kérjük naponként, térdgyet hajtva.

A' máſik illy Czím alatt kőltt: Az Egri Anya Megye, és a' T. N. Heves külső

Szolnokkal törvényesen öszvekaptsoltt Vármegye köz örömök &c. &c. — Irta *Bíró György* Bőjt elő Havának 16dik Napjára, 1808dik Esztendőben: Kinyomtattatott, mint az előbb.

Kívánt békeséggel Hazánkban az idő,
Midőn ezer nyoltz száz nyoltzadik Esztendő
Folyna, tizet, 's ötöt öszve számlálnánk
Téli napjaibúl Víz-Öntő Havának
Ezek után immár ama' rég óhajtott
Öröm Nap mi reánk íme felvirradot,
Az a' mellyen láttyuk, mind FŐ PÁSZTORUNKAT;
Mind a' Fő Bírói Székbenn FŐ SPÁNYUNKAT.

Ha megyünk az Öröm fő eredetére,
A' honnan az árad igaz kút-fejére:
Találunk okokat, mind Nagy *Nemzetében*;
Mind sok érdemekkel fényes *életében*:
Mert tudok én ennek Nemzetéből *Papot*,
Ollyat, a' ki viselt *Kárdinál Kalapot*;
Ott a hol eggy Nemzet Tengerek' Fejének
Fénnyen képzi magát *Neptun' Istenének*.
Ott vólt ez Fő Papi Tisztbenn előkelő,
Sok fényes, de terhes Tisztséget viselő,
Ott a' Szent Hitnek is vólt eggy hív Mártírja;
Mint eggy régi *Magyar Krónika* is írja.
Ez ott Hitét *Ignátz Mártirral* vérével
Petsételte *nyoltzvan esztendős éltével*.
Nem tsuda: mert *véren épültt a' Szentegyház*,
Az a' mellyet ma is sok veszélly hány, és ráz.

Üldözéſek között vérrel nevekedik,
Mint pálma terh alatt fellyebb emelkedik.
Nem eſik az alma meſſze a fájától,
Több hozzá haſonló maga jó fájától.
A' bátor ſas nem nemz félénk galambokat;
A méreſz oroſzlán rebentzes nyúlakat.
Származik az erős haſonló erőſtől,
Az igaz Nemes Vér igaz Nemes Őſtől.

Maga nagy Nemzetét még inkább ékíti,
Ki ſok érdemével magát nemesíti.
Ez örömünk' tzéllyát, a' ki jól ösméri,
Sokat nyomó tettit igaz fontal méri.
Tudgya azok miként vezették előre,
Eggy fényes léptsőrűl, más fényesbb lép-
tsőre.
Ámbár az arany még nints ütve példába;
Hanem, mint elrejtve vólt a' föld' gyomrába.
De már akkor is kimutattya nagy betsét,
Azt, a' mit ér? maga kedvellett érdemét;
De mikor már a' pénz verő kamarába,
Öltözött két fejű Sasnak formájába;
Akkor ſokkal inkább azt minden kedvelli,
'S oda teſzi a' hol legjobb hellyét leli.
Az érdem e' kintset míg még nem hellyhette
Tiſztségbe addig is minden kedvellette.
Végre ki kelvén a' *Pallás Műhellyéből,*
A' ſzép Tudományok' *Veteméný-kertéből.*
Ösmértette magát zsengés érdemivel,
Elmejének ſzembe tűnő fénnyeivel;
Mert menvén Romába nagy Tudomány *Jegyet*
Nyert a' *Hit' Védesért Doktori Süveget.*

Ott a' Püspöki *kéz hogy reá tétetett*
Pappá lett, 's Úr Lelke véle közöltetett.
Onnan viſſza térvén Tudomány-kintsekkel
Rakva mint annyi Napkeleti gyönyekkel,
Amaz Angyali váltt megrázó teherbenn,
Lett ſegéd az első Pap mellett Egerbenn.
Azután tiſztelte mint ſzent tűzzel heves
Buzgóságú Rendes kedves Papját *Heves.*
Onnan hívta viſſza, hogy itt lenne *Házi*
Kanonok, ama Nagy *Püspök Eſzterházi.*
Hívta pedig lenne hogy keze' ügyébenn
Tanátsosa, 's tolla, a' Megye' ügyébenn.
Akkor itt Fő Papi Karba helyheztetett,
Érdemnek kirendeltt jeggyel tiſzteltetett.

A' mikor már ülne Fő Papok' Rendébenn
Templom Kintseire ügyelő Tiſztébenn:
Több Fő Tiſzt-Társai tudván érdemeit,
Közjónak híven feláldozott Tettetteit.
Keblekből válaſzták Kórmányozójának,
Az üreſs Püspöki *Szék-Helytartójának.*

De nagyobbra tartá az Ég e' nagy Hívet:
Arra hajtá azért Fejedelmünk' ſzívét,
Hogy mint Apoſtoli Királlyunk küldené
Szathmárba, a' nem járt útat hogy történé.
Küldé, mint hív *Műveſt* Szőlőben plántálni;
Ellenben bojtorjányt írtani, 's gyomlálni.
Küldé bűnösöket *dorgálni*, *'s feddeni;*
Ama drága Véren vett nyájat vedeni.

Jól van Jó, 's hív Szolga! vóltál hív keveſen,
Vette a' kegyes Ég munkádat kedveſen:

Azért mint Szent Péter nagy ſzeretetéért
Attól, kit ſzeretett, titkos Kultsokat nyertt:
Úgy ma ez hív Püspök, halmos tettivel vett
Hazánk *Hármas Halmánn kettős Kereſzt-Tzímet.*
'S érdemiért a' *Szent Széktől küldettetett*
Érſeki Paláſtal válla ékíttetett.

Hogy pedig *Orſzágunk' Fő Táblái* mellett
Ült annak Jovára, abból tehát e' lett:
A' *Virtus*, és *Érdem*, hogy adna kezébe
Fő-Ispányi Páltzát Heves Vármegyébenn.
Ne tsodald! e' rövid egyenes útonn, nem
Más, hanem repítte ſzárnyain az Érdem
A' ſzép Virtus ſzokott járni illy' lépéſſel,
Kurta; de mértékre vett igaz menéſſel.
Kivált, mikor azt a' köz-haſzon óhajtya,
Szív forrásból áradtt könnyűkkel ſohajtya.

Ma ez az Öröm-hang zeng a' két Megyébenn
Itt ma minden hív ſzív repedés örömébenn.
Forr itt Öröm-özön mindennek mellyéből,
Mint ſzokott egygy igaz ſzívű Magyaréból.
Kivált amaz erős *Fő-Kőſzálon fundáltt Ház* örvend, benne hogy nagy Bajnokra találtt.
Örvend (*) *vak Aſtraeu* Óltalmazójának,
Meg nem vakítható ſzemes Bírájának.

(*) A' régi Böltsek az Igazságot így nevezték. Feſtették azt eggy békötött ſzemű, jobb kezében egyenlő mértéket tartó Szűz' képében; tzélozván azzal a' Törvény egyenes kiſzolgáltatására.

Amaz, hogy *Védője* van *ellenség ellen*;
Emez hogy majd *fontya* nem áll egyenetlen.
Örvend a' felsőbb, és az alsóbb Papi Rend,
Hazánk' Nemesivel kezet fogva örvend.
Az örvend óhajtva várt *Fő-Pásztorának*;
Ez örvend kedvére nyert *Fő-Ispánnyának*
Ez *Érsek' Városa nagyobb Tanátsával*,
Örvend a' *kissebb is* eggyütt *köz Tagjával*
Örvend hogy a' Fő van Taggal eggy szándékkal,
Közjóra eggy szívvel törekedő tzéllal.
Szegény Gyámolának, Attyának az Árva
Örvend, hogy láttya azt, kit régen várt várva.
Ez az Özvegy látta hogy várt Pártfogóját,
Siet, szalad veti el pergő orsóját.
Ama ruhátalan, Bőjt-elő hidegét,
Felejtvén vatzogva fut látni Érsekét.
Kiáltya örömmel ma sok fogyatkozott.
O Jó Érsek! a' Jó Isten hozzánk hozott.
És ez az Öröm-hang járja körös körűl
Eger hegyét, völgyét, 's vizét; minden örűl.
Örűl *Eged* eggymást űző visz'-hangokkal,
Annak völgyeihez kőltsön küldött szókkal.
All-Magyar durrogva Eger Patakjába
Önti, a' pedig azt dönti a' Tiszába.
Szóval, örvend mioden: ama *Fő Papjának*;
Ez örvend Nemzete maga *Fő Spánnyának*.

'S minthogy tellyes már mind két *Megye'*
Fő Széke.
Méltán örvend hát mind a' kettő környéke.
Az áldott Ég adott *Papot az Óltárért;*
Adott *Fő Bírót is Hazánk' Törvénnyéért.*
Még pedig mind a' két Randnek tettzésére;
Az Eggyház', és Haza' tellyes örömére.
Igazán! az illyen Tiſztek Oſzlopai,
A' Hit', és a' Haza' Törvény Gyámolai.
Óltár, és *Törvény*, e' kettő áll ezekenn.
Minteggy fundamentom márvány talp-köveken.
Illő hát hogy e' nyert kintsért eſedezzünk,
A' kedvező Égnek értte tömjényezzünk,
Hogy e' kedves Hazánk' Gyöngye, és Dütsőſsége,
Maga Szent Rendének e' gyönyörűsége.
Ez Nemes Nemzetünk' dütső fénye, 's éke;
Az Eggyház Oſzlopa, 's a' Kegyeſség Képe,
Éllyen! és legyenek annyi eſztendei,
Vagynak a' Hazábann, mengyi Érdemei.
Éllyen! 's az Elméje bír melly tehetséggel,
A' Teſte is bírjon olly jó egéſséggel,
Haſznállyon ſokáig Eggyháznak, 's Házának:
Légyen eſzközlője a' Köz Bóldogságnak.
Adgyon az Ég a' Fő, 's Tag közt Eggyeſséget,
Bölts Kórmánya alatt kívánt Békeſséget.
Támogaſſa két Fő Székét az *Igaſság*,
Szeretet, *Kegyeſség*, *Hűség*, *Irgalmaſság*.
Végre FŐ PÁSZTORUNK hints ránk Áldáſokat,
Te pedig o nagy Ég! fogadd el azokat.

Deáki nyelven írtt egy Ódát, a' ſzelíd
Oskolabéli Szerzetes ſzenteltt Férfia, *T. Hannulik Chryſoſtomus János* imígy
Datus eſt ovili
Optimus demum Vigilare charo
Pro grege Paſtor.

Renat. Rap. Od. VI.

Ergo relinquis, Paſtor! ovilia,
Curanda Regum, quae dedit, optimus?
Relinquis? At grex Te orbus (eheu!)
Moeret amans, oculisque turget.

Nil dico, quod ſit compoſitum artibus
Tantum Poetae, publica non egent,
Qui comprobaret, facta teſte,
Publicus eſt, mihi crede, moeror.

Et TU reſignas non ſine pectoris
Dolore charos Samuſii accolas,
Quos inter, ut natos, ſolebas
Vivere, ſorte Tua beatus.

Nec magna quaerens. Nunc quia Te Dei in-
Fert nutus ultro ſplendidioribus,
Favorque Regis, quem locuples,
Et meruit Tua rara virtus.

I! Paſtor, amplexu Agria TE premet
Dulci relictis excita ſedibus;
Occurret et Templi Senatus
Obvius, et ſine fine plaudet.

Qui jam Tuarum conſcius antea
Laudum, merentem Te ſibi praefici

Ardentibus desideravit
(Quae tacita haud latuere) votis.

Scivit verendi Te fore Gloriam
Splendoris illio, quamque nihil Tui
Subire formident lacerti
Mole gravi licet imminente.

Et quid Virorum, qui populum regunt
Hevesiensem, flos meritis nitens?
Quo TE Supremum Praesidem non
Excipiet studio paratus?

Haec turba Patrum Te Duce, et Auspice,
Quid quid procellarum immineat, procul
(Ut vastus est rerum Tibi usus)
Posse putant penitus repelli.

Cen Tiphy in alto lintea provide
Flectente, seu vis turbida fluctuum,
Sive horridae Caeli ruinae
Perdere non valeant carinam.

Aiunt: sedebit pone Metum, in Foro
Amor propinquus, pace adamantina
Jungentur Aequum, et Fas, quietoque
Omne foro scelus exulabit.

Sic non inanes Spes animis alunt,
Ut de sereno conjicimus die,
Si luce pura mane Phoebus
Stelliferam graditur per aulam.

Norunt sacrati verticis Infulae.
Quam Appollinares nectere laureas,
Et inclitis ceris Modestum
Promptus ames, placidosque vultus

Qua nube tectus Nomine lucido
Effulgurabas clarius, ac jubar
Eſt, quod metallo induta fulvo
Gemma notae pretioſioris

Vibrare gaudet. Jam Tibi Patria
Quacunque tenſos porrigit angulos,
Aevum precatur gratulata
Perpetuum, et bona verba dicit.

Nam Fama Summis Te popularibus,
Imisque dudum dicta ſparſerat,
Geſtasque res, et Conſili vim, et
Ingenium, niveosque mores,

Decensque Rectum cum Sapientia
Dixit trecentis garrula vocibus,
Ut nunc volet FISCHER per ora
Magnus in Hungaria Sacerdos.

Quid de futuris non ſibi ſpondeat
Te Patre felix Agria commodis?
Jactare ſaxa in Deum Typhaeus,
Enceladusque ferox timebit.

Herbis virebunt prata ſalubribus,
Gregisque cuſtos Strenua ovilium
Cura aeſtuabit, ne bidentes
Trabida vis, maciesque vexet.

Illimis ibit lympha canalibus,
Siticuloſi deliciae gregis,
Quam naviter fidi miniſtrent,
Quando opus eſt, gregibus Magiſtri.

Sed quid Camaenas ulterioribus
In nominandis, quae venient, lucris

Laxare tento? O! ter, quaterque
Agria Sole tuo beata.

Cumque impetrarint hoc tua publica
Illuſtre Donum vota, nec immemor
Mnndi Arbiter plene tuas ſpes
Finibus intulerit ſecundis,

Tu perge vera laetitia frui,
Gaudeque tali Patre tibi dato. At
Me ames, tuam qui Fauſtitatem
Vulgo, Bonum celebroque Patrem.

Következett az Egri nevendékeny iffiú Papságnak Odája, Virgiliusnak ama mondását vévén Lantyának Tárgyáúl: — *Aggredere o magnos aderit jam Tempus honores.*
Laetus eſt cuntis hilarisque ſenſus,
Agriam quantis coluiſſe fas eſt;
Æſtuans omnes rapit ad priores
Muſa labores.
&c. &c. &c.

ECHO AGRIENSIS VERSIBVS ET VOTIS A CLERO PLEBEQVE EX CORDIS EXTIS. L. B. STEPHANO FISCHER ARCHI PRAESVLI ILLATIS RESPONDENS. *(Dant mella legenti)* interrogante *Gabriele Eröss*, Parocho Bocznádienſi.

SYNCHARISTICON

Excellentiſſimo &c. &c. — Stephano e Liberis Baronibus FISCHER &c. &c. — a

Clero juniore Anno Chronoſtice expreſſo devote oblatum.

IVSTE DeVs franCIsCeqVe reX pIe septIMe pLVra agrIa gratVItos serVabIt In æVa faVores.

Ezen Verſeknek Tárgya tétetett: — Prospera lux oritur: linguis animisque favete: nunc dicenda bono ſunt bona verba die. — Ovid. Faſt. L. 1. Vers. 36.

Sub umbra alarum tuarum!

Fallimur? an teneras vane ludibria mentes
Infeſtant? viſis an fors ſolatia formis
Inſinuata patent, animique ſilentia rumpunt.
&c. &c. &c.

Poema Acroſticum Excellentiſſimi &c. &c. STEPHANI L. B. FISCHER. &c. &c. ſecundi Agrienſium Episcopi Honoribus a Gymnaſio Agrienſi devotiſſime oblatum: Anno 1808. Die 16-a Febr. — Agriae Typis ejusdem Lycei Archiepiscopalis.

Ezen Verſeknek (mellyek elől és hátra nézettetvén ezen ſzavakra mennek ki, ANTISTES NOSTER RESTAURAT SECULA LAETA. Eleiben tétetik: Talis decebat, ut nobis eſſet Pontifex! Eplae ad Hebr. c. 7. v. 26. — &c. &c.

Ismét tsak ugyan azon Érſek és Fő Ispány ő Excellentziájának.

Archi Episcopalem Cathedram Agrienſem,
et Praeſidium Inclyti Comitatus Heveſi-
enſis adeunti XVI. Febr. M. D. CCCVIII.
I. T.
Civis Agrienſis.
Subjectis placidus, pauperibusque pius.
Ex Marm. Rom.

Aemula Romanae pietatis, et alma verendi
Pontificis Sedes, Agria tolle caput.
Eſt hodie color aurorae magis igneus: an non
Haec Dea ſic oriens fauſta venire ſolet?
Cerne coronatis ſol ut ſuper aſtra caballis
Surgat, et ut plauſus incitet ille Tuos. &c.

PLAUSUS

Habitus Agriae in ingreſſu ſolenni Excellentiſſimi &c. &c. *Stephani e L. B. FISCHER* &c. &c. dum in ſedem ſuam Metropolitanam induceretur. A. F. L. A. S. J. M. et ejusdem Archidioeceſeos Presbytero Anno ab incarnatione Domini 1808. Menſis Februarii. Die 15-a. — *Peſthini Typis Matthiae Trattner Caes. Reg. Priv. Tip.*

Pompa vocat, jam Praeſul adeſt, en Templa
Sacerdos
Magnus adit; ſuperis, et mihi laeta dies!
Plaudite vitiferi colles, caput erige pulchrum
Aegidi! nitidis te decet eſſe comis!

Agria volve tuas, ſolito ſed plenior undas,
Pro liquidis purum, nunc vehe nectar aquis.
&c. &c. &c.

XENIUM POETICUM.

Excellentiſſimo &c. &c. L. B. STEPHANO FISCHER &c. &c. Archieppo Agrienſi &c. Caſſoviae Typis *Francisci Landerer de Füskut.*

CRESCITE FISCHERII QVO VOS VOCAT INTEGRA VIRTVS,
ILLVC VOS CVLTVS REGIS AMORE VEHAT.

A' kezdetében.

F. F. S. D.

CASTALIVS GENIVS PIA ROMA VENVSTA VIENNA
IN PLAVSVS HODIE LAETITIASQVE RVVNT.

&c. &c. &c.

A' végén.

HAEC CVPIVNT CVNCTI, SIC MVSAQVE CASSOVIENSIS,
ISTA IPSA EXPLEVIT CAETERA SENSVS HABET.

Így tiſztelték meg, kit Cs. Kir. Apoſtoli Fölségünk megjutalmozott, N. M. Egri Érſek és N. Heves Vármegye Fő Ispányát, ő Excellentziáját: — Ki után nem ſokára halmozott két eggy teſtvér országos Érdemei

után, nehezedett élet üdőre jutván N. M. Erdély Orszag Fő Cancellariusa Széki Rom. Sz. Birod. *Gróff Teleki Sámuel* ő Excellentziája, minekutánna a' Bihari Fő Ispányság hivatalát, *megtartván annak Czímjét*, letette vólna, Fölséges Urunk Cs. Kir. Kamarás, a' Sz. Leopold Kereſztes Rendjének Vitézét, kiről több helyeken érdemlett tiſzteleti emlékezetet tettem, hellyében kegyelmeſen kinevezni méltóztatott, azért minekelőtte Munkámnak végét vetném, annyival is inkább, hogy erről a' Bihari Fő Ispányok ſorában kellett vala emlékeznem, mint újj Történet dologról folytatom, 's annál fogva végezendem Munkámot.

1808dik Eſztendő Januarius 3okán nevezte ki Apoſtoli Királlyunk Ő Felsége Kis *Rhédei Rhédei Lajost*, mint minden alkalmatoſságokban előfordúltt ellenállapotokban tapaſztaltt igaz Hívét a' Bihari Főispányi hivatal Helytartóságára, kinek is Királya és Hazája boldogítására ſzenteltt ſok önkéntes áldozatai, különösön pedig az 1807dik Eſztendőbéli Orſzággyűlésén jeles kimutatása, a' Király és Haza eggyes bóldogságának ſikeres eſzközlése, nékie egyſzerre a' Szent Leopoldi Kereſztes Vitézségre, 's úgy ezen fényes hivatalra útot nyitának, melly kettős érdemlett Koronáját el is nyerte.

Örülének ezen minnyájon, kik közelebbről az ő igazi méltóságának, ſeles tulajdonságinak, 's minden ſzínt avagy felſu-

valkodáſt kirekeſztő nyájos Társalkodásának 's a' tiſzta Igazsághoz minden réſzre hajlás nélkül viſeltető igaz Bírói buzgóságának, ſzóval, igazán kórmányra termett és formáltt terméſzetének közelebbről ismérői, és tiſztelői lehetének. — Az Író ugyan, mint régi ſzíves és elválhatattlan Baráttya, mint a' millyennel hogy *Dámon* és *Pythias* bölts Pythágorásnak Tanítványai, Cicerónak a' kötelesſégekről (de Officiis) írott Könyvében, úgy nem külömben *Virg. Márro.* 9. Könyvében, *Nyſus* és *Euryálusról* (His amor unus erat) eggymáshoz viſeltetének, nyilván való emlékezetet teſznek, a' Barátság ſzent tüzétől ekkor különösön indíttatván, olly ſzerentsés vala, hogy az Egri útyában Karczagon vele találkozván, örömét és ſzíves kívánságait első kijelenthette, 's kinyilatkoztatván, érzékenyűl megölelhette.

Bárándon várta már a' N. Vármegyétől kirendeltt elfogadó 's idvezlő Követseg az köz ſzeretetben érkező új Kórmányozóját, kit is a' Kiküldöttségnek Feje, *Hallerſteini Gróff Haller Ferentz*, Nagy Váradi Kánonok és Prinoui Apáth Úr, a' midőn ékes, és érzékeny kifejezéſekkel megköſzöntette vólna, ſem ezen Fő Papi Méltóság, ſem az ő Követségének Társai, ſem a' megköſzöntetett Fél öröm könyveiket nem tartóztathatták.

A' M. Nagy Váradi Deák Ritusbéli Catholicus Püspökség réſzéről a' tiſzteltt új

kormányozó Rangját illető módon elfogadtatván, megvendégeltetett, az egéſſz megjelentt Kiküldöttségnek Tagjaival egyetemben: megvendégeltetett mondom ama' ſok tudományos és Polgári érdemeiről több helyeken érdemlett betsüléſſel említett azon Püspökség Jóſzágainak meghatalmasított Fő gondviſelője, 's több Nemes Vármegyék nevezetes Táblabírája *Verner Jakab* által, kinek a' Nemzeti Oskolák egéſſz 30. Eſztendőkig dítséreteſen, közhaſznoſon, és ditsőſségeſen folytatott Kórmányájáért, 's Inſpectori hivataláért, minthogy az őtet a' legigazabb juſſon illető Penſióért magát a' legfelsőbb Felsőségnél nem jelentette, Fölséges Apoſtoli Királyunk, Hazánk édes Attya, 's az érdemekuek kegyes megismérő jutalmazója Arany emlékeztető Értzre kiöntött drága képét küldötte, mellynek a' máſik óldalán eme Íráſt olvashatni: *Auſtria in Imperium elevata.* Melly emlékeztető jelet ugyan Cs. Kir. Biztos és Tanátsos, 's a' Váradi egéſſz Tudományos Kerületi Megyének Fő Igazgatója *Tokodi György*, tartván a' tiſzteltt Úrnak érdemeiről ſzólló eggy ékes és velős beſzédet, mellyre ismét amaz haſonlóúl felele, e' folyó 1808dik Eſztendő Februarius 14kén a' Nagy Váradi Akadémiának Palotájában, minnyájok köz örömére, Fölséges Urunknak drága Nevében, ugyan azon *Verner Jakabnak* (kinek sűrű, ſok, és nagy érdemiért Fölséges Urunk már

ez előtt Nemes Levelet minden fizetés és Taxa nélkűl ajándákozni méltóztatott) érdemes igaz Férfiúi 's Hazafi mellyére mindenek ſzeme láttára függeſztett.

A' tiſztelettel említett Megyénk új Kormányozója folytatván úttyát Bárándról Berettyó Ujfaluba, a' Sárréthi járásbéli nagy érdemű Fő Szolga és Tábla Bíró *Veskótzi Budaházi Lajos*, úgy nem külömben kedves és példás élet viſeletű hitves Társa N. *Vintze Juliánna* által, (kiknek a' régi Magyar Nemes mód ſzerént fő örömök és nyereſségek az útazókat ſzíveſen látni és elfogadni) megvendégeltetett; — Kinek ékes és az óhajtott nagy Vendégnek ſzenteltt Verſei kezemhez kerűlvén, azokat emlékezetnek okáért ide rekeſzteni méltónak tartottam:

Méltóságos Királyi Kamarás Kis Rhédei Rhédei Lajos Úr Ő Nagyságának örömére, mikor Tekintetes Nemes Bihar Vármegyei Fő Kormányozói Rangal, és Szent Leopold Rendével Ő Felségétől megtiſztelve az Vármegyébe béérkezett. Bárándonn, Febr. 9kénn 1808ban B. L. által.

Ó Sárréti Határ ſzélek
Örűllyetek,
Örűlök én is míg élek
Ti veletek;
Első ſzerentse tiétek
E' Megyébe,

Látni, Kit tiſztel Megyétek
Örömébe:
Mert mindnyájon a' kit régen
Várunk, lesünk,
Érkezett egéſségesenn
Áchillesünk;
O! gondoskodó Egeknek
Adománnya!
Öröme ſok ezereknek
Fő Kórmánnya!
Biharnak no örűllyünk vagy
Mit mondjunk? hát
Kiáltsunk? az áldás mert nagy
Tsak azt VIVAT. —
A' Virtus meleg féſzkébe
Kikeltek Érdemeid,
Azért tiſztelünk Tégedet,
Mert azok tsak tieid:
Érdemidet az Irigység
Oſtrommal pallérozta;
Annyira hogy nem akarva
Koſzorúdat meghozta:
Ott esmerték Virtuſidat,
A' hol tudnak esmerni;
E' Megyének is érdeme
Van, hogy megtudott nyerni
Méltóságod' az Irigység
Tiſztelettel követi,
Méltóságod' Szent Leópold
Szép Rendje kettőzteti;
Élly hát kedves Fő Kórmányunk!
Áldáſſal tele házad,

Legyen, és Fő Kórmányunknak
Birjon a' jövő ſzázad:

Az óhajtott Fő Kórmányozó 1808dik Eſztendő Februarius 11kén eſtve felé érkezvén Nagy-Váradra, kísértettvén a' Nemes Lovaſság ſeregtől, a' minden Karon, Renden, és Nemen lévők által ſzámtalan *élljen!* kiáltáſok között elfogadtatott: — A' merre vitetett, mind a' két Várad Városſainak ablakjai világoſíttva valának, mellyek között különös vala, az Özvegy *B. Huſzár Antalné*, ſzületett *Göntz Ruſzkai Gróff Kornis Anna* ablakain különös figyelmet érdemlett világító Íráſok.

Regis Amor — Spes Amicorum — Ancora Plebis — Partium harum Salus — et Moderator noſter (L R) — VIVAT. —

A' máſik ablaknál tsak ugyan ottan: Nem Árnyék e' Tűnemény — de Szív igaz áldozatinak örökkös Sugárja — érdemlett Ditsőſſégedhez. —

A' harmadikán: — Famam extendere factis, *non Symbolum — ſed Character Tibi eſt. —*

Non fato — ſed contra eluctari — hoc Virtutis opus: P. K. K.

Eképpen valának, mind a' két Várad Városſainak Házai megvilágoſítva, 's a' merre tsak viteték az óhajtott Vendég, mindenütt kísértetvén a' tóduló ſokaſságtól, ſaját Reſidentziájában, vagy is kies Lakházában

sem mehete be: — mert a' Zsidóság a' lovak zaboláit megfogván, 's ünneplő ruhájokban a' Moyses tíz parantsolatiyával elő jelenvén, nem akartt addig maradni, méglen ama' kegyes Kórmányozóját meg nem üdvözlené, ki minden Nemzet és Vallás külömbség nélkül az igaz Emberiséget, 's Felebaráti szeretetet velek is mindenkoron éreztette, 's vége lévén a' köszöntő Beszédjeknek, 's az arra hevenyében adatott feleletnek (melly ő igaz méltóságánál mindenkor, 's minden ügyekben villám sebesség gyanánt feltaláltatik) visszatértt ezen Zsidóság Synagogájában, vagy is metsetében, igaz buzgó szívből áldván az Abrahám, Isaac, és Jákob Istenét, ezen nyertt mennyei kegyelméért; 's esedezvén a' Kórmányozónak hosszas időkig tartandó életéért. Kit is késszen várta a' N. Váradi Residentziájánál álló, 's a' Nemes Vármegye által Idvözlésére kirendeltt Követtség, melly is 1808dik Esztendő Febr. 3kán tartatott Köz Gyűlés Jegyző Könyvéből hitelesen kiíródott, a' Fő Jegyzői hivatalnál mostanság érdemesen tapasztaló Cancellista Iff. Ajnátskeői *B. Vetsey Pál által:* — melly Kiküldöttségnek sora eképpen következik.

Feje és Vezérlője ezen Kiküldöttségnek vala, a' Görög Katholikus Püspök M. *Vulcán Sámuel* — Ki után következtek a' Deák Katholikus Ritusbéli Kánonok *Rétallér Mátyás.* — *Bessenyői Beöthy László* Cs.

Kir. decretáltt Oberſter, Királyi Tanátsos, 's ezen N. Bihari Megyének nagy érdemű első Alispánya: — *Ajnátskői B. Vetsey Jóſeff.* — *Kereſztſzegh Adorjányi Gróff Csáki Sándor*, Cs. Kir. Kamarás követte őtet. — Camer. Cons. *Klobuſitzi Klobuſitzky Antal.* — Királyi Tanátsos *Tokodi György* — *Kazinczi Kazinczy Dienes* máſodik Alispány. — Táblabíró Óvári Szent Miklóſi *Pongrátz János* — *Kopotsi Domokos Lőrintz* Főjegyző, és *Kopótsi Domokos Jakab*, mind a ketten Táblabirák. — *Kis Cseptsényi Sántha Láſzló* Fő Szolga és Táblabíró — 's Esküttt *Püspöky Mihály* Urak.

Ezen Kiküldöttségnek vezérlő Feje, tiſztelettel említett eggyesültt Görög Cath. Püspök M. *Vulcán Sámuel* által ékes Deák Beſzédjével megüdvözöltetvén, aztat *Varga Márton* a' Terméſzeti Tudományoknak, 's mezei gazdaságnak Királyi rendes Tanítója jelen lévén, 's magának gyorſan megjegyezvén, Magyar nyelvre által is vette, 's ama Áltzeuſi Rendeken kőltt, 's az új Kórmányozónak (kinek mindenkori különös Tiſztelője vala) ſzenteltt Verſeinek végében hellyheztette, a' Verſeknek Tárgya vagy is Lemma ama' nagy hírű Magyar Versſzerző *Ányos* Munkáiból kivétettvén, ez vala:

Eggy igaz Hazaſi lett Tárgya Lantomnak,
Kinek nemes ſzívét feſtem Orſzágomnak
Kit még elevenít régi Magyar Lélek. &c.

Ezen nem tsak Megyebéli hanem Hazai köz örömet, melly e' tiſztelettel emlitett igaz méltóságú jeles Hazafinak érdemlett elömeneteles lépéſeiből az egéſſz Magyar köz jóra háromlott, ſzámos jeles Verſſzerzők minteggy vetélkedve törekedtenek előadni, nevezet ſzerént pedig

Több helyeken tiſztelettel emlitett *Hannulik Chryſoſtomus János* a' kegyes Oskolai Szerzetes Rendnek ſzenteltt Férfia, Római Árkás, 's több külső és belső ſzámos túdós Társoſságoknak Tagja, ki ékes Ódáját imigy kezdi:

Laeti videmus proemia ab optimo
Regum eſſe virtuti, et meritis data;
Honoribus dum Te ornat iſtis,
Quos TUA promeruere dudum
Jam facta Regis, tum Patriae bono
Impenſa. Nam quis Pectora nesciat
Geſſiſſe TE Mavortiali
Plena Deo juvenem, ſagoque
Dicaſſe duro Vitam? 's a' t.

A' Nagy Váradi Királyi Tudományos Megyében, az egéſſz Nemes Nevendékeny Iffiúságnak, vagy is az egéſſz Királlyi Convictus nevében, annak nagy érdemű 's túdós Fő Kórmányozója, a' Praemonſtratenſis Regula ſzerént való Kánonoki Szerzetnek ſzenteltt Férjfia *Strohamer Gilbert Gábor*, ki e' folyó 1807dik Eſztendőben 9ber 15én Klobuſitzi *Klobuſitzky György*, N. Váradi Kánonok helyében, Felséges Urunktól ezen

Nevendékenység Házának Fő Kórmányozójának küldettetvén, őtet felváltotta, 's kinek 28. Eſztendőbéli jeles Tanítói 's Előljárói érdemeit az érdemes mellyén függő Cs. Kir. Felségünk Képét előmutató emlékezetes arany jegy eléggé bizonyíttya, ajánlott illyen Czím alatt ékes Verſeket.

Heroi. Gratia. Oris. Dignitate. Corporis
Auctoritate. Conſilii. et. Eloquio
Eminenti. In. Fortuna. Modeſto. Et. Facili.
Cum. Gravitate. Blando. Et. Comi
Aulae. Nobilibus. Civibus. Caro
Illuſtriſſimo Domino Ludovico Rhédei de
Kiss Rhéde, &c. &c.
IVVentVs regII ConVICtVs M. VaraDInenſIs In pIgnVs pIae perennIs VeneratIonIs obtVLIt.

Hol Verſes Munkájának Tárgyául veſzi Theognidesnek ama mondását. *Per durum gloria anhelat iter.*

A' Nagy Váradi Akademia első, és második Eſztendőbéli Törvény tanuló Iffiúság is, úgymint az előbbeni *Deák*, mellyeket Fekésházi *Tabody Iſtván* és *Kaſtal Imre*, jeles viſeletű 's tudományos igyekezetű Nemes Iffiak kéſzítettek, 's az utóbbi Magyar ékes Verſeket ajánlottak.

A' Deák Verſeknek ez vala a' kezdete: Quid redeunt ne ad nos iterum ſpectacula priscæ
Helladis? et Danai gloria magna ſoli?

Quid noſtris ſe ſe flos Hungarus aedibus infert?
Quid ſpectatores nos facit eſſe diu?

A' Magyar Verſek pedig így kezdődnek:

Lucem redde tuae, dux bone, patriae!
Inſtar veris enim vultus ubi tuus
Adfulſit, populo gratior it dies,
Et ſoles melius nitent.

Virtuſt ſzerető Hívei
Biharnak! ſzíveink jámbor tolmátsai
Kik vagytok, nemes mívei
A' Főalkotónak, érzéſink társai,
Kik törvényt, kik igazságot,
Megyénkben a' jónak, roſznak ſzolgáltattok,
Kik a' ſzínlett barátságot
Útálván, egyeneſeknek találtattok;
Kik réſzrehajló tanátstól
Polgártárſitokat jól megkímélitek,
Sem a' Királyt az Hazától
Tiſzteletetekben félre nem teſzitek;
Engedjétek, érzéſinket
Hogy ti ſzívetekkel egybekaptsolhaſſuk,
Ma, és gerjedezéſinket,
A' virtus óltárán tisztán áldozhaſſuk
Amaz igaz Hazafinak,
Kiben a' Királyi Felség megnyúgodott,
Ki, ditső indúlatinak
Az Haza javáért érdemihez jutott!
Értjük Kedves RHÉDEINKET,
Kinek méltósággal tellyes nyájaſsága
Elfoglalta ſzíveinket,
Még midőn köztünk vólt tsak magánoſsága.

Kit leírni étsetünkel
Mi Themis Kisdedi midőn igyekezünk,
Hogy ifjú gyengeségünkel
Hibába ne esünk, reád figyelmezünk
Abának szép Unokája!
Fejedelem vére, Minerva magzatja,
Kinek édes, és bőlts szája,
Mord nyelvek dagályit könnyen eloszlatja!
Rólad mikor elmélkedünk,
Jámbor életedet midőn meggondoljuk;
Nagy lelkedhez ereszkedünk,
Mellyel gyenge elménk erejét pótoljuk.

A' Nagy Váradi Archigymnásium részéről ÓDÁT *Eöszy Józseff*, 's Orátiót *Szöllősy István* azon Archigymnásium érdemes Tagjai készítettek.

Az *Ódának*, mellynek Tárgyául Horatius IV. Könyvében olvasható ama Vers vétetik.

Te nihil majus meliusve nobis
Fata donavere bonique Divi.
Quis Te Pannonici dulce decus soli, et
Longe conspicuum Varadiae plagae
Sidus grandisona per populos lyra
Aeternet docilis satis?
Quem nuper Superum cura vigil piis
Fulgentem meritis Concilio Patrum
In Regem et Patriam percelebrem fide,
Misit lege Bihariae
Supremum. Cui vim consilii integram,
Afflat Pallas, et ad sidera pervehit

Illuſtrem veterum nominibus Domum.
Praecunctis quod ames ferox:
Seu miles pauidum proterere impetu
Hoſtem; ſeu liqueas pacis amabili
Laetum munere ius dicere ciuibus,
In lucrum Patriae et fori;
RHEDEI LUDOVICI pia nomina, ! ! !
Sera ut poſteritas et legat et ſciat,
Quae ſcalpro Phydias marmore connotet,
Condiscenda nepotibus.

Scripſit Magno-Varadini
Joſephus Eöſzy
Profeſſor Reg. P. Ord. Artium
Humaniorum.

Az *Oratiónak* kezdete ez:
Cum Te, Illuſtriſſime Domine, inſigne nuper Patrum patriae Ornamentum, ſuprema cum poteſtate moderandae Biharienſi provinciae praefectum eſſe intelleximus: optimus quisque popularium ſingularem Dei providentiam, quod hanc Clementiſſimo Principi mentem inieciſſet, depraedicavit. Cuius rei luculenta teſtimonia vides hodie; dum non hanc modo ampliſſimam provinciam, ſed alias etiam quaſi locis ſuis motas, ac praegaudio et laetitia ſibi pene ereptas intueris, quo ſplendoris et magnificentiae genere honorem tuum augeant, concertantes. Reperit enim militaris Academia Vindobonenſis, quam duobus alumnis hungaris adauxiſti memorabili munificentia dotatis; reperit in Te

munificentiſſimum aeque patriae civem Muſeum nationale hungaricum, talem Te divulgat, et praedicat Inſtitutum militare, et Xenodochium Comitatus huias neo-erectum: plurimi denique in Te Patrem, et Fautorem venerantur. Nunquam certe ex animis poſterorum Varadinae civitatis gratam Tui Nominis, et beneficentiae memoriam evellere ſinent illa amoeniſſima Tempe, quae delectandis, recreandisque civibus aperta eſſe voluiſti. Cum haec et alia merita tua Optimus Rex non remunerari noluerit: nihil alind teneris Muſarum alumnis faciendum reſtat, quam ut quotidie ardentibus precibus Deum orent, ut Illuſtritatem Veſtram in felici, et glorioſa provinciae huius adminiſtratione incolumem quam diutiſſime praeſtet.

Stephanus Szőllősy.

A' Debretzenyi Reformátum Collegium Nevében kéſzítettenek ékes kötött Deák beſzédeket, kiknek Verſei 's Nevei e'képpen következnek.

Nuper ut Hungariae conſvetis finibus, alma
Errabat *Virtus*, meritorum mater Honorum:
Forte tulit greſſus ad candida moenia Budae.
Hic *Astraea* potens ſumma ſublimis in arce,
Ardua tecta domus alis complexa duabus,
Sollicito Regni Primores lumine ſervat.
Propitium Tibi ſit ſummum, Vir Maxime, Numen!
Et faveat caeptis, ut quod virtutibus amplis

Es meritus, ſemper felix ſit munus, et illud
Ad majora viam ſternat Tibi munia planam.
Alexander Tatai
Theologiae Studioſus.

Ut funeſta gravis demum certamina belli
Foedere compoſuit mitis Concordia certo:
Prima Tibi fuerat rerum Francisce! Tuarum
Cura, ſalus; nec enim gemitus, triſtesve querelas
Ferre potes Patriae, miſeris quae afflicta procellis
Ancipiti poterat lapsu ruitura videri.
Dixerat. Extemplo liquidi per inania coeli
Fama volans, complet populos urbesque celebri
Nomine Rhédeii. Sed te, Bihar inclyte! geſtit,
Et te praecipue Várad perfundere dulci
Laetitiae ſensu; ſperataque gaudia perfert
Ocyor et vento, et ſtridentis verbere fundae,
Jamque nihil, ripa Criſii ripave Tibisci
Laetantis reſonat, niſi Rhedei Rhedei late.
Stephanus Roboz
Theologiae Studioſus.

Poſtquam fulminei certamina triſtia belli
Armorumque gravi minitantes ſtrage procellas
Pax bona compoſuit: Francisci provida Regis
In medium Regni concivit cura Clientes.
Ergo eſt ille dies, quo Te, pia cura, retento
Teleki, Rectorem Biharinis ſufficit oris!
Ergo, qui Patrium claris virtutibus orbem
Illuſtras, tantos inter ſpectande triumphos,

Rhedeide! procedis ovans; ac omine laeto,
Eximiis Sancti Leopoldi insignibus auctus,
Conspicuum Temet claris, Ludovice! virorum
Inseris ordinibus, comitum plaudente caterva.

Daniel Cseh Szombati
Philosophiae Studiosus

Delapsa Virtus arcibus igneis!
Quae saepe multos, ardua, Dîs Viros.
Immiscuisti, prosecuta
Preemia Te modo digna, cerno.
Praeclara Gentis lumina Pannonum:
Exstare coelo grande decus suo
Laetantur; et Te gratulantur
Rhedei! promeritum curules.
Te Pallas effert laudibus, amplaque
Mars dona laetus commemorat Tua,
Nec posteris miranda, Apollo
Atque Themis, Tua facta celant.
Surgentis huius moenia Te Scholae
Tradent futuris alta nepotibus
Quid? nonne vel Musea Regni
Publica Rhedeium loquentur?
Haec vera laus est; haec ubi gloria
Fulget, recedat Pyramidum strues,
Qui sic bonis uti scit apte,
Ille Diis mihi par videtur.

Stephanus Szoboszlai.
Philosophiae Studiosus.

Qualis serenus sidera lucifer
Nocturna pellens, fulget in aethere:

Talis renides luce multa
Rhedei! Bihariis amate!
Quid Marte poſſes, plus vice ſimplici,
(Francus ſub ipſam Pannoniam ſuos
Dum fudit aeſtu bellicoſo)
Hungariae didicere cives.
Bello remoto: quid Patriae bonus
Praeſtare civis debeat in toga,
Et quo ſinu gentem fovere?
Hoc opus, haec tibi cura mansit.
Ergo recenti Munere nobilem,
Nunc Te, calenti concelebrat tua
Plebs corde, feſtinatque plauſus
Cum Patribus ſociaſſe laetos.
Ramoſa qualis, montibus arduis,
Ilex obumbrat, quod ſubiit, nemus:
Aeſtus ab oris his malignos
Rhedeii removebit umbra.

Joſephus Péczeli.
Philoſophiae Studioſus.

Magyarúl.

Nagyságos Ősöknek érdemes Magzatja
Rhédei! Hazánknak díſze! Megyénk Atya!
Bár egy ily nagy Lélek magával béérte,
'S ſzerentséjét a' Fő Tiſztségtől nem mérte:
Még is Nagyságodat a' Virtus fel-felé
A' Ditsőségnek fő póltzára emelé.
Megtiſzteltt Hazafi! ſzámos érdemeddel
Szerzett Hivatalod tehát már kezdjed el!
Kezdjed el. Ím harſog Biharnak, *Vivát*ja,
Mivel benned kedves Telekijét látja.

Tenéked a' Körös vídúltt partja körűl,
Minden Hegy, minden Vőlgy, minden Mező örűl.
Kezdjed, folytasd, végezd Tiſztedet békével,
Míg ettől, ennél is Főbb Tiſztség nem hív el.
Tatai Sándor.

Elhúnyt Nagy Magyarok, Rhédeiek! kiket
A' menynek ſok ezer tsillagival rakott
Kárpitjáig emeltek
Fénylő érdemitek, 's örök
Bámúláſt okozó Virtuſitok. Noſza
A' váratlan öröm könnyeivel vizes
Szemmel nézzetek, a' víg
Nagy Várad közepére, le!
Már látom, levegőnk kékje felett, hogy a'
Héroſoknak ezüſt ſzín palotáibann,
A' ſok Rhédeiek közt,
Erdély díſze Ferentz, Ösöd,
Tett ſzámodra ditső ſzéket előre; és
Nectárbann feredett ſzája kiáltja: légy
A' Virtus követője
Mint kezdted, Lajosom! ſzeresd
Mint hív ſzolga Hazád és Fejedelmedet,
Keſz lévénn ezekért véred is ontani.
Úgy ittenn örök érdem'
Székbenn fényleni fogſz velem.
Kerékjártó Iſtván.
Theologus Deák.

Bóldog a' Nemzet, kinek a' Királlya
Népe jólléténn igazánn igyekſzik!

Bóldog a' Nemzet, kinek édes Attya
A' Fejedelme.
Érzik ezt a' hív Magyarok, 's örűlnek
A' midőn látják, hogy az ő Királlyok
Minden embernek maga érdeméhez
Méri jutalmát.
Érdemid látá Fejedelme 's Attya
E' mi Népünknek, 's azokat betsűlte,
Mint mutatják ezt különös kegyælme'
Zálogi Nálad.
Mennyiſzer vóltál Követűl ügyébenn
A Hazának már! De ki is beſzélné
El, miket tettél, hogy azokba ſemmi
El ne maradna?
Jer tehát közzénk, mivel a' vetések
A' vizet, 's a' jó ſzelet a' Hajóſok,
Úgy nem óhajtják ſoha, mint ez a' Nép
Tégedet óhajt.
Kéri terjedjen ſok időre élted,
Érdemid tőltsék be Hazánk határit
Hogy Neved zengjen Maradékaink közt
'S éljen örökké.
Deretskei Jó'sef.
Philoſophus Deák.

Így az ide való Királyi Akadémiának nagy érdemű Aligazgatója (Pro-Director) úgy ezen Bihar mint Zabolch, 's több N. Vármegyéknek nagy érdemű Táblabírája, *Hatvani Iſtván* Német és Magyar nyelveken kötött jeles Beſzédekkel üdvözlette azon Fő Ispányi Szék Helytartóját.

Regum vultus imagine
Regnorum legitur. Pandite lumina, et
Vultum pandite Principes!
Iam vultum, et populi lumina vidimus.
Sarbievius.

Entſag' dem Schwert, den Pfeilen, Schilden
Des Griegsgotts, Ludwig! widme milden
Pflichten des Lebens, Deinen Ruhm!
Seh' um Dich flattert ja die Freude,
Auf ganz blumichter Fluren Weide,
Weih' Dich zum Bürger Eigenthum! &c.

— — *Superi nunc plena ſecundi*
Gaudia cum referant, ſenſus pervenit ad omnes
Laetitiae, mentemque ciens renovata voluptas
Crescit, exultant trepidis praecordia fibris.
Buchananus.

Aba Király' unokája,
Ditső Neme, Rhédei!
Kinek vére, ſzíve, ſzája,
Mutatja, kik Elei? — &c. &c.
Téged, tökélletes polgárt,
Így illet az elsőség!
Bóldogságunk nem lát határt,
Mert győzött az emberség,
Óltárt épitvén ſzívünkben,
Neked tehát áldozunk;
Tiſztaságos temjénünkben,
Reményel illatozunk!

Így *Gedeon László* a' NVárvdi Királyi Akadémiában a' Közönséges Történeteknek, és a' Statistikának Tanítója. —

Hírednek, 's nevednek szárnyakat nevelni,
Nagy lelkűségedért szájról szájra kelni;
Unokák szívében oszlopot emelni,
Századról századra új életet lelni.
Az illatos virtus egy ollyan remeke,
Mellyre függesztetik egész világ' lelke.

Mitsoda víg öröm lepteel Váradot,
Piatzon 's útszáin melly széllyel haladot?
Ritka dolog lehet: mert nagy változást hoz,
A' hír házról házra szárnyakon szaladoz.
Látom minden szegben hogy együtt susognak
Sokan, es ortzái mintegy mosolyognak
Az örömözönben, mellyel lángol szívek,
Kik embertársokhoz, 's Hazájokhoz hívek.
Te pedig, o Bihar! a' Nagy Istenednek
Addj hálát! 's azutánn Jó Fejedelmednek
Tsókold szorgalmait, 's áld minden nyomait;
'S köszönd Nádor Ispány' atyai gondjait.
Az Isten' házába egész néped térjen,
A' holl térdenállva az Egektől kérjen
Áldást e' kormányzod' ércemes fejére,
Hosszú, 's boldog üdőt drága életére.
Hogy bölts kormányait sokáig tisztelhesd,
Atyai ölében derült napod' élhesd.

Így a' TÖREDÉK Czim alatt ajánlott ékes Verseket hónnyi nyelvünkön, *Juricskai Lajos.*

L' honneur fait mouvoir, toutes les parties, du corps politique; — — et il se trouve,

que chacun va au bien commun, croyant aller à ses intérets particuliers.
Montesp. L. III. Ch. VII.

Agg Öss'id' nagy Érdemein,
A' Történet — RHÉDEI!
Egyesűl. — Azok képein,
Látſzik régi 's elei,
Bátorság. Villám ſzemein,
Ragyog a' nyilt szívűség;
Szelíd Vitéz artzalatin,
Nyugſzik a' nagy Lelkűség. &c. &c.
E' Ritkíthatatlan Polgárt,
Így betsüllé a' Felség;
Boldogságunk nem lát határt,
Győzött a' Törvényeſség. *)
Oltárt építsen ſzívében,
Ki ki tehát 's áldozzék!
Rózsát hintsen kebelében,
Melly reményt illatozzék!!

*) A' Frantziánál Loyauté. A' Monárchia ſzövete, bonthatatlan kötelekkel kaptsolja egyben, a' Monárcha, Haza, 's minden egyes Polgár interessát. Elválaſzthatatlan ez egymástól, és minden különös, a' Közboldogsághoz mérsékelheti, a' magáét.

Aradról *Peretsenyi Nagy Láſzló* — eme Czim alatt

ÖRÖM KÜRT,

Melly a' Méltóságos Fő-ispányi Helytartóságról Arad felől a' Bihari Bértzig viſz'-hangozik.

Dii tibi dent annos, a Te nam caetera ſumes!
Ovidii.

Hát tsak a' Tél nem oſzlattya
A' zúzmorás Szironuyát?
Az új Tavaſz ſem ólvaſztya
Fejér havi Paplannyát? *)
Felel a' Kürt: még meg áljj!

*) Tsak ez előtt ötven Eſztendővel, és 1785. Tavaſzkor ſzánkáztunk — mint az idén —

Miljyen vólt a' *Kréta*-Vára
Hol *Jupiter* tartatott,
Minóistól Törvént vára
Mellyért díſzre felkapott —
Még tsak tovább harſogjálj —
Isis Len-ſzín patyolattal
Fedve, mondott jövendőt —
Vészta fejér ruházattal
Tőltött Harmintz Eſztendőt —
Nagy-Váradra most leſzálj —
Fejér úton hozni kellett
Tiſzta ſzívű Fő-Ispánt —
Megye ſzélén igen illett
Hogy elérte a' Báránd — *)
Éljen! Kürt itt kiábálj!!

*) Itt Báránd helységet értem, a' hol elébb a' Méltóságos Fő-Ispány Úr tiſzteltetett.

Búzgó vólt a' Köſzöntése
Az első-All-Ispánnak
Hevűltt fejér Díſz-érzése
Tanátsosi Rangjának —
Hol ezt hallá — Kürt ſzóljálj!
A' *Kerezshez* már érkeze
Hol a' *Limfák* hárfáztak;
A' *Dorongos* zengedeze
A' Taratzkok bombáztak —
Már te Kürt itt danóljálj —

Míg az Urak, Méltóságok
Öröm tsepp köztt beſzélnek
A' Megyei fővebb Tagok
Üdvözléſsel eltelnek —
Ajándékot, Kürt nyújtsálj!
Tudós Férfit, Nyelvſzeretőt,
Deli ſzavát, Nyájaskodót;
A' Szegént is Meg-nem-vetőt;
Jártast, mindent jól Tudót —
Egy Könyvemmel megkínálj!!! *)

*) Ez az Arad Vármegyéről írtt Topográfia, melly Extractussát megküldöttem.

Méltán örvend illy Személlyen
Méltán vígad Nagy-Várad —
Mondhattya is, hogy Ő éllyen!
Kiről nagy Díſz ránk árad —
Óh honnyi Kürt trombitálj!
Bereg, *Zemplény* Kis Rhédéig
E nagy Aba Fiának,
Harſogjj Világ végzetéig
A' Bihari Gilának — *)
Éljen, Kürt te kiábálj —
Tiſzteletűl Vers ſzolgálj!!!

*) A' Nagy Aba Sámuel Palatinus — az az *Gilás* — és Király véréből leſzármozik a' híres Rhédei ſzép Nemzettség. —

Aradon 23dik Mart. 1808.

alázatosson ajánlya
Peretsenyi Nagy Láſzló.
T. Ns. Arad Vármegye Esküttye.

Eggy esmérettlen pedig eme Czim alatt. Várad' kivilágosítása. Világosítgatása egy éjjeli Vigyázó által. Mártzius' 28dik Éjtſzakájánn. 1808bann.

Tízet ütött már az óra,
Még is minden fenn játſzik.
Vegyük tsak jól gondolóra,
Ennyi Világ mért látſzik.
Várad! ſok ſzáz gyertyát gyújtott
Rhédei nagy Nevének,
Bár azzal ſemmit ſe nyújtott
Fénnyéhez érdemének.
Mert miképpen a' tsillagok
Tsikorgó kemény éjjel
Szépenn ragyoghatnak magok
Az égenn ſzerte-ſzéjjel;
De a' hajnal' bárſonyi közt
A' kies Nap ha kinéz,
'S a' tsillagokkal áll ſzemközt
Mintegy felkéſzűltt Vitéz,
Az ég minden ſeregével
Tündökleni megſzűnik:
Úgy Rhédei nagy Fénnyével
Minden más fény eltűnik.
De még is világítsatok
Pislákoló métseink,
'S Példátokban tanítsatok,
Hogy a' mi Nagy RHÉDEINK
Nem tsak fénylik ditsőſséggel
Diſzére a' Magyarnak:
Hanem mint gyertya, úgy ég el
Köz-Javáért BIHARNAK.

Írtanak többen többeket, melly mindeneket győzném elé ſzámlálni — nem álhatom mindazonáltal annak említését, hogy boldog Emlékezetű Teſtvér Hugomtól ſzármozott *Tokody János* Ötsém, nem hónybéli, hanem idegeny Frantzia Nyelven ólly ékes és jeles Múnkát ajánlott, melly eredeti Poemának inkább, hógy sem Verses Munkának érdemli neveztetését, eme Czim alatt

JOYEUSE ENTRÉE

A l' Adminiſtration du Comté de Bihar. De Monsieur LOUIS RHÉDEI Seigneur de Kis-Rhéde. Chambellan Actuel de Sa Majesté Imperiale Royale Apoſtolique. Chevalier de l' Ordre de Saint Leopold. Colonel a l' Armée Nationale Hongraise &c. &c. — Celebrée par Jean de Tokody.

Consacré au merite, par la convenence ;
Honny soit, qui mal y pense.

Quel bruit confus vient a frapper mes oreilles?
Qui comme le bourdonnement d'un essaim d'abeilles,
Revolant du tapis d' une riante prairie,
M'eveille du sonpe ſombre d' une affreuse reveire. &c. &c.
Tresaillant de joie, s' ecrieront: QU IL VIVE!
Et si le tems fatal, où VOUS n' êtes plus, arrive.
Chaque Hongrois approchant à ce superbe monument,
D' ètre zèle sujet pretera le serment;

Et dira larmoyant: Quel dommage! Ah! quelle perte!
Que la patrie Hongroise, par cette mort a soufferte.

Az Oláh Nyelv ſem maradott ſzóllattlan, mellyen eme Czim alatt jelentt eggy Verses Munka

CANTÁREA

Nemesilor Romani, quand' s' áu ásiediát in Scáunul Ádminiſtrátorii Főspnnesti Preluminátul Domn LUDOVIC RHÉDEI C. C. Cameráriu, shi á Cetei S. Leopold Viteáz. In 28. Márthie. 1808.

Generosa in ortus Semina exurgunt ſuos.
Seneca.

Illyen ſzámos Verſek ſzenteltetének *M. Kis Rhédei Rhédey Lajos* Cs. Kir. 's Apoſtoli Felségünk valóságos belső Kamaráſſa, a' Szent Leopoldi Kereſztes Rendje Vitéze &c. &c. nagy Nevének tiſzteletére, 's annak örökkösítésére, midőn mint rend ſzerént kegyelmeſen kineveztetett Fő Kórmányozója ezen N. Bihari Megyének Lakvároſunkba és Hellyébe beérkezne; — kinek ſok ſzázadoktól ólta 's *Aba* Királytól ſzármozott őstörzsöki fényes Nemzetségéből tsak ugyan Fejedelmek 's ezen és más Megyék Fő Kórmányozói lévén már, ő benne Biharnak mint eggy újj Tsillaga feljöttnek lenni látſzatott. — A' Fő Ispányi Kórmányſzék

Hellytartóságában az egéſſz Publicum közſzíves örvendezéſei között 1808dik Eſztendő Mártius 28dikán nagy pompafénnyel béiktattatván, mellyben úgy látſzik mintha már régen ülne, mivel meg is érdemlette, de eggyütt azért is, mivel az ezen közjónak ellenállapotit régtől ólta jól esmérvén, mint megyénkbéli hellyeſen tudgya elintézni.

Így tiſzteltetett ő minden Karon, Renden, és Nemen lévők által, kiknek boldogsága előmozdításában tellyes, és minden tőlle kitelhető erőből foglalatoskodván mindenkor, magát a' Király és Haza eggyes boldogságának egéſſzen felſzentelte, mire nézve eggyſzerre mint előre botsájtám, Fölséges Urunktól e' kettős eggyſzerre adattatott jutalmot, édes Hazánktól pediglen, 's különösön ezen N. Megyétől a' kettőztetett bizodalmot, 's mind a' kettőnek ſzeretetét úgy nyerte, hogy a' Király és Haza eggy ſzívekben zárnák őtet; — tudni illik: *így léſſzen annak a' Férfinak dolga, a' kinek a' Király tiſzteſséget téſzen:* Eſzther. VI. 11.

Így jutalmozza rend ſzerént Cs. Kir. Apoſtoli Fölségünk az igaz Hazafiak érdemeit, 's így hálálja édes Magyar Hazánk, melly kettőnek, úgymint az *előbbenineк mint ſzenteltt Koronás Fejének*, *az alatta valóinak pediglen* (kik az egéſſz Hazát téſzik) *mint a' Fővel eggy Teſti alkotmányban álló Tagoknak* bóldogságok elválhatatlanúl eggy:

Ugyan tsak kérlek! mire mennek a' teſti Tagok, ha azoknak Feje fájdalmokkal küſzködik, méltatlan ſzenvedéſekkel oſtromoltatik, nem de ha a' Főbe nyavalya ered, a' Tagokra is azonnal elterjed? és így a' mint eggyütt az erőbe, úgy eggyütt annak veſztében állanak: — Vedd ki a' gazdag méh kasból az ő kórmányozó Királynéját, 's tapaſztalni fogod, hogy azok fáradhatatlan munkáſságoknak ſikere eggyſzerre, 's azonnal elenyéſzik, a' ragadozó 's ingyen heverő Herék foglallyák el az ő ſzorgalmatoſságok' édes gyümölcsét, mellyet megeméſztvén, 's az előbbenihez haſonlót nem építhetvén, ők is végre elenyéſznek: Vedd ki ezen rövid példákból ama állítáſom valóſágát, hogy *a' Király, és Haza, 's e' kettőnek bóldogsága igazán eggy.*

Az illyen érdemtétel *a' jó Hazaſit)* annak megismérő jutalmozása, és megköſzönéſe, *az előbbeni a' Királyt, az utóbbi a' Hazát* illetvén, példáúl ſzolgálhat minden igaz Magyarnak, többſzör tiſztelettel említett *Kis Rhédei Rhédey Lajosnak* eggyſzerre nyertt érdemeinek kettős koronája. — Innen *Pub. Æmil.* IIIdik Könyvében hellyeſen mondgya: *Patriae a qua omnia accepimus, redonemus.* — *Hazánknak, melly nek ingyen jó vóltaiban réſzesültünk, ajándékozzuk viſſza mindenünket.* — Tovább tsak ugyan ott, és ő nálla: *Quam, a Patria mutuatus es vitam, eam illi, jure o-*

ptimo reposcenti redde: — *a' melly életet költsönöztél edes Hazádtól, ha a' ſzükség, és Hazád boldogsága úgy kívánándja, tartozol azzal nékie áldozni.* — Úgy az *előbbeni* mondásnak ſummás áldozattyaival, mint a' *máſikának* megfelelvén mindenkor *Kis Rhédei Rhédey Lajos*, az *előbbeninek* mondom, mivel az Ingenieur Academiának, 's a' Magyar Muſaeumnak, tíz s tízezer Rh. ftokat, — így a' Tudóſok, 's Tudományok boldogítására 's előmozdítására, 's más egyébb haſznos Tárgyokra még többet ſzentelvén ő, — 's a' *máſikának* is azon módon megfelelvén, mint a' ki iffiúságának zöldellő idejét a' ſzenteltt Királyi Felség Személlyének őrizetében, annakutánna a' Vurmzeri Magyar Lovaſság ſeregnél vitézkedésben, legközelebb a' többſzör felkelő Bihari Lovas Nemes Sereg Fővezérlésében, 's más ſzámtalan előfordúltt alkalmatoſságokban, úgy mint az Orſzág Gyűlési 's egyébb Követtségeiben 's mindennémű ellenállapotokban a' Király és Hazához vonſzó tántoríthatatlan hívségét napfény világoſon úgy kimutatta, hogy ſzeretetett Királlyunktól egyſzerre kettős fényes jutalmot, 's az igaz és jó Hazafiak előtt örvendetes ſzívvel való magaſztaltatását, 's azoknak köz ſzeretetet érdemlené.

Melly mind ezekre nézve: áldott légyen Apoſtoli Királyi Fejedelmünk mindenkoron napfény világoſon bébizonyított édes

Hazánk Atyáskodásáért, áldott az érdemek, 's érdemesek jutalmaztatásáért, áldott légy Felséges *Ferentzünk!* — gyámolítsa, erősítse, 's örökösítse az ő országló Székét (Thronum) az eggy Korona alatt élő Magyar és Német eggy határos Nemzeteknek fedhetetlen hívsége, 's hív és engedelmes fiúi és jobbágyi szeretete, ügyellyen meg szűnés nélkül az Isteni imádandó fő gondviselés e' köz boldogságra, vezérellye minden ügyében 's állapottyában a' mennyei kegyelem, kórmánya alatt lévő határos Nemzeteknek köz szeretetekben élő kegyes szelíd jó szívű Királlyunkat, mint a' szorongattatások között éltt II. *Ferdinánd* Magyarok XLIII. Királlyának a' kegyelem Kútfejétől megígértetett *Ferdinande! non te deseram.* az az: *Ferdinand! el nem hagylak Tégedet.* Kinek is öt magányosan hangzó A. E. I. O. U. betűkből állott álomlátása, melly így magyaráztatott, *Austria Erit In Orbe Ultima*, az az: *Austria fog uralkodni a' Világ végezetéig*, tellyesedjen bé, 's az ő Királyi Széke virágozzon, 's tündök fényekkel körűlvétettve díszeskedjen az egésSz Világ utólsó öszveomlásáig; mint szintég e' tiszta igaz Magyar Hazafi 's hív jobbágyi szeretetből eredett forró kívánságom, e' jelen való 's eddig folytatott Munkámnak

VÉGE.

AZ
EZEN MEGYEBÉLI
KIRÁLYI KÖNYVEK
REVISORÁTUSI HIVATALNAK
NÉMELLY
E' MUNKA KIADÓJA
TISZTELŐI ÁLTAL
BÉADATOTT, 'S IDE REKESZTENI MÉLTÓKNAK TALÁLTT
DEÁK ÉS MAGYAR
VERSEI.

Ad
Illuſtriſſimum Dominum L. B. VAY de VAYA, operis ſub titulo Német, és Magyar Hívség Auctorem.

Inſtrue Muſa Lyram *magnum dictura Baronem*
Et Phoebi ſupplex numina posce tui.
Iſte Vir eſt, gemina, qui nobilitate decorus,
Exposcit magnos, in mea vota Viros.
Qui Patriam (ſummo, quo nil ornatius, aeſtu
Succenſus) prae aliis certat amare Viris.

Dum dedit ille armis, et equis, et veſtè paratos
Complures animi nobilitate viros.
Dum de divitiis in Regni commoda, ſaepe
(Non ſua respiciens propria lucra) dedit
Nec ſatis eſt Illi prodeſſe iuvamine Regno,
Eſt quoque propoſiti, fama decusque ſui.
Quod capit a Muſis, quarum jam caſtra ſecutus,
Nil cura illarum, dulcius eſſe putat.
Nec male; nam ſi quem Phoebus dulcedine quadam,
In ſua Parnaſſi, tecta ſacrata vocet.
Non hunc cura ſui citius, quam vita relinquet,
Quamvis Neſtoreos, vivat ad usque dies.
Aſt utinam fructu dulcescant tempora, quali,
Te gaudere VAY gratulor usque mihi.
Qui modo praeclarae mentis, perquam utile praelo,
Varadinenſi ſubdere pergis opus.
Eruit e longis in lucem ſtemmata ſomnis,
Ac antiquorum plurima geſta Patrum.
Quove ſub auspicio geſſerunt munia Regni,
Unde fluit noſtris gloria juſta viris. (a)

(a) Scilicet ut ſuccedentibus verſibus me exſplico; ex eo Libro modernis vel ideo gloria promanat, quod ibidem ſuorum Majorum praeclare acta legant, de quorum ſangvine ſunt; ac conſequenter in ſpe talium actorum rite collocantur, ſed ſerius etiam, *praeclara facta Majorum, ſunt gloria poſterorum.*

Quorum nempe Atavos, pulcris laudabis ab actis,
Et lepores aquilam progenerare neges.
Perge igitur ſolers, hos continuare labores,
Sub lare privato non patiare diu;
Talia Karolius Tibi ſcribit vota Poeta
Si tamen hoc tituli dignus honore fruor.
Antonius Schvaiger m. p.

ELEGIA

ad Virum doctiſſimum Illmum Dnum Ladislaum e' L. B. VAY de Vaya. (p. t.) dum Stemmatographiam Trans-Tybiscanorum quorumdam Cotinum edere pararet.

1807.

Arva terunt dentem, terram findentis aratri,
Duraque ſtillanti ſaxa cavantur aqua.
Quilibet aſſiduo conſummitur annulus uſu,
Et quaevis levibus, fit via trita rotis.
Moles magnarum TE Vir doctiſſime! rerum,
Erigit, et doctum vivere cogit opus,
Non etiam Pilys merito digniſſima ſaeclis,
Pectora vel modica luce carere ſinit.
Spernit enim mollem patiens Tua dextra quietem,
Sedula, vel reſides, ducere velle dies.
Hinc facit, ut docti, ſubiens penetralia Phoebi,
Priscorum educas hinc monumenta Patrum;
Et facit, ut triſtes tentans ſine luce tenebras,
Eximii ſis pars protinus una chori.
Ac reddas vitio, ſobolumque annisque ſepultis,
Sideream pulſa nocte videre facem.

Quam TIBI Natorum multi, Vir digne perenni.
Aere, ſuos debent noscere poſſe Patres.
Perpetuoque TIBI complures vivere ſeclo,
Ex gravidis debent nobile Nomen avis.
Et clarae potuiſſe legi primordia Stirpis,
Quae prius illuſtrem non habuere facem.
Plurima venturi monumentis proemia tantis,
Sera quidem; verum grata Nepotis erunt.
Diva quoque Hungaricis fient TUA Nomina terris
Et ſtatuet memorem Dacia grata diem.
Nec ſanctos, TUA dextra quibus dat pignora Manes,
Nec monumenta ferox audet adiſſe Theon.
Dummodo venturam tacito pede deme ſenectam
Chartis Pierii pars veneranda chori!
Vix etenim alta petens turpem frons illa repulſam
Sufferet, audendi cui vigor usque fuit.
Nec ſi cuncta dies Auſtralibus humida nimbis
Fiat, Olympiaci vel cadat ira Jovis.
Nec, ſi naturae praepoſtera legibus errent.
Omnia, firmo dant impedimenta pedi.
Ut ſic (quod faxint ſuperi) fulgentis in alto,
Exornent meritas laurea ſerta comas.
Queis mage nec Parias ducit, precioſa columnas,
Doctior, aut Rex quaſi Phryx habuiſſet opes
Sperat enim cum Pieria ſua nomina lauro,
Et meritum ſemper poſſe virere Decus.

Sed TIBI nil horum ſperare VIR almae licebit
Cum incolat aeternas VAYA fama domos.

M. Karolini
6-a Kalendas Julias
1807.

Cecinit
Infimus Clientum
Emericus Farkas mp.
e Scholis Piis Syntaxeos
Profeſſor in Regio
M.Karolinenſi Gymnaſio.

O D E

ad Illuſtriſſimum Dominum L. B. Ladislaum VAY de Vaya, S. C. et R. A. M. Actualem Camerarium, Incl. Regiae Saxoniae Jenenſis utriusque Eruditarum Societatum Commembrum. Complurium Hriae, et Tranſilv. I. Cottuum e Primariis Aſſeſſorem.

JOAN. CHRYS. HANNULIK
e Scholis Piis. Romanus Arcas. &c. &c.

Seu TE revolvo ſtrenue, Apollini,
Muſisque amicum, ſiue inopum vices
Ubique ſolantem; aut ſevera
In ſuperos pietate notum.
Seu TE nitentem Stirpis origine
(Quae Stephaneis iam viguit Sacris)
Conſidero, vulgaris haud es,
Nec tenero fueras ab ungue.

Genus iacebo, ne videar meo
Laudare verſu, quae TIBI propria
Non eſſe, poſſet dente mordax
Carpere, lividulusque Cenſor!
Nec TU reperta laude ab Avis TUUM
Sic figis arcte, clare nepos! decus,
Sat TE ut putes ſplendere ſola
Stirpe, et imaginibus vetuſtis.
Dicam, quod in TE eſt, mercurialium
Cultor virorum; TU generoſius
Florere gaudens, comparaſti
Mentis opes ſtudio Minervae.
Sic ſemper uno foedere literas,
Cultumque mentis cum, vitii inſcia,
Virtute iungens, nullum ut in TE
Diſſidium paterentur unquam.
Si namque virtus deficiat, quid eſt
Traxiſſe claris nominibus Genus?
Vel quid referre ex hoſte palmam? aut
Dotibus ingenii eminere?
Haec TU ſciebas; nec TIBI deſidis,
Ac otioſae iura licentiae
Sumpſiſti: at, exemplo bonorum,
Sedulitatis iter ſecutus,
Stirpi nitores addideras novos
Favente Regis gratia amabili,
Merentibus qui dona velox
More boni tribuit parentis.
Nunc jam reponi Palladiae ſoles
Totus quieti, nunc TUA gaudia

Pascis sacro Musarum in antro,
Ingenii monumenta ponens. (a)
Quae plurimorum laudibus undique
Cantata, non iam laudibus indigent,
Quas vocibus, plectrisque vates
Accumulent, habilique buxo.
His occupari perge laboribus,
TUAsque dotes abde modestia,
Quae tollit insignes, in altum
Atque odii grave virus arcet.
Hanc TU sub imo pectore conditam
Seruas, et illa quidquid agis, places.
Sub nube mortales frequenter
Solis amant latitare fulgur.
Et mirus in TE candor, et indoles
Tumere vano pectore nescia,
Moresque blandi cinium imos
Conciliant TIBI, divitesque.
Hic morum honestus splendor, et ingenii
Jenam coegit, coetibus ut suis
Virtute, doctrinaque claris
TE insereret socium libenter.
Ergo eminentem tot meritis, diu
Quis non beatum vivere postuler?
Quin literis, Gentique nostrae
TE ex animo cupimus perennem.

(a) Scripta edita, ineditaque passim celebrantur multorum laudibus Illustrissimi Auctoris; et quae prodierunt in publicum, enumerantur in opere *Orodiadis* vulgato M. Varadini.

Vayai Méltóságos szabad zászlós
VAY LÁSZLÓ
Cs. Királyi 's Apostoli Fölség valóságos Kamaráſſa a' Kir. Szakzójénai mind a' két rendű Túdós Társoſságok Tagja
&c. &c. &c.
Ő Nagysága, *különös Tzimerének magyarázattya*, mellyet
Hajdani áldott Mesterének, 's édes Attya hellyet vóltt jó Nevelőjének, tartozó örök Tanítványi, és Fiui hálaadása,
's mélly Tiſztelete zsoldjául, szentelte és énekelte
örök hív szolgája, Tanítványa, és Fia
Peretsenyi Nagy Láſzló. m. k.

Ttes. Nemes Arad Vármegyének Esküttye, és a' *K. Szakszó Jénai* mind a' két, valamint az *Altemburgi* tudós Társoſságoknak Tagja: Aradon a' kinyiltt 1807dik Esztendő Bóldog Aſszony Havának, az az: Jánuar. 1ső Napján, kérvén e' Munka végéhez botsájtattni.

E' szó, VAY LÁSZLÓ mint kilentz betűkből,
Áll, úgy annyi réſzre feloſztott fürtökből,
Én is Verſim' oſztom kilentz darabokra,
Szólyanak hellyettem hogy több századokra
P**** N* L**

Verses Előljáró Beszéd.
Szabad Zászlós VAY LÁSZLÓ Úr *Tzimerét*
Énekiem, a' Király és Haza Emberét,

Szarvas Pindus hegye reppentsd fel eſzemet
Egyengeſſed Klió reſzkető kezemet.
Valamint Árchiméd a' Világ fordúltát,
Eggy kis Golyóbison léírta mivóltát,
Úgy én ha valaki nem háborgat engem',
Tiſzteltt Méltóságnak szép Tzimerét zengem,
Ám! nem tsak Régiknél a' jel valóságot,
De nállunk is peldáz ſzint úgy Igaſságot;
A' *Tzimer vagy Pais* sőtt azon okoknak
Igaz Tolmátsa ő azon virtuſoknak,
Mellyekkel fénylik az, *ki a Tzimert nyerte*,
Vagy a' ki Birtokát annak érdemlette,
'S éppen midőn igyen eſzmélék magamban,
Ama *Tzimer* öttle ott gondolatomban.
Ébreztettvén tehát a' ſzent Tiſztelettől,
Mellyel e' Fő Házhoz viſeltetek régtől,
Feſtem BÁRÓ VAY LÁSZLÓ Úr *Tzimerét*
És megfejtem annak elrejtett értelmét.
Megfejtem; rajzolván tökélleteſségét
Atyámnak mindenben derűlt jeleſségét,
A' mellyből tanúlhat, a' ki azt akarja,
Unalmában fejét meg ſem is vakarja.
Nem kereſek ugyan válogatott ſzókat,
De tzélom fedezni ollyan igaz jókat,
Mellyek követésűl mindég ſzolgálhatnak,
Eggy igaz kieſűltt eſzű jó Magyarnak.
Magyarnak hivatni mert magában nagy ſzó,
Ki igaz Hazafi, Nemes, 's valóban jó,
Örömmel fogadgya, kéſzséggel követi,
Erre ſzántt idejét el ſem veſztegeti;

El nem veſztegeti, mert tanúl belőlle,
Jót írtt e' Verſzerző, így ítél felőlle,
Kit neveltt Váradon Báró VAY LÁSZLÓ
Ama Peretsenyi Aradon Nagy Láſzló.

Isö

Kezdem hát Atyámnak *Tzímerét rajzolni*
Eggyütt érdeméről vóltaképpen ſzóllni,
Bár légyen bátorság ez vagy vakmerőség,
Elég rólla írni tsupa illendőség.
Sőtt ez nem tsak illő, hanem kötelesség,
A' közlött ſok jókért eggy tartozó Hívség,
Ahoz, a' kit hogy ő ſzívéből ſzeretett,
Megmutatta azzal, hogy tanítván, neveltt.
Neveltt és elrendeltt a' közjó ſorsára,
Úgy hogy nem is ſzorúltt más só és borsára,
Tzímerét Paiſſa tehát tetejéről
Kezdem mint az embert ſzokták a' Fejéről.
A' Pais tetején két Sass ſzárny középre,
Lebeg annak örök emlékezetére,
Hogy ezen Fő Nemzet Uralkodóinknak
Vóltt, 's leſſz óltalmában Király Urainknak.
Mert a' nagy VAY Ház viſzontag *Hazáját*,
Mindég védelmezte ſzeretett Királlyát.
Hol kardal, hol éſzſzel mint ſzükség kívánta
Azért van Paisán illy ſzép jel eránta
E' Tzímert nyerő is Őſſeit követte,
Midőn az Ellenség minap körűlvette
Végső réműléſſel Hazánk' édes Honnyát,
Állított ő akkor több ötven katonát.
Pénzel és élettel ſegíté Seregünk',
'S ez által ébreſzté példára Nemzetünk',

Az Oskola porból több ſzép Iffiakat,
Válaſztván belőllök váltt jó katonákat.
Ébreſztvén a' kardra gerjeſztő beſzéddel,
Jutalom 's tiſztelet tellyesítéſekkel,
Maga vendégelvén ez újj Márs Fiait,
Fényes aſztalánál bútsús katonáit.
Maga ſzolgáltt ez újj Karnak körülötte,
És ditső példáját Fia is követte,
Ezt látván követték jó Attyafiai,
Házának Baráti, 's Hazánk jó Fiai.

IIdik

Jobb felől *eggy ſzarvas a' Pais tetején*
Ágoskodik, — *Szarva köztt Kereſzt van Fején*
Szeme arany nyillal van kereſztűl löve,
'S ez az a' réſz, melly a' Tzímernek fő köve.
A' Szarvas példázza régi Őſſeinknek,
Azon nagy idejét ditső Eleinknek,
Midőn *Scithiából Hazánkba* jövének,
'S a' *Tanais* vizén eggyütt átkelének:
Hol ſok ezerekre hadi ſeregeket
Oſztván, foglaltanak győzvén mindeneket
Magyarok Iſtene mert rájok ügyellett,
Mellynél fogva győzött, 's győzedelmeskedett.
Győztek Amazonok' kényettlen Fajzati,
Márs Iſten 's Bellóna nagy bátor magzati,
Kik mihelyt e' forgó Föld Golyóbiſsára
Jöttek, kéſzen vóltak Márs Oskolájára.
Szarvas gyors futtában mint halad ſebeſſen,
Elhaladának ők is győzedelmeſſen,

Hideget meleget tsak könnyen ſzenvedtek,
Kinyíltt veſzélyeket még ſzámba ſe vettek.
Ezekkel *Vója* is mint Vezér érkezett,
A' félés, gyengeſség hozzá nem férkezett,
Ő is mint a' többi Vezér Pajtáſſai
Győzött, és győzének fegyveres társai.
Tovább nézd *a' nyilat a' Szarvas ſzemébe*,
Régiséget jelent ez is Nemzetébe,
Igaz is: mert fénylett Orſzág kezdetétől
'S Őſſeink' Hazánkba lett jövetelétől.
Eleitől fogva a' *Vója* Nemzetség,
Hadi és Polgári érdemű jeleſség;
Állott és tündöklött fő Tiſzteletekben,
Király és Hazának egyenlő ſzívekben.
A' nagy VAY Nemzet ſok hivatalokban,
Ditső Királlyinknál a' legfőbb Rangokban
Vóltt, 's Anyaſzenteggyház ennek nagy Véréből,
Számláltt Fő Papokat kiterjedéséből.

IIIdik

Két nagy Elefánt órr vagyon bal óldalról,
Mivel esméretes ſzelíd Virtuſiról,
BÁRÓ VAY LÁSZLÓ e' *Tzímer nyerője*,
Felséges tzéloknak ſerény eſzközlője.
Nintsen néki dolga a' vad terméſzettel,
Sőtt inkább elintéz mindent ſzelídséggel,
Kegyeſség ſzolgálat, Talpköve tzéllyának,
Tsak hogy haſználhaſſon jó Embertársának.
A' ſzegényt, Özvegyet, és Árvát tiſzteli,
'S ha rajtok ſegíthet fő örömét leli,
Betsül ő érdemet kitsiny emberben is,
Esméretes kinyiltt ſzíve hogy nem hamis.

Várad Városának azért Lakossai,
Áldják, mert esmérik jó Polgártársai,
Hol e nagy Hazafi első napfényt látott,
Neveltetvén miglen Oskolában szállott.
JÉSUS Társaságnak szentelt Férfiai,
Mutatták meg néki mi légyen az A 's I.
Az Ékesszóllásra és Böltselkedésre,
Vezérelték őtet Virtus ösvényére.
E' szent tzélt segíté mennyei kegyelem,
Várad Verseiben mint e szókat lelem,
Árvák és Özvegyek Égben kiáltanak,
Isten jóltévőnket tartsd meg a Közjónak.
Mint hát az Elefánt bár ő legerősb bb,
Szelíd, szófogadó, legengedelmesebb;
Úgy e' jeles Férfi ki annak órrait
Viseli Tzímerűl; — szédíti honnyait.
Szelídsége által hív szeretetére,
Érdemei által mélly tiszteletére,
Vonszott mindeneket kik őtet esmérik,
Így érzik eggy szívvel, 's eggy szájjal hirlelik.
Ki kész a' közjóért felszentelni vérét
'S megadgya szegénynek az érdemlet bérét,
Igaz Bíróságát azomba mindnyájon
Látván, viszik hírét a' Ditsőség szárnyon.

IVdik

Fekszik e' három jel három szép Koronán,
Mert *Árpád* véréből születése sorján
(Mint tudva van) a' nagy VAY Ház származik,
'S *Báthori* Ágon is onnan sziváródik.

Mind eggyik Korona fekſzik a' ſisakon
Mert hogy vitézségek több véres hadakon
Számos Bajnok közzűl kitettſzett VAYKnak
Kik nem temnyéneztek lágy Endimiónnak.
Így Sisakra tették a' Koronák' fénnyét,
A' melly alatt nyerték a' ſzép hírnek kénnyét
Mellyet Maradéki híven megőriztek,
Őrízvén, magoknak több koſzorút fűztek.
Sok koronás Fejek őket így esmérvén,
Jeles tetteikről többre mérsékelvén,
A' jutalom kívűl reájok ügyeltek,
Kik bennek mindenkor elégtételt leltek.
Sor ſzerént Királlyok a' kik orſzágoltak,
A' VAY Háznak illy betsüllői vóltak,
Édes Szüleinék ez árnyék világból
Kimúláſok után, magok jó ſzántából
Jó gondviſelői azoknak lettenek,
Jó ſorſoktól ſemmit nem is kíméltenek,
Segítették őket ügyekben, bajokban
Bízván e' ſzületett vitéz Bajnokokban.
Magyar Koronának, 's koronás Fejeknek,
Szentelvén magokat Haza Nemzeteknek,
Frigyes Királlyoknak ſzintég ſzolgálának,
A' kiknél nagy érdem betsbe tartatának.
Lejjebb a' Tzímernek udvara tündöklik,
Melly felett gyémántos abronts előöttlik;
Belől fejéredik kendős Hadak úttya,
Mellyet a' vitézség 's elmeség futtatya.
A' Tzímer ſallangja azt at árnyékozza,
Boroſtyán koſzorú módra óltalmozza,
Három a' Siſakon fekvő Koronáknak
Fejtvén így mivoltát értsd a' máſik ágnak.

Vdik

Újra Szarvas üget a' Pais közepén,
Eggy vizen kereſztűl kettős Kereſzt fején
Mutattya hogy VAYK azon Magyarokból
Származnak, jöttenek a' kik Schythiából.
Fegyveresen értek ki Pannóniában,
Székeket féſzkelvén ez áldott Hazánkban,
Hol letelepedtek, 's Ágokra terjedvén,
Vitézkedtek ſokſzor fegyverekre kelvén.
Hátra nem maradtak ſemmi ütközetben,
Sőtt előre jártak a' veſzedelmekben,
Mikoron így hozta magával a' ſzükség
Segéllőjök nékik vóltt a' kedvező Ég.
Mennyei kegyelem követvén így őket,
Értt e' Fő Nemzettség ſok ſzáz eſztendőket,
Mellyekben a' Király 's Hazának óltalma
'S váltt Kereſztyénségnek igaz Báſtya fala.
Kettős Kereſzt jele, hogy mint legelsőbben,
A' Szent Iſtván alatt eredett időben,
Mingyárt igaz Hitre tértt a' VAY Nemzet
Úgy ezen VAY Ág más Hitre nem lépett.
Díſz így és külömbség kettős Kereſzt tehát
Ez ékes Tzímerbe? — ne kérdezd az okát
A víz a' *Tanáis* mellyben *arany Rózsa*
Feſtetik a' Frantznak *fejér Lilioma*
A' *Rózsa* példázza hogy nagy erkőltsei
Nyiltak ſzűnet nélkűl igyekezetei
E' VAY Nemzetnek, Hazánknak haſznára
Szeretett Királlyunk hívség' óltalmára.
Tudva van e' külső Nemzetek előtt is.
Bizonyíttya a' *Frantz Liliom* 's nem Tövis,

Erősítik a' sok Íróknak pennái
Holtok után maradtt Írás maradványi.

VIdik

Fellyebb *fél Hóld vagyon* szokott növésében,
Melly azt magyarázza igaz értelmében,
Hogy valamint a' Hóld igaz Satellese
Földünknek, — úgy szintén Hazánk Oreſtese
Vóltt mindég ezen Ház, melly kedves Hazánkat,
Soha el nem hagyta ditső Királlyunkat;
Kiknek vagyonjával 's testi erejével
Szolgáltt tanátsával 's igyekezetével.
Ha háborús idők? — *a' Márſnak Fiai*
Ha fenyegetőzők? — *ők Curtiuſai*
Előjelenének, 's mint Hóld fogyatkozni
Szokott, szoktak ők jobb időkbe nyugodni.
Ha Ország Gyűlési bekövetkezének,
Minden késedelem nélkűl jelenének,
Minden nehézségre könnyen feleletet
Adtanak, 's hoztanak igaz ítéletet.
Meg is halgattattak ők bölts mondásai,
A' köz boldogságra szóltt javaslásai,
Mellyekből végre is köz haszon eredett,
A' Király és Haza nem is keseredett.
Nem keseredének mondám meggondolván
Helyes mondásokat, igazán fontolván,
Látták hogy a' Király 's Haza boldogságát
Eggynek vévén: lelték annak valóságát;
Hogy a' Király 's Haza, 's e' két eggymás nélkűl
Ha el lészen, a' köz Jónak dolga feldűl;

Azért az eggyikét úgymint a' máſikát
Segítvén, jól vitték Had s Polgár Taktikát.
Igaz nyiltt éſz 's ſzívű Fő Polgári Társnak
Tiſzteltettetének 's nem egyébbnek másnak,
Időről időre folytattván ezeket,
Nyerték Király 's Haza egyenlő ſzíveket.
Így a' Hóld növéſe vagy fogyatkozáſa,
A' jobb vagy bal ſorsnak a' magyarázáſa,
Mellyre ők mindenkor ſzentűl ügyelének,
Az érdem halmára felemelkedének.

VIIdik

A' *nyoltz ſzegű Tsillag*, hogy éſz tündöklését
Jelenti, ezt tudjuk: és nemes ízlését;
Igaz Bőltseſségnek ſzenteltt lámpáſſait,
E' Nemzetbéliek' tulajdonságait.
Mellyekkel kezdettől fogva ez időig,
Diſzeskedett kiki e' jelenlévőig,
Ezen VAY Házból tudós mivoltáról,
Esmértettvén magát 's más több Virtuſsáról.
Követői vóltak ők józan elmének,
Melly által az igaz ösvényre kelének,
A' jó Hazafiak látván ők't követték,
Az Igazság úttyán jó ſorſokat lelték.
Böltseſség az igaz Lélekesmérettel
Eggyütt 's eggybeálván, mint Teſt a' Lélekkel,
Bátran át hatának a' veſzedelmeken,
Szárazon és vizen ſzéles Tengereken.
Az elteltt időket, mint jelenlévőket
Eggyeránt tekíntvén, úgy a' jövendőket,

Minden dolgot bőltsen 's jól elintézének,
Hírek kiterjedvén tanúlttság' fénnyének.
Azért köz ſzó, mihentt VAY, mindgyárt jeles,
Túdós vóltára is eggyütt kitettzetes:
Élteket tőltik a' ſzép Tudományokban,
Hadgyák nagy Neveket jeles Iráſokban;
Munkákban, mellyeknek ſokaknak ſzerzői,
'S a' kik azt olvaſsák betsre emelői,
Életek eltelvén, élnek itt örökre,
Határt nem esmérő ſok ſzázad időkre.
Mert jó Hazafiak bőlts 's díſzes Neveknek
Szívekben eleven oſzlopot emelnek,
Sőtt Maradékoknak edgyütt általadgyák,
Kikkel egyetemben bőlts VAYKÁT áldják.
Áldják miként *Róma* ama nagy DECIUST,
ANNAEUS SENECÁT, úgy MARCUS TULLIUST,
Veróna VALERIUST, *Mantua* VERGILIUST.
Párma OVIDIUST. *Carthágo* ALPHIUST.

VIIIdik

Következnek immár kívűl álló Jelek,
'S különös értelmet foglaló jegyzetek;
Hol Pais ſzérőjét két verdeső Saſok,
Tartyák körmeikkel kereſztes Tsattlóſok.
Kettős Kereſzt mondom Orſzágunk Tzímere,
Mellyt nyertt Hazánk első Királyi Embere,
Ki a Kereſztényi Katholika Hitet,
Széllyel kiterjeſztvén, ſok ſzáz ezer Hívet,
Vitt bé Anyaſzenteggyházunk kebelében,
Az Üdvőſség nyerés bizonyos ölében;

Mikor ſzerentséſen *Voja ki előbb más*
Vóltt, de ám lett akkor jó Kereſztény
Tamás.
A' két ſass jelenti nagy Alemánniát
Hogy ſegíték többſzör egéſſz Germániát
Azért a' Hazánknak kettős ſzép Kereſztye,
'S Auſtriai két Sass Tzímer körülötte
Hellyheztetett; mivel *egéſſz Auſtriát*
Forrójúliomot mentették *'s Iſtriát*
Gyakran védelmezvén fegyver' erejekkel,
Önnön vagyonjokkal áldozván 's vérekkel:
Külső Nemzeteknek 's frigyes Királlyoknak,
Kedv 's emerttségében több Birodalmoknak
Jutván, nyertek tőllök ſzép tzímes jeleket,
Kik méllyen tiſztelték esmértt érdemeket.
Elhalgatom Málitha Kereſztes Vitézi
Hogy vóltak közzűlök, ki közelebb nézi
Érdemek nagy halmát, ſzent igaznak leli,
Hazafi önkéntes örömmel tiſzteli.
Azért a' körméről esmérd az oroſzlányt,
E' kis leírásból a' honnyi Pelikányt,
A' Griff és Keſſelyű nem kőltt Galambokat,
A' Mammút 's Elefánt nem hoz kis nyúlakat
Hanem a' Tzetthalnak Baléna magzattya,
A' nagy Embereknek nagy ész a' rajzattya,
Így vóltt *Meſteremről* a' kilentzedik fürtt,
Atyámnak magának kéſzül e' ſzenteltt
Kürtt.

IXdik.

Ezeket így értvén az ő Tzímerében,
Esmérd BÁRÓ VAY LÁSZLÓT érdemében

A' ki a' Közjónak magát felszentelte,
'S tudományos voltát messze esmértette.
Bizonyságúl szolgál itt *Stürmer Beszédje*,
Két Nyelven: úgy *Német*, 's *Magyar Hívség védje*,
Annaeus Seneca halála 's élete,
Erkölts oktatási 's hellyes ítélete.
Biharnak az Írótollával áldozott
Mesterem sokáig; — Érdemet halmozott:
Bizonyságok ebben a' Státusok' Rendek
A' Felsőség által láttatott Levelek.
Ama bölts *Hannulik*, Béts' Praepost *Höck Ferentz*
Drágák, kik Íráfi, mint az arany Peretz,
Úgy túdós *Patonyi* 's *Tsászári Követtség Bétsi Oskolája* szép Nevendékenység.
Brenner Ignátz Követ, tudományos *Beke Takáts* és *Keresztes* ész, - 's szívek Remeke,
Túdós Társoságok ékes Diplómái
Eggy tanúltt Férfinak ő arany almái.
Mint a' napfény körűl a' Planeta szolgál,
Híven Király mellett e' nagy Férfi járkál,
Kinek Kamaráfsa: — 's ha otthon lakozik
A' túdós dolgokban foglalatoskodik.
Nem kell néki pompa sem a' fennhéjázás,
Kell szegény szenvedő ember, és tudós társ,
Jegyző könyvet tartván minden esetekre,
Illő választ gyorsan küld a' Levelekre.
Tsak a' jámbor erkölts nálla kellemetes,
Tudós Elméj' által lett ő nevezetes,
Ki nagy Férfiakat Deák 's Magyar szóval
Üdvözlett gyakorta szép Orátióval.

Nyertt a' mit nyertt mindent ſok ékes virtuſſal,
Gyakorol jó tételt a' kegyes Tituſſal,
Azért e' *Tzímer* melly't írtam, *Nemzetével*
Tündököljön örökre ſugárló fénnyével.
Kívánnya
A' Verſzerző.

Vayai Méltóságos L. B. VAY LÁSZLÓ Úr Ő Nagyságának (t.t.) a' Magyar, és Német Hívség Czímű Munkájára, régi hívsége bizonyításáúl. (a)

Mint a' félénk galamb erőſs ſas fiakat,
Nem fajzhat, úgy dütső Haza virtuſokat,
Nem rajzolhat ollyan, kinek az erébe,
Nem pozsog az erkölts Hazafi-vérébe

(a) Midőn ezen emlékezetű Verſzerző, még Ifiúsága zsengéjén az Oskolai por között ſínlődött vólna, bizonyos tudománybéli védelme (Defenſio) alkalmatoſságával, Mgos Báró Vay Láſzló Úr lévén vivója, (Oppugnans) ezen Méltóságnak fő betsű esmeretségébe, 's igaz pártfogásába jutott. Vedd ki tehát e' Verſetskéből Nemes Olvasó! hogy, minden nemes ſzív akkor betsüli igazán a' pártfogásnak, tellyes érdemét, midőn azokat elhagyott állapottyában tapaſztalta. Háládatlannak vélné tehát magát a' Verſzerző, ha ezen mondott kegyelméről valaha az Mgos Autornak elfelejtkezne. — Kívánván, hogy a' Magyarok Istene áldja, és ſzentellye őtet, 's ritka efféléket.

Egy Korona alatt lévő két Nemzetnek,
Hívségét és Nemes Tetteit ezeknek.
Tsak olly rajzolhattya, ki Haza hívséget,
Maga is mellyébe érez Nemeſséget.
Eggyeſség talpköve a' köz boldogságnak,
Ki hát ezt munkállya, haſznál a' Hazának.
'S így a' két Nemzeti Hívség rajzolása,
Léſzen azok között Virtus buzdítása.
Boldog magot vetel tehát nagy Hazafi!
Melyből majd a' köz Jó örömet arat ki.
'S Nemes munkád léſzen betse Személyednek,
Hazafi ſzívekben oſzlop nagy Nevednek.

Énekelte
Pelejtei Kereſztess Károly. mp.

Illuſtriſſime Domine Baro!

Ortus *Majorum* referant cum ſcripta *TUORUM;*
Haec *TIBI* non fallax augur Apollo canit:
Iſta Domum veſtram facient monumenta perennem
De *VOJA* (a) Scythico quae fuit orta ſolo.

(a) Inclytae Equeſtris, jamque etiam Patritiae Familiae Vayanae origo refertur ad eos Hungarorum Majores, qui deſerta Aſia ſub auſpiciis Almi Ducis eam in Europa Terram Saeculo IX. ſui ſenſim juris fecere, quae dein Hungaria nuncupata permanſit,

TU quoque Magnorum de sangvine natus Avorum
Nomen ab illustri posteritate feres.

C. Vates Cituanus
T. P.

Ex his primus, qui ejurata gentili superstitione Christianam sub Divo Stephano Proto-Rege Religionem professus est in Baptismo *Thomae* Nomen accepit. Hic *THOMAS VOJA* ita enim primitus vocabatur, dein sensim VAY de VAYA ab sua cognomine *VAYA* Possessione, in Comitatu Szabolcsensi sita adpellari coepit, hic inquam *Thomas VAY* jam in Diplomate A. 1021. Familiam Vayanam concernente diserte nominatur, eratque Proto-Regi acceptissimus Belli Dux, qui contra rebellem ejus Avunculum *Cupam* Sümeghiensem sub supremo Exercitus Duce Vencellino Agminis unius militaris Ductorem egit Magnanimum. — Ex hac nobilissima, veterique Prosapia erat *Ladislaus*, alter post Demetrium Cardinalem, et Metropolitam Strigonienſem *Elizabethae Ludovici M. Matris* Testamenti Executor, quem Ecclesiam Varadinensem A. 1378. rexisse, Diplomatum, a celeberrimis aevi nostri Historigraphis Patriis erutorum, fide constat. — Vide Compend. Descript. Eppatus et Capit. M. Varad. per Josephum Keresztuti Sect. 1. p. 65. et 66. et alios.

Magyarúl.

Midőn Íráſaid ditső Eleidnek
Tetteit hirdetik regi Véreidnek,
Néked bölts Apolló jövendöl igazat,
Hogy azok fenn tartyák a' *VAYAI* házat
Örökké ſzármozott mely Sczittyai Földről.
'S minthogy bizonyságot ſzépet írtál erről,
Magad is *VAY* Háznak tudós Maradéka,
Fenn maradſz, 's dítsérend minden Ivadéka.

Author Thuta litat Patriae, dum ſpecula proebet
Germanae fidei, — Virtutem disce ſequendo
Exinde — — — —

Carolus Kereſztes
de Pelejte.

A' NÉMET HÍVSÉG Czím alatt költt Munkához, (melly Magyar Hónnyabéli dolgokkal bővítetett) tartozó Magyarázat Lajſtroma IIdik Réſzének rövid Mutató Táblája.

	Le-vélről	Le-vélig
IIIdik Ezeredes Fő Kapitányról *Kundról*, 's attól a' ſzármozás úttyán lejött *Kendi*, *Kendeſi* 's *Kende* Fő Nemes Familiákról.	387	389
Költsei Kende Láſzló kis Praepoſtról, ki a' N. M. Erdély Orſzág Királyi képet viſelő Fejedelmi Kórmányozójának N. M. Loſontzi *Gróff Bánffy György* tt. tt. ő Excellentziájának nevelő Meſtere lévén, tsak ezért is örök emlékezetre méltó: — ſor ſzerént előszámláltatnak itten a' *Kende* mind a' két ágon lévő vérségei.	389	406
N. Szathmár Vármegyéről, annak moſtani nagy méltóságú, 's		

Le- Le-
vélről vélig

érdemű Fő Ispánnyáról *Ajnátskői Szabad Záſzlós Vetsey Miklósról* — ki után a' *Nagy Károli Gróff Károlyakról*, 's ezeknek vérségeiről — az ezen N. Vármegye ſzámos őstörzsöki Nemes Nemzettségeiről, kik között a' maga ſaját virtuſsával Nemeſségre, 's fényes hivatalokra emelkedett Kir. Tanátsos az Írónak kedves Atyafi Baráttya *Götz Ferentz* különös és demlett tiſztelettel a' többiekkel egyetemben előemlítetik, az ő és többek jóltévőével N. M. *Nagy Károlyi Gróff Károly Antallal* eggyütt, hol előfordúl a' néhai N. M. *Orczi Szabad Záſzlós Orczy Láſzlónak*, mint az említett N. Szatthmár Vármegye Fő Ispányának, hivatalában béiktató Királlyi Biztoſsának az egéſſz Magyar Hazában ſajnáltatott halála, melly mind ezeket bézárja a' *Költsei Kende* Nemzettségnek végig tartó leírsa. — — 406 425

A' *Klobuſitzi Klobuſitzkyakról* közönségeſen. — 425 430

Klobuſitzi Klobuſitzky Láſzlóról, a' tőlle 's *Költsei Kende Anna* Hitvesétől ſzármozott mind

a' két ágon lévő Magzatokról, Rokonyságokról, 's egyébb itten lakozó tős gyükeres N. Nemzetségbéliekkel kaptsoltt Atyafiságokról, mellyek között a' *Zaffiri — Kis Cseptsényi Sántha — Dantsházy Bagoſsy* 's több feles ſzámú ezen N. Bihari Megyében meſſze elterjedett ſzövettséges Úri Nemzettségek magok illő ſorjaikban előhozattatnak. — 430 454

A' *Böltsei Budaiak*' eredeti ſzármozáſokról. — 455 456

Tsak ugyan azoknak a' Leány ágon Magyar Orſzág ama híres, és ſoha el nem felejthető Királyi hatalommal éltt Kórmányozójától, *Hunyadi Jánoſtól* egyenes leeredéſekről. — 456 457

Bőltsei Budai Láſzlóról 's a' vele legközelebb vérségbe lévő *Váradi és Mitskei Baranyiakról* egéſſz *Baranyi Annáig*, ki N. Arad Vármegye nagy érdemű Fő Szolga és Táblabírájához *Stanitslovits Györgyhöz*, tsak ugyan Aradra Férjhez méne. — 458 466

N. *Arad ſzomſzéd Vármegyéről*: annak N. M. Fő Ispányáról *Zsadányi és Török Szent Miklós-*

	Le-vélről	Le-vélig
ſi Almáſi Pálról, 's annak érdeme ſzerént nagyra emelkedett őstörzsöki Fő M. Nemzettségéről, 's ugyan azon N. Megye Al Ispányairól, Tiſztviſelőiről, 's az ottan lakozó némelly előbbkelő N. Nemzettségekről	—	466 468
A' Nagy *Váradi és Mitskei Baranyiaknak*, *Mihálytól*, 's annak Feleségétől *Vígkedvű Annától* következett ſzármozáſokról, hol ama' *Váradi és Mitskei Baranyi Mihályról*, ki ugyan azon eggy időben N. Bihar Vármegyének első Alispánya, mind ſzintég N. ſzabad Királyi Debretzeny Városának Főbírája vala, ſzólló 's 1692ben tétetett halotti Írást olvashattni.	— —	468 469
Tsak ugyan ama Baranyiak' Vérségei, — *Bútsi* — *Bagoſsi Bagosy* — *Dobozi* — *Csanádi* — *Kopotsi Domokos* — 's több fő N. Nemzetségek, kik ezekkel eggybenköttetve vagynak, ſummáſon leírattatnak.	—	469 470
Ama' nagy hírében 's nevében halhatatlaná váltt *Kopótsi Domokos Lajosnak* ſzenteltt, 's Magyar és Deák nyelven előada-		

	Le-vélről	Le-vélig
tott halotti Írások, 's örök emlékezeti Versek, mellyek után a' tőlle szármozott hasonló érdemű jeles Férfi magzati, Leányi, 's Rokoni előadattnak. —	470	475
Az Óvári Szent Miklósi Pongrátziakról közönségesen, méglen a' Váradi *Pongrátziakról* az említés személlyenként következne.	476	477
Idősbb *Óvári Szent-Miklósi Pongrátz Mátyásról*, 's annak első Feleségéről *Simonyi Erzsébethről* úgy a' tőllök szármozattokról — —	477	478
A' *Cserneki* őstörzsökű Fő Nemes, úgy szabad Zászlós 's Gróff *Dezseöffyekről*. —	478	486
Ismét azon üdősbb *Pongrátz Mátyásról*, 's második hitves Társáról *Költsei Kende Rosáliáról* egészz *Héher Jánosig* hol az ő Vejéről *Balugyánszky Mihályról*, 's onnan *Mihálotzi György* jeles tudományú Férfiakról, 's köz Tanítókról különös érdemek szerént való emlékezet tétetik.	487	494
A' Nagy Váradi Királlyi Akadémiának eredetéről, időről időre terjedett előmeneteles lépéseiről, 's azok Tagjai által készített		

Le- Le-
vélről vélig

Versbéli 's egyébb Munkákról, mellyek közzűl tudós Orvos *Felsőpúlyai Büki Jóseff*, nem külömben a' Nagy Váradi Nemes Ifiúság Nevendékeny Háznak Kormányozója N. Váradi Kánonok, *Klobusitzky György* az alattavalóitól, 's így több máſok által máſok megembereltetének, 's tiſztelteténeк. — — 494 531

Hol több példák előhozattatnak, a' tudományok 's tudóſok hajdani bötsültetéſekről. Fölséges *Mária Thereſia* követi *Corvin Mátyáſt* a' Tudományok, 's tudományos Házak' hellyreállításában, 's azokat virágoztatván, mint egyébb jeles, úgy ezen különös hazaanyai gondoskodása által Felséges Nevét örökre gyökeresíti. 531 553

N. *Temes Vármegyéről*, hová iffiabb *Pongrátz Mátyás* N. Bihar Vármegyéből általvitetett, annak némelly hajdani és moſtani Főispányairól; — úgymint N. M. *Eötveneſi Lováſz Zsigmondról* — M. *Borosjenői Muslai Antalról*, Cs. Kir. Felség Udvari Tanátsosſáról, előbb a' T. Királyi Tábla Vice-Palatinuſsáról, moſt a' Fölsé-

Le- Le-
véltől vélig

ges Septemvirális Tábla eggyik nagy érdemű Aſſeſſorától, kinek a' minthogy érdemes Fiai a' házában jeles viſeletekről 's hivatal viſeléſekről nevezetesek, 's azok között a' legiffiabb *Borosjenői Muzslai Láſzló* az Írónak ſzeretett kedves vére és druſza Ötse, ki 1805ben a' Prókátori Censúrát dítséretes maga kikülönöztetésével elvégezvén, N. Neográd Vármegye réſzéről, holott igaz méltóságú édes Attya feles ſzámú eſztendőkig Viceispánykodott, az utólsó Inſurrectiónak alkalmatoſságával Lovas Kapitányságot viſelvén, a' Fő Ispányi hivatal Helytartó édes Attyával Temesvárra 1806ban lejött, holott Május 12kén első Vice-Nótáriusi, 's ezen 1808dik Eſztendő Május 8kán máſodik Alispányi, az az: ſubſtitutus Viceispányi hivatalra a' Karok és Rendek által emeltetvén, többre és nagyobbakra menetelre reménységet nyújt magáról. Tovább Temesváron éltt, hadi és polgári Rendeken lévő nagy érdemű és fő méltóságú fő Tiſztviſelőkről. 553 555

	Le-véltől	Le-vélig
Az Óvári Szent Miklósi Pongrátz Leány ágról, 's mind azokról, kik a' rendes Házaſság útyán hozzája tartoznak, úgymint idősbb *Beliczay Jóseff* N. Arad Vármegye első Alispányáról, 's a' tőlle ſzármozattokról. L. B. ezeredes *Goſztolányi Láſzlóról*. N. *Béra*, 's annakutánna *Száraz Mihályokról* úgy *Jankovits Jánosról* 's a' több Atyafiságról. —	556	571
A' IVdik *Gyula*, 's Vdik *Berbultz* Vezérekről, úgy Vdik *Leh*, *Leel*, vagy *Lehelről*, kiktől a' *Márkusfalvi Márjásiak*, VIIdik *Eurs* vagy *Urs* 's tőlle ſzármozott *Örsi Eörsy* Fő Nemes Nemzetségekről: — Kik után a' német ſzavaknak magyarázattya végződik ugyan; de Nemes *Bihar* hajdanában *Bihor* vagy is *Bior* Vármegyéről, 's az ezen Megyében helyheztetett *Nagy Várad* és *Várad Olaſzi* — *erről*, mellyben az Iró az első napfényt látta, a' *máſikáról*, mellyben megkereſztelteteett, mint kedves ſzületés Földjéről, 's a' mellyben neveltetett édes Hazájáról érdemlett örök hálaadásnak okáért emlékezetes jegyzéſek tétetődnek: *úgymint*	571	579

	Le-véltől	Le-vélig
Nemes Bihar Vármegyének ritkítható jeleſséggel elrendeltt Leveles Tárjáról; 's a' köz jó dolgok folytatását illető Leveleknek, 's jegyző Könyveknek rendbeſzedő, és híven őrző érdemes Tiſztviselőiről. (de Archivo Comitatus, et Archivariis, ſive Regeſtratoribus	579	581
A' N. Bihar Vármegye Házának két tő ſzomſzédjairól, úgymint mellette *Ajnátskői L. B. Vétsey Jóſeff* és példás Hitveſsének *Müller Theresiának* Nemzettségéről, 's hozzátartozandóiról	581	589
Ugyan azon Vármegye Házának háta megett lévő fő Nemes *Róglaticzai Miskóltzi Farkas* Házáról, az az Fő Nemes Nemzetségéről, 's a' hozzája vérség ſzerént közel vagy távol tartozandókkal egyetemben: —	589	608
Néhai Száraz 'Sigmond Özvegyének N. *Antalffy Erzsébethnek* Teſtamentoma hív emlékezetnek okáért előhozattatik, mellyben az Író Leányáról *Euláliáról*, 's *Miskóltzi Rosália* Kisaſſzonykájáról Szüleinek vélekedéſe, annyival inkább remények kívűl jól megemlékezik. —	608	609

	Le-véltől	Le-vélig
Az Úrban Iſteneſen kimúlt Úri Aſſzonyságnak legközelebb lévő Atyafiságáról, a' *Leffkótzi, és Farkasfalvi Királlyiakról*, 's az hozzájok tartozandókról	610	613
Éppen ez időben, mellyben az Író e' Munkáját kéſzítené, Nagy Váradra érkezvén Cs. Kir. Auſtriai Értz Hertzeg KÁROLY LAJOS, a' nékie tett tiſztelet a' ſzenteltt Verſekkel egyetemben előadatik. —	613	633
1801ben réſzünkre ſzerentsétlenűl ütvén ki a' Frantzia háború, a' megſebeſedett, 's Auſtriának hellységében ſzerteſzéllyel fekvő megſebesített Vitézeknek gyógyítására, a' Nagy Várad, és Várad Olaſzi külömbféle Renden, Karon és Nemen lévőktől pénzbéli ſegedelem küldetik, mellynek Lajſtroma az ezeránt folytatott Levelezéſekkel eggyütt előadatik.	634	674
Nagy Váradnak régisége.	674	677
N. Bihar Vármegyének eleitől fogva egéſſz ez ideig vóltt Fő Ispányoknak rend és ſor ſzerént való Lajſtroma előadatik.	678	690
A' Nagy Váradi Papi Megyének a' Deák Katholikus Rituſon		

	Le-véltől	Le-vélig
lévő ſzenteltt Püspökjeinek, 's a' Káptalanbéli Uraknak, az ezen Püspökségnek 1682dik Eſztendőben I-ső Leopold Római Csáſzár 's Magyar Orſzági Király által lett hellyre és viſſzaállításától fogva ſzámlálván, Nevei a' Kórmány idejek, 's azoknak végső határai előſzámláltatnak, a' mint következik. — —		
1682ben *Benkovits Ágoſton*, a' N. Váradi Püspökség' Székre emeltetik, kinek példás élete leírásában, Kánonok Baranyai Jánosról is emlékezet tétetik, ki a' moſtani Várad Olaſzi Oroſz, akkoron Káptalan vóltt Templomában temettetett. —	690	691
1702-ben következik az előbbeninek helyébe *Gróff Csáki Imre*	692	695
1733ban Báro *Luſintzky Iſtván*	695	697
Ezután nagy Praepoſt *Kébel Mihálynak* sűrű, ſok és nagy érdemei előemlítődnek.	697	698
Következik itten különös darab a' *Szent Jóbi Apáth Úrságról*, kiknek úgy czímes (titulares) mint valóságos birtokú tulajdonoſſai előhozattatnak. Illő tiſztelетemlítés tétetvén *Fuchs Xavier*		

	Le-véltől	Le-vélig
Ferentz, Egri Érſek, *Szabó András* Kaſſai, 's *L. Báró Fiſcher Iſtván* Szathmári Püspökökről, kik közzűl az utóbbi, az ezen ſzenteltt Papi Megye Kórmányban következőknek reſzére örökkösíti ezen Szent Jóbi Apáth Úrságot.	698	702
1734-ben Váradi Püspöké lön *Okolitsányi János*, ki 1735-ben *Poroſzlói Gyöngyösi Györgyöt*, *Jurkovits Mátyást*, és *Makai Ferentzet* Nagy Váradi Kánonokoknak kinevezte. —	702	708
1737-ben *Gróff Csáky Miklós* lett Püspöké, ki maga helyébe N. Váradi Plébánus *Benedekfalvi Luby Iſtvánt* nevezte ki N. Váradi Kánonoknak: Az ő Püspöksége alatt tört ki a' Peſtis, vagy is emberi Döghalál, mellynek megſzűntetésére nézve a' Világi vagy is Polgári Renden (in Statu Civili) ügyelének, Kórmányozó *Gróff Károly Sándor*, 's alája rendeltetének *Beliczay László*, és *Pongrátz Mátyás* esméretes jeles kéſzségű Férfiak, 's N. Bihar Vármegyének előkelő Táblabírái. —	—	—

Le- Le-
véltől vélig

Püspök *Gróff Csáky Miklós* építette a' régi Nevendékeny Papság Házát, melly itten környűlállásoson leírattatik. Ő a' Görög eggyesűltt hiten lévőknek a' maga sajáť költségére suffraganeus Püspököt szerzett; Ő előbb Surányi, 's annakutánna Váradi Plébánus *Veress Istvánt*, 's e' helyibe Püspöki vóltt Plébánus *Ajnátskői L. B. Vétsey Mihályt* N Váradi Kánonokoknak nevezte 708 715

1947ben Püspökségre emelkedett *Gróff Forgács Pál*, ki maga hellyébe azonnal vóltt Gyulai Plébánusból *Rutheni Jánost*, a' N. Váradi Kánonokságra kinevezte: — úgy Luby István vóltt N. Váradi nagy Praepost, és Tábla Praelatus helyébe, vóltt Margitai, 's annakutánna Belényesi Plébánus *Kesserü Györgyöt*, 1751ben Kánonoknak tette. Ő vóltt a' Nagy Váradi nagy, úgy nevezett új Templomnak alkotója, mellynek *első* fenék kövét *ő maga*, 's a' *másikát* N. Bihar Vármegyének két, úgymint *első Ferdényi Ferentz*, és az Irónak Annyai nagy Attya *Laczkovits László második*

Le- Le-
véltől vélig

Alispányok 1752dik Eſztendőbe tették le: — 1753ban Kováts Pál hellyébe *Alapi Jánost* 1756-ban Makay Ferentz helyett *Szentzy Istvánt.* Tsak ugyan azon Eſztendőbe Rutheni János helyibe *Szent Iványi Jánost*, végre 1757 ben Fábri Jakab helyett *Eöſzy Ferentzet* Nagy Váradi Kánonokoknak tette és kinevezte. 715 722

Vácz Várossában meghalálozván *Gróff Forgách Pál* Püspök Felséges *Mária Thereſia* 1759dik eſztendőben Báró Vétsey Mihály helyébe Nagy Váradi Kanonoknak kinevezi *Fay Ferentzet*, 's tsak ugyan azon eſztendőben Ketzer Iſtván halála után *Groff Kornis Ferentzet*, 's a' nagy Praepoſtságra emelkedett Polentári Ferentz helyébe *Szálbeck Mátyást.* 722 725

1759ben Auguſtus 29kén N. Váradi Püspöknek M. Thereſia Ő Felsége kinevezi *Zajezdai L. B. Patachich Ádámot*, ki 1760ban Szalai Gróff Barkótzi Ferentz Egri Püspök által a' Bihari Főispányi, s a' Nagy Váradi Püspöki ſzékben béiktatódott. 725 730

Le- Le-
véltől vélig

B. Patachich Ádám úgy a' Nagy Váradi Püspöki Reſidentiát mint *Püspök*, mint a' Bihar Vármegye Házat mint *Főispány* építeti, 's tökélleteſségre viſzi, melly mind a' két ellenállapot környúlálláſoson előadatik. — 730 734

Tsak ugyan a' mély tiſzteletel említett Püspök kinevezi N. Váradi Kánonokoknak a' következendőket.

1760ban meghalálozván Atsai Újvári Ferencz, annak halála után ezen Eſztendőben kinevezte *Csik Rákosi Salamon Jóſefet*, melly Eſztendőnek Aprilis 24kén ſzülettetvén az Író, ezen Pap Úr kereſztelte meg őtet: melly jó tételéről ſoha meg ſem felejtkezik: 's ugyan azon Eſztendő Juliusnak 26kán Kánonoknak kinevezte Poroſzlai Gyöngyösi György helyébe *Kollegrádi Gróff Kollonits Láſzlót*. 1761ben Őſzi Ferentz helyébe *Jedlitska Antalt*, a' honnan kitetſzik, hogy ezen áldott Melchiſedeki Rendnek ſzentelt, 's Iſten ſzíve ſzerént megélemedett Férfia tsak a' Kánonokságának negyvenhét Eſztendeit im-

Le- Le-
véltől vélig

máron hátratette, terjedvén ezen idő e' jelenvaló 1808kig, mellyben hálá a' kedvező Egeknek moſt is ép erővel 's egéſséggel bir. Ugyan azon következő 1762-ben Keſerű György helyébe *Rier Xavier Ferentzet.* 1768ban Szent Iványi János helyébe *Gánótzi Antalt*, 's ugyan azon Eſztendőben Szalbeck Mátyás hellyébe *Bimbó Eleket* 1769ben Gróff Kornis Ferentz a' Győri Káptalanba általvitetődvén, helyébe 1770kbe *Ghymesi Gróff Forgáts Pált*, melly előnevezett N.Váradi Kánonokok, a' Lelki buzgósággal tellyes Fő Páſztorok 's Püspökjöknek példáját követvén, kik közzűl hárman nevezetesebb jókat tevén, imigy következnek Nevei. 734 736

1760ban Kánonok *Poroſzlai Gyöngyösi György* béhozta az irgalmas, 's betegekre ügyelő úgy nevezett Miſericordianus Barátokat, ő alkotta a' Klaſtromjokat, Templomokat, elrendelvén a' Betegek Házát, 's az abban ſorba lévő ágyokat; a' melly Szerzetes Rendnek Előljáró Priorjai ismét kik vóltanak? nevezet ſzerént előſzámláltatnak. 736 739

Le- Le-
véltől vélig

Kis Praepoſt *Alapi Alapy János* állíttya és örökösíti a' maga nevéről nevezett Nemes Iffiak nevendékeny Házát (Convictum Alapianum) úgy 739 739

Kánonok *Szentzi Iſtván* a' T.T. ſzűz ſzent Ursula Társainak Klaſtromot, Templomot, 's a' Leány gyermekek tanítására rendes Oskolákat állít, melly tiſztelendő Apátzák 1772dik Eſztendő September 15kén a' magok örökkös ſzent Lakhellyekbe nagy pompa fénnyel bévittetvén, közhaſznoſon ügyelnek a' Leány gyermekek mentűl jobb módon neveltetéſekre, 's kik ez napságig ebbéli fáradozáſokat nem kíméllik 739 747

E' közben történtt Nevezetesebb Dolgoknak ſummás elő adása: —

1773ban A' NVáradi Püspöki Reſidentia, melly akkor ótt, hól a' NVáradi Akadémia moſtan állott, meggyúlad — a' TT. PP. Jesuiták el töröltettnek, 's 1775ben NVáradi Nagy Prépost *Kollegrádi Gróff Kollonits Láſzlo* Erdélyi Püspöknek vitetik, melly mind a' három rendű változásokból a' N. Váradiaknak nagy keſerűségek ered. — — 741 742

Le- Le-
véltől vélig

1776ban Zajezdai L. B. *Patachich Ádám* Egri Érseknek rendeltettven elhagya Nagy-Váradot, mellynek forró köz ſzeretetében éltt, 's elmenvén innen Threntsényi Mária Özvegy Laczkovits Láſzlóné ajánló Levelet az Unokája e' Munkának Írója eránt, arra az áldott jó Püspök örök Emlékezetre méltó válaſzt küld. — 742 747

Majd ſzinteg öt Eſztendőkig üresen maradván a' NVáradi Püspöki ſzék, világiak lépnek a' Fő-Ispányságra — az ezen Püspökség Jóſzága feloſztatik, mellyből a' Belényeſi Uradalom (Dominium Belényeſiense) 1777ben a' Görög eggyesűltt Püspöknek ſzámára által mégyen, 's a' Görög eggyesűltt Káptalan is felállíttattni rendeltetik. — A' Királlyi Felség mind a' két rendbéli Püspököktől 's Orſzág ſzerte által veſzi a' Káptalanbéli Uraknak az az Kánonokoak rend ſzerént való kinevezetését. — 1778ban Gróff Kollonits Láſzló NVáradi Nagy Préposti Székébeu űl, *Göntz Ruſzkay Gróff Kornis Ferentz* ki Győrből a' ſzent Láſzló Koponyájának eggy

Le- Le-
véltől vélig

Darabotskáját magával által hózza, melly az őtet Sz. Királyt híven tiſztelő NVáradnak az ő általa virágzásra emeltetett Város Lakoſſai által nagy Betsbe, 's mély ſzent Tiſzteletbe méltán tartatik. — El haltt Rier Xavier Ferentz hellyébe 1777ben NVáradi Kánonokká lőn, *Költsei Kende Láſzló.* — 1778ban Alapi János hellyébe *Jáſzói Bertzik János.* — 1780ban elhúnytt Szentzi Iſtván hellyébe Római Sz. Birodalmi Nemes *Ehrenfelsi Gáspár Pál.* — 747 750

1780ban *Gróff Kollonits Láſzló* Erdélyi Püspökből NVáradinak kineveztetik. — Az Oskolai Tanitás ſzékekre Concurſus rendeltetik. — A' NVáradi Királlyi Akadémia fel állítatik, kinek első Fő Kormányozójává N. M. *Károli G. Károly Antal* kinevezteték, 's az utánna valók őtet ſórban követtvén. — — 750 751

1781ben Gróff *Kollonits Láſzló* NVáradi Püspöknek rend ſzerént béiktattattván, ezen áldott, jámbor ſok házi ſzegényekkel ſok jóttévő Püspöknek Kórmánya alatt rettenetes ſok változások követke-

Le- Le-
véltől vélig

zének, úgymint: — 1786ban A' Remete ſzent Pál Szerzetes Rendjének ſzenteltt Magyar Férfiai (PP. Paulini) utánnok a' ſzegény kolduló ſzürke Barátok (PP. Franciscáni) itten el törőltettvén, a' tiſztelettel említett Püspök eggy Plébániából kettőt alkot, mellynek Várad-Olaſziban első Lelki-Páſztorá vagy is Plébánuſsá lőn *Klobuſitzi Klobuſitzki Péter* a' moſiani Szathmári Papi Megyének felſzenteltt Fő Lelki-Páſztora az az Megyebéli Püspökje. — Meghaláloz-ván mindenkoron az Iſtennek éltt, 's az Írónak el felejthetettlen jóſzíves jó akarója Jáſzói Bertzik János; az ő üresen maradott Kánonikális ſzéke jút, vóltt Váradi Plébánus *Jósa Ferentznek*, ki is 1784ben abban rend ſzerént béiktatódott. — 1785ben N. M. Ürményi Ürményi Jósef vóltt Bihari Fő-Ispány hellyében, egéſſz Királlyi Biztoſſi több ehez kaptsoltt Vármegyék felett vala hatalómmal elő lép az előbbeninek hellyébe Rom. Sz. Bir. N. M. *Széki Gróff Teleki Sámuel*: — 's 1787ben N. M. Gróff Kollonits Láſzló a' Kalo-

Le- Le-
véltől vélig

tsai Érsekségre kineveztetvén, azónnal hellyébe nyómba kinevezetett NVáradi Püspöknek *Kalatai Xavier Ferentz.* — 751 754

Kalatai Xavier Ferentznek Szülői — Születése — Időről Időre gyűjtött Érdemeinek Halma elő adatik, ki 1788ban Aprilis 27kén Püspöknek felszenteltettvén, Kollegrádi N. M. Gróff Kollonits László Érseknek innen el menetele után kezdi a' Papi Megyét nagy érdemfénnyel kórmányozni, mellynek itten leírattatnak. Tovább *Kalatay Xavier Ferentz* előadja Cs. Kir. Hertzeg *Leopold Sándornak* mint Országunk virágzott Nádor-Ispányának, a' Nagy-Váradi Püspökséget a' legszentebb jussón illető örökös Bihari Fő Ispányság Levelet: 's Istenesen élvén, mint szintég számtalanokkal számtalan jókat tévén áldott Lelkét Teremtőjének szentséges kezeiben viszsza szolgálta 1795ben Mártius 27kén sajnáltatván minnyájoktól. 754 764

Ezen Püspöknek életében, e' következő Papi Személlyek emelkedtenek a' Káptalanbéli hivatalokra, kik közzül az Író ész-

Le- Le-
véltől vélig

re nem vétel miatt 's akarattya ellen, némellyeket eltaláltt mellőzni, annakokáért helyre pótolás végett ſor ſzerént előnevezi.

1790ben Gróff *Sauer Kajetán* tt. tt. küldettetett ide nagy Praepoſtnak. Kánonokságokra emelkedének ugyan azon Eſztendőben *Finászy Ignátz*, ki az Írónak hat eſztendős gyermekségétől fogva, míglen a' Törvény Tudomány tanulásra általlépne, édes Attya helyett nevelő oktatója vala, 's meghalálozott 1791ben Oct. 4kén áldottak legyenek hamvai mind örökkön örökké: ki után *Gyoroki Edelspacher Miklós* lőn Kánonoká *Kováts Mihály* előbb Szőllősi, *Kiss Mihály* vóltt Püspöki Plébánuſok, kik közzűl az utóbbi a' Böltselkedés Tudománynak megtanúlásábn az Írónak kedves tanító Profeſſora vala, 's meghalálozott Apr. 10kén 1800ban. Ezekkel eggyütt ugyan azon 1790ben *Püspöky Ferentz* és *Pray György* kik mind a' ketten tiſztelettel említett Finátzi Ignátzal egyetemben hajdanában a' JESUS Társaſságának ſzenteltt-Szerzetes Férfiai valának.

Le- Le-
véltől vélig

Ugyan azon Eſztendőben meghalálozván Poſonyba December 10kén néhai Nagy-Váradi Kánonok, 's Római Árcás *Gánóczy Antal* helyébe 1792-ben Kereſztſzeghi *Gróff Csáky Láſzló*, annakelőtte collegiáltt Poſonyi Szenteggyháznak Kánonokja az ide való Káptalanbéliségre küldettetett. — Ehrenfelsi Gáspár Pál hellyébe pediglen 1795ben *Riethaller vagy Rétallér Mátyás*, ez is a' hajdani JESUS Társaſságnak ſzenteltt Férfia, ki annakelőtte a' Fölséges Magyar Helytartó Tanátsnál a' Könyveknek Királyi megvígyázója (Regius Librorum Reviſor) vala, ezen N. Váradi Kánonokságra a' mély tiſztelettel említett *Kalatay Xavier Ferentz* Püspöksége' idejében küldettetett; melly áldott Fő Lelki Páſztornak, 's Megyénk' ſzenteltt Püspökjének élete (mint már előre botsájtám) tsak ezen 1795dik Eſztendő, Mártius 27éig terjedett. — 754 764

1795ben Kir. Tanátsos, 's a' Nagy Váradi Académiának fő Kormányozója *Tokodi György* ezen Királyi Tudományos Kerületi A-

Le- Le-
véltől vélig

cadémiában, a' Törvény Tanítás Oskolájának béhozattatását kinyeri: ő az elhúnytt N. Váradi Püspök Kalatai Xavier Ferentz Testamentomának Executorává Csász. Kir. Auſtriai Értz Hertzeg Jóseff Orſzágunk Nádor Ispánya által rendeltetik, ki úgy aztat, mint egyébb reá bízottságokat tökélleteſen végbeviſzi. — 764 775

1800-dik Eſztendőben Nagy Váradi Püspöknek kineveztetik *Pókateleki Konde Miklós*, ki akkori Eſztendőben vóltt N. Váradi Kánonok Kis Mihály helyibe, a' Cs. Kir. Fölségtől kikéri és nyeri *Hallerkői Gróff Haller Ferentzet*, a' collegiáltt Poſonyi Szenteggyház vóltt Kánonokját, melly kikérésének 's megnyerésének ſzemmel látott, 's füllel hallott tanúbizonysága vala az Író, ki éppen akkoron a' Cs. Kir. Fölségnél Kamarási ſzolgálatot tett. — Ezen kineveztetett Püspök 1801-ben Apr. 21kén a' N. Váradi Cathedrális Szenteggyházba nagy pompafénnyel bévitetik, kinek is ſzületése, érdemei, 's egéſſz remek példás életének ſorja leira-

tik. — Midőn Püspöki Mező Városban érkezne az Író által, a' N. Bihari Rendeknek és Státusoknak, 's mind a' két Várad Város Nemesi Rendjeinek 's Lakossainak nevében megköszöntetik. A' nagy Templomba bévitel Ünnepén pediglen áldott Nesztori Kánonok *Jedlitska Antal* által az egész Nemes Káptalan 's Papi Megyének Nevében megüdvözöltetik: 's számos Versszerzők munkáival, mellyek nyomtatásban kijöttek, megtiszteltetik.

1801ben Május 10kén Csanádi Püspök *Kőszeghi Lászlót* rend szerént felszenteli, és béiktattya: 's ugyan azon Esztendő Nov. 15kén *Miklósi Ferentz* Egri nagy Nagy Praepostot, valasztott Biduáni Püspököt, mint Titopolitánusi Püspököt felszenteli, melly felszentelés Ünnepnek emlékezetére kinyomtatott Verses Munka előadatik. — 1802ban *Szentgyörgyi Horváth 'Sigmondot* a' Békési Fő-Ispányi Székben, mint Királyi Biztos béiktattya, a' honnan viszszaérkezvén Váradra, az B. Auffenbergi Magyar gyalogság Eze-

Le- Le-
véltől vélig

redjének lobogó Záſzlóját megſzenteli. Ő a' Püspöki Reſidentiától egéſſz a' Városba bé, útot kéſzítet, mellynek neve *via Kondeiana* örökre fenn marad, 's mellynek gyors elkéſzítését az Orſzág Gyűlésére menvén, kedves Kánonokjára *G. Haller Ferentzre* bízta, ki is e' Tárgytól, mint egyébb haſznoſoktól fáradságát nem kímélvén, ſzeretett Püspökjének nagy örömére haza lett ſzerentsés érkezéséig el is kéſzítette: Ő a' Püspöki Reſidentiát új házi Butyorokkal, 's könyves Tárral felékesítette: 1801ben pediglen meghóltt Kánonok Pray György helyébe N.Váradi Kánonokságra hathatóſan ajánlván a' Felsőségnek általa nagyon ſzeretett Theologiae Profeſſor *Tokodi Iſtvánt*, annak ſzerentséſen kinyerte; ki is 1802dik Eſztendőben Apr. 21kén Kende Láſzló kis Praepoſt által fényeſen beiktattatott.

1802dik Eſztendő Oct. 4kén a' Káptalanbéli Uraknak általa a' Királlyi Felségtől nyertt új Tsillagos Szent Láſzló Kereſzti jegyét, a' nélkűl hogy arról valaki valamit

Le- Le-
véltől vélig

túdott vólna, ki nyeri, 's tsak ugyan Cs. Kir. Felségünk ſzületése napján ki oſztogatta; — melly 's több ſzámtalan jó tételeményei után példás és Iſtenes Életének haſonló végét elérte 1802ben December 18kán — *áldottak legyenek áldott Hamvai ez áldott Püspöknek:* — kit a' következő 1803dik Eſztendőben az örökké valóság úttyán követték a' következő négy NVáradi Kánonokok: — úgymint Kováts Mihály — Költsei Kende Láſzló — Gyoroki Edelspacher Miklós és Püspöki Ferentz. Kik két elsők' hellyében következtek *Klobusitzi Klobusitzky György* vóltt Szepesi Kánonok, 's a' Kaſſai Convictusnak Regense — és *Simon János* vóltt Szalatsi 's azután Püspöki Plebánus; — de az utóbbi üreſſen hátra maradott két Kánonokoknak Székében későbben négyen neveztetének ki, a' mi majd utóbb fog következni — 775 792

1803ban October 18kán a' Váradi Püspökségben következett, 's Rend ſzerént béiktattatott Egri voltt nagy Prépoſt, válaſztott Biduáni, 's felſzenteltt Tipolitánuti

Le- Le-
véltől vélig

Püspök M. *Miklósi Ferencz*, kiről emlékezetet tettünk, hogy bóldog Emlékezetű Püspök Pókateleki Konde Miklós által 1801. November 15kén Püspöknek a' Római Katholika Anyaſzenteggyház ſzokása ſzerént felſzenteltetett. — Ezen mély Tiſztelettel említett új Püspöknek, midőn Báránd Püspökség Hellységében beérkezne, a' N. Vármegye réſzéről kirendeltt kiküldöttséggel egyetemben eleibe menvén az *Író* a' Templómba pedig a' N. Káptalan Réſzéről ismét annak nagy Érdemű Lector Kánonokja *Jedlicska Antal* miként üdvözlésekkel megtiſzteltenek? maga Eredeti valóságában elő adatik, a' többi Verſzerzők jeles munkáival eggyütt. — 1807ben a' Tiſztelettel említett *Miklósi Ferentz* Püspöksége Idejében, a' két üreſen maradott, úgymint Gyoroki Edelspacher Miklós — és Püspöki Xavier Ferentz Kánonoki ſzékekre Cs. Kir. Fölségünk által négyen neveztetének ki, kik is e' ſzerént iktattatának bé; úgymint azon Eſztendő September 8kán *Vass Nepomuk János* — és *Leitschák Fe-*

Le- Le-
vélről vélig

rencz kik a' NVáradi Káptalannak ſokſzori Tiſztelettel említett Lector Kánonokja Jedlicska Antal által béiktattván, az előbbeninek, mint a' beiktató hajdani Tanítványának ékes hálaadó felelete — a' máſiknak pediglen az Iffiú Nevendékeny Papság, és *Tichy János* NVáradi Könyv-nyomtató által ſzenteltt Versei elő hozattattnak — Úgy elő említettnek túdós Patonyi Thaddaeusnak ezen Tiſzteletre ſzintég, mint Járdánházi és Kövesdi Kováts Anna, Noſztitzi Thurzó György Remek példás Életviseletű Párjának Neve Napjára ſzenteltt ékes Versei, melly áldott Matrona 1808ban Febr. 1ső Napján Élete legſzebb virágában meghalálozott. — A' fellyebb említett 's ſzékekben már béűltt két Kánonokok útán, ugyan azon 1807dik Eſztendő September 13kán béiktattatott Kánonoknak, 's eggyſzersmind Váradi Kis Prépoſtnak az Írónak 'a' Böltselkedés Tudomány tanúlásában, hajdani eggy Oskolabéli Társa, vóltt Zilai Plébánus *Molnár Jóseff* kinek is, mint öregebb felſzenteltt Melchi-

Le- Le-
vélről vélig

ſedeki Rend férfiának, bárha *Leitschák Ferencz* előtte béiktattva lévén, az űlésbe a' be vett ſzokás ſzerént elő mehetett vólna, azt még se tselekedte, hanem megſzokott ſzelídséggel és alázatoſsággal, úgy is mint nállánál ſokkal éltesebb felſzenteltt érdemes Szenteggyházi Férfiúnak, 's úgy is mint már béiktatott NVáradi Kis Prépoſtnak önként által ajánlván, tiſztiſzta ſzíveſen óda engedte. —

A' negyedik kineveztetett Kánonok *Mitternbúrgi Mitterpacher Lajos* a' JESUS Társaſságának hajdani felſzenteltt Férfia, 's az alsó Auſtriai Oeconomica túdós Társaſságnak Tagja, 's ugyan azon Tudománynak a' Peſti Univerſitásban már régólta köz-haſznoson tanító Oktatója, 's rend ſzerént való Profeſſora, ki a' nálla túdva lévő okokra nézve, még e' jelen valo Időkig a' Kánonoki Székbe (ad Stallum Canonicale) magát bé nem iktattatta, Tiſztelettel elő említetik. 792 816

E' ſzeiént *Benkovits Ágoſtontól* fogva ezen Iſtenünk kegyelméből e' jelenlévőségig élő, 's Lélekbuzgóságától esméretes M. *Mik-*

MAGYARI KIRÁLYI KÖNYVTÁR DEBRECEN

lósi Ferencz a' NVáradi Deák Ritusbéli Katholikus XIdik Püspökig, úgy ezen Papi Megyének felszenteltt Fő Lelki-Pásztori, mint szintég azoknak az Úr szőllőjében Múnkás Társai, a' NVáradi Káptalannak nagy Érdemű Tagjai, mint az Alkalmatósság magával hozta elő említettvén; midőn későbbre észre venné az Iró, hogy a' Regi Káptalanbéli Uraknak sorából némelly nevezetes szenteltt Eggyházi Férfiak ki maradtanak; ezen Hijánosságot is hellyre akarván pótolni, minekelőtte a' nem igen régen ennek előtte való Időkben felállított Görög eggyesűltt Katholikus Püspököknek, 's azok Káptalanbélieinek Rendjét és sorát elő adná, jegyzésre méltónak találta *Benkovits Ágostontól* fogva, a' mostani tisztelettel említett *Miklósi Ferencz* NVáradi Püspökig minnyájoknak ditső Neveiket, eggy rövid Lajstrómban summáson, 's a' szerént, a' mint a' három Tsillag jegy alatt következik a' maga valóságában, a' mint a' Könyvekből 's Irásokból a' Rendet fűzni lehetett elő adni.

* * *

1694dik Esztendőbe *Bacho János* NVáradi Nagy Prépost, választott Makariai Püspök, a' királlyi Táblának Praelátussa. † 1720dik Esztendőben December 13kán.

1694dik Esztendőbe *Farkas István* Lector — Szent Istvánnak a' NVáradi Hegyről

Prépostya — Generális Vicárius † a' Rákóczi zendűlés idejében.

1698dik Eſzt. Januarius 5kén Püspöki *Jóseff Ádám*, és — ugyan akkor *Meiners Kasimir* † azon zendűlés Időben 1703ban.

1710ben Junius 25kén lőn Kánonoká *Baranyai János* † 1715ben Apr. 15kén eltemettetett az akkoron Várad-Olaſziba lévő Káptalan, moſt Oroſzok Templomában.

1710ben Julius 25kén *Kébell Mihály* NVáradi Nagy Prépoſt és Lector Szent-Jobi Apáth-Úr, válaſztott Temneni Püspök — Királlyi Tanátsos &c. &c. — † 1734dikbe Febr. 9kén.

1711ben Apr. 2kán *Néveri Pál* Kántor, 's válaſztott Makariai Püspök † 1732ben Febr. 2kán.

1712ben Nov. 29kén *Görgei Iſtván* Kuſtos — és ſzent Gábriel Archangyalnak Gáborjányi Prépoſtya † 1721be Febr. 3kan.

1713ban Sept. 25kén *Láſzló Pál* (Paulus Láſzlo) a' Bold. Szűz Rutheni Apáth Úra † 1729ben Mart. 12kén.

1714ben Apr. 24ken *Szabó János* a' B. Szűz Salamoni Apáth-Úra † 1725b. Jan. 18k.

1715ben Sept. 11kén *Lipotzi Ketzer Iſtván* válaſztott Makáriai Püspök Kaſſai Apáth-Úr, a' SS. Theologiának Doctora — Királlyi Tanátsos, NVáradi Nagy Prépoſt † 1759ben Febr. 14kén Életének 73dik Eſztendejében.

1715ben Sept. 15kén *Barbatsi Ferentz* Borchi Apáth-Úr —Kántor—a' Királlyi Tábla

Praelátuſſa † 1739ben Oct. 15kén Ezen Káptalanbéli Úr ſzámos egyébb jó tételeinyei között állította Sályiba a' Plébániai Templomot, hól ezen Eſztendőt ki mutató Emlékezetes Vers látſzatik : —

HONORIS S. IOANNIS NEPOMVCENI E DIVTVRNIS RVINIS RESTAVRATA RESVRGO. — per Rvdſſimum Dnum *Franciscum Barbatsi.*

1719ben Apr. 22kén *Návay János* † 1730ban Mart. 11kén.

1721ben Dec. 6kán *Luſintzi* LB *Luſintzky Iſtván* ki Kuſtós, felſzenteltt Thiateránuſi és Váradi Suffraganeus Püspök † 1732ben Sept. 2kán.

1722ben Jan. 11kén *Ghymesi Gróff Forgách Pál Iſtván* ki Lector — azómba Poſonyi, és Szent-Láſzlónak NVáradi Prépoſtya — Generális Vicárius — SS. Theologiának Doctora, előbb Szabáriai 's végre NVáradi 's eggyütt Váczi Püspök † Váczott 1759. Aug. 25.

1723ban Dec. 12kén Kereſztſzegh Adorjányi *Gróff Csáky Miklós* Szent-Jóbi Apáth-Úr, Váradi Nagy Prépoſt, azután Püspök, 's végre Eſztergómi Érsek hol †.

1725ben Váſonkeői *Gróff Zichy Ferentz* ki Vágújhellyre által vitettvén, a' Győri Püspökségre emelkedett hól † 1783. Junius 8kán

1727ben Aug. 16kán *Polentáry Ferentz* kl NVáradi Plébánusból Sz. György Vitéznek és Mártyrnak Csanádi Apáth-Úra, Váradi N. Prépoſt † 1759. Mart. 3. Életének 70. Eſzt.

1729ben Május 15kén *Gymnik Sigmond* Steinachi Prépoſt † 1732ben Apr. 7kén.

1730ban Dec. 30kán *Urini Fábry Jakab* Sz. Euſtáchiusnak Csútti Prépoſtya—Kir. Tanátsos—Lector Kánonok—Gen. Vic.—válaſztott Dulciniai Püspök † 1757ben Febr. 19k.

1732ben Jun. 26kán *Kováts Pál* a' Bold. Szűznek Czikadori Apáth-Ura — a' föls. M. Hellytartó Tanátsnál Királlyi Tanátsos † Poſonyba 1753ban Junius 12kén.

1785ben Julius 1ső napján *Poroſzlai Gyöngyöſi György* Sz. Jakabnak Siliſini Apáth-Ura, Sopronyi Beneficiatus † 1760. Jul. 26

1735ben Jul. 1ső N. *Jyurkovits Mátyás* B. Szűznek a' Budai Vár előtt Prépoſtya — Kraſznai fő Eſpereſt † 1745ben Aug. 29kén.

1735ben 9ber 8kán *Makai Makay Ferentz* Sz. Benedeknek Eſztergomi Apáth-Ura † 1756ban Mart. 19kén.

1738ban Mart. 29kén *Benedekfalvi Luby Iſtván* B. Szűznek a' Paraditsom vőlgyéről Apáth-Ura, — Sz. Láſzlónak NVáradról Prépoſtya — a' Királlyi Tábla Praelátuſſa † Peſten 1751ben Apr. 21kén.

1745ben November 3kán *Veres Iſtván* † 1747ben Jannuar. 30kán.

1747b. Május 23k. *Ajnátskői LB. Vécsei Miklós* B. Szűznek Oronti — és Sz. Láſzlónak NVáradi Prépoſtya. † 1758ban Jun. 10kén.

1748ban Mártius 27kén *Rutheni János* † 1750ban Jun. 24kén.

1751en Aug. 12k. *Keſſerű György* Lector és Gen. Vic. † 1761ben December 20kán.

1753ban Aug. 4kén *Alapi Alapy János* Lector — Sz. Láſzlónak NVáradi N. Prépoſtya — B. Szűznek Lucentzii Apáth Ura, a' fels. Septemvirális Táblának Aſſeſſora. † Peſten 1778ban Febr. 16kán.

1756ban Apr. 12kén *Szentzy Iſtván*, a' Bold. Szűznek Baboltzay Apáth-Ura, és Kántor † 1780ban Aug. 11kén.

1756ban Apr. 12kén *Szent-Iványi Szent Iványi János*, a' Bold. Szűznek Oronti Prépoſtya — Lector Kánonok — † 1767b. Apr. 25

1757ben Apr. 21kén *Eőſzy Ferentz* Békéſi Fő Espereſt † 1761ben Május 23kán.

1759ben Apr. 9kén *Fái Fay Ferentz* B. Szűznek Gadgyi Apáth-Ura — Kis Prépoſt — Kántor — és Gen. Vic. † 1795b. Május 11kén.

1759ben Május 8k. *Göntz-Ruſzkai Gr. Kornis Ferentz* felſzenteltt Juliopolitánuſi Püspök — B. Szűznek Bihari Apáth Ura — N. Váradi Nagy Prépoſt † 1799ben Febr. 12kén.

1759b. Jun. 13k. *Szálbech Mátyás* előbb Erdélyi — annakutánna NVáradi N. Prépoſt — Dulciniai Püspök † 1768ban Sept. 14kén.

1760b. Mart. 31k. *Csik Rákoſi Salamon Jóſeff* Sz. Pálnak Monoſtori Prépoſtya — Kuſtos Kánonok † 1786ban Febr. 8kán.

1760ban Május 7kén Kollegrádi *Gróff Kollonich László* Zay Ugrótz Uradalomnak örökőſſe, előbb NVáradi nagy Praepoſt, azután Erdélyi és NVáradi Püspök, moſt Kalotsai Érsek.

1761ben Julius 16kán *Jedlitska Antal* a' Bold. Szűznek Glogonczai Apáth Ura, a'

Böltselkedés Tudománynak (Philoſophiae) 's a' S.S. Theologiának rend ſzerént való Doctora, 's a' NVáradi Káptalannak moſtanság Lector Kánonokja.

1762. Mart. 6kán *Rier Xavier Ferencz* Bóld. Szűznek Saari Apáth Úra, meghalálozott Bétsbe 1776. Dec. 27kén.

1765ben Apr. 22kén *Bimbó Elek* Bóld. Szűznek Oronti Praepoſtya, Békesi Fő Espereſt † 1784. Dec. 2kán.

1768-ban Apr. 22-kén *Gánotzi Antal*, Szent Ágoſtonnak a' Lázár Szigetbéli Praepoſtya, vóltt Poſonyi Kánonok, Római Árkás. † 1790ben Dec. 10kén Poſonyba.

1770ben Apr. 19. *Ghymesi Gróff Forgách Pál* Sz. Gábriel Archangyal Gáborjánról Apáth Ura, közép Szolnoki Fő Espereſt.

1777. inſtálláltatott ki annakelőtte való Eſztendőben Dec. 27-kén Felséges Mária Thereſia által N. Váradi Kánonoknak kineveztetett *Költsei Kende Láſzló*, Zeer Monoſtori Apáth Úr, a' SS. Theologiának Doctora, Bóld. Szűznek NVáradi Praepoſtya, 's Kántor Kánonok † 1803ban Oct. 13kán Életének 81dik Eſztendejében.

1778ban Apr. 22kén *Berczik kereſztelő János* (Joannes Baptiſta Bertzik) a' Böltselkedés Tudománynak, a' SS. Theologiának rend ſzerént való Doctora † 1783. Márt. 12.

1790ben Apr. 7kén *Finátzy Ignátz*, a' Jesus Társaſságának ſzenteltt Férfia, *az Írónak elfelejthetettlen nevelő édes Attya*, az

Alapi Convictus Regense, honnan NVáradi Plébánus, azután Kánonok és Szenteggyházi Fő Espereſt, (Archi-Diaconus Cathedrális.) † 1791ben Oct. 4kén.

1790ben Apr. 7kén lőn Kánonoká *Kováts Mihály* előbb a' Szent Írásnak tanító Profeſſora, Szőllősi vóltt Plébánus, és Káptalanbéli Kuſtos Kánonok † 1803. Febr. 17. Életének 65dik Eſztendejében.

1790ben Sept. 7. következett vóltt Püspöki, azután Várad Olaſzi Plébánus *Kiss Mihály*, a' SS. Theologiának Doctora, Szent Gábriel Archangyalnak Gáborjánról Apáth Ura, Szenteggyházi Fő Espereſt. † 1800. Apr. 10.

1790ben érkezett Nagy Váradra a' már annakelőtte nagy Praepoſtnak kineveztetett, 's moſt is élő *Gróff Sauer Kajetán* válaſztott Árbai Püspök, a' Szent Iſtváni Kereſztes Rendnek Vitéze, Cs. Kir. Fölség Udvari Tanátsoſſa, a' Sz. Márton Onodi Prépoſtya, a' Fels. Septemvirális Táblának nagy érdemű Aſſeſſora, eggy ritka mindennémű Tudományokkal felékesítetett Melchiſedeki rendű Férfi

1790ben Sept. 7kén *Püspöky Xavier Ferentz*, a' JESUS Társaſságának hajdani ſzenteltt Férfia, a' Budai Univerſitásban Phyſifices, vagy is a' Terméſzeti dolgok elmés visgálás Tudománynak rend ſzerént tanító Profeſſora, a' Böltselkedésnek Doctora, a' B. Szűznek Bihari Apáth Ura, a' Szenteggyháznak Fő Espereſtye. † 1806. Febr. 28kán Életének 65dik Eſztendejében.

1790ben 20dik Nov. *Práy György* ez is a' JESUS Társaságának hajdani szenteltt Férfia, 's sok hónnyabéli Történeteknek nevezetes Írója, B. Szűz Anyánknak Tormovai Apáth Ura, Békesi fő Espereſt † 1801 Sept. 23.

1792ben Aug. 21. Kereſztſzegh Adorjányi *Gróff Csáky László*, ki a' collegiáltt Poſonyi Szenteggyházi Kánonokságból a' NVáradira érdeme ſzerént általhozattatván, ezen NVáradi N. Káptalannak nevezetes Tagja, Korczolai czímes Püspök, a' Szepeſi Földnek örökőſſe, a' Sz. Kereſztnek Aſzódi Prépoſtya és Kuſtos.

1792. Nov. 19kén *Gyoroki Edelſpacher Miklós* vóltt Egri czímes Kánonok 's nagy Bányai Plébánus 's Mármorosi Fő Espereſtből a' Mennybe vitetett B. Szűz Anyánknak a' három Kutakról Beeli, vagy is Apáthfalvai Apáth Ura, Poenitentiárius N.Váradi Kánonok, Kraſznai Fő Espereſt, a' SS. Theologiának Doctora † 1803. Dec. 13kán Életének 54dik Eſztendejében.

1795. Máj. 25. *Riethaller vagy Rétaller Mátyás* a' JESUS Társaſságának hajdani felſzenteltt Férfia, ſok moſt is élő, és már éltt Hazánk oſzlopainak nagy érdemű Nevelője, tt. tt. moſt Sz. Iſtván Mártyrnak a' NVáradi Hegyről Praepoſtya, NVáradi Kánonok, Békesi Fő Espereſt, N. Bihar és Bars Vármegyéknek eggyik Fő Táblabírája.

1800ban *Hallerſteini Gr. Haller Ferentz* előbb a' Collegiáltt Poſonyi Szenteggyháznak, moſt NVáradi Káptalannak Kánonokja, Pri-

nóui Apáth-Úr a' SS. Theologiának rend ſzerént való Doctora, 's N. Bihar Vármegyének eggyik Fő Táblabírája.

1802b. Apr. 21kén Várad Velentzei vóltt Plebánus, 's a' SS. Theologiának Rendſzerént való Doctora *Tokodi Iſtván* lett Theologuſi Kánonok (Canonicus Theologus) ki e' jelenlévőségben is fáradhatattlan Múnkáſsággal a' Dogmatica és Polemica Theologiát a' NVáradi Püspöki Lyceumban taníttya.—Sz. Egyednek Egyedi Apáth-Ura, és közép Szólnoki fő Esper.

1803b. 8ber 17k. a' Szepeſi Káptalanból által hózattatott, 's egyeneſen a' Kántori Hivatalra lépett, a' Kaſſai előbb azután a' NVáradi Convictus Nagy Érdemű Regense, *Klobuſitzi Klobuſitzky György* a' JESUS Társaságának hajdani felſzenteltt Férfia, a' B. Szűz Anyánknak nem meſſze a' Vámos Györktől Monoſtori Apáth-Ura, 's több N. Vármegyéknek Fő Táblabírája.

1804b. Apr. 12k. *Simon János* előbb vóltt Szalatsi, 's annakutánna Püspöki Plebánus móſt a' NVáradi Káptalannak érdemes Tagja, 's Poenitentiárius Kánonokja.

1807. Sept. 8kán *Vass Nepomuk János*, a' Conſiſtorialis ſzent Széknek Aſſeſſora, mint ſzintég N. Bihar Vármegyének nagy érdemű eggyik Fő Táblabírája. A' Böltselkedés Tudománynak rend ſzerént való Doctora, és a' NVáradi Tudományos Királyi Kerűletnek feles ſzámú Eſztendőktől fogva Tudományos, jeles névvel és érdemhalomtól esméretes, 's

nevezetes Aligazgatója (Academiae Regiae Pro-Director.)

Tsak ugyan 1807. Sept. 8kán *Leitschák Ferencz* a' Conſiſtoriális Sz. Széknek Aſſeſſora, N. Bihar Vármegyének nagy érdemű egyik Fő Táblabírája, a' Nevendékeny Papság Fő Kórmányozója, a' Fundationális Kaſsáknak Adminiſtrátora, és a' Sz. Kereſzti Lazaretum, vagy is Betegek' ápolgatás Házának eggyik fő Gondviſelője; hajdanában áldott emlékezetű *Pókateleki Konde Miklós Püspöknek* ſzeme fénnye, jobb keze, 's jeles Titoknokja.

1807/8 Sept. 13kán béiktatódott NVáradi Kánonoknak, 's eggyſzer'smind kis Prépoſtnak *Molnár Jóſeff*, ki annakelőtte a' Sz. Széknek Conſiſtoriális Aſſeſſora, a' közép Szolnoki Járásnak, 's Zilahnak Vice Eſpereſte 's nagy érdemű Plébánuſſa vala.

Ezekkel eggyütt kineveztetvén *Mitternburgi Mütterpacher Lajos*, noha (mint már mondódott) magát még ekkoráig bé nem iktattatta, mindazonáltal mint minden tekíntetben nagy érdemű Szentegyházi jeles Férfiú érdemlett tiſztelet, 's örök emlékezetnek okáért a' NVáradi Kánonok ſorában méltán tétetik ki *a' nálla* tudva lévő okokra nézve illendően lekövetvén magáról ezen bár fényes és bőv jövedelmű hivatalt, helyébe Fels. Urunk e' folyó 1808 Eſzt. Márt. 28. kegyelmeſen kinevezte több helyeken tiſztelettel említett *Németh Jóſefet*, a' Conſiſtorialis Sz. Szék és N. Bihar Várm. Aſſeſſorát, az ezen NVáradi Académia Exhortátorát, a' SS. Theol. Doctorát, Apoſtoli Proto-

notáriust &c. &c. ki is ugyan azon Eſzt. ſzent György Hav. az az Apr. 24. rend ſzerént bé is iktattatott. — Éllyenek minnyájon ſokáig és ſzerentsésen.

	Le-véltől	Le-vélig
A' NVáradi Görög Rituson lévő eggyesűltt Katholikus Püspökökről, és ſor ſzerént következett Káptalanbéli az az Kánonok Urakról, elkezdvén az első bóldog emlékezetű *Kováts Meletius Püspöktől* egéſſz e' moſtani nagy érdemű, 's mindeneknek köz mély tiſzteletében és ſzeretetében élő *Vulkán Sámuel* Püspökig, kit ékes és velős beſzédgyével miként a' béiktatás Ünnepén megüdvözlött légyen az ezen N. Káptalannak nagy érdemű Neſztori nagy Prépoſtya *Farkas György* előadatik, az ezen Ünnep napra ſzenteltt Verſekkel, 's e' jelenlévőségben élő Káptalanbéliekkel egyetemben.	801	836
N. Bihar Vármegye első és máſodik Alispányai (I. Cottus Biharienſis Ordinarii et ſubſtituti Vice-Comites) az idő ſzerént következés ſoron előſzámláltatnak.	836	841
Ugyan azon N. Vármegye Alſpányainak ſzenteltt halotti Íráſok előfordúlnak, mellyeket bézárja eggy nem Alispányt ugyan, hanem		

	Le-véltől	Le-vélig
néhai *Kövezsdi Báró Húſzárt* az Írónak hamvaiban is tiſzteltt elfelejthetettlen ſzíves Baráttyát, 's annak erőſzakos halálát bizonyító halotti Írás (Epitaphium)	841	848
N. Bihar Vármegye Fő Jegyzőiről. (de Notariis I. Cottus Bih.)	848	852
Vayai ſzabad Záſzlós Vay Miklós Cs. Kir. Kamarás, és decretáltt ezeredes Fő Strázsameſternek (Generál Major) nagy betsű válaſzſza, mellyel N. Bihar Vármegye által az Inſurrectióbéli híven viſeltt hadi kórmányának megesmérése végett ajándékban küldetett aranyos kardot érzékenyen megköſzöni.	853	854
Minekelőtte mind a' két, úgymint *Várad Olaſzi* és a' máſik mellyet az előbbenitől a' *Keres*, hajdan *Kewres* vizén álló Hid eggymáſtól elválaſzt, *NVárad* Városok Polgárjainak figyelemre méltó érdemei előemlíttetnének, előre botsájtatik ama kérdés kifejtése: *vallyon kit lehet igazán érdemesnek, és valóban betsesnek tartani?*	855	867
A' *Várad Olaſzi* fő és máſodik Bírák, 's azon Város fő Jegyzőinek Nevei ſzámlálván az Író ſzüle-		

	Le-véltől	Le-vélig
tésének 1760dik Esztendejétől fogva egészz e' jelenlévőségig.	867	871
A' NVáradi fő és második Bírákról, 's azon Város fő Jegyzőiről, szintég azon idő határtól fogva, egészz e' jelenlévőségig.	871	877
A' saját érdemek által Nemességre emelkedett Bihar Megyebéli, 's NVáradi Polgárokról, úgymint: *Juritskay — Stacho — Nagy Tornyai — Püspöky — Kristoff — Verner — Pataki — Kováts — Kenedich — Szilvay* másképp Gallovits — *Kalatay — Bednári — Kiss — Servánszki — Bokor — Porosszlay — Szotoczky — Gaszner — Toperczer*, kinek már annakelőtte vóltt Nemessége Királyi újjítás kegyelemmel megerősítetett érdemes Nemzettségekről.	877	885
Azon született Nemes Férfiaknak 's NVárad Lakossainak érdemes Nevei következnek, kik a' Város Polgári hivatalokban is magoknak érdemeket szereztenek, úgymint N. *Nagy László, Boer Imre* s a' t.	885	887
NVárad nagy érdemű fő Bírájának *Mütter Jánosnak* bölts, hellyes és gondos kórmányozása.	887	889
Szintég midőn az Iró Munkáját végezné, ezen N. Bihar Várme-		

Le- Le-
véltől vélig

gye réſzéről Egerbe a' N. M. Érſek és Fő Ispány ſzabad Záſzlós Zalatnyai *Fiſcher Iſtván* és Orſzágunk' nagy érdemű fő Bírája N. M. Ürményi Ürményi Jóſeff Ő Excellentiájok üdvözlésére Követ társaival együtt kiküldetvén, azon Ünneplés pompát környűlálláſoson leírja. 889 915

N. M. Római Sz. Birodalmi Szék *Gróff Teleki Sámuel* Erdelly Orſzági Nagy Cancellárius Úr Ő Excellentziája &c. &c. úgy Nagy Orſzágos hivatalbéli Dolgaira, mint öregedett Életeſztendeire nézve a' Bihar Vármegyei Fő-Ispanyi Hivatal viſeléstől kegyelmesen diſpenſáltatván, 's a' Sz. Iſtváni Rend Vitézi Nagy Kereſztyével megajándékoztattván, megtartya az ezen Megyebéli Főispányi Czimet, de Csáſzári Királlyi Felségünk által a' Főispányi hivatal Hellytartójává kineveztetik több hellyeken tiſztelettel említett Cs. Kir. valóságos Kamarás és a' Sz. Leopold Kereſztes Rendjének Vitéze &c. &c. *Kis Rhédey Rhédei Lajos*, ki Bétsből hazájába viſſza útozván, midőn Megyénk ſzéléhez érne, melly örömmel fogadtatott — késértetett 's béiktattatván minémű ſzabad és kötött beſzédű Múnkákkal megtiſzteltetett légyen környűlálláſoſon leírattatik, 's ezen pompás béiktatás bézárja a' Magyarázat Lajſtromnak II-dik Réſzét, itt lévén az egéſſz Múnkának

V é g e. 915 946

Következik itt is eggy végső Jegyzés, melly ezen Magyarázat Lajstromnak II-dik Részéhez szolgál: — az *első* a' hibát, a' *második* annak megjobbítását, a' *harmadik* a' Levél lapot, 's a' *negyedik* a sorok számát, hol a' hibát feltalálhatod, jelenti: úgymint

Spangar * spangár Lev. 387. sor az utólsó — emlitem vala * emlitém vala Lev. 398 sor 10. — Cameralico * Cameratico Lev. 433. sor 8. — kis Cseptsányi * kis Cseptsényi Lev. 442 sor 11. — Törvényre * Törvénye Lev. 460 sor 15. — fundamentos * fundamentomos, vagy fóndamentomos Lev. 516 sor. 23. — randú * rendű Lev. 516 sor 30. — ejároja * előljárója Lev. 543 sor 19. — azútánna * azután Lev. 553 sor 3. — és igyeket * és igyekezet Lev. 559 sor 26. — Magyar Korona * Magyar Kamara Lev. 591 sor 1 és 2. — kis Cseptsányi * kis Cseptsényi Lev. 609 sor 2. — dederunt * dederant Lev. 622 sor 8. — benigna manuales * benignas manuales Lev. 635 sor a' legutólsó előtt. — Aurore * Autore Lev. 664 sor 11. — sectiones * sectionis Lev. 674 sor 21. — nevetten * nevezettlen Lev. 678 sor 13. — Jánot * János Lev. 681 sor 16. — Kinisi Fál * Kinisi Pál Lev. 682 sor 17. — mellyekee * mellyekre Lev. 719 sor 13. — valeságában * valóságában Lev. 719 sor 21. — kerűlván * kerűlvén Lev. 720 sor 5. — szemlélhettnek * szemléltettnek Lev. 730 sor 20. — mindnn * minden Lev. 758 sor 20. — Salamoo * Salamón Lev. 764 sor 32. — aéppel * néppel Lev. 774 sor 11. — heszéddel * beszéddel Lev. 779 sor 17. — ablatum * oblatum Lev. 781 sor 11. — másfélszáz * másfélszázezer Lev. 785 sor 5. — coliris * coloris Lev. 787 sor 18. — nti * uti Lev, 788 sor 3. — ogész * egész Lev. 823 sor 1. — fructum * fructuum

Lev. 829 ſor 19. — familiarium * famuliarum Lev. 829 ſor 20. — mens * meus Lev. 829 ſor 25. — polliccetur * policetur Lev. 830 ſor 7. — ſponse * ſponsae Lev. 831 ſor 20. — veniris * veneris Lev. 831 ſor 23. — dispedas * diſperdas Lev. 832 ſor a' legutólsó előtt. — aon * azon Lev. 837 ſor 15. — hivataltt * hivatalt Lev. 839 ſor 4. — hivataltt * hivatalt Lev. 839 ſor 9. — ó az * 's az Lev. 840 ſor 8. — tárgyón * tárgyóm Lev. 855 ſor 17. — nsgy * nagy Lev. 859 ſor 17. — érdúm * érdem Lev. 863 ſor 21. — fevágóknak * favágóknak Lev. 864 ſor 6. — Thublt * Thuólt Lev. 872 ſor 12. — uc * ac Lev. 879 ſor 1. — ſzületés nélkűl * ſzületés nemesség nélkűl Lev. 887 ſor 19 — ſzeretett búzgósággal * ſzoretetbúzgósággal Lev. 888 ſor 30. — Várodnak * Váradnak Lev. 888 ſor utólsó. — tollanak * tollának Lev. 896 ſor 16. — cinium * civium Lev. 953 ſor 17. — Thuta * Thura Lev. 970. ſor 10 az utólsó Deák Versben. — Ezen és ne talántán más egyébb be férkezhetett Hibákat ekkéntt intézd el jó ſzívű Olvasó, 's élly jó Egésségben.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 11656/1954

751173

757173